

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่1

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

A study of potential tourism for abandoned monasteries: a case study city-walled area of Chiang Mai

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด และคณะ

เมษายน 2563

เลขที่สัญญา RDG61T0104

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

คณะผู้วิจัย		**สังกัด**
1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด		คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ดร.นันทวรรณ	ม่วงใหญ่	คณะมนุษย์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. นาย อำนาจ	ชิดทอง	คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. นางสาว กาญจนา	ชิดทอง	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ชุดโครงการ แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่

สนับสนุนโดย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม(สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกสว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยย่อยที่1 เรื่อง"การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" ภายใต้แผนงาน “แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่”ได้สำเร็จลุล่วง โดยได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) กลุ่มท่องเที่ยว ประจำปี2561และคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ให้การอนุเคราะห์เรื่องสถานที่และอุปกรณ์

ขอขอบคุณ ดร.พระครูไพบูล เจติยานุรักษ์ เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี, รศ. ดร.กอบกุล รายะนาคร และคุณสวรรยา วัฒนศิริเสรีกุล สถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ, รศ.ดร.นิสิต พันธมิตรและคุณยุพาพักตร์ อินทุโสภณ ศูนย์อาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, คุณวัลลภ นามวงศ์พรหม มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ, คุณสรรเสริญ ศีติสาร รองผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, คุณสุวารี วงษ์กองแก้ว ผู้อำนวยการหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่, คุณชินณวุฒิ วิลยาลัย นักโบราณคดีชำนาญการพิเศษ และคุณสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีชำนาญการ สำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่, คุณ วไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่, คุณธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ **ผู้อำนวยการ และ** คุณสนั่น ช่างปรุง **นักวิชาการศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่** รวมทั้งสมาชิกชุมชนจาก10ชุมชนที่วัดร้างนำร่องตั้งอยู่ ผู้ให้ข้อมูลและให้ความเห็นในการพัฒนาได้เป็นอย่างดี ทั้งจากการประชุมและนำเสนอแต่ละบ้าน

ขอขอบคุณ รศ.ดร.ณัชวิชญ์ ติกุล ที่ปรึกษาโครงการ, อาจารย์ รักธิดา ศิริ พิทักษ์กิจนุกูร, อาจารย์สุปิยา ปัญญาทอง, นางสาว ณหทัย ตั้งมั่นเจริญสุข สถาปนิกผู้ช่วยวิจัย และทีมงานผู้ช่วยวิจัยตามรายนามท้ายเล่ม ที่ช่วยกันทำให้งานวิจัยนี้เสร็จสมบูรณ์ขึ้นมาได้

ผู้วิจัย

เมษายน 2563

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการย่อยที่1

โครงการ การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

นักวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด และคณะ

หน่วยงาน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

1.บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เป็นการเปิดโอกาสให้โบราณสถานทางศาสนาเหล่านี้ได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ไม่ว่าจะถูกประกาศเป็นโบราณสถานหรือไม่ก็ตาม วัดร้างเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าที่สัมพันธ์กับเมืองและความเป็นเชียงใหม่ เมื่อได้รับการซ่อมแซมทางกายภาพแล้วยังไม่เพียงพอจะต้องมีการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมโดยรอบด้วย การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ขนาดเล็กกระจัดกระจายทั่วเมืองมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดินและจักรยานในทำเลที่มีนักท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว รายได้ทั้งทางตรงและอ้อมจากการท่องเที่ยวจะช่วยให้เกิดรายได้บำรุงรักษาแต่ละที่เองโดยกรรมการชุมชนร่วมมือกับภาครัฐ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลเชิงนโยบายและการปฏิสังขรณ์เป็นระยะ การดูแลรักษาอย่างต่อเนื่องสามารถทำได้โดยการมีส่วนร่วมผ่านกรรมการชุมชน รายได้โดยตรงเกิดได้จากธุรกิจย่อยที่เกิดในทำเลรอบเจดีย์ ส่วนรายได้โดยอ้อมเกิดจากการผลักดันวิสาหกิจชุมชนโดยการพัฒนาพื้นที่วัดร้างเก่าสามารถปรับเป็นพื้นที่อรรถประโยชน์ได้ควบคู่กับเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก มีการแบ่งโซนและพื้นที่ฉนวนอย่างดี ออกแบบการสื่อความหมายและสินค้าในชุมชนโดยรอบได้ด้วย ผ่านทางสื่อออนไลน์ที่สั่งซื้อสินค้าได้สะดวก อันจะทำให้เกิดรายได้ชุมชนมากขึ้น อีกทั้งนักท่องเที่ยวมากขึ้นย่อมนำไปสู่การเผยแพร่ทางโซเชียลมีเดียมากขึ้นด้วย เมื่อทางภาครัฐและองค์กรเอกชนได้เห็นคุณค่าก็จะสามารถระดมทุนเพื่อพัฒนาต่อเนื่องได้ ทำให้วัดร้างนั้นไม่ร้างอีกต่อไปแต่เต็มไปด้วยการใช้งานอย่างยั่งยืนสัมพันธ์กับชุมชนและบริบทโดยรอบ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่

1.2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

1.2.3 เพื่อศึกษาศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

1.2.4 พัฒนาต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

1.2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม 10 เมือง

1.3.2 ขอบเขตตำบลในการศึกษา11ตำบลนอกเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่อย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่าม และวัดเกต

1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.4.1 ทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.4.2 ออกแบบและจัดทำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.4.3 ศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ โดยสำรวจในเขตพื้นที่ทั้งนอกและในเมืองเก่าเชียงใหม่ หลังจากนั้นคัดกรองเลือกเฉพาะบางวัดที่มีศักยภาพสูงสุดขึ้นมาก่อนตามลำดับ

1.4.4 ศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยว

1.4.5 ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวจากการลงพื้นที่ โดยเก็บข้อมูลกับนักท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

1.4.6 ประชุมร่วมกับชุมชนและสัมภาษณ์หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในประเด็นศักยภาพการเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

1.4.7 จัดทำต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

1.4.8 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

1.4.9 จัดเวทีนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างและร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่เพื่อนำผลไปสรุปในขั้นตอนสุดท้าย

1.4.10 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

2.สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ สามารถดำเนินงานได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย, การบริหารจัดการพื้นที่, และการวิจัยในอนาคต ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

<u>ระดับนโยบาย</u>

-ระดับจังหวัด ประกอบด้วย สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่**,** การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)สำนักงานเชียงใหม่, และสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

-ระดับเทศบาลนครเชียงใหม่ ประกอบด้วย สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม, สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

<u>การบริหารจัดการพื้นที่</u>

-ระดับหน่วยงานกลางเพื่อประสานงาน ประกอบด้วย คณะทำงาน, มูลนิธิและกองทุน

-ระดับภาคเอกชน ประกอบด้วย ภาคธุรกิจระดับจังหวัด, ภาคธุรกิจท้องถิ่น

-ระดับชุมชน หัวหน้าชุมชน, สมาชิกชุมชน

<u>การวิจัยในอนาคต</u> ในส่วนของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวัดร้าง พบประเด็นปัญหาเพื่อศึกษาเพิ่มเติม ได้แก่

-ขาดข้อมูลเพื่อศึกษาค้นคว้า เอกสารเก่าที่สุดย้อนไปได้เพียงการสำรวจของมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบจากข้อมูลหลักฐานจากต่างประเทศเพิ่มเติม

-ขาดงานวิจัยที่บูรณาการสมัยใหม่ เป็นแต่เพียงสำรวจตำแหน่งและรูปแบบศิลปกรรม มักเป็นเอกสารชั้นต้นและการสำรวจขั้นปฐมภูมิจากกรมศิลปากร ควรมีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยที่สุดเพื่อศึกษาเพิ่มเติม

-ขาดงานวิจัยที่มีการวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ไม่พบการต่อยอดเท่าที่ควรทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ

-ขาดงานวิจัยที่ศึกษาเมืองโบราณที่เคยถูกทิ้งร้างและยังคงถูกใช้สอยในปัจจุบัน ในลักษณะซ้อนทับของเมืองเก่าและใหม่ ซึ่งมีประเด็นให้ศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างกว้างขวางในการประยุกต์ใช้เข้ากับชาวเมืองปัจจุบัน โดยที่ยังรักษาคุณค่าเดิมไว้ได้ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการท่องเที่ยวที่เป็นปลายทางของความยั่งยืน

-ขาดการศึกษาปรากฏการณ์วัดร้างในเมืองอื่นๆ อาทิเช่น เชียงแสน เมืองฝาง และไชยปราการซึ่งเก่าแก่และมีความเจริญในฐานะเมืองหน้าด่าน เชื่อมโยงถึงกันในมิติต่างๆได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อาทิเช่นเส้นทางค้าขาย ทรัพยากรธรรมชาติ และการเมือง เพื่อจัดการท่องเที่ยวได้อย่างบูรณาการยิ่งขึ้น

-ขาดการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีอย่างต่อเนื่องจากความร่วมมือในลักษณะต่างๆ ควรดำเนินการในลักษณะวิจัยร่วมกับสถาบันและองค์กรอื่นจากภายนอกเพื่อให้เกิดการต่อยอดในระดับสากลมากยิ่งขึ้น

-ขาดการศึกษาการพัฒนาทางกายภาพพื้นที่วัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เกิดการใช้งานพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าทางวิชาการเท่านั้น

-ขาดการศึกษาพื้นที่วัดร้างในประเด็นศึกษาใหม่เพื่อการพัฒนาทางกายภาพ อาทิเช่นสิ่งแวดล้อม พื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว พื้นที่อรรถประโยชน์ เคหการ และการลดปัญหามลภาวะทางอากาศ เป็นต้น

2.1.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้างโดยทั่วไป

-ตามบริบทการใช้งานปัจจุบัน ได้แก่ วันอินทขิลและวัดแสนตาห้อย เนื่องจากอยู่ในการดูแลของหน่วยงานราชการเช่นเดียวกัน อีกทั้งสามารถบูรณาการกับหน่วยงานได้

-ตามย่านท่องเที่ยว ได้แก่ วัดป่าแดงและวัดแสนตาห้อย เนื่องจากอยู่หัวและท้ายของถนนสุเทพเชื่อมโยงตั้งแต่ประตูสวนดอก-หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างเส้นทางเต็มไปด้วยสถานที่และย่านท่องเที่ยวมากมาย รวมทั้งหน่วยงานราชการที่สำคัญและมีที่พักนักท่องเที่ย สถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ระหว่าง2วัดนี้ได้แก่ วัดสวนดอก ถนนศิริมังคลาจารย์ ถนนนิมมานเหมินท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม เป็นต้น

-ตามระยะทางจากกลางเมือง โดยพิจารณาจากศูนย์กลางที่วัดอินทขิลบริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ดังนั้นวัดที่อยู่ใกล้และอยู่ในคูเมืองสี่เหลี่ยมคือวัดที่มีศักยภาพสูงสุด ได้แก่ วัดอินทขิล วัดเชียงของ วัดเลาเสียง

วัดหนองหล่ม และวัดแสนตาห้อย เนื่องจากสามารถเดินจากจุดศูนย์กลางเมืองไปเที่ยวได้ในระยะไม่เกิน1 กิโลเมตร เต็มไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวที่สนับสนุนการเดินและจักรยาน

-ตามทำเลที่ตั้ง ได้แก่ วัดที่มีสถานะเป็นจุดหมายตามาแต่อดีต อยู่ในการรับรู้จากนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น ไม่มีสิ่งใดบดบัง ได้แก่วัดเชียงของ วัดธาตุกลาง วัดหนองหล่ม และวัดปันสาท ส่วนที่สำคัญรองลงมาได้แก่ วัดป่าตาลและวัดแสนตาห้อย

-ตามถนนหลัก-รอง ได้แก่ วัดที่ตั้งอยู่บนถนนหลักของเมือง วัดอินทขิล วัดธาตุกลาง วัดเชียงของ วัดปันสาท และวัดแสนตาห้อย วัดร้างเหล่านี้เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวปกติได้ง่าย เป็นที่รู้จักและทำได้ทันที

-ตามวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดอินทขิล-ตรงข้ามวัดอินทขิลสะดือเมืองและมีวิหารพ่อขาวตั้งอยู่กลางถนน เป็นที่จดจำได้ง่าย, วัดธาตุกลาง ใกล้ทั้งวัดศรีสุพรรรณบนถนนคนเดินวัวลายและวัดยางกวงทางทิศใต้, วัดแสนตาห้อย ใกล้วัดพระสิงห์เพียงข้ามถนนคูเมืองและวัดสวนดอกเมื่อเดินทางมุ่งหน้าทางทิศตะวันตก เป็นต้น

2.1.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง

10 วัดนำร่องที่ถูกเลือกจึงสามารถสรุป4แนวทางการพัฒนาศักยภาพได้ดังต่อไปนี้

2.1.2.1 ศักยภาพปัจจุบัน ทุกวัดร้างล้วนมีศักยภาพมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละด้าน ดังนี้

1) *ศักยภาพโดยทั่วไป* ประกอบด้วย

-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ
-นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมได้เองด้วยพาหนะ2ล้อ
-ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps

2) *ศักยภาพที่มีความโดดเด่น* ควรมีอย่างน้อย1อย่างเพื่อให้จดจำได้ง่าย ประกอบด้วย

-มีนักท่องเที่ยวมองเห็นตลอดเวลาเนื่องจากอยู่ในทำเลถนนคนเดิน
-มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน
-ต้นไม้ถูกตัดแต่งเปิดให้เห็นเจดีย์จากถนนได้อย่างสมบูรณ์
-มีป้ายสื่อความหมายในสภาพใหม่
-มีรั้วและยามดูแลอย่างดี
-มีหมุดแสดงเขตโบราณสถาน
-มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์ที่ชุมชนดูแล

2.1.2.2 การเลือกวัดที่มีศักยภาพ การเลือกวัดที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จากการศึกษาพบว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

-รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น

-สภาพแวดล้อมโดดเด่น

-มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก

-มีพื้นที่ตามโฉนดเพียงพอเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

-มีลายปูนปั้นที่สมบูรณ์

-รองรับพาหนะจอดรถได้ครบทุกประเภท

-อยู่ติดถนน เที่ยวชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า

-คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว

-เป็นจุดหมายตาของย่าน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ลักษณะดังกล่าว สามารถแบ่ง10วัดร้างนำร่องเป็น3กลุ่มตามระยะการพัฒนา ประกอบด้วย

กลุ่มที่1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที ไม่จำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตาห้อย และ วัดธาตุกลาง

กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย วัดเชียงของ

กลุ่มที่3 ต้องพัฒนามาก ได้แก่ วัดเลาเสียง และวัดป่าแดงหลวง

2.1.2.3 การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดแข็งแตกต่างกันไป

กลุ่มที่1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที

-วัดอินทขิล ปัจจุบันเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ฝั่งตรงข้ามเป็นวัดอินทขิลเดิมเพียงรั้วกั้น สามารถเพิ่มการสื่อความหมายและเปิดรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการเชื้อเชิญให้เข้ามาใช้พื้นที่สีเขียวที่ปรับปรุงใหม่

-วัดปันสาท เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนช้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่งคุ้มค่ากับการมาเยือนตามเส้นทางท่องเที่ยว ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี มีการจัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัยต่างจากที่อื่น ป้ายสื่อความหมายออกแบบพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีผู้ใช้งานจำนวนมาก

- วัดแสนตาห้อย ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมต่อกับประตูสวนดอกเพียงเดินข้ามถนน เชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้สะดวก มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนขนาดเล็กได้

-วัดธาตุกลาง เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างนอกกำแพงเมือง ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดินวันเสาร์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้อย่างดีเนื่องจากตั้งอยู่ครึ่งทางของถนน เป็นจุดเซลฟี(Selfies) และเชคอิน(Check-in)ประจำย่านได้

กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน

-วัดหนองหล่ม ทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ่งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้จากขนาดของเจดีย์ที่ใหญ่เป็นพิเศษ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวทำได้ง่ายและคุ้มค่า

- วัดป่าตาล ตั้งอยู่ประชิดถนน อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก ทำให้มีศักยภาพสูง ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมืองจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่อง เจดีย์จึงถูกเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ ซึ่งง่ายต่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วย

-วัดป่าอ้อย ตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนช้างเผือก ตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพ สามารถพัฒนาโดยรอบเจดีย์ให้เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลักและภายในโครงการ

- วัดเชียงของ ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประชิดให้มีรูปแบบและสีสันให้กลมกลืนกับเจดีย์ ทำการเช่าอาคารที่ประชิดเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง ย้ายจุดจอดรถเมล์ท้องถิ่นเดิมให้ไกลออกไป

กลุ่มที่3 ต้องพัฒนามาก

-วัดเลาเสียง เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับถนนคนเดินย่านวัวลายวันเสาร์ได้ การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น

-วัดป่าแดงหลวง เน้นการท่องเที่ยววิชาการ เชื่อมโยงการศึกษากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้สะดวก

2.1.2.4 การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดอ่อนเช่นกัน

กลุ่มที่1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที

-วัดอินทขิล จุดอ่อนของเจดีย์นี้คือมักถูกมองข้ามไม่เป็นที่รู้จัก ขาดการสื่อความหมายที่ทรงพลังทั้งที่เป็นเจดีย์สำคัญมาตั้งแต่ตั้งเมืองของพญามังราย หอศิลป์ฯควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่

-วัดปันสาท อยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง ฝุ่นควันและอากาศไม่ส่งเสริม ต่อการท่องเที่ยวด้วยพาหนะที่ใช้น้ำมัน สามารถแทนที่ด้วยการเดินและมีร่มเงา อาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้ดูใหม่สะอาด โดยรอบรองรับการจอดรถได้ทุกประเภท อาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์มีสภาพทรุดโทรมตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง สามารถพิจารณาทุบขยายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดปันสาท, ย่าน, และเครือข่ายวัดร้างตามจุดต่างๆทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้

- วัดแสนตาห้อย จุดอ่อนคือตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการที่ปิดเป็นเวลา อีกทั้งเป็นที่จอดรถของหอจดหมายเหตุ ทำให้ไม่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวก ควรออกแบบติดตั้งป้ายสื่อความหมายเชื้อเชิญให้เข้าไปสักการบูชาได้

-วัดธาตุกลาง เป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่าน ทำให้สัญจรขับผ่านเร็วเกินไป ไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ4ล้อ ควรทำการออกแบบที่จอดจักรยานเพิ่มเติม

กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน

-วัดหนองหล่ม จุดอ่อนคือการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน อีกทั้งขาดที่จอดรถ จึงจอดรอบฐานเจดีย์เป็นประจำซึ่งไม่เหมาะสม ควรปิดการจราจรให้ผ่านได้เพียงพาหนะ2ล้อ สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ฉนวนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้

- *วัดป่าตาล* จุดอ่อนที่ควรแก้ไขพัฒนาคือตั้งอยู่ประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกั้นและเขตฉนวน ทำให้มีรถบรรทุกและรถขุดมาจอดเป็นประจำ ส่งผลต่อฐานรากเจดีย์และภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วนและกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว

-วัดป่าอ้อย ถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์มีร่องรอยการขุดเจาะเข้าไปหาสมบัติถึงสามจุด ฐานถูกเทปูนทับ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม อีกทั้งพื้นที่ตามโฉนดมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้

- *วัดเชียงของ* มีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสม ควรทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ ฝั่งตรงข้ามพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กและออกแบบที่จอดจักรยานเพื่อสนับสนุนการเที่ยววัดเชียงของได้

กลุ่มที่3 ต้องพัฒนามาก

-วัดเลาเสียง เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ เพื่อนำทางเข้ามาสู่เจดีย์ จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ให้เรียบร้อยขึ้น ดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ลดปัญหาผู้เช่าใช้สิทธิ์ผิดข้อกำหนดในสัญญา อาจเป็นสาเหตุทำให้ชุมชนเดิมเสื่อมลง สู่อาชญากรรมและยาเสพติดได้

-วัดป่าแดงหลวง ถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ รื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจดีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง ให้สมาชิกชุมชนที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์เจดีย์ให้สามารถเดินโดยรอบได้สะดวก

3.ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัย

3.1 ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึง อุปสรรคในการเชื่อมโยง และจุดบอด

3.2 วัดที่มีศักยภาพเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.3 ข้อมูลระยะทางและเส้นทางการเข้าถึงที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าด้วยกัน เพื่อเสนอแนะการสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

3.4 ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

3.5 ข้อมูลศักยภาพการเชื่อมโยงทางการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

3.6 ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

3.7 ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

3.8 ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างและร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

3.9 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

4.1 หน่วยงานราชการ

- สามารถพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ในแต่ละส่วนที่เกี่ยวข้องสู่บทบาทเชิงรุก ลดการให้ความสำคัญเฉพาะอำนาจทางกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียวลง

- สามารถเป็นข้อมูลเพื่อผลักดันให้เก็บภาษีท่องเที่ยวผ่านทางการเข้าเมืองเพื่อการท่องเที่ยว เทศบาลเมืองควรกำหนดภาษีนักท่องเที่ยวเพิ่มเพื่อการดูแลรักษาและอนุรักษ์ปฏิสังขรณ์โบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าได้เอง ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐส่วนกลางผ่านทางกรมศิลปากร

- เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อบรรจุในแผนบริหารจัดการเชียงใหม่สู่การเป็นมรดกโลก ซึ่งการยื่นขอจำเป็นต้องเสนอแผนการดูแลในระยะยาวที่ยั่งยืนและเป็นพลวัตรเข้ากับในแต่ละยุคสมัย ซึ่งแผนดังกล่าวจะต้องรับประกันคุณค่าของความเป็นเมืองเก่าได้ต่อไปไม่ตกต่ำลงในอนาคต

4.2 หน่วยงานเอกชน

- โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทการตอบแทนสังคมและเมืองซึ่งกำลังเป็นที่นิยมในองค์กรชั้นนำทั่วไป (Corporate Social Responsibility: CSR) การคืนกำไรให้กับสังคมสามารถประยุกต์สู่การให้ทุนสนับสนุนทั้งทางด้านการวิจัยและตีพิมพ์ รวมไปถึงการสนับสนุนงบประมาณและวัสดุก่อสร้าง

- สามารถเป็นข้อมูลเพื่อผลักดันการคืนกำไรให้กับสังคมขององค์กรเอกชนผ่านทางการลดหย่อนภาษีได้ ถือเป็นช่องทางใหม่ในการพัฒนาความเป็นสาธารณะและคุณค่าของเมืองที่ทุกคนได้รับและมีส่วนร่วมกัน

4.3 ชุมชนท้องถิ่น

- โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิถีชีวิตแบบพุทธและประเพณีที่ดีงามที่เกี่ยวกับวัด สามารถประยุกต์สู่การดูแลรักษาโดยพุทธศาสนิกชนได้ โดยเปลี่ยนวิธีคิดที่ว่าโบราณสถานวัดร้างอยู่ในความครอบครองของกรมศิลปากรแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ละชุมชนสามารถตระหนักถึงคุณค่าความเป็นเจ้าของได้ จาก“โบราณสถาน”สู่การเป็น“ศาสนสถาน(ร้าง)”ด้วยวิธีรักษาความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred place) ให้ยาวนานที่สุดด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งบางแห่งสามารถฟื้นฟูสู่วัดที่มีพระภิกษุจำพรรษาได้ในอนาคต

- กลุ่มองค์กรทางศาสนาท้องถิ่นได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและดูแล ไม่ว่าจะเป็นพุทธศาสนิกชนทั่วไปและกลุ่มพระสงฆ์ในระดับต่างๆของการปกครองสงฆ์ อาทิเช่นเจ้าอาวาสและระดับเจ้าคณะ ซึ่งการฟื้นฟูวัดร้างให้กลับมาเป็นวัดที่มีพระจำพรรษาอีกครั้งถือเป็นภารกิจการพัฒนาที่สามารถยื่นขอตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้นได้เป็นระดับพระครูและชั้นเทพฯ เป็นต้น

บทคัดย่อ

โครงการย่อยที่1 การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ เป็นการศึกษาความเป็นไปได้เพื่อพัฒนาวัดร้างได้กลับมามีชีวิตอีกครั้งไม่ว่าจะถูกประกาศเป็นโบราณสถานหรือไม่ก็ตาม วัดร้างเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าที่สัมพันธ์กับเมืองและความเป็นเชียงใหม่ การซ่อมแซมทางกายภาพเป็นเพียงการเริ่มต้น จะต้องมีการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมโดยรอบด้วย ในปี พ.ศ. 2553 ในเขตเมืองเชียงใหม่กรมศิลปากรทำการสำรวจพบพื้นที่วัดร้างจำนวน 74 วัด พบวัดร้างเหลือหลักฐาน 46 วัด เป็นวัดที่ตั้งอยู่ในขอบเขตศึกษาของงานวิจัยนี้ 31 วัด โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาในเขตเมืองเก่าครอบคลุมกำแพงเมือง และ 11ตำบลโดยรอบ ทำการคัดเลือกวัดร้างเพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องจำนวน 10 วัด เรียงลำดับตามวัดที่มีศักยภาพพร้อมพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อทำการแบ่งเป็น3กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่1 เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที ไม่จำเป็นต้องพัฒนา ได้แก่ วัดอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตาห้อย และ วัดธาตุกลาง กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน ได้แก่ วัดหนองหล่ม วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย วัดเชียงของ กลุ่มที่3 ต้องพัฒนามาก ได้แก่ วัดเลาเสียงและวัดป่าแดงหลวง วัดนำร่องทั้ง 10 มีแผนระยะ 5 ปีเพื่อการพัฒนาทางกายภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สมบูรณ์

ผลงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงศักยภาพการพัฒนาวัดร้างจำนวนมากในตัวเมืองเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน แหล่งท่องเที่ยวใหม่จากวัดร้างจะกระจายตัวทั่วเมืองเก่า สามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดินและจักรยานในทำเลที่มีนักท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว รายได้ทั้งทางตรงและอ้อมจากการท่องเที่ยวนี่เองจะช่วยให้เกิดรายได้บำรุงรักษาแต่ละที่เองโดยกรรมการชุมชนโดยรอบร่วมมือกับภาครัฐ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลเชิงนโยบายและการปฏิสังขรณ์เป็นระยะ การดูแลรักษาประจำอย่างต่อเนื่องสามารถทำได้โดยการมีส่วนร่วมผ่านผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน รายได้โดยตรงเกิดได้จากธุรกิจย่อยที่เกิดในทำเลรอบเจดีย์ ส่วนรายได้โดยอ้อมเกิดจากการพัฒนาพื้นที่วัดร้างเป็นพื้นที่อรรถประโยชน์ตามแนวทางสวนสาธารณะขนาดเล็ก มีการแบ่งโซนและสร้างพื้นที่ฉนวน ออกแบบการสื่อความหมายเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เผยแพร่ออกสื่อสาธารณะมากขึ้น เมื่อทางภาครัฐและองค์กรเอกชนได้เห็นคุณค่าก็จะสามารถระดมทุนเพื่อพัฒนาต่อเนื่องได้โดยง่าย วัดร้างจะไม่ร้างอีกต่อไปแต่เต็มไปด้วยการใช้งานเป็นพื้นที่สาธารณะทางการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

คำสำคัญ การอนุรักษ์เมืองเก่า การท่องเที่ยวโบราณสถานประเภทศาสนสถาน

Abstract

The objectives of the first research, *A study of potential tourism for abandoned monasteries: a case study of walled-city areas of Chiang Mai Province,* are to study potential for abandoned monasteries in the old town of Chiang Mai Province so as to enhance them to become living heritage as they have strong relationship with the city. Not only restoration is concerned, but also space development and activities. According to the Fine Arts Department's study in 2010, 74 abandoned monasteries were registered and 46 of them are remnants. 31 of the remnants in 11 subdistricts in the areas of old walls were selected as the pilot projects. 10 monasteries, comprising 3 groups as Group 1: no need space development, they are Wat Inthakhin, Wat Pan Sat, Wat Saen Ta Hoi, Wat That Klang; Group 2: need some spaces development, they are Wat Nong Lom, Wat Pah Tan, Wat Pah Oy, Wat Chiang Khong; and Group 3: need most spaces development, they are Wat Lao Siang, Wat Pah Daeng Luang to become new tourist destinations. As a result, five-year management plan is prepared to lead them to become other effective destinations in the old town.

Due to the findings, potential of old and abandoned monasteries can be strengthened. These monasteries are scattered in the areas of old town and can be accessible by walking and riding bikes. Income can be generated to maintain the existence of the sites and activities. Stakeholders, both the government offices, such as the Fine Arts Department and Buddhist offices can help restore the sites, and the locals can gain income from activities in the areas. Public spaces can be developed, based on zoning management, with appropriate interpretation tools, focusing on types of value found in each site. It is possible for the remnants to become public spaces of both the locals and tourists.

Keywords Old town conservation, Sacred monument tourism

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	3
บทสรุปผู้บริหาร	4
บทคัดย่อ	14
Abstract	15
สารบัญ	16
สารบัญตาราง	18
สารบัญภาพ	19
บทที่ 1 บทนำ	26
1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา	26
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	32
1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย	32
1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	33
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	35
1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล	42
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ	44
บทที่ 2 การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม	52
2.1 แนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย	77
บทที่ 3 การดำเนินการวิจัย	83
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	85
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	90
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	92
3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล	99
3.5 การแปลผลข้อมูล: เกณฑ์และการให้ความหมาย	101
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย	105
4.1 ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่	105
4.2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง	147

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

4.3 ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่ 151
4.4 ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 160
4.5 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ 288
4.6 สรุป 314
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 316
5.1 สรุปผลการวิจัย 316
5.2 อภิปรายผล 331
5.3 ข้อเสนอแนะ 343
บรรณานุกรม 355
ภาคผนวก 360
ภาคผนวก ก. 360
ภาคผนวก ข. 372
ภาคผนวก ค. 373
ภาคผนวก ง. 374
ภาคผนวก จ. 375
ภาคผนวก ฉ. 376
ภาคผนวก ช. 378
ภาคผนวก ซ. 379
ภาคผนวก ฌ. 380
ภาคผนวก ญ. 382
ภาคผนวก ฎ. 383
ภาคผนวก ฏ. 386
ภาคผนวก ฐ. 387
ภาคผนวก ฑ. 390
ภาคผนวก ฒ. 391

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1.1 แสดงอุปสงค์และอุปทานในการท่องเที่ยววัดร้าง 28
ตารางที่ 2.1 สถิติวัดในเขตกำแพงเมืองเก่าสี่เหลี่ยม 58
ตารางที่ 2.2 การจัดลำดับความสำคัญตามคุณค่าของโบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ 71
ตารางที่ 3.1 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 85
ตารางที่ 3.2 นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ที่มาเยือนเชียงใหม่ 88
ตารางที่ 3.3 การจำแนกกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 94
ตารางที่ 4.1 ความเห็นจากชุมชนจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย 108
ตารางที่ 4.2 ค่าคะแนนจากการประเมินศักยภาพแต่ละชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 126
ตารางที่ 4.3 การนำเสนอผลงานวิจัยและหารือแนวทางการใช้ประโยชน์จากหน่วยงาน 143
ตารางที่ 4.4 สถิตินักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเชียงใหม่เฉพาะในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2561 148
ตารางที่ 4.5 แสดงอุปสงค์และอุปทานของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว 149
ตารางที่ 4.6 แสดงการวิเคราะห์ระยะทางจากการเดินและจักรยานเพื่อการวางแผนพัฒนา 156
ตารางที่ 4.7 แนวทางการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 175
ตารางที่4.8 สรุปความต้องการและแนวคิดในการออกแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 281
ตารางที่4.9 สรุปข้อมูลอุปสรรคทางกายภาพเพื่อการพัฒนา 288
ตารางที่4.10 การพิจารณาศักยภาพการพัฒนาวัดร้าง กรณีศึกษามูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ 297
ตารางที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ 10 วัดร้างนำร่อง 321
ตารางที่ 5.2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างอย่างต่อเนื่อง 332

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงตำแหน่งวัดร้างและขอบเขต 37
ภาพที่ 1.2 อาณาเขตตามประกาศพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 38
ภาพที่ 2.1 หลัก 5 ประการในการบริหารจัดการวัดร้างโดยทั่วไป 59
ภาพที่ 2.2 หลัก 4 ประการในการบริหารจัดการวัดร้างตามบริบทปัจจุบัน 62
ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงตำแหน่งประตูเมือง 75
ภาพที่ 2.4 แสดงตำแหน่งป้อมมุมเมือง 76
ภาพที่ 4.1 ระดับที่ 1 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพเพื่อเป็น 10 วัดนำร่อง 106
ภาพที่ 4.2 ระดับที่ 2 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 107
ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งของ 10 วัดร้างนำร่องเพื่อการท่องเที่ยว 112
ภาพที่ 4.4 วัดป่าแดงและวัดธาตุกลาง 112
ภาพที่ 4.5 วัดเชียงของและวัดปันสาท 114
ภาพที่ 4.6 วัดเลาเสียงและวัดอินทขิล 117
ภาพที่ 4.7 วัดป่าอ้อยและวัดแสนตาห้อย 120
ภาพที่ 4.8 วัดหนองหล่มและวัดป่าตาล 122
ภาพที่ 4.9 การประชุมกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนวัดป่าแดง 132
ภาพที่ 4.10 การประชุมชุมชนวัดธาตุคำ ณ ศาลาอเนกประสงค์วัดธาตุคำ 133
ภาพที่ 4.11 การนำเสนอผลงานกลุ่มย่อย ได้แก่ ห้างร้านและกลุ่มรถโดยสารท้องถิ่น 134
ภาพที่ 4.12 การนำเสนอผลงานกลุ่มย่อยบริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก 135
ภาพที่ 4.13 การนำเสนอผลงานตามร้านค้าและบ้านพักอาศัยรายหลังของสมาชิกในชุมชน 136
ภาพที่ 4.14 การนำเสนอผลงานชุมชนโดยรอบวัดอินทขิลสะดือเมืองและถนนคนเดิน 137
ภาพที่ 4.15 การนำเสนอผลงานให้สมาชิกชุมชนรายหลังโดยรอบเจดีย์วัดป่าอ้อย 138
ภาพที่ 4.16 การนำเสนอผลงานเจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการ บริเวณเจดีย์วัดแสนตาห้อย 140
ภาพที่ 4.17 การนำเสนอผลงานร้านค้าและบ้านพักรายหลัง โดยรอบเจดีย์วัดหนองหล่ม 141
ภาพที่ 4.18 การนำเสนอผลงานร้านค้าและผู้พักอาศัย โดยรอบเจดีย์วัดป่าตาล 142
ภาพที่ 4.19 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ 145
ภาพที่ 4.20 สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ 146
ภาพที่ 4.21 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่และคณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพฯ 146
ภาพที่ 4.22 วัดโลกโมฬี, สำนักงานศิลปากรที่7และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดฯ 147

สารบัญภาพ(ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.23 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าแดงหลวง 164
ภาพที่ 4.24 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดธาตุกลาง 165
ภาพที่ 4.25 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดเชียงของ 166
ภาพที่ 4.26 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดปันสาท 167
ภาพที่ 4.27 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดเลาเสียง 168
ภาพที่ 4.28 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดอินทขิล 169
ภาพที่ 4.29 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าอ้อย 170
ภาพที่ 4.30 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดแสนตาห้อย 171
ภาพที่ 4.31 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดหนองหล่ม 172
ภาพที่ 4.32 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าตาล 173
ภาพที่ 4.33 ก่อนและหลังการออกแบบเพื่อแก้ปัญหาฯชุมชนวัดทองนพคุณ 180
ภาพที่ 4.34 ทัศนียภาพวัดป่าแดงหลวงในปัจจุบัน 182
ภาพที่ 4.35 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 183
ภาพที่ 4.36 การพัฒนาในขั้นที่1การวางแผนงานและออกแบบฯในเฟสแรก 183
ภาพที่ 4.37 การรื้อด้านติดถนนออกเพื่อเปิดมุมมองและการเข้าถึง 184
ภาพที่ 4.38 ทำการปรับปรุงเบื้องต้นให้เป็นพื้นที่ว่างสีเขียวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 185
ภาพที่ 4.39 ทำการขอคืนพื้นที่ตามโฉนดในส่วนที่ชมพูเพื่อปรับปรุงขยายพื้นที่ให้มากขึ้น 185
ภาพที่ 4.40 ปรับปรุงพื้นที่เป็นสวนสาธารณะ เพิ่มพื้นที่สีเขียวและที่จอดจักรยาน 186
ภาพที่ 4.41 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 186
ภาพที่ 4.42 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 187
ภาพที่ 4.43 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ 187
ภาพที่ 4.44 ทัศนียภาพวัดธาตุกลางในปัจจุบัน 188
ภาพที่ 4.45 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 189
ภาพที่ 4.46 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 189
ภาพที่ 4.47 การพัฒนาพื้นที่เดิม พร้อมแนวทางขยายพื้นที่ 190
ภาพที่ 4.48 การขอพื้นที่คืนเพื่อพัฒนา แสดงพื้นที่ด้วยสีชมพูเพื่อเป็นพื้นที่ฉนวนไปในตัว 191
ภาพที่ 4.49 ทัศนียภาพเมื่อขยายพื้นที่คืนเพื่อการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ฉนวน 191
ภาพที่ 4.50 แสดงการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนตามการขยายพื้นที่ 192

สารบัญภาพ(ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.51 การขอคืนพื้นที่ตามโฉนดเพิ่มขึ้นในระยะที่3-4 รื้ออาคารที่แสดงด้วยสีชมพูออก 192
ภาพที่ 4.52 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว 193
ภาพที่ 4.53 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว 194
ภาพที่ 4.54 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว 194
ภาพที่ 4.55 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว 194
ภาพที่ 4.56 ทัศนียภาพวัดเชียงของในปัจจุบัน 195
ภาพที่ 4.57 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 196
ภาพที่ 4.58 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1 197
ภาพที่ 4.59 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2 197
ภาพที่ 4.60 การพัฒนาพื้นที่ตรงข้ามให้เป็นสวนสาธารณะที่ส่งเสริมวัดเชียงของ 198
ภาพที่ 4.61 การพัฒนาพื้นที่ตรงข้ามให้เป็นสวนสาธารณะที่ส่งเสริมวัดเชียงของ 199
ภาพที่ 4.62 การพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะวัดเชียงของ พร้อมย้ายจุดจอดรถสองแถว 199
ภาพที่ 4.63 พื้นที่น้อยที่สุดที่ต้องการเพื่อพัฒนา ซื้อหรือเช่าเพื่อให้เป็นศูนย์สื่อความหมาย 200
ภาพที่ 4.64 สร้างแนวแกนจากตลาดประตูเชียงใหม่ฝั่งตรงข้ามสู่สวนธารณะวัดเชียงของ 200
ภาพที่ 4.65 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่ 201
ภาพที่ 4.66 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่ 201
ภาพที่ 4.67 จุดจอดจักรยานและป้ายรถโดยสารที่ทำการย้ายแล้ว 202
ภาพที่ 4.68 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่ 202
ภาพที่ 4.69 ทัศนียภาพวัดปันสาทในปัจจุบัน 203
ภาพที่ 4.70 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 204
ภาพที่ 4.71 การพัฒนาในขั้นที่1 205
ภาพที่ 4.72 การพัฒนาพื้นที่ระยะแรกและแนวการขยายพื้นที่ 206
ภาพที่ 4.73 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะแรก 206
ภาพที่ 4.74 แสดงแนวการขอพื้นที่คืนสีชมพูเพื่อพัฒนาส่วนต่อขยาย 207
ภาพที่ 4.75 เมื่อส่วนต่อขยายถูกพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะตามโฉนด 208
ภาพที่ 4.76 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวเต็มที่แล้ว 208
ภาพที่ 4.77 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มรูปแบบ 209
ภาพที่ 4.78 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มรูปแบบ 209
ภาพที่ 4.79 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มรูปแบบ 209

สารบัญภาพ(ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.80 ทัศนียภาพวัดเลาเสียงในปัจจุบัน 210
ภาพที่ 4.81 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 211
ภาพที่ 4.82 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1 211
ภาพที่ 4.83 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2 212
ภาพที่ 4.84 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระยะเริ่มต้นและแนวการขอคืนพื้นที่เพิ่มเติม 213
ภาพที่ 4.85 แสดงการเชื่อมโยงจากถนนภายนอก 213
ภาพที่ 4.86 การนำทางจากถนนเข้าสู่วัดร้างโดยเปลี่ยนวัสดุถนน แสดงพื้นที่สีชมพูที่ต้องการ 214
ภาพที่ 4.87 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสวนสาธารณะระดับชุมชนที่จอดรถได้ 214
ภาพที่ 4.88 การขอพื้นที่สีชมพูคืนตามโฉนด เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง 215
ภาพที่ 4.89 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวชุมชน 215
ภาพที่ 4.90 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่ 216
ภาพที่ 4.91 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่ 216
ภาพที่ 4.92 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่ 217
ภาพที่ 4.93 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่ 217
ภาพที่ 4.94 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่ 217
ภาพที่ 4.95 ทัศนียภาพวัดอินทขิลในปัจจุบัน 218
ภาพที่ 4.96 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 219
ภาพที่ 4.97 การพัฒนาในขั้นที่1 220
ภาพที่ 4.98 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระยะแรกสุด โดยการรื้อรั้วออกเปิดมุมมอง 221
ภาพที่ 4.99 เมื่อรื้อรั้วด้านนอกออก ให้ล้อมรั้วใหม่เข้ามาประชิดขอบอาคารด้านใน 222
ภาพที่ 4.100 ทำการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะและพื้นที่สีเขียวใหม่ 222
ภาพที่ 4.101 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ แสดงการศึกษาฐานวิหาร 223
ภาพที่ 4.102 การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ฐานและแนวโบราณสถานใต้ดิน 223
ภาพที่ 4.103 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่สอดคล้องกับบริบทพิพิธภัณฑ์ 224
ภาพที่ 4.104 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อพักผ่อนและเป็นแหล่งเรียนรู้ 224
ภาพที่ 4.105 ทัศนียภาพวัดป่าอ้อยในปัจจุบัน 225
ภาพที่ 4.106 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 226
ภาพที่ 4.107 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1 227
ภาพที่ 4.108 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2 227

สารบัญภาพ(ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.109 การพัฒนาพื้นที่เดิมตามโฉนดก่อน พร้อมแนวทางขยายพื้นที่ 228
ภาพที่ 4.110 การขอคืนพื้นที่สีชมพูออกเพื่อเชื่อมสู่ถนนช้างเผือก 228
ภาพที่ 4.111 ทัศนียภาพเมื่อเปิดมุมมองสู่ถนนช้างเผือกทางทิศตะวันออกที่เป็นหน้าวัดเดิม 229
ภาพที่ 4.112 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนสาธารณะระดับชุมชน/ย่าน 229
ภาพที่ 4.113 ทัศนียภาพที่จอดจักรยานและน้ำเพื่อลดความร้อนและสร้างบรรยากาศ 230
ภาพที่ 4.114 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนสาธารณะระดับชุมชน/ย่าน 230
ภาพที่ 4.115 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเจดีย์ให้เป็นปูชนียสถาน จัดโซนกิจกรรมเพื่อพักผ่อนได้ 231
ภาพที่ 4.116 ทัศนียภาพจากแนวแกนสู่วัดปันสาท เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง 231
ภาพที่ 4.117 ทัศนียภาพวัดแสนตาห้อยในปัจจุบัน 232
ภาพที่ 4.118 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 233
ภาพที่ 4.119 การพัฒนาในขั้นที่1ขอพื้นที่นอกโฉนดทางทิศตะวันตกเพื่อพัฒนา 234
ภาพที่ 4.120 การพัฒนาในขั้นที่1 ทำเส้นทางจักรยานและการใช้แอปพลิเคชันนำทาง 235
ภาพที่ 4.121 การร่นรั้วตามพื้นที่โฉนดเข้าไปด้านในเพื่อต้อนรับผู้มาเยือน 236
ภาพที่ 4.122 การกันขอบเขตเป็นสวนสาธารณะ ทางทิศตะวันออกสันนิษฐานว่ามีฐานวิหาร 236
ภาพที่ 4.123 การจัดภูมิทัศน์เพิ่มร่มเงา ลานกิจกรรมและที่นั่งพักผ่อน 237
ภาพที่ 4.124 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่ 238
ภาพที่ 4.125 ทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ตามแนวทางสวนสาธารณะระดับชุมชน 238
ภาพที่ 4.126 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวน รองรับผู้ใช้จากห้องสมุดและโรงพยาบาล 238
ภาพที่ 4.127 ทัศนียภาพวัดหนองหล่มในปัจจุบัน 239
ภาพที่ 4.128 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 240
ภาพที่ 4.129 การพัฒนาในขั้นที่1 จัดภูมิทัศน์จากที่ว่างที่มีให้ดีขึ้น 242
ภาพที่ 4.130 แสดงพื้นที่ตามโฉนดและแนวทางขยายพื้นที่ที่สัมพันธ์กับเส้นทางสัญจร 243
ภาพที่ 4.131 การพัฒนาภูมิทัศน์ตามโฉนด โดยรอบผ่านได้เฉพาะการเดินและจักรยาน 244
ภาพที่ 4.132 เมื่อพัฒนาขั้นแรกสำเร็จแล้ว เริ่มขยายพื้นที่เพิ่มตามอาคารสีชมพู 244
ภาพที่ 4.133 เมื่อได้พื้นที่ส่วนต่อขยายแล้ว รื้อถอนอาคารและปรับพื้นที่เป็นสวนสาธารณะ 245
ภาพที่ 4.134 ทำการปิดพื้นที่ไม่ให้รถยนต์เข้าถึง จัดภูมิทัศน์และเปลี่ยนวัสดุปูพื้น 245
ภาพที่ 4.135 จำกัดความเร็วบนถนนที่เชื่อมสู่คูเมืองชั้นใน10กม./ชม. 246
ภาพที่ 4.136 ทัศนียภาพเมื่อไม่มีรถยนต์จอดรอบฐาน เดินได้ทั้งพื้นที่อย่างปลอดภัย 246
ภาพที่ 4.137 แสดงการเปิดมุมมองสู่ถนนหลักเพื่อนักท่องเที่ยวและชาวเมือง 246

สารบัญภาพ(ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 4.138 ทัศนียภาพวัดป่าตาลในปัจจุบัน 247
ภาพที่ 4.139 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 248
ภาพที่ 4.140 การพัฒนาในขั้นแรก เปิดพื้นที่ตามแนวยาวให้ใช้การได้ก่อน 248
ภาพที่ 4.141 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย 249
ภาพที่ 4.142 เมื่อได้พื้นที่มากขึ้น ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์กำหนดความเร็วโดยรอบ 249
ภาพที่ 4.143 แผนการในระยะต่อมา ติดต่อรื้อถอนอาคารสีชมพูและซื้อที่ดิน 250
ภาพที่ 4.144 ทัศนียภาพตามพื้นที่โฉนดเดิมและส่วนขยาย จัดไฟส่องสว่างเพิ่มขึ้น 251
ภาพที่ 4.145 เมื่อเปิดมุมมองสู่ถนนช้างเผือก ทำที่จอดจักรยานและแนวต้นไม้บอกขอบเขต 251
ภาพที่ 4.146 การพัฒนาพื้นที่เดิม พร้อมแนวทางขยายพื้นที่ 252
ภาพที่ 4.147 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเพิ่มพื้นที่สีเขียวและเปิดมุมมอง จัดระเบียบสิ่งแวดล้อม 252
ภาพที่ 4.148 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 255
ภาพที่ 4.149 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 256
ภาพที่ 4.150 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 257
ภาพที่ 4.151 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 258
ภาพที่ 4.152 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 259
ภาพที่ 4.153 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล 260
ภาพที่ 4.154 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท 261
ภาพที่ 4.155 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท 262
ภาพที่ 4.156 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท 263
ภาพที่ 4.157 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 264
ภาพที่ 4.158 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 265
ภาพที่ 4.159 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 266
ภาพที่ 4.160 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 267
ภาพที่ 4.161 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 268
ภาพที่ 4.162 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 269
ภาพที่ 4.163 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 270
ภาพที่ 4.164 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 271
ภาพที่ 4.165 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 272
ภาพที่ 4.166 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย 273

สารบัญภาพ(ต่อ) หน้า

ภาพที่ 4.167 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 274
ภาพที่ 4.168 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 275
ภาพที่ 4.169 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 276
ภาพที่ 4.170 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 277
ภาพที่ 4.171 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 278
ภาพที่ 4.172 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 279
ภาพที่ 4.173 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง 280

บทที่1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่เป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวจากในประเทศและต่างประเทศ ที่ตั้งมีความพร้อมรองรับการขนส่งที่สุดของภูมิภาค จึงเป็นศูนย์รวมของการจ้างงาน สถานที่ราชการ และสถานศึกษา เมืองจึงได้รับการพัฒนาให้รองรับการใช้งานจากคนจำนวนมากที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาตลอดเวลา ทั้งในระยะสั้นจากการท่องเที่ยวและพำนักระยะยาวตามหน้าที่การงาน

ในเขตเมืองเก่ามีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ เมืองถูกใช้งานตลอดมาอย่างต่อเนื่องในฐานะศูนย์กลางของภูมิภาคในทุกด้าน ในขณะที่เมืองที่มีช่วงอายุใกล้เคียงกันกลับกลายเป็นอุทยานประวัติศาสตร์และมีการย้ายเมืองไปพัฒนาใหม่ใกล้เคียง อาทิเช่น สุโขทัย กำแพงเพชร อยุธยา และพุกาม ส่วนที่ยังคงอยู่ที่เดิมเช่นเมืองเชียงแสนนั้นก็มิได้เป็นศูนย์กลางความเจริญระดับภูมิภาค มีประชากรเจือจางไม่สามารถเทียบเคียงได้ ส่วนเมืองหลวงพระบางนั้นได้ถูกประกาศเป็นเมืองมรดกโลก ทำให้มีการควบคุมทางการบริหารจัดการระดับสากลผ่านเทศบัญญัติต่างๆ มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยว มิได้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคและมีประชากรน้อยกว่ามากเช่นกัน เมืองเก่าเชียงใหม่จึงมีความย้อนแย้งและหลากหลายอยู่ในตัว อันเป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยวอีกประการหนึ่ง

ปัจจุบันเมืองเก่าและจังหวัดเชียงใหม่มีรายได้หลักจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการจ่ายของนักท่องเที่ยวรายหัวต่อวันและการประกอบกิจการเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวทั้งหมด อาทิเช่น งานบริการ สปา ที่พัก และธุรกิจอาหาร ทำให้เกิดการสร้างงานแก่คนในพื้นที่ตลอดทั้งภูมิภาค มีแหล่งท่องเที่ยวมากมายทั้งธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง อีกทั้งเป็นที่รวมของมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทำให้มีเยาวชนจากถิ่นอื่นได้เข้ามาสัมผัสและบอกต่อ เป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวและสร้างรายได้จากให้กับอำเภอเมืองและรอบนอกมาโดยตลอด

การสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีกระจัดกระจายหลบซ่อนอยู่ในเมืองเก่าจึงเป็นภารกิจที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากวัดร้างนั้นมีทั้งที่เหลือหลักฐานชัดเจนและขนาดแตกต่างกัน บ้างก็ถูกประกาศเป็นโบราณสถานและบ้างก็ถูกทอดทิ้ง ตำแหน่งและการเปลี่ยนแปลงบริบทโดยรอบล้วนมีความหลากหลาย มีทั้งที่ตั้งเด่นเป็นสง่าในฐานะจุดหมายตาและถูกบดบังหลังอาคารสมัยใหม่ การสร้างแผนที่ไปเยือน, เปิดมุมมอง, และพัฒนากายภาพที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวไม่เพียงทำให้คุณค่าหลักฐานของเมืองเก่าเหล่านี้เป็นที่รู้จักมากขึ้น แต่ยังเป็นการเปิดพื้นที่ที่ถูกแอบซ่อนไว้ซึ่งมักเป็นแหล่งปัญหาสังคมด้านต่างๆให้ถูก

มองเห็นแก้ไขอีกทางหนึ่ง อีกทั้งชุมชนโดยรอบที่เป็นเจ้าของก็จะได้รายได้มากขึ้นและเกิดการอนุรักษ์หวงแหนที่ดีไปโดยปริยาย ซึ่งมักเป็นชุมชนผู้มีรายได้น้อยและเกิดขึ้นจากการเช่าที่ดินวัดร้างทำเป็นที่พักอาศัยติดต่อกันมาเป็นเวลายาวนาน

ผลงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงปัจจัยและศักยภาพการพัฒนาวัดร้างที่ยังคงอยู่มากมายในตัวเมืองเชียงใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน เพื่อเป็นสนับสนุนการขอขึ้นบัญชีเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม โดยปัจจุบันได้รับการขึ้นบัญชีเบื้องต้น (Tentative List) ในนาม “สถานที่ อนุสรณ์สถาน และพื้นที่ทางวัฒนธรรมในเชียงใหม่เมืองหลวงแห่งล้านนา” ซึ่งจำเป็นต้องเสนอแผนบริหารจัดการและบ่งชี้คุณค่าด้วยหลักฐานที่จับต้องได้เพื่อความยั่งยืนในฐานะสมบัติของทุกคนในระดับสากล โดยกำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะเขตกำแพงเมืองชั้นใน, ชั้นนอก, และ 11 ตำบลโดยรอบ จากการศึกษาพบว่าจังหวัดเชียงใหม่เคยมีวัดร้างทั้งหมด 948 วัด โดย 99 วัด อยู่ในเขตกำแพงเมืองชั้นใน ทั้งนี้มีเพียง 35 วัดที่ยังคงสภาพสถานที่ศักดิ์สิทธ์ในปัจจุบันและ 10 วัด มีสภาพคงเหลือเพียงเจดีย์ ในเขตนอกกำแพงเมืองนั้นปัจจุบันเหลือหลักฐานเพียง 10 วัด และเพิ่งได้รับการฟื้นฟูสำเร็จ1วัด หลักฐานของวัดร้างที่เหลือรอดพ้นจากอดีตเหล่านี้ปัจจุบันแม้จะตั้งอยู่ที่เดิมแต่สภาพแวดล้อมได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัยในหลายรูปแบบ เช่น โรงเรียน, สถานที่ราชการ, สลัม และถนน เป็นต้น

ด้วยเหตุดังกล่าว การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่จึงเป็นการเปิดโอกาสให้โบราณสถานทางศาสนาเหล่านี้ได้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง ไม่ว่าจะถูกประกาศเป็นโบราณสถานหรือไม่ก็ตาม วัดร้างเหล่านี้ล้วนมีคุณค่าที่สัมพันธ์กับเมืองและความเป็นเชียงใหม่ เมื่อได้รับการซ่อมแซมทางกายภาพแล้วยังไม่เพียงพอ จะต้องมีการพัฒนาพื้นที่และกิจกรรมโดยรอบด้วย การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ขนาดเล็กกระจัดกระจายทั่วเมืองมีความเหมาะสม เนื่องจากสามารถเข้าถึงได้ด้วยการเดินและจักรยานในทำเลที่มีนักท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว รายได้ทั้งทางตรงและอ้อมจากการท่องเที่ยวนี่เองจะช่วยให้เกิดรายได้บำรุงรักษาวัดร้างแต่ละแห่งโดยกรรมการชุมชนโดยรอบร่วมมือกับภาครัฐ กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติดูแลเชิงนโยบายและการปฏิสังขรณ์เป็นระยะ ส่วนการดูแลรักษาประจำอย่างต่อเนื่องสามารถทำได้โดยการมีส่วนร่วมบริหารจัดการกันเองได้ผ่านผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน รายได้โดยตรงเกิดได้จากธุรกิจย่อยที่เกิดในทำเลรอบเจดีย์ ส่วนรายได้โดยอ้อมเกิดจากการผลักดันวิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนาพื้นที่วัดร้างเก่าสามารถปรับเป็นพื้นที่อรรถประโยชน์ได้ควบคู่กับเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก มีการแบ่งโซนและพื้นที่ฉนวนอย่างดี ออกแบบการสื่อความหมายและสินค้าในชุมชนโดยรอบได้ด้วย ผ่านทางสื่อออนไลน์ที่สั่งซื้อสินค้าได้สะดวก อันจะทำให้เกิดรายได้ชุมชนมากขึ้น อีกทั้งเมื่อคนมาเที่ยวมากขึ้นทำให้เผยแพร่ออกสื่อสาธารณะมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทางภาครัฐและองค์กรอื่นได้เห็นคุณค่าก็จะสามารถระดมทุนเพื่อพัฒนาต่อเนื่องได้โดยง่าย และวัดร้างนั้นไม่ร้างอีกต่อไปแต่เต็มไปด้วยการใช้งานอย่างยั่งยืนสัมพันธ์กับชุมชนแต่ละสมัย

เมืองเชียงใหม่จึงมีศักยภาพที่โดดเด่นมาแต่เดิมทั้งความเดิมแท้ ประวัติศาสตร์ ความต่อเนื่องของวิถีชีวิต ตลอดจนการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาที่ทันสมัยเหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยว ได้แก่

ตารางที่1.1 แสดงอุปสงค์และอุปทานการท่องเที่ยววัดร้าง

ปัจจัย	*Demand side* นักท่องเที่ยว	*Supply side* เมืองเชียงใหม่
1.ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว	- ความต้องการมาเที่ยวเชียงใหม่เนื่องจากวัดในเมืองเก่าเป็นเป้าหมายหลัก	- การตอบสนองการสื่อความหมายและทำการตลาดเมืองเก่าสู่ภายนอกว่าเป็นเมืองศิลปวัฒนธรรมที่มีวัดเป็นหัวใจสำคัญ
	- ความต้องการต่อแต่ละชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น	- การตอบสนองความพร้อมของชุมชน ได้แก่การพัฒนาทางกายภาพให้เหมาะสม ความปลอดภัย ขยะ ไฟส่องสว่าง และการใช้ภาษาต่างประเทศในการให้ประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
	- ความต้องการข้อมูลและการสื่อความหมายของวัดประเภทต่างๆของนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปซึ่งมีความสนใจเรื่องศิลปวัฒนธรรมเป็นพิเศษ	- การตอบสนองข้อมูลผ่านเอกสารแผนที่และบนที่จริง เน้นคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม ณ ที่จริงพอสังเขปและเชื่อมโยงสู่ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นทางฐานข้อมูลออนไลน์
	- ความต้องการการสนับสนุนทางกายภาพเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าของนักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะ	- การตอบสนองการสื่อความหมายเชิงลึก การเข้าถึงข้อมูลบนฐานข้อมูลออนไลน์ การบอกพิกัดที่นำทางได้ที่จอดจักรยาน ทางลาดสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ เป็นต้น
	- ความต้องการฐานข้อมูลออนไลน์ที่เข้าถึงได้ง่ายและเป็นภาษาต่างประเทศ	- การตอบสนองด้วยการสร้างเว็บไซต์และแอปพลิเคชั่นภาษาต่างประเทศ ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด
	- ความต้องการพิกัดบนแผนที่และนำทางตามเส้นทางท่องเที่ยวหลากหลายเพื่อการเข้าถึงได้สะดวก	-การตอบสนองด้วยแผ่นพับ การสร้างเว็บไซต์และแอปพลิเคชั่นภาษาต่างประเทศ ทั้งแบบฐานข้อมูลและตลาด
2.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว *ก่อนเดินทางท่องเที่ยว*	- ความต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเชิงลึก ณ ที่จริงที่หาไม่ได้ออนไลน์	- การตอบสนองด้วยการออกแบบป้ายสื่อความหมายและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ อธิบายให้เห็นภาพรวมของเมืองเก่าผ่านวัดร้างจำนวนมากได้
	- ความต้องการตัดสินใจมาเนื่องจากประทับใจมาก่อนแล้วจึงมีเป้าหมายที่ชัดเจน	- การตอบสนองด้วยกลยุทธเชิงรุกเพื่อสร้างความประทับใจผ่านภาพยนต์ คลิปวิดีโอ สารคดี อาหาร และศาสนาพุทธผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ

ปัจจัย	*Demand side* นักท่องเที่ยว	*Supply side* เมืองเชียงใหม่
2.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว *ก่อนเดินทางท่องเที่ยว (ต่อ)*	- ความต้องการศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลออนไลน์มากกว่าเอกสารตีพิมพ์	- การตอบสนองด้วยกลยุทธ์เชิงรุกผ่านสื่อออนไลน์ประเภทต่างๆที่หลากหลาย มีทางเลือกมากขึ้นในภาษาต่างประเทศ มีการเชื่อมโยงกันที่เข้าใจง่าย เช่น ตลอดเส้นทางไปเที่ยววัดร้างจะเจอวัดดั้งเดิม ร้านอาหาร สปา และที่พักตลอดเส้นทาง เป็นต้น
	- ความต้องการการเดินทางแบบอิสระวางแผนเอง พำนักระยะยาวกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก	- การตอบสนองด้วยการเชื่อมโยงข้อมูลที่พัก ในลักษณะแพลตฟอร์มรวมข้อมูลที่เห็นภาพรวมเพื่อการวางแผนได้เองอย่างสะดวกและง่าย สนับสนุนการเที่ยวได้เองอย่างครบวงจร
	- ความต้องการศึกษาผ่านการรีวิวมาก่อนแล้วในที่จะไปอย่างละเอียด เพื่อประกอบการตัดสินใจ	- การตอบสนองด้วยการสนับสนุนให้เกิดการรีวิวและแชร์ผ่านสื่อต่างๆ ผ่านแพ็กเกจและการลดราคาตามร้านค้าและบริการต่างๆ
2.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว *ระหว่างเดินทางท่องเที่ยว*	- ความต้องการติดตามฐานข้อมูลออนไลน์ตลอดเวลา	- การตอบสนองด้วยการเปิดระบบไวไฟฟรีผ่านการลงทะเบียนและรีวิวทั่วทั้งเมืองที่มีวัดร้างตั้งอยู่
	- ความต้องการใช้สื่อทางสังคมออนไลน์ (Social Network) เป็นเรื่องปกติ	- การตอบสนองด้วยการเปิดระบบไวไฟฟรี ผ่านเงื่อนไขการเผยแพร่สถานที่ท่องเที่ยวในแง่มุมต่างๆ
	- ความต้องการข้อมูลเชิงลึกในการเข้าร่วมกิจกรรม	- การตอบสนองโดยใช้ Audio Guide ในพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น, มีการจ้างมัคคุเทศก์ส่วนตัวอธิบายในกรณีเป็นผู้สูงอายุ และทดลองทำสิ่งใหม่กับชุมชนรอบวัดร้าง เป็นต้น
	- ความต้องการท่องเที่ยวสัมผัสเมืองเก่าแบบชาวเมือง	-การตอบสนองการเดินและจักรยานเพื่อรับข้อมูลอย่างช้าๆแต่แปลกใหม่ ให้พื้นที่วัดร้างมีที่จอดและยืมคืนจักรยาน
	- ความต้องการทำตัวแบบชาวเมืองผ่านระบบการรีวิว	- การตอบสนองด้วยความเดิมแท้ผ่านอาหารและตรอกซอกซอยที่ไม่ซ้ำกับนักท่องเที่ยวกลุ่มหลัก ซึ่งในพื้นที่สลับซับซ้อนเหล่านี้ล้วนเป็นที่ตั้งของวัดร้าง

ปัจจัย	*Demand side* นักท่องเที่ยว	*Supply side* เมืองเชียงใหม่
2.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว *หลังเดินทางท่องเที่ยว*	- ความต้องการเป็นผู้รีวิว อธิบายข้อดีข้อเสียและประสบการณ์การท่องเที่ยวแต่ละครั้งอย่างละเอียดบนฐานข้อมูลออนไลน์ให้ผู้อื่นเข้าถึงได้	- การตอบสนองข้อมูลแบบประสบการณ์จริง มีการแนะนำและช่วยเหลือผ่านศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว (Tourism Info Center) ที่กระจายตัวไว้ตอบคำถามในแหล่งท่องเที่ยวจริงและสื่อออนไลน์ ใช้คิวอาร์โค้ดผ่านป้ายสื่อความหมายในสถานที่จริง
	- ความต้องการเปรียบเทียบกับเมืองเก่าที่มีลักษณะเช่นเดียวกับเชียงใหม่	- การตอบสนองด้วยข้อมูลต่างๆ เช่นอาหาร, ผู้คน, การบริการ, สิ่งอำนวยความสะดวก และข้อห้ามที่โดดเด่นของแต่ละที่ เช่นวัดในเมืองหลวงพระบางและเกียวโต เป็นต้น
3. ด้านศักยภาพการเชื่อมโยง	- *ความต้องการทางกายภาพ* บนสถานที่วัดร้างจริงและสิ่งแวดล้อมชุมชน	- การตอบสนองด้วยการเตรียมพื้นที่ให้เหมาะสมทั้งความศักดิ์สิทธิ์ของเจดีย์และการตอบสนองนักท่องเที่ยวแบบพื้นที่สาธารณะ เป็นต้น
	- *ความต้องการทางกิจกรรม* ทั้งกิจกรรมของเมืองที่มีอยู่แล้วและจากการคิดขึ้นใหม่เพื่อเชื่อมโยงกับเครือข่ายเมืองเก่า	- การตอบสนองด้วยการจัดเส้นทางวิ่งในเมืองเก่าหรือเส้นทางจักรยานในเมืองเก่าวันหยุด ให้หยุดการจราจรเป็นบางวันเพื่อสนับสนุนการเดินเที่ยว เป็นต้น
	- *ความต้องการทางการสื่อความหมาย* จัดการสื่อความหมายที่ดีกว่าเดิม ทั้งในสถานที่จริงและสื่อออนไลน์	- การตอบสนองด้วยการเข้าถึงข้อมูลได้ตามต้องการตั้งแต่เบื้องต้นสำหรับนักท่องเที่ยวทั่วไปหาชื่อและตำแหน่งวัดร้าง จนไปถึงขั้นสูงคือการสร้างแผนที่และแบบจำลองเสมือนจริง เป็นต้น
	- *ความต้องการเส้นทางท่องเที่ยว* จัดเป็นเส้นทางได้หลายรูปแบบตามนักท่องเที่ยวต้องการ	- การตอบสนองด้วยการจัดหมวดวัดร้างที่มีเจดีย์และอายุรูปแบบใกล้เคียงกัน หรือจัดตามเส้นทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อมระหว่างวัดร้างและวัดปกติได้ หรือจัดตามเส้นทางหลักของเมืองว่าเจออะไรระหว่างทางในลักษณะเก็บแต้มแบบเกม เป็นต้น
	- *ความต้องการทางกลุ่มนักท่องเที่ยว* ทั้งกลุ่มทั่วไปและกลุ่มเฉพาะ	- การตอบสนองด้วยการจัดกลุ่มนักท่องเที่ยวตามความสนใจและพฤติกรรมให้หลากหลายขึ้น เช่นเส้นทางผจญภัย เส้นทางที่เน้นสวนสาธารณะ เส้นทางสายทำบุญ และเส้นทางที่เน้นเรื่องระยะทางและเวลาที่ใช้จากศูนย์กลางเมืองเพื่อวางแผนการเดินทางของแต่ละคนได้ดีขึ้น เป็นต้น

ปัจจัย	*Demand side* นักท่องเที่ยว	*Supply side* เมืองเชียงใหม่
3. ด้านศักยภาพการเชื่อมโยง (ต่อ)	- *ความต้องการต่อชุมชนท้องถิ่น* มีหลายชุมชนด้วยกันที่เกิดขึ้นจากการเช่าที่ดินวัดร้างติดต่อกันมาอย่างยาวนาน	- การตอบสนองด้วยการปรับปรุงให้ชุมชนเปิดรับนักท่องเที่ยวจะนำสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งต่อโบราณสถานเองและยังสร้างรายได้เพิ่ม ลดปัญหาทางสังคมที่เกิดจากชุมชนปิดได้อีกด้วย ทั้งนี้การดูแลวัดร้างที่ดีที่สุดก็คือสมาชิกในชุมชนนั่นเอง
	- *ความต้องการต่อรัฐบาลท้องถิ่น* ในส่วนบทบาทและหน้าที่เชิงรุก	- การตอบสนองด้วยนโยบายพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแต่ละเขตของ เทศบาลนครเชียงใหม่ ประสานงานกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกรมศิลปากรอย่างใกล้ชิด การพัฒนาวัดร้างให้ดีขึ้นคือการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในเมืองเก่าให้ดีขึ้นด้วย โดยแต่ละเขตย่อยที่รับผิดชอบควรประสานงานเป็นเครือข่ายและแข่งขัน มีการจัดประกวดและมอบรางวัลให้กับชุมชนต้นแบบเป็นต้น

จากตารางที่1.1 ด้วยการพิจารณาอุปสงค์และอุปทานนักท่องเที่ยวผ่าน3ปัจจัย ประกอบด้วย

1.ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว

2.ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว (ก่อน/หลัง เดินทางท่องเที่ยว)

3. ด้านศักยภาพการเชื่อมโยง

พบว่าเมืองเก่าเชียงใหม่มีศักยภาพในการเป็นเมืองท่องเที่ยวอย่างครบวงจร สามารถเติมเต็มในส่วนที่ยังขาดได้อีกมากทั้งคุณภาพชีวิตในเมือง การสื่อความหมาย การสร้างบรรยากาศของเมืองเก่าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น รวมไปถึงความนิยมการท่องเที่ยวที่ผูกติดกับมหาชนและฤดูกาลมากเกินไป เมื่อมีปัจจัยภายนอกในช่วงเวลาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อแผนการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดอย่างสูง อาทิเช่น ภัยพิบัติ โรคระบาด และการผูกกับกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนมากเกินไปจนละเลยกลุ่มอื่น มีทางเลือกน้อยเพื่อรองรับความเสี่ยง ไม่ส่งเสริมให้เที่ยวได้ตลอดทั้งปีด้วยการบริหารจัดการที่เป็นรูปธรรม ทำให้ในช่วงหลังรายได้จากการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีมาตรการกระตุ้นระยะสั้นออกมาบ่อยครั้งเพื่อรักษายอดรายได้และจำนวนผู้เข้าพักเฉลี่ยตลอดทั้งปีมิให้ตกลง

การสร้างทางเลือกที่เที่ยวได้ตลอดปี เน้นการกระจายรายได้สู่รายย่อย เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ส่งเสริมให้มาเที่ยวซ้ำตามความหลากหลายควรได้รับการสนับสนุนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว การพัฒนาวัดร้างในเมืองเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จำนวนมากจึงเป็นทางเลือกที่จับต้องได้และสร้างโอกาสในการพัฒนาได้

เป็นส่วนหนึ่งของการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับเมืองและสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจากนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพที่เดินทางมาได้ตลอดปีที่มีการเที่ยวซ้ำจากความประทับใจ ต่างจากกลุ่มมหาชนที่เน้นการท่องเที่ยวตามฤดูกาลที่เดินทางมาพร้อมกันและเที่ยวเฉพาะสถานที่ที่รองรับคนจำนวนมากได้เท่านั้น เช่น วัดเจดีย์หลวงและวัดพระสิงห์ที่ได้รับการพัฒนาสิ่งรองรับเรียบร้อยแล้ว กลุ่มนี้จะนิยมการเที่ยวตามกระแสในแต่ละปี มีแนวโน้มเปลี่ยนสถานที่ท่องเที่ยวมากกว่าการเที่ยวซ้ำ เน้นการเที่ยวเพื่อพักผ่อนมากกว่าการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อความเข้าใจเมืองอย่างแท้จริง

การสนับสนุนให้เที่ยววัดร้างซึ่งมีขนาดเล็กกว่าและกระจายตัวอยู่ทั่วเมืองจึงเป็นทางเลือกที่ทำให้เที่ยวได้อย่างต่อเนื่องและกระจายรายได้สู่ตรอกซอกซอยที่สะดวกต่อการเดินเชื่อมแต่ละจุดในเมืองเก่าได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความนิยมการพักกลางเมืองในรูปแบบหลากหลายแทนที่โรงแรมขนาดใหญ่เช่นที่ผ่านมา อีกทั้งพัฒนาการการนำทางระบบออนไลน์ผ่านโทรศัพท์มือถือที่แม่นยำ ทำให้สามารถเที่ยวได้อย่างอิสระด้วยตนเอง แก้ปัญหาการเข้าถึงวัดร้างได้ยากเดิมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวมาโดยตลอด

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ
3. เพื่อศึกษาศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่
4. พัฒนาต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

1.3 กรอบขั้นตอนการวิจัย

งานวิจัยนี้มีเป้าหมายคือการสำรวจสภาพและพิจารณาแนวทางการพัฒนาทางกายภาพของวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้ผู้ศึกษารุ่นหลังทำการศึกษาและเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้น สามารถอธิบายขั้นตอนได้ดังนี้

1. บ่งชี้สภาพและความเข้าใจปัจจุบันของเจดีย์ร้างจากแหล่งวิชาการต่างๆ
2. ตรวจทานข้อมูลจากหลายแหล่งข้อมูลให้กระจ่างยิ่งขึ้น
3. ตรวจทานตำแหน่งจากทั้งแผนที่โบราณและการสัมภาษณ์บุคคลในท้องที่

4. สร้างแผนที่ขึ้นใหม่อย่างคร่าวๆ กำหนดพื้นที่ให้ผู้ช่วยวิจัยออกสำรวจตรวจตำแหน่งตามจริง เมื่อพบให้บันทึกขนาดและสภาพแวดล้อม

5. ทำการจำแนกเจดีย์ร้างตามโฉนดที่ยังคงปรากฏหลักฐานและไม่ปรากฏหลักฐานออกจากกัน

6. เมื่อได้ตำแหน่งที่แน่ชัดตามการบันทึก ลงพื้นที่อีกครั้งแต่ละเจดีย์เพื่อทำรังวัดอย่างคร่าวๆ ให้ครบเฉพาะที่ยังมีหลักฐานเจดีย์เหลืออยู่

7. ลงพื้นที่เจดีย์แต่ละที่ บันทึกสภาพความเสื่อมสลายโดยทั่วไปไว้เป็นหลักฐาน

8. ทำแผนที่ที่ถูกต้องด้วยโปรแกรมAutoCad ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของย่านเข้าด้วยกัน

9. กำหนดการเข้าถึงจากสาธารณะที่ง่ายที่สุด โดยโปรแกรมGoogle Map และ Street view เพื่อความคุ้นเคยและเข้าถึงได้ง่ายจากบุคคลทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนรุ่นใหม่

10. เลือกบางเจดีย์ที่มีรูปแบบทางศิลปกรรมโดดเด่นสร้างเป็นภาพจำลองทางสถาปัตยกรรมขึ้น

11. คัดเลือกและจัดกลุ่มเจดีย์ที่มีศักยภาพเหมาะสมกับการพัฒนาทางกายภาพ แสดงทางเลือกในการพัฒนาที่เหมาะสมในแต่ละกลุ่ม

12. คัดเลือกบางเจดีย์ร้างเพื่อทำการออกแบบพัฒนาทั้งกิจกรรมและพื้นที่โดยรอบโดยส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์และการเชื่อมโยงสู่คนปัจจุบันในรูปแบบต่างๆ แสดงภาพจำลองของพื้นที่เมื่อได้รับการพัฒนาเรียบร้อยแล้ว รวมทั้งเสนอการรื้ออาคารและสร้างใหม่ทั้งสถาปัตยกรรมและภูมิสถาปัตยกรรม

1.4 นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิสังขรณ์ (Restoration) หมายถึงการซ่อมแซมและเสริมความแข็งแรงเพื่อให้คงการใช้งานได้ต่อไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้การปฏิสังขรณ์มักใช้อธิบายการปรับปรุงซ่อมแซมทางกายภาพซึ่งจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนวัสดุใหม่เข้าแทนที่วัสดุที่เสื่อมสภาพตามอายุแล้วเสมอ ดังนั้นการปฏิสังขรณ์จึงมีความหมายถึงการที่สิ่งก่อสร้างจะต้อง “ถูกใช้” ต่อไป ซึ่งอาจมีการประยุกต์ให้เข้ากับการใช้งานในแต่ละสมัย เป็นวิธีการหนึ่งในการอนุรักษ์ซึ่งต่างจากการสงวนรักษาที่เน้นที่ “ความเดิมแท้” โดยจะต้องเปลี่ยนแปลงให้น้อยที่สุด

การรู้คุณค่า (Awareness) หมายถึงการตระหนักรู้ถึงคุณค่าในตัวมรดกทั้งในตัวมรดกเองและความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม โดยถือเป็นเป้าหมายในการอนุรักษ์มรดกที่ยั่งยืนในระยะยาว

การสงวนรักษา (Preservation) หมายถึง การสงวนรักษาสภาพทางกายภาพไว้มิให้เสื่อมสลายมากขึ้นและมีการเสริมความมั่นคงแข็งแรง มักใช้ทั้งในเชิงเทคนิคและในความหมายทั่วไป แบบการอนุรักษ์ตามความนิยมของแต่ละประเทศ

การอนุรักษ์ (Conservation) หมายถึง การดูแลรักษาให้คงสภาพและสภาพดีต่อไปในอนาคตในความหมายทั่วไป การอนุรักษ์จึงมีความหมายไม่เพียงรักษามิให้สภาพแย่ลงหรือคงตัวเท่าปัจจุบัน แต่จะต้องพัฒนาให้ดีขึ้นเพื่ออนาคตต่อไปด้วย

ความเดิมแท้ (Authenticity) หมายถึงความเดิมแท้อย่างที่สุดของมรดกนั้นๆไม่ว่าจะเป็นทั้งเชิงกายภาพและคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ ความเดิมแท้คืออุดมคติในการอนุรักษ์จะต้องพยายามรักษาไว้ให้มากที่สุดหรือสร้างเสริมให้มีมากที่สุดเท่าที่จะได้ เช่นความสัมพันธ์ของที่ตั้งกับชุมชน หรือต้นแบบทางสถาปัตยกรรม ทั้งนี้จะต้องอาศัยการค้นคว้าผ่านหลักฐานรูปแบบต่างๆอย่างเข้มข้นที่สุดเท่าที่จะทำได้

ความยั่งยืน (Sustainable/sustainability) หมายถึงการคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรต่างๆ (อันหมายรวมไปถึงมรดกซึ่งเป็นทรัพยากรทางวัฒนธรรม) อย่างถูกต้องและไม่สิ้นเปลือง โดยจะต้องคำนึงถึงคนรุ่นต่อไปเสมออย่างเป็นพลวัตร

คุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible value) หมายถึง คุณค่าที่จับต้องได้ทางกายภาพของสิ่งๆนั้น เช่น รูปแบบทางสถาปัตยกรรม, การใช้สอย และเทคโนโลยีการก่อสร้าง เป็นต้น

คุณค่าที่จับต้องไม่ได้ (Intangible value) หมายถึงคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ทางกายภาพ แต่มีผลทางด้านจิตใจ ความรู้สึก และการจดจำ เช่น ประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่ละยุคสมัย, ความเชื่อทางศาสนา และภูมิปัญญาที่มิได้มีการจดบันทึกหรือไม่สามารถจดบันทึกได้ เป็นต้น

เจดีย์ร้าง หมายถึง เจดีย์ที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวัด เมื่อวัดนั้นได้ร้างลงและเวลาผ่านไปทำให้สิ่งก่อสร้างได้สูญสลายไปตามเวลา ส่วนเจดีย์ของวัดนั้นถูกสร้างขึ้นด้วยวัสดุที่ถาวรที่สุดจึงเป็นหลักฐานสำคัญของการบ่งชี้ว่าสถานที่นั้นเคยเป็นวัดมาก่อน เจดีย์ร้างจึงเป็นการเน้นถึงตัวหลักฐานทางโบราณคดีและการถูกประกาศเป็นโบราณสถานของกรมศิลปากรเป็นสำคัญ

ชุมชนแท้ หมายถึง ชุมชนดั้งเดิมที่ถูกกำหนดให้ตั้งรกรากจากการกวาดต้อนมาตอนรื้อฟื้นเมืองใหม่ มีความสัมพันธ์กับวัดใกล้เคียงในลักษณะศูนย์กลางชุมชนและคณะศรัทธามาอย่างต่อเนื่อง มีที่ดินเป็นโฉนดของตนเองและใช้อยู่อาศัยมาอย่างต่อเนื่อง

ชุมชนเทียม หมายถึง ชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่จากการเข้าจับจองและเช่าที่ดินโฉนดวัดร้างเพื่ออยู่อาศัย มีการตั้งบ้านเรือนและจ่ายค่าเช่าต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่รายปีด้วยสัญญาเช่าระยะยาว มีจุดประสงค์หลักเพื่อการอยู่อาศัยบนที่ดินนั้นเพื่อให้ที่ถูกไม่ถูกทิ้งร้างเปล่าประโยชน์

บรรยากาศ (Sense of place)หมายถึง ความรู้สึกแห่งถิ่นที่ตามบริบทของสถานที่นั้นๆ เช่น ศาสนสถานจะต้องรู้สึกได้ถึงความศักดิ์สิทธิ์ โดยผลรวมแห่งสิ่งแวดล้อมโน้มนำให้ผู้ใช้สามารถรู้สึกได้ อาทิเช่นกลิ่นธูปเทียนและเสียงสวดมนต์ของผู้มาประกอบศาสนกิจ เป็นต้น

บรรยากาศ/การรู้สึกได้ถึงความเป็นสถานที่นั้นๆ (Sense of place) หมายถึงศักยภาพการรู้สึกได้ในบริบทของสถานที่นั้นๆตามความดั้งเดิม เช่น ปูชนียสถานจะต้องรู้สึกได้ว่าเป็นสถานที่ๆผู้ใช้จะต้องสำรวมและเกิดความศรัทธาเคารพต่อสถานที่ได้เอง เป็นต้น

ปูชนียสถาน (Sacred place)หมายถึง อาคารหรือสถานที่ซึ่งรวมถึงที่ตั้งที่มีคุณค่าเหมาะสมกับการเคารพบูชา เป็นสถานที่ที่มีความศักดิ์สิทธิ์เสมอ

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred place) หมายถึง พื้นที่เฉพาะที่ต่างออกไปจากชีวิตประจำวันทางโลกย์เกี่ยวข้องกับความเชื่อและศาสนาอันมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์จะถูกกันขอบเขตและออกแบบองค์ประกอบให้แตกต่างออกไปอย่างชัดเจเพื่อให้ผู้ใช้รู้สึกและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมชั่วคราวเมื่อเข้าสู่พื้นที่เฉพาะนั้นๆ อาทิเช่น เขตสังฆาวาสและบริเวณรอบฐานเจดีย์ภาคเหนือที่ห้ามผู้หญิงเข้า เป็นต้น

มรดก (Heritage) หมายถึง สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีคุณค่าคู่ควรกับการสงวนรักษาไว้เพื่อคนรุ่นต่อไป ทั้งนี้อาจเป็นสิ่งที่จับต้องได้ เช่นอาคาร หรือจับต้องไม่ได้เช่น ประเพณีก็ได้ ทั้งนี้จะต้องพิจารณาความเป็น “มรดก” ในลักษณะที่ครอบคลุม อดีต ปัจจุบัน และอนาคตเสมอ

วัดร้าง หมายถึง วัดที่เคยมีกิจกรรมทางศาสนาและพระภิกษุจำพรรษา ปัจจุบันได้ร้างลงและเปลี่ยนการใช้พื้นที่ไปในลักษณะต่างๆ โดยรวมทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นโฉนดวัดร้างและไม่ขึ้นกับสำนักงานพระพุทธศาสนาก็ได้ โดยอ้างอิงจากที่ดินและหลักฐานที่กล่าวถึงเป็นสำคัญ

อนุสรณ์สถาน (Monument) หมายถึงอาคารสิ่งก่อสร้างอันมีคุณค่าทั้งในตัวเองและต่อบริบทที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆ เช่น ที่ตั้ง ชุมชน และเมือง เป็นต้น มีความเหมาะสมในการเก็บรักษาต่อไป

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา, พื้นที่ศึกษา, และระยะเวลา

1.5.1.1 ชอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัย

วัดร้างในพื้นที่ตามประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 และ 11 ตำบลโดยรอบ จะถูกประเมินคุณค่าและการจัดลำดับความสำคัญเพื่อทำการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามศักยภาพด้วยปัจจัยดังต่อไปนี้

(1) ที่ตั้ง

- ทำเลกลางเมือง
- จำนวนผู้เห็นจาการสัญจร
- ระยะจากแหล่งท่องเที่ยวหลักที่ได้รับความนิยมตามลำดับ

(2) ประวัติศาสตร์

- จากหลักฐาน ตำนาน, พับสา หรือการสำรวจ
- ระดับล้านนา, จังหวัด, เมือง, ย่าน และชุมชน

(3) ความสมบูรณ์

- องค์ประกอบของวัด ได้แก่ เจดีย์, วิหาร, อุโบสถ และหอไตร เป็นต้น
- ความสมบูรณ์ของสถาปัตยกรรม ได้แก่เจดีย์และวิหารเต็มองค์

(4) สุนทรียศาสตร์

- คุณค่าทางเทคนิคก่อสร้าง
- คุณค่าปูนปั้น

-คุณค่าทางรูปแบบ

(5) การถูกบดบัง

- ลำดับคะแนนตั้งแต่ถูกบดบังหมดสิ้นจนถึงไม่ถูกบดบังเลย

(6) การเข้าถึง

- ลำดับคะแนนตั้งแต่เข้าถึงได้สะดวกมากจนถึงไม่สามารถเข้าถึงได้

(7) ความสัมพันธ์กับชุมชน

- ลำดับคะแนนตั้งแต่ดีมากจนถึงแย่มาก
- ลำดับคะแนนตั้งแต่การเป็นศาสนสถานของชุมชนจนถึงการเป็นสิ่งที่ชุมชนไม่ต้องการ

(8) สภาพความศักดิ์สิทธิ์/ความเป็นศาสนสถาน

- ยังคงสภาพที่ศักดิ์สิทธิ์ระดับใดจนถึงไม่ศักดิ์สิทธิ์เลย

(9) ศักยภาพในการฟื้นฟูเป็นวัดอีกครั้ง

- ได้แก่พื้นที่, โฉนด และการรับประกันได้ว่ามีศรัทธาสนับสนุนเพียงพอ

(10) พื้นที่ตามโฉนดวัดร้าง

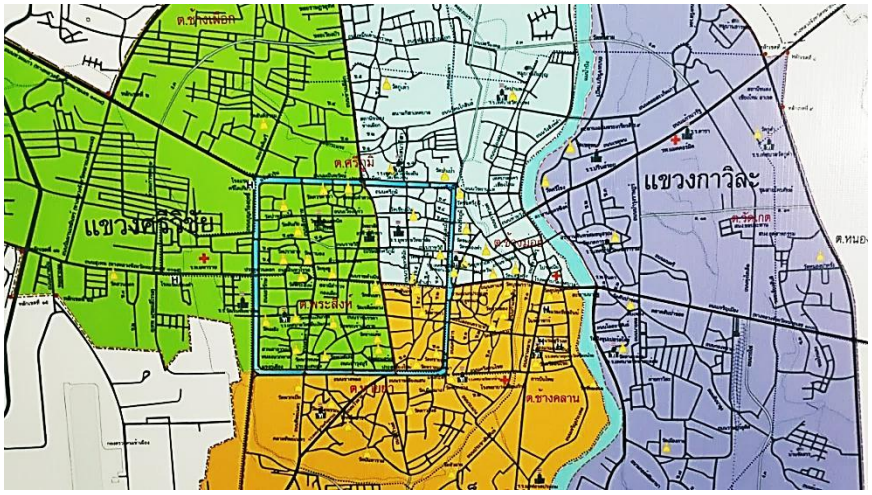
- เพียงพอต่อการพัฒนาทางกายภาพระดับใด อาทิเช่นหากโฉนดกำหนดพื้นที่ให้มาก การพัฒนาสามารถยกเลิกสัญญาเช่าและขอคืนพื้นที่ด้านติดถนนมาพัฒนาได้เท่าที่ต้องการ เป็นต้น

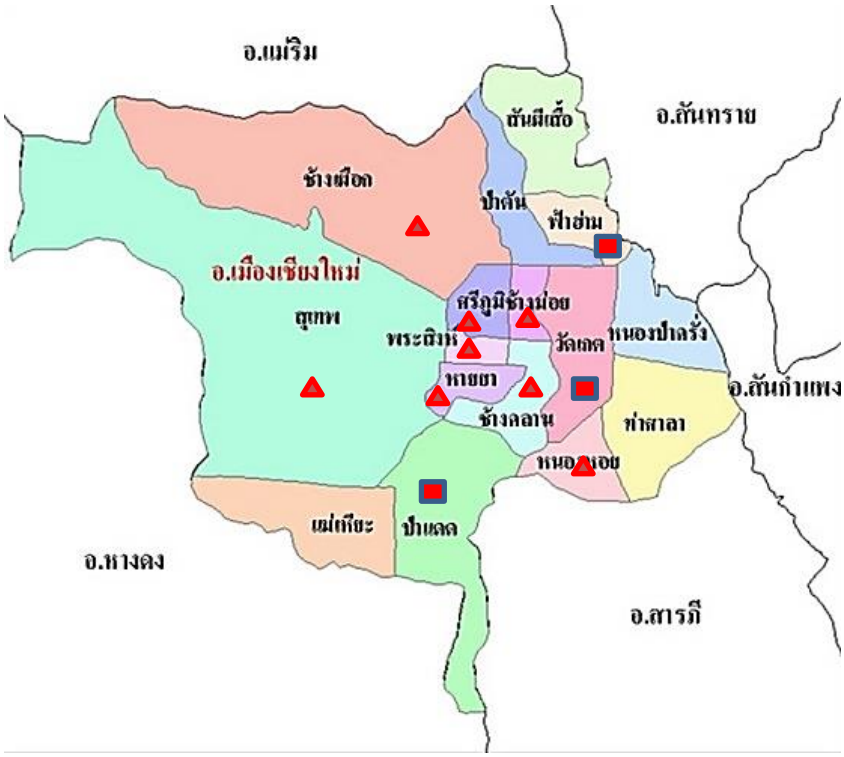
1.5.1.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา

แผนที่แสดงตำแหน่งวัดร้างและขอบเขต

- ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- ขอบเขตตำบลในการศึกษา 11 ตำบลนอกเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 ช้างคลาน, ช้างเผือก, ช้างม่อย, หายยา, ศรีภูมิ, สุเทพ, หนองหอย, พระสิงห์, ป่าแดด, ฟ้าฮ่าม และวัดเกต

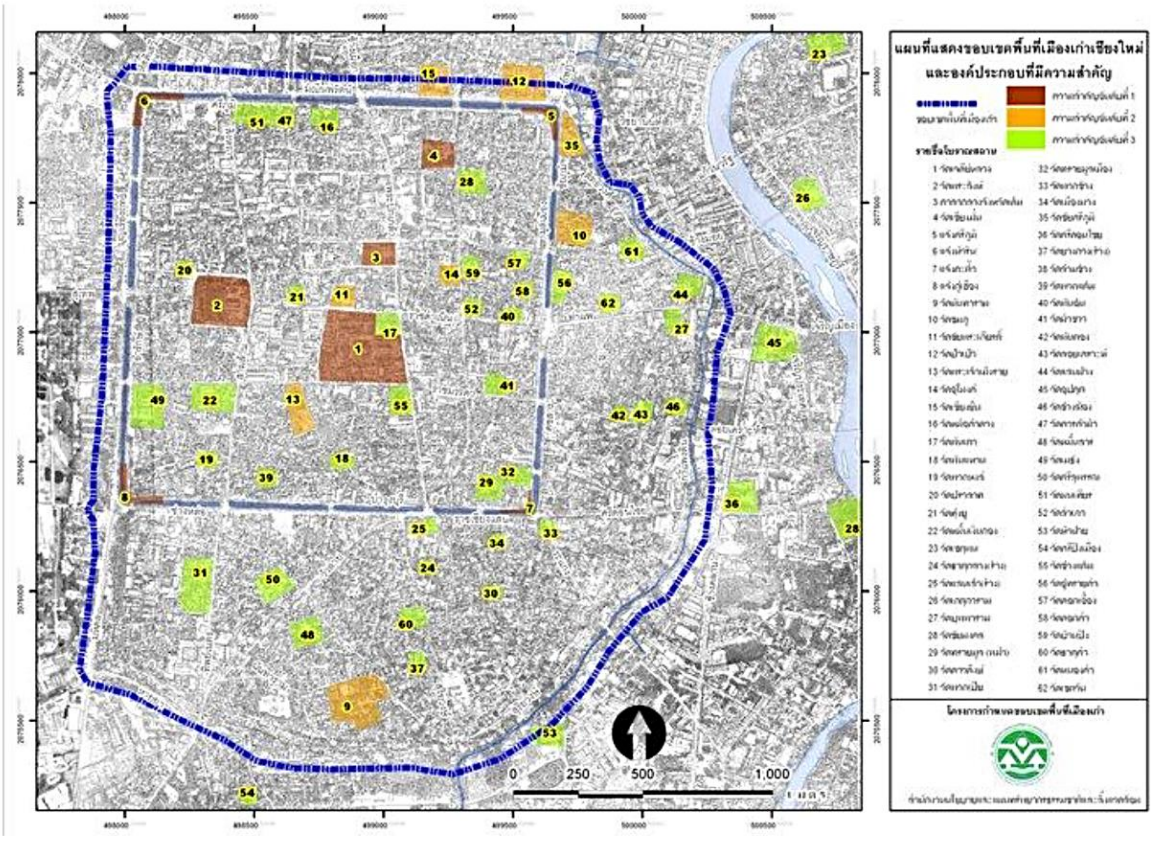

หมายถึง พบวัดร้าง

หมายถึง ไม่พบวัดร้าง

ภาพที่ 1.1 แผนที่แสดงตำแหน่งวัดร้างและขอบเขต

ที่มา: ปรับปรุงจาก http://district.cdd.go.th/ และคลังภาพผู้เขียน ถ่ายจากเทศบาลนครเชียงใหม่

ภาพที่ 1.2 อาณาเขตตามประกาศพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พศ. 2553

ที่มา: ประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 คณะกรรมการอนุรักษ์และพัฒนากรุงรัตนโกสินทร์และเมืองเก่า สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์พื้นที่มรดกทางวัฒนธรรม10เมือง

เนื้อหาการวิจัย โครงการย่อย 1

พื้นที่ พื้นที่เขตกำแพงเมืองเชียงใหม่ชั้นใน/นอกตามประกาศเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ พศ.2553 และ 11 ตำบลโดยรอบ

<u>พื้นที่ในการดำเนินงานวิจัย</u> พื้นที่ในเขตเมืองเก่าทั้งในกำแพงเมืองชั้นในและนอก ซึ่งยังหลงเหลือหลักฐานที่เป็นโบราณสถานอยู่ในแต่ละย่านจำนวนมาก ซึ่งเขตเมืองเก่านี้เป็นจุดศูนย์รวมของนักท่องเที่ยวเมื่อมาเยี่ยมเยือนอยู่แล้วเป็นอย่างดี การสร้างแผนที่เพื่อการสื่อความหมายจึงมีศักยภาพสูง การเยี่ยมชมทำได้โดยง่ายตั้งแต่การเดินและพาหนะเบาซึ่งเหมาะสมกับตรอกซอกซอยขนาดเล็กของเมืองโบราณ สนับสนุนให้ทั้งนักท่องเที่ยวต่างชาติและชาวไทยได้เข้าใจถึงเนื้อเมืองเก่าที่แท้จริงที่รับรู้อย่างช้าๆ ซึ่งควรพัฒนาผังเมืองเฉพาะให้งดเว้นพาหนะหนักขนาดใหญ่ใช้น้ำมันเข้ามาในเขตเมืองเก่าเนื่องจากไม่เหมาะสมกับขนาดถนนและความเร็วในการสัญจรเป็นอย่างยิ่ง โดยให้เข้ามาด้วยการกำหนดเวลาและเก็บภาษีการจอดจะเหมาะสมกว่า

1.5.1.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลา 1 ปี

1.5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.5.2.1 ประชากร

การกำหนดประชากรในงานวิจัย ได้กำหนดสัดส่วนเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Natasi, B.K.and Schensul, S.L., 2005) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders)จาก 10 วัดร้างนำร่อง มีทั้งบุคคลทั่วไป ผู้ประกอบการ ภาคีภาคประชาชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ชุมชนโดยรอบ 40 % (วัดร้างแต่ละวัดจำนวน10ชุมชน) ได้แก่

-ชุมชนแท้ (30%)

-ชุมชนเทียม (10%)

(2) นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ) ได้แก่

- ไทย (5%)

-ต่างชาติ (25%)

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20% ได้แก่

-หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ จำนวน 4 หน่วยงาน

-หน่วยงานราชการทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

-หน่วยงานอิสระทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

-เป็นหน่วยงานเอกชนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 1หน่วยงาน

(4) องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10% ได้แก่

- มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ

- เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี

1.5.2.2 กลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดประชากรในงานวิจัย ได้กำหนดสัดส่วนเพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Natasi, B.K.and Schensul, S.L., 2005) จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholders)จาก 10 วัดร้างนำร่อง มีทั้งบุคคลทั่วไป ผู้ประกอบการ ภาคีภาคประชาชน และตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

(1) ชุมชนโดยรอบ 40 % (วัดร้างแต่ละวัด) รัศมีอย่างน้อย500เมตรจากศูนย์กลางเจดีย์ สัดส่วนเพิ่มตามเส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม กำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 100 คน (ทำจริง200 คน ตามสัดส่วน 3:1) แต่ละชุมชนของวัดร้างนำร่อง10วัดๆละ20 คน แบ่งเป็นชุมชนแท้15 คน ชุมชนเทียม 5 คน รวมทั้งหมด ได้แก่

-ชุมชนแท้ จำนวน 150คน

-ชุมชนเทียม จำนวน 50 คน

(2) นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ) เก็บข้อมูล ณ วัดที่เป็นที่นิยมในเขตเมืองเก่าที่สุด อย่างน้อย 30 คน (ทำจริง 100คน) แบ่งเป็นวัดยอดนิยม อย่างน้อย5คน (ทำจริง17 คน) วัดยอดนิยมใกล้วัดร้างอย่างน้อย 25 คน (เฉลี่ยวัดร้างละ2.5คน ทำจริง 83คน) ได้แก่

- นักท่องเที่ยวไทย ประกอบด้วย เชียงใหม่, ภาคเหนือ, กรุงเทพฯ, และที่อื่น รวม 17 คน

-นักท่องเที่ยวต่างชาติ ประกอบด้วย จีน, AEC, เอเชีย, ยุโรป, สหรัฐฯ, และตะวันออกกลาง จำนวน 83 คน

(3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20% จำนวน 7 หน่วยงาน ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำเสนอผลงานต่อผู้รับผิดชอบและระดับหัวหน้าหน่วยงาน ดังนี้

-หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบ จำนวน 4 หน่วยงาน

- สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 4 คน

- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5 คน

- สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่ กรมศิลปากร จำนวน 2 คน

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ จำนวน 3 คน

-หน่วยงานราชการทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

- สถาบันอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 2 คน

-หน่วยงานอิสระทางการศึกษาวิจัย จำนวน 1หน่วยงาน

- มูลนิธินโยบายสาธารณะ จำนวน 2 คน

-เป็นหน่วยงานเอกชนเพื่อการท่องเที่ยว จำนวน 1หน่วยงาน

- บริษัท Northern Smile Travel จำนวน 1 คน

(4) องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10%

- มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ จำนวน 1 คน

- เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี จำนวน 1รูป

1.5.3 เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในของทั้ง 3 โครงการ ประกอบด้วยเครื่องมือในขั้นต้นและเครื่องมือเฉพาะของแต่ละโครงการ ซึ่งทำให้ตอบวัตถุประสงค์ของแต่ละโครงการได้อย่างเหมาะสม

(1) เครื่องมือในขั้นต้น ดำเนินการไปพร้อมกันและใช้ฐานข้อมูลร่วมกัน ได้แก่

- การสำรวจภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บข้อมูลรังวัดวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่

- การศึกษาดูงาน ได้แก่ ผู้วิจัยเดินทางไปทดลองใช้ระบบในฐานะนักท่องเที่ยวของเมืองที่มีการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก เยอรมนี (มิวนิคและเบอร์ลิน), เบลเยี่ยม (บรัสเซลส์), เนเธอร์แลนด์ (อัมสเตอร์ดัม), และฝรั่งเศส (ปารีส)

- การเปรียบเทียบกรณีศึกษา ได้แก่ การเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากการเดินทางไปศึกษาดูงาน 4 ประเทศ เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

(2) เครื่องมือเฉพาะของแต่ละโครงการ เป็นการดำเนินการเพิ่มเติมที่แบ่งรายละเอียดแต่ละโครงการดังต่อไปนี้

<u>ศักยภาพ</u> โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ได้แก่

- การตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อทำการสอบถามและบันทึกข้อมูล จากนักท่องเที่ยวในสถานการณ์และสถานที่จริง และชุมชนจากวัดนำร่อง10ชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการออกแบบขั้นต้น

- การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบปรับปรุงเบื้องต้นและในขั้นสุดท้าย นำเสนอต่อที่ประชุมชุมชนเพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนา หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล และการแปลผล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ดำเนินการผ่านฐานข้อมูลพื้นฐาน แต่ละโครงการประกอบด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นและขั้นสูง มีการเน้นการศึกษาในรายละเอียดที่ต่างกันออกไป ดังนี้

1.6.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ฐานข้อมูล ได้แก่

- ข้อมูลจากการสำรวจภาคสนาม อาทิเช่น พิกัด อาณาเขต รังวัด ข้อมูลชุมชนและแผนที่ เป็นต้น

- ข้อมูลจากการศึกษาดูงานใน4ประเทศ ได้แก่ เยอรมนี (มิวนิคและเบอร์ลิน), เบลเยี่ยม (บรัสเซลส์), เนเธอร์แลนด์ (อัมสเตอร์ดัม), และฝรั่งเศส (ปารีส) ทางด้านศักยภาพ การบริหารจัดการ และการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องให้กับเมือง

- ข้อมูลการเปรียบเทียบกรณีศึกษาใน4ประเทศ เพื่อการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมกับโครงการ

ฐานข้อมูลแยกตามโครงการ ดังนี้

- **โครงการย่อยที่1** "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

<u>ข้อมูลปฐมภูมิ</u>

- การตอบแบบสอบถาม ได้แก่ การเตรียมคำถามล่วงหน้าเพื่อทำการสอบถามและบันทึกข้อมูล จากนักท่องเที่ยวในสถานการณ์และสถานที่จริง และชุมชนจากวัดนำร่อง10ชุมชน เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการออกแบบขั้นต้น

-สภาพปัจจุบันของวัดร้าง
-ศักยภาพปัจจุบันของวัดร้าง

<u>ข้อมูลทุติยภูมิ</u>

-ที่ดินวัดร้างในพื้นที่ศึกษา
-ลักษณะทั่วไปของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่
-แนวทางบริหารจัดการวัดร้างโดยทั่วไป5ประการ
-แนวทางบริหารจัดการวัดร้างที่สอดคล้องกับบริบท4ประการ
-การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นตัวตั้ง

-การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโบราณสถานประเภทศาสนา

-การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในเมืองเก่า

-การประเมินทางกายภาพโบราณสถานในเมืองเก่าเพื่อพัฒนา

-คุณค่าความสำคัญโดยรวมของพื้นที่เขตเมืองเก่า

-คุณลักษณะเด่นด้านภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

-แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า

1.6.2 การตรวจสอบข้อมูล

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

ข้อมูลปฐมภูมิ

- การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบปรับปรุงเบื้องต้น หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ เพื่อรับฟังความคิดเห็นในการพัฒนาแบบในขั้นสุดท้ายต่อไป

-ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อชุมชน

-ข้อมูลผลสรุปจากการหารือนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

-ข้อมูลระยะทางและเส้นทางการเข้าถึงที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าด้วยกัน เพื่อเสนอแนะการสร้าง

ข้อมูลทุติยภูมิ

-ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่

-วัดที่มีศักยภาพเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

-พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง

-ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่

-แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึง อุปสรรคในการเชื่อมโยง และจุดบอด

-การเปรียบเทียบศักยภาพ, ปัจจัย, และเกณฑ์ระหว่างวัดที่ฟื้นสำเร็จและวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

1.6.3 การแปลผล

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

- การนำเสนอต่อชุมชน ได้แก่ การนำผลงานการออกแบบในขั้นสุดท้าย นำเสนอต่อที่ประชุมชุมชน เพื่อขอความคิดเห็นในการพัฒนา หากไม่สามารถนำเสนอในที่ประชุมได้ให้ใช้วิธีนำเสนอแต่ละบ้านที่เป็นสมาชิกชุมชนให้ครบตามจำนวนที่ต้องการ

-ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

-ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

-ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-การออกแบบ4วัดนำร่องที่สมบูรณ์เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

-แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-การเลือกวัดที่มีศักยภาพ

-การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง

-การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน

-แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง

-ระบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างอย่างต่อเนื่อง Deming circle(PDCA)

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับ

1.7.1 ประโยชน์เบื้องต้น

- ได้องค์ความรู้และมุมมองใหม่ต่อปรากฏการณ์วัดร้างในฐานะหลักฐานที่สำคัญของการเป็นเมืองท่องเที่ยวและมรดกทางวัฒนธรรม ซึ่งการรู้คุณค่าที่ดีที่สุดคือการมาเยี่ยมชมในสถานที่จริงอันจะทำให้ได้เห็นโครงข่ายของเมืองเก่าที่ซ้อนทับกับเมืองในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

- ได้เรียนรู้ปัจจัยความยั่งยืนและไม่ยั่งยืนต่อวัดร้างทั้งก่อนและหลังการประกาศเป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งการท่องเที่ยวสามารถแก้ปัญหาได้ครบวงจรมากขึ้นกว่าแต่ก่อนที่ถูกมองว่าเป็นซากที่ถูกทอดทิ้งและบดบัง

- ได้เรียนรู้วิธีคิดสู่อนาคตที่ยั่งยืนของวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยว ซึ่งจะนำนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเข้ามามากขึ้นกว่ากลุ่มเดิมที่เน้นปริมาณ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมเยือนมากในแต่ละปี การคัดสรรและเพิ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ต้องการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมอย่างแท้จริงจึงเป็นการทำเมืองเชียงใหม่ให้ยั่งยืนในระยะยาว โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางสังคมและเศรษฐกิจ เนื่องจากเก็บภาษีท่องเที่ยวได้มากขึ้นและคุณภาพชีวิตโดยรวมของชาวเชียงใหม่ก็จะดีขึ้นไปด้วย

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยเน้นชุมชนในพื้นที่เป็นศูนย์กลาง เนื่องจากเมืองเชียงใหม่มีความหลากหลายของผู้คนและวัฒนธรรมอย่างมาก นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมในแต่ละปีคือผู้ที่เข้ามาใช้ทรัพยากรร่วมกับชาวเมืองเจ้าของถิ่นที่จริงๆด้วย การคัดสรรนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพย่อมดีกว่าเชิงปริมาณเนื่องจากศูนย์กลางเชียงใหม่เป็นเมืองกะทัดรัด ถนนเล็ก นำมาซึ่งปัญหาการจราจร ขยะ และการระบายน้ำเสียที่มากขึ้นด้วย กอปรกับในบางฤดูมีปัญหาหมอกควันที่ระบายออกไปได้ช้าและมีค่าฝุ่นละอองเกินมาตรฐานทุกปีติดต่อกัน เมืองเชียงใหม่จึงต้องการการวางแผนและดำเนินการที่เอาใจใส่เป็นพิเศษทั้งเพื่อเป็นการเตรียมและสงวนรักษาเมื่อได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกในอนาคต แผนการบริหารจัดการเมืองที่เน้น “คุณค่าที่แท้จริง”ให้ยั่งยืนนั่นเองคือสิ่งที่จะทำให้ทั้งเมืองและวัดร้างในเมืองเชียงใหม่เป็น “มรดกของโลก”ที่แท้จริงขึ้นมาได้

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยเน้นความเป็นชุมชน ย่านและเมือง ซึ่งการทำวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนอกจากจะนำรายได้เข้าสู่ชุมชนและแก้ปัญหาสังคมในพื้นที่แล้ว ยังจะต้องส่งเสริมให้แต่ละชุมชนนั้นบริหารจัดการวัดร้างของตนในส่วนที่ทำได้ไปด้วยเพื่อเกิดความรักหวงแหนและลดงบประมาณจากภาครัฐได้เป็นอย่างดี เนื่องจากปัญหาปัจจุบันมักพบเรื่องการขาดงบประมาณในการอนุรักษ์และรักษาให้เหมาะสม

- ได้เรียนรู้การบริหารจัดการวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองท่องเที่ยวโดยชุมชนและองค์กรท้องถิ่นมีส่วนร่วม ปัญหาปัจจุบันพบว่าการดูแลโบราณสถานแบบเดิมจากหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่เพียงพอสู่ความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ในสมัยปัจจุบันจึงควรเปิดโอกาสให้เอกชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย เนื่องจากเป็นสมาชิกของเมืองด้วยเช่นกัน

1.7.2 ประโยชน์สู่การประยุกต์ใช้

ประกอบด้วย หน่วยงานราชการ, หน่วยงานเอกชน, และชุมชนท้องถิ่น

1.7.2.1 หน่วยงานราชการ ประกอบด้วย เทศบาลนครเชียงใหม่, สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่, สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่, สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่, การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานเชียงใหม่, หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

<u>เทศบาลนครเชียงใหม่</u>

-ขยายขอบเขตการดูแลด้านสุขาภิบาลในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ยาก ให้ถูกสุขลักษณะและปลอดภัย เพิ่มไฟส่องสว่างและเก็บขยะให้เป็นระเบียบ รวมทั้งเศษกิ่งไม้ใบไม้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำและมากในบางฤดูกาลเป็นพิเศษ

-ริเริ่มพัฒนาพื้นที่วัดร้างแต่ละแห่ง กระจายตัวไปตามเขตรับผิดชอบย่อยแต่ละแขวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขยายของเขตดูแลเพิ่มเติมพื้นที่ในโฉนดวัดร้างเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะได้เพิ่มขึ้น

-เพิ่มการดูแลจัดสวนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามสัดส่วนของเมืองให้มากขึ้น

-เพิ่มการหางบประมาณเพื่อการอนุรักษ์จากภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ CSR (Corporate Social Responsibility) ของแต่ละบริษัท เพื่อการลดหย่อนภาษีทางด้านบำรุงศิลปวัฒนธรรม

<u>สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่</u>

-เพิ่มการโปรโมทการท่องเที่ยววัดร้างในแผนที่ท่องเที่ยวของเมืองเก่า

-เชื่อมโยงวัดร้างเข้ากับกิจกรรมตามประเพณีของเมืองในแต่ละฤดูกาล

-ให้มีกิจกรรมสู่10วัดร้างนำร่องที่อยู่ในเส้นทางท่องเที่ยวหลัก

-ให้มีกิจกรรมสู่10วัดร้างนำร่องที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดที่มีชื่อเสียงเดิม

<u>สำนักศิลปากรที่7 เชียงใหม่</u>

-ขยายวิธีการอนุรักษ์ที่เพิ่มเติมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนมากขึ้น

-สื่อความหมายสู่สาธารณะในการอนุรักษ์ว่าเป็นหน้าที่ของทุกคน กรมศิลปากรมีหน้าที่ดูแลรักษาตามอำนาจทางกฎหมายแต่มิใช่เจ้าของ เพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์อย่างยั่งยืนที่ริเริ่มได้จากทุกฝ่าย

-เพิ่มการอนุรักษ์และฟื้นฟูบรรยากาศของพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ให้กลับมา เป็นการเพิ่มเติมคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ในการดำเนินงานมากขึ้น

-เพิ่มการจ้างงานคนในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัดส่วนจากชุมชนที่วัดร้างตั้งอยู่ เพื่อสืบทอดทักษะช่างฝีมือและสร้างความหวงแหนให้เกิดขึ้น

<u>สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่</u>

-เสนอแนวทางจัดการผู้เช่า พิจารณาผู้เช่าให้ให้ถูกต้องตามสัญญามากขึ้น

-เสนอการใช้ประโยชน์ที่ดินตามความเหมาะสมกับศักยภาพ พัฒนาสู่การใช้ประโยชน์ที่ดินที่คุ้มค่าและหลากหลายตามบริบทสมัยใหม่ โดยเฉพาะสอย่างยิ่งการปรับเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อประโยชน์จ่อชุมชนและเปิดกว้างสู่การท่องเที่ยว

-เสนอทางเลือกในการตัดสินใจในการวางผังชุมชนและแบ่งโซนตามหลักเคหะการมากขึ้น ปรับปรุงคุณภาพชีวิตทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

-เสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่นำร่องเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ให้ได้มาตรฐานสากลตามแนวทางการออกแบบเพื่อคนทุกคน

-เพิ่มการหางบประมาณเพื่อการอนุรักษ์จากภาคเอกชน เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณ CSR (Corporate Social Responsibility) ของแต่ละบริษัท เพื่อการลดหย่อนภาษีทางด้านศาสนประโยชน์และใบอนุโมทนาบัตรให้มากขึ้น

<u>การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่</u>

-เพิ่มการท่องเที่ยว10วัดร้างนำร่องบนในแผนที่การท่องเที่ยว

-จัดกิจกรรมเปิดตัวการท่องเที่ยววัดร้างด้วยกิจกรรมเพื่อสุขภาพ อาทิเช่นการเดิน วิ่ง และปั่นจักรยานเที่ยวชมพร้อมชิมอาหารไปตามเส้นทาง กระตุ้นการท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือกับกลุ่มธุรกิจตลอดเส้นทางในเมืองเก่าที่เชื่อมทั้งวัดร้างและไม่ร้างเข้าด้วยกันได้

-ส่งเสริมการเชื่อมโยงวัดร้างนำร่องกับการท่องเที่ยววัดที่มีชื่อเสียงเดิมใกล้เคียง

<u>หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่</u>

-เนื่องจากหอศิลป์เองมีเจดีย์ร้างที่ทรงคุณค่าและเป็นหนึ่งในวัดร้างนำร่องเพื่อการท่องเที่ยว เสนอให้เน้นเจดีย์วัดอินทขิลสู่การเรียนรู้นิทรรศการกลางแจ้งมากขึ้น

-พัฒนาเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เพื่อการสักการะของพื้นที่

-เชื้อเชิญบุคคลภายนอกเข้ามาศึกษาเรียนรู้และบูชาเจดีย์ได้มากขึ้น เนื่องจากอยู่บริเวณถนนคนเดินวันอาทิตย์ ส่วนกลางวันเป็นเส้นทางท่องเที่ยวตามปกติ

1.7.2.2 หน่วยงานเอกชน ภาคธุรกิจและบริการเพื่อท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่ ประกอบด้วย กลุ่มที่พัก, ร้านอาหาร, สปา, บริษัทนำเที่ยว, รถเช่า, และร้านของที่ระลึก เป็นต้น

<u>กลุ่มที่พัก</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

<u>กลุ่มร้านอาหารและเครื่องดื่ม</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขต

โบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

<u>กลุ่มธุรกิจสปา</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

<u>กลุ่มธุรกิจนำเที่ยว</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-เพิ่มโปรแกรมการเยี่ยมชมวัดร้างเพิ่มขึ้น ทำได้ทั้งผนวกเข้ากับเส้นทางนำเที่ยวเดิมและพาชมเกี่ยวกับวัดร้างโดยเฉพาะ สามารถจัดได้ง่ายเนื่องจากกระจายตัวอยู่ในย่านต่างๆครบถ้วน

<u>กลุ่มธุรกิจรถเช่า</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

<u>กลุ่มของที่ระลึก</u>

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-นำเจดีย์วัดร้างใกล้เคียงมาออกแบบเป็นตราสัญลักษณ์และใช้เป็นจุดหมายตาเพื่อส่งเสริมธุรกิจได้

1.7.2.3 ชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วยชุมชนแท้, ชุมชนเทียม, ภาคประชาสังคม, องค์กรทางพุทธศาสนา

ชุมชนแท้

-มีศักยภาพสูงในการแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาวัดร้างใกล้เคียง เนื่องจากมีความเดิมแท้ทั้งชาติพันธ์และการตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมมากกว่า การมีส่วนร่วมสามารถเริ่มต้นที่ผู้นำชุมชนและการประชุมที่วัดใกล้เคียงที่มีเครือข่ายทางศาสนารองรับอีกระดับหนึ่ง ซึ่งมีแนวโน้มที่จะสำเร็จมากขึ้น

-ศักยภาพจากชุมชนแท้ ประกอบด้วยสมาชิกชุมชน กลุ่มแม่บ้าน คณะศรัทธาวัด รวมถึงกลุ่มอาชีพในชุมชน กลุ่มเหล่านี้ในบางชุมชนเป็นกลุ่มที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งรกรากและวัดต่างๆ คือศูนย์กลางชุมชนตามวิถีเดิมของไตยวนในสิบสองปันนา การตั้งตนจากชุมชนแท้เพื่อการพัฒนาวัดร้างใกล้เคียงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวไม่เพียงทำให้วัดร้างมีวามยั่งยืนยิ่งขึ้น แต่ยังเป็นการฟื้นฟูความเดิมแท้ทางชาติพันธ์ของชุมชนโดยรอบที่เป็นองค์ประกอบของเมืองเก่าที่มีชีวิต

ชุมชนเทียม

-สามารถมีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ แม้ว่าจะเป็นเป็นชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่ตามนโยบายให้เช่าที่ดินวัดร้างเพื่อการอยู่อาศัย เดิมเป็นกลุ่มคนจากอำเภอรอบนอกเข้ามาจับจองอยู่อาศัยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำให้เกิดการจ้างงานมากขึ้นแทนที่ภาคเกษตร การเข้ามาตั้งบ้านเรือนใหม่จึงไม่มีความเกี่ยวข้องกับความเดิมแท้ของวัดร้าง ปัจจุบันตั้งบ้านเรือนเป็นชุมชนด้วยวัสดุมั่งคงและเปลี่ยนเป็นสัญญาเช่าระยะยาว20ปีที่ต่อสัญญาได้อย่างต่อเนื่อง การยกเลิกสัญญาหรือปฏิรูปผู้เช่าจำเป็นต้องมีเหตุอันควรอันเป็นอำนาจของสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่เป็นผู้ดูแล ดังนั้นผู้เช่าแต่ละชุมชนจึงมีศักยภาพไม่เท่ากัน บางชุมชนกลายเป็นชนชั้นกลางและมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานอย่างดีจากเทศบาลเนื่องจากใกล้ถนนหลัก บางชุมชนตั้งอยู่ไกลจากถนนใหญ่เข้าไปในซอกซอยยากแก่การเข้าถึงจากการบริการของเทศบาล จึงยังมีสภาพสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมอีกหลายชุมชนด้วยกัน การพัฒนาวัดร้างและพื้นที่โดยรอบโดยความร่วมมือกับชุมชนเทียมที่เช่าที่ดินวัดร้างโดยตรง จึงเป็นการแก้ปัญหาทางกายภาพและคุณภาพชีวิตเพื่อเปิดพื้นที่สู่การท่องเที่ยวได้อย่างตรงจุด อีกทั้งเป็นการแก้ปัญหาทางสังคมและลดอาชญากรรมในพื้นที่ปิดได้อีกทางหนึ่งที่ส่งผลต่อเมืองในภาครวมที่จับต้องได้

-การพัฒนาพื้นที่กับชุมชนเทียม จำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัย2ประการได้แก่ 1)การคัดกรองผู้เช่าเพื่อการต่อสัญญาเชิงคุณภาพมากขึ้น และ 2) การสร้างความมั่นคงในสิทธิการอยู่อาศัย การดำเนินงานควรเริ่มจากชุมชนที่มีปัญหาเสื่อมโทรมเพื่อเป็นตัวอย่างในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไปอย่างต่อเนื่อง เมื่อคัดกรองผู้เช่าที่มีประวัติที่ดี เช่นไม่ค้างค่าเช่าบนชั้นศาลและไม่ใช้ที่ดินผิดประเภทเพื่อให้เช่าช่วงแล้ว ดำเนินการขั้นต่อไปโดย

การออกแบบวางผังใหม่ตามหลักเคหการเพื่อให้ชุมชนเดิมได้อยู่อาศัยตามเดิมให้มากที่สุด อาจจัดโซนพักอาศัยให้อยู่ร่วมกันในแนวตั้งตามแนวทางโครงการมั่นคง ทำให้เกิดพื้นที่ว่างโดยรอบรัศมีของเจดีย์เพื่อจัดเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อการท่องเที่ยวได้ตามความเหมาะสม โดยเฉพาะการเปิดมุมมองเจดีย์เพื่อสะดวกในการเข้าถึงและถูกมองเห็นได้ การพัฒนาเคหการในพื้นที่วัดร้างลักษณะนี้สามารถศึกษาความสำเร็จได้จากโครงการบ้านมั่นคง, สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์, และการดำเนินการฟื้นวัดของมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ เพื่อการประยุกต์ตามเป้าหมายการสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อีกมาก

ภาคประชาสังคม

-มีส่วนร่วมเป็นผู้สนับสนุนในการอนุรักษ์และดูแลรักษาวัดร้างที่อยู่ใกล้เคียงได้ สามารถบริจาคเพื่อการลดหย่อนภาษีและขอติดตั้งป้ายสนับสนุนโครงการได้ตามระเบียบของหน่วยงานราชการที่ดูแล ได้แก่เขตโบราณสถานดำเนินการกับกรมศิลปากร เขตโฉนดที่ดินวัดร้างดำเนินการกับสำนักงานพระพุทธศาสนาเชียงใหม่ หากเป็นพื้นที่สาธารณะนอกเขตโฉนดดำเนินการกับหน่วยงานของเทศบาลตามพื้นที่ที่รับผิดชอบ

-ภาคประชาสังคมประกอบด้วยกลุ่มคนที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจตามความสนใจและเป้าหมายเดียวกัน มีเป้าหมายเพื่อกิจการสาธารณะเพื่อประโยชน์แห่งส่วนรวม จึงประกอบด้วยคนจากหลายชุมชนและต่างสาขาอาชีพ มีความเชี่ยวชาญเฉพาะที่หลากหลาย อาจมีลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่ก็ได้ อาทิเช่น เครือข่ายชุมชนเทศบาลนครเชียงใหม่, เครือข่ายชุมชนเมืองรักษ์เชียงใหม่, เครือข่ายผู้หญิงเชียงใหม่, ชมรมคนช้างม่อย, เครือข่ายบ้านชุ่มเมืองเย็น, เครือข่ายเขียว สวย หอม, ภาคีขับเคลื่อนเชียงใหม่จัดการตนเอง, สถาบันการจัดการทางสังคม, และสถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ละกลุ่มจะมีเครือข่ายของตนที่ทำงานสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายของแต่ละชุมชนตามการจัดของทางเทศบาลอีกจำนวนมาก ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาวัดร้างเป็นพื้นที่สาธารณะได้ในอนาคต ดังกรณีศึกษาที่11กลุ่มดังกล่าวดำเนินการทวงถามและตรวจสอบการพัฒนาพื้นที่ทัณฑสถานหญิงเชียงใหม่อย่างต่อเนื่อง สามารถปรับใช้สู่การปฏิรูปพื้นที่วัดร้างในเมืองเก่าเพื่อความยั่งยืนในระยะยาวได้

องค์กรทางพุทธศาสนา

-องค์กรทางพุทธศาสนาของจังหวัดเชียงใหม่อาจเป็นคณะปกครองสงฆ์ วัดที่อยู่ใกล้เคียงกับวัดร้าง รวมกับถึงหน่วยงานราชการและสมาคมทางศาสนาที่เป็นนิติบุคคลล้วนมีศักยภาพในการอนุรักษ์และส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ องค์กรที่กล่าวถึงนี้สามารถออกดำเนินการทางด้านงบประมาณและกองทุนได้ผ่านทางรับเงินบริจาคจากพุทธศาสนิกชนและธุรกิจเอกชนต่างๆ ออกใบอนุโมทนาบัตรเพื่อการลดหย่อนภาษีได้ตามกฎหมายในหมวดทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ลดขีดจำกัดทางด้านงบประมาณจากภาครัฐฝ่ายเดียวในแต่ละปีได้เป็นอย่างดี

-มีคณะทำงานจากหลายภาคส่วนดำเนินงาน จึงมีศักยภาพเป็นเจ้าภาพดำเนินงานพัฒนาเกี่ยวกับวัดร้างได้อย่างคล่องตัว เป็นผู้นำกำหนดนโยบายและประสานงานกับหน่วยงานราชการได้ตามแนวทางศาสนา ดังกรณีศึกษาความสำเร็จจากมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพที่ฟื้นฟูวัดร้างในเขตเมืองเก่าสำเร็จได้อย่างเป็นระบบ

บทที่2

การทบทวนเอกสารและวรรณกรรม

2.1 แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 ลักษณะเฉพาะของวัดในเมืองเก่าเชียงใหม่

ในการพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบทางสถาปัตยกรรมของเจดีย์เมืองเชียงใหม่นั้น โดยมากถูกยกย่องทั้งในแง่คุณภาพและความเป็นเอกลักษณ์ หากพิจารณาปริมาณอันมากมายของเจดีย์นั้นก็ประกอบด้วยรูปแบบและเทคนิคที่หลายกหลายทางด้านสถาปัตยกรรมเช่นเดียวกัน (ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม, 2546) แท้จริงแล้วเจดีย์จำนวนมากที่ยังหลงเหลืออยู่ในเขตเมืองเก่านั้น สามารถจำแนกได้เป็น2รูปแบบใหญ่ๆได้แก่

1) *ทรงระฆังได้อิทธิพลลังกา* ได้แก่ เจดีย์ที่มีทรงระฆังเป็นส่วนประกอบ ได้รับอิทธิพลหลักจากสุโขทัยสมัยพระสุมนเถระและคณะสงฆ์ที่กลับมาจากลังกาโดยตรง รวมถึงที่มาจากพม่าบางส่วน ฐานมีความเรียบง่ายอาจมีช้างล้อมที่ฐานหรือไม่ก็ได้ อันเป็นลักษณะที่ได้จากกสุโขทัยที่ได้รับอิทธิพลมาจากลังกาอีกชั้นหนึ่ง

2) ทรงปราสาทได้อิทธิพลพุกาม ได้แก่ เจดีย์ที่ไม่มีทรงระฆังเป็นส่วนประกอบ มีช่องคูหาแต่ละด้านและมียอดหลายยอด ฐานมีการย่อมุมหลายชั้น เน้นการประดับตกแต่ง ทรงปราสาทแบบพุกามต้นฉบับจะมีการตกแต่งที่สลับซับซ้อนและขนาดที่ใหญ่กว่ามาก

รูปแบบหลักของเจดีย์ดังกล่าวเกิดจากนิกายท้องถิ่นที่ต่างกันนั่นเอง (สันติ เล็กสุขุม, 2534) ด้วยเหตุที่ที่ตั้งของเมืองเชียงใหม่นั้นอยู่ไม่ไกลจากอาณาจักรพุกาม (ศต.ที่11-14) ซึ่งรับอิทธิพลศิลปะหลักแบบปาละ-เสนะของอินเดียและส่งอิทธิพลต่องานสถาปัตยกรรมศาสนาอย่างเต็มที่ในคริสต์ศตวรรษที่ 14 (Aung-Thwin, 1985; สุรพล ดำริห์กุล, 2540) ในช่วงต้นของเมืองเชียงใหม่ได้อิทธิพลทั้งโดยตรงและอ้อมมาจากพุกาม โดยทางอ้อมนั้นได้รับผ่านทางหริภุญไชยจากทางลำพูน และเป็นต้นแบบของเจดีย์ทรงปราสาทแบบเชียงใหม่ (สันติ เล็กสุขุม, 2538: 45)

ลักษณะเฉพาะอันเรียกว่าเจดีย์ทรงปราสาทนี้สันนิษฐานว่ามีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพราหมณ์ในเรื่อง “พระราชวังของพระเจ้า”ในงานสถาปัตยกรรมอินเดีย ในกรณีของเชียงใหม่นั้นเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่กว่ามากของพุกามและรูปแบบของวิหารได้ค่อยๆถูกปรับให้ขนาดเล็กลงมาก โดยอ้างอิงวิทยาการการก่ออิฐแบบพุกามซึ่งเป็นอิฐแผ่นใหญ่พิเศษปรากฏเป็นหลักฐาน เจดีย์ที่ยังหลงเหลือและเชื่อว่าถูกสร้างมาก่อนการตั้งเมืองเชียงใหม่ ได้แก่เจดีย์แปดเหลี่ยมที่วัดสะดือเมืองในรูปแบบที่พบที่หริภุญไชยเช่นกัน ต้นแบบจากพุกามนี้ในที่สุดถูกปรับเปลี่ยนขนาดและการประดับจนเป็นเจดีย์ทรงปราสาทแบบเชียงใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์จนทุกวันนี้(สันติ เล็กสุขุม, 2538)

หลักฐานการพัฒนารูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทข้างต้นเป็นตัวบ่งชี้รูปแบบเจดีย์ก่อนการมาถึงของนิกายสิงหลจากสุโขทัยในสมัยพระเจ้ากือนาและพระสุมนเถระในปี พ.ศ.1899 ซึ่งนิยมเจดีย์แบบระฆัง เจดีย์แบบระฆังของเชียงใหม่นั้นมีพัฒนาการมาตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 13 อันรับผ่านมาจากศิลปะปาละ-เสนะของอินเดีย, โปโลนนารุวะของลังกาและสุโขทัยตามลำดับ (สุรพล ดำริห์กุล, 2540) การมาถึงของนิกายสิงหลได้ทำให้ความนิยมการสร้างเจดีย์ของเมืองเชียงใหม่เปลี่ยนไปและแสดงถึงความนิยมในนิกายสิงหลอันสะท้อนผ่านเจดีย์ทรงกลมที่มีมากกว่าด้วย โดยในระยะแรกมีความคล้ายคลึงจนเรียกว่าเจดีย์แบบสุโขทัย หากต่างกันที่รูปทรงของสุโขทัยจะมีความชะลูดมากกว่า (สมหมาย เปรมจิตต์, 2524) ซึ่งเป็นแบบที่นิยมมากที่สุดอันเป็นตัวแทนของนิกายสิงหลหรือพุทธแบบลังกาวงศ์ทั่วประเทศไทย (จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา, 2541)

จนล่วงเข้าสู่สมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ.1984-2030) ความนิยมในการสร้างเจดีย์ได้มาถึงจุดสูงสุดทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพผ่าน3นิกายของเมืองเชียงใหม่ (หริภุญไชย, รามัญ(วัดสวนดอก), และสิงหล (วัดป่าแดง) (รัฏฐา ฤทธิศร, 2541: 18-20) เช่นเจดีย์วัดกิตติ, วัดป่าแดง, วัดอินทขิล(สะดือเมือง), วัดสวนดอก และวัดนางเหลียว ทั้งหมดล้วนเป็นเจดีย์ทรงระฆังกลมแต่ต่างกันในรายละเอียดการตกแต่ง กล่าวได้ว่าในรูปแบบเจดีย์ในสมัยนี้ “แต่ละนิกายสามารถแบ่งแยกออกจากกันได้อย่างชัดเจน” (รัฏฐา ฤทธิศร, 2541: 178)

พัฒนาการของเจดีย์นั้นต่อมา เจดีย์ทรงระฆังอันเป็นที่นิยมใน 2 นิกายหลักคือรามัญและสิงหลนั้น ในนิกายรามัญมีแนวโน้มที่จะรักษาลักษณะแบบสุโขทัยไว้ได้มากกว่านิกายสิงหลที่ค่อยๆปรับเปลี่ยนให้ต่างออกไป การเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆแต่สำคัญยิ่งคือการแปรเปลี่ยนของฐานเจดีย์ที่หยิบยืมมาจากทรงปราสาทให้มีลักษณะหลายเหลี่ยมมากขึ้น กลายเป็นเป็นรูปแบบผสมโดยเริ่มที่ฐานเจดีย์และเจดีย์ระฆังลดความกลมลงทุกทีและมีการหักเหลี่ยมไปตามรูปทรงมากขึ้นๆ จนในที่สุดเจดีย์ทั้งสองแบบได้ผสมกันอย่างลงตัวและเป็นรูปแบบเฉพาะของเชียงใหม่อย่างแท้จริงทางด้านสถาปัตยกรรมในตอนปลายของคริสต์ศตวรรษที่ 16 ซึ่งเรียกว่าเจดีย์แบบวัดพระธาตุดอยสุเทพ ซึ่งตัวอย่างเจดีย์ที่มีรูปแบบคล้ายคลึงกันมีดังนี้ เจดีย์วัดเชษฐา, วัดชมพู และวัดดวงดี ซึ่งล้วนถูกสร้างในสมัยเดียวกัน

2.1.2 ผู้สร้างวัดในเมืองเก่าเชียงใหม่

วัดมากมายที่ปรากฏทั่วทั้งเมืองเก่าเชียงใหม่ ทั้งที่ร้างและไม่ร้างนั้นได้แสดงถึงจำนวนของผู้ก่อตั้งด้วยเช่นกัน โดยหลักการแล้ววัดในเชียงใหม่ จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้ตั้งวัดนั้นมีศักยภาพทางทรัพยากรและบารมีเพียงพอ ปัจจัยได้แก่มีทรัพย์, ความศรัทธาแรงกล้า, และอำนาจที่จะทำให้เกิดขึ้นได้ทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณของวัดใหม่ จากการศึกษาพบว่าสภาพสังคมและฐานะตามชั้นในสังคม (Hierarchy) เป็นปัจจัยหลักกำหนดความเป็นวัดนั้น เช่น ขนาด, การดูแลรักษา, การประดับประดา และรวมไปถึงการถูกเลือกอนุรักษ์เมื่อเกิดการทิ้งร้างขึ้น ดังนั้นเพื่อความเข้าใจถึงบริบทการสร้างวัดเฉพาะแบบของเชียงใหม่ จึงขอแบ่งวัดเป็น2ประเภทใหญ่ๆตามสถานะของผู้สร้าง ได้แก่วัดหลวง (ในความดูแลของราชวงศ์)และวัดราษฎร์ ในเขตเมืองเก่า

ตามขอบเขตของกำแพงเมืองนั้น อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2539: 3-4) ได้ทำการจัดวัดตามผู้ก่อตั้งได้5ประเภท ดังนี้

1) วัดของกษัตริย์และราชวงศ์เชียงใหม่ เป็นผู้สร้าง, ทำนุบำรุง, และปฏิสังขรณ์สืบต่อกันมาเป็นจารีต

2) วัดของขุนนาง ผู้มีอำนาจวาสนาต่ำชั้นลงมาเป็นลำดับ ลำดับตามชั้นยศหมายถึงอำนาจที่มีแตกต่างกันด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ทราบได้โดยการกำหนดจำนวนคนในบังคับซึ่งเป็นได้ทั้งทหารและแรงงานเพื่อการบังคับบัญชา เช่น นายร้อย (คุมคน 100 คน), นายพัน (คุมคน 1,000 คน), เจ้าหมื่น/จมื่น(คุมคน 10,000 คน), และเจ้าแสน (คุมคน 100,000 คน) โดยชนชั้นขุนนางระดับต่างๆ นี้มีความนิยมสถาปนาวัดเพื่ออุทิศแก่พระศาสนาและใช้ชื่อตนและยศเพื่อเป็นชื่อวัดไว้เป็นอนุสรณ์ โดยจะให้เป็นวัดประจำตระกูลที่ลูกหลานดูแลรักษาต่อไป เช่น วัดแสนฝางหมายถึงผู้สถาปนาชื่อ “ฝาง” ซึ่งมีศักดินาคุมคนได้แสนคน ในทางกลับกันระดับยศมีผลต่อจำนวนวัดด้วยเช่นกันเนื่องจากมีอำนาจวาสนาน้อยกว่าในการที่จะตั้งวัดได้ เช่น วัดร้อยจัน ผู้ก่อตั้งชื่อ “จัน” คุมกำลังคนเพียงร้อยคน จึงปรากฏวัดเพียง 2 วัดที่ผู้ก่อตั้งมีศักดินาเป็นนายร้อย ได้แก่ วัดร้อยจันและวัดร้อยข้อ (วัดลอยเคราะห์ในปัจจุบัน) ดังนั้นปัจจัยเรื่องอำนาจและทรัพย์จึงมีผลต่อการก่อตั้งวัดเป็นอย่างมาก

อีกลักษณะหนึ่งของการตั้งวัดโดยชนชั้นขุนนาง ได้แก่ขุนนางที่ตั้งวัดขึ้นเพื่อการมีอยู่ของกลุ่มตน โดยวัดลักษณะนี้จะมีชื่อว่า“พวก”เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ อันหมายถึงแผนกหรือหน่วยงานที่เป็นขุนนางแต่ไม่ได้บัญชาการทางทหารโดยตรง เช่น วัดพวกดาบ (กำกับการเรื่องดาบและศาสตราวุธอันมีคม), วัดพวกแต้ม (กลุ่มจิตรกรราชสำนัก) และวัดพวกช้าง (กำกับดูแลเรื่องช้างในกองทัพและราชสำนัก)

3) วัดของกลุ่มช่าง อันเป็นกลุ่มสามัญชนที่มีวามรู้เฉพาะทางช่างสาขาๆต่างๆอันมีค่า โดยถูกกวาดต้อนมาโดยเฉพาะ เมื่อมาตั้งบ้านใหม่ในเชียงใหม่จึงนิยมอยู่กันเป็นกลุ่มอาชีพดั้งเดิมแบบชุนช่าง นิยมตั้งวัดเพื่อเป็นศูนย์กลางชุมชนตน วัดเหล่านี้จึงมักมีคำว่า “ช่าง” อยู่ด้วยเสมอ เช่นวัดช่างลาน(เครื่องประดับหูโบราณ), วัดช่างแต้ม (กลุ่มจิตรกร) เป็นต้น กลุ่มผู้ก่อตั้งวัดลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องเป็นขุนนางแต่อาจถูกอุปถัมภ์โดยสมาชิกราชวงศ์ได้

4) วัดของขุนนางสตรี สันนิษฐานว่าตั้งขึ้นตามผู้ก่อตั้งสตรีชั้นสูงหรือคู่สมรสของขุนนางเพื่อเป็นอนุสรณ์ โดยจะมีคำว่า “นาง”ประกอบในชื่อวัดเสมอ เช่น วัดนางเหลียว เป็นต้น

5) วัดของกลุ่มชาติพันธุ์ โดยในพระสมัยเจ้ากาวิละได้เทครัวกลุ่มชาติพันธุ์ไตยวนมาตั้งถิ่นฐานบริเวณนอกกำแพงเมือง แต่ละกลุ่มจึงตั้งบ้านเรือนตามแบบที่เคยอยู่และตั้งวัดของกลุ่มตนเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจและแสดงการมีตัวตนดั้งเดิม วัดเหล่านี้จึงมักเป็นวัดที่อยู่กลางชุมชนชาติพันธุ์เดิมและกลายเป็นชื่อย่านในสมัยปัจจุบัน นิยมตั้งชื่อวัดตามเมืองเดิมที่จากมาเพื่อการระลึกถึง จึงมักมีคำว่า “เมือง” ปรากฏด้วยเสมอ เช่นวัดเมืองเถิน และวัดเมืองกาย เป็นต้น

2.1.3 ที่ดินวัดร้างในพื้นที่ศึกษา

ที่ดินอันเป็นที่ตั้งของวัดร้างในงานวิจัยนี้ จัดเป็นโฉนดวัดร้างประเภทที่ยังมีหลักฐานทางโบราณคดีเหลืออยู่ ซึ่งแต่ละวัดมีสภาพแตกต่างกันไป หลักฐานที่เหลือชัดเจนที่สุดคือองค์เจดีย์ที่มีขนาดสัมพันธ์กับพื้นที่วัดเดิม กล่าวคือ ยิ่งเจดีย์ใหญ่มากเพียงใดย่อมอธิบายถึงสัดส่วนของวิหารและอาณาเขตเดิมของวัดได้ด้วย ส่วนในเรื่องความคงทนนั้น เจดีย์ที่มีขนาดใหญ่มีแนวโน้มคงความสมบูรณ์ได้มากกว่า เนื่องจากถูกทำลายเป็นพื้นที่รกร้างได้ยากและมักได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ดังนั้นในทางทฤษฎีแล้ววัดขนาดเล็กและมีหลักฐานน้อยย่อมมีความเสี่ยงต่อการถูกทิ้งร้างก่อน อีกทั้งหลักฐานทางกายภาพถูกทำลายได้ง่ายกว่าด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของคนรุ่นหลังแต่ละสมัย ทั้งทีละเล็กละน้อยและโดยการตั้งใจ

แม้ว่าวัดร้างจะมีหลักฐานทางโบราณคดีอยู่ในที่ดินตามโฉนดนั้น แต่ก็มิได้ถูกประกาศเป็นโบราณสถานทุกแห่งเสมอไป แต่เดิมกรมศิลปากรจะดูแลเฉพาะแหล่งที่ประกาศเท่านั้น ปัจจุบันพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 ฉบับปรับปรุง 2535 และ 2560 ตามลำดับได้ขยายให้ดูแลหลักฐานที่มิได้ถูกประกาศด้วย โดยพิจารณาตามคุณค่าและความเหมาะสม จำนวนโบราณสถานในความรับผิดชอบจึงเพิ่มจำนวนขึ้นอีกมากทำให้ต้องการงบประมาณจากส่วนกลางมาดูแลสมบัติของชาติมากขึ้นตามไปด้วย

ที่ดินตามโฉนดที่ยังมีหลักฐานเหล่านี้ จากการสำรวจพบว่าสำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เช่ารายปีในราคาที่ต่ำกว่าราคาตลาดมาก เปลี่ยนการใช้งานจากวัดสู่สถานที่ราชการ, สถาบันการศึกษา, ชุมชนแออัดและบ้านพักอาศัยจำนวนมาก โดยในที่นี้จะมองในแง่ความยั่งยืนของโบราณสถานวัดร้างเอง ซึ่งมีข้อดีและข้อเสียรายละเอียดดังนี้

2.3.1.1 ข้อดีของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

1) ทำให้ที่ดินเหล่านี้ถูกใช้งานเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างต่อเนื่องไม่รกร้าง โบราณสถานก็จะได้มีผู้ดูแลอย่างต่อเนื่องไปด้วยไม่เสื่อมสลายไปตามดินฟ้าอากาศ เนื่องจากหากรกร้างจะเป็นอุปสรรคในการดูแลและเป็นแหล่งเสื่อมโทรมทั้งปัญหาอาชญากรรมและโรคระบาดอีกด้วย

2) นโยบายเดิมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติคือต้องการให้พื้นที่วัดร้างที่มีมากมายทั่วประเทศ โดยเฉพาะในเมืองเชียงใหม่นั้นเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและถูกใช้งาน จึงเน้นให้ผู้มีรายได้น้อยได้ประโยชน์เป็นที่ตั้ง จึงมักให้เช่าราคาถูกเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย(ในเมือง)และเกษตรกรรม(นอกเมือง)

3) วัดส่วนใหญ่เดิมมักอยู่ในทำเลที่ดีที่สุดของเมืองตามความสำคัญ ในกรณีที่เป็นทำเลดีที่สุดของเมืองมักถูกเช่าเพื่อทำสถานที่ราชการที่จำเป็นในรูปแบบต่างๆในระยะยาว เช่น เป็นโรงเรียน,วิทยาลัย, หน่วยกาชาด และบ้านพักของข้าราชการ เป็นต้น ซึ่งเป็นการเอื้อประโยชน์ระหว่างหน่วยงานราชการด้วยเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะสูงสุด เนื่องจากในตำแหน่งอื่นนั้นมักเป็นที่เอกชนไปหมดแล้ว ในสมัยที่เมืองเชียงใหม่

ต้องการที่ดินเพื่อปลูกสร้างอาคารราชการอย่างเร่งรัดจึงมักใช้พื้นที่วัดร้างเหล่านี้เพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ

2.3.1.2 ข้อเสียของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

1) การให้เอกชนและราชการเช่าในราคาที่ถูกเกินจริงมากเกินไปนั้น ทำให้ที่ดินถูกปล่อยปละละเลย อีกทั้งการเคร่งครัดในการบริการจัดการเรื่องค่าเช่านั้นต่ำ ทำให้มีที่ดินจำนวนมากที่ขาดการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพเรื่องสิ่งแวดล้อมและความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่นจัดระเบียบชุมชนและดูแลมิให้เจดีย์ถูกบดบังเป็นต้น

2) การบริหารจัดการเรื่องค่าเช่าที่ดินมีประสิทธิภาพต่ำ ขาดการเชื่อมโยงกับราคาตลาดและบริบทโดยรอบในปัจจุบัน อีกทั้งขาดการตรวจสอบและคัดสรรผู้เช่า พบว่ามีปัญหาหนี้คั่งค้างและปัญหาการรุกล้ำเขตหมุดโฉนดจากการใช้ที่ดินผิดประเภทในชั้นศาลจำนวนมาก โดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจำเป็นต้องให้ตำรวจเป็นผู้ดำเนินการ

3) กิจกรรมและการใช้ที่ดินที่เปลี่ยนไปขาดความเชื่อมโยงกับการเป็นศาสนสถานแต่เดิม เจดีย์ไม่ถูกกันเขตเพื่อป้องกันการรุกล้ำทำลายทั้งด้วยเจตนาและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เมื่อสถานที่ขาดความศักดิ์สิทธิ์ลงตัวเจดีย์จึงถูกมองว่าตายแล้ว(Dead monument)และขาดการเคารพศรัทธา, บริบท, สิ่งแวดล้อม และบรรยากาศจึงมีความสำคัญต่อปลายทางของการพัฒนาทางกายภาพเป็นอย่างมาก

2.1.4 ลักษณะทั่วไปของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

จากกรณีศึกษาวัดร้างจำนวนมากเพื่อจัดกลุ่ม พบว่ามีลักษณะเฉพาะที่ต่างจากโบราณสถานทั่วไปและต้องการการอนุรักษ์ที่พิเศษเพิ่มขึ้นด้วย ได้แก่

1) มีสภาพที่อยู่กึ่งกลางระหว่าง “ตาย” และ “เป็น” จึงต้องการกระบวนการที่พิเศษในการแก้ปัญหา

2) มีความสำคัญระดับท้องถิ่น จึงต้องการการ “ริเริ่ม”จากท้องถิ่นในการแก้ปัญหา เนื่องจากวัดร้างที่ยังคงร้างอยู่มักมีขนาดเล็กหรือสำคัญน้อยกว่าระดับชาติ มักถูกมองข้ามในการอนุรักษ์มาโดยตลอด

3) พ้นจากการรับรู้ของคนทั่วไป จึงต้องการการรับรู้สาธารณะมาเกี่ยวข้องให้มากที่สุด

4) การถูกมองว่าเป็น “โบราณสถาน” และ “โบราณสถานที่ตายแล้ว”นั้นขัดแย้งกับความเป็นศาสนสถานร้าง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความเป็นสถานที่พิเศษที่ “ศักดิ์สิทธิ์”มาเกี่ยวข้องด้วย

5) การเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่างจากพื้นที่ทั่วไปในชีวิตประจำวัน มีสภาพเป็นศาสนสถานและปูชนียสถาน เป็นที่ตั้งของเจติยสถาน การแก้ปัญหาจึงควรคำนึงลักษณะเฉพาะนี้เป็นสำคัญ

6) การเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และศาสนสถานนั้นจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับ “คน”ผู้อุปถัมภ์ให้วัดนั้นมีความศักดิ์สิทธิ์ ดังนั้นกฎหมายและหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยราชการที่รับผิดชอบจึงมีสถานะเป็น “เครื่องมือ” ที่จะช่วยส่งเสริมให้การพัฒนาสู่ความยั่งยืนสำเร็จได้จริง

7) “ผู้คน”ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเจดีย์ร้างคือกุญแจสำคัญที่ไขสู่ความยั่งยืนได้ จำเป็นต้องเกี่ยวข้องแบบ “เชิงรุก” (Active) ด้วย เนื่องจากกระบวนการแบบราชการนั้น เป็นแบบ “เชิงรับ” (Passive) มาโดยตลอดอันเป็นต้นเหตุของปัญหาที่เราพบเห็นกันอยู่ทุกวันนี้เห็นว่าเป็นเรื่องปกติ

8) การใช้หลักต้นทุน/กำไรแบบเศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียวไม่อาจนำไปสู่ความยั่งยืนของวัดร้างอันเกี่ยวข้องกับเมืองเก่าเชียงใหม่ได้ วิธีการที่ผสมผสานจึงเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้และทรงประสิทธิภาพมากกว่าโดยให้มองมิติให้ครบถ้วนแบบองค์รวม (Integrity) ผลประโยชน์จากการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของโบราณสถานและรายได้จากการท่องเที่ยวจะต้องสัมพันธ์กันตามระยะสั้น / กลาง / ยาว ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวเงินเสมอไป ควรตั้งเป้าที่ผลประโยชน์ต่อคนรุ่นหลังเป็นสำคัญ

2.1.5 สภาพปัจจุบันของวัดร้าง

ศาสนสถานวัดร้างในประเทศไทย มีลักษณะร่วมที่คล้ายคลึงกันคือการถูกบดบัง, รุกที่ และการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ไม่เหมาะสม สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดการบริหารจัดการเชิงรุก โดยการปล่อยให้เช่ารายปีในราคาที่ต่ำเกินไปและขาดการวางแผนเพื่อส่งเสริมคุณค่าของศาสนสถาน หลักการให้เช่าในอัตราที่ต่ำคือให้ประชาชนทั่วไปได้ใช้งานพื้นที่ในเมืองนั้นต่อไปไม่ขาดช่วง โดยเว้นบริเวณโบราณสถานไว้ตามที่กรมศิลปากรกำหนด มีพื้นที่น้อยเกินไปเพียงเดินได้รอบจากศูนย์กลาง การใช้พื้นที่ให้คุ้มค่าที่สุดของผู้เช่าคือการรุกที่และสร้างอาคารบดบังซึ่งเป็นมาเนิ่นนานติดต่อกัน ปัจจุบันมีทั้งผู้เช่าดั้งเดิมที่ใช้จริงและให้เช่าช่วงเพื่อผลกำไรในทำเลธุรกิจจำนวนไม่น้อย ที่ดินวัดร้างผืนใหญ่หลายแห่งจึงอัดแน่นไปด้วยชุมชนทั้งแออัดและบ้านเรือนชนชั้นกลาง รวมทั้งอาคารแถวติดถนน โดยขาดช่องเปิดและมุมมองต่อเจดีย์ การเข้าถึงเจดีย์เพื่ออนุรักษ์ทำได้ยากและต้องผ่านบ้านคนเข้าไป ซึ่งไม่เหมาะสมเป็นอย่างยิ่ง

จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าการปลูกอาคารและชุมชนที่เกิดขึ้นบนพื้นที่เช่าวัดร้างเดิมไม่สามารถขอบริการไฟฟ้า ประปาและเลขที่บ้านได้ ทำให้เกิดชุมชนแออัดขึ้นและมีปัญหาสังคมตามมา ภายหลังจึงต้องการแก้ปัญหาโดยการอนุโลมให้มีเลขที่บ้านสัมมโนครัว รวมทั้งน้ำไฟได้ ทำให้เกิดสังคมที่มีสิ่งแวดล้อมดีขึ้นมากไม่เป็นสลัมอีกต่อไป เป็นการเช่าระยะยาวที่ไม่สามารถซื้อขายเป็นมรดกได้ ข้อเสียคือทำให้เกิดกลุ่มอาคารและชุมชนที่มั่นคงจนแก้ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินได้ยาก จำเป็นต้องใช้งบประมาณสูงในการขอพื้นที่คืน ในกรณีที่ต้องการเปิดมุมมองและทางเข้าสู่วัดร้างจากถนนใหญ่ จำเป็นต้องรื้อถอนอาคารบางส่วนออก บ้างเป็นอาคารอาคารแถวสร้างปิดบังหมดสิ้น ปัญหาที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นได้จากทัศนคติของหน่วยงานรัฐและประชาชนทั่วไปที่มองว่าพื้นที่วัดร้างเหล่านี้ไม่มีชีวิตและตายแล้วอย่างสมบูรณ์นั่นเอง

ตารางที่ 2.1 สถิติวัดในเขตกำแพงเมืองเก่าสี่เหลี่ยม

ปีพ.ศ.	แหล่งข้อมูล	วัดที่ยังคงอยู่	วัดร้าง	รวม
2363	จารึกโบราณ, อ้างในอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว (2539 : 117)	99	-	-
2450	ปัญญาวโรภิกขุ, 2450 “รายชื่อวัดในเมืองเชียงใหม่” อ้างใน พงศาวดารเมืองพร้าววังหิน, สงวนการพิมพ์: เชียงใหม่ 2509, น.37-40	34	66	100
2450	มหาวิทยาลัยมหิดลและมหาวิทยาลัยศิลปากร (2537: 130)	35	68	100
2539	อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2539 : 117	32	68 (จากเอกสาร)	100
2539	สุรพล ดำริห์กุลและ วรลัญจ์ บุญญสุรัตน์, 2540 : 324	36	20 (จากหลักฐานที่คงอยู่)	56
2543	วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2543 : 131	36	19 (จากหลักฐานที่คงอยู่)	55
2550-ปัจจุบัน	ผู้วิจัย	35	10 (จากเจดีย์ที่คงอยู่)	45

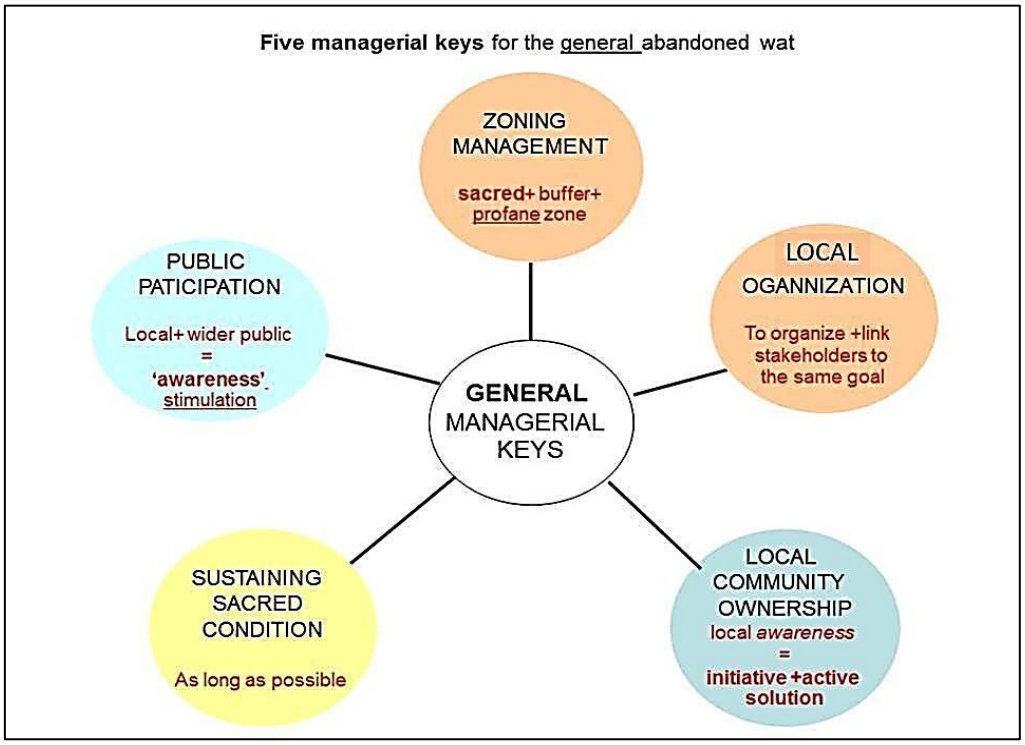
ที่มา: ผู้วิจัย

ตำแหน่งวัดร้างในเมืองเมืองจึงมีความแตกต่างเช่นกัน วัดร้างในเมืองมักมีจำนวนมากในเขตเมืองเก่าซึ่งเคยมีความรุ่งเรืองมาก่อน เช่น ลำพูน, อยุธยาและเชียงใหม่ เมืองเหล่านี้เคยเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและอำนาจ อีกทั้งมีการใช้งานเมืองมาอย่างต่อเนื่องจนปัจจุบันในที่เดิมจึงจำเป็นต้องเบียดบังวัดร้างเพื่อเป็นส่วนประกอบของเมืองสมัยใหม่ ส่วนสุโขทัยเป็นอุทยานประวัติศาสตร์ที่คนย้ายออกไปตั้งเมืองใหม่แล้วจึงบริหารจัดการได้ง่ายกว่ามากเพราะทั้งหมดอยู่ในการดูแลของกรมศิลปากรและเป็นมรดกโลก ส่วนวัดร้างจำนวนมากในนนทบุรีและฝั่งธนบุรีจำเป็นต้องอยู่ร่วมกับคนสมัยปัจจุบัน ซึ่งเดิมเป็นสวนผลไม้แต่ความเจริญรุกคืบจนกลายเป็นเมืองสมัยใหม่ขึ้นมาในปัจจุบัน วัดร้างลักษณะนี้ถูกดูแลให้เช่าโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จากการสำรวจออกเป็นโฉนดวัดร้างมาหลายสิบปีให้เช่าเพื่อทำการเกษตรเลี้ยงชีพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปัจจุบันบริบทโดยรอบได้เปลี่ยนไปหมดสิ้นเป็นตรอกซอกซอยหมดแล้ว

2.1.6 แนวทางบริหารจัดการวัดร้างโดยทั่วไป 5 ประการ

Thaisuntad (2008) เสนอแนวทาง 5 ประการไว้ดังต่อไปนี้

2.1.6.1 การจัดการเชิงพื้นที่ (Zoning management) ได้แก่การแบ่งพื้นที่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ (Sacred zone), พื้นที่ฉนวน (Buffer zone) และพื้นที่สำหรับบุคคลทั่วไป (Profane zone) โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์บริเวณโดยรอบเจดีย์ออกมาจะต้องรักษาบรรยากาศเอาไว้สูงสุด เนื่องมาจากว่าปัญหาส่วนใหญ่มีความไม่ศักดิ์สิทธิ์โดยถูกใช้เป็นพื้นที่สำหรับประกอบกิจการต่างๆหรือถูกปรับปรุงให้เป็นสลัมกลายเป็นสถานที่ราชการ, เป็นโรงเรียน, และมีการจัดการที่ไม่แบ่งโซนที่ชัดเจน อาทิเช่นฐานรอบเจดีย์บริเวณด้านหน้าของโรงเรียนยุพราชถูกใช้งานเป็นที่จอดจักรยานยนต์ของนักเรียน การปรับปรุงควรจะแบ่งพื้นที่สำหรับจอดรถให้ห่างจากฐานเจดีย์ให้มากกว่านี้ มีการออกแบบรั้วกั้นเป็นพื้นที่ฉนวนเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์ทางกายภาพไว้ ส่วนทางกิจกรรมซึ่งที่เป็นคุณค่าที่จับต้องไม่ได้นั้น สามารถคิดค้นเป็นประเพณีประจำปีของโรงเรียนในการสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทั้งวัดร้างและพระพุทธรูปประจำโรงเรียนร่วมกันในแต่ละโอกาสได้ เป็นการส่งเสริมศรัทธาและคุณค่าของพื้นที่ไปพร้อมกัน เนื่องจากโรงเรียนนี้ได้ทำการเช่าที่ดินวัดร้างที่มีเจดีย์ที่ถูกทำนุบำรุงอย่างดีอยู่ถึง 2 วัดด้วยกัน

ภาพที่ 2.1 หลัก 5 ประการในการบริหารจัดการวัดร้างโดยทั่วไป

ที่มา: Thaisuntad (2008)

2.1.6.2 องค์กรท้องถิ่น (Local organization) การจัดการโดยองค์กรท้องถิ่นในฐานะหัวเรี่ยวหัวแรงในการประสานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าด้วยกันคือเป้าหมายที่ดีที่สุดสำหรับการอนุรักษ์วัดร้างระดับท้องถิ่น การอนุรักษ์จะนำสู่ความยั่งยืนมากกว่าเพิกเฉยปล่อยให้เป็นหน้าที่ของทางราชการพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว การขาดความเชื่อมโยงกับผู้ใช้ที่เป็นชุมชนโดยรอบและองค์กรท้องถิ่นคือจุดอ่อนมาโดยตลอด องค์กรที่สามารถริเริ่มลงมือระดมความเห็นเพื่อพัฒนา สามารถเกิดขึ้นได้จากหลายระดับ อาทิเช่น องค์กรทางศาสนา, องค์กรทางด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม และองค์กรอิสระ แม้แต่เทศบาลเขตที่มีวัดร้างตั้งอยู่ก็สามารถริเริ่มดำเนินการเป็นเครือข่ายที่ช่วยเหลือกันได้

การถูกมองข้ามและปล่อยให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานหลักจากภาครัฐได้สั่งสมปัญหาต่อเนื่องกันมาอย่างยาวนาน เมืองเก่าที่ทรงคุณค่าทั้งวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวไม่ควรถูกจัดการบริหารจากหน่วยงานกลางที่ขาดความเข้าใจ เนื่องจากวัดร้างที่คงเหลือมีขนาดเล็กและจำนวนมาก ไม่สามารถถูกจัดลำดับให้มีความสำคัญระดับชาติได้ การริเริ่มจากท้องถิ่นจึงมีความเหมาะสมคล่องตัวกว่า ดังจะเห็นได้ว่าเจดีย์สำคัญของวัดร้างมักถูกสร้างอาคารบดบังหมดสิ้น ส่วนหนึ่งเกิดจากนโยบายภาครัฐในอดีตนั่นเอง อาทิเช่น ชุมชนวัดหนองหญ้าแพรกที่มีทางออกทิศใต้สู่คูเมืองถูกบดบังจากอาคารดับเพลิงและสถานธนานุบาลของเทศบาลนครเชียงใหม่ อันได้รับการยินยอมจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและกรมศิลปากรเอง เป็นต้น

2.1.6.3 การรู้สึกเป็นเจ้าของจากชุมชนท้องถิ่น (Local community ownership) เป็นสิ่งที่สำคัญมากเนื่องจากการ “รับรู้คุณค่า” จากท้องถิ่นนั้นจะนำไปสู่ “การริเริ่ม” ในการแก้ปัญหาเชิงรุกที่สร้างสรรค์แตกต่างกันไปไม่เป็นสูตรสำเร็จ แต่ละพื้นที่แต่ละวัดล้วนมีบริบทที่แตกต่างกัน ชุมชนโดยรอบและชุมชนท้องถิ่นจะมีความเข้าใจในมรดกทางวัฒนธรรมของตนมากที่สุด วัดร้างเป็นศาสนสถานแบบพิเศษต่างจากประเภทอื่น เช่นวังและวัดระดับชาติที่กษัตริย์สร้างเป็นพระอารามหลวง วัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่มักมีความเกี่ยวข้องกับชุมชนอย่างใกล้ชิดและมีขนาดเล็ก ทั้งในและนอกเขตเทศบาลนครฯมีวัดร้างขนาดเล็กจำนวนมาก จึงควรให้ชุมชนโดยรอบมีส่วนร่วม เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(Stakeholder)ในการอนุรักษ์และรักษา ลักษณะที่ง่ายที่สุดคือการดูแลพื้นที่วัดตามรอบประจำเดือนและปี จะมีประสิทธิภาพและสร้างความหวงแหนและบริหารงบประมาณจากคณะกรรมการชุมชนได้เองอีกด้วย

2.1.6.4 รักษาสภาพให้มีความศักดิ์สิทธิ์อย่างต่อเนื่อง (Sustaining sacred condition) มีความสำคัญอย่างยิ่งและต้องรักษาสภาพต่อเนื่องไปให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ การอนุรักษ์ศาสนสถานทั้งร้างและไม่ร้างจึงเน้นเสริมสร้างความศักดิ์สิทธิ์ทั้งโดยตรงและโดยอ้อมทางกายภาพและไม่ใช่กายภาพ ในกรณีที่ความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ถูกทำลายหายไปจึงควรเป็นภารกิจแรกที่จำเป็นต้องรื้อฟื้น

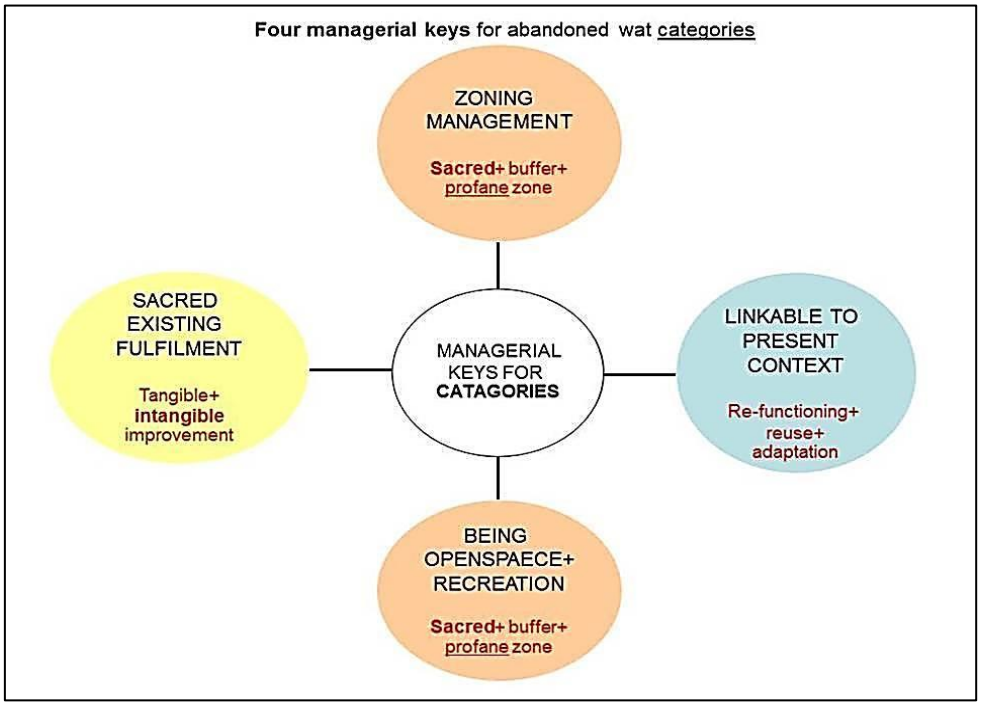
การพัฒนาพื้นที่ให้มีความศักดิ์สิทธิ์นั้นสามารถทำได้ผ่านบรรยากาศที่น่าเคารพบูชาและให้มีกิจกรรมในเชิงประเพณี รวมทั้งกิจกรรมทางศาสนาของสาธุชนที่สอดคล้องกับเมืองเก่าเชียงใหม่ การสร้างความศักดิ์สิทธิ์จาก “ผู้ใช้” ปัจจุบันคือการเติมเติม “ชีวิต” ให้กับสถานที่ ทำให้สาธารณชนมองเห็นว่าเป็น

ศาสนสถาน ที่มีชีวิต นำมาซึ่งสิ่งแวดล้อมโดยรอบที่สะอาดน่าเคารพมากยิ่งขึ้น อาจมีการติดตั้งแท่นบูชาและให้มีพระภิกษุมาเกี่ยวข้องตามวาระต่างๆ การออกแบบบรรยากาศผ่านรูปรสกลิ่นเสียงเต็มไปด้วยความท้าทายในการออกแบบและวางแผน เปิดโอกาสให้พัฒนาได้อีกมาก

2.1.6.5 การให้สาธารณชนมีส่วนร่วม (Public participation) ได้แก่การเปิดมุมมองให้สาธารณะชนมองเห็นและการจัดให้มีกิจกรรมสาธารณะ การพัฒนาให้พื้นที่มีความเป็นสาธารณะมากขึ้นสอดคล้องกับการเป็นวัดแต่เดิม ประกอบด้วยสังฆาวาส, พุทธาวาส และธรณีสงฆ์ ส่วนที่เป็นพื้นที่สาธารณะจำเป็นต้องรักษาไว้เพื่อให้สาธุชนเข้ามาเป็นผู้ใช้อย่างต่อเนื่อง การปรับปรุงทางกายภาพเป็นพื้นที่สาธารณะจะช่วยกระตุ้นเตือนใจให้มองเห็นทั้งชุมชนและโบราณสถานได้เป็นอย่างดี นำไปสู่การรู้คุณค่ารู้และรู้สึกเป็นเจ้าของ สามารถริเริ่มในการอนุรักษ์ได้เองคนละไม้คนละมือ เนื่องจากวัดร้างนั้นมักถูกมองข้ามและมีขนาดเล็ก นโยบายระดับจังหวัดมักจะมองข้ามเสมอเนื่องจากเห็นว่าไม่สำคัญเพียงพอ

การแก้ปัญหาทำได้โดยการสร้างเครือข่ายวัดร้างและช่วยผนึกกำลังเสริมซึ่งกันและกันให้เป็นลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวและพื้นที่สาธารณะจึงจะประสบความสำเร็จ เนื่องจากเมืองเชียงใหม่เป็นเมืองขนาดเล็กการสัญจรและระบบถนนล้วนมีพื้นที่ไม่ใหญ่สามารถเชื่อมโยงกันได้ด้วยการเดินและพาหนะเบา วัดร้างที่มีพื้นที่ไม่มากสามารถกำหนดเป็นจุดจอดจักรยานได้ สร้างเครือข่ายสัญจรการท่องเที่ยวตามแผนที่ อีกทั้งเส้นทางท่องเที่ยวออกแบบให้เปิดกว้างต้อนรับจักรยานและการเดิน เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเลือกเส้นทางในการเยี่ยมชมได้เอง นี่คือตัวอย่างการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วมวิธีหนึ่ง

2.1.7 แนวทางบริหารจัดการวัดร้างที่สอดคล้องกับบริบท 4 ประการ

ภาพที่ 2.2 หลัก 4 ประการในการบริหารจัดการวัดร้างตามบริบทปัจจุบัน

ที่มา: Thaisuntad (2008)

Thaisuntad (2008) ได้เสนอแนวทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องและพบว่าวัดร้างโดยทั่วไปของจังหวัดเชียงใหม่นั้นมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน จึงเสนอให้แบ่งประเภทในการดูแลพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบันจะทำให้ประสบความสำเร็จและเป็นแนวทางที่เข้าใจได้ง่ายขึ้น โดยอาจแบ่งเป็นประเภทต่างๆตามลักษณะที่ใช้งาน เช่นเป็นโรงเรียน, สถานที่ราชการ และเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นวัดที่กำลังถูกฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง ซึ่งจะเห็นได้ว่าการพิจารณาเรื่องบริบทเป็นปัจจัยประกอบในการอนุรักษ์เชื่อมโยงนั้นคือการทำให้วัด “ร้าง” ต่างๆนั้น “ไม่ร้าง” นั่นเอง

ด้วยแนวทางดังกล่าว ผู้เขียนจึงได้เสนอ 4 แนวทางเพื่อเป็นหลักในการบริหารจัดการวัดร้างตามแนวทางที่เป็นบริบทต่างๆกันเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

2.1.7.1 การจัดการเชิงพื้นที่ (Zoning management) เป็นกระบวนการเบื้องต้นของการแบ่งเป็นโซน ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ พื้นที่ฉนวน และพื้นที่ปกติสาธารณะ ส่วนของการแบ่งบริบทของแต่ละวัดนั้นสามารถต่อรองพื้นที่ระหว่างกันได้เช่นวัดร้างในโรงเรียนหรือในโรงแรม จะพบว่าในบางโรงแรมที่เช่าที่วัดร้างนั้นได้จัดวัดร้างให้เป็นพื้นที่สีเขียวเป็นสวนสาธารณะและให้นักท่องเที่ยวได้มาเยี่ยมชม มีการดูแลอย่างดีพร้อมพืชพรรณอย่างสวยงาม อาทิเช่น โรงแรมดิเอมเพรส ย่านถนนลอยเคราะห์ เป็นต้น

ส่วนในกรณีวัดร้างในสถานศึกษานั้น มักมีการจัดแบ่งพื้นที่ที่ดีโดยการกั้นขอบเขต มีการรักษาความสะอาดโดยสถาบันนั้นๆและติดตั้งป้ายสื่อความหมายโดยกรมศิลปากร ตัวอย่างลักษณะนี้ได้แก่ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ย่านประตูก้อมนอกกำแพงเมือง และโรงเรียนวัดพุทธิโสภณ สิ่งที่ขาดก็คือขาด “ผู้ใช้”และเชื่อมโยงกับนักศึกษา โดยควรบรรจุให้มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวัดที่เชื่อมสู่การเรียนการสอนให้มากขึ้น

2.1.7.2 การเชื่อมโยงกับบริบทปัจจุบันเสมอ (Linkable to present context) ข้อนี้จะแตกต่างจากวัดร้างทั่วไปในเมืองเก่าเชียงใหม่ ได้แก่เสนอให้มีการใช้สอยผ่านการประยุกต์ใช้ให้ทันสมัยยิ่งขึ้นในส่วนที่ต่อรองได้ อาทิเช่น ถ้าเจดีย์โบราณเป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถจัดการออกแบบส่วนสาธารณะของวัดให้เป็นที่จอดจักรยานได้ ทำแหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์โอทอปหรือทำเป็นจุดพักระหว่างการเดินทางที่พักผ่อนได้ในตัวตามเส้นทางจักรยาน พัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับการสื่อความหมายผ่านระบบออนไลน์ได้ทั้งแผนที่และคิวอาร์โค้ด (QR code)

การเชื่อมโยงผู้คนยังสามารถทำผ่านการปรับปรุงเป็นพื้นที่สีเขียวในเขตเมืองเก่าได้ด้วย โดยการจัดแต่งพืชพรรณเป็นร่มเงาเพื่อระบายความร้อนและเพิ่มการคัดกรองฝุ่นอากาศซึ่งเชียงใหม่มีค่ามลพิษสูงเกินค่ามาตรฐานในบางฤดูกาลทุกปีให้ผ่อนคลายลง โดยพื้นที่วัดร้างยังสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวทั้งแบบสาธารณะและแบบพืชพรรณได้อีกไม่ต่ำกว่า 40 วัดทั้งในและนอกเขตเมืองเก่าอีก11ตำบล บางวัดมีพื้นที่เล็กมากก็สามารถจัดเป็นสวนที่ไม่เพียงช่วยทำให้อากาศดีขึ้นแต่ยังช่วยกันพื้นที่มิให้ถูกรุกรานอีกประการหนึ่งด้วย

การเชื่อมโยงเข้าสู่บริบทปัจจุบันในแต่ละยุคสมัยนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน อาทิเช่นวัดร้างได้ถูกปรับเป็นสถานที่ราชการในบางช่วงสมัยและกลายเป็นโรงเรียนในเวลาต่อมา ในอนาคตอาจถูกพัฒนากลับเป็นวัดอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้นการอ้างอิงจากปัจจุบันจึงต้องทำให้ทันสมัยอยู่เสมอในส่วนที่ทำได้ เช่นในโรงเรียน วัดและเจดีย์ร้างที่ถูกแบ่งโซนแล้วสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของเมืองได้ เป็นการใช้งานศาสนสถานนั้นต่อในบริบทเดิม มีประโยชน์ที่ยั่งยืนต่อนักเรียนต่อไปและทำให้เยาวชนรุ่นใหม่เห็นคุณค่าทางประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นไปด้วยในตัว ตัวอย่างที่ชัดเจนได้แก่โรงเรียนยุพราช เป็นวัดร้างในบริเวณที่พักอาศัยบุคคลากร ถูกพัฒนาให้เป็นห้องเรียนพุทธศาสนาตามรายวิชาระดับมัธยมศึกษาทำให้วัดร้างนั้นได้มีวิหารอีกครั้งหนึ่ง พระพุทธรูปเดิมถูกบูรณะและเบิกเนตรใหม่ คงความศักดิ์สิทธิ์ไว้ได้เป็นอย่างดี มีการนิมนต์พระมาเทศนาตามรายวิชาอันทำให้บรรยากาศวัดได้รับการบูชาต่อเนื่อง

อีกกรณีหนึ่งได้แก่ วัดสะดือเมืองและวัดเจ็ดลินที่ถูกพัฒนาให้เป็นวัดยุคใหม่ สามารถเผยแพร่ความรู้ทางศาสนาต่อนักท่องเที่ยวต่างชาติ ได้พัฒนาให้พระและเณรนอกจากมาศึกษาในเมืองแล้วยังสามารถสนทนาด้วยภาษาต่างประเทศได้ด้วย จัดเป็นชั่วโมงสนทนาธรรมะกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เลือกภาษาได้ทั้งภาษาอังกฤษและจีน พัฒนาและเผยแพร่การเรียนรู้ศาสนาพุทธและหลักคำสอนผ่านสถานีวิทยุและออนไลน์ที่ตั้งอยู่ในวัดร้างเดิม การพัฒนา“คน”จึงเป็นสิ่งสำคัญการพัฒนาการใช้งานของวัดร้างสมัยใหม่ การปรับตัวของวัดที่ฟื้นฟูจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาบทบาทใหม่ๆต่อสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวในเมืองเชียงใหม่

ที่จะช่วยอุปถัมป์ไม่ให้วัดนั้นร้างลงอีก ซึ่งเป็นบริบทที่ก้าวข้ามพรมแดนของคณะศรัทธาดั้งเดิมที่ติดกับพื้นที่แต่มุ่งสู่การสนับสนุนจากสากลทั่วโลกได้ไม่ยาก ผ่านเครือข่ายบริจาคและมูลนิธิสากลต่างๆ อันเป็นหลักประกันไม่ให้วัดกลับมาร้างลงได้อีก

2.1.7.3 การปรับให้เป็นพื้นที่เปิดและสถานที่พักผ่อน (Being open space and recreation) ดำเนินการตามแนวทางการจัดการเชิงพื้นที่ได้แก่ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์-พื้นที่ฉนวน-และพื้นที่ปกติ การปรับเป็นพื้นที่เปิด (Open space) สามารถเชื้อเชิญผู้คนให้มองเห็นและเข้ามาใช้งานได้อย่างสะดวกขึ้น เป็นการปรับปรุงศักยภาพการเข้าถึงพื้นที่ได้อย่างเป็นระบบ การดำเนินการสามารถทำได้ตั้งแต่การเปิดให้เป็นพื้นที่โล่งจนไปถึงการรื้ออาคารที่บดบังออกเท่าที่จำเป็น สามารถรองรับคนจำนวนมากและยังทำให้เกิดพื้นที่ว่างของเมืองได้ดีกว่าเดิม เนื่องจากวัดร้างนั้นมักมีขนาดเล็กและอยู่ในชุมชนที่หนาแน่นแออัดของเมืองเก่า ทำให้เมืองได้พื้นที่โล่งสีเขียวเพิ่มขึ้นรวมทั้งสามารถทำกิจกรรมเบาได้ ปรับตัวเป็นศูนย์รวมของชุมชนได้ดีขึ้น

พาหนะที่เกี่ยวข้องล้วนมีความสำคัญเช่นกัน กำหนดให้ลดความเร็วและเคลื่อนที่ช้าลงด้วยการเดินและจักรยาน การปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่สาธารณะสามารถต้อนรับและเชื้อเชิญคนได้ดีกว่าการทำให้วัดร้างนั้นถูกบดบังอย่างเห็นได้ชัด ตัวอย่างเช่นในกรณีของวัดเจดีย์แดงในกลางชุมชนบริเวณช้างเผือกซอย 2 ห่างจากถนนหลักเพียงเล็กน้อย ชุมชนอยู่ร่วมกับฐานของเจดีย์ขนาดใหญ่ได้ดีโดยปรับให้เป็นพื้นที่สาธารณะและสนามเด็กเล่น เป็นแหล่งนัดพบของชุมชนในตอนเย็นได้ การปรับเปลี่ยนวิธีนี้สามารถทำได้โดยคงการใช้งานแต่เพิ่มพื้นที่สาธารณะให้มากขึ้น ผ่านการขอคืนพื้นที่จากอาคารที่รุกล้ำโดยรอบโดยอิงตามโฉนดวัดร้างเดิม อย่างน้อยให้มีระยะจากรอบฐานเจดีย์ออกมาให้เดินได้รอบและค่อยๆเพิ่มพื้นที่มากขึ้นเรื่อยๆในระยะยาว ส่วนการที่วัดร้างตั้งอยู่ในชุมชนและคนจากภายนอกเข้าถึงได้ลำบาก สามารถทำได้โดยพัฒนาและออกแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวผ่านการเดินและจุดจอดจักรยานได้

วัดเจดีย์แดงนอกและวัดพระเจ้าอมเมี่ยงบริเวณถนนช้างเผือกอยู่ติดถนน มีศักยภาพในการเข้าถึงมากกว่ารวมทั้งได้รับการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่โล่งเรียบร้อยแล้ว วัดพระเจ้าอมเมี่ยงให้เช่าพื้นที่เป็นตลาดนัดที่เป็นอาคารไม่ถาวรทำให้เจดีย์ถูกมองเห็นได้มากขึ้นไม่ถูกบดบัง ซึ่งเป็นที่ยอมรับได้ในบางเวลาเปิดและบางเวลาปิด ส่วนวัดเจดีย์แดงนอกติดถนนช้างเผือกถูกกันพื้นที่มีรั้วกั้นอย่างดีแต่ขาดกิจกรรมและชีวิต เป็นวัดในลักษณะอนุสรณ์สถานที่ไม่มีผู้ใช้แต่มีการจัดการสิ่งแวดล้อมได้ดี วัดนี้มีศักยภาพสูงควรได้รับการพัฒนาก่อนเนื่องจากติดถนนบริเวณจุดตัด มีผู้สัญจรมองเห็นได้จำนวนมากและตลอดเวลา พื้นที่ขนาดเล็กนี้จึงเหมาะกับการเป็นจุดจอดจักรยานและศูนย์สื่อความหมายเชื่อมโยงไปวัดร้างที่ซ่อนอยู่ในตรอกซอกซอยในลักษณะเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

2.1.7.4 การรักษาความศักดิ์สิทธิ์ให้คงอยู่ (Sacred existing fulfillment) ข้อนี้เป็นส่วนที่เพิ่มขึ้นมาจากการบริหารจัดการโดยทั่วไปโดยมุ่งเน้นเรื่อง “คุณค่า” ของโบราณสถานนั้นๆ (Heritage significances) ทั้งคุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible value) และที่จับต้องไม่ได้ (Intangible value) อย่างต่อเนื่อง โดยที่เรา

จะต้องทราบก่อนว่าพื้นที่และสิ่งใดบ้างที่ต้องการการเติมเต็ม (Fulfillment) ยกตัวอย่างเช่นเจดีย์หลังตลาดประตูเชียงใหม่ ห่างจากถนนเพียงไม่กี่เมตรแต่ตึกแถว(ซึ่งเป็นธรณีสงฆ์และเป็นของวัดเอง)บดบังการพัฒนาพื้นที่ตรงนี้ แม้ว่ากรมศิลปากรจะได้ให้ทำการรื้อถอนอาคารบ้านพักอาศัยบริเวณโดยรอบเจดีย์ออกเป็นจำนวนมากแล้วแต่ก็ยังเกิดความไม่เหมาะสมทางการใช้สอย เนื่องจากบริเวณดังกล่าวอยู่ติดกับบริเวณที่พักขยะและถูกบดบังด้วยอาคารของตลาดที่ให้เช่าแผงขายของ

การเป็นวัดร้างในพื้นที่ตลาดประตูเชียงใหม่มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ข้อดีได้แก่สามารถเชื่อมโยงคนทั้งในและนอกตลาดให้มองเห็นได้ทุกวันตลอดเวลา ทำให้พัฒนาเป็นที่มีผู้ใช้ได้แน่นอน ส่วนข้อเสียได้แก่การตั้งอยู่บริเวณหลังตลาดส่วนขนของและพักขยะ ทำให้ผู้ใช้ไม่ต้องการเดินผ่านหรืออยู่ในบริเวณนี้นาน ลดทอนบรรยากาศของสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ลงไปมาก ปัจจุบันอนุญาตให้ทำการค้าขายได้ชั่วคราวแบบแบกะดินเฉพาะช่วงเช้า การกำหนดให้เป็นพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กในช่วงบ่ายจึงมีความเหมาะสมผ่านการปรับปรุงภูมิทัศน์

ความศักดิ์สิทธิ์นั้นสามารถต่อรองได้โดยแบ่งเป็นพื้นที่ใช้สอยและพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่เข้มข้นไล่ลำดับออกไปสู่พื้นที่ปกติ การกำหนดให้ผู้คนรู้ขอบเขตความศักดิ์สิทธิ์สามารถทำได้โดยการกำหนดวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างที่ต่างกัน อาจมีการกั้นรั้วเพื่อแบ่งเป็นโซน กั้นขอบเขตและสอดประสานแต่ละโซนได้ด้วยการใช้พืชพรรณที่ต่างกันแทนวัสดุก่อสร้างก็เป็นทางเลือกหนึ่งที่ลดความร้อนได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น การทำไม้พุ่มระดับเอวเพื่อกันการเข้าถึงมิให้เกิดขึ้นง่ายเกินไป รวมถึงการสื่อความหมายด้วยป้ายประกาศต่างๆที่ออกแบบให้เหมาะสมเป็นระบบสากล การทำพื้นที่โดยรอบเจดีย์ให้มีความสะอาดเหมาะสมน่าเคารพไม่ให้มีวัชพืชขึ้น การพัฒนาที่บูรณาการเป็นเครือข่ายส่งเสริมความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่นี้เองที่จะเป็นความหวังให้เกิดความยั่งยืนสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวได้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น

2.1.8 การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและศาสนาเป็นตัวตั้ง

เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะเรื่องวิถีชีวิตและศาสนา การท่องเที่ยวลักษณะนี้ลักษณะเชิงรับและช้าแต่ยั่งยืนกว่าการท่องเที่ยวแบบผจญภัยแบบเชิงรุกที่เกี่ยวข้องกับกระแสความนิยมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นการท่องเที่ยวที่แสวงหาความเดิมแท้และความเชื่อของศาสนา ดังนั้นประวัติศาสตร์อันยาวนานของแต่ละถิ่นที่คือทุนทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว เต็มไปด้วยคุณค่าและมูลค่าสูงหากดำเนินการอย่างเป็นระบบ แสวงหาความเข้าใจทั้งความเดิมแท้และคุณค่าที่แท้จริงของสถานที่นั้นๆในการวางแผนระยะยาว ส่วนการวางแผนระยะสั้นมีการสร้างบรรยากาศจำลองเพื่อกระตุ้นตลาดตามฤดูกาลและสถานการณ์แต่ละช่วงของปี สิ่งเทียมสำหรับนักท่องเที่ยวกระแสหลักย่อมไม่สามารถนำไปสู่ความยั่งยืนในเมืองเก่าได้ ดังนั้นการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพแบบยั่งยืนจึงควรพิจารณาถึงสิ่งที่แตกต่างจากชีวิตประจำวัน แสวงหาความแปลกใหม่ที่ลึกซึ้งทางจิตวิญญาณและเป็นประสบการณ์ที่น่าเคารพต่อสถานที่ สิ่งที่ควรคำนึงถึงได้แก่

- เน้นความศักดิ์สิทธิ์ของพื้นที่ ได้แก่ความเป็นศาสนสถาน ต้องให้คนปกติทราบได้แม้ไม่ใช่ศาสนานั้นๆ บรรยากาศแห่งความศักดิ์สิทธิ์ (Sense of sacred place) จึงมีความจำเป็นทั้งยังเป็นตัวชี้วัดในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาเป็นลำดับแรกในการประเมินความสำเร็จ

- เน้นวิถีชีวิตที่แท้จริงของแต่ละที่ ทั้งแบบโบราณและประยุกต์เข้าสู่สมัยใหม่โดยไม่ทิ้งรากเหง้าเดิม

- เน้นการมีส่วนร่วมจากชุมชน ในชนบทชุมชนย่อมเข้มแข็ง ในเมืองชุมชนย่อมแตกเป็นกลุ่มก้อน ทั้งผู้อาศัยเดิมและคนภายนอกที่เข้าเปิดกิจการและลูกจ้าง ความเป็นชุมชนย่อมเกิดจากสัดส่วนไม่เหมือนกันของแต่ละถิ่นที่ คนของชุมชนแท้ที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมจึงควรมีน้ำหนักมากกว่าคนที่เข้ามาอยู่ใหม่จากการเช่าและทำงาน ซึ่งไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่แต่อย่างใด

- เน้นพุทธศาสนิกชนและความเชื่อ ได้แก่ นักท่องเที่ยวจากสังคมอื่นจะต้องรับทราบและตระหนักได้ถึงศาสนาพุทธที่โดดเด่น เอกลักษณ์เฉพาะของศาสนาจะต้องถูกนำมาสื่อความหมายเพื่อให้เกิดความเคารพเลื่อมใสมากขึ้น มิใช่แค่แหล่งท่องเที่ยวธรรมดาแต่เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ไปด้วยในตัว

- เน้นพิธีกรรม จารีตและความมีชีวิต อาทิเช่นพิธีกรรมและการทำบุญ สวดมนต์ รับพรพระ และการตักบาตร สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ทำมาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไปในอนาคต ทั้งต่อศาสนาเองและการท่องเที่ยวในเมืองเก่า พิธีกรรมทั้งแบบดั้งเดิมและประยุกต์ในแต่ละท้องถิ่นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและคุณค่าที่จับต้องไม่ได้ตามความเดิมแท้ (Authenticity) ที่มีมูลค่าการท่องเที่ยว

- เน้นการกระจายรายได้และให้เจ้าของพื้นที่ได้รับผลประโยชน์สูงสุด ตั้งแต่ชุมชนเรื่อยมาจนถึงองค์กรและร้านค้าท้องถิ่น ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ต้องรับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบอีกทั้งเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่จริง ดังนั้นผลประโยชน์อาจเป็นตัวเงินที่เป็นทางตรงจากการขายของและโดยอ้อมในเรื่องการปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน รวมถึงความภูมิใจในถิ่นบ้านของตนที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนได้ในที่สุด

2.1.9 การท่องเที่ยวที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาโบราณสถานประเภทศาสนา

ดังนั้นในบริบทชุมชนจึงต้องจำแนกให้ชัดและแบ่งสัดส่วนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประชากรให้ชัดเจน เสียก่อนว่าผู้ใดเป็นชุมชนแท้และเทียม ชุมชนแท้ได้แก่คนและครัวเรือนที่อยู่อาศัยตั้งรกรากมาแต่เดิม มีความรู้สึกหวงแหนถิ่นที่ เกิดและโตจากละแวกย่านนั้นเป็นรัศมีออกมาจากโบราณสถานที่เป็นศูนย์กลาง ส่วนชุมชนเทียมคือผู้เข้ามาอาศัยทีหลังจากการเช่าที่พักและทำกิจการที่เกี่ยวข้องกับละแวกนั้น เดินทางไป-กลับจากข้อจำกัดด้วยระยะทางจากแหล่งงานและที่พัก รวมทั้งในปัจจุบันเมืองเชียงใหม่ได้มีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยและทำกิจการมากขึ้น ชุมชนประเภทหลังนี้จะแปรผันตามความเจริญของเมือง ยิ่งเจริญมากก็มีแนวโน้มที่จะปฏิสัมพันธ์กันน้อยลงต่างจากชุมชนดั้งเดิม ชุมชนเทียมที่เกิดใหม่อยู่บริเวณนั้นด้วยเหตุผลทางธุรกิจ

เท่านั้น ซึ่งไม่ยินดียินร้ายต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่แต่อย่างใด นอกเสียจากว่าจะเสียผลประโยชน์ที่เคยได้จึงจะเข้ามามีส่วนร่วมในการประชุมต่างๆ

ดังนั้นชุมชนทั้งแท้และเทียมจะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้ จึงขึ้นอยู่กับว่าได้รับผลประโยชน์ใดตอบแทนและมีการเสียผลประโยชน์ที่เคยได้หรือไม่ อาทิเช่นขายของได้น้อยลงหรือต้องย้ายออก ดังนั้นในแง่ของการพัฒนาโบราณสถานทางศาสนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ จึงควรให้เน้นให้ชุมชนแท้เข้ามามีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น 2 ประการดังนี้

1) พัฒนาทางกายภาพให้ดีขึ้น ได้แก่โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ทั้งตัวโบราณสถานเองและความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ระดับชุมชนโดยรอบออกมา เป็นศาสนสถานที่ทุกคนเป็นเจ้าของและใช้พักผ่อนได้ จัดโซนพื้นที่สาธารณะให้เข้าถึงได้โดยสะดวก ทำให้ใช้ประโยชน์ได้ทั้งสวนสาธารณะชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวสำหรับคนนอก

2) พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เป็นหนึ่งในคณะกรรมการดูแลโบราณสถานนั้นๆ ดูแลงบประมาณและกระจายรายได้สู่ชุมชนจากการท่องเที่ยว มีการบริหารจัดการกองทุนอย่างมืออาชีพ อันจะนำไปสู่การรู้คุณค่าและดูแลรักษาได้เองโดยไม่ต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐแต่อย่างใด

2.1.10 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในเมืองเก่า

แหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในเมืองเก่าย่อมเต็มไปด้วยประวัติศาสตร์แต่ละสมัยมาอย่างยาวนาน โดยทั่วไปได้แก่ศาสนสถานที่ยังมีชีวิต ได้แก่ยังมีพิธีกรรมและองค์ประกอบครบถ้วนของศาสนานั้นๆ การประเมินจึงควรทำการสำรวจและแยกแยะทั้งศาสนาและยุคสมัยที่พบ และพิจารณาถึงรายละเอียดอื่นๆต่อไป

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในเบื้องต้น ได้แก่ความเป็นไปได้ในการพัฒนาโดยมีปัจจัยเสริมและต้นทุนที่นำมาต่อยอดได้ทันที ศาสนสถานที่มีศักยภาพสูงจึงควรประสบความสำเร็จทั้งพุทธศานิกชนเดิมและนักท่องเที่ยวจากที่อื่นซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นชาวพุทธก็ได้ ศักยภาพสูงนี้นอกจากในเชิงรายได้, ผลประโยชน์และโอกาสในการแข็งขันแล้ว ควรพิจารณาเรื่องความยั่งยืนของตัวศาสนสถานเองและเมืองเก่าควบคู่กันไปด้วย กล่าวคือ ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อเมืองมากเกินไปทั้งจำนวนและสิ่งแวดล้อม ดังที่หลายเมืองและหลายศาสนสถานจำต้องแบกรับ อาทิเช่น เมืองเวนิสและบาเซโลนาที่ชาวเมืองไม่สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติในบางฤดูกาล หากไม่มีการเก็บภาษีเมืองที่เพียงพอและสถานที่นั้นมิได้เก็บค่าเข้าชม ศาสนสถานจำเป็นต้องขอรับบริจาคเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการรองรับตามจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากขึ้น อีกทั้งทำให้เมืองมีการจราจรติดขัดและขาดบรรยากาศสงบแบบเมืองเก่าลงไปโดยปริยาย ส่งผลให้อัตราการกลับมาเที่ยวซ้ำไม่เกิดขึ้นเท่าที่ควร

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนาในเมืองเก่านั้น นอกจากพิจารณาความเป็นไปได้ในการรองรับนักท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นปัจจัยพื้นฐานแล้ว ควรพิจารณาประเด็นเหล่านี้เพื่อส่งเสริมคุณค่าที่ยั่งยืนแบบองค์รวม (Intaglity) ได้แก่

- ศาสนสถานกับประเพณีตามฤดูกาล ได้แก่จารีตประจำที่เคยทำต่อๆกันมานั้นมีส่วนร่วมกับศาสนสถานที่ประเมินหรือไม่ อย่างไร

- ศาสนสถานกับข้อจำกัดทางศาสนาในการต้อนรับนักท่องเที่ยว เช่น เพศและเครื่องแต่งกาย โดยสร้างกระบวนการให้ความเคารพสถานที่นั้นผ่านการสื่อความหมายล่วงหน้าและไม่ให้รู้สึกแบ่งแยก

- ศาสนสถานกับความเดิมแท้ (Authenticity) ทั้งคุณค่าที่จับต้องได้และไม่ได้

- ศาสนสถานกับการรับรู้ของชาวเมือง เป็นไปด้วยความเคารพของชาวเมืองหรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวของคนอื่น การรับรู้ควรรู้สึกเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง

- ศาสนสถานกับการรับรู้นักท่องเที่ยว ควรเป็นไปในแนวทางเดียวกับความเคารพในสถานที่ของชาวเมืองและชุมชนท้องถิ่น

- ศาสนสถานกับจำนวนสถานที่แบบเดียวกันในเมือง ควรจัดการวางแผนจำแนกตามกลุ่ม หากมีน้อยหรือมีเพียงแห่งเดียวก็จะมีเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวมากกว่า

- ศาสนสถานกับการส่งเสริมคุณค่าต่อเมืองเก่า สถานที่นั้นไม่ว่าจะผ่านการอนุรักษ์มาหรือสร้างขึ้นใหม่ไม่นาน มีส่วนในการเพิ่มคุณค่าให้กับเมืองเก่าและถูกทำลายช้าลง วัดที่พิจารณาว่ามีส่วนส่งเสริมความเป็นเมืองเก่าสูงควรได้รับการพัฒนาก่อน โดยให้จัดลำดับไปตามความสำคัญ

- ศาสนสถานกับการเป็นส่วนหนึ่งของเมือง เป็นองค์ประกอบของเมืองเก่าที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ควรพิจารณาตามความสำคัญในระดับย่านและชุมชนไปตามลำดับ รวมทั้งความหลากหลายทางกิจกรรมและชาติพันธ์ที่เป็นเอกลักษณ์จะส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ดีขึ้น

- ศาสนสถานกับองค์ประกอบหลักของเมือง ได้แก่ ที่ตั้ง, อาณาเขต และกิจกรรมมีความสัมพันธ์กับเมืองเก่าในลักษณะใดบ้าง อาทิเช่น อยู่ในถนนสำคัญเส้นหลัก ประตูเมือง ใกล้เคียงกับจุดหมาย เป็นจุดหมายตาเอง หรือแม้กระทั่งตั้งอยู่ในทำเลย่านสำคัญของเมืองที่ต่างกัน เป็นต้น

2.1.11 การประเมินทางกายภาพโบราณสถานในเมืองเก่าเพื่อพัฒนา

โบราณสถานในเมืองเก่ามีจำนวนมาก อีกทั้งปัจจุบันพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พศ.2535 (ฉบับที่2) ก็ได้ครอบคลุมโบราณสถานที่มีคุณค่าอยู่แล้วแม้มิได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติ โบราณสถานใดได้ขึ้นทะเบียนจึงจะได้รับการดูแลอย่างเต็มที่ตามกฎหมาย หากไม่ได้ขึ้นทะเบียนก็จะได้รับการดูแลตามที่จำเป็น อีกทั้งผู้ฝ่าฝืนทำลายก็จะได้รับความผิดน้อยกว่าและถูกรื้อถอนทำลายได้ตามความต้องการ ดังนั้นจึงควรพิจารณาข้อนี้เป็นอันดับแรกเพื่อแยกแยะออกจากกัน เพื่อค้นหาโบราณสถานที่มีคุณค่าสูงก่อนไปตามลำดับ

ปัจจัยหลักในการประเมินโบราณสถานแต่ละแห่งเพื่อการท่องเที่ยวในเมืองเก่านั้น ขั้นตอนต่อมาได้แก่

1) มีความมั่นคงและปลอดภัยโดยทั่วไป ได้แก่การพิจารณาคุณค่าทั้งจับต้องได้และไม่ได้, ความมั่นคงแข็งแรงของโครงสร้าง, ประเมินความเดิมแท้ และความงาม เป็นต้น

2) การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เมื่อได้ทราบคุณค่าความโดดเด่นและสภาพของโบราณสถานที่พร้อมจะพัฒนาแล้ว ทำการประเมินเพื่อเพิ่มเติมสิ่งที่ขาดสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานศักยภาพและความเป็นไปได้ทางกายภาพและชุมชนโดยรอบ อีกทั้งความพร้อมในการพัฒนาตามปัจจัยต่างๆของแต่ละที่ๆไม่เท่ากัน ปัจจัยโดยทั่วไปได้แก่

- *ปัจจัยทางกายภาพ* ได้แก่การเข้าถึง, ระบบสาธารณูปโภค, การอำนวยความสะดวกสำหรับคนทุกวัย, ที่จอดรถ และร่มเงาเป็นต้น

- *ปัจจัยเรื่องชุมชน* ได้แก่ การมีส่วนร่วม, การสนับสนุน, การกระจายรายได้, การรู้สึกเป็นเจ้าของ และการตระหนักถึงคุณค่าระดับต่างๆ

- *ปัจจัยเรื่องการสื่อความหมาย* ได้แก่ พิจารณาคุณค่า, เครื่องมือ และผู้รับสาร วางแผนกลยุทธในระยะต่างๆ ผ่านการทำแผนที่และเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวประภทเดียวกันในละแวกเข้าด้วยกันแบบเครือข่าย

- *ปัจจัยเรื่องนักท่องเที่ยว* ได้แก่ พฤติกรรม, แนวโน้ม, กลุ่ม และความต้องการตามหลักอุปสงค์อุปทาน

- *ปัจจัยเรื่องประชาสัมพันธ์* ได้แก่ การตลาด, การสร้างแบรนด์ และกลยุทธ์สู่กลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองเก่าเชียงใหม่ที่เต็มไปด้วยวัดทั้งร้างและไม่ร้าง ควรได้รับการสร้างวัดให้เป็นแบรนด์ (Branding) ของเมืองเก่าเชียงใหม่ได้โดยเฉพาะ จากแต่เดิมมีช้างเป็นตัวแทนของทั้งจังหวัดมาโดยตลอด เป็นต้น

จากการศึกษาองค์ประกอบ โครงสร้างที่สำคัญของเมืองรวมทั้งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ความเป็นมา และศึกษาพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพของเมืองเก่า ที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ, องค์ประกอบ และโครงสร้างของเมือง รวมถึงจิตวิญญาณและลักษณะเฉพาะของพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์เอกลักษณ์สำคัญ และลำดับคุณค่าความสำคัญของประวัติศาสตร์ ทั้งด้านสถาปัตยกรรม ภูมิสถาปัตยกรรม และระบบโครงข่ายการสัญจร ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และฟื้นฟูให้กลับขึ้นมาใหม่ รวมถึงคุณค่าของพื้นที่ของโครงการและการประเมินคุณค่าทางสถาปัตยกรรมที่จะเลือกเก็บไว้เพื่อการอนุรักษ์หรือปรับปรุงต่อไป

เกณฑ์การพิจารณาคุณค่าความสำคัญของโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่นั้นได้ปรับปรุงจาก เกณฑ์การพิจารณาการขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากรเป็นหลัก ตามมาตราที่ 7 แห่งพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ศาสนสถานเมืองเชียงใหม่ถูกขึ้นทะเบียนโบราณสถานให้เป็นเขตโบราณสถานของกรมศิลปากรแล้วจำนวนหนึ่ง ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการประกอบการพิจารณาลำดับความสำคัญ และสามารถบ่งชี้ถึงโบราณสถานที่มีคุณค่าใน

พื้นที่เมืองประวัติศาสตร์เชียงใหม่ได้อย่างเหมาะสม งานวิจัยนี้จึงทำการจำแนกโบราณสถานในเมืองเก่าเป็นกลุ่ม เพื่อให้สามารถจัดลำดับความสำคัญได้กระจ่างขึ้นได้ดังนี้

2.1.11.1 ด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ในการศึกษาข้อมูลเอกสารในด้านประวัติศาสตร์ความเป็นมาของโบราณสถาน พบว่า โบราณสถานแต่ละแห่งนั้นมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่แตกต่างกัน บางแห่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากพระมหากษัตริย์และผู้ครองนครเป็นผู้สร้างและเป็นที่เคารพมาแต่อดีต บางแห่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญน้อย มีการกล่าวถึงในลักษณะตำนานแต่ไม่พบหลักฐานทางกายภาพใด เป็นต้น

2.1.11.2 ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ โบราณสถานแต่ละแห่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งในด้านสภาพแวดล้อม, กิจกรรม และด้านอื่นๆ การจำแนกความสำคัญของโบราณสถานทางด้านกายภาพจึงควรพิจารณา ดังนี้

2.1.11.2.1 สภาพโบราณสถาน ซึ่งสามารถพิจาณาได้จากรายละเอียดของสภาพโบราณสถานในปัจจุบัน ได้แก่

- ลักษณะทางสถาปัตยกรรม รูปทรงและรายละเอียดของโบราณสถาน
- ขนาดของพื้นที่ ผังบริเวณ และความสูง
- จำนวน ในกรณีที่เป็นกลุ่ม ให้พิจารณาลักษณะการจัดกลุ่มด้วย

2.1.11.2.2 ทัศนียภาพ สามารถพิจารณาจากรายละเอียด สภาพแวดล้อมโดยรวมของพื้นที่ คือ ลักษณะ ตำแหน่งที่ตั้ง มุมมอง และสภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์

จากการศึกษาและประเมินคุณค่าของโบราณสถานในเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ โดยกรมศิลปากร สามารถจำแนกประเภทประเภทโบราณสถานและศาสนสถานในเมืองเก่าได้ดังนี้

ตารางที่ 2.2 การจัดลำดับความสำคัญตามคุณค่าของโบราณสถานในพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่

โบราณสถาน	
ความสำคัญมากที่สุด	กำแพงเมืองชั้นใน ประตูเมืองและคูเมือง วัดเชียงมั่น วัดพระสิงห์ วัดเจดีย์หลวง วัดพันเตา
ความสำคัญมาก	คูเมือง วัดบุพพาราม ถนนพระปกเกล้า ถนนราชดำเนิน
ความสำคัญปานกลาง	วัดหัวข่วง กลุ่มโบราณสถานสะดือเมือง วัดนันทาราม วัดดวงดี วัดปราสาท วัดพวกหงส์ เจดีย์วัดกิตติ(ร้าง) วัดพระเจ้ามังราย วัดศรีเกิด วัดลังกา(ร้าง) วัดแสนเส้า(ร้าง) วัดหมื่นเงินกอง วัดไชยศรีภูมิ วัดชมพู วัดธาตุกลาง(ร้าง) วัดช่างฆ้อง วัดดับภัย วัดหมื่นสาร วัดแสนฝาง วัดช่างฆ้อง วัดศรีสุพรรณ วัดหม้อคำตวง วัดควรค่าม้า วัดมณเฑียร วัดป่าพร้าวใน วัดผาบ่อง วัดทุงยู วัดชัยพระเกียรติ วัดสำเภา วัดหมื่นล้าน วัดดอกคำ วัดดอกเอื้อง วัดอุโมงค์(มหาเถรจันทร์) วัดเมธัง วัดพวกแต้ม
โบราณสถาน	
ความสำคัญน้อยที่สุด	วัดฟ่อนสร้อย วัดช่างแต้ม วัดทรายมูลพม่าวัดพันแหวน วัดหมื่นตูม วัดทรายมูลเมือง วัดพันอ้น วัดผ้าขาว วัดนางเหลียว วัดแสนเมืองมา วัดเชษฐา วัดหนองจลิน (วัดเจ็ดลิน) วัดหอพระ วัดสุทธาวาส วัดหอธรรม วัดปันแจ่ม วัดหนองหญ้าแพรก วัดผ้าขาวน้อย วัดเมืองมาง วัดธาตุคำ วัดพวกเปีย วัดดาวดึงส์ วัดอู่ทรายคำ วัดชมพู วัดหนองคำ วัดหัวฝาย วัดฟ่อนสร้อย วัดช่างแต้ม วัดทรายมูลพม่า วัดพันแหวน วัดหมื่นตูม วัดทรายมูลเมือง วัดพันอ้น วัดผ้าขาว วัดนางเหลียว วัดแสนเมืองมา วัดเชษฐา วัดหนองจลิน (วัดเจ็ดลิน) วัดหอพระ วัดสุทธาวาส วัดหอธรรม วัดปันแจ่ม วัดหนองหญ้าแพรก วัดผ้าขาวน้อย วัดเมืองมาง วัดธาตุคำ วัดพวกเปีย วัดดาวดึงส์ วัดอู่ทรายคำ วัดชมพู วัดหนองคำ วัดหัวฝาย

ที่มา: ปรับปรุงจาก กรมศิลปากร, ม.ป.ป. 330-339

จากการศึกษาโบราณสถานของเมืองเชียงใหม่ พบว่ามีทั้งโบราณสถานที่ยังใช้ประโยชน์อยู่ (Living Monument) และโบราณสถานที่ไม่ได้ใช้ (Dead Monument) ซึ่งส่วนใหญ่นั้นมีความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับศาสนา ส่งผลให้โบราณสถานมีความสำคัญและรวมตัวอยู่ในภายในเขตพื้นที่เมืองเก่าอย่างหนาแน่น โดยเฉพาะในพื้นที่เขตกำแพงเมืองชั้นใน นอกจากนี้ยังมีโบราณสถานที่มีคุณค่าต่อพื้นที่ ได้แก่ กำแพงเมือง ประตูเมือง แจ่ง และคูเมือง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของโครงสร้างทางกายภาพของเมืองเก่าที่มีความสำคัญ และมีคุณค่าต่อการอนุรักษ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าคุณค่าโบราณสถานที่มีความสำคัญมากที่สุด อยู่บริเวณรอบคูเมือง ได้แก่

บริเวณแจ่งมุมเมือง และประตูเมือง รวมไปถึงแนวถนนราชดำเนินเป็นเส้นแกนตะวันออก-ตะวันตก โดยมีวัดพระสิงห์วรมหาวิหารเป็นจุดปลายของเส้นแกนในทิศตะวันตกและประตูท่าแพอยู่ในทิศตะวันออก ส่วนแนวแกนเหนือ-ใต้ มีถนนพระปกเกล้าเชื่อมประตูช้างเผือกทางด้านทิศเหนือไปสู่ประตูเชียงใหม่ทางทิศใต้ และโบราณสถานประเภท กำแพงเมือง ประตูเมือง แจ่ง และคูเมือง ส่วนคุณค่าโบราณสถานที่มีความสำคัญรองลงมากระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่เขตกำแพงเมืองชั้นในเป็นจำนวนมาก แสดงลักษณะของชุมชนเมืองเก่า และโบราณสถานที่มีความสำคัญน้อยที่สุดกระจายตัวอยู่ทั่วไปในพื้นที่นอกกำแพงเมือง และวัดบางแห่งได้กลายเป็นวัดร้างขาดการดูแลและถูกบดบังจากอาคารข้างเคียงเป็นจำนวนมาก

2.1.12 คุณค่าความสำคัญโดยรวมของพื้นที่เขตเมืองชั้นใน

เขตเมืองชั้นในมีขอบเขตที่ชัดเจน จากแนวกำแพงและคูเมือง เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญมาตั้งแต่ในอดีต อีกทั้งยังมีความสำคัญในการเป็นจุดเริ่มต้นของเมืองเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางการปกครอง เป็นที่ตั้งของวังเจ้านาย ที่อยู่อาศัยของข้าราชการ ช่างฝีมือ และประชาชน รวมทั้งเป็นศูนย์รวมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม มีองค์ประกอบที่สำคัญและคุณค่า ได้แก่ วัด เจดีย์ กำแพงเมือง คูเมือง ประตูเมือง ตลอดจนอาคารเรือนไม้พื้นถิ่น และเรือนพื้นถิ่นประยุกต์ เป็นต้น

เขตเมืองชั้นในมีโครงข่ายถนนตัดกันในลักษณะเกือบจะเป็นเส้นตาราง มีแนวถนนราชดำเนินเป็นเส้นแกนตะวันออก-ตะวันตก โดยมีวัดพระสิงห์วรมหาวิหารเป็นจุดปลายของเส้นแกนในทิศตะวันตกและประตูท่าแพอยู่ในทิศตะวันออก ตามแนวถนนราชดำเนินมีวัดต่างๆ ตั้งอยู่ ได้แก่ วัดทุงยู วัดศรีเกิด วัดไชยพระเกียรติ วัดสำเภา วัดพันอ้นและวัดหมื่นล้าน ในส่วนแนวแกนเหนือ-ใต้ มีถนนพระปกเกล้าเชื่อมประตูช้างเผือกทางด้านทิศเหนือไปสู่ประตูเชียงใหม่ทางทิศใต้ โดยมีวัดเจดีย์หลวง วัดพันเตา วัดหัวข่วงแสนเมืองมาหลวง และวัดอื่นๆรวมไปถึงลานอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เรียงตัวอยู่บนแนวดังกล่าว ในเขตเมืองชั้นในมีวัดกระจายตัวอยู่ทั่วไปซึ่งแสดงถึงลักษณะของชุมชนเมืองเก่า แต่วัดบางแห่งได้กลายเป็นวัดร้าง บางแห่งคงเหลือเพียงเจดีย์ อาคารบ้านเรือนจะเรียงรายอยู่ตามถนน โดยที่ วัดอาคารสาธารณะ คุ้ม และร้านค้า มักจะอยู่ติดกับถนนหลัก

ส่วนบ้านเรือนทั่วไปจะอยู่ติดกับถนนตรอกและซอยที่มีขนาดเล็กลงไป มีพื้นที่โล่งขนาดใหญ่ที่ชัดเจน เช่น ลานด้านหน้าอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ลานในวัดต่างๆ เป็นต้น มีต้นไม้ใหญ่กระจายตัวอยู่ทั่วบริเวณ และรวมกลุ่มกันหนาแน่นบริเวณริมแนวคูเมือง และยังมีสถาปัตยกรรมที่สำคัญที่มักจะอยู่ภายในวัดที่แสดงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนา รวมไปถึงอาคารสาธารณะ เช่น ที่ทำการราชการ โรงเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผสมไม้ในส่วนของการตกแต่งประดับประดา รูปแบบอิทธิพลศิลปะตะวันตก เช่น อาคารศาลแขวงเชียงใหม่ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ (ศาลากลางเก่า) ตึกยุพราช (ในโรงเรียนยุพราชวิทยาลัย) และยังมีคุ้มซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ทางสถาปัตยกรรมและวัฒนธรรมของเมืองเชียงใหม่ ส่วนสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นจำนวนมากคือเรือนพื้นถิ่นและเรือนพื้นถิ่นประยุกต์ บางแห่งมีการปรับปรุง ต่อเติม และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับปัจจุบัน แต่ยังคงสะท้อนรูปแบบสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ได้อย่างชัดเจน

2.1.13 คุณค่าความสำคัญโดยรวมของพื้นที่เขตเมืองชั้นนอก

เขตเมืองชั้นนอกเป็นพื้นที่ที่มีพัฒนาการมาแต่อดีตพร้อมๆ กับเขตเมืองชั้นใน มีขอบเขตชัดเจน คือ ล้อมรอบด้วยแนวนอกกำแพงเมือง คลองแม่ข่า และ ลำคูไหว โดยมีแนวนอกกำแพงเมืองล้อมรอบซึ่งมีลักษณะเกือบจะเป็นรูปครึ่งวงกลม ตามแนวคลองแม่ข่าและลำคูไหว โดยเริ่มจากมุมกำแพงเมืองชั้นในด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือบริเวณแจ่งศรีภูมิโค้งโอบมาทางทิศตะวันออกจนถึงแนวกำแพงเมืองด้านทิศใต้ จากนั้นจึงหักมุมเป็นเส้นตรงขึ้นไปบรรจบกับมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ของกำแพงเมืองชั้นในที่บริเวณแจ่งกู่เฮือง โดยมีประตูหน้าเมืองด้านทิศตะวันออก (อยู่ในแนวเดียวกับประตูท่าแพ) เชื่อมตัวเมืองกับท่าแพและแม่น้ำปิง ประตูก้อม (ขัวก่อม) ด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ และ ประตูหายยาด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ สำหรับนำศพออกไปเผาที่สุสานหายยา ทั้งนี้ พบหลักฐานเป็นอิฐก่ออยู่ใต้เนินกำแพงดินบริเวณกำแพงทางมุมทิศตะวันตกเฉียงใต้ จึงสันนิษฐานได้ว่า นอกกำแพงเมืองบางส่วนน่าจะก่อด้วยอิฐเช่นเดียวกับกำแพงเมืองชั้นในแต่มีขนาดเล็กกว่า แต่ในปัจจุบันกำแพงเมืองได้พังลงไปหมดแล้วคงเหลือเพียงบางส่วนของป้อมหายยาและร่องรอยของแนวกำแพงเมือง ช่วงในลักษณะของเนินดินมีวัดกระจายตัวอยู่ทั่วไป ซึ่งแสดงถึงลักษณะของชุมชนเมืองเก่า เป็นย่านชุมชนที่อยู่อาศัย ของช่างฝีมือและประชาชน จึงเป็นศูนย์รวมทางด้านสังคมและวัฒนธรรม มีความโดดเด่นในด้านย่านช่างฝีมือ งานหัตถกรรมเครื่องเงิน เครื่องเขิน โดยเฉพาะบริเวณถนนวัวลาย โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญและทรงคุณค่า เช่น วัด เจดีย์ ป้อม และแนวกำแพงเมืองเรือนแถวไม้ ตึกแถว ก่ออิฐถือปูนผสมไม้

เขตเมืองชั้นนอกเป็นที่ตั้งของวัด แต่วัดบางแห่งได้กลายเป็นวัดร้างคงเหลือเพียงเจดีย์ มีถนนหลักตัดผ่านเพียงไม่กี่สายเช่น ถนนวัวลาย ถนนทิพย์เนตร และบางช่วงของถนนศรีดอนไชย ถนนลอยเคราะห์ ถนนท่าแพ ถนนช้างม่อย แต่มีโครงข่ายของถนนขนาดเล็ก ตรอกซอย ครอบคลุมทั่วพื้นที่วัดสำคัญที่ยังคงอยู่ เช่น วัดศรีสุพรรณ วัดหมื่นสาร วัดนันทาราม วัดธาตุคำ ภายในวัดประกอบด้วยโบสถ์ วิหาร เจดีย์ หอไตร กุฏิ ฯลฯ ที่แสดงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมล้านนา สถาปัตยกรรมที่มีเป็นจำนวนค่อนข้างมาก คือ เรือนพื้นถิ่น ที่สะท้อนถึงความเป็นย่านชุมชนเก่า นอกจากนี้ สถาปัตยกรรมที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ รวมไปถึงชุมชนดั้งเดิมที่อยู่ภายในพื้นที่เขตเมืองชั้นนอกเป็นพวกช่างฝีมือที่เป็นเชื้อสายของพวกที่ถูกเทครัวมาจากยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง ได้แก่ บ้านวัวลาย เป็นชุมชนทำเครื่องเงินที่กองทัพสมัยพระเจ้ากาวิละเทครัวมาจากบ้านงัวลาย ริมแม่น้ำคงฝั่งตะวันตก เมื่อปี พ.ศ. 2342 บ้านช่างหล่อ เป็นชุมชนช่างปั้นหล่อพระพุทธรูปศิลปะเชียงแสนตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละสืบมา บ้านช่างฆ้อง เป็นชุมชนชาวเชียงแสนที่ถูกเทครัวมา เคยมีชื่อเสียงในการทำฆ้องและเกวียน บ้านนันทาราม เป็นชุมชนชาวเขินที่ถูกเทครัวมาจากเชียงตุง มีชื่อเสียงในการทำเครื่องเขินและชุมชนวัดศรีสุพรรณ เป็นชุมชนช่างเงินที่อยู่ติดกับบ้านวัวลาย เป็นต้น

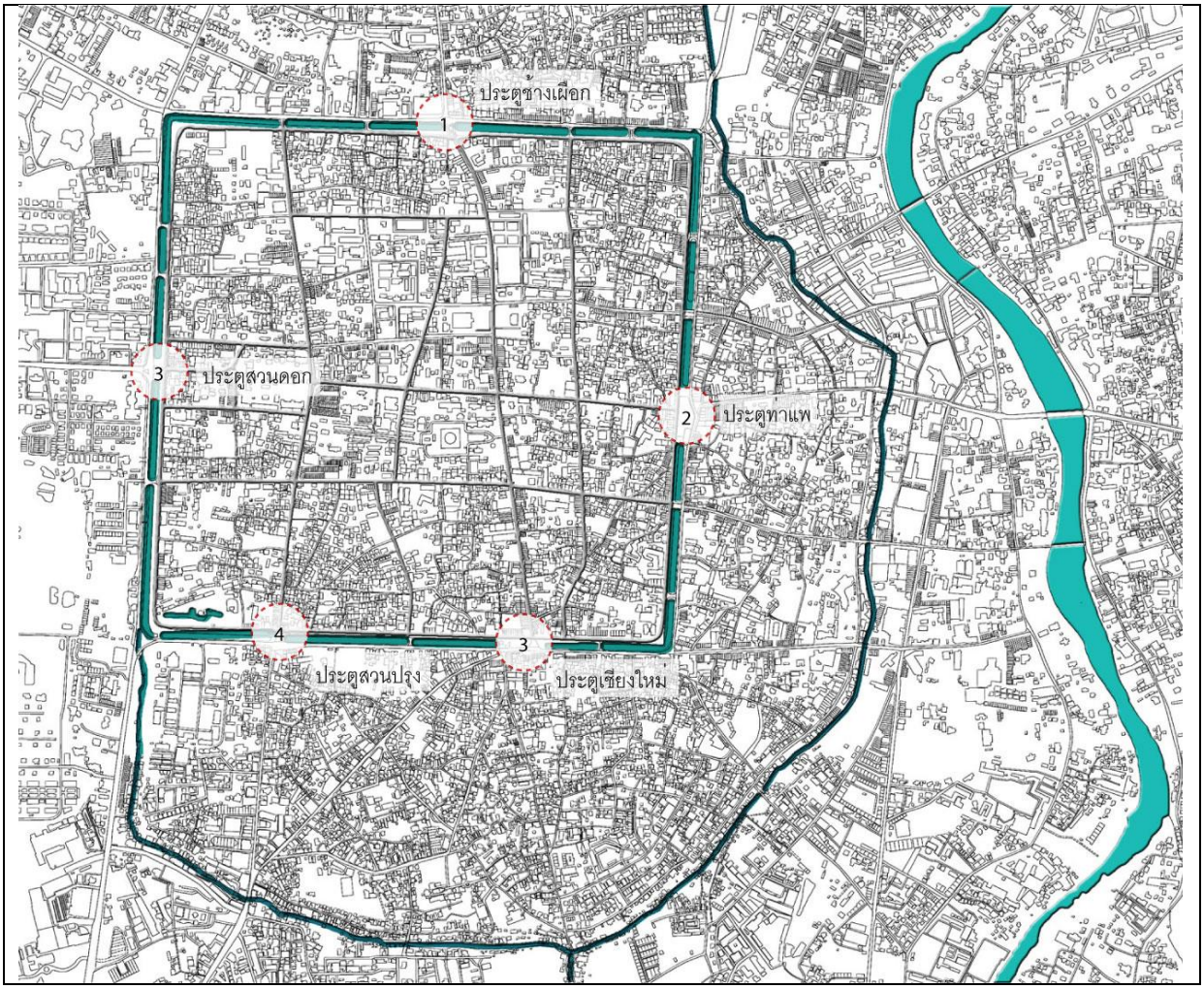
2.1.14 คุณลักษณะเด่นด้านภูมิทัศน์ชุมชนเมือง

เมืองเชียงใหม่มีการเลือกตำแหน่งที่ตั้งสอดคล้องกับสภาพภูมิศาสตร์ คือ หน้าเมืองหันไปทางทิศตะวันออก ซึ่งมีพื้นผิวดินลาดเอียงลงสู่แม่น้ำปิง และหันหลังของเมืองไปทางทิศตะวันตกทางด้านดอยสุเทพซึ่ง

เป็นที่สูง เพื่อการลำเลียงน้ำฝนจากภูเขามากักเก็บไว้ในคูเมืองเพื่อใช้ประโยชน์ หากน้ำเหลือใช้ ก็ปล่อยให้ระบายลงแม่น้ำปิง ผ่านคูที่ขุดขึ้นเรียกว่า ลำคูไหวเชื่อมระหว่างคูเมืองกับน้ำแม่ข่า เพื่อเป็นการป้องกันน้ำท่วมเมืองด้วย ส่วนแม่น้ำปิงก็ได้ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำติดต่อกับภายนอก กลุ่มอาคารต่างๆรวมกลุ่มกันอยู่ในกำแพงเมือง มีองค์ประกอบเมืองครบถ้วน ได้แก่ กำแพงเมือง คูเมือง ประตูเมือง 5 ประตู ป้อมมุมเมือง (แจ่ง) 4 มุม ปัจจุบันกำแพงได้ถูกรื้อถอนและพังทลายลงไป เหลืออยู่บางส่วนเฉพาะบริเวณที่มุมกำแพงของเมือง ซึ่ง ประตูเมืองเหล่านี้ได้ผ่านการบูรณะซ่อมแซมในสมัยพระเจ้ากาวิละ ประมาณปี พ.ศ. 2344 และมีการบูรณะเรื่อยมา จึงมีสภาพดังปัจจุบัน

2.1.14.1 ประตูเมือง นอกจากกำแพงเมืองแล้ว ยังมีการสร้างประตูเมืองขึ้นตามทิศทั้งสี่ ได้แก่

- ประตูช้างเผือก อยู่ทางทิศเหนือ
- ประตูท่าแพ อยู่ทางทิศตะวันออก
- ประตูเชียงใหม่ อยู่ทางทิศใต้
- ประตูสวนปรุง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
- ประตูสวนดอก อยู่ทางทิศตะวันออก

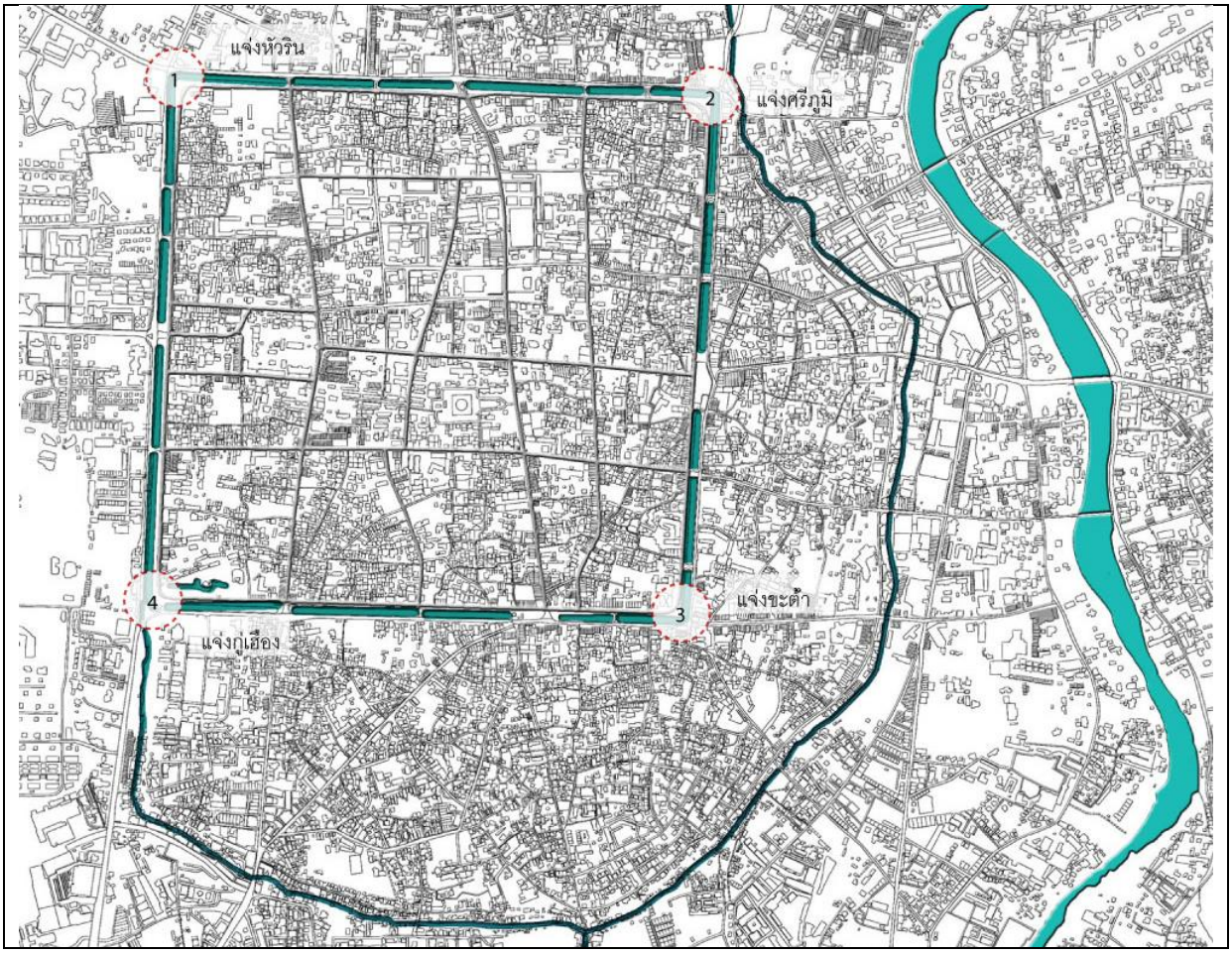

ภาพที่ 2.3 แผนที่แสดงตำแหน่งประตูเมือง

ที่มา: สุปิยา, 2555, องค์ประกอบภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ เพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า จังหวัดเชียงใหม่

2.1.14.2 ป้อมมุมเมือง (แจ่ง) นอกจากกำแพงเมืองแล้ว ยังมีการสร้างป้อมขึ้นตามมุมเมืองทั้งสี่ ได้แก่

- แจ่งหัวลิน อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือคูคันดินชั้นนอก
- แจ่งศรีภูมิ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
- แจ่งขะต๊ำ หรือก๊ะต๊ำ หรือคะท้ำ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้
- แจ่งกู่เฮือง หรือกู่เรือง อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้

ภาพที่ 2.4 แสดงตำแหน่งป้อมมุมเมือง

ที่มา: สุปิยา, 2555, องค์ประกอบภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ เพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า จังหวัดเชียงใหม่

ต่อจากแนวคูเมืองชั้นในด้านทิศตะวันตก จากแจ่งกู่เฮืองตรงลงไปทางทิศใต้ แล้ววกโอบเป็นแนวโค้งตามลำน้ำแม่ข่า เรื่อยขึ้นมาจนจบใกล้กับบริเวณแจ่งศรีภูมิด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ความยาวของคูคันดินนี้ประมาณ 5,142 เมตร แนวกำแพง เป็นรูปเกือกม้า ซึ่งในตำนานเรียกลักษณะนี้ว่า “ราหูอมจันทร์”(วรชาติ, 2551) แนวนอกกำแพงเมืองนั้นเริ่มจากแจ่งศรีภูมิ อาศัยคลองแม่ข่าเป็นคูเวียง มาถึงแนวประตูท่าแพชั้นในหรือ ประตูเชียงเรือก และผ่านมาตามแนวคลองแม่ข่าไปถึงประตูหล่ายแกง อ้อมมาทางประตูขัวก้อม ตัดมาประตูไร่ยาหรือประตูหายยา วกกลับมาบรรจบกับแจ่งกู่เฮือง ซึ่งปัจจุบันมีซากให้เห็นเป็นเพียงตำแหน่งต่างๆมีบางส่วนที่ก่ออิฐทับตอนบน โดยเฉพาะบริเวณด้านทิศตะวันตก ปัจจุบันส่วนใหญ่ถูกทำลายลงแล้ว

2.1.15 แบบแผนโครงข่ายคมนาคมในเมืองเก่า

ในอดีตการสัญจรทางน้ำนับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง แม่น้ำ ลำคลอง จึงเปรียบเสมือนเส้นโลหิตของเมือง ซึ่งการเดินทางทางบก เช่น ถนน ทางเดิน ก็ใช้ควบคู่กันไปด้วย ยวดยานพาหนะที่ใช้ในการเดินทางยังมีความเร็วน้อย จำนวนประชากรของเมืองก็มีน้อย เมืองจึงยังไม่มีความพลุกพล่าน วุ่นวาย ยังมีความสงบน่าอยู่ บริเวณต่างๆ ของเมืองยังไม่มีความหนาแน่น พื้นที่ระหว่างอาคารต่างๆ สองข้างทางสัญจรจึงเป็นที่โล่งว่างสลับ

กับต้นไม้เขียวชอุ่ม ทำให้ดูร่มรื่น บางบริเวณมีอาคารสูงใหญ่ซึ่งอาจเป็นวิหารของวัดสำคัญ ตั้งอยู่ท่ามกลางกลุ่มที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นบ้านเรือนราษฎร ทำให้เป็นจุดเด่น เป็นที่หมายตาของแต่ละชุมชนอย่างเด่นชัด

โครงข่ายคมนาคมของเมืองในอดีตประกอบด้วย แม่น้ำ ลำคลอง ถนน ตรอก และซอย ซึ่งใช้เป็นเส้นทางสัญจรของชาวเมือง จุดเปลี่ยนเส้นทางคมนาคมจากจุดหนึ่งไปสู่อีกจุดหนึ่งมีความสับสนวุ่นวาย มีผู้คนเปลี่ยนเส้นทางสัญจรจำนวนมาก ทำให้มีกิจกรรมที่ต่อเนื่องเกิดขึ้นอีกมาก ได้แก่ การค้าขาย การท่องเที่ยว การให้บริการต่างๆ ตามจุดเปลี่ยนเส้นทาง เช่น ท่าเรือ ท่ารถ และจุดรอรถประจำทาง

ดังนั้น การพัฒนาเมืองเก่าจึงไม่ควรใช้วิธีขยายถนนหรือเปลี่ยนแปลงแนวถนน เพื่อเป็นการรักษาเนื้อเมืองเดิมไว้เป็นแหล่งประวัติศาสตร์และศิลปกรรมหากมีการพัฒนาให้พัฒนาตามความเหมาะสม โดยเน้นการรักษาสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของความเป็นเมืองเดิมไว้

2.1.16 ที่หมายตาในบริเวณเมืองเก่า

ตามแนวทางจินตภาพของเมือง (The Image of the City, 1960) ของเควิน ลินซ์ (Kevin Lynch) ได้อธิบายองค์ประกอบเมืองว่าประกอบด้วยจุดหมายตา (Landmarks), ย่าน (Districts), ศูนย์รวมกิจกรรม (Nodes), เส้นทาง (Pathways) และขอบ (Edges) เมืองมักมีที่หมายตาหลายแห่ง มีทั้งที่หมายตาที่เด่นมากและน้อย ส่วนที่เด่นมากมักถูกเรียกว่าเป็นที่หมายตาหลัก ส่วนที่เด่นรองลงมาก็เป็นที่หมายตารอง ที่หมายตาหลักส่วนมาก มักเป็นที่ที่มีความสำคัญของเมือง หากมีประโยชน์ใช้สอยของเมืองเป็นหลักด้วย ยิ่งทำให้ที่หมายตานั้นมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เสาชิงช้า วิหารวัดสุทัศน์ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นต้น ความเด่นสง่าของที่หมายตาโดยทั่วไป มักขึ้นอยู่กับความสำคัญของพื้นที่และบริเวณ ขนาดของที่หมายตา และการจัดสภาพแวดล้อมว่าจะส่งเสริมให้ที่หมายตามีความเด่นสง่ามากเพียงใด ที่หมายตาที่ปรากฏอยู่ตามเมืองทั่วไปย่อมกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมือง ผู้คนรู้จักเมืองเหล่านั้นเพราะมีที่หมายตาให้ประทับใจและสำนึกให้จดจำ ส่วนใหญ่จะเป็นที่หมายตาที่ดี

ดังนั้น การกำหนดตำแหน่ง, ขนาด และความเด่นที่หมายตาระดับเมืองต้องถูกกำหนดโดยการออกแบบชุมชนเมือง ซึ่งการกำหนดโดยหลักแล้วต้องยึดถือการมองจากตำแหน่งและเส้นทางสัญจรต่างๆ เพื่อหาจุดปะทะสายตาแล้วกำหนดตำแหน่ง ขนาดและความเด่นของที่หมายตาแต่ละแห่ง เมื่อกำหนดตำแหน่ง ขนาด และความเด่นของที่หมายตาหลักได้แล้ว จึงกำหนดที่หมายตารองของเมือง, ของย่าน และของบริเวณต่อไป ที่หมายตาของเมืองที่ถูกกำหนดไว้ มักกลายเป็นสัญลักษณ์ของเมือง จนกระทั่งบางครั้งเมื่อนึกถึงเมืองนั้นหรือบริเวณนั้น จะนึกถึงที่หมายตาของเมือง และของบริเวณแต่ละแห่งได้ทันที เช่นเมื่อพูดถึงจังหวัดนครปฐม จะนึกถึงองค์พระปฐมเจดีย์ เป็นต้น

2.2 กรอบแนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

2.2.1 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

ปัจจัยนำเข้า

สถานการณ์/วิสัยทัศน์/ยุทธศาสตร์

1.การพัฒนาเมืองเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.การพัฒนาเมืองเชียงใหม่เข้าสู่เมืองมรดกโลก

-ธนกฤต เฉียบแหลมและคณะ. (2558). *การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่ โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559) *โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชียงใหม่ตามแนวทางมรดกโลก(ระยะที่1)* เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ รายงานผลการศึกษาเบื้องต้นInception Report

3.การท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่า

-ชุลีรัตน์ จันทร์เชื้อและคณะ. (2557). *แผนงาน การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์ และคณะ. (2557). *การศึกษารูปแบบ (Model) การจัดการขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชน.* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-อภิชาต อาวจำปา. (2556). *มาตรฐานทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย* วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

-ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2552). *โปรแกรมการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวและภูมิทัศน์วัฒนธรรม* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

4.มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

-มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ *การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบนกรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

5.พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย

-ปณิศา มีจินดาและคณะ. (2551). *ความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ต.* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-เฉลิมชัย คำแสนและศุภนิดา เรืองศิริ. (2550) พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

6.พฤติกรรมนักท่องเที่ยวทั่วไป

กระบวนการ

แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้

1.ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่

-Sanoff, H. (2000). *Community Participation Methods in Design and Planning*, John Wiley&Sons, Inc, New York

-ชุลีรัตน์ จันทร์เชื้อ และคณะ. (2557). *แผนงาน การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2552). *โปรแกรมการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการพัฒนา การท่องเที่ยวและภูมิทัศน์วัฒนธรรม.* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2. พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

-ปณิศา มีจินดาและคณะ. (2551). ความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-เฉลิมชัย คำแสนและศุภนิดา เรืองศิริ. (2550). *พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

-ราณี อิสิชัยกุลและ ชัชพล ทรงสุ นทรวง. (2554). *การท่องเที่ยวที่ไร้ความเร่งรีบเพื่อสร้างการเรียนรู้ผ่านการสื่อความหมายสำหรับ นักท่องเที่ยวสูงอายุชาวยุโรป.*รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

3.ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

-มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559). *โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชียงใหม่ตามแนวทางมรดกโลก(ระยะที่1)* เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ รายงานผลการศึกษาเบื้องต้นInception Report

-The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)

4. ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-The Venice Charter (1964)

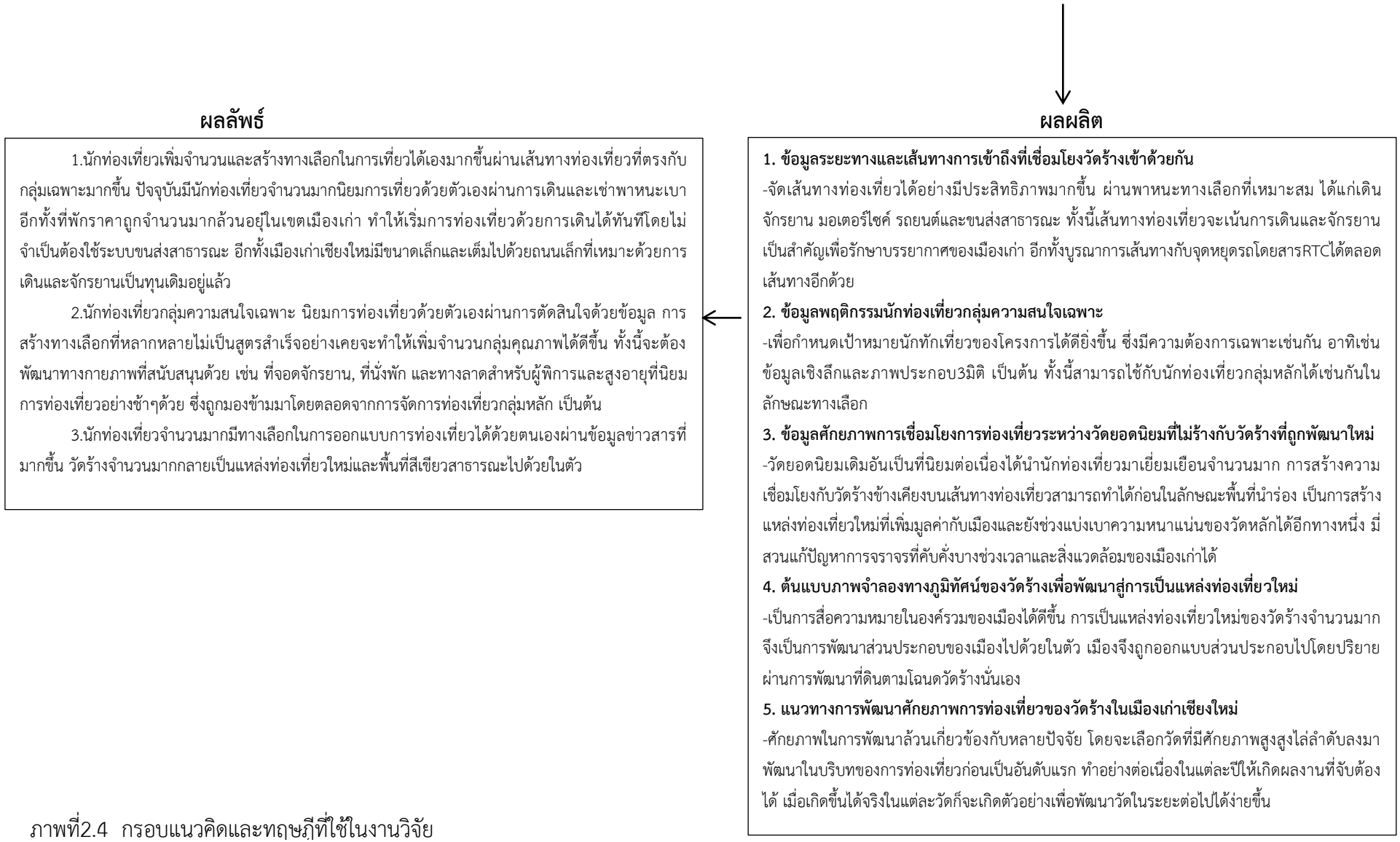
-The Burra Charter (1981)

-The Nara Document on Authenticity (1994)

5.แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-Aplin,G. 2002, Heritage: Identification, Conservation and Management, Oxford University Press, Victoria

-ICOMOS Charter for the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites" (2008)

ภาพที่2.4 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.2.2 กรอบแนวความคิดของการวิจัย

2.2.2.1 การพัฒนาเมืองเก่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

- Aplin,G. (2002). *Heritage: Identification, Conservation and Management*. Oxford University Press, Victoria อัลพริน ผู้เขียนตำราดังกล่าวได้เปิดวิธีคิดใหม่ๆต่อโบราณสถาน เกี่ยวกับคุณค่าที่จับต้องได้ (Tangible Significance) และจับต้องไม่ได้ (Intangible Significance) ซึ่งแต่เดิมการอนุรักษ์มักเน้นที่การพัฒนาทางกายภาพแต่เพียงอย่างเดียว ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนและประเพณีวัฒนธร รมอันมี “คน” และชีวิตประจำวันของผู้คนเข้ามาเกี่ยวข้อง

อีกประการหนึ่งอัลพรินได้เสนอวิธีคิดเกี่ยวกับโบราณสถานในเรื่องมิติของเวลาอันเกี่ยวกับผู้คนจากรุ่นสู่รุ่น (อดีต/ปัจจุบัน/อนาคต) นิยมใช้คำว่า “มรดก” (Heritage) มากกว่า “สถานที่ทางประวัติศาสตร์” (Historic Sites) หรือ “โบราณสถาน” (Ancient Monuments) ซึ่งคุ้นเคยในสังคมไทยผ่านทางพรบ.กรมศิลปากร ปี 2518

แนวคิดจากอัลพรินทั้งสองล้วนมีอิทธิพลต่อวิธีคิดต่อการวิจัยที่พยายามแสวงหาแนวคิดใหม่ที่ต่างไปจากวิธีคิดแบบราชการของกรมศิลปากรและสำนักพุทธศาสนาอันเป็นความรับผิดชอบโดยตรง

- Sanoff, H. (2000). *Community Participation Methods in Design and Planning*, John Wiley&Sons, Inc, New York ซานอฟได้เสนอวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับการออกแบบและพัฒนาผ่านกระบวนการต่างๆ ผลงานวิจัยนี้เชื่อว่าการขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยปล่อยให้เป็นภาระหน้าที่ของทางราชการฝ่ายเดียวไม่สามารถนำไปสู้ความยั่งยืนได

2.2.2.2 การพัฒนาเมืองเชียงใหม่เข้าสู่เมืองมรดกโลก

- ธนกฤต เฉียบแหลมและคณะ. (2558). *การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว* .สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559). *โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชียงใหม่ตามแนวทางมรดกโลก(ระยะที่1)* เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ รายงานผลการศึกษาเบื้องต้นInception Report

- *The International Council on Monuments and Sites (ICOMOS)* เป็นองค์กรอิสระนานาชาติที่มุ่งส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกทางสถาปัตยกรรม โดยมีตัวแทนและสาขาจากชาติต่างๆเป็นสมาชิก มีการประชุมเพื่อบรรลุข้อตกลงและกฎบัตร (International Charter) เป็นประจำทุกปี อีกทั้งเป็น

องค์กรที่สนับสนุนการขึ้นทะเบียนมรดกโลก (World Heritages Listing) จากชาติต่างๆต่อองค์การยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization UNESCO)

ข้อสรุปจากการประชุมและกฎบัตรต่างๆเหล่านี้สามารถเป็นมาตรฐานและข้อแนะนำ (Guidelines) สู่การอนุรักษ์ในแต่ละภาคส่วนสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ซึ่งมีความซับซ้อนในบริบทเมือง ศาสนา ความทันสมัย และโบราณสถาน

- *The Venice Charter (1964)* องค์กรข้างต้นได้ดำเนินการภายใต้กฎบัตรเวนิส ซึ่งเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในทางปฏิบัติโดยตรง เป็นแม่แบบในการออกคู่มือการอนุรักษ์และกฎหมายเกี่ยวกับโบราณสถานของกรมศิลปากร การปรับเปลี่ยน พัฒนา ซ่อมแซม ทางกายภาพวัดร้างต่างๆในงานวิจัยนี้อยู่ภายใต้กฎบัตรนี้เช่นเดียวกัน ซึ่งเน้นที่ความเดิมแท้ (Authenticity) และการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพให้น้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้

- *The Burra Charter (1981)* หรือกฎบัตรเบอร์ร่า ซึ่งเกิดจากการประชุมที่ประเทศออสเตรเลียได้พัฒนาแนวคิดและการปฏิบัติจากกฎบัตรเวนิส แต่ก้าวหน้ากว่าทางด้านการให้คุณค่า(Statement of Significances)มรดกทางสถาปัตยกรรมผ่านทางคุณค่า4ด้านเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจและเป็นส่วนหนึ่งในตัวชี้วัดของงานวิจัยนี้ เช่น คุณค่าทางสังคม, วิทยาศาสตร์ และประวัติศาสตร์เป็นต้น

-*The Nara Document on Authenticity (1994)* เช่นเดียวกับกฎบัตรทั้งสองข้างต้น เอกสารเรื่องความเดิมแท้แห่งเมืองนารา ประเทศญี่ปุ่น ยังคงเน้นหนักที่ความเดิมแท้(Authenticity)ของมรดกทางสถาปัตยกรรม แต่เสนอความก้าวหน้าเกี่ยวกับบริบทเฉพาะของแต่ละชาติว่าควรนำมาประกอบในการตัดสินใจด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโบราณสถานทางศาสนาของแต่ละศาสนา ควรได้รับการยืดหยุ่นเพื่อคงอยู่กับวิถีชุมชนดั้งเดิมเพื่อความยั่งยืน แม้ว่าจะขัดแย้งกับทฤษฎีการอนุรักษ์แบบตะวันตก เช่นการปรับเปลี่ยนวัสดุ, การทำให้คงสภาพใหม่ (Renewal) และการมีชีวิตอยู่เสมอแบบศาสนสถาน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยเรื่องวัดร้างในเชียงใหม่เป็นอย่างมาก

2.2.2.3การท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่า

- ชุลีรัตน์ จันทร์เชื้อ และคณะ. (2557). แผนงาน *การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม* .รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์ และคณะ. (2557). *การศึกษารูปแบบ (Model) การจัดการขีดความสามารถในการรองรับ(Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชน* .รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- อภิชาต อาวจำปา. (2556). มาตรฐานทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

- ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2552). โปรแกรมการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์วัฒนธรรม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2.2.2.4 มูลค่าทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่

- มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ. มปป. *การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน* .สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

2.2.2.5 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทย

- ปณิศา มีจินดาและคณะ. (2551). *ความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต* . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- เฉลิมชัย คำแสนและศุภนิดา เรืองศิริ. (2550). พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

บทที่3

การดำเนินการวิจัย

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" เป็นการศึกษาศักยภาพความเป็นไปได้ในการพัฒนาวัดร้างเดิมที่มีอยู่จำนวนมากทั่วเขตเมืองเก่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ แต่ละวัดมีสภาพที่แตกต่างกันออกไป การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้แก่การวางแผนพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการวิเคราะห์องค์ประกอบที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกายภาพของพื้นที่และพฤติกรรมนักท่องเที่ยว แนวโน้มในแต่ละปี รวมไปถึงศักยภาพการพัฒนาที่พิจารณาจากแต่ละชุมชน การพัฒนาทางกายภาพจึงหลีกเลี่ยงมิได้ที่จะสร้างผลกระทบในรูปแบบต่างๆจึงจำเป็นต้องแสวงหาฉันทามติ ทั้งจากนโยบายระดับจังหวัดสู่หน่วยย่อยที่สุดแต่ละครัวเรือน การคัดเลือกและพัฒนาวัดร้างเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรได้รับประโยชน์จากทุกฝ่ายและเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อการนำร่องก่อน นำไปสู่วัดร้างที่มีศักยภาพรองลงมาตามลำดับเพื่อการพัฒนาที่สอดคล้องกับระยะเวลาอย่างเป็นพลวัตร

ในบทที่แล้วได้ศึกษาความเป็นมาของวัดร้างในมิติต่างๆ ทั้งโดยสภาพทั่วไปและบริบทเฉพาะของเมืองเก่าเชียงใหม่ ศึกษาวงจรชีวิตของวัดร้างในลักษณะที่เป็นพลวัตรที่ต่างจากเดิมที่มักมองว่าว่าเป็นโบราณสถานที่ตายแล้ว อันทำให้การอนุรักษ์ไม่สอดคล้องกับธรรมชาติของวัดร้างและการท่องเที่ยวในยุคปัจจุบัน ศึกษาศักยภาพและคุณค่าของโบราณสถานวัดร้างที่สัมพันธ์กับเมืองเก่าในลักษณะเครือข่ายความเดิมแท้ที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวได้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและความเข้าใจการเป็นศาสนสถานจึงควรเป็นรากฐานการส่งเสริมศักยภาพที่สำคัญในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่ยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่ากับคนในรุ่นต่อไปในลักษณะโบราณสถานสถานที่มีชีวิต

ในบทที่3นี้เป็นการอธิบายถึงขั้นตอนและวิธีการในการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของโครงการดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นฐานจากวัดร้างของแต่ละชุมชนอย่างละเอียด อาทิ เช่น ประวัติศาสตร์ รูปแบบศิลปกรรม ขนาดพื้นที่ตามโฉนด สภาพบริบทโดยรอบในปัจจุบัน ลักษณะและความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ดำเนินการคัดเลือกและให้ค่าคะแนนที่สอดคล้องกับเส้นทางท่องเที่ยวเดิมของเมืองเก่าที่ได้รับความนิยม เพื่อแสวงหาความเชื่อมโยงกับเส้นทางและแหล่งท่องเที่ยวเดิมโดยใช้ทรัพยากรร่วมกันได้

2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจทางศิลปวัฒนธรรมและแสวงหาความเดิมแท้ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ตั้งเป้าให้มีมากขึ้นเพิ่มจากนักท่องเที่ยวกลุ่มมหาชนเดิมในแต่ละปี พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะจะต้องการข้อมูลจำนวนมากสนับสนุน นำไปสู่การเตรียมความพร้อมเรื่องความเดิมแท้ของโบราณสถาน การพัฒนาพื้นที่ประกอบโดยรอบให้สามารถเที่ยวได้อย่างสะดวกด้วยการจัดโซนและพัฒนาให้เป็นพื้นที่สาธารณะที่พักผ่อนได้ เพิ่มพื้นที่สีเขียวส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยรวมและชุมชนโดยรอบอย่างบูรณาการ

3. เพื่อศึกษาศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่ ได้แก่ วัดร้างในเขตเมืองเก่ามีลักษณะกระจายตัวไปแต่ละย่านของเมืองขนาดเล็ก สามารถท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกและละเอียดด้วยการเดินและจักรยาน อีกทั้งที่พักราคาประหยัดส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตเมืองเก่าเช่นกัน การศึกษาจึงมุ่งเป้าที่เส้นทางท่องเที่ยวเดิมและวัดยอดนิยม เชื่อมโยงสู่วัดร้างที่มีศักยภาพโดยรอบเพื่อเชื่อมโยงเข้าหากัน โดยวิเคราะห์ข้อมูลระยะทาง ความเป็นมา ประวัติศาสตร์ เส้นทางสัญจรหลัก-รอง การเดินทางด้วยพาหนะต่างๆ สร้างความต่อเนื่องของเส้นทางท่องเที่ยวมากขึ้นและใช้เวลาจากแหล่งท่องเที่ยวหลักสู่แหล่งท่องเที่ยวรองที่เป็นวัดร้างใกล้เคียงได้ง่ายขึ้น

4. พัฒนาต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลสันนิษฐานจากแหล่งวิชาการต่างๆที่เคยทำการศึกษา ทำการรังวัดตรวจสอบทั้งโบราณสถานและพื้นที่โดยรอบตามเขตโฉนดวัดร้าง นำข้อมูลที่ได้ดำเนินการสร้างแบบจำลองเจดีย์ที่สมบูรณ์และภูมิทัศน์การพัฒนาพื้นที่โดยรอบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เหมาะสมในลักษณะต่างๆเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ได้แก่ การกำหนดศักยภาพของวัดร้างด้านต่างๆเพื่อกำหนดค่าคะแนน ทำการคัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพสูงสุดไปตามลำดับเพื่อวางแผนการพัฒนา การเสนอแนะแนวทางจึงเกิดจากการลงพื้นที่วัดร้างเหล่านั้นเพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของชุมชนและประเมินความพร้อมในการเปิดรับนักท่องเที่ยว รวบรวมข้อมูลทั้งหมดนำมาวิเคราะห์เพื่อทำการออกแบบภูมิทัศน์โดยรอบพร้อมเสนอแผนการพัฒนา โดยตั้งต้นที่วัดที่พร้อมรับนักท่องเที่ยวมากที่สุดเป็นวัดนำร่องก่อน ทำการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกนักท่องเที่ยวพร้อมทั้งพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวด้วยการจัดโซนให้เหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อให้ชุมชนโดยรอบได้ใช้ประโยชน์ในการพักผ่อนและดูแลรักษาได้เอง ทั้งนี้นำแนวทางที่ได้เสนอต่อแต่ละชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปรับแก้และดำเนินการแก้ไขในรอบสุดท้ายเพื่อสรุปเป็นผลที่ได้จากโครงการวิจัยนี้

หัวข้อหลักในบทนี้จึงประกอบด้วยกระบวนการและเครื่องมือในในการศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล และการแปลผลข้อมูล เกณฑ์และการให้ความหมาย โดยอธิบายอย่างละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีเกณฑ์ (Criteria Sampling) ผสมกับการเลือกตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

ตารางที่ 3.1 การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

<table>
<tr><td colspan="2">การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.ชุมขนโดยรอบ 40 % (วัดร้างแต่ละวัด)</td></tr>
<tr><td colspan="2">1.1 ชุมชนแท้ (30%)
- มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน
- พักอาศัย เกิดและเติบโต 10ปีขึ้นไป
1.2 ชุมชนเทียม (10%)
- ไม่มีกรรมสิทธิ์ที่ดิน
- เช่าเพื่อพักอาศัย
- เช่าเพื่อการค้าและสำนักงาน</td></tr>
<tr><td>ค่าน้ำหนัก (%)
100</td><td>40 % แบ่งออกเป็น
- ชุมชนแท้ (30%)
- ชุมชนเทียม (10%)</td></tr>
<tr><td>เกณฑ์</td><td>- รัศมีอย่างน้อย 500 เมตรจากศูนย์กลางเจดีย์
- สัดส่วนเพิ่มตามเส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม</td></tr>
<tr><td>Key Informants</td><td>- หัวหน้าชุมชนหรือผู้แทน จำนวน 10 คน
- หัวหน้ากลุ่มธุรกิจท้องถิ่น จำนวน 10 คน</td></tr>
<tr><td>จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195</td><td>อย่างน้อย 100 คน ทำจริง 200 คน ได้แก่
- 10 ชุมชนๆละ 20 คน แบ่งเป็นชุมชนแท้ 15 คน ชุมชนเทียม 5 คน
- เพิ่มสัดส่วนตามขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม</td></tr>
</table>

<table>
<tr><td colspan="2">การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ)
จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม</td></tr>
<tr><td colspan="2">2.นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ)</td></tr>
<tr><td colspan="2">2.1 ไทย (5%)
-เชียงใหม่
- ภาคเหนือ
-กรุงเทพฯ
- ที่อื่น
2.2 ต่างชาติ (25%)
- จีน
- AEC
-เอเชีย
- ยุโรป
- สหรัฐ
- ตะวันออกกลาง</td></tr>
<tr><td>ค่าน้ำหนัก (%)
100</td><td>30 % แบ่งออกเป็น
ไทย (5%)
ต่างชาติ (25%)</td></tr>
<tr><td>เกณฑ์</td><td>- เก็บข้อมูล ณ วัดที่เป็นที่นิยมในเขตเมืองเก่าที่สุด
- เก็บข้อมูล ณ วัดที่อยู่ที่เป็นที่นิยมใกล้กับวัดร้างที่ถูกเลือก พัฒนา รัศมีไม่เกิน 300 เมตรสำหรับการเดินและ 500 เมตรสำหรับจักรยาน</td></tr>
<tr><td>Key Informants</td><td>- นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่สามารถเข้าถึงระบบออนไลน์</td></tr>
<tr><td>จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195</td><td>อย่างน้อย 30 คน ทำจริง 100 คน ได้แก่
- วัดยอดนิยมอย่างน้อย5คน ทำจริง 17 คน
- วัดยอดนิยมใกล้วัดร้างอย่างน้อย 25 คน ทำจริง 83 คน
- เพิ่มสัดส่วนตามขนาด เส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม</td></tr>
</table>

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ) จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20 % 3.1 มูลนิธินโยบายสาธารณะ 3.2 สถาบันอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3.3 บริษัท Northern Smile Travel 3.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ 3.5 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.6 สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.7 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ 3.8 สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่ กรมศิลปากร 3.9 มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	20 %
เกณฑ์	- อยู่ในเขตรับผิดชอบ - รับผิดชอบโดยตรง - ประจำจังหวัดเชียงใหม่มาแล้วอย่างน้อย 1 ปี
Key Informants	- ผู้อำนวยการหรือผู้ถูกมอบหมาย - เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องโดยตรง
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	- ผู้บริหารอย่างน้อยหน่วยงานละ 1 คน ทำจริงรวม 19 คน
4.องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10 % 4.1 มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ 4.2 เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี	
ค่าน้ำหนัก (%) 100	10 %
เกณฑ์	- เคยทำการฟื้นวัดในเขตเมืองเก่าอย่างน้อย 1 วัดสำเร็จ - มีโครงการพัฒนาวัดร้างต่อเนื่องถึงปัจจุบัน

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ต่อ) จาก 10 วัดที่ถูกเลือกเพื่อทำการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม	
2.นักท่องเที่ยว 30 % (ไทย/ต่างชาติ)	
Key Informants	- เลขานุการมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ - กรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวิหาร - เจ้าอาวาสวัดที่ประสบความสำเร็จจากการฟื้นวัด
จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน) Natasi, B.K.and Schensul, S.L.(2005) “Contributions of qualitative research to validity of intervention research” Journal of School Psychology.43Z3X, 177-195	- อย่างน้อยหน่วยงานละ 1 คน

หมายเหตุ ตารางนี้ใช้ต่อ 1 โครงการย่อย

3.1.1 นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ที่มาเยือนเชียงใหม่

ตารางที่ 3.2 นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย ที่มาเยือนเชียงใหม่

พฤติกรรม	**ไทย**				**ต่างชาติ**					
	เชียงใหม่	**ภาคเหนือ**	**กรุงเทพฯ**	**อื่นๆ**	**จีน**	**AEC**	**เอเชีย**	**ยุโรป**	**สหรัฐ**	**ตะวันออกกลาง**
ระยะสั้น										
เช้าไปเย็นกลับ	/									
1-2 วัน		/								
3-5 วัน			/	/	/	/	/			/
6 วัน-14 วัน			/	/	/	/	/	/	/	

พฤติกรรม	ไทย				ต่างชาติ					
	เชียงใหม่	ภาคเหนือ	กรุงเทพฯ	อื่นๆ	จีน	AEC	เอเชีย	ยุโรป	สหรัฐ	ตะวันออกกลาง
ระยะยาว										
1-3 เดือน			/	/	/		/	/	/	
4-6 เดือน							/	/	/	
6 เดือนขึ้นไป							/	/	/	

ที่มา: ปรับปรุงจาก กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

ข้อมูลจากตารางพบว่า ในรอบปีที่ผ่านมามีผู้มาเยือนเชียงใหม่ใน2รูปแบบได้แก่เพื่อการท่องเที่ยวระยะสั้นและการพำนักระยะยาว (Long stay) ตั้งแต่1-6เดือนขึ้นไป พฤติกรรมการท่องเที่ยวและเลือกที่พักอาศัยจึงมีความแตกต่างกันไปด้วย

กลุ่มนักท่องเที่ยวระยะสั้น แบบเช้าไปเย็นกลับและ1-2วันจึงสอดคล้องกับระยะการเดินทางนักท่องเที่ยวจึงเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียง ส่วน3-5วันจะเป็นนักท่องเที่ยวจากเมืองหลวงและชาวต่างประเทศใกล้เคียงในกลุ่มอาเซียน โดยให้เชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของแผนการท่องเที่ยวทั่วประเทศไทยและมักเดินทางมาเป็นครั้งแรก นักท่องเที่ยวจากประเทศจีนมีจำนวนมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่พำนักนานขึ้นไประดับ1-2สัปดาห์ (6-14วัน) ในเชียงใหม่แห่งเดียวเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมเยือนเป็นครั้งที่2ขึ้นไป (Revisit) ซึ่งมีความประทับใจและต้องการเที่ยวให้ละเอียดขึ้น โดยมีเหตุผลเรื่องค่าครองชีพและแหล่งท่องเที่ยวหลากหลายคุ้มค่า กลุ่มนี้ยังคงเป็นนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนมากที่สุด รองลงมาได้แก่กลุ่มอาเซียนและเอเชีย เพิ่มเติมโดยกลุ่มยุโรปและสหรัฐอเมริกาตามลำดับ โดยกลุ่มหลังจะสัมพันธ์กับฤดูหนาวมากที่สุด

กลุ่มนักท่องเที่ยวระยะยาว ตั้งแต่ 1-6 เดือนขึ้นไปจะเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความประทับใจจังหวัดเชียงใหม่มากเป็นพิเศษ เคยมาเที่ยวมากกว่า2ครั้งขึ้นไปโดยต้องการพำนักให้นานขึ้นและใช้ชีวิตแบบชาวเมือง ปัจจัยสำคัญคือค่าครองชีพที่ถูกและมีสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อม รวมถึงกลุ่มทำงานออนไลน์ที่เรียกว่า Digital Nomad เป็นอีกกลุ่มที่มีจำนวนมาก

กลุ่มที่เลือกพำนักระยะยาวจะสัมพันธ์กับรายได้และค่าครองชีพ กลุ่มที่เลือกพำนักนานที่สุดจึงมีแนวโน้มเป็นชาวยุโรปและสหรัฐอเมริกามากที่สุด โดยมีปัจจัยเสริมจากการมีสถานกงสุลตั้งอยู่ในเชียงใหม่หลายประเทศ อาทิเช่น สหรัฐอมริกา จีน และเยอรมัน เป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มพำนักในจังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่1ปีขึ้น

ไปจะเป็นการทำสัญญาเช่าที่พักระยะยาวเพื่ออยู่อาศัยและทำงานไม่ถือว่าเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายในงานวิจัยนี้

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ด้วยเหตุที่การลงพื้นที่ชุมชนเจดีย์ร้างที่ยังตั้งอยู่นั้นมักแฝงเร้นจากการรับรู้ปกติของสาธารณะเสมอ จึงแตกต่างจากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยทั่วไป เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะ ไม่มีความชัดเจนเรื่องกรรมสิทธิ์แต่อยู่อาศัยมาอย่างยาวนาน ผู้เช่าเดิมจำนวนมากเปลี่ยนให้คนภายนอกเข้ามาเช่าช่วงอยู่อาศัยและประกอบกิจการ รวมทั้งทำเป็นหอพักให้คนต่างด้าวอยู่อาศัยผิดวัตถุประสงค์เดิมไปมาก ชุมชนที่เกิดจากการเช่าที่ดินวัดร้างจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง การลงพื้นที่เก็บข้อมูลจึงมีความคลาดเคลื่อนได้ง่าย จึงควรจำแนกให้ชัดเจนระหว่างชุมชนแท้และเทียมที่อยู่โดยรอบเจดีย์และที่ดินของวัดร้างนั้น

3.2.1 การสัมภาษณ์และสอบถาม การลงพื้นที่สัมภาษณ์พูดคุยแบบไม่เป็นทางการจึงเป็นคำตอบสำหรับการลงพื้นที่ที่ซับซ้อนและแตกต่าง เป็นการสอบถามทั่วไปให้มากที่สุดโดยไม่ใช้เครื่องบันทึกเสียงเพื่อหลีกเลี่ยงความเป็นทางการและการกลัวถูกอ้างอิง โดยหลังจากพูดคุยจะทำการจดบันทึกการสนทนานั้นอย่างละเอียด ด้วยเหตุว่าการเก็บข้อมูลจากชุมชนนั้นในการเข้าไปครั้งแรกนั้นมีความเสี่ยงจากความไม่คุ้นเคยโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปในพื้นที่เคหสถานเอกชน หรือโรงงานที่มีลักษณะปิดอันเป็นพื้นที่เฉพาะ การเข้าไปสำรวจจึงต้องมีการระมัดระวังเป็นพิเศษสำหรับผู้ช่วยวิจัยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าไปในชุมชนที่เป็นสลัมหลายแห่งซึ่งอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มและกับหน่วยงานราชการ อีกทั้งบางแห่งอาจเป็นแหล่งปัญหาสังคมเช่นยาเสพติดมาก่อนได้ ซึ่งชุดคำถามนำตามหัวข้อและกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์โปรดดูที่ภาคผนวกท้ายเล่ม

ด้วยเหตุที่การลงพื้นที่ชุมชนในพื้นที่ที่เจดีย์ร้างยังตั้งอยู่นั้นมักแฝงเร้นจากการรับรู้ปกติของสาธารณะเสมอ เช่น ถูกบดบังจากอาคารพาณิชย์และอยู่ในส่วนลึกของโรงเรียน ผู้วิจัยได้เน้นที่พฤติกรรมผู้ใช้, ที่ตั้ง และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นสำคัญ หลีกเลี่ยงการใช้แบบสอบถามเนื่องจากพบว่ามีอุปสรรคในการกรอก,เก็บข้อมูล และการให้ความสนใจ จากการทดลองพบว่าการพูดคุยแบบไม่รู้ตัวและบังเอิญจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพมากกว่า โดยจะต้องเตรียมชุดคำถามไว้ในใจและสอบถามกับหลายคนหลายกลุ่มเพื่อตรวจสอบคำตอบ

3.2.2 การสังเกตพฤติกรรม โดยใช้วิธีการแฝงตัวเข้าไปสังเกตพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมบ่อยๆและต่างเวลากัน เพื่อตรวจสอบข้อมูลว่าตรงกับที่สัมภาษณ์ไว้หรือไม่ โดยควรเข้าไปสังเกตก่อนสักพักหนึ่งจึงค่อยเข้าทำการสัมภาษณ์ หรือทำพร้อมกันได้ในลักษณะสุ่มไม่ให้ผู้อยู่ในพื้นที่รู้ตัว การเก็บข้อมูลลักษณะนี้มีลักษณะประสานกลมกลืน เหมือนคนจากที่อื่นหลงเข้ามา สามารถเปิดการสนทนาเพื่อเก็บข้อมูลด้วยการถามทางและนำการสนทนาสู่เจดีย์ร้างในลักษณะของโบราณสถานที่น่าสนใจ อีกทั้งรูปแบบทางสถาปัตยกรรม

และความเป็นมา ไม่ควรสอบถามตรงๆเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินและสมาชิกในชุมชนประกอบอาชีพใดบ้าง เนื่องจากเป็นการไม่สุภาพและไม่มีศิลปะในการสนทนา อันจะทำให้การเก็บข้อมูลถูกปิดกั้นจากการระแวงสงสัย พื้นที่วัดในกลุ่มสลัมมักเป็นเช่นนี้เนื่องจากกลัวว่าทางราชการจะส่งเจ้าหน้าที่มาสำรวจและขอพื้นที่คืน ซึ่งในกรณีที่เลวร้ายที่สุดจากการสนทนาอาจทำให้ถูกขับไล่หรือประทุษร้ายได้ อันเป็นทักษะการลงเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนามควรพึงระวัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ช่วยวิจัยที่เป็นนักศึกษาหนุ่มสาว

3.2.3 เครื่องมือสำรวจภาคสนาม เครื่องมือในการลงพื้นที่จริง คือตลับและสายวัดให้ผู้ช่วยวิจัยได้กระจายตัวลงพื้นที่และวัดระยะอาคารด้วยของจริง เพื่อเปรียบเทียบกับระยะที่ได้จากภาพถ่ายทางอากาศและการบดบัง การลงพื้นที่เก็บข้อมูลของเหล่าบรรดาผู้ช่วยวิจัยนี้เป็นการปลูกฝังการรู้คุณค่าไปโดยอ้อมและไม่รู้ตัว ส่วนข้อมูลเมื่อสำเร็จเป็นรูปเล่มแล้ว เมื่อมีการเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ไม่ว่าจะเป็นบทความหรือการนำเสนอบนเวทีภายนอก ล้วนแต่มีส่วนเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับเจดีย์ร้างเหล่านั้นโดยตรงอีกด้วย เป็นการให้ความสำคัญต่อการรับรู้ในระดับที่กว้างขวางออกไป ทั้งในวงวิชาการและบุคคลทั่วไปด้วยเช่นกัน

เครื่องมืออีกชนิดหนึ่งจากประสบการณ์ในภาคสนามวัดร้างและพบว่าได้ผลดี ได้แก่ การตรวจสอบขอบเขตโฉนดวัดร้างของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและการประกาศเขตโบราณสถานของกรมศิลปากรว่าปัจจุบันเป็นอย่างไรบ้าง วิเคราะห์ทั้งทำเลและการใช้งานพื้นที่ในลักษณะให้เช่ารูปแบบต่างๆ ตามหาหมุดประกาศเขตเพื่อสอบทานกับโฉนดในแต่ละปี จะพบความเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โฉนดวัดร้างมีทั้งที่กำหนดเขตอย่างกว้างขวางถึง 10 ไร่ขึ้นไปในเมือง แบ่งเป็นหลายกลุ่มและกลายเป็นชุมชนย่อย 1 ชุมชนในที่สุด ซึ่งมีทั้งที่ขาดและส่งค่าเช่าต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอย่างต่อเนื่อง เช่นที่วัดธาตุกลางใกล้เคียงกับถนนวัวลายทางทิศใต้ของเมือง ขณะที่บางโฉนดมีขนาดเล็กมากอยู่แล้วและกรมศิลปากรก็ประกาศเขตโบราณสถานเพียงรัศมีรอบเจดีย์เพียง 50 เซนติเมตรก็มี อันแสดงให้เห็นว่าถูกบุกรุกประชิดมาแต่เดิมตอนเขียนโฉนดซึ่งมิได้รับการแก้ไขมาจนถึงทุกวันนี้ กรณีเช่นนี้หากยึดเอาตามหลักฐานราชการเพียงอย่างเดียวไม่สามารถจะทำการพัฒนาทางกายภาพของเจดีย์และพื้นที่โดยรอบให้ยั่งยืนเหมาะสมได้เลย กรณีเช่นนี้พบได้ชัดเจนที่สุด ได้แก่เจดีย์วัดเชียงของตรงข้ามประตูเชียงใหม่ เป็นต้น

3.2.4 แบบสอบถามนักท่องเที่ยว เป็นอีกเครื่องมือหนึ่งในการเก็บข้อมูลเบื้องต้นและพฤติกรรมในด้านต่างๆของนักท่องเที่ยว อาทิเช่น ช่วงอายุ เพศ ประเทศ ความสนใจเป็นพิเศษ เหตุผลในการเลือก ปัจจัยในการเลือก ระยะเวลาที่พำนัก แผนการท่องเที่ยว รวมถึงความความคาดหวังในแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การรับรู้ผ่านการสื่อความหมายของวัดรูปแบบต่างๆในเมืองเก่า เพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์เป็นข้อมูลสู่การออกแบบและแผนพัฒนาต่อไป

3.2.5 การประเมินศักยภาพการพัฒนาวัดร้างและแบบประเมิน เป็นกระบวนการได้มาซึ่งการคัดเลือกวัดจำนวน10วัดจาก74วัดที่ได้คะแนนมากที่สุดเพื่อทำการศึกษาศักยภาพเชิงลึก และทำการออกแบบพัฒนาอย่างละเอียดที่ใช้งานได้จริงในขั้นตอนสุดท้ายจำนวน4วัดนำร่องที่สามารถพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ทันที การคัดเลือกแบ่งเป็น2ระดับได้แก่

ระดับที่1 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพเพื่อเป็น10วัดร้างนำร่อง กำหนดจาก9เกณฑ์ทั่วไปที่เป็นศักยภาพพื้นฐาน อาทิเช่นคุณค่าด้านต่างๆ ทำเลที่ตั้ง พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมตามโฉนด ถนน การสัญจร บริบทปัจจุบัน และการถูกประกาศให้เป็นโบราณสถานจากกรมศิลปากร เป็นต้น

ระดับที่2 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ กำหนดจาก9เกณฑ์เฉพาะทางการท่องเที่ยว ที่ได้จากการวิเคราะห์ศักยภาพพื้นฐานในการพัฒนาเพื่อเตรียมความพร้อมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงสิ่งอำนวยความความสะดวกและความเป็นไปได้ที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เพื่อให้ได้มาซึ่ง4วัดที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อทำการพัฒนานำร่อง ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้เร็วที่สุด

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลประกอบด้วย

3.3.1 การสำรวจภาคสนาม จากเดิมที่ได้มีการสำรวจตำแหน่งจากเอกสารอ้างอิงแต่ละที่พบว่าได้มีการสำรวจและค้นคว้าตามเอกสารตำนานพับสาและโฉนดวัดร้างของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ แต่ยังขาดตำแหน่งที่แน่นอนและทันสมัย อีกทั้งไม่มีการบันทึกสภาพของแต่ละช่วงเวลาที่ถูกคุกคามและเสื่อมสลายสู่สาธารณชน งานวิจัยนี้จึงลงพื้นที่และบันทึกตำแหน่งเพื่อการเข้าถึงที่เป็นที่นิยมและเข้าถึงได้จากทุกคนเพื่อเปิดโอกาสให้สาธารณชนเข้าเยี่ยมได้สะดวกขึ้นสู่การเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับเมืองประวัติศาสตร์ใหม่ การเปิดพื้นที่ด้วยตำแหน่งและเส้นทางการเข้าถึงที่ง่ายขึ้นนับเป็นการอนุรักษ์ทางอ้อมวิธีหนึ่งเช่นกัน

จากวัดร้างทั้งหมด74วัด สำรวจพบวัดร้างในพื้นที่ศึกษาตามการประกาศเขตพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ.2553 รวม 31 วัดประกอบด้วย

- การรังวัด
- การสำรวจสิ่งแวดล้อม ระบบถนน พืชพรรณ สุขาภิบาล
- การสำรวจบริบทและการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- การสำรวจและสังเกตพฤติกรรมผู้ใช้และพักอาศัยอยู่โดยรอบ

3.3.2 การเปรียบเทียบกรณีศึกษา การค้นหาทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่ง่ายและรวดเร็วที่สุดคือการเรียนรู้ประสบการณ์จากกรณีศึกษา พบได้ทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวจากบริบทที่แตกต่างกันไปเพื่อการสร้าสรรค์และปรับใช้ใหม่ ในผลงานวิจัยนี้จำทำการศึกษากรณีศึกษาจากสากลและใกล้เคียงเพื่อนำปรับปรุงพัฒนา เสนอแนวทางสู่ความเป็นสากลเพื่อเตรียมพร้อมยื่นขอเสนอพิจารณาเป็นมรดกโลก ซึ่งมีแนวทางและการดูแลรักษาระยะยาวที่ยังขาดอยู่ในปัจจุบัน อันเป็นสาเหตุให้การยื่นแต่ละครั้งยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

องค์ความรู้ที่เกิดจากขึ้นจากการศึกษาดูงานในต่างประเทศ ในประเด็นต่อไปนี้

- การอนุรักษ์ ที่เกิดจากหน่วยงานท้องถิ่นและการมีส่วนร่วม

- การปรับใช้อาคารเก่า ที่เคยร้างปรักหักพังจากสงครามสู่การกลับมาใช้เพื่อการท่องเที่ยว

- การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวด้วยการเดิน จักรยาน และขนส่งมวลชน

- การควบคุมการเข้าถึงของรถยนต์ในส่วนต่างๆของเมือง

- การสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่า

3.3.3 การสัมภาษณ์ วิธีการเก็บข้อมูลจะเริ่มจากการแบ่งกลุ่มและค่าน้ำหนักความเกี่ยวข้องกับวัดร้างนั้นๆ ได้แก่

ตารางที่ 3.3 การจำแนกกลุ่มสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม

1.ชุมชนโดยรอบ 40 %	2.นักท่องเที่ยว 30 %	3.หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 20 %	4.องค์กรศาสนาท้องถิ่น 10 %
1.1 ชุมชนแท้ (30%) 1.2 ชุมชนเทียม (10%)	2.1 นักท่องเที่ยวชาวไทย(5%) 2.2นักท่องเที่ยวต่างชาติ (25%)	3.1 มูลนิธินโยบายสาธารณะ 3.2 สถาบันอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3.3 บริษัท Northern Smile Travel 3.4 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ 3.5 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.6 สำนักงานการท่องเที่ยว เทศบาลนครเชียงใหม่ 3.7 สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ 3.8 สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่ กรมศิลปากร	4.1 มูลนิธิพระบรมธาตุดอยสุเทพ 4.2 เจ้าอาวาสวัดโลกโมฬี

<u>ชุมชนโดยรอบ</u> ประกอบด้วยชุมชนแท้ที่ตั้งรกรากมาแต่เดิม มีกรรมสิทธิ์ที่ดินและสืบเชื้อสายกันต่อมา ส่วนชุมชนเทียมคือชุมชนที่เกิดจากการเช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติสืบต่อกันมา รวมถึงห้างร้านธุรกิจที่เกิดจากคนภายนอกพื้นที่ที่เปลี่ยนผู้เช่าหมุนเวียนกันไปตามช่วงเวลา ทำให้การวิจัยต้องทำการแบ่งกลุ่มออกจากกันเพื่อข้อมูลที่ชัดเจนขึ้น

ชุมชนแท้

-การเก็บข้อมูลเน้นพื้นที่นอกขอบเขตของโฉนดที่ดินวัดร้าง สืบค้นไปโดยรอบตามรัศมีศูนย์กลางจากเจดีย์ หัวหน้าชุมชน การประชุมของกลุ่มแม่บ้านและคณะกรรมการวัดใกล้เคียงจะเป็นศูนย์รวมของชุมชนในลักษณะนี้ มีความเชื่อมโยงกับชาติพันธ์ที่ถูกกวาดต้อนมาของวัดแต่ละแห่ง การสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล และนำเสนอจึงเกิดขึ้นตามการประชุมที่มีตามวาระอยู่แล้วของวัดใกล้เคียง

-ในกรณีเป็นพื้นที่ทางธุรกิจที่การตั้งบ้านเรือนเปลี่ยนไปกลายเป็นพื้นที่เช่าจากบุคคลภายนอก การวิจัยเลือกใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเก็บข้อมูลจากการสอบถามทีละบ้าน ทำให้เข้าใจได้กระจ่างขึ้นเรื่องเส้นทางสัญจรและพฤติกรรมสมาชิกของชุมชนได้เป็นอย่างดี

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง

ชุมชนเทียม

-การเก็บข้อมูลเน้นผู้อยู่อาศัยในขอบเขตของโฉนดที่ดินวัดร้าง การเก็บข้อมูลในกลุ่มนี้จะให้น้ำหนักเพื่อการวิจัยน้อยกว่ากลุ่มแรกเนื่องจากเป็นชุมชนที่มิได้สืบเชื้อสายกับเมืองเก่าและวัดร้างมาแต่เดิม เป็นผู้เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่สมัยยังเป็นที่ดินรกร้างและทำการเช่าอย่างเป็นระบบภายหลังไม่เกิน60ปี แม้จะอนุโลมเป็นสัญญาเช่าระยะยาวในปัจจุบันแต่ก็มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เกิดการเช่าช่วงและเปลี่ยนแปลงผู้อยู่อาศัยในย่านธุรกิจ ผิดวัตถุประสงค์เพื่อการพักอาศัย หลายแห่งจึงมีลักษณะชุมชนที่ไม่เข้มแข็งและบ้างก็เข้าถึงระบบสุขาภิบาลไม่ทั่วถึงจากการบริการของทางเทศบาล การมีส่วนร่วมจึงมีแนวโน้มที่จะให้ความร่วมมือพัฒนาน้อยกว่าชุมชนในกลุ่มแรก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้คุณค่าสู่การเปลี่ยนแปลงเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-การเก็บข้อมูลจากชุมชนเทียมทำได้โดยการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยจริงโดยรอบเจดีย์และขอบเขตตามโฉนดวัดร้าง ทำการสัมภาษณ์ตามที่พบสมาชิกชุมชนในที่จริงและทีละบ้าน กลุ่มนี้จะใช้ชีวิตอย่างใกล้ชิดกับโบราณสถานมากที่สุด ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างในบริเวณใกล้เคียง ในเวลากลางวันมักพบคนชราแม่บ้าน และเด็กอาศัยอยู่ในบ้านในขณะที่สมาชิกครอบครัวออกไปทำงานและเรียนหนังสือ ทำให้ได้พบสมาชิกชุมชนที่ใช้เวลาในพื้นที่มากที่สุด อีกทั้งยังขาดพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของชุมชนในแต่ละช่วงเวลาและวัยเช่นกัน

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง

<u>นักท่องเที่ยว</u> ประกอบด้วยนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ เนื่องจากเชียงใหม่เป็นทั้งศูนย์รวมและจุดเริ่มต้นการเดินทางท่องเที่ยวในระดับภูมิภาค การเก็บข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามจึงจำเป็นต้องทราบพฤติกรรมการเลือก การใช้จ่ายและเส้นทางท่องเที่ยวทั้งหมดด้วย อาทิเช่นตั้งใจมาเที่ยวในเขตเมืองเก่าโดยตรงหรือเป็นจุดแวะพักเพื่อไปเที่ยวอำเภอรอบนอก เลือกจะพักอาศัยในเขตเมืองเก่ากี่วัน เป็นต้น นักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศจึงมีพฤติกรรมที่ต่างกัน อันมีผลต่อการวางแผนพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายยิ่งขึ้น

ชาวไทย

-นักท่องเที่ยวชาวไทยประกอบด้วยจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัดอื่น เดินทางตามช่วงจังหวะวันหยุดสุดสัปดาห์และฤดูกาลท่องเที่ยว ส่วนการมาเยือนเพื่อทำงานไม่ถูกนำมาพิจารณาในงานวิจัยนี้

-นักท่องเที่ยวชาวไทยถูกให้น้ำหนักน้อยกว่าต่างชาติเนื่องจากสร้างรายได้สู่จังหวัดน้อยกว่ามาก อีกทั้งจำนวนน้อยหากเฉลี่ยตลอดทั้งปี ตามสถิติจะมาเยือนมากที่สุดในเทศกาลปีใหม่เมืองที่เป็นช่วงวันหยุดยาวที่สุด

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ที่ดำเนินการในภาคสนามพร้อมกัน

ชาวต่างชาติ

-ในช่วงปีที่ผ่านมานักท่องเที่ยวต่างชาติมาเยี่ยมเยือนประเทศไทยเป็นจำนวนมาก เกือบทั้งหมดจะต้องมาเยือนจังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของการเดินทาง รายได้หลักของจังหวัดเชียงใหม่จึงถูกผูกเข้ากับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจีนที่นิยมการเยือนเชียงใหม่สูงสุดหลายปีติดต่อกันและกลายเป็นลูกค้าหลักของภาคธุรกิจ ส่วนประเทศอื่นจะมาเยือนมากที่สุดในฤดูหนาว แต่ละชาติจะมีช่วงจังหวะการมาเยือนเชียงใหม่แปรผันตามวัฒนธรรมของประทศตนด้วย อาทิเช่น ช่วงตรุษจีน ช่วงปิดภาคตามฤดูใบไม้ผลิ และช่วงพักร้อนของชาวยุโรป เป็นต้น

-ทัศนคติและการรับรู้จากชาวต่างชาติเพื่อการพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีศักยภาพที่แตกต่างออกไปด้วยเช่นกัน อาทิเช่น ชาวจีนเข้าใจความศักดิ์สิทธิ์ของศาสนสถานเพื่อการเคารพบูชาได้ดี ในขณะที่ชาวตะวันตกจะสนใจความเชื่อวิถีชีวิตที่แตกต่างจากตน เป็นต้น

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ที่ดำเนินการในภาคสนามพร้อมกัน

<u>หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง</u> ประกอบด้วยหน่วยงานระดับนโยบาย หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงแต่ละฝ่าย และ หน่วยงานสนับสนุน รวมไปถึงหน่วยงานของพุทธศาสนิกชนท้องถิ่นในทางปฏิบัติอีกด้วย

ราชการ

-ประกอบด้วยหน่วยงานระดับจังหวัดที่กำหนดนโยบาย หน่วยส่งเสริม และหน่วยงานที่รับผิดชอบทางกฎหมายโดยตรง หน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงจะดำเนินการตามอำนาจที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัด ส่วนหน่วยงานระดับจังหวัดจะเป็นการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับทางส่วนกลางอีกระดับหนึ่ง หน่วยงานราชการจึงเป็นศักยภาพสำคัญที่จะทำให้โครงการเป็นจริงได้

-การเก็บข้อมูลเพื่อทำวิจัยจึงเลือกใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึกและนำเสนอผลงาน เพื่อนำความเห็นของแต่ละหน่วยงานมาปรับแก้ให้สามารถเป็นจริงได้ตามกฎหมาย อีกทั้งทราบแนวโน้มในอนาคตต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับนโยบายระดับจังหวัดได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง

เอกชน

-ภาคเอกชนคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่สำคัญ อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง อาทิเช่น บริษัทนำเที่ยว ที่พักระดับต่างๆ ร้านอาหาร เครื่องดื่ม พาหนะเช่าและธุรกิจสปา เป็นต้น

-ความเห็นจากภาคเอกชนได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง

<u>องค์กรศาสนาท้องถิ่น</u> ประกอบด้วยมูลนิธิและเจ้าอาวาสวัดที่ถูกฟื้นฟูจากวัดที่เคยร้างจนประสบความสำเร็จ กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่สร้างมูลค่าที่จับต้องได้ให้กับเมืองเก่า

-การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง

3.3.4 การตอบแบบสอบถาม จากนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติ ในสถานที่จริง รวม 200 คน ประกอบด้วย

<u>นักท่องเที่ยว</u>

ชาวไทย

-ดำเนินการในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมจริงและที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับ10วัดร้างที่ถูกเลือก โดยแบ่งสัดส่วนน้อยกว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ดำเนินการด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน

ชาวต่างชาติ

-ดำเนินการในแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมจริงและที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกับ10วัดร้างที่ถูกเลือก โดยแบ่งสัดส่วนมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทย ดำเนินการด้วยแบบสอบถามและสัมภาษณ์ไปพร้อมกัน

3.3.5 การนำเสนอต่อชุมชน จำนวน 10 วัดนำร่องอย่างน้อย 100 คน เพิ่มสัดส่วนตามขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางเจดีย์หรือเส้นทแยงมุมฐานเหลี่ยม ดำเนินการชุมชนละ 20 คน รวม200คน ได้แก่

<u>ชุมชนโดยรอบ</u>

- การเก็บข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์และเสนอผลงานเพื่อรับความเห็นในการปรับปรุง มีการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชนและสมาชิกจากการสุ่มตัวอย่าง จากการประชุมชุมชนที่วัดและกลุ่มแม่บ้าน หากไม่สามารถทำได้เลือกใช้การสอบถามและนำเสนอทีละบ้านเพื่อเก็บข้อมูลให้ได้ตามจำนวนที่กำหนดไว้

- สอบถามความเห็นต่อแบบการพัฒนาเบื้องต้น สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยว

- ความต้องการเฉพาะของแต่ละชุมชน เช่น ร่มเงา ที่นั่ง ที่ออกกำลังกายผู้สูงอายุ เป็นต้น

- ปัญหาที่พบบ่อยกับวัดร้าง เช่น สุขาภิบาลชุมชน การอนุรักษ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

-การรับฟังข้อเสนอจากการออกแบบในขั้นตอนสุดท้าย

ชุมชนแท้

- กำหนดสัดส่วนการเก็บข้อมูลมากกว่าชุมชนเทียม

- ผู้นำชุมชนจะอยู่ในกลุ่มชุมชนแท้เป็นส่วนใหญ่

- มีลักษณะชุมชนที่เข้มแข็งและสนิทสนมกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น มักมีศูนย์กลางที่วัดใดวัดหนึ่ง

ชุมชนเทียม

- กำหนดสัดส่วนการเก็บข้อมูลน้อยกว่าชุมชนแท้

- มีลักษณะชุมชนที่ไม่เข้มแข็ง มักถูกนำไปรวมกับชุมชนแท้ใกล้เคียงในการบริหารจัดการกับทางเทศบาล

- เนื่องจากตั้งอยู่ในที่ดินโฉนดวัดร้างทั้งผืน พื้นที่สาธารณะที่ดูแลโดยเทศบาลนครตามกฎหมายจึงไม่สามารถเข้าไปดุแลได้อย่างทั่วถึงและเต็มที่ ส่วนที่ลึกเข้าไปในที่ดินจึงยังคงไม่ได้รับการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการเท่าที่ควร

3.3.6 การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ประกอบด้วย

การทดลองโดยกำหนดให้ผู้เข้าร่วมเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวเป็นครั้งแรก มีเวลาจำกัดสำหรับการเที่ยว 10 วัดร้างในเวลา 3 ชั่วโมง ตั้งแต่เวลา 9.00-12.00น. ในช่วง High Seasonได้ทดลองวางแผนเส้นทางด้วยตนเองผ่านข้อมูลจากแอปพลิเคชันและเวบไซต์ ใช้การสแกนQR codeเพื่อนำทางไปแต่ละวัด โดยผู้เข้าร่วมมีอิสระในการเลือกพาหนะให้เหมาะสมกับเวลาที่กำหนด มีจุดเริ่มต้นที่วัดอินทขิลอนุสาวรีย์สามกษัตริย์เพื่อไปให้ครบทั้ง 10 วัดนำร่อง ได้แก่ วัดป่าแดงหลวง วัดป่าตาล วัดปันสาท วัดป่าอ้อย วัดแสนตาห้อย วัดหนองหล่ม วัดเชียงของ วัดธาตุกลาง และวัดเลาเสียง ที่กระจายตัวอยู่ในเขตพื้นที่ศึกษา

จุดมุ่งหมายของการเล่น “เกมเส้นทางล่าวัดร้าง JDscanner”ได้แนวคิดมาจากMarlon G. Boarnet, Randall Crane(2001) และ Eric J. Miller, Amal Ibrahim (1998)ที่อธิบายการรับรู้ผ่านระยะทางเพื่อใช้ในการวางแผนและออกแบบเมือง นอกจากนำมาประยุกต์ใช้เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวได้อย่างเป็นรูปธรรมแล้ว ยังใช้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางตำแหน่งของวัดร้างในระดับเมืองด้วย อาทิเช่น ความสัมพันธ์กับย่าน ถนนหลัก-รอง จุดหมายตา และการรับรู้ถึงบรรยากาศความเป็นเมืองเก้าด้วยการถูกมองเห็น ข้อมูลเหล่านี้ยังสัมพันธ์กับระบบขนส่ง ความกว้างของถนน ความลาดเอียง เพื่อศึกษาศักยภาพของการเข้าถึงและเวลาที่ใช้เดินทางจากทางเลือกในพาหนะต่างชนิดกันทางกายภาพ เปรียบเทียบกับพฤติกรรม

การเลือกและตัดสินใจของผู้เข้าร่วมเล่นเกมเพื่อพิสูจน์สมมติฐาน นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในกระบวนการออกแบบต่อไป

3.4 การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบด้วยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลขั้นต้นและขั้นสูง

3.4.1 ขั้นต้น(Primary data analysis)

<u>การสำรวจภาคสนาม</u>

- เก็บข้อมูลทั่วไปภาคสนาม อาทิเช่นสถาปัตยกรรม ขอบเขตที่ดิน ตำแหน่งที่ตั้ง การรังวัด สิ่งแวดล้อม และชุมชน เป็นต้น

<u>การเปรียบเทียบกรณีศึกษา</u>

- คัดเลือกกรณีศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน อาทิเช่น ขนาดพื้นที่ ความสำคัญต่อเมือง สมัย การปรับเปลี่ยน และการเป็นศาสนสถาน มีการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวในลักษณะต่างๆ

- คัดเลือกกรณีศึกษาที่ตั้งอยู่ในเมืองมรดกโลก ศึกษาการพัฒนาศักยภาพของโบราณรองแต่ละแห่งที่เชื่อมโยงกันเป็นระบบ ก่อให้เกิดเมืองเก่าที่มีคุณค่าเหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

<u>การสัมภาษณ์</u>

- สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไป ที่สอดคล้องกับแบบสอบถาม อาทิเช่น ชื่อ เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น

<u>การตอบแบบสอบถาม</u>

-คำถามทั่วไป อาทิเช่น ชื่อ เพศ อายุ อาชีพ เป็นต้น

<u>การนำเสนอต่อชุมชน</u>

-นำเสนอแนวคิดโครงการเบื้องต้นจากการเสวนากลุ่ม

-เก็บข้อมูลความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อนำไปพัฒนาพื้นที่และออกแบบ

<u>การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม</u>

-ออกแบบเกมตามแนวคิดของ Marlon G. Boarnet, Randall Crane(2001) และ Eric J. Miller, Amal Ibrahim (1998) ที่เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลวิจัย

-เตรียมจัดเวทีเสวนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทดลอง

3.4.2 ขั้นสูง (Secondary data analysis)

<u>การสำรวจภาคสนาม</u>

-เก็บข้อมูลภาคสนามชั้นสูงในประเด็นเฉพาะของงานวิจัย อาทิเช่น พฤติกรรมครัวเรือนในชุมชน ระยะห่างที่เหมาะสมจากศูนย์กลางเจดีย์ การเข้าถึงจากพาหนะต่างชนิด เวลาที่ใช้ในการเดินทางเชื่อมโยงแต่ละจุดจากพาหนะต่างชนิด การบำรุงรักษาสถาปัตยกรรมทางเทคนิค การจัดไฟสปอร์ตไลท์ สถิติอาชญากรรม การเช่าช่วง ระยะห่างจากวัดที่มีชื่อเสียง และราคาประเมินที่ดิน เป็นต้น

<u>การเปรียบเทียบกรณีศึกษา</u>

-คัดเลือกกรณีศึกษาที่เฉพาะเจาะจงกับหัวข้อวิจัยยิ่งขึ้น อาทิเช่น การปรับใช้โบราณสถานเพื่อการใช้งานใหม่ในรูปแบบต่างๆ การปรับเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว การปรับตัวของศาสนสถานเพื่อรองรับวิถีชีวิตยุคใหม่ การท่องเที่ยวศาสนสถานร้างในรูปแบบต่างๆ และการคงอยู่ของศาสนสถานร้างกับชุมชนโดยรอบ เป็นต้น โดยจะต้องถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำเร็จและยั่งยืนในปัจจุบัน

<u>การสัมภาษณ์</u>

-สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก กรณีเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ทัศนคติ นโยบาย กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ประสบการณ์ ผู้รับผิดชอบและแนวโน้มในอนาคต

-สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก กรณีเป็นสมาชิกชุมชน อาทิเช่น ระบบสุขาภิบาล อาชีพ การตั้งบ้านเรือน การดูแลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวนครัวเรือน โรงเรียน การตอบรับการพัฒนาพื้นที่รูปแบบต่างๆ การอนุรักษ์โบราณสถาน ข้อมูลนักท่องเที่ยว ความเป็นไปได้และศักยภาพเดิมในการพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เป็นต้น

-สัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก กรณีเป็นนักท่องเที่ยว อาทิเช่น จุดมุ่งหมายของการมาเยือน ทัศนคติ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัดร้าง ปัจจัยและเงื่อนไขในการเลือก พฤติกรรมขณะท่องเที่ยว ตำแหน่งที่พักในเมืองเก่า และระยะเวลาที่พักในเมืองเก่า เป็นต้น

การตอบแบบสอบถาม

-คำถามเชิงลึก อาทิเช่น จุดมุ่งหมายของการมาเยือน ทัศนคติ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัดร้าง ปัจจัยและเงื่อนไขในการเลือก พฤติกรรมขณะท่องเที่ยว ตำแหน่งที่พักในเมืองเก่า และระยะเวลาที่พักในเมืองเก่า เป็นต้น

การนำเสนอต่อชุมชน

-นำเสนอแนวทางการออกแบบจากการเสวนาและภาคสนาม

-นำเสนอผลงานออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ ที่ได้รับความเห็นมาปรับปรุงเพื่อฉันทามติจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การจำลองสถานการณ์ผ่านเกม

-ทดลองเล่นเกมกับกลุ่มตัวอย่างในสถานที่และช่วงเวลาจริงทางการท่องเที่ยว เลือกช่วงเวลาในฤดูการท่องเที่ยวที่เป็นที่นิยมสูงสุดในฤดูหนาว เพื่อจำลองสถานการณ์ให้ใกล้เคียงที่สุด

-บันทึกผลและเก็บข้อมูลเพื่อนำมาใช้วางแผนการท่องเที่ยว ประกอบด้วยปัจจัยในการเลือกพาหนะ เวลาที่ใช้ การสร้างเส้นทาง การเลือกเส้นทางว่าผ่านแหล่งท่องเที่ยวเดิมใดบ้าง การเลือกใช้ขนส่งสาธารณะ ความสำเร็จในการนำทาง เวลาที่ใช้ต่อสถานที่แต่ละแห่ง เป็นต้น

3.5 การแปลผลข้อมูล เกณฑ์ และการให้ความหมาย

จากการเก็บข้อมูลขั้นต้นและขั้นสูงในหัวข้อที่แล้ว ผ่านกระบวนการการสำรวจภาคสนาม, การเปรียบเทียบกรณีศึกษา, การสัมภาษณ์, การตอบแบบสอบถาม, การนำเสนอต่อชุมชน, และการจำลองสถานการณ์ผ่านเกม ได้สร้างฐานข้อมูลเพื่อดำเนินการจัดระเบียบวิเคราะห์ ทำให้ได้ข้อสรุปดังนี้

3.5.1 ศักยภาพปัจจุบัน

การแปลผลข้อมูล

-การค้นหาศักยภาพที่โดดเด่นที่สุดของแต่ละวัด

เกณฑ์

-ควรมีความโดดเด่นอย่างน้อย1อย่างเพื่อให้จดจำได้ง่าย

การให้ความหมาย

-เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดแข็งในการทำแผนประชาสัมพันธ์แต่ละวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยว

3.5.2 การเลือกวัดที่มีศักยภาพ

การแปลผลข้อมูล

-การเลือกวัดที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ก่อน

เกณฑ์

-แบ่งเป็นระยะต่างๆอาทิเช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันทีไม่จำเป็นต้องพัฒนา, พัฒนาบางส่วนก่อน, และต้องพัฒนามาก เป็นต้น

การให้ความหมาย

- วัดร้างที่พร้อมไปเที่ยวได้ทันทีควรมีการกันเขตโบราณสถานและมีพื้นที่ฉนวนเพียงพอต่อการเริ่มต้น สภาพแวดล้อมได้รับการดูแลอย่างดี มีความปลอดภัย ใกล้วัดยอดนิยมและอยู่บนถนนเส้นหลัก เป็นต้น

-วัดจะถูกเลือกเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องไปสู่วัดที่มีศักยภาพต่ำกว่าไปตามลำดับ จนในที่สุดวัดที่เสื่อมโทรมขาดการดูแลก็จะได้อานิสงค์ในระยะต่อมาด้วย นำไปสู่การพัฒนาวัดร้างอีกมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่องในอนาคต

3.5.3 การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง

การแปลผลข้อมูล

-วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดแข็งแตกต่างกันไป ควรตั้งเป้าหมายว่าจุดแข็งของวัดนั้นส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่และทำแผนส่งเสริมให้โดดเด่นขึ้นอีกได้อย่างไรบ้าง

เกณฑ์

-เพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้

-ความยั่งยืนและการสื่อความหมายคุณค่าของวัดร้างนั้นต่อเมืองเก่า

การให้ความหมาย

-ความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวสู่การรีวิวและมาเยือนซ้ำ จึงควรสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น เป็นความทรงจำที่ต้องการบอกต่อ

3.5.1.4 การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน

<u>การแปลผลข้อมูล</u>

-วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดอ่อนเช่นกัน เป็นปัจจัยที่ควรได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเร่งด่วน

<u>เกณฑ์</u>

-การถูกบดบัง

-กรรมสิทธิ์ที่ดินในการขยายพื้นที่พัฒนาในอนาคต

-ชุมชนโดยรอบวัดร้างที่เป็นชุมชนชนแท้และเทียม ซึ่งมีทัศนคติที่ต่างกัน

<u>การให้ความหมาย</u>

-ตั้งอยู่ในทำเลดีเยี่ยมแต่ถูกสร้างอาคารประชิดบดบังจนไม่ถูกรับรู้จากสังคมมาอย่างยาวนาน

จากข้อสรุปเรื่อศักยภาพปัจจุบัน, การเลือกวัดที่มีศักยภาพ, การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง, และการแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน นำไปสู่ขั้นตอนปฏิบัติการออกแบบได้ดังนี้

ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดร่วมกันกับทีมนักออกแบบที่ทำการจ้างเพื่อเป็นผู้ช่วยในงานวิจัยนี้ ประกอบด้วยภูมิสถาปนิกและสถาปนิกร่วมให้ความเห็นทางวิชาชีพที่เป็นไปได้ในการก่อสร้างและปรับเปลี่ยน พิจารณาทั้งงบประมาณที่เหมาะสม, วัสดุ, มุมมอง, พืชพรรณ และระบบไฟฟ้าส่องสว่าง รวมทั้งความเป็นไปได้ทางกฎหมายในการขอพื้นที่คืนที่เหมาะสมต่อการออกแบบให้ยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งการขอคืนพื้นที่เป็นระยะๆตามช่วงเวลาเนื่องจากจำเป็นต้องมีการรื้อถอนสิ่งก่อสร้างเดิมออกด้วย พิจารณารื้อถอนที่เป็นโครงสร้างเบาและเสื่อมสภาพออกก่อนเป็นลำดับแรกเพื่อให้กระทบกับผู้เช่าน้อยที่สุด ให้เป็นไปตามสัญญาที่ได้กระทำไว้กับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติหลายแปลง การพัฒนาทางกายภาพจริงของวัดร้างจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมืออย่างจริงจังและทำอย่างต่อเนื่องเป็นแผนระยะยาวรายปี เนื่องจากถูกปล่อยปละละเลยและดูแลผิดวิธีมาเป็นเวลายาวนาน หากไม่ลงมือแก้ไขอย่างจริงจังจะเป็นอุปสรรคต่อการทำแผนพัฒนาเชียงใหม่สู่เมืองมรดกทางการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

- เมื่อได้ฉันทามติกับนักออกแบบ ทั้งแนวคิดโดยรวมและเฉพาะเจาะจง กำหนดให้ทีมงานทำการออกแบบพื้นที่ของตนมานำเสนอและถกเถียงร่วมกัน ในครั้งที่ 1

- ทีมงานทำการพัฒนาแบบพื้นที่ของตนมานำเสนอและถกเถียงร่วมกัน ในครั้งที่ 2

- จัดทำแบบในขั้นสุดท้าย รวบรวมเป็นระบบ โดยให้แสดงทัศนียภาพและมุมมองโดยสังเขป

- อธิบายข้อสรุปการพัฒนาแบบเรื่องความยั่งยืนด้วยพรรณนาโวหารในบทสุดท้าย รวมทั้งปัจจัยความเป็นไปได้ถึงความคุ้มทุนและความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ

-จัดทำข้อเสนอแนะสรุปอันประกอบด้วย นโยบาย การบริหารจัดการ และการวิจัยในอนาคต

บทที่4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิจัย

4.1 ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.1.1 วัดที่มีศักยภาพเพื่อนำไปพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากอาณาเขตตามประกาศพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 พบวัดร้างจำนวน 74 วัดในการพิจารณาคัดสรร โดยใช้เกณฑ์คัดเลือก 2 ระดับ ได้แก่

ระดับที่1 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพเพื่อเป็น 10 วัดนำร่อง ใช้เกณฑ์ดังนี้

เกณฑ์ชี้วัดที่ 1 เป็นวัดร้างที่มีการกล่าวถึงจากเอกสารต่างๆ

เกณฑ์ชี้วัดที่ 2 เป็นวัดร้างที่เหลือหลักฐานแสดงการมีอยู่ มีการใช้งานในปัจจุบัน

เกณฑ์ชี้วัดที่ 3 เป็นวัดร้างที่มีโฉนดศาสนสถานร้างของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

เกณฑ์ชี้วัดที่ 4 เป็นวัดร้างที่สามารถเข้าถึงได้จากการสัญจรบางประเภท

เกณฑ์ชี้วัดที่ 5 เป็นวัดร้างเป็นวัดร้างที่สามารถเข้าถึงได้จากการสัญจรทุกประเภท

เกณฑ์ชี้วัดที่ 6 เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่บนถนนหลัก-รองของเมือง

เกณฑ์ชี้วัดที่ 7 เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ใกล้กับวัดดังที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในระยะการเดินและจักรยาน

เกณฑ์ชี้วัดที่ 8 เป็นวัดร้างที่ได้รับการประกาศให้เป็นโบราณสถาน

เกณฑ์ชี้วัดที่ 9 เป็นวัดร้างที่มีคุณค่าโดดเด่น ได้แก่ ประวัติศาสตร์, ศิลปกรรม, สถาปัตยกรรม และความเป็นเอกลักษณ์

ระดับที่2 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

เกณฑ์ชี้วัดที่ 1 เป็นวัดร้างที่เป็นพื้นที่สาธารณะ เข้าถึงได้โดยไม่ต้องขออนุญาต

เกณฑ์ชี้วัดที่ 2 เป็นวัดร้างที่สามารถพัฒนาได้ทันทีตั้งแต่เฟสแรก

เกณฑ์ชี้วัดที่ 3 เป็นวัดร้างที่ชุมชนต้องการให้พัฒนาอยู่แล้ว

เกณฑ์ชี้วัดที่ 4 เป็นวัดร้างที่พัฒนาให้รองรับที่จอดรถได้

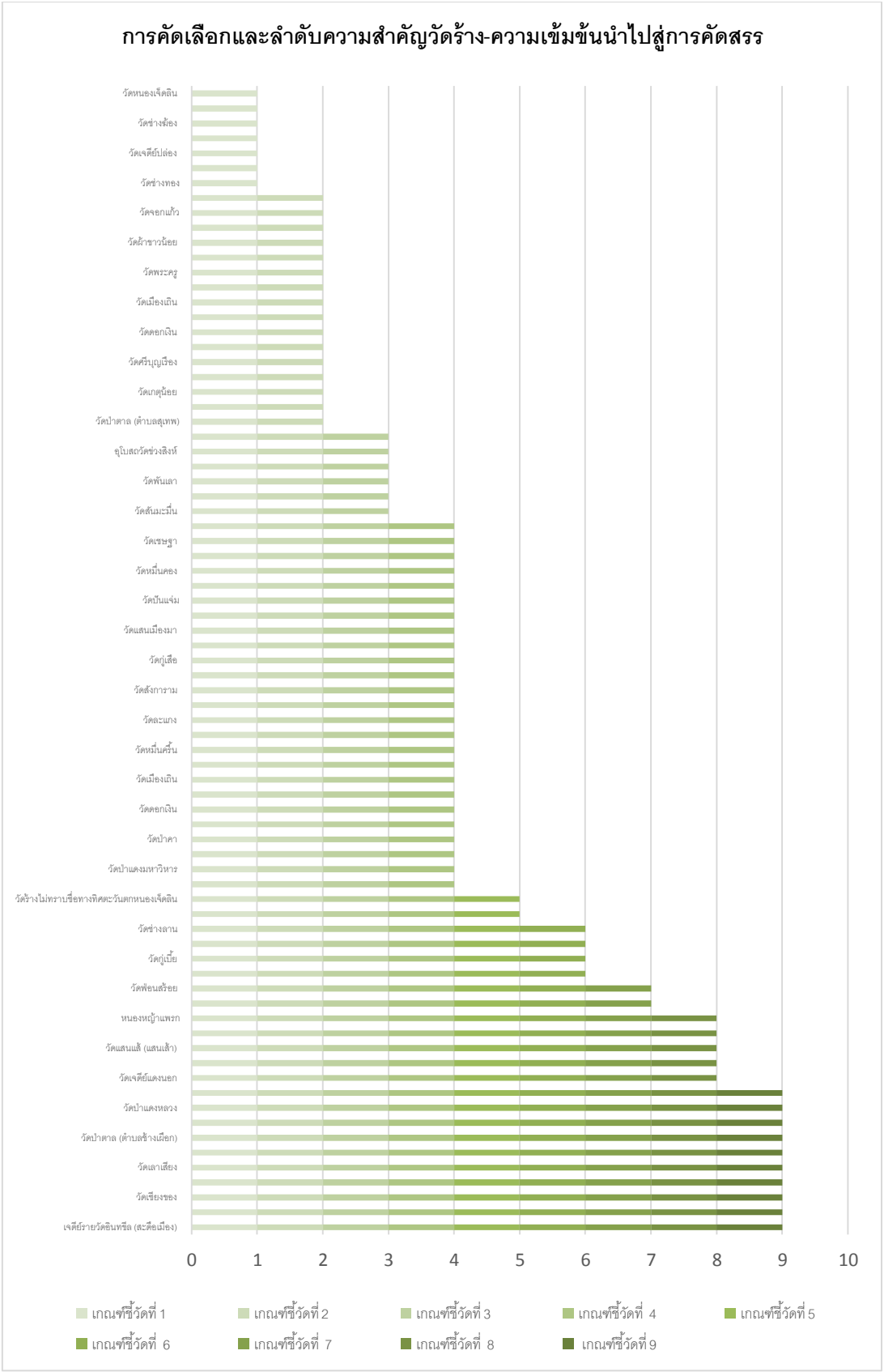
เกณฑ์ชี้วัดที่ 5 เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีของย่านและเมือง เช่นย่านถนนคนเดิน

เกณฑ์ชี้วัดที่ 6 เป็นวัดร้างที่เข้าถึงได้จากการเดิน, พาหนะ2ล้อ และขนส่งสาธารณะ

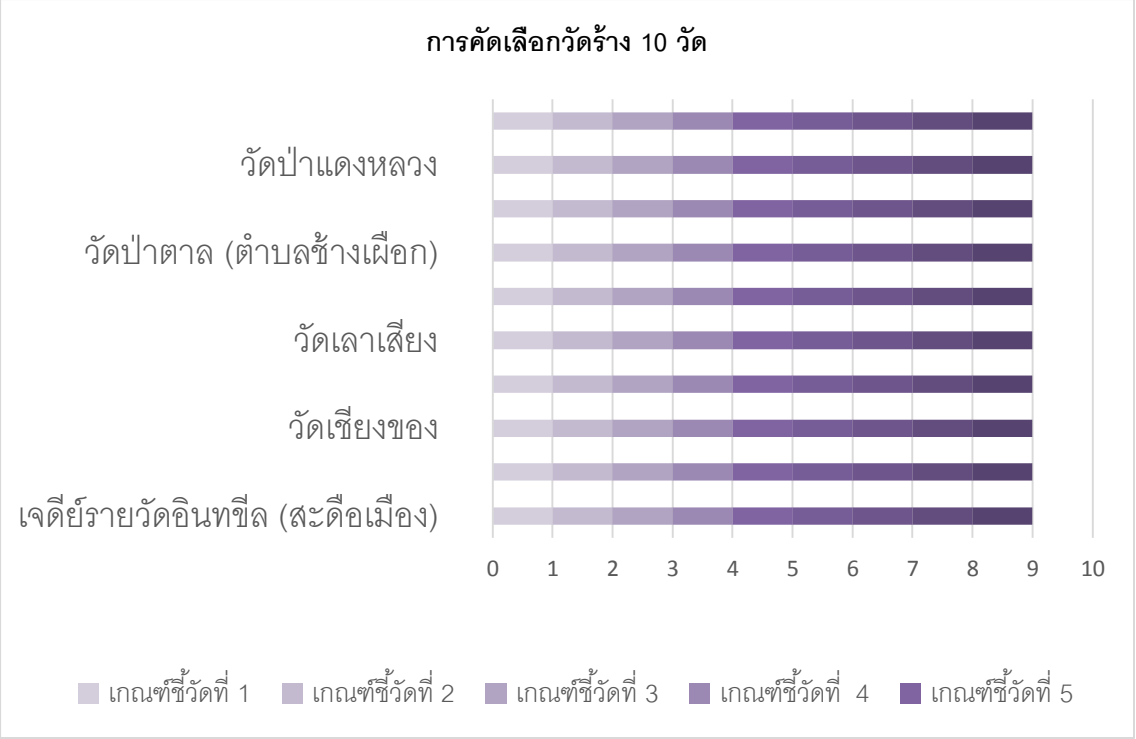
เกณฑ์ชี้วัดที่ 7 เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ใกล้วัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม

เกณฑ์ชี้วัดที่ 8 เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ใกล้ย่านที่พักราคาประหยัดและแบกเป้

เกณฑ์ชี้วัดที่ 9 เป็นวัดร้างที่สามารถเดินและขี่จักรยานได้จากอนุสาวรีย์สามกษัตริย์

ภาพที่ 4.1 ระดับที่ 1 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพเพื่อเป็น 10 วัดนำร่อง

ภาพที่ 4.2 ระดับที่ 2 คัดเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

ด้วย 9 เกณฑ์ชี้วัด จึงมีวัดที่ผ่านการคัดกรองทั้งหมด 10 วัดได้แก่ วัดป่าแดงหลวง, วัดธาตุกลาง, วัดเชียงของ, วัดปันสาท, วัดเลาเสียง, วัดอินทขิล, วัดป่าอ้อย, วัดแสนตาห้อย, วัดหนองหล่ม และวัดป่าตาล ทำการสรุปตารางข้อมูลชุมชนจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย ได้ดังนี้

หมายเลขวัดร้าง

วัด 1 หมายถึง วัดป่าแดงหลวง

วัด 2 หมายถึง วัดธาตุกลาง

วัด 3 หมายถึง วัดเชียงของ

วัด 4 หมายถึง วัดปันสาท

วัด 5 หมายถึง วัดเลาเสียง

วัด 6 หมายถึง วัดอินทขีล

วัด 7 หมายถึง วัดป่าอ้อย

วัด 8 หมายถึง วัดแสนตาห้อย

วัด 9 หมายถึง วัดหนองหล่ม

วัด 10 หมายถึง วัดป่าตาล

ตารางที่ 4.1ความเห็นจากชุมชนจากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มย่อย

ข้อมูลจากชุมชน	วัด 1	วัด 2	วัด 3	วัด 4	วัด 5	วัด 6	วัด 7	วัด 8	วัด 9	วัด 10
จากการสุ่มสำรวจความเห็นอย่างน้อยชุมชนละ 20 คน										
1. ระยะเวลาที่อาศัยที่นี่										
- จำนวนปี	1-5	1-5	1-20	1-10	1-5	1-10	1-15	1-10	1-10	1-30
2. บ้านหลังที่อยู่นานที่สุด										
- จำนวนปี	20	30	30	40	30	30	20	20	30	40
3. ปัญหาสุขาภิบาล ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้าส่องสว่าง การระบายน้ำ ยุง สัตว์และแมลง										
- ยุง สัตว์ แมลง	/				/					
- ระบบระบายน้ำ	/			/			/			
- ไฟฟ้าส่องสว่าง					/				/	
- น้ำประปา										
- สุขาภิบาล										
- ขยะ					/					
4. ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องและทัศนียภาพ										
- ทางเดิน	/									
- ขอบเขต / การกั้นเขต			/				/		/	/
- ถูกบดบังความสำคัญ	/									
- มีชุมชนหนาแน่นเกินไป / ชุมชนรุกล้ำทำลาย	/	/	/		/					/
- พื้นที่ฉนวนน้อยเกินไป		/								
- อาคารบ้านเรือนปลูกล้อม			/				/			
- โบราณสถานทรุดโทรมมาก				/						
- ถนนชำรุด / แคบ				/	/				/	
- เป็นแหล่งเสื่อมโทรม / ที่พักขยะ					/					
- ความปลอดภัย					/		/			
ที่จอดรถ			/		/				/	/
- ทัศนียภาพ สายไฟฟ้า			/	/						
- มลพิษและฝุ่นควันมาก										/

ข้อมูลจากชุมชน	วัด 1	วัด 2	วัด 3	วัด 4	วัด 5	วัด 6	วัด 7	วัด 8	วัด 9	วัด 10
จากการสุ่มสำรวจความเห็นอย่างน้อยชุมชนละ 20 คน										
5. การเดินทางไปทำงานของผู้คนในพื้นที่										
- จักรยานยนต์	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
- รถยนต์ส่วนบุคคล				/			/	/	/	
6. การไปทำกิจกรรมที่วัดครั้งล่าสุด										
- จำนวนปี	1	1	1	1	1-2	1	1-2	1	1	1-2
7. กิจกรรมระหว่างเจดีย์ร้างกับชุมชน										
- สักการะ บูชา	/	/		/						
- วางผางประทีปในเทศกาล	/	/	/	/	/	/			/	/
8. การดูแลของกรมศิลปากร ในการกำจัดวัชพืช										
- ปีละ 1 ครั้ง	/	/	/			/				
- 1-2 ต่อครั้ง				/	/		/	/	/	/
- ตัดแต่งรากต้นไม้ใหญ่								/		
9. การดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ										
- ให้เช่าพื้นที่และเก็บค่าเช่า	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/
10. การส่งเสริมการค้าด้วยเจดีย์ร้าง										
- มีผล เพราะเป็นจุดหมายตา		/	/	/		/		/	/	/
- ไม่มีผล	/				/		/			
11. การดูแลของเทศบาลตำบล / แขวง										
- เก็บขยะและงานสุขาภิบาลในส่วนสาธารณะ	/	/	/	/	/			/	/	/
- ดูแลซ่อมแซมไฟส่องสว่าง								/		
12. การเข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคง										
- เข้าร่วม										
- ไม่เข้าร่วม	/	/			/					
13. การมาเยี่ยมเยือนของนักท่องเที่ยวชาว ไทยและชาวต่างชาติ										
- มีชาวไทย	/		/	/		/		/	/	/
- มีชาวต่างชาติ		/	/	/		/		/	/	
- ไม่มี					/		/			

ข้อมูลจากชุมชน	วัด 1	วัด 2	วัด 3	วัด 4	วัด 5	วัด 6	วัด 7	วัด 8	วัด 9	วัด 10
จากการสุ่มสำรวจความเห็นอย่างน้อยชุมชนละ 20 คน										
14. แนวทางในการพัฒนาวัดร้างและหน่วยงานที่รับผิดชอบ										
- ดีอยู่แล้วไม่ต้องเพิ่มอะไร						/		/	/	
- เพิ่มเติมเรื่องความสะอาด	/	/	/	/	/		/			/
- กรมศิลปากรควรเพิ่มการดูแล	/	/	/	/	/		/			/
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรเพิ่มการดูแล							/			
15. แนวความคิดความสามารถในการริเริ่มพัฒนาโดยชุมชน										
- มีความเป็นไปได้สูง ใช้ความร่วมมือจากคนในชุมชนได้										
- มีความเป็นไปได้น้อย ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลภายนอก	/	/								
- เป็นไปไม่ได้เลย ต้องใช้การควบคุมดูแลของกรมศิลปากรหรือสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเท่านั้น			/	/	/	/	/	/	/	/
16. ความเหมาะสม ความต้องการและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่										
- ดี เห็นด้วย และเหมาะสม			/	/		/		/	/	
- ดี แต่ทำได้ยาก หรือเสนอแนะแนวความคิดอื่น		/					/			/
- ไม่ดี ไม่เห็นด้วย และไม่เหมาะสม										
- ไม่ขอออกความคิดเห็น	/									
17. การให้ความร่วมมือต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน										
- ยินดีต้อนรับ	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/

จากตารางที่ 4.1 ศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่า พิจารณาจากปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นกายภาพสุขาภิบาลและความพร้อมของชุมชนเอง โดยแต่ละแห่งมีจุดแข็งและจุดอ่อนที่ต่างกันออกไป เส้นทางท่องเที่ยวที่นิยมในปัจจุบันมักจัดตามวัดที่โด่งดังบนถนนเส้นหลักตามแนวแกนของเมือง เป็นวัดสำคัญที่พร้อมรองรับนักท่องเที่ยวทั้งการขนส่งและที่จอดรถจำนวนมาก การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวจากถนนรองหรือในตรอกซอกซอยเข้าสู่ถนนเส้นหลักอันเป็นนิยมจึงเป็นทางเลือกที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน เนื่องจากวัดร้างมักถูกบดบังและถนนเส้นรอง อีกทั้งถูกคุกคามจากบ้านเรือนโดยรอบจนพัฒนาได้ยาก การเชื่อมโยงเข้าถึงกันจะให้มีนักท่องเที่ยวสัญจรเข้าไปในตรอกถนนรองมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการพัฒนาทางกายภาพได้อย่างรวดเร็วกว่าเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสะอาดและสุขาภิบาลต่างๆ

ตารางดังกล่าว นำข้อมูลสมาชิกชุมชนมาประมวลผลเรื่อง พฤติกรรมทัศนคติต่อวัดร้าง การเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และการทำให้วัดร้างกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ โดยมีความเห็นที่คล้ายคลึงกันทุกชุมชน เรื่องยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาและในหน้าเทศกาลมีการวางผางประทีปเพื่อบูชาเจดีย์ ในทางกลับกันมีความเห็นว่าการพัฒนาวัดร้างใดๆจะต้องเริ่มที่กรมศิลปากรเป็นหลัก ทางชุมชนไม่สามารถทำได้เอง และมีความเป็นไปได้น้อย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติมีหน้าที่เก็บค่าเช่า ส่วนเทศบาลจะดูแลได้เพียงพื้นที่สาธารณะเท่านั้น สิ่งที่ทำได้เป็นประจำได้แก่การเก็บขยะตามบ้านเรือนต่างๆ ดังนั้นพื้นที่ในเขตโบราณสถานและที่ดินโฉนดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงมีความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน ที่ดินโฉนดวัดร้างแปลงใหญ่ที่ทำการแบ่งพื้นที่เป็นชุมชนย่อยจึงจำเป็นต้องทำการพัฒนาเองไม่ถูกสุขลักษณะเท่าที่ควร

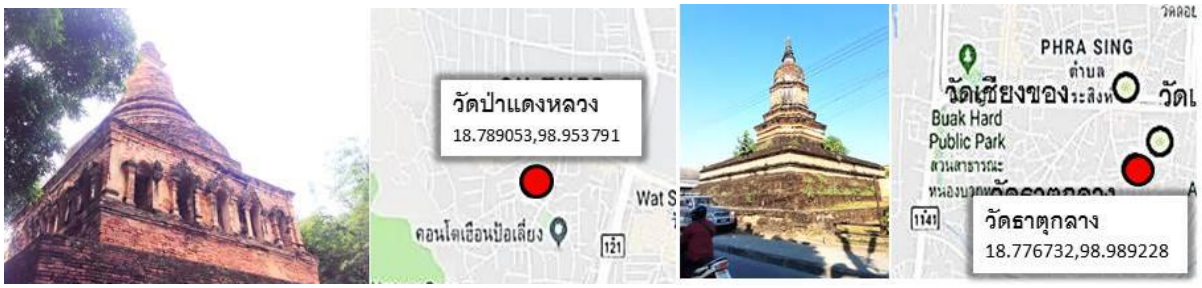
อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้ควรพิจารณาด้วยว่าเป็นความเห็นของชุมชนแท้หรือเทียม จากการลงพื้นที่ภาคสนามพบว่าชุมชนแท้คือชุมชนดั้งเดิมโดยรอบวัดที่ดินวัดร้าง มีความต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว ส่วนชุมชนเทียมคือชุมชนที่เกิดจากเช่าที่ดินและกลายเป็นบ้านเรือนจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ หลายหลังปรับปรุงเป็นห้องและบ้านเช่า ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนมือให้เช่าช่วงแก่แรงงานต่างด้าวจำนวนมาก ผู้ให้สัมภาษณ์เหล่านี้ให้ความเห็นที่หลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงหรือไม่มีความเห็น ทั้งไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของเท่าที่ควร

ดังนั้น ศักยภาพจากชุมชนของ 10 วัดร้างนำร่อง จึงสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.3 แผนที่แสดงตำแหน่งของ 10 วัดร้างนำร่องเพื่อการท่องเที่ยว

ที่มา: ปรับปรุงจากhttps://www.google.co.th/ โดยผู้เขียน

ภาพที่ 4.4 วัดป่าแดงและวัดธาตุกลาง

ความสำคัญ

- เป็นหลักฐานที่สำคัญของพุทธศาสนานิกายวัดป่าแดงที่ทรงอิทธิพลในเมืองเชียงใหม่ เป็นศูนย์กลางนิคมพระสงฆ์ที่กว้างขวางที่มีวัดบริวารเชิงดอยสุเทพ ในบริเวณดังกล่าวจึงพบเจดีย์และชื่อวัดป่าแดงถึงสามแห่ง ทั้งที่เป็นโบราณสถานและที่รื้อฟื้นขึ้นใหม่

- เป็นเจดีย์ที่ใช้เก็บอัฐิของพระราชบิดาและพระราชมารดาของพญาติโลกราชอันเป็นสมัยทองของล้านนา มีคุณค่าโดดเด่นทางประวัติศาสตร์และศิลปกรรม

รูปแบบศิลปกรรม

- เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่และมีลายปูนปั้นดั้งเดิมเหลืออยู่มาก แต่ละด้านมีซุ้มมณฑปที่เป็นลายปูนปั้นพันธุ์พฤกษา มีร่องรอยบริเวณฐานว่าเคยเป็นเจดีย์แบบช้างล้อมมาก่อนที่ได้อิทธิพลมาจากศรีสัชนาลัย แสดงให้เห็นอิทธิพลจากลังกาและศิลปกรรมสุโขทัยในสมัยราชวงศ์มังรายได้เป็นอย่างดี สันนิษฐานว่าถูกสร้างราวคริสต์ศตวรรษที่ 15 หรือพุทธศตวรรษที่ 20 ที่เป็นสมัยทองของศิลปกรรมล้านนาที่เหลือสมบูรณ์เพียงไม่กี่แห่งในปัจจุบัน

ศักยภาพจากชุมชน

- ตั้งอยู่ในเขตชุมชน มีถนนเชื่อมเป็นเครือข่ายถึงกัน สะดวก เหมาะกับการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ 2 ล้อ

- เจดีย์มีขนาดใหญ่ริมถนน สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล สามารถเปิดมุมมองโดยขอความร่วมมือจากชุมชนเพียงด้านหน้าที่บดบังเพียงอาคารเดียวการเริ่มต้น อีกทั้งเป็นอาคารไม่ถาวร

- วัดป่าแดงโบราณกินอาณาเขตกว้างขวาง เป็นศูนย์กลางของนิกายวัดป่าแดงซึ่งเป็นวัดป่าปัจจุบันจึงยังมีวัดป่าแดงมหาวิหารในพื้นที่ห่างออกไปเล็กน้อย อีกทั้งตลอดทางยังมีหลักฐานถึงวิหารโบราณและวัดบริวารที่เป็นเจดีย์ขนาดที่เล็กลงรอการสำรวจอยู่อีกมาก ศักยภาพในอนาคตที่จะสร้างเส้นทางท่องเที่ยวประวัติศาสตร์เฉพาะของนิกายป่าแดงบริเวณเชิงดอยสุเทพได้

- มีชุมชนวัดป่าแดงมหาวิหารที่ห่างออกไปเล็กน้อยพร้อมให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นประวัติศาสตร์ร่วมกันอีกทั้งสามารถเชื่อมโยงได้ชื่อวัดบนฐานข้อมูลแผนที่ Google ปัจจุบัน

4.1.1.2 วัดธาตุกลาง

ความสำคัญ

- เจดีย์วัดกลางหรือวัดธาตุกลางนี้เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ที่อยู่ชิดถนนและสังเกตได้ง่าย โดยตั้งอยู่กึ่งกลางระหว่างประตูเชียงใหม่กับเส้นทางไปประตูขัวก้อมแต่โบราณ ไม่พบการอ้างอิงในเอกสารโบราณใดๆ บางเอกสารได้เชื่อมโยงวัดธาตุกลาง วัดยางกวง และวัดธาตุคำที่ใกล้เคียงกันว่าเป็นนิคมพุทธศาสนาที่สำคัญในย่านนี้ เนื่องจากไม่มีจารึกถึงวัดธาตุกลางโดยตรงแม้จะมีเจดีย์ขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นว่าอาจเป็นส่วนหนึ่งของวัดอื่นมาก่อนและถนนที่ตัดผ่านในปัจจุบันเกิดขึ้นในภายหลัง โดยจะเห็นว่าเฉียดไปกับฐานเจดีย์ที่ไม่ตรงกับแบบแผนการสร้างวัด ถนนที่เกิดขึ้นจึงอาจเกิดจากเส้นทางการเดินเท้าและค่อยขยายขนาดขึ้นเนื่องจากเป็นเส้นทางที่สั้นที่สุดจากคูเมืองชั้นในสู่ประตูเมืองชั้นนอก

ปัจจุบันเป็นโฉนดวัดร้างเลขที่ 4231 และเจดีย์ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2529

รูปแบบศิลปกรรม

- ความสำคัญทางรูปแบบสถาปัตยกรรมคือ เป็นเจดีย์แบบพุ่มข้าวบิณฑ์แห่งเดียวที่ยังคงเหลืออยู่ในเมืองเชียงใหม่ เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงอิทธิพลของนิกายแบบสุโขทัยในรูปแบบเจดีย์ก่อนการพัฒนาผสมผสานให้เป็นแบบล้านนาแท้ แสดงถึงอายุของการสร้าง ในขณะที่รูปทรงแบบระฆังคว่ำได้รับความนิยมมากกว่าแม้จะเป็นรูปแบบจากสุโขทัยเช่นกัน สันนิฐานว่าสร้างราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 (ธนธร เหลี่ยมวานิช, 2553; อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2539)

ศักยภาพจากชุมชน

- มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมาก เป็นที่ตั้งชุมชนที่เช่าที่ดินโฉนดวัดร้างถึง 4 ชุมชน มีศักยภาพการขยายพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสวนสาธารณะระดับเมืองได้อีกมาก

- อาณาเขตตามโฉนดเกาะไปตลอดแนวถนนและมีเจดีย์ขนาดใหญ่อยู่ริมถนน มองเห็นได้จากระยะไกลในฐานะจุดหมายตาของย่าน สอดคล้องกับตำแหน่งกลางเส้นทางของถนนที่เชื่อมจากคูเมืองชั้นในสู่นอกกำแพงเมือง อันเป็นที่มาของชื่อวัดในปัจจุบัน สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ง่ายต่อการค้นหา

- ตลอดถนนเส้นนี้มีวัดร้างและไม่ร้างอีกจำนวนหนึ่ง อีกทั้งเป็นย่านที่พักอาศัยและโรงแรมทำเลตั้งอยู่ใกล้กับถนนคนเดินวัวลายในวันเสาร์ มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นถนนคนเดินอีกเส้นหนึ่งในอนาคต

- ที่ตั้งเยื้องกับวัดธาตุคำที่เป็นวัดปกติ ทำให้เชื่อมโยงความสัมพันธ์กับชุมชนศรัทธาวัดธาตุคำได้อย่างใกล้ชิด มีศักยภาพในการดูแลและระดมทุนในการบริหารจัดการเพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ เนื่องจากเป็นผู้ใช้งานในพื้นที่โดยตรงและเป็นชุมชนแท้ดั้งเดิม จากการประชุมพบว่าเป็นชุมชนที่มีผู้สูงอายุอยู่อาศัยเวลากลางวันที่บ้านจำนวนมาก จึงต้องการที่ออกกำลังกายและสวนที่มีร่มเงาเพื่อพบปะกัน พร้อมที่พัฒนาและดูแลอย่างดีหากมีผู้ริเริ่มจากหน่วยงาน

ภาพที่ 4.5 วัดเชียงของและวัดปันสาท

4.1.1.3 วัดเชียงของ

ความสำคัญ

- เป็นวัดโบราณที่มีเอกสารกล่าวถึงอย่างชัดเจนถึงการมีอยู่และที่ตั้งอันเป็นจุดหมายตาบริเวณประตูเชียงใหม่ ไม่พบเอกสารที่อธิบายอาณาเขตและเจ้าคณะของวัดนี้ แสดงให้เห็นว่าถูกสร้างมาแต่ราชวงศ์มังรายด้วยเนื้อที่ที่จำกัดมาแต่เดิม อีกทั้งไม่ได้ถูกฟื้นฟูขึ้นใหม่ในสมัยราชวงศ์ต่อมา ความโดดเด่นของวัดร้างแห่งนี้ที่เห็นได้ชัดได้แก่รูปแบบศิลปกรรม ที่ตั้งที่เป็นจุดหมายตา และบริเวณโดยรอบที่ที่บีบอัดจากอาคารสมัยใหม่

รูปแบบศิลปกรรม

- มีรูปแบบเจดีย์ทรงระฆังที่ผสมกับแบบพื้นเมืองล้านนา มีลักษณะที่หาดูได้ยากเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการก่อนจะเป็นแบบล้านนาแท้ที่เรียกว่าเจดีย์แบบเชียงใหม่ สังเกตได้จากบริเวณฐานที่เป็นเอกลักษณ์ที่ช่วยลดขนาดของทรงระฆังให้เล็กลง มีความโดดเด่นในลายปูนปั้นแบบดั้งเดิมที่หาดูได้ยากและเหลือของแท้ให้พบเห็นได้เพียงไม่กี่แห่งในปัจจุบัน เป็นหลักฐานที่สำคัญแสดงยุคทองของราชวงศ์มังรายในพุทธศตวรรษที่ 21 ที่เป็นช่วงที่มีการสร้างเจดีย์สำคัญในเมืองเก่าเชียงใหม่มากที่สุด

ศักยภาพจากชุมชน

- ตั้งอยู่ในทำเลธุรกิจ อีกทั้งมีเขตโบราณสถานที่จำกัดมาก จึงถูกแวดล้อมด้วยอาคารแถวและท่ารถโดยสารมาอย่างยาวนาน ชุมชนจึงมีลักษณะชุมชนเทียมที่เกิดจากจุดประสงค์ทางธุรกิจมิใช่เพื่อการอยู่อาศัย ดังนั้นจึงมีศักยภาพในการพัฒนาเพื่อทำธุรกิจท่องเที่ยวด้วย การพัฒนาจึงควรเน้นให้เกิดมูลค่าทางธุรกิจให้เกิดกับทุกฝ่ายโดยรอบด้วยเช่นกัน ปัจจุบันอาคารที่ประชิดทางทิศตะวันออกปรับปรุงเป็นร้านกาแฟที่เปิดพื้นที่โดยรอบให้เข้าไปใช้บริการพร้อมกับชื่นชมเจดีย์ได้ในระยะประชิดอันเป็นส่วนส่งเสริมธุรกิจอีกทางหนึ่ง ส่วนทางทิศตะวันตกเป็นอาคารร้านขายยา และเป็นท่ารถด้านหน้าเจดีย์ เมื่อเจดีย์นี้ถูกออกแบบปรับปรุงเพื่อรองรับการท่องเที่ยวได้ดีขึ้นจะเป็นผลให้มีนักท่องเที่ยวเชิงคุณภาพเข้ามามากขึ้น ส่งผลให้ง่ายต่อการขอความร่วมมือในการพัฒนาจากชุมชนธุรกิจโดยรอบได้เป็นอย่างดี

- นอกจากชุมชนทางธุรกิจแล้ว จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พบว่าชุมชนฝั่งตรงข้ามเป็นพื้นที่ขายอาหารของตลาดประตูเชียงใหม่ เป็นย่านอาหารของคนในพื้นที่มาดั้งเดิม สามารถพัฒนาสู่การท่องเที่ยวแบบ Street food ที่กำลังเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงของประเทศไทยได้อีกทางหนึ่ง ดังนั้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงต้องคำนึงถึงส่วนนี้ให้ทุกฝ่ายได้ผลประโยชน์และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นด้วย เมื่อข้ามจากจุดนี้จะเป็นตลาดประตูเชียงใหม่ดั้งเดิมที่เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวที่เป็นตลาดเช้าของเมืองเก่าอย่างแท้จริง ด้านหลัง

ตลาดนี้ติดกับเจดีย์ร้างวัดฟ่อนสร้อยอีกวัดหนึ่งด้วย สามารถนำทางบนแผนที่ไปเที่ยวชมได้อย่างต่อเนื่องในเส้นทางสู่เมืองเก่า

- ชุมชนบริเวณนี้ที่สำคัญได้แก่ชุมชนของรถโดยสารท้องถิ่นที่ใช้เจดีย์นี้เป็นจุดหมายตามาตั้งแต่เริ่มต้น จึงมีผู้คนพลุกพล่านจอแจตลอดเวลา ชุมชนรถโดยสารและผู้ใช้บริเวณนี้จึงเป็นความเดิมแท้ของเมืองเก่าในลักษณะวิถีชีวิต การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรนำไปคำนึงถึงเพื่อออกแบบภูมิทัศน์ให้ดีขึ้นด้วยเนื่องจากทำให้การจราจรติดขัดมาโดยตลอด อีกทั้งจอดบังเจดีย์เกือบตลอดเวลา

- ในทางกลับกันการมีผู้คนท้องถิ่นได้มองเห็นเจดีย์จำนวนมากจากรถโดยสารเข้า-ออกเมืองเป็นการสร้างการสื่อความหมายที่ยั่งยืนได้อีกทางหนึ่งด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนเมื่อได้เห็นคุณค่าของเจดีย์จากการดูแลเอาใจใส่ของคนรุ่นก่อน เมื่อเติบโตขึ้นจะได้เป็นกำลังสำคัญในการสงวนรักษาเจดีย์ของคนรุ่นต่อไปได้ดีขึ้นกว่าเดิม

4.1.1.4 วัดปันสาท

ความสำคัญ

- เป็นวัดที่ขาดหลักฐานอ้างอิงถึงการมีอยู่ มีความโดดเด่นมาที่สุดจากที่ตั้ง ขนาดและรูปแบบศิลปกรรม ทำให้ถูกเลือกเป็นสถานที่สร้างเป็นสถานีขนส่งแห่งแรกของจังหวัดเชียงใหม่ที่เชื่อมต่อกับอำเภอรอบนอก เป็นที่รู้จักอย่างต่อเนื่องแม้มีสถานีรถโดยสารแห่งใหม่ ปัจจุบันบริเวณโดยรอบยังถูกใช้งานเป็นพื้นที่สาธารณะเรื่องการขนส่งสินค้าอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ตั้งรถโดยสารที่ไปอำเภอฝางที่อยู่ห่างไกลเป็นส่วนใหญ่

รูปแบบศิลปกรรม

- มีความโดดเด่นทั้งขนาด รูปแบบ และความสมบูรณ์ของปูนปั้นที่เหลืออยู่มากที่สุด แสดงให้เห็นถึงการถูกทำนุบำรุงเป็นอย่างดีจากปัจจัยเรื่องทำเล เป็นรูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทที่ครบถ้วนสมบูรณ์หาดูได้ยาก ปูนปั้นยังคงครบถ้วนเพื่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี ด้วยความสมบูรณ์ในภาพรวมจึงสันนิษฐานได้ว่าการร้างมิได้เกิดขึ้นอย่างยาวนานเช่นเจดีย์อื่นในสมัยใกล้เคียงกัน เป็นรูปแบบเจดีย์ทรงปราสาทสมัยราชวงศ์มังรายอีกแห่งหนึ่งที่ได้รับการดูแลมาอย่างต่อเนื่อง บริเวณหน้าวัดซึ่งควรอยู่ทางทิศตะวันออกจึงถูกเปลี่ยนแปลงจากการตัดถนนหน้าสนามกีฬาเทศบาลที่เกิดขึ้นใหม่ที่เป็นที่ดินวัดร้างอีกวัดหนึ่งด้วย ดังเห็นได้จากโฉนดวัดร้างที่มีลักษณะผืนยาวทอดไปทางทิศตะวันออกที่กลายเป็นตึกแถวและที่จอดรถหลังตึกแถวในปัจจุบัน

ศักยภาพจากชุมชน

- ตั้งอยู่ในทำเลย่านธุรกิจ เป็นจุดหมายตาบริเวณท่ารถขนส่งช่างเผือกซึ่งเป็นสถานีแห่งแรกของเมืองเชียงใหม่ ทำให้เจดีย์นี้เป็นที่รู้จักมาอย่างยาวนาน

- ชุมชนที่ล้อมรอบนอกจากจะเป็นย่านธุรกิจแล้ว ยังแวดล้อมด้วยเครือข่ายขนส่งรถโดยสาร จึงมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งตั้งอยู่ริมถนนที่ที่รถวิ่งผ่านอย่างคับคั่งทั้งวันตลอดเวลา มองเห็นได้จากระยะไกล สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยมีศักยภาพเดิมอยู่แล้ว

- แต่เดิมเมื่อตั้งอยู่ในสถานีขนส่งเต็มไปด้วยความพลุกพล่าน เมื่อมีการย้ายสถานีออกไปจึงมีผู้สัญจรเบาบางลงและเหลือเพียงรถโดยสารท้องถิ่นบางสายออกดำเนินการในลักษณะขนส่งของ ดังนั้นจึงมีพื้นที่ว่างเพื่อการพัฒนาไร้อาคารบดบังอีกมาก อาทิเช่นสวนสาธารณะและลานโล่งทำกิจกรรมของย่านได้อีกมากโดยการจัดพื้นที่เป็นโซนให้เหมาะสม ทั้งโครงการเชื่อมกับทางออกได้หลายทาง มีศักยภาพสูงในการพัฒนาธุรกิจบริการได้อีกมาก

- ที่ดินตามโฉนดวัดร้างของวัดนี้มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้ายาวไปตามถนน ถูกปลูกสร้างเป็นอาคารพาณิชย์หลายคูหา มีสภาพเก่าไม่ต่ำกว่า 40 ปีและทรุดโทรม สามารถพัฒนาเป็นอาคารพิพิธภัณฑ์หรือรื้อถอนส่วนที่ใกล้ชิดกับเจดีย์ออกบางส่วนได้เพื่อจัดภูมิทัศน์เรื่องมุมมองให้ดีขึ้น

- ชุมชนพักอาศัยที่ไกลออกมาจากศูนย์กลางได้แก่ชุมชนวัดกู่เต้า ที่สามารถเชื่อมโยงเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้เช่นกัน เนื่องจากเป็นวัดที่มีเจดีย์รูปแบบพิเศษทรงน้ำเต้าซ้อนชั้นที่หาได้ยาก

- ศักยภาพการเชื่อมโยงต่อแหล่งท่องเที่ยวแวดล้อมใกล้เคียงที่สุดได้แก่ วัดกู่เต้า, อนุสาวรีย์ช้างเผือก, เจดีย์ร้างวัดป่าอ้อย และเจดีย์ร้างวัดพระเจ้าอมเมี่ยง เป็นต้น ตั้งอยู่ในย่านช้างเผือกที่คับคั่งด้วยธุรกิจและมีจำนวนวัดร้างต่อพื้นที่หนาแน่นที่สุดในเมืองเก่าเชียงใหม่

ภาพที่ 4.6 วัดเลาเสียงและวัดอินทขิล

4.1.1.5 วัดเลาเสียง

ความสำคัญ

- เป็นวัดที่ไม่มีการอ้างถึงในเอกสารใดๆ ปัจจุบันตั้งอยู่ท่ามกลางชุมชนโดยมีถนนเล็กชุมชนตัดผ่านโดยต้องเข้าซอยที่ห่างจากถนนใหญ่ คงเหลือเจดีย์ 1 องค์ ปัจจุบันเป็นโฉนดวัดร้าง เลขที่โฉนด 4223 และขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานแห่งชาติเมื่อวันที่ 22 เมษายน 2529

รูปแบบศิลปกรรม

- รูปแบบเป็นทรงระฆังแบบล้านนาโดยน่าจะถูกสร้างราวคริสต์ศตวรรษที่ 15 เป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการก่อนการเป็นเจดีย์แบบเชียงใหม่แท้ สังเกตได้จากด้นบนทรงระฆังที่ผสมกับฐานเหลี่ยมแบบล้านนาที่พยายามทดลองผสมผสานหลายรูปแบบในแต่ละแห่งที่ถูกสร้างในสมัยเดียวกัน ตั้งอยู่ในพื้นที่โฉนด4 ไร่โดยมีเจดีย์นี้เป็นศูนย์กลาง แสดงให้เห็นความสำคัญของวัดและยังมีหลักฐานทางโบราณคดีรอการขุดค้นอย่างเป็นระบบในพื้นที่อีกมาก

ศักยภาพจากชุมชน

- เป็นวัดที่มีความโดดเด่นเรื่องพื้นที่ตามโฉนดที่กว้างขวาง เป็นที่ตั้งของชุมชนที่เช่าที่ดินปลูกสร้างอาคารเพื่อพักอาศัยจำนวนหลายครัวเรือน เป็นตัวแทนหนึ่งของวัดร้างประเภทที่ตั้งอยู่กลางชุมชนได้เป็นอย่างดี เนื่องจากจำเป็นต้องเชื่อมออกสู่ถนนหลักด้วยถนนเล็ก ซึ่งเป็นถนนที่เกิดบนพื้นที่โฉนดวัดร้าง

- เนื่องจากเป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่กลางชุมชนการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวจึงควรคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้น เริ่มพัฒนาเท่าที่จำเป็นและลดความขัดแย้งในเบื้องต้น จนเมื่อได้รับการยอมรับจากการกระจายรายได้และคุณค่าได้ถูกเผยแพร่ออกไป จึงค่อยเริ่มขอคืนพื้นที่มากขึ้นเป็นลำดับ การดูแลรักษาทั้งภูมิทัศน์และความสะอาดควรทำการจ้างบุคลากรจากชุมชนและให้มีคณะกรรมการดูแลผ่านการจัดตั้งกองทุนเพื่อดูแลวัดเลาเสียง

- นอกจากชุมชนโดยรอบจะเป็นเขตที่พักอาศัยแล้ว ยังประกอบด้วยกลุ่มที่พักนักท่องเที่ยวแบบแบกเป้จำนวนมาก เป็นนักท่องเที่ยวที่นิยมการเที่ยวโดยการเดินและจักรยาน เน้นการท่องเที่ยวระยะยาว ระยะทางการเดินจึงสามารถเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยววัดร้างได้อย่างสะดวก ตามถนนแคบและคดเคี้ยวของเมืองเก่าเชียงใหม่ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่เชื่อมโยงถึงกันได้

4.1.1.6 วัดอินทขิล

ความสำคัญ

- เจดีย์แปดเหลี่ยมของวัดสะดือเมืองนั้นแท้จริงมีความคล้ายคลึงกับเจดีย์ทรงกลมที่อยู่ตรงข้ามถนนของวัดอินทขิล (สะดือเมือง)ในปัจจุบัน เนื่องจากภายในก่อนการพอกขนาดใหญ่ขึ้นนั้นสันนิษฐานว่ามีรูปแบบเดียวกัน ชื่อเจดีย์วัดสะดือเมืองในปัจจุบันถูกกำหนดโดยกรมศิลปากรจากข้อมูลที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีและประชุมพงศาวดารต่างๆ (ศุภชัย นาการพิศุทธิ์, 2548) พื้นที่บริเวณนี้เชื่อว่าเคยเป็นส่วนหนึ่งของคุ้มหลวงของเจ้ากาวิโลรสสุริยวงศ์มาก่อน (พ.ศ. 2399-2413) อีกข้อสันนิษฐานที่ได้จากการขุดค้นล่าสุดของกรมศิลปากรได้อธิบายว่าวัดนี้อาจเคยเป็นวัดขนาดเล็กประจำพระราชวังหลวงซึ่งเป็นที่ประดิษฐานเสาอินทขิล

(ไกรสินธ์ อุ่นใจจินต์, 2549) โดยในเอกสารได้กล่าวถึงชื่อเรียกที่ต่างกันดังนี้ วัดสะดือเมือง, วัดอินทขิล และวัดพระแก้ว ซึ่งคงเป็นวัดเดียวกันแต่เรียกต่างกันในแต่ละยุคสมัยตามวัฏจักรการร้าง/ฟื้นฟูวัดนี้อย่างต่อเนื่อง

- การเกิดขึ้นของถนนอินทวโรรสเป็นปรากฏการณ์ที่น่าสนใจและช่วยอธิบายได้ถึงความสัมพันธ์ของเจดีย์โบราณทั้งสองนี้ โดยเป็นถนนที่มีความขัดแย้งในตัวเองได้แก่การสัญจรประชิดกับพระพุทธรูปขนาดใหญ่ อีกทั้งมีความตั้งใจให้ถนนนี้บ่อนทำลายความเชื่อท้องถิ่นเรื่องสะดือเมืองโดยการตัดถนนผ่ากลางวัดและทำให้เจดีย์ดั้งเดิมตั้งแต่ตั้งเมืองเชียงใหม่ทั้งสองแยกขาดออกจากกันตลอดไป (Forbes, 2006; Srithong, 1993; สปป. ลาวและมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2537; วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง, 2543) หลังปรากฏการณ์ทางการเมืองและสังคมนี้ผ่านไป เจดีย์แปดเหลี่ยมได้ถูกปิดล้อมเข้าเป็นส่วนหนึ่งของที่ทำการเทศาภิบาลซึ่งจะกลายเป็นศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่แห่งแรกจนกระทั่งปี 2527 ศาลากลางได้ย้ายออกไป ณ อำเภอแม่ริม สมัยนี้จึงเริ่มมีการปรับปรุงจากศาลากลางให้เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเกี่ยวกับเมืองเชีย งใหม่ เจดีย์แปดเหลี่ยมที่ตั้งอยู่ตำแหน่งเดิมมาโดยตลอดจึงกลายเป็น “พิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิต”ไปโดยปริยาย

รูปแบบศิลปกรรม

- ในส่วนของรูปแบบทางสถาปัตยกรรม เจดีย์แปดเหลี่ยมนี้เป็นตัวอย่างที่โดดเด่นเรื่องอิทธิพลของศิลปะหริภุญไชยและมอญในช่วงยุคต้นของเมืองเชียงใหม่ สันนิษฐานจากลายปูนปั้นประดับน่าจะอยู่ในสมัย คริสต์ศตวรรษที่ 14 และได้รับการปฏิสังขรณ์มาอย่างต่อเนื่อง (Forbes, 2006) เจดีย์แปดเหลี่ยมมีปรากฏในเมืองเชียงใหม่เพียงที่วัดสะดือเมืองฝั่งตรงข้ามและที่วัดเจ็ดยอด เป็นหลักฐานเจดีย์แบบเริ่มแรกของการตั้งเมืองเชียงใหม่ที่ได้อิทธิพลรูปแบบจากลำพูน สังเกตได้จากเจดีย์วัดสะดือเมืองที่ถูกรื้อฟื้นแล้วภายในเป็นแบบแปดเหลี่ยมและถูกก่อพอกให้มีขนาดใหญ่ขึ้นทรงสุโขทัยภายหลัง แสดงให้เห็นลำดับพัฒนาการทางรูปแบบได้เป็นอย่างดี เจดีย์อินทขิลและเจดีย์วัดสะดือเมืองจึงถูกสร้างในสมัยเดียวกันและเคยเป็นวัดเดียวกันมาก่อน ปัจจุบันเจดีย์วัดอินทขิลตั้งอยู่ในเขตรั้วของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อ 14 มีนาคม 2523 (ศุภชัย นาการพิศุทธิ์, 2548: 18)

ศักยภาพจากชุมชน

- เจดีย์ร้างแห่งนี้ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีที่สุดกลางใจเมืองเก่า ถัดจากอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ในรั้วของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ มีศักยภาพการท่องเที่ยวสูง ปัจจุบันกรมโยธาธิการและผังเมืองมีนโยบายพัฒนาย่านกลางใจกลางเมืองให้เป็นย่านพิพิธภัณฑ์ผ่านการใช้งานอาคารราชการเก่าที่ทรงคุณค่า

- ชุมชนโดยรอบนอกจากเป็นย่านอาคารเก่าเพื่อการท่องเที่ยวแล้ว อีกด้านหนึ่งคือสะดือของเมืองเก่าตามความเชื่อในการตั้งเมืองเดิม เชื่อมโยงกับถนนคนเดินและแหล่งอาหาร การกำหนดให้เจดีย์วัดอินทขิลเป็นจุดเริ่มต้นในเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างจึงมีความเหมาะสม

- ชุมชนของวัดอินทขิลจึงมิใช่ชาวบ้านแต่คือเครือข่ายการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง มีศักยภาพสูงสุดในวันอาทิตย์อันเป็นวันที่มีการจัดถนนคนเดินเพื่อส่งเสริมสินค้าพื้นเมืองและลดการใช้รถยนต์

- อีกชุมชนหนึ่งของเจดีย์แห่งนี้ได้แก่เครือข่ายพิพิธภัณฑ์ เป็นที่นิยมกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นทุนเดิม เป็นทางเลือกในการสื่อความหมายคุณค่าของเจดีย์ได้อย่างเต็มที่และบูรณาการ

ภาพที่ 4.7 วัดป่าอ้อยและวัดแสนตาห้อย

4.1.1.7 วัดป่าอ้อย

ความสำคัญ

- เป็นเจดีย์ที่ตั้งอยู่ในย่านช้างเผือกที่เป็นที่รวมของวัดร้างอย่างหนาแน่น แสดงให้เห็นว่าเป็นตำแหน่งหัวเวียงตามความเชื่อที่เป็นมงคล เป็นวัดขนาดเล็กที่หันทางหน้าวัดสู่ถนนทางทิศตะวันออกตอบรับการสัญจรแต่โบราณ เป็นตัวอย่างหนึ่งของการตั้งวัดจำนวนมากเรียงรายไปตามเส้นทางถนนช้างเผือกที่ปัจจุบันถูกบดบังจากอาคารแถวตลอดเส้นทางจากการเปลี่ยนเป็นย่านธุรกิจในสมัยหลัง วัดป่าอ้อยไม่ปรากฏชื่อในเอกสารหลักฐานโบราณ ทำให้ทราบได้ว่าเป็นวัดขนาดเล็กที่เกิดขึ้นสมัยหลังและถูกปิดทับบดบังมาก่อนการสำรวจรังวัดของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อออกโฉนดป้องกัน ปัจจุบันจึงมีพื้นที่ในการพัฒนาน้อยและไม่ครอบคลุมถึงทางออกที่ติดถนน เหลือไว้เพียงตรอกที่เดินเข้าถึงได้เท่านั้น ส่วนด้านหน้าวัดกลายเป็นอาคารพาณิชย์บดบังหมดสิ้น

รูปแบบศิลปกรรม

- เป็นรูปแบบพัฒนาการของเจดีย์เชียงใหม่ที่เกือบสมบูรณ์แบบวัดพระธาตุดอยสุเทพ สังเกตได้จากทรงระฆังมีขนาดเล็กชะลูดขึ้นและส่วนอื่นๆกลายเป็นทรงหลายมุมรับกับฐานเหลี่ยมแบบพื้นเมือง ในอนาคตทรงกลมของระฆังจะกลายเป็นเหลี่ยมรับกันอย่างสมบูรณ์ต่อไป แสดงให้เห็นว่าเป็นเจดีย์ที่สร้างและมี

พัฒนาก่อนการสร้างพระบรมธาตุดอยสุเทพในรูปแบบปัจจุบันไม่นานนัก สันนิษฐานว่าถูกสร้างราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือพุทธศตวรรษที่ 21 ที่นิยมสร้างเจดีย์มากที่สุดและพื้นที่การก่อสร้างเจดีย์ในเขตเมืองเก่ามีความจำกัดแล้ว เจดีย์ที่สร้างจึงมีสัดส่วนเล็กลงตามพื้นที่วัดด้วย

ศักยภาพจากชุมชน

- เป็นวัดที่มีพื้นที่โฉนดวัดร้างไม่มากนัก อีกทั้งโดนขนาบรอบจากหอพักของผู้ประกอบการด้านที่ติดถนน จึงจัดว่าเป็นวัดร้างที่มีผู้ใช้งานพื้นที่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ผิดประเภทและไม่ยั่งยืน

- จากข้อมูลสัมภาษณ์หัวหน้าและรองประธานชุมชนพบว่ามีความต้องการพัฒนาอยู่แล้วและพยายามแก้ไขสภาพแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีอุปสรรคคือที่ดินโดยรอบเจดีย์แห่งนี้เป็นของเอกชนที่ลงทุนทำโครงการเป็นอาคารตึกแถวและสถานบันเทิงมาก่อน อาคารมีการซื้อขาย ส่วนถนนทั้งหมดของโครงการตั้งแต่เมื่อแรกสร้างยังไม่ได้โอนเป็นสาธารณะที่รับผิดชอบโดยเทศบาล ถนนของโครงการนี้เทศบาลจึงไม่สามารถเข้ามาพัฒนาพื้นที่ได้ ทำให้บรรยากาศโดยรวมมีความทรุดโทรมมาอย่างต่อเนื่อง

-ศักยภาพวัดป่าอ้อยตั้งอยู่ในชุมชนธุรกิจของย่านช้างเผือก ถูกบดบังโดยอาคารพาณิชย์และมีทางเข้าเป็นตรอกสู่เจดีย์ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงต้องประสานผลประโยชน์ทางธุรกิจโดยรอบด้วย จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าห้างร้านธุรกิจโดยรอบยินดีสนับสนุนการพัฒนา ขาดแต่ผู้นำจากภาครัฐ การบริหารจัดการที่ดีจะนำมาซึ่งการลดหย่อนภาษีจากการบริจาคและดูแลโดยชุมชนได้ ดังนั้นการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในย่านธุรกิจจะประสบความสำเร็จกับชุมชนได้ หากมีแผนที่ชัดเจนเรื่องการสร้างมูลค่าเพิ่มของพื้นที่นั่นเอง

-การพัฒนาทางกายภาพในขั้นตอนแรกและลงมือทำได้เลยจึงพัฒนาระบบชี้ตำแหน่งสู่วัดร้างที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากมีศักยภาพห่างจากถนนช้างเผือกเพียงไม่กี่เมตรเท่านั้น ทางออกทางถนนนี้เดิมสันนิษฐานว่าคือทางประตูโขงด้านหน้าวัดที่หันออกสู่ทิศตะวันออกนั่นเอง ดังจะเห็นได้ว่ามีวัดร้างและไม่ร้างจำนวนมากตั้งอยู่ริมถนนทางทิศตะวันออก เนื่องจากถนนช้างเผือกมุ่งจากทิศใต้สู่ทิศเหนือ เมื่อได้ร้างลงจึงถูกสร้างอาคารพาณิชย์บดบังเนื่องจากเอื้อต่อประโยชน์ต่อธุรกิจได้เป็นอย่างดี

4.1.1.8 วัดแสนตาห้อย

ความสำคัญ

- เป็นเจดีย์ที่ไม่ปรากฏในเอกสารหลักฐาน แสดงให้เห็นว่าถูกสร้างสมัยหลัง มีความโดดเด่นทั้งรูปแบบพัฒนาการทางศิลปกรรมและทำเลมาแต่อดีต ตั้งอยู่ตรงข้ามกับประตูสวนดอกมุ่งหน้าสู่เวียงสวนดอกที่เป็นนิคมทางศาสนาที่สำคัญ วัดแสนตาห้อยจึงเป็นจุดหมายตามาแต่โบราณในการเดินทางสู่เวียงสวนดอกที่ชัดเจนที่สุด ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติฯ

รูปแบบศิลปกรรม

- เป็นหลักฐานพัฒนาการก่อนการเป็นเจดีย์แบบเชียงใหม่ที่สมบูรณ์แบบเจดีย์บรมธาตุดอยสุเทพ ประกอบด้วยส่วนครึ่งบนแบบระฆังซ้อนชั้นและส่วนล่างที่เป็นฐานเหลี่ยมแบบพื้นเมืองย่อมุม ก่อนที่จะกลายเป็นเหลี่ยมหมดสิ้นหลังจากนี้ในเจดีย์อื่นที่สร้างหลังจากนี้ สันนิษฐานว่าสร้างราวคริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือพุทธศตวรรษที่ 21 ที่มีความนิยมสร้างเจดีย์มากที่สุดและพบโบราณสถานในปัจจุบันมากที่สุดเช่นกัน

ศักยภาพจากชุมชน

- เป็นวัดร้างอีกแห่งที่มีลักษณะเฉพาะจากการถูกเช่าพื้นที่ดูแลโดยราชการ เป็นส่วนหนึ่งของหอจดหมายเหตุและหอสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ ตั้งอยู่ริมถนนในตำแหน่งที่ดี มองเห็นได้จากระยะไกลและอยู่เยื้องกับประตูสวนดอกอันเป็นจุดหมายตาสำคัญของเมืองเก่าเชียงใหม่อีกแห่งหนึ่ง จึงได้รับเลือกให้ติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์และตัดแต่งต้นไม้ดูแลภูมิทัศน์เป็นพิเศษเรียบร้อยแล้ว เหมาะกับการท่องเที่ยวได้ทันทีตั้งอยู่บนถนนที่มุ่งหน้าสู่แหล่งท่องเที่ยวมากมาย อาทิเช่นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และถนนนิมมานเหมินท์ ฝั่งตรงข้ามเรียงรายด้วยโรงพยาบาลตลอดทั้งถนน ได้แก่โรงพยาบาลประสาทและสวนดอก อีกทั้งด้านหลังของทั้งสองโรงพยาบาลยังคงอนุรักษ์แนวกำแพงดินของเวียงสวนดอกไว้ได้เป็นอย่างดี รอการเชื่อมโยงให้เกิดการท่องเที่ยวได้อีกมาก

- ชุมชนของวัดแสนตาห้อยจึงเป็นหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับประชาชน การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว นอกจากเพื่อชาวต่างชาติแล้ว ควรคำนึงถึงสถานที่พักผ่อนที่เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อบูรณาการกับทางโรงพยาบาลและห้องสมุดโดยรอบด้วย จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่าทางหอจดหมายเหตุยินดีให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเจดีย์แห่งนี้เนื่องจากมีที่จอดรถรองรับและเตรียมที่ว่างไว้อยู่แล้ว สามารถมาเที่ยวชมได้ทันทีในเวลาราชการ ในอนาคตการพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะเต็มที่สามารถทำได้โดยการเปลี่ยนแปลงรั้วให้เข้ามาประชิดอาคารและให้เจดีย์เป็นสัดส่วนของตัวเองเพื่อต้อนรับผู้มาเยือนได้มากขึ้น การจัดพื้นที่สีเขียวที่เหมาะสมกับการอ่านหนังสือจึงช่วยบูรณาการกับทางหอสมุดได้ดียิ่งขึ้นโดยไม่แยกส่วนออกจากกัน

ภาพที่ 4.8 วัดหนองหล่มและวัดป่าตาล

4.1.1.9 วัดหนองหล่ม

ความสำคัญ

- เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ ไม่ปรากฏชื่อในตำนานเอกสารใดๆ แต่เนื่องจากมีขนาดที่ใหญ่กว่าเจดีย์ทั่วไป ทำให้อนุมานที่ดินโดยรอบวัดเดิมและวิหารว่ามีสัดส่วนที่กว้างขวางตลอดทั้งพื้นที่ด้วยเช่นกัน อีกทั้งควรเป็นวัดสำคัญมาแต่เดิมที่ตั้งอยู่ใกล้กับชัยภูมิสำคัญของเมืองทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันเหลือเพียงเจดีย์ขนาดใหญ่ล้อมด้วยถนนและบ้านเรือน ที่ดินโดยรอบเปลี่ยนไปเป็นที่พักนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ความโดดเด่นจึงปรากฏชัดเจนเรื่องขนาด ความสมบูรณ์ของเจดีย์ และทำเลที่ตั้งสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองเก่า โดยบริเวณใกล้เคียงยังมีเจดีย์ร้างวัดร่มโพธิ์ที่เล็กกว่าตั้งอยู่ให้ศึกษาเพิ่มเติมได้อีกด้วย

รูปแบบศิลปกรรม

- เป็นเจดีย์ที่ได้อิทธิพลสุโขทัย ครึ่งบนเป็นแบบระฆังและครึ่งล่างเป็นแบบฐานย่อมุมแบบพื้นเมืองที่พยายามผสมผสานอย่างเห็นได้ชัด เป็นแบบอย่างพัฒนาการของเจดีย์ที่คล้ายคลึงกับเจดีย์ประธานวัดสวนดอก เป็นเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่สมควรได้รับการพัฒนาพื้นที่โดยรอบเป็นอย่างยิ่ง

ศักยภาพจากชุมชน

- เจดีย์ขนาดใหญ่แห่งนี้เป็นตัวอย่างพัฒนาการโดยรอบเขตโบราณสถานที่น้อยเกินไป ท่ามกลางชุมชนดั้งเดิมที่กำลังเปลี่ยนแปลงสู่ที่พักนักท่องเที่ยวประเภทต่างๆ อีกทั้งเชื่อมโยงสู่เมืองเก่าและกาดหลวงได้สะดวก จึงอยู่ท่ามกลางนักท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงได้ง่าย

- ชุมชนจึงมีการเปลี่ยนแปลงสู่ภาคธุรกิจมากขึ้น จากการติดตามความเปลี่ยนแปลงในรอบ10ปีที่ผ่านมา พบว่าที่ดินโดยรอบเจดีย์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน ดังล่าสุดมีการสร้างโรงแรมระดับ2ดาวทางทิศตะวันออก มีการออกแบบให้เจดีย์เป็นศักยภาพของโรงแรมที่มองเห็นได้จากสระว่ายน้ำและห้องพัก โดยใช้คำว่า “เจดีย์”เป็นส่วนหนึ่งของชื่อโรงแรมเพื่อการจดจำได้ง่ายอีกด้วย แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบคาดว่าจะมีการแทนที่บ้านพักอาศัยเดิมด้วยที่พักนักท่องเที่ยวตลอดทั้งย่าน

- ศักยภาพจากชุมชนเพื่อการพัฒนาวัดหนองหล่มให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงประกอบด้วยชุมชนดั้งเดิมและภาคธุรกิจโดยรอบที่จะต้องประสานผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน เนื่องจากเจดีย์วัดหนองหล่มไม่มีโฉนดที่ดินวัดร้างที่กว้างใหญ่ตามขนาดของเจดีย์ มีเพียงการประกาศเขตโบราณสถานของกรมศิลปากรโดยรอบเจดีย์เท่านั้น จึงทำให้เกิดถนนโดยรอบฐานเจดีย์ขึ้นมาได้ ปัจจุบันจึงใช้เป็นที่จอดรถโดยไม่มีรั้วกั้นและพื้นที่ฉนวนแต่อย่างใด

- ข้อมูลสัมภาษณ์จากชุมชนพบว่าเป็นชุมชนที่ยินดีรับการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทุกขณะจากทำเลที่ดี ความเข้มข้นชุมชนพักอาศัยลดลงแต่กลับเข้มข้นจากภาคธุรกิจที่ขยายตัวเข้ามาซื้อที่ดินโดยรอบเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

- แนวทางการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเต็มที่ในอนาคตจึงสามารถจัดเป็นพื้นที่สาธารณะกลางมากยิ่งขึ้น ไม่ให้รถยนต์เข้ามาในพื้นที่รอบเจดีย์ โดยให้ใช้การเดินและจักรยานแทน ส่งเสริมทั้งธุรกิจโรงแรมโดยรอบและให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมรายละเอียดของเจดีย์ได้ประณีตขึ้นอีกด้วย

- ศักยภาพอีกประการหนึ่งของชุมชนนี้ได้แก่ การเป็นที่ตั้งของวัดร้างหนองหล่มและวัดร่มโพธิ์ที่เชื่อมโยงด้วยการเดินได้สะดวกและใกล้ วัดร่มโพธิ์มีขนาดที่เล็กกว่าแต่คงสภาพสมบูรณ์ ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตหอพักและถูกบดบัง สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้อีกแห่งหนึ่งได้ทันที

4.1.1.10 วัดป่าตาล

ความสำคัญ

-เป็นวัดที่มีเจดีย์รูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์และมีสภาพสมบูรณ์ครบทั้งองค์ ตั้งอยู่ทำเลธุรกิจย่านช้างเผือกซึ่งเป็นย่านมงคลมาแต่โบราณ เป็นเจดีย์ขนาดปานกลางที่มีพื้นที่ไม่มากนักแวดล้อมด้วยอาคารแถว มีถนนที่เกิดขึ้นภายหลังใกล้ฐานเจดีย์มากเกินไปทำให้ได้รับผลกระทบตลอดเวลาจากการสัญจร คงสภาพปัจจุบันเฉพาะเจดีย์ประธานเป็นจุดหมายตามาแต่โบราณ

รูปแบบศิลปกรรม

-เป็นเจดีย์ทรงปราสาทผสมผสานกับทรงระฆังแบบสุโขทัยส่วนยอด มีการเจาะช่องคูหา4ด้านเป็นเจดีย์แบบผสมที่พบที่วัดเจ็ดยอดอีกแห่งหนึ่งซึ่งมีขนาดใหญ่กว่ามาก เป็นรูปแบบพัฒนาการที่เป็นเอกลักษณ์ในช่วงราชวงศ์มังราย

ศักยภาพจากชุมชน

-เจดีย์วัดป่าตาลตั้งอยู่ห่างจากถนนช้างเผือกไม่มากและถูกมองเห็นได้ ตั้งอยู่ในย่านที่มีวัดร้างใกล้เคียงคงเหลืออยู่มากที่สุด ทำให้วางแผนการท่องเที่ยวของย่านได้สะดวกคุ่มค่า

-เป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่ท่ามกลางอาคารพาณิชย์ที่ประกอบธุรกิจตลอดเส้นทาง มีการจราจรคับคั่งตลอดเวลา ผู้อาศัยโดยรอบจึงประกอบด้วยเจ้าของอาคารและผู้เช่าอาคาร รวมถึงเจ้าของกิจการที่มีสำนักงานพร้อมพนักงาน มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่นและอีกส่วนหนึ่งเดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงควรคำนึงถึงการเพิ่มพื้นที่สาธารณะสีเขียวและการสนับสนุนจากเอกชนโดยรอบ เป็นการลดฝุ่นละอองจากการสัญจรไปด้วยในตัว

-สนับสนุนโดยภาคธุรกิจได้ ในลักษณะการลดหย่อนภาษีและให้การสนับสนุนในการพัฒนาบำรุงรักษาอย่างเป็นทางการ ดังจะเห็นได้ว่าปัจจุบันพื้นที่ตามโฉนดเป็นแนวยาวสู่ถนนหลัก ประชิดกับอาคารของธนาคารและเป็นที่จอดรถ ธนาคารสามารถออกแบบพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นได้ เป็นต้น

-ตั้งอยู่บนทางสัญจร ทำให้พบเห็นได้ตลอดเวลา การพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะอย่างเหมาะสมให้เที่ยวชมสักการบูชาได้จึงเป็นตัวอย่างการพัฒนาสู่วัดร้างใกล้เคียงให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น บรรยากาศความศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นศาสนาสถานจะกลับมาและป้องกันไม่ให้รถเข้ามาจอดบดบังได้อีกประการหนึ่ง

-พัฒนาเป็นอนุสรณ์สถานของชุมชนได้ เนื่องจากตั้งในทำเลที่โดดเด่นจากแต่ละด้าน การพัฒนาให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำย่านจึงเป็นทางเลือกในบริบทไทยอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นโอกาสให้เกิดการสนับสนุนจากห้างร้านโดยรอบเพื่อการดูแลรักษาได้อย่างต่อเนื่อง

วัดร้างนำร่อง10วัดได้ถูกประเมินศักยภาพจากแต่ละชุมชนเพื่อศึกษาความเป็นไปได้สู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อสรุปผลในตารางที่4.2 วัดร้างที่ถูกเลือกทั้ง10วัดประกอบด้วย

วัด 1 หมายถึง วัดป่าแดงหลวง **วัด 6** หมายถึง วัดอินทขิล

วัด 2 หมายถึง วัดธาตุกลาง **วัด 7** หมายถึง วัดป่าอ้อย

วัด 3 หมายถึง วัดเชียงของ **วัด 8** หมายถึง วัดแสนตาห้อย

วัด 4 หมายถึง วัดปันสาท **วัด 9** หมายถึง วัดหนองหล่ม

วัด 5 หมายถึง วัดเลาเสียง **วัด 10** หมายถึง วัดป่าตาล

ตารางที่ 4.2 ค่าคะแนนจากการประเมินศักยภาพแต่ละชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

วัดที่ถูกเลือก	**วัด 1**	**วัด 2**	**วัด 3**	**วัด 4**	**วัด 5**	**วัด 6**	**วัด 7**	**วัด 8**	**วัด 9**	**วัด 10**
ศักยภาพการพัฒนาจากแต่ละชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (หัวข้อละ 5 คะแนน - 5 มากที่สุด / 4 มาก / 3 ปานกลาง / 2 น้อย / 1 น้อยที่สุด / 0 ไม่มีศักยภาพ)										
1. วัดร้างกับชุมชน										
1.1 มีพื้นที่ให้พัฒนาได้ทันทีในเฟสแรก	3	5	2	5	4	5	2	5	2.5	5
1.2 มีความต้องการจากชุมชน	4	5	3	4	2	4	3.5	4	3	3
1.3 การรองรับที่จอดรถและรถแดงเข้าถึงได้	3	3	2	5	1.5	5	4	4	2.5	2.5
2. เส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่										
2.1 ทำเลที่ตั้ง - แหล่งอาหาร - ถนนคนเดิน - จุดหมายตา	3	3.5	5	4.5	4	5	5	4	4.5	3
2.2 ถนน - การเข้าถึง - พาหนะ 2 ล้อ - เส้นทางรถเมล์ RTC	4	4	5	5	4	5	4	5	5	5
2.3 ใกล้ย่านวัดยอดนิยม	2	5	4.5	4	3.5	5	4	4.5	4.5	4
2.4 ใกล้ย่านที่พักประเภท - Hostel - Guesthouse	5	4	4	4.5	4.5	4	4	4	5	4
2.4 รัศมีจากศูนย์กลางเมือง อนุสาวรีย์สามกษัตริย์	2	3.5	3.5	4	3.5	5	4	4	4	4
คะแนนรวม (40)	**26**	**33**	**29**	**36**	**27**	**38**	**30.5**	**34.5**	**31**	**30.5**

จากตาราง4.2 สรุปผลการประเมินศักยภาพแต่ละชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่มากที่สุดได้แก่วัดอินทขิล, วัดปันสาท, วัดแสนตาห้อย, วัดธาตุกลาง และวัดหนองหล่ม ส่วนวัดป่าตาลและป่าอ้อยมีศักยภาพเท่ากัน ลำดับต่อมาได้แก่วัดเชียงของ, วัดเลาเสียง และวัดป่าแดงหลวงมีศักยภาพน้อยที่สุดของกลุ่ม อธิบายศักยภาพจากชุมชนสู่เส้นทางท่องเที่ยวอย่างละเอียดโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุดของ 10 วัดนำร่องได้ดังต่อไปนี้

อันดับ1 วัดอินทขิล ได้รับคะแนนสูงสุดถึง 38/40 และได้คะแนนเต็ม 5 เกือบครบทุกปัจจัยเนื่องจากมีความโดดเด่นทั้งทำเลและคุณค่าสถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ อีกทั้งตั้งอยู่ในทำเลกลางเมืองเก่าบริเวณที่เคยเป็นสะดือเมืองและศาลากลางเก่า ใกล้กับอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ที่เป็นจุดหมายตาสำคัญ เป็นจุดเริ่มต้นของการท่องเที่ยวเมืองเก่าเช่นเดียวกับประตูท่าแพ ปรากฏในสื่อๆต่างๆทั่วโลก

เจดีย์นี้มีศักยภาพสูงในการสื่อความหมายด้วย ได้แก่เป็นเจดีย์แปดเหลี่ยมแบบหริภุญไชยยุคเริ่มต้นตั้งเมืองเชียงใหม่ที่ยังเหลืออยู่ในสภาพสมบูรณ์ อีกทั้งถูกพัฒนาพื้นที่เป็นพื้นที่สีเขียวไว้อยู่แล้ว ได้รับการดูแลอย่างดีจากทางศูนย์ศิลปวัฒนธรรม เข้าถึงได้ง่ายจากทุกทิศทางและสามารถพัฒนาเป็นที่จอดจักรยานและเป็นต้นแบบนำร่องเพื่อการท่องเที่ยววัดร้างได้ทันที

ศักยภาพที่เหลือยังรออยู่ใต้ผืนดินจากการถูกขุดค้นโดยกรมโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่พบว่าฐานรากวิหารทางทิศตะวันออกยังอยู่ในสภาพดี ลึกลงไปจากใต้ดินไม่มากนัก เหมาะแก่การสร้างหลังคาคลุมหรือปิดด้วยพื้นกระจกให้มองเห็นด้านล่างได้ จัดเป็นแผนพัฒนาในอนาคตที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนหนึ่งเนื่องจากต้องจัดการเรื่องน้ำใต้ดินและไฟส่องสว่างเพิ่มเป็นพิเศษ สอดคล้องกับการตั้งอยู่ในบริบทพิพิธภัณฑ์ปัจจุบัน

ส่วนศักยภาพนอกรั้วหอศิลปวัฒนธรรมออกมาได้แก่มีวัดอินทขิลสะดือเมืองตั้งอยู่ เคยเป็นวัดร้างและถูกฟื้นฟูเป็นที่เรียบร้อยแล้ว อีกทั้งยังมีวิหารหลวงพ่อขาวซึ่งตั้งอยู่กลางถนน เป็นปรากฏการณ์ที่หาได้ยากและยังเป็นส่วนหนึ่งของถนนคนเดินวันอาทิตย์ที่เป็นต้นแบบไปทั่วประเทศอีกด้วย ในอนาคตสามารถพัฒนาเป็นสวนสาธารณะที่มีรั้วของตนเอง โดยแยกรั้วสถานที่ราชการหอศิลป์ด้านหลังอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ โดยทางกรมโยธาธิการและผังเมืองเคยมีแผนการจะปิดถนนและจัดเป็นสวนที่รวมวัดทั้งสองเข้าไว้ด้วยกันมาแล้ว แต่ยากต่อการปฏิบัติเนื่องจากมีร้านค้าและอาคารพาณิชย์ตั้งอยู่ตลอดแนวถนน

อันดับ2 วัดปันสาท ได้รับคะแนนเป็นอันดับสองจากความโดดเด่นเรื่องทำเลและคุณค่าทางสถาปัตยกรรม อีกทั้งอาณาบริเวณโดยรอบพร้อมพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวนำร่องได้ทันที จากข้อดีที่ตั้งอยู่ในสถานีรถโดยสารแห่งแรกของเมืองเชียงใหม่ จึงได้มีการจัดการที่จอดรถและทางเข้าที่เชื่อมโยงถนนต่างๆได้อย่างสะดวกมาจนถึงปัจจุบันนี้

ศักยภาพอีกประการหนึ่งได้แก่การตั้งอยู่ในย่านช้างเผือกที่เป็นจุดหมายตามาแต่เดิม มองเห็นได้จากระยะไกลและมีวัดร้างอื่นๆแวดล้อม เชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้จำนวนมากในระยะที่เดินและจักรยานเข้าถึง อาทิเช่นอนุสาวรีย์ช้างเผือกอันเป็นที่มาของชื่อย่าน วัดป่าอ้อย วัดป่าคา วัดเจดีย์แดงนอก วัดเจดีย์แดงใน และวัดพระเจ้าอมเมี่ยง เป็นต้น ส่วนวัดที่ไม่ร้างที่ใกล้ที่สุดได้แก่วัดกู่เต้า เป็นต้น

ศักยภาพอีกประการหนึ่งได้แก่ การที่เจดีย์และที่ดินตั้งอยู่ริมถนน ถูกปลูกสร้างเป็นอาคารพาณิชย์ตลอดแนวที่ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรม สามารถทำการพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องวัดร้างในย่านช้างเผือก ที่มีจำนวนมากไม่จำเป็นต้องรื้อถอน อีกทั้งมีที่จอดรถอยู่ด้านหลังอาคารพาณิชย์เพื่อรองรับได้จำนวนหนึ่ง

อันดับ3 วัดแสนตาห้อย ได้รับคะแนนรวมเป็นลำดับที่สาม มีความโดดเด่นที่สุดเรื่องทำเลและพื้นที่โดยรอบที่ถูกพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวได้ทันที ได้รับการดูแลอย่างดีจากกรมศิลปากรและเทศบาล ปัจจุบันอยู่ในการดูแลของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติเชียงใหม่ มีการจัดไฟส่องสว่างเจดีย์อย่างสวยงามในเวลากลางคืน

ศักยภาพจึงโดดเด่นจากการตั้งอยู่ริมถนนและเห็นได้ไกล นักท่องเที่ยวสามารถเดินเข้าไปชมได้ทันที โดยแจ้งกับยามทางด้านหน้า มีที่จอดรถรองรับและมีผู้ใช้บริการหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติจึงเป็นสถานที่ราชการที่เปิดต้อนรับผู้มาเยือนเป็นปกติ ในเวลาราชการ นอกเวลาสามารถชมได้จากนอกรั้วพร้อมป้ายสื่อความหมาย ล่าสุดมีการตัดแต่งต้นไม้ขนาดใหญ่ที่เคยรกครึ้มปกคลุมโบราณสถานออก เผยให้เห็นเจดีย์ขนาดใหญ่และมีพื้นที่สีเขียวเหมาะแก่การพักผ่อนได้โดยการเพิ่มร่มเงาขึ้นในอนาคต

อันดับ4 วัดธาตุกลาง มีศักยภาพที่โดดเด่นเรื่องขนาดและรูปแบบสถาปัตยกรรม อีกทั้งตั้งอยู่เป็นจุดหมายตามาโดยตลอดของย่าน มีที่ดินโฉนดวัดร้างกว้างใหญ่ตลอดถนน ทำให้สามารถขอคืนพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ระดับเมืองได้ โดยไม่ต้องซื้อที่ดินเพิ่มเติมเพื่อพัฒนาแต่อย่างใด

เจดีย์วัดธาตุกลางปัจจุบันสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีไร้สิ่งบดบัง มีการกันเขตพื้นที่ฉนวนไว้แล้วโดยรอบจากคณะกรรมการเฉลิมฉลองครบรอบ 700 ปีเมืองเชียงใหม่ มีป้ายสื่อความหมายสภาพเก่า แสดงให้เห็นว่าเป็นเจดีย์สำคัญและมีประวัติศาสตร์รองรับที่ชัดเจน มีความโดดเด่นทางรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ขนาดใหญ่ที่พบได้เพียงแห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่อีกด้วย แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลศาสนาพุทธนิกายจากสุโขทัยที่เข้มข้น สันนิษฐานว่าเคยเป็นวัดที่สำคัญที่สุดของย่านนี้แต่โบราณตามพื้นที่นอกกำแพงเมือง เป็นเส้นทางที่เชื่อมออกไปสู่ประตูก้อมอันเป็นประตูเมืองชั้นนอกทางด้านทิศใต้

ศักยภาพของวัดนี้อีกประการหนึ่งได้แก่ชุมชนวัดธาตุคำเห็นคุณค่าและยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยว พร้อมทั้งรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นชุมชนแท้ที่จะเป็นผู้ใช้และดูแลเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทสวนสาธารณะในอนาคต

อันดับ5 วัดหนองหล่ม นอกจากมีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่กว่าเจดีย์ร้างส่วนใหญ่แล้ว ยังมีคะแนนสูงสุดในปัจจัยเรื่องทำเลใกล้ที่พักนักท่องเที่ยวราคาประหยัดอีกด้วย โดยปัจจุบันถูกล้อมรอบโดยที่พักนักท่องเที่ยวและโรงแรมถึงสามด้าน ไกลออกไปเรียงรายด้วยเกสต์เฮ้าท์และโฮสเทล มีถนนเล็กตรอกซอยเชื่อมโยงสู่แหล่งท่องเที่ยวโดยรอบได้ง่ายและรวดเร็วทั้งการเดินและพาหนะ 2 ล้อ อาทิเช่นทิศตะวันตกเชื่อมสู่คูเมืองชั้นในใกล้วัดชัยศรีภูมิ ส่วนทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือสามารถเชื่อมโยงสู่กาดหลวง แม่น้ำปิง และสถานทูตอเมริกาได้อย่างรวดเร็ว

ศักยภาพของวัดหนองหล่มยังสามารถนำชมวัดร้างข้างเคียงที่ใกล้ที่สุดได้ด้วยระยะการเดิน ได้แก่ วัดร่มโพธิ์ ซึ่งมีความโดดเด่นทางสถาปัตยกรรมที่หาได้ยากเช่นกัน ในอนาคตควรพัฒนาให้บริเวณโดยรอบสัญจรโดยการเดินและจักรยาน จัดพื้นที่เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะของย่าน ส่งเสริมกิจการที่พักของย่านได้อย่างยั่งยืน โดยปัจจุบันโรงแรมที่ประชิดเจดีย์ได้นำชื่อเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของโรงแรมเพื่อการค้นหาจากแผนที่ออนไลน์ได้ง่ายอีกด้วย

อันดับ6 วัดป่าตาล (ได้คะแนนเท่ากับวัดป่าอ้อย) ได้คะแนนเต็มในหัวข้อการพัฒนาที่ทำได้ทันทีและมีที่จอดรถรองรับ เจดีย์มีปูนปั้นเหลืออยู่มาก มองเห็นได้จากระยะไกลของถนนช้างเผือก แวดล้อมด้วยอาคารพาณิชย์ ไร้สิ่งบดบัง สามารถเที่ยวชมได้ทันทีจากการเดินและพาหนะ2ล้อสะดวกที่สุด ตั้งอยู่ย่านช้างเผือกที่มีวัดร้างจำนวนมาก ทำให้คุ้มค่าต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวในระยะเวลาอันสั้น วัดร้างใกล้เคียงได้แก่ วัดปันสาท วัดป่าดู่ วัดป่าคา วัดเจดีย์แดงนอก วันเจดีย์แดงใน และวัดพระเจ้าอมเมี่ยงเป็นต้น

อันดับ6 วัดป่าอ้อย (ได้คะแนนเท่ากับวัดป่าตาล) มีศักยภาพสูงสุดเรื่องทำเลที่ตั้งในย่านช้างเผือก สามารถเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างได้โดยง่าย เข้าถึงได้จากพาหนะทุกประเภท ห่างจากถนนช้างเผือกเพียงหลังอาคารพาณิชย์ สภาพโดยรอบมีที่จอดรถเพียงพอจำนวนหนึ่งเนื่องจากตั้งอยู่ในโครงการของเอกชนที่เคยได้รับการพัฒนามาก่อน ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมและซบเซาลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งถนนที่เป็นหลุมและฝุ่นรอการพัฒนา

ศักยภาพอีกประการหนึ่งได้แก่ตัวเจดีย์ที่ยังสมบูรณ์ครบองค์ สามารถเข้าเยี่ยมชมได้ถึงสามทาง จากข้อมูลสัมภาษณ์ผู้นำและรองผู้นำชุมชนมีความต้องการและพร้อมให้การสนับสนุนในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เนื่องจากปัจจุบันเป็นที่พักของคนต่างด้าวที่หนาแน่นมากเกินไป สภาพแวดล้อมจะถูกพัฒนาไปพร้อมการท่องเที่ยวด้วย

อันดับ7 วัดเชียงของ ศักยภาพของวัดเชียงของได้คะแนนเต็มถึง2ปัจจัย ได้แก่ทำเลที่ตั้งและการเข้าถึงที่โดดเด่น มีฐานะเป็นจุดหมายตาของคนท้องถิ่นที่จอดรถโดยสารออกนอกเมืองมาอย่างยาวนาน วัดนี้ยัง

ปรากฏเอกสารพับสาโบราณในโครงนิราศหริภุญไชยที่ผู้แต่งเดินทางออกนอกเมืองบันทึกการมีอยู่ จึงเป็นหลักฐานที่ชัดเจนถึงความเป็นจุดหมายตาของเมืองมาแต่โบราณ

เจดีย์รูปแบบที่หายากนี้ตั้งอยู่ตรงข้ามกับตลาดประตูเชียงใหม่ เป็นประตูเมืองชั้นในที่สำคัญมาแต่โบราณ เจดีย์ถูกประกาศเป็นเขตโบราณสถานเพียงโดยรอบฐานเจดีย์เพื่อการเดินเข้าบำรุงรักษา ขาดการกันเขตเป็นโฉนดที่ดินวัดร้างเพื่อการพัฒนาในอนาคตเนื่องจากถูกจับจองปลูกสร้างอาคารไปหมดสิ้น ข้อดีคือไม่ถูกบดบังจากทางด้านหน้าทำให้ค้นหาและพบได้โดยง่าย

ศักยภาพวัดนี้จึงควรถูกต่อยอดให้เชื่อมโยงกับพาณิชยกรรมโดยรอบและรถโดยสารเดิม อีกทั้งเชื่อมโยงกับตลาดอาหารตรงกำแพงเมืองฝั่งตรงข้ามก่อนเข้าสู่ประตูเชียงใหม่ ให้ส่งเสริมซึ่งกันและกันทางด้านการท่องเที่ยวและเกิดมูลค่าที่ยั่งยืนเรื่องอาหาร Street food ที่กำลังเป็นที่นิยมอีกด้วย

<u>อันดับ8 วัดเลาเสียง</u> มีศักยภาพจากที่ดินและเป็นตัวแทนของวัดท่ามกลางชุมชน ควรได้รับการพัฒนาตามแนวทางชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งและขยายพื้นที่สู่ถนนเป็นสวนสาธารณะได้อย่างกว้างขวางตามโฉนดที่ดิน เจดีย์วัดนี้เป็นเป็นตัวแทนของพัฒนาการเจดีย์ทรงลังกาที่ผสมกับฐานย่อเก็จซ้อนชั้นก่อนที่จะเป็นเจดีย์แบบเชียงใหม่แท้แบบพระธาตุดอยสุเทพ เป็นเจดีย์ขนาดปานกลางที่ได้รับการอนุรักษ์จากกรมศิลปากรเรียบร้อยแล้ว คงสภาพรูปทรงได้เป็นอย่างดี

ศักยภาพการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว สามารถเข้าถึงจากถนนใหญ่ได้จากการเดิน พาหนะ 2 ล้อและรถยนต์ เหมาะสมกับการท่องเที่ยวด้วยการเดินและจักรยานมากที่สุดเนื่องจากเป็นถนนแคบ การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสามารถทำได้ทันทีผ่านพิกัดนำทาง ส่วนทางกายภาพให้ทำการกันเขตพื้นที่โดยรอบให้สะอาดหมดจดโดยการกั้นรั้วตามเขตโบราณสถานป้องกันการถูกคุกคามจากชุมชน การวางแผนพัฒนาจึงควรพัฒนาเป็นเฟส (Phase) ตามช่วงเวลาเพื่อการยอมรับและเน้นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้มากขึ้นตามลำดับ

ศักยภาพเจดีย์นี้สามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยงเข้ากับที่พักนักท่องเที่ยวประเภทเกสต์เฮาส์และโฮสเทลที่มีอยู่แล้ว อีกทั้งใกล้บริเวณถนนคนเดินวันเสาร์ถนนวัวลาย ในอนาคตอาจเปิดเป็นถนนคนเดินเชื่อมโยงสู่ถนนคนเดินวัวลายและเส้นทางสู่วัดธาตุกลางได้อีกด้วย

<u>อันดับ9 วัดป่าแดงหลวง</u> ได้รับคะแนนสูงสุดเรื่องตั้งอยู่ใกล้ที่พักนักท่องเที่ยวและย่านหอพักหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชื่อมโยงได้หลายเส้นทางแบบไยแมงมุมสู่ถนนคลองชลประทาน วัดป่าแดงมหาวิหาร วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ร้านอาหาร โรงแรมและสนามบินเชียงใหม่ จึงมีความโดดเด่นเรื่องการเชื่อมโยงด้วยพาหนะ2ล้อที่สะดวกที่สุดต่อการท่องเที่ยวตามเส้นทางแต่ละจุด

วัดป่าแดงแต่เดิมเป็นวัดป่า เป็นที่รวมของนิคมสงฆ์ตลอดตีนดอยสุเทพ มีอาณาเขตกว้างใหญ่และมีวัดบริวานกระจายตัวอยู่ในป่าอีกจำนวนหนึ่ง วัดป่าแดงเดิมควรมีลักษณะเช่นเดียวกับวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม ในปัจจุบันคืออยู่ท่ามกลางธรรมชาติที่เป็นป่า จึงพบหลักฐานเกี่ยวกับวัดป่าแดงทั้งที่เจดีย์แห่งนี้ วัดป่าแดงในปัจจุบันที่มีประสงฆ์จำพรรษา โบสถ์วัดป่าแดงที่ตั้งอยู่โดดเดี่ยวระหว่างเส้นทาง รวมทั้งฐานเจดีย์ขนาดใหญ่ในบริเวณคอนโดเฮือนป้อเลี้ยงซึ่งสิ้นสภาพเป็นเพียงกองอิฐที่มีต้นไม้ปกคลุมหนาแน่นในปัจจุบันอีกด้วย

4.1.2 ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อชุมชน

ข้อมูลผลสรุปจากการจัดเวทีนำเสนอผลงานต่อชุมชน เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างและร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ โดยแต่ละวัดจะมีกระบวนการแตกต่างกัน กำหนดผู้เข้าร่วมอย่างน้อย 20 คนต่อกลุ่ม โดยตั้งเป้าที่การพัฒนาในขั้นแรกที่สามารถทำได้ทันทีและลดความขัดแย้งกับชุมชนมากที่สุด แต่ละชุมชนได้ให้ข้อคิดเห็นเพื่อการวางแผนพัฒนาทางกายภาพสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ดังนี้

4.1.2.1 วัดป่าแดงหลวง

ภาพที่ 4.9 การประชุมกลุ่มแม่บ้าน ชุมชนวัดป่าแดง

ที่ตั้ง	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ชุมชน
วันและสถานที่	21 ตุลาคม 2561 ณ ที่ประชุมกลุ่มแม่บ้านวัดป่าแดงมหาวิหาร
วิธีการ	นำเสนอผลงานการออกแบบและรับฟังความเห็นในที่ประชุม โดยกำหนดให้เป็นวาระประชุม

ผู้เข้าร่วม กลุ่มแม่บ้านชุมชนวัดป่าแดงมหาวิหาร

<u>สรุปประเด็น</u> 1. เห็นด้วยกับการออกแบบปรับปรุง แต่ในความจริงจะพัฒนาได้ยาก

2. ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถทำจึงจะสำเร็จ ประสานงานกับเจ้าอาวาส

3. สมาชิกชุมชนรอบเจดีย์ประกอบอาชีพรับจ้าง ไม่ต้องออกแบบพื้นที่ขายของให้

4.1.2.2 วัดธาตุกลาง

ภาพที่ 4.10 การประชุมชุมชนวัดธาตุคำ ณ ศาลาอเนกประสงค์วัดธาตุคำ ตรงข้ามเจดีย์วัดธาตุกลาง

ที่ตั้ง ถนนสุริยวงศ์ บ้านเขิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท ชุมชน

วันและสถานที่ 22 ตุลาคม 2561 ณ ที่ประชุมชุมชน ศาลาอเนกประสงค์วัดธาตุคำ

วิธีการ นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากที่ประชุม โดยกำหนดให้เป็นวาระประชุม

ผู้เข้าร่วม สมาชิกชุมชนวันธาตุคำ

<u>สรุปประเด็น</u> 1. เห็นด้วยกับการออกแบบปรับปรุง เนื่องจากไม่ใช้พื้นที่เพิ่มจากเดิม

2. สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

3. ไม่ต้องออกแบบพื้นที่ขายของ

4. ต้องการที่นั่ง, ร่มเงา และเครื่องออกกำลังกาย ซึ่งมีแผนจะทำอยู่แล้ว

5. ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ใช้ส่วนใหญ่

6. ปัญหาสุนัขเข้าไปในขับถ่ายในพื้นที่เป็นประจำ ต้องการให้มีรั้วเพิ่ม

4.1.2.3 วัดเชียงของ

ภาพที่ 4.11 การนำเสนอผลงานกลุ่มย่อย ได้แก่ ห้างร้านและกลุ่มรถโดยสารท้องถิ่น

ที่ตั้ง สามแยกประตูเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

วันและสถานที่ 4 พฤศจิกายน 2561 ณ บริเวณโดยรอบเจดีย์และประตูเชียงใหม่

วิธีการ นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากผู้ประกอบอาชีพโดยรอบพื้นที่

ผู้เข้าร่วม ผู้ประกอบการ, ผู้รับจ้าง และผู้ขับรถโดยสารสาธารณะที่อยู่ประจำ

<u>สรุปประเด็น</u> 1. เห็นด้วยกับการพัฒนาปรับปรุง กันแดดฝนได้

2. ผู้ใช้อาคารข้างเคียงอาจไม่พอใจ ขอให้ขึ้นกับกรมศิลปากร

3. ได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันและไม่กระทบผู้อยู่อาศัยเดิม

4. มีที่จอดจักรยาน, เพิ่มเลนจักรยาน และที่พักคอย ทำให้มีประโยชน์ร่วมกันในฝั่งตรงข้าม

5. พื้นที่ร้านน้ำด้านข้างเจดีย์ ให้จัดพื้นที่ให้ด้วย

4.1.2.4.วัดปันสาท

ภาพที่ 4.12 การนำเสนอผลงานกลุ่มย่อยบริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก

ที่ตั้ง	บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ
วันและสถานที่	7 พฤศจิกายน 2561 ณ ห้างร้านและผู้ประกอบอาชีพโดยรอบเจดีย์
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากจาก ร้านค้าและผู้ประกอบอาชีพรายบุคคล
ผู้เข้าร่วม	ผู้ประกอบการและผู้ประกอบอาชีพในพื้นที่ขนส่งช้างเผือก
<u>สรุปประเด็น</u>	1. เห็นด้วยและสามารถทำได้
	2. ขึ้นอยู่กับเทศบาลและกรมศิลปากรในการจัดการพื้นที่

4.1.2.5 วัดเลาเสียง

ภาพที่ 4.13 การนำเสนอผลงานตามร้านค้าและบ้านพักอาศัยรายหลังของสมาชิกในชุมชน

ที่ตั้ง	ถนนราชเชียงแสนซอย 2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ชุมชน
วันและสถานที่	22 ตุลาคม 2561 ณ ที่พักสมาชิกชุมชนแต่ละหลังและผู้ประกอบกิจการ
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นทีละหลังแบบเคาะประตูบ้าน
ผู้เข้าร่วม	สมาชิกชุมชนและผู้ประกอบกิจการ
<u>สรุปประเด็น</u>	1. ชาวบ้านในบริเวณใกล้กับตัวเจดีย์ มีความกังวลในการพัฒนาที่จะเกิดผลกระทบกับชาวบ้านในเรื่องการเวนคืนพื้นที่ 2. ชาวบ้านในบริเวณเจดีย์มีบางส่วนเป็นคนจากภายนอกจึงไม่ได้ออกความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนา 3. ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง (อยู่บริเวณโดยรอบชุมชนที่ตั้งเจดีย์) เห็นด้วยในการพัฒนา เพราะจะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและกิจกรรมเข้ามาในพื้นที่ 4. ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงส่วนใหญ่มองว่าบริเวณเจดีย์ไม่น่าเข้ามาเนื่องด้วยเป็นซอยที่มีถนนเล็กและมีการจอดรถกีดขวาง

4.1.2.6 วัดอินทขิล

ภาพที่ 4.14 การนำเสนอผลงานชุมชนโดยรอบวัดอินทขิลสะดือเมืองและถนนคนเดินวันอาทิตย์

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ราชการ/พิพิธภัณฑ์
วันและสถานที่	4 พฤศจิกายน 2561 วัดอินทขิลสะดือเมืองฝั่งตรงข้าม
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากวัดและผู้ขายของใกล้เคียง
ผู้เข้าร่วม	พระภิกษุสามเณรวัดอินทขิลสะดือเมือง และผู้ขายของโดยรอบ

<u>สรุปประเด็น</u>

1. เป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ ทำให้คนในชุมชนสามารถนำใช้งานได้จริง
2. ในการออกแบบ ตอนที่ออกแบบมีการเข้าถึงได้ 2 ทางคือ ทางข้างหน้าพิพิธภัณฑ์กับข้างๆที่เป็นชุมชน อยากให้มีการเข้าได้จากทางข้างหลังด้วย
3. ทางเข้าจากฝั่งชุมชนที่ติดถนนค่อนข้างอันตรายเพราะมีรถผ่านตลอดเลยอาจจะต้องมาคิดเรื่องทางเข้าตรงนี้ใหม่ว่าให้เลื่อนไปทางข้างหลัง
4. อยากให้มีทำทางเดินให้เดินได้รอบเจดีย์เหมือนกับพระธาตุดอยสุเทพ

4.1.2.7 วัดป่าอ้อย

ภาพที่ 4.15 การนำเสนอผลงานให้สมาชิกชุมชนรายหลังโดยรอบเจดีย์วัดป่าอ้อย

ที่ตั้ง	หลังห้างหุ้นส่วนจำกัด อุรวิศการค้า ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ
วันและสถานที่	2 พฤศจิกายน 2561 ณ ห้างร้านและผู้ประกอบการโดยรอบเจดีย์ย่านช้างเผือก
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากแต่ละห้างร้านและสมาชิกชุมชน
ผู้เข้าร่วม	หัวหน้า, รองหัวหน้าชุมชน และผู้ประกอบกิจการโดยรอบ
<u>สรุปประเด็น</u>	1. เห็นด้วยกับการพัฒนาปรับปรุง จะได้สะอาดสวยงาม 2. ติดกับหอพักอาจจะมีปัญหาเรื่องทางเข้าและมีผู้ไม่เห็นด้วย 3. มีวัดร้างใกล้เคียงหลังโรงพิมพ์ช้างเผือกที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน 4. นักท่องเที่ยวจะมาถ้าติดถนนใหญ่จะสะดวก 5. ทำเป็นที่ท่องเที่ยวจะได้มีชีวิตชีวาขึ้น 6. ที่รอบข้างเจดีย์เป็นที่ส่วนบุคคลจะพัฒนาได้ลำบาก 7. การพัฒนาถนนโดยรอบมีปัญหาเรื่องกรรมสิทธิ์โครงการที่จะโอนให้ทางเทศบาลดูแล อีกทั้งขอบเขตกรรมสิทธิ์ไม่มีความชัดเจน จำเป็นต้องให้กรมที่ดินมาตรวจสอบเสียก่อนจึงจะพัฒนาได้

4.1.2.8 วัดแสนตาห้อย

ภาพที่ 4.16 การนำเสนอผลงานเจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการ บริเวณเจดีย์วัดแสนตาห้อย

ที่ตั้ง	ในบริเวณหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติจังหวัดเชียงใหม่ ตำบล สุเทพ อำเภอ เมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ราชการ/หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
วันและสถานที่	17 ตุลาคม 2561 ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากเจ้าหน้าที่ของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ
ผู้เข้าร่วม	เจ้าหน้าที่และผู้ใช้บริการ
<u>สรุปประเด็น</u>	1. เห็นด้วยกับการพัฒนา 2. อยากให้มีศาลาพักผ่อน 3. ให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและส่งเสริม 4. ต้องมีการตลาดเพื่อดึงให้คนเข้ามาหา มีพันธมิตรและผู้สนับสนุน 5. ต้องรู้ประวัติที่ชัดเจนเพื่อสื่อความหมาย

4.1.2.9 วัดหนองหล่ม

ภาพที่ 4.17 การนำเสนอผลงานร้านค้าและบ้านพักรายหลัง โดยรอบเจดีย์วัดหนองหล่ม

ที่ตั้ง	ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ชุมชน
วันและสถานที่	23 ตุลาคม 2561 ณ แต่ละบ้านและห้างร้านโดยรอบ
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากลงพื้นที่สอบถามทีละหลัง
ผู้เข้าร่วม	สมาชิกชุมชนจากแต่ละบ้านและห้างร้านโดยรอบ
<u>สรุปประเด็น</u>	1. เห็นด้วยที่พัฒนาพื้นที่บริเวณวัดร้าง เพราะปัจจุบันพื้นที่มีความอันตราย คนจรจัดเข้ามาอาศัยนอน มีการทำร้ายร่างกาย เกิดเป็นภาพลักษณ์ไม่ดีของชุมชน 2. อยากให้พัฒนาพื้นที่นี้จริงๆ ให้ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ 3. ปัจจุบันหัวหน้าชุมชนก็ดูแลพื้นที่บริเวณรอบวัดร้างอยู่ 4. ถ้าพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ก็จะดีมาก เน้นแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยตอนกลางคืน ความส่องสว่าง

4.1.2.10 วัดป่าตาล

ภาพที่ 4.18 การนำเสนอผลงานร้านค้าและผู้พักอาศัย โดยรอบเจดีย์วัดป่าตาล

ที่ตั้ง	ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ
วันและสถานที่	25 ตุลาคม 2561 ณ ห้างร้านผู้ประกอบการใกล้เคียงแต่ละหลัง
วิธีการ	นำเสนอผลงานและรับฟังความเห็นจากผู้ประกอบการโดยรอบทีละหลัง
ผู้เข้าร่วม	ผู้ประกอบการและเจ้าของกิจการดั้งเดิมโดยรอบ

<u>สรุปประเด็น</u> 1. เส้นทางจักรยานเรืองแสง

2. ถนนเดินรถทางเดียว เป็นไปได้ยากเนื่องจากเป็นเส้นทางสำคัญ

3. ไฟส่องสว่างควรพัฒนา เนื่องจากมืดตึกแถวต้องทำไฟกิ่งกันเอง

4. ห้ามจอดรถไม่ได้ เนื่องจากจำเป็น

5. พัฒนาได้ยากควรกันพื้นที่ไว้ก่อนชุมชนจะเข้ามา

6. ควรให้มีขอบเขตโบราณสถานให้ชัดเจน เช่นฟุตปาท

7. ควรทำป้ายสื่อความหมายและจัดภูมิทัศน์

4.1.3 ข้อมูลผลสรุปจากการหารือนำเสนอผลงานต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 4.3 การนำเสนอผลงานวิจัยและหารือแนวทางการใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

วัน เดือน ปี	หน่วยงาน	ผู้เกี่ยวข้องหน่วยงาน	ความเห็น
ศ.16 ส.ค. 62 -10.00 น.	- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ภาคเหนือ	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ - นางปิ่นนาถ เจริญผล - รอง ผอ. นายสรรเสริญ ศีติสาร	- ควรสร้างการเล่าเรื่อง(Story)แต่ละวัดเพิ่มหรือแบ่งเส้นทางเป็นธีม(Theme)ในการเดินทางได้ - ควรมีหน่วยงานรับผิดชอบพัฒนา
อ.20 ส.ค. 62 -10.00 น.	- หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ สามกษัตริย์	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ - ผอ.นางสุวารี วงษ์กองแก้ว	- เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์นำไปใช้ได้ - ควรเพิ่มการอธิบายขอบเขตเดิมของโฉนดวัดร้างที่เข้าใจง่ายในภาพ

วัน เดือน ปี	หน่วยงาน	ผู้เกี่ยวข้องหน่วยงาน	ความเห็น
อ.27 ส.ค. 62 -10.00 น.	เทศบาลนครเชียงใหม่ - สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ - นางวไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว	- เป็นงานวิจัยที่มีประโยชน์ ทางหน่วยงานจะเชิญเข้าทำโครงการร่วมกันต่อไป - ยินดีรับผลงานไปใช้ประโยชน์และเสนอหน่วยงานระดับต่อไป
พ.2 ต.ค. 62 -13.30 น.	- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ - ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ - นายธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ - นายสนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ	-เป็นหนึ่งในงานวิจัยที่มีประโยชน์ หลายงานวิจัยในปัจจุบันเกี่ยวข้องกับวัดร้างและเข้ามานำเสนออย่างต่อเนื่อง -การยกเลิกสัญญาผู้เช่าระยะยาวจะต้องมีเหตุผลที่เข้มข้นเพียงพอ -เห็นด้วยกับการพัฒนา
จ.23 ก.ย. 62 -10.00 น.	- กรมศิลปากร	ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 7 เชียงใหม่ - นาย ชิณวุฒิ วิลยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี - นายสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีชำนาญการ	- การออกแบบใดๆจะต้องผ่านความเห็นชอบจากหน่วยงานกลาง ใช้เวลานานเนื่องจากมีการประชุมเป็นวาระ มิใช่เป็นประจำทุกเดือน - การก่อตั้งเป็นมูลนิธิวัดร้างเชียงใหม่ ตัวแทนในนามหน่วยงานไม่สามารถเป็นกรรมการได้ แต่เป็นโดยส่วนตัวตามความสมัครใจได้ - สามารถทำในลักษณะคณะทำงานที่มีหน่วยงานกลางเป็นหน่วยงานราชการได้ เช่น คณะกรรมการพัฒนาปรับปรุงคลองแม่ข่าที่ดำเนินโครงการระดับนโยบาย เป็นต้น - การใช้งบประมาณอนุรักษ์จากเอกชนแบบ CSR ทางกรมศิลปากรสามารถออกใบรับรองการบริจาคเพื่อใช้ลดหย่อนภาษีได้ - เอกชนสามารถทำการอนุรักษ์ได้เอง โดยให้กรมฯได้เข้าไปตรวจและร่วมมือด้วยได้

วัน เดือน ปี	หน่วยงาน	ผู้เกี่ยวข้องหน่วยงาน	ความเห็น
พ.22 ส.ค. 62 -13.00 น.	- มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ - ศูนย์ราชการจังหวัดเชียงใหม่	ประธานมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ - คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร นายวัลลภ นามวงศ์พรหม	- กระบวนการฟื้นวัดในเขตเมืองเก่า ปัจจุบันหยุดแล้ว ยังคงทำในอำเภอรอบนอก มีโครงการสร้างวัดพระธาตุดอยสุเทพสาขาในต่างประเทศเพิ่มขึ้น - การดำเนินการฟื้นวัดมีพระเทพวรสิทธาจารย์เจ้าอาวาสวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหารเป็นประธานมูลนิธิฯ มีวัดร้างที่ดำเนินการสำเร็จอาทิเช่น วัดเจ็ดลิน วัดโลกโมฬี วัดยางกวง วัดเจดีย์ปล่อง วัดปันเส่า เป็นต้น
ศ.16 ส.ค. 62 -13.00 น.	วัดโลกโมฬี	วัดโลกโมฬี ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์	- การฟื้นวัดขึ้นมาใหม่เช่นที่วัดโลกโมฬีนี้ จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการแบบใหม่ด้วย เนื่องจากแต่ละแห่งที่ฟื้นในเขตเมืองเก่านั้นล้วนเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ อันจะเป็นคณะศรัทธาแบบใหม่จากนักท่องเที่ยวที่ห่างไกล ต่างจากเดิมที่เป็นพุทธศาสนิกชนจากชุมชนโดยรอบแต่อย่างเดียว

ภาพที่ 4.19 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่

- รองผู้อำนวยการ นาย สรรเสริญ ศีติสาร

ภาพที่ 4.20 สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

- นาง วไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

ภาพที่ 4.21 หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่และคณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร

หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

- ผู้อำนวยการ นาง สุวารี วงษ์กองแก้ว

คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร

- นายวัลลภ นามวงศ์พรหม

วัดโลกโมฬี
- ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์

สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่
- นายชิณวุฒิ วิลยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี และนายสายกลาง จินดาสุ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่
- นาย ธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ และอาจารย์ สนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนา

ภาพที่ 4.22 วัดโลกโมฬี, สำนักงานศิลปากรที่7และสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เชียงใหม่

4.2 พฤติกรรมนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววัดร้าง

4.2.1ข้อมูลพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาเชียงใหม่

ตารางที่ 4.4 สถิตนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเชียงใหม่เฉพาะในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2561

หัวข้อ	**กรุงเทพมหานคร**			**เชียงใหม่**		
	2017	2018 (P)	% Change	2017	2018 (P)	% Change
จำนวนผู้เข้าพัก(คน)	2,905,303	2,959,247	+1.86	590,589	604,681	+2.39
จำนวนผู้เยี่ยมเยือน(คน)	5,578,144	5,482,144	-1.73	646,844	662,306	+2.39
-ไทย	3,347,346	3,125,323	-6.63	410,460	420,593	+2.47
-ต่างชาติ	2,231,062	2,356,821	+5.64	236,384	241,713	+2.25
รายได้จากผู้เยี่ยมเยือน (ล้านบาท)	91,294.66	96,750.56	+5.63	6,659	7,205.64	+7.58
-คนไทย	34,974.51	38,454.41	+9.95	3,556.8	3,863.64	+8.63
-ชาวต่างชาติ	56,320.15	58,296.15	+3.51	3,102.2	3,342	+7.73

หมายเหตุ P หมายถึง ข้อมูลเบื้องต้น (จำนวนผู้เยี่ยมเยือนและรายได้ใช้โครงสร้างปี2560

ที่มา: ปรับปรุงจาก กองเศรษฐกิจท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

จากข้อมูลเดือนกรกฎาคม 2561 พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยมากที่สุดได้แก่ชาวจีน 929,771 คน ลดลงจากปี 2560 ร้อยละ 0.87 และลดลงอย่างต่อเนื่องในเดือนสิงหาคม 2561 จำนวน 867,461 คนลดลงจากปี 2560 ร้อยละ 11.77 ตลอดปีมีข่าวสารที่สร้างผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในภาพรวมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์เรือล่มที่จังหวัดภูเก็ตมีชาวจีนเสียชีวิต 46 คนและรถแท็กซี่ทะเลาะวิวาทและไล่ผู้โดยสารต่างชาติลงจากรถ เป็นต้น

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ มีปัจจัยที่สร้างผลกระทบได้แก่

- 2 ตุลาคม 2561 คลิปคนขับรถโดยสารรุมทำร้ายคนขับแกร็บคาร์ที่สถานีขนส่งอาเขต

- 18 ธันวาคม 2561 นักแสดงถ่ายคลิปเล่าเรื่องค่าโดยสารรถแดง 1 กม. 600 บาท

โดยเดือนพฤศจิกายน 2561 ไม่มีนักท่องเที่ยวชาวจีนซื้อทัวร์ในจังหวัดเชียงใหม่เลย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2561 ถึงปัจจุบัน นักท่องเที่ยวจีนจึงลดลงประมาณร้อยละ 40-60 จากปีที่ผ่านมา

ตารางที่ 4.5 แสดงอุปสงค์และอุปทานของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว

แหล่งข้อมูลนักท่องเที่ยว	**อุปสงค์ (Demand side) ก่อนมาถึง** ***คำถามพฤติกรรม***	**อุปทาน (Supply side) เมื่อมาถึงแล้ว** ***ข้อมูลพฤติกรรม***
วัดยอดนิยม วัดเจดีย์หลวง วัดพระสิงห์ วัดเชียงมั่น	- พักเชียงใหม่กี่วัน ตั้งใจไปที่ไหนบ้าง	- 1-2 อาทิตย์ เริ่มที่กรุงเทพมหานครก่อนเสมอ วัดต่างๆและวัดพระธาตุดอยสุเทพ
	- มาเที่ยวเชียงใหม่เพราะอะไรดึงดูดมากที่สุด	- ผู้คน, อาหาร, ทิวทัศน์ และสถาปัตยกรรมสวยงาม
	- มองเชียงใหม่ว่าอย่างไร	- สวยงาม, ชาวเมืองอัธยาศัยดี และอาหารอร่อย
	- ได้รับข้อมูลจากสื่ออะไร	- สื่อออนไลน์
	- จุดมุ่งหมายในการมาเที่ยว	- การมาเที่ยวแบบพักผ่อน (Vacation)
	- การท่องเที่ยววัดมีปัญหาอะไรบ้าง ต้องการให้สนับสนุนอะไรเพิ่ม	- การสื่อความหมายเป็นภาษาสากลในเรื่องต่างๆ
	- การสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดเพียงพอหรือไม่	- พอใช้การได้ มีเฉพาะวัดสำคัญ
	- เส้นทางจักรยาน ควรปรับปรุงอย่างไร	- ไม่ครอบคลุมครบถ้วนและใช้ร่วมกับมอเตอร์ไซค์และรถยนต์
	- การเช่าจักรยาน เป็นอย่างไรบ้าง ทำไมถึงเลือก(ถ้าใช้)	- ราคาถูก ง่าย และไปได้ทั่วเมือง ดีกว่าการเดินในเวลาเท่ากัน
	- การจราจรในเมืองเก่าเป็นอย่างไร สามารถหาวัดที่ต้องการเที่ยวได้สะดวกไหม	- หนาแน่น หาวัดสำคัญได้เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไปวัดสำคัญเดียวกัน
วัดร้างที่ถูกเลือก 10 วัด - วัดดังที่อยู่ใกล้แต่ละวัดร้าง - มีวัดร้าง 10 วัด รัศมีไม่เกิน 300 เมตร สำหรับการเดินและ 500 เมตร สำหรับจักรยาน	- คิดว่าการท่องเที่ยวประเภทวัดในเมืองเก่าเป็นอย่างไร	- ดี สวยงามเป็นเอกลักษณ์
	- ทราบหรือไม่ว่าในเมืองเก่านี้ มีวัดปกติและวัดร้าง (Abandoned monasteries)	- ไม่ทราบ ไม่สามารถจำแนกได้
	- หากพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่นสวนสาธารณะ จะไปเที่ยวไหม ต้องการอะไรเพิ่มเติม	- ไป
	-ใช้สื่อออนไลน์หรือไม่ ใช้อะไรในการค้นข้อมูล (Application, Website และ Page)	- ใช้สื่อออนไลน์เป็นหลักผ่านสัญญาณไวไฟบนโทรศัพท์มือถือ

แหล่งข้อมูลนักท่องเที่ยว	อุปสงค์ (Demand side) ก่อนมาถึง *คำถามพฤติกรรม*	อุปทาน (Supply side) เมื่อมาถึงแล้ว *ข้อมูลพฤติกรรม*
วัดร้างที่ถูกเลือก 10 วัด (ต่อ) - วัดดังที่อยู่ใกล้แต่ละวัดร้าง - มีวัดร้าง 10 วัด รัศมีไม่เกิน 300 เมตร สำหรับการเดินและ 500 เมตร สำหรับจักรยาน	- สื่อออนไลน์เกี่ยวกับการเที่ยวเมืองเก่าเชียงใหม่ใช้การได้หรือไม่ ควรปรับปรุงอะไร	- ใช้สื่อออนไลน์จากเว็บไซต์ต่างประเทศ รวมข้อมูลเรื่องอื่นในที่เดียวได้แก่ที่พัก อาหาร แหล่งจับจ่ายใช้สอย ซึ่งเป็นไปตามแต่ละประเทศของนักท่องเที่ยว
	- การใช้ภาษาต่างประเทศและสัญลักษณ์ต่างๆสำหรับการท่องเที่ยวประเภทวัดเพียงพอหรือไม่ พบอุปสรรคอะไรบ้าง	- พอใช้การได้ แต่ยังน้อยไป มีเฉพาะเรื่องและที่สำคัญ
	- เลือกใช้พาหนะอะไรในการสัญจรว่าดีที่สุดสำหรับการเที่ยวในเมืองเก่า	- เดินและจักรยาน เนื่องจากพักในเขตเมืองเก่ามีความสะดวกในระยะทางที่อยู่ใกล้กันหมด
	- ขนส่งสาธารณะในเมืองเก่าสามารถใช้เที่ยววัดต่างๆได้หรือไม่	- ไม่จำเป็นหากพักในเมืองเก่า ปัจจุบันนิยมเรียกรถจากแอปพลิเคชั่นเช่น Grab และ Uber มากกว่าหากจำเป็น ส่วนใหญ่เชื่อมต่อสนามบินและรถโดยสาร

หมายเหตุ ทำการสอบถามนักท่องเที่ยวบนพื้นที่จริงแบบสุ่มรายบุคคล เลือกใช้คำตอบที่ซ้ำ รวม 200 คน ข้อมูลเดือนกันยายน 2561 และทำการสัมภาษณ์อีกครั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2562

ในช่วงเวลาของการวิจัยตั้งแต่กุมภาพันธ์ 2561 ถึง เมษายน 2562 พบว่าในช่วงแรกเป็นเป็นช่วงที่มีนักท่องเที่ยวจีนเข้ามาเที่ยวมากที่สุดอย่างต่อเนื่อง ชะลอตัวจากข่าวอุบัติเหตุในภาคใต้ จนกระทั่งไม่เคลื่อนไหวในช่วงปลายปี 2561 ในทางตรงข้ามเมื่อเข้าสู่ฤดูหนาวอันเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยวที่สุด นักท่องเที่ยวชาวตะวันตกได้เข้ามาเยือนแทนเนื่องจากหนีอากาศหนาว ปัจจัยลบได้เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ปี 2562 ได้แก่มลพิษจากฝุ่นควัน PM2.5 ซึ่งใช้เวลานานและรุนแรงกว่าที่เคยมา สร้างผลกระทบทางการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องต่อเที่ยวบินที่ไม่สามารถลงจอดได้ อีกทั้งเป็นมลพิษที่ทำลายระบบทางเดินหายใจ จังหวัดเชียงใหม่ถูกจัดลำดับมลพิษจากฝุ่นนี้มากที่สุดของโลกหลายครั้งอย่างต่อเนื่อง ขณะที่หน่วยงานที่รับผิดชอบยังไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ปัญหาทั้งเร่งด่วนและระยะยาว อันจะทำให้นักท่องเที่ยวขาดความเชื่อมั่นและงดการเยือนเชียงใหม่ในปีต่อๆไป อันจะให้สูญเสียมูลค่าจากการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล

4.3 ศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

4.3.1 ร่างแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.3.1.1 วัดอินทขิล มีศักยภาพครบทุกด้าน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมศูนย์กลางเมืองในบริเวณเดียวกับอนุสาวรีย์สามกษัตริย์เนื่องจากอยู่ในย่านเมืองเก่าเต็มไปด้วยแห่งท่องเที่ยวประเภทวัด จึงถือเป็นศักยภาพในการเข้าถึงได้ง่ายที่สุดและมีคุณค่าสูงทางด้านสถาปัตยกรรม เป็นเจดีย์ทรงแปดเหลี่ยมอันเป็นศิลปะแบบหริภุญไชยที่หาได้ยากในจังหวัดเชียงใหม่ มีปูนปั้นที่สวยงามคงอยู่สมบูรณ์หลายแห่ง ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีสุดของการท่องเที่ยวเมืองเก่า ได้แก่บริเวณสะดือเมืองและศาลากลางเก่า แวดล้อมด้วยวังและวัดที่เป็นเขตที่อยู่อาศัยของเจ้าหลวงเชียงใหม่เดิมทั้งสิ้น

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดอินทขิลสะดือเมือง

เป็นวัดที่เคยเป็นวัดร้างมาก่อนและเคยเป็นวัดเดียวกันในบางสมัย ถูกแบ่งออกจากกันโดยถนนดังจะเห็นว่ามีวิหารหลวงพ่อขาวตั้งอยู่กลางถนนในปัจจุบัน ทั้งสองวัดตั้งอยู่ในเขตสะดือเมืองอันเป็นที่ตั้งเสาอินทขิลในยุคราชวงศ์มังราย จึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธ์ที่สุดของเมืองมาแต่โบราณเช่นเดียวกับที่ตั้งเสาหลักเมืองของแต่ละจังหวัดและหออินทขิลที่วัดเจดีย์หลวงในปัจจุบัน ทั้งสองวัดมีเจดีย์ทรงมะเฟือง8เหลี่ยมแบบหริภุญชัยซึ่งสร้างมาตั้งแต่ตั้งเมืองเชียงใหม่สมัยราชวงศ์มังราย จึงอยู่ในสมัยแรกเริ่มของเมืองเช่นเดียวกับวัดเชียงมั่นและเจดีย์แปดเหลี่ยมที่วัดเจ็ดยอด โดยได้อิทธิพลมาจากเมืองลำพูนซึ่งเก่าแก่กว่าเมืองเชียงใหม่มาก

ปัจจุบันวัดอินทขิลสะดือเมืองอยู่เพียงฝั่งตรงข้ามของถนน เป็นวัดที่ถูกฟื้นฟูโดยมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพให้มีความทันสมัย จากข้อมูลภาคสนามพบว่าเป็นวัดที่ปรับตัวเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว มิได้มุ่งที่ศรัทธาท้องถิ่นที่ไม่เพียงพอ เป็นที่ตั้งของสถานีวิทยุและส่งเสริมให้ภิกษุสามเณรใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารเผยแพร่ศาสนากับชาวต่างชาติได้ มีศักยภาพสูงในการสื่อความหมายคุณค่าของวัดทั้งสองให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้เป็นอย่างดี โดยในแผนการพัฒนาระยะยาวอาจเปิดพื้นที่รั้วเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวจากฝั่งตรงข้ามและถนนคนเดินวันอาทิตย์ให้เข้ามาเยี่ยมชมได้สะดวกขึ้น

4.3.1.2 วัดหนองหล่ม มีศักยภาพสูงเรื่องทำเลและขนาดเจดีย์ที่ใหญ่กว่าขนาดโดยเฉลี่ยใกล้แหล่งที่พักแบบโฮสเทล อยู่ในทำเลที่มีวัดจำนวนมาก สามารถเชื่อมโยงได้ทั้งคูเมืองเก่าทิศตะวันออกและกาดหลวง สามารถเดินทางท่องเที่ยวได้สะดวกทุกประเภท จุดอ่อนคือที่จอดรถเนื่องจากโดยรอบเจดีย์ได้กลายเป็นทางสัญจรไปในตัวและไม่ได้อยู่ในแหล่งจับจ่ายใช้สอยโดยตรง แวดล้อมด้วยย่านที่พักอาศัย โรงแรมขนาดเล็กและโฮสเทล

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดแสนฝาง วัดชัยศรีภูมิ

วัดยอดนิยมที่ตั้งอยู่ใกล้และมีศักยภาพการท่องเที่ยวมากที่สุดกับเจดีย์ร้างวัดหนองหล่มได้แก่ วัดแสนฝาง ส่วนวัดชัยศรีภูมิอยู่ใกล้และมีความสำคัญกับชัยภูมิเมืองเก่าแต่เป็นที่นิยมจากนักท่องเที่ยวน้อยกว่า วัดแสนฝางตั้งอยู่บนถนนท่าแพ ที่เป็นถนนสำคัญทางการท่องเที่ยวมาแต่เดิม เป็นหนึ่งในสามวัดพม่าตลอดเส้นทางที่มีชื่อเสียงได้แก่ วัดแสนฝาง วัดบุพพาราม และวัดอุปคุต มีเจดีย์และรูปแบบศิลปกรรมที่โดดเด่นยาวนาน ได้รับการขนานนามว่าเป็นเจดีย์ชเวดากองของเมืองเชียงใหม่ สามารถเชื่อมโยงสู่วัดหนองหล่มได้ด้วยการเดินในระยะไม่กี่เมตร ตลอดเส้นทางเต็มไปด้วยวัดอื่นๆและร้านอาหารเสื้อผ้าจำนวนมาก สามารถเชื่อมสู่ทั้งประตูท่าแพ สะพานนวรัตน์ และกาดหลวงได้อย่างสะดวกโดยไม่จำเป็นต้องใช้รถยนต์แต่อย่างใด

4.3.1.3 วัดเชียงของ มีศักยภาพสูงทางด้านทำเลใกล้ประตูเชียงใหม่ที่มีผู้สัญจรพบเห็นได้ตลอดเวลา อีกทั้งใกล้ถนนคนเดินวันอาทิตย์ มีรูปแบบสถาปัตยกรรมและปูนปั้นที่โดดเด่นหาได้ยาก อีกทั้งมีลักษณะพิเศษโดยขนาบโดยอาคารพาณิชย์อย่างใกล้ชิด เป็นที่จอดรถโดยสารออกนอกเมืองมาโดยตลอด จึงเป็นจุดหมายตาของเมืองและการรับรู้ของชาวเมืองมาอย่างยาวนาน จุดอ่อนคือขนาดของเจดีย์เล็ก ที่จอดรถไม่เพียงพอสำหรับรถยนต์ เหมาะกับการเดินและเที่ยวชมด้วยจักรยานมากที่สุด

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดศรีสุพรรณ

เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนถนนวัวลายย่านเครื่องเงิน อีกทั้งเป็นถนนคนเดินในวันเสาร์จึงมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก วัดนี้มีเป็นที่รู้จักจากการสร้างอุโบสถเงินเพื่อสื่อความหมายงานช่างฝีมือของย่านเก่าแก่ของเมืองเก่าที่อพยพมาจากแดนไกล เป็นที่นิยมทั้งนักท่องเที่ยวไทยและต่างชาติ เชื่อมโยงสู่เจดีย์วัดเชียงของได้โดยการเดินสู่ต้นทางถนนวัวลายสู่คูเมืองชั้นใน ตลอดทางสามารถเลือกซื้อสินค้าหัตกรรมพื้นเมืองได้สะดวก ตลอดทางตามตรอกซอกซอยเต็มไปด้วยที่พักนักท่องเที่ยวหลากหลายแบบเช่นเดียวกัน

4.3.1.4 วัดเลาเสียง มีศักยภาพด้วยที่ดินขนาดปานกลาง เพียงพอต่อการพัฒนาในอนาคต มีรูปทรงเจดีย์สมบูรณ์ท่ามกลางชุมชน ถือเป็นตัวแทนของเจดีย์วัดร้างท่ามกลางชุมชนได้ชัดเจน สามารถเข้าถึงได้จากการเดินและจักรยานมากที่สุด รถยนต์สามารถเข้าถึงได้แต่ไม่มีที่จอดรถเนื่องจากซอยแยกออกมาจากถนนใหญ่ จุดอ่อนในปัจจุบันคือพื้นที่โดยรอบเจดีย์ถูกบุกรุกจนไม่มีระยะฉนวนโดยรอบเพียงพอ จำเป็นต้องใช้งบประมาณพัฒนาทางกายภาพเพิ่มขึ้น

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดยางกวง

ตลอดถนนสุริยวงษ์ที่แยกจากถนนนันทารามและถนนวัวลายเต็มไปด้วยวัดและที่พักราคาประหยัดสำหรับนักท่องเที่ยวแบกเป้จำนวนมาก ด้วยถนนที่เล็กและคดเคี้ยว การท่องเที่ยวด้วยการเดินและพาหนะ 2 ล้อจึงเหมาะสมที่สุด ตลอดถนนเส้นนี้จึงได้พบทั้งวัดธาตุกลาง วัดธาตุคำและวัดยางกวงสู่กาดประตูก้อม สามารถแวะชมวัดร้างอีก 2 วัดในวิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่ได้อีกด้วย

วัดยางกวงนี้เคยเป็นวัดร้างมาก่อนเช่นกัน ถูกฟื้นสำเร็จโดยมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ มีความสำคัญทั้งการเป็นวัดของชาติพันธ์ที่เป็นเอกลักษณ์และการค้นพบเศียรพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ปัจจุบันถูกจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ วัดนี้ได้มีการสร้างองค์พระพุทธรูปจำลองนี้ขึ้นมาใหม่ตามสัดส่วนของเศียรให้ครบองค์ ในวัดมีรูปแบบวิหารที่หาได้ยาก อีกทั้งมีการค้นพบหลักฐานสำคัญของงานช่างโบราณโดยกรมศิลปากรอีกด้วย วัดยางกวงจึงเป็นอีกกรณีศึกษาที่สำคัญทั้งการอนุรักษ์โบราณสถานและการฟื้นฟูขึ้นใหม่ให้ประสบความสำเร็จทางการท่องเที่ยวในปัจจุบัน

4.3.1.5 วัดธาตุกลาง มีศักยภาพการท่องเที่ยวที่โดดเด่นด้วยขนาดเจดีย์ที่ใหญ่มองเห็นได้จากระยะไกล มีรูปแบบทางศิลปกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของสุโขทัยที่เหลือสมบูรณ์อยู่เพียงแห่งเดียวในเมืองเก่าเชียงใหม่ มีที่ดินตามโฉนดผืนใหญ่ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองได้ในอนาคต มีสภาพสมบูรณ์สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที ตั้งอยู่ริมถนนสามารถหาพบได้ง่าย จุดอ่อนได้แก่ขาดที่จอดรถ จำเป็นต้องจอดข้างทางไปตามถนน อยู่ห่างจากศูนย์กลางเมืองบริเวณวัดอินทขิลออกมานอกกำแพงเมืองอยู่ในระยะการปั่นจักรยานแต่การเดินจะไกลมากกว่า รวมทั้งอุปสรรคจากการต้องข้ามถนนรอบคูเมืองทางทิศใต้บริเวณประตูเชียงใหม่ซึ่งมีรถสัญจรคับคั่ง

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดยางกวงและวัดธาตุคำ

ความสำคัญของวัดยางกวงตามตารางแสดงผล แสดงให้เห็นถึงระยะทางที่ใกล้เคียงกับการพัฒนาวัดร้างนำร่องในงานวิจัยนี้ถึง 2 วัด ทำให้สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้สะดวกและคุ้มค่าต่อการเดินทาง ได้แก่วัดเลาเสียงและวัดธาตุกลาง ในส่วนของวัดธาตุกลางซึ่งตั้งอยู่ริมถนน เยื้องกันเพียงเล็กน้อยเป็นที่ตั้งวัดธาตุคำ วัดเก่าแก่ท้องถิ่นที่ถึงแม้ไม่โดดเด่นทางศิลปกรรมและเป็นวัดขนาดเล็ก แต่วัดนี้โดดเด่นเรื่องชุมชนที่เข้มแข็งพร้อมรับการพัฒนาของชุมชนแท้ที่อยู่มาดั้งเดิม ต่างออกไปจากจากชุมชนที่เกิดขึ้นบนเนื้อที่กว้างขวางที่เช่าที่ดินโฉนดวัดร้างของวัดธาตุกลางที่เพิ่งเกิดขึ้นระยะ 30 ปีที่ผ่านมา โดยพัฒนาขึ้นอย่างก้าวกระโดดเมื่อได้รับการอนุโลมให้มีเลขที่บ้านอันทำให้สามารถติดตั้งไฟฟ้าและประปาของแต่ละครัวเรือนได้

จากผลการประชุมกลุ่มชุมชน ณ ศาลาอเนกประสงค์วัดธาตุคำ พบว่ามีศักยภาพการพัฒนาวัดธาตุกลางที่อยู่บนฐานของชุมชนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากยินดีรับการเปลี่ยนแปลงและให้ข้อมูลประกอบที่เป็นประโยชน์เพื่อมาใช้ในงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี อาทิเช่น ต้องการให้มีที่ร่มเงาและที่ออกกำลังกายของผู้สูงอายุ เป็นต้น

4.3.1.6 วัดแสนตาห้อย มีศักยภาพรอบด้าน เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เนื่องจากตั้งอยู่ตรงข้ามกับประตูสวนดอก บนถนนเส้นหลักที่เชื่อมการท่องเที่ยวสู่วัดสวนดอกฯ, ถนนนิมมานเหมินท์, โรงพยาบาลสวนดอก และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ได้ อยู่ในการดูแลของหอจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯซึ่งใช้ที่จอดรถร่วมกันได้ อีกทั้งในเวลากลางวันยินดีต้อนรับท่องเที่ยวโดยทั่วไป ได้รับเลือกให้มีการจัดแสงสปอร์ตไลท์เพื่อความสวยงามในเวลากลางคืน ล่าสุดได้ตัดแต่งต้นไม้ใหญ่ที่ขึ้นปกคลุมและรากทำลายโบราณสถานออกไป ทำให้เจดีย์มีความโดดเด่นมากกว่าแต่ก่อนมาก

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดสวนดอก

เป็นวัดที่สำคัญตามประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานหลายรอยปี มีอาณาเขตกว้างขวาง ตั้งอยู่ตรงกลางระหว่างกำแพงเมืองตะวันตกกับดอยสุเทพ ศูนย์กลางคือเจดีย์วัดสวนดอกขนาดใหญ่ในฐานะเมืองทางศาสนา ภาพถ่ายทางอากาศแสดงให้เห็นแนวกำแพงเวียงสวนดอกบางส่วนที่ยังเหลือสภาพดีตลอดแนวไปตามถนน ลักษณะเป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสก่อขึ้นด้วยดิน เป็นที่รวมของกู่สมาชิกราชวงศ์เจ้าผู้ครองนครเชียงใหม่จำนวนมาก เป็นอีกแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีนักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมจำนวนมากในแต่ละปี

เจดีย์ร้างตั้งอยู่ต้นถนนสุเทพปลายทางที่อ่างเก็บน้ำกาแล ระหว่างเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวได้หลายแห่งโดยมีวัดสวนดอกตั้งอยู่กลางเส้นทาง ทำให้มีนักท่องเที่ยวใช้ถนนเส้นนี้สัญจรจำนวนมาก อันเป็นศักยภาพเรื่องที่ตั้งและเส้นทางหลักที่สามารถพัฒนาได้ เนื่องจากใช้ได้ครบทุกพาหนะและสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งอยู่ใกล้กัน ในทางกลับกันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญเดิมของวัดแสนตาห้อยเมื่อยังไม่ร้างที่ตั้งอยู่ถนนเส้นนี้อีกด้วย

4.3.1.7 วัดปันสาท เป็นเจดีย์ที่มีศักยภาพสูงทั้งด้านทำเลและรูปแบบศิลปกรรม มีปูนปั้นที่ยังสมบูรณ์เหลืออยู่มาก อีกทั้งตั้งอยู่ในสถานีรถโดยสารช้างเผือกจึงเป็นที่รู้จักมาอย่างยาวนาน มองเห็นได้จากระยะไกล มีพื้นที่รองรับโดยรอบในการจอดรถเพื่อเยี่ยมชมได้สะดวก ตั้งอยู่ใกล้ย่านอาหารประตูช้างเผือกเวลากลางคืน สามารถเดินสู่ถนนคนเดินได้ เนื่องจากตั้งอยู่นอกเขตคูเมืองในย่านเศรษฐกิจ

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดกู่เต้า

เป็นวัดที่อยู่ใกล้กับวัดปันสาทสามารถไปถึงได้โดยสะดวกด้วยการเดินข้ามฝั่งถนน วัดกู่เต้าเป็นวัดที่มีเจดีย์แบบพิเศษที่หาได้ยากในเมืองเก่าเชียงใหม่ โดยในเขตเมืองเก่าพบเพียง2แห่งเท่านั้นได้แก่วัดกู่เต้าและวัดเจดีย์ปล่องที่อยู่ถัดไปไม่ไกลทางทิศเหนือ มีลักษณะคล้ายผลไม้วางทับกันขึ้นไปเป็นชั้นๆซึ่งไม่สามารถจัดเข้าหมวดเจดีย์แบบใดได้ แต่เดิมวัดเจดีย์ปล่องเคยเป็นวัดร้างเช่นเดียวกัน ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูโดยมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ สันนิษฐานว่าเจดีย์ของทั้งสองวัดได้รับอิทธิพลจากชาติพันธ์ของชุมชนที่ถูกกวาดต้อนมาจากสิบสองปันนาเมื่อคราวฟื้นเมืองสมัยพระเจ้ากาวิละ

วัดกู่เต้ายังตั้งอยู่ใกล้กับวัดร้างนำร่องในงานวิจัยนี้ถึง 3 วัด สามารถเดินเที่ยวถึงกันได้ทั้งหมดสอดคล้องกับข้อมูลสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวต่างชาติที่นิยมการเดินเที่ยวเมืองเก่ามากที่สุด วัดร้างที่ใกล้เคียงได้แก่ วัดปันสาท วัดป่าตาล และ วัดป่าอ้อย

4.3.1.8 วัดป่าตาล เป็นเจดีย์ที่ยังคงศิลปกรรมปูนปั้นเหลืออยู่มาก ตั้งอยู่ห่างจากถนนหลักเพียงเล็กน้อยเห็นได้จากระยะไกล โดยรอบถูกกันเขตไว้เรียบร้อยพอควรสามารถเที่ยวชมได้สะดวกด้วยพาหนะ 2 ล้อและการเดิน ส่วนรถยนต์มีที่จอดไม่เพียงพอ ส่วนจุดด้อยได้แก่พื้นที่ด้านหนึ่งมักถูกใช้จอด

รถบรรทุกของเอกชนอย่างไม่เหมาะสม ห่างไกลจากแหล่งจับจ่ายใช้สอยและถนนคนเดินวันอาทิตย์ ในทางตรงข้ามเจดีย์นี้ตั้งอยู่ในย่านช้างเผือกที่เป็นย่านเศรษฐกิจมาโดยตลอด แต่มีเจดีย์ร้างให้เที่ยวชมได้จำนวนมาก

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดกู่เต้า

4.3.1.9 วัดป่าอ้อย เป็นอีกวัดหนึ่งที่ตั้งอยู่ในย่านช้างเผือก มีรูปแบบทางศิลปกรรมที่ยังมีรูปทรงสมบูรณ์ ตั้งอยู่ห่างจากถนนหลักเพียงเล็กน้อย ถูกบดบังโดยตึกแถวที่ติดถนน สามารถเข้าถึงเจดีย์ได้หลายทาง ถูกปิดล้อมโดยเอกชนให้เป็นบ้านพักคนงาน สภาพโดยรอบถูกกันเขตเป็นพื้นที่โบราณสถานน้อยเกินไปและเทปูนทับอันทำให้สภาพฐานมีการเปลี่ยนแปลง จุดอ่อนของวัดนี้คล้ายคลึงกับวัดร้างอื่นที่อยู่ในย่านช้างเผือก ได้แก่อยู่ห่างจากย่านจับจ่ายใช้สอยและถนนคนเดินวันอาทิตย์ ในอนาคตสามารถพัฒนาเปิดพื้นที่ด้านตึกแถวให้เจดีย์ถูกมองเห็นจากถนนช้างเผือกได้

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดกู่เต้า

4.3.1.10 วัดป่าแดง เป็นวัดที่มีศักยภาพสูงทั้งรูปแบบศิลปกรรมและประวัติศาสตร์ เป็นที่บรรจุอัฐิบุคคลสำคัญและเป็นศูนย์กลางของนิกายวัดป่าแดงในเขตอรัญญิก เดิมจึงตั้งอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ ปัจจุบันแวดล้อมด้วยหอพักจำนวนมากในย่านหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ที่เชื่อมไปวัดอุโมงค์และวัดร่ำเปิงได้ ดังนั้นอาณาเขตของวัดป่าแดงเดิมจึงกว้างใหญ่มาก เจดีย์จึงมีขนาดใหญ่เป็นพิเศษ มีความสำคัญควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่จุดด้อยได้แก่ระยะที่ห่างไกลจากศูนย์กลางเมืองเจดีย์อินทขิลมากที่สุด เข้าถึงได้จากถนนแคบที่ไม่สามารถจอดรถได้ เหมาะสมที่สุดกับการเที่ยวด้วยจักรยานและมอเตอร์ไซค์ ส่วนการเดินจะมีระยะทางที่ไกลเกินไป วัดนี้จึงเหมาะกับการท่องเที่ยวศึกษาโซนธรรมชาติและวัดป่าบริเวณตีนดอยสุเทพ ซึ่งยังมีวัดร้างรอการพัฒนาและสำรวจในป่าอีกเป็นจำนวนมาก

การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ได้แก่ วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม

เป็นวัดใหญ่ที่สำคัญอีกวัดหนึ่งมาแต่โบราณ เป็นตัวแทนของวัดกลางป่าที่อยู่ใกล้เมืองมากที่สุดในบริเวณตีนดอยสุเทพ สันนิษฐานว่าตลอดแนวตีนดอยสุเทพทางทิศตะวันตกของเมืองล้วนเป็นนิคมของสงฆ์ในการปฏิบัติธรรม มีวัดบริเวณอยู่ในป่าและเป็นวัดร้างรอการสำรวจอีกจำนวนหนึ่ง ดังนั้นวัดป่าแดงที่มีเจดีย์ขนาดใหญ่จึงควรเป็นศูนย์กลางของนิกายป่าแดงในลักษณะเดียวกัน

ศูนย์กลางวัดอุโมงค์ฯคือเจดีย์ที่ตั้งอยู่บนฐานอาคารขนาดใหญ่ที่ภายในทำเป็นอุโมงค์ทะลุหากันแบบถ้ำเพื่อให้พระได้ใช้ปฏิบัติธรรม ได้รับอิทธิพลจากลังกาและพุกาม ภายในมีจิตรกรรมที่เก่าแก่ที่สุดของเชียงใหม่เหลืออยู่ร่วมสมัยกับราชวงศ์หยวนและเหลืออยู่เพียงแห่งเดียว อีกทั้งมีอาณาเขตกว้างขวางแวดล้อมด้วยป่าจึงเป็นวัดยอดนิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างชาติอีกวัดหนึ่งที่นิยมความสงบ ศิลปะ และธรรมชาติในที่เดียวกัน

4.3.2 เส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

ตารางที่ 4.6 แสดงการวิเคราะห์ระยะทางจากการเดินและจักรยานเพื่อการวางแผนพัฒนา

วัดยอดนิยมเดิม	วัดร้างใกล้เคียง	การเดิน (0 - 500 เมตร)		จักรยาน (500 - 3,000 เมตร)		
		0 – 250 เมตร	251 - 500 เมตร	501 – 1,000 เมตร	1,001 – 2,000 เมตร	2,001 ขึ้นไป
เขตกำแพงเมือง						
วัดอินทขิลสะดือเมือง	วัดอินทขิล	/+				
วัดเจ็ดลิน						
นอกเขตกำแพงเมืองและ11ตำบลโดยรอบ						
วัดแสนฝาง	วัดหนองหล่ม			/	+	
วัดศรีสุพรรณ	วัดเชียงของ			/	+	
วัดหมื่นสาร						
วัดยางกวง	วัดเลาเสียง		/		+	
	วัดธาตุกลาง	/			+	
วัดสวนดอก	วัดแสนตาห้อย			/	+	
วัดกู่เต้า	วัดปันสาท		/		+	
	วัดป่าตาล		/		+	
	วัดป่าอ้อย			/	+	
วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม	วัดป่าแดงหลวง			/		+

หมายเหตุ / หมายถึง ระยะระหว่างวัดยอดนิยมกับกรณีศึกษา + หมายถึง ระยะระหว่างจุดเริ่มต้นวันอินทขิลกับกรณีศึกษา

จากตาราง อธิบายระยะทางจากเพื่อการวิเคราะห์ออกแบบเส้นทางให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติผ่านระยะการเดินและจักรยาน จากข้อมูลสัมภาษณ์พบว่านักท่องเที่ยวต่างชาติในเขตเมืองเก่าที่พักระยะสั้นนิยมการพักกลางเมืองและสัญจรด้วยการเดินมากที่สุด เนื่องจากง่ายและปลอดภัย สามารถท่องเที่ยวได้ละเอียดในระยะ1วันสามารถเดินได้ครบถ้วนทั้งเมืองเช่นเดียวกับเมืองเก่าในยุโรป รองลงมาได้แก่การเช่าจักรยานเพื่อชมเมืองอย่างช้าๆโดยไม่ใช้ใบอนุญาตขับขี่ อีกทั้งปัจจุบันสามารถใช้บริการ Mobike ที่

สะดวกผ่านแอปพลิเคชั่นบนโทรศัพท์มือถือ มีความเป็นสากลและใช้งานง่าย เป็นที่นิยมกับนักท่องเที่ยวชาวจีนในปัจจุบันที่มีแนวโน้มการเที่ยวด้วยตนเองมากกว่าการเที่ยวเป็นกลุ่มเช่นแต่ก่อน

ข้อมูลจากตารางจึงนำมาใช้วิเคราะห์ออกแบบและวางแผน กำหนดให้ระยะที่สามารถเดินได้สะดวก คือ 0-500 เมตร จักรยานคือ 500-3,000 เมตร เป็นความสามารถขั้นต่ำที่ทุกเพศทุกวัยสามารถทำได้ ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับอาณาเขตของเมืองเก่าและ 11 ตำบลโดยรอบเป็นระยะที่สนับสนุนได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่าอุปสรรคที่ทำให้การท่องเที่ยวด้วยจักรยานไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพทุกจุดของเมืองเนื่องจากอันตรายจากพาหนะ 4 ล้อและวินัยจราจร รถทุกชนิดใช้ถนนร่วมกันโดยไม่มีการคัดกรองและเส้นทางเฉพาะจักรยาน การออกแบบเส้นทางจักรยานจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อลดพื้นที่ถนนสำหรับรถยนต์ไปในตัว เป็นการควบคุมและลดการใช้พาหนะประเภทน้ำมันทางอ้อมเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตเมืองเก่าชั้นในที่กำหนดให้เป็นพื้นที่สีน้ำตาลประเภทอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมตามผังเมืองไม่สนับสนุนการเข้าถึงด้วยรถยนต์เนื่องจากไม่สอดคล้องกับขนาดและระบบถนน ควรสงวนให้เป็นพื้นที่เมืองเก่าเพื่อการท่องเที่ยวมากที่สุด ดังนั้นจากศูนย์กลางเมืองเก่าที่วัดอินทขิลหลังอนุสาวรีย์สามกษัตริย์เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมและถนนหลัก-รองด้วยระยะการเดินและจักรยานจึงอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

4.3.2.1 วัดป่าแดงหลวง

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 2,001 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดพระสิงห์ วัดปราสาท วัดแสนตาห้อย (ร้าง) วัดสวนดอก ถ.นิมมานเหมินท์ ม.เชียงใหม่ วัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 501 - 1,000 ม. เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทาง ได้แก่ บ้านข้างวัด วัดร่ำเปิง (ตโปทาราม)

4.3.2.2 วัดธาตุกลาง

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม.ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ วัดดวงดี วัดพันเตา วัดเจดีย์หลวง วัดกิตติ (ร้าง)ใน รร.อนุบาลเชียงใหม่ วัดหมื่นตูม วัดเจ็ดลิน วัดฟ่อนสร้อย(ร้าง)หลังตลาดประตูเชียงใหม่ ประตูเชียงใหม่ วัดเชียงของ(ร้าง) วัดธาตุคำ วัดยางกวง ตลาดประตูก้อม

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 0 – 250 ม. เหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทาง ได้แก่ วัดธาตุคำ

4.3.2.3 วัดเชียงของ

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ วัดดวงดี วัดพันเตา วัดเจดีย์หลวง วัดกิตติ(ร้าง)ใน รร.อนุบาลเชียงใหม่ วัดหมื่นตูม วัดเจ็ดลิน วัดฟ่อนสร้อย(ร้าง)หลังตลาดประตูเชียงใหม่ ประตูเชียงใหม่

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 501 – 1,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ แหล่งหัตถกรรมเครื่องเงิน

4.3.2.4 วัดปันสาท

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดแสนเมืองมา(วัดหัวข่วง) วัดเชียงมั่น ตลาดช้างเผือก วัดพระเจ้าอมเมี่ยง(ร้าง) วัดป่าอ้อย(ร้าง) วัดป่าคา(ร้าง) วัดป่าตาล(ร้าง) อนุสาวรีย์ช้างเผือก วัดกู่เต้า

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 0 - 250 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทาง ได้แก่ สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่

4.3.2.5 วัดเลาเสียง

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา คุ้มเจ้าบุรีรัตน์ วัดดวงดี วัดพันเตา วัดเจดีย์หลวง วัดกิตติ(ร้าง)ใน รร.อนุบาลเชียงใหม่ วัดหมื่นตูม วัดเจ็ดลิน วัดฟ่อนสร้อย(ร้าง) หลังตลาดประตูเชียงใหม่ ประตูเชียงใหม่ วัดเมืองมาง วัดดาวดึงษ์

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 0 - 250 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดธาตุกลาง

4.3.2.6 วัดอินทขิล

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 0 - 250 ม. เหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทาง ได้แก่วัดอินทขิลสะดือเมือง หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ แหล่งร้านอาหาร

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 0 - 250 ม. เหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทาง ได้แก่วัดอินทขิลสะดือเมือง หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ แหล่งร้านอาหาร

4.3.2.7 วัดป่าอ้อย

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดแสนเมืองมา(วัดหัวข่วง) วัดเชียงมั่น ตลาดช้างเผือก วัดพระเจ้าอมเมี่ยง(ร้าง) วัดป่าคา(ร้าง) วัดป่าตาล(ร้าง) อนุสาวรีย์ช้างเผือก

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 501 – 1,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ อนุสาวรีย์ช้างเผือก วัดปันสาท วัดกู่เต้า

4.3.2.8 วัดแสนตาห้อย

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดอินทขิลสะดือเมือง หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หอประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ แหล่งร้านอาหาร วัดทุงยู วัดพระสิงห์ วัดปราสาท

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 501 – 1,000 ม. ขึ้นไป เหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ แนวกำแพงเวียงสวนดอกด้านหลังคณะเภสัชศาสตร์และ ทันตแพทยศาสตร์ ม. เชียงใหม่ โรงพยาบาลประสาทเชียงใหม่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ถ.ศิริมังคลาจารย์เชื่อมต่อสู่ย่านนิมมานเหมินท์

4.3.2.9 วัดหนองหล่ม

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไปเหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดอินทขิลสะดือเมือง พิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นล้านนา วัดอุโมงค์มหาเถรจันทร์ วัดบ้านปิง ตลอดสมเพชร ย่านกินดื่มมูลเมือง วัดอุ่ทรายคำ วัดชัยศรีภูมิ วัดร่มโพธิ์(ร้าง)

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 501 – 1,000 ม. ขึ้นไปเหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ ย่านมูลเมืองกินดื่ม ย่านช้างม่อยเชื่อมโยงสู่กาดหลวง กงสุลสหรัฐฯ แม่น้ำปิง วัดแสนฝาง วัดบุพผารามบนถนนท่าแพ ย่านธุรกิจเก่าเต็มไปด้วยอาคารอนุรักษ์ที่ทรงคุณค่า

4.3.2.10 วัดป่าตาล

- การเชื่อมโยงกับวัดอินทขิล ระยะ 1,001 – 2,000 ม. ขึ้นไปเหมาะกับ จักรยาน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดแสนเมืองมา(วัดหัวข่วง) วัดเชียงมั่น ตลาดช้างเผือก วัดพระเจ้าอมเมี่ยง(ร้าง) วัดป่าคา(ร้าง) วัดป่าอ้อย(ร้าง) อนุสาวรีย์ช้างเผือก

- การเชื่อมโยงกับวัดยอดนิยม ระยะ 251 – 500 ม. ขึ้นไปเหมาะกับ การเดิน สถานที่ท่องเที่ยวระหว่างทางได้แก่ วัดป่าอ้อย(ร้าง) อนุสาวรีย์ช้างเผือก สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่

4.4 ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

4.4.1 ข้อมูลระยะทางและเส้นทางการเข้าถึงที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าด้วยกัน

การเชื่อโยงวัดร้างนำร่องแต่ละแห่งเข้าด้วยกันเพื่อการท่องเที่ยว สมารถทำได้จากการวิเคราะห์ระยะทางของสถานที่ต่างๆที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่บูรณาการกัน โดยตั้งสมมติฐานถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเป็นครั้งแรก การอ้างอิงตำแหน่งที่พักต่อแหล่งท่องเที่ยวจึงทำได้จากระบบออนไลน์ที่สัมพันธ์กับสถานที่จริง โดยเริ่มต้นเส้นทางจากวัดสะดือเมืองที่ถูกกำหนดให้เป็นศูนย์กลางเมืองมาแต่โบราณ ตั้งอยู่ใกล้กับอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ มีความเหมาะสมเนื่องจากเป็นพื้นที่พิพิธภัณฑ์ของเมืองที่เต็มไปด้วยการสื่อความหมาย เป็นศูนย์รวมการปกครองมาแต่โบราณ ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางถนนคนเดินวันอาทิตย์ที่เป็นศูนย์รวมนักท่องเที่ยวที่โดดเด่นที่สุดทุกสัปดาห์และฤดูกาล

การอธิบายเรื่องระยะทางและความเหมาะสมของพาหนะในเขตเมืองเก่า สรุปได้ดังนี้

<u>การเดิน</u>

-จากข้อมูลภาคสนามพบว่าการเดินถูกเลือกเพื่อการท่องเที่ยวจากนักท่องเที่ยวมากที่สุดในปัจจุบัน สามารถเที่ยวได้อย่างอิสระด้วยการนำทางระบบออนไลน์ มีความต่อเนื่อง ใกล้ที่พักและลดค่าใช้จ่าย มีความสะดวกในกรณีที่พักผ่อนแบบ1อาทิตย์ขึ้นไปแบบไม่เร่งรีบ

-การเดินมีความเหมาะสมที่สุดเนื่องจากระยะทางแต่ละวัดใกล้กัน สัมพันธ์กับวัดยอดนิยมเดิม วัดร้างนำร่อง และวัดร้างอื่นๆ ทำให้ท่องเที่ยวได้อย่างละเอียดและต่อเนื่องอย่างช้าๆ

-สนับสนุนผังเมืองที่กำหนดให้เป็นเขตอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ลดการใช้พาหนะที่ใช้น้ำมัน

- การเที่ยวด้วยการเดินสร้างการรับรู้ได้ละเอียดขึ้นด้วย เปิดโอกาสให้ธุรกิจท้องถิ่นตามตรอกซอกซอยเติบโตได้อย่างหลากหลาย

-มีความสัมพันธ์กับผังเมืองโบราณที่สลับซับซ้อน จำกัดด้วยพาหนะประเภทอื่น

-ที่พักนักท่องเที่ยวนิยมเลือกบริเวณใจกลางเมืองมากที่สุด ทำให้เดินเที่ยวได้อย่างต่อเนื่องโดยไม่จำเป็นต้องเช่าพาหนะและระบบขนส่งมวลชน

-ข้อเสียของการเที่ยวด้วยการเดินได้แก่ความร้อนในเวลากลางวันและคุณภาพอากาศในบางฤดูกาลในระดับเมืองจึงต้องเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้สมกับความเป็นวนานคร ในส่วนของวัดร้างแต่ละแห่งจึงควรพัฒนาเป็นสวนสาธารณะให้มากขึ้นเพื่อส่งเสริมสุขภาวะต่อนักท่องเที่ยวและชาวเมืองที่ยั่งยืนได้

-ข้อเสียของการเดินเที่ยวในเมืองเก่าอีกประการหนึ่งได้แก่ภัยจากยวดยานพาหนะอื่นที่มากเกินไปและการข้ามถนนที่ไม่ปลอดภัย ในระดับเมืองควรลดการใช้พาหนะในเขตเมืองเก่าให้มากขึ้น รวมถึงห้ามการเข้าถึงในบางเวลาที่สอดคล้องกับถนนคนเดินวันเสาร์และอาทิตย์

<u>จักรยาน</u>

-เหมาะสมกับการท่องเที่ยวในเมืองเก่ารองลงมาจากการเดิน เนื่องจากระยะทางที่อยู่ใกล้กันในแต่ละวัด การใช้จักรยานจึงทำให้ประหยัดเวลาในการเดินทางมากขึ้น

-เป็นการเที่ยวแบบละเอียด เร็วกว่าการเดิน ประหยัดที่จอด ทำให้สะดวกสบาย เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เมืองเก่าที่มีความสลับซับซ้อนเต็มไปด้วยซอกซอย จากการสำรวจพบว่าเกสเฮาส์ร้านกาแฟและของที่ระลึกจำนวนมากของท้องถิ่นที่ใช้งบลงทุนน้อย เกิดขึ้นไปตลอดเส้นทางที่ไม่ใช่ถนนหลัก ทำให้เมืองมีชีวิตเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง

-การใช้จักรยานเที่ยวทำให้เกิดการกระจายรายได้สู่ตรอกซอกซอยให้เกิดธุรกิจท้องถิ่นมากขึ้นในพื้นที่ที่รถยนต์เข้าไม่ถึง

-การใช้จักรยานมีการดูแลรักษาต่ำ ซ่อมแซมปรับเปลี่ยนได้ง่าย ไม่ใช้พลังงานในการขับเคลื่อน

-การใช้จักรยานไม่จำเป็นต้องใช้ใบอนุญาตขับขี่ นักท่องเที่ยวจึงเลือกใช้ได้อย่างสะดวกและปลอดภัยมากกว่า เปิดโอกาสให้เกิดการท่องเที่ยวแบบครอบครัวมากขึ้น

-จากการสำรวจพบว่ามีการสร้างเส้นทางจักรยานนำร่องไว้แล้วบางส่วนแต่ขาดการดูแลรักษาอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น การป้องกันไม่ให้รถยนต์จอดทับเส้นทาง การให้ไฟส่องสว่าง การขาดความรู้เรื่องทางจักรยานเพื่อความปลอดภัยและสิทธิบนท้องถนน ทำให้ไม่สามารถขับจักรยานได้ปลอดภัยอย่างแท้จริง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องจัดเตรียมความพร้อมรองรับให้มากขึ้น

-ข้อเสียของการใช้จักรยานในการเที่ยวได้แก่การเพิ่มรายจ่ายในส่วนของการเช่าเพิ่มขึ้น ทางที่พักสามารถสนับสนุนในส่วนนี้ได้โดยลดราคาหรือพ่วงบริการกับการเข้าพักเพื่อสนับสนุนให้ใช้มากกว่าการเช่ามอเตอร์ไซค์

-ข้อเสียอีกประการหนึ่งได้แก่ความปลอดภัยทางจราจร หน่วยงานที่รับผิดชอบจำเป็นต้องมีการจัดการความปลอดภัยในเขตเมืองเก่าเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนให้เกิดการใช้พาหนะที่ไม่ใช้น้ำมันในเขตเมืองเก่าให้สอดคล้องกับผังเมืองเขตอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ควรเริ่มจากในพื้นที่สีเหลี่ยมคูเมืองให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด มีทางเลือกในการจัดการมากขึ้น เช่น ให้รถเข้าได้เป็นเวลาและมีลูกระนาดชะลอความเร็ว เป็นต้น

-ข้อเสียอีกประการหนึ่งได้แก่ความร้อนในเวลากลางวันและบางช่วงเวลาไม่เหมาะสม ต่างจากการเดินที่สามารถลัดเลาะไปตามชายคาที่มีร่มเงาได้ การใช้จักรยานจึงควรมีทางจักรยานจัดไว้ให้และออกแบบให้เกิด

ร่มเงาไปตลอดเส้นทางมากที่สุด ร่มเงาที่เกิดจากต้นไม้ทำให้อุณหภูมิของเมืองโดยรวมลดลงและช่วยกรองอากาศจากฝุ่นละอองขนาดเล็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จักรยานยนต์

-เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นและถนนหนทางมากที่สุด เนื่องจากความกว้างของถนนและการจอดรถที่สะดวก

-จากการสำรวจพบร้านให้บริการเช่าจักรยานประเภทต่างๆจำนวนมากบริเวณริมคูเมือง เป็นที่นิยมเนื่องจากสะดวกรวดเร็ว ราคาประหยัด ขับขี่ได้ง่ายและไม่เคร่งครัดในการตรวจสอบใบอนุญาต

-อำนวยความสะดวกในการเที่ยวได้ดีตามตรอกซอกซอย มีความรวดเร็วที่เชื่อมต่อสู่นอกเขตเมืองเก่าได้ ทำให้เที่ยวได้ครบถ้วนในแหล่งท่องเที่ยวรอบนอกทั้งหมด

-เนื่องจากผู้ใช้ท้องถิ่นส่วนใหญ่ใช้จักรยานยนต์มากที่สุด ทำให้ร้านค้าและบริการต่างๆมีการจัดเตรียมที่จอดและตำแหน่งที่เหมาะสมกับการใช้จักรยานยนต์มากที่สุดเช่นกัน

-การเที่ยวด้วยจักรยานยนต์จึงเป็นไปได้ในทุกฤดูกาล เนื่องจากความสะดวกรวดเร็ว เข้าถึงได้ทุกจุดของเมืองอย่างครบถ้วน

-ข้อเสียของการใช้จักรยานยนต์ได้แก่จำนวนที่มากเกินไปเดิมมีส่วนทำให้คุณภาพอากาศในเขตเมืองเก่าแย่ลงอย่างต่อเนื่อง สะสมและระบายออกได้ยากจากภูมิศาสตร์ที่เป็นแอ่งกระทะ รวมถึงการเผาพื้นที่เกษตรในแต่ละฤดูกาล ผลรวมจึงทำให้อากาศโดยรวมแย่ลงและยาวนานขึ้น การท่องเที่ยวได้รับผลกระทบในองค์รวมในระยะยาว ลดการมาเที่ยวซ้ำลง

-ข้อเสียของการใช้จักรยานยนต์ได้แก่ อันตรายจากการจราจร ดังปรากฏจากสถิติอุบัติเหตุในเขตพื้นที่เมืองเก่ายังคงสูงอย่างต่อเนื่องจากผู้ใช้ท้องถิ่น ประกอบกับทักษะการขับของนักท่องเที่ยวที่ไม่ชำนาญเส้นทางล้วนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้น

-ข้อเสียของการใช้จักรยานยนต์ได้แก่ เป็นพาหนะที่ใช้น้ำมัน ส่งเสียงดัง และขับขี่ได้อย่างรวดเร็วเกินไป ทำให้บรรยากาศของเมืองเก่ามีความเร่งรีบแบบเมืองใหญ่มากขึ้นไปด้วย ความเดิมแท้ของเมืองเก่าที่สามารถเดินได้และเป็นไปอย่างช้าๆควรได้รับการอนุรักษ์ให้กลับมามากขึ้นเพื่อการท่องเที่ยวเชิงคุณภาพจากความเข้าใจในทรัพยากรที่เป็นทุนทางวัฒนธรรมเดิมที่มี

-ทางเลือกในการใช้จักรยานยนต์สามารถแทนที่ด้วยจักรยานยนต์ไฟฟ้าที่ประหยัดพลังงานและรักษ์สิ่งแวดล้อม เหมาะสมกับเมืองเชียงใหม่ที่มีปัญหาเรื่องคุณภาพอากาศที่มากขึ้น

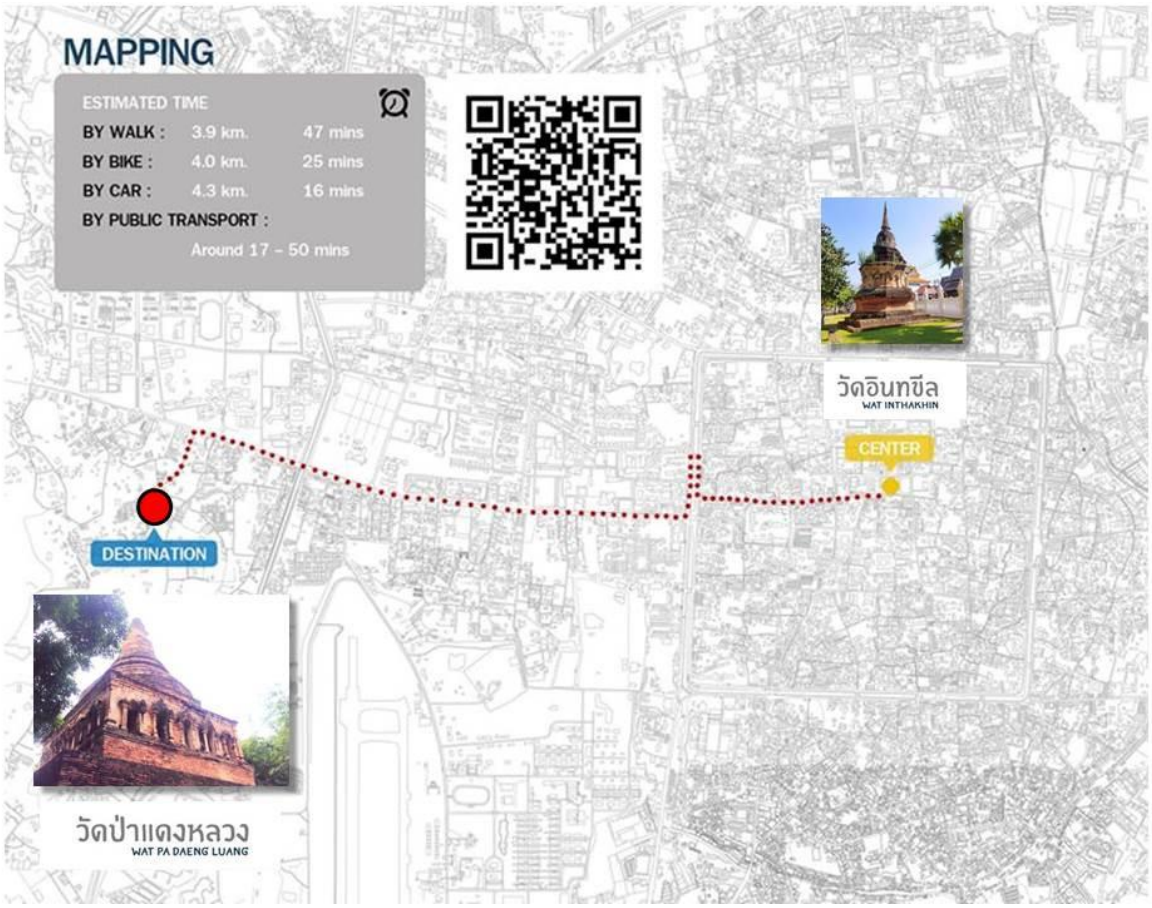
รถโดยสารสาธารณะ

-จากการสำรวจพบว่าระบบขนส่งสาธารณะในเขตเมืองเก่า มีเพียงรถโดยสารของทางเทศบาลและจากสนามบินนานาชาติเท่านั้น รถโดยสารของทางเทศบาลจึงไม่ได้รับความนิยมทั้งจากชาวเมืองและนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีจำนวนน้อย ช้า มีขนาดที่ไม่เหมาะกับเมืองเก่า อีกทั้งระยะทางใกล้เกินไปเมื่อเทียบกับขนาดของเมือง การใช้จักรยานยนต์จึงได้รับความนิยมจากชาวเมืองในการสัญจรสูงสุด

-การให้บริการของรถโดยสารสี่ล้อแดงไม่ถือว่าเป็นระบบขนส่งสาธารณะเนื่องจากไม่ประจำทางขึ้นอยู่กับผู้โดยสาร มีราคาไม่ได้มาตรฐานและขาดระเบียบในการขับขี่ เป็นปัญหาต่อการจราจรในภาพรวม ในทางตรงข้ามกลับเป็นเอกลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ต่อนักท่องเที่ยวมาโดยตลอด ภาครัฐที่เกี่ยวข้องจึงควรปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้น ทั้งจากการให้บริการสร้างมาตรฐานต่างๆ รวมถึงการปรับเปลี่ยนให้เป็นรถสารไฟฟ้าเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว

-การให้บริการของรถโดยสารสี่ล้อแดงและรถตุ๊กตุ๊ก เป็นศักยภาพที่พัฒนาให้เป็นเอกลักษณ์ของการท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน เนื่องจากได้ถูกพิสูจน์แล้วจากการใช้งานจริง ทั้งการบรรทุกและขนาดของรถที่เข้าถึงเส้นทางส่วนใหญ่ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับเมืองจึงควรให้ความสำคัญในการบริหารจัดการให้เป็นเอกลักษณ์โดยการออกแบบเพิ่มเติมปรับโฉมเป็นรถที่ใช้พลังงานไฟฟ้านำร่อง มีประโยชน์ต่อองค์รวมการท่องเที่ยวและคุณภาพชีวิตของชาวเมืองสูงสุด

จากข้อมูลศักยภาพระบบขนส่งและการเลือกใช้พาหนะ นำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยว10วัดร้างนำร่องได้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 4.23 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าแดงหลวง

4.4.1.1 วัดป่าแดงหลวง

ที่ตั้ง	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788964, 98.953918
การเดิน	3.9 กม. ใช้เวลา 47 นาที
จักรยาน	4.0 กม.ใช้เวลา 25 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	4.3 กม.ใช้เวลา 16 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 17-50 นาที

ภาพที่ 4.24 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดธาตุกลาง

4.4.1.2 วัดธาตุกลาง

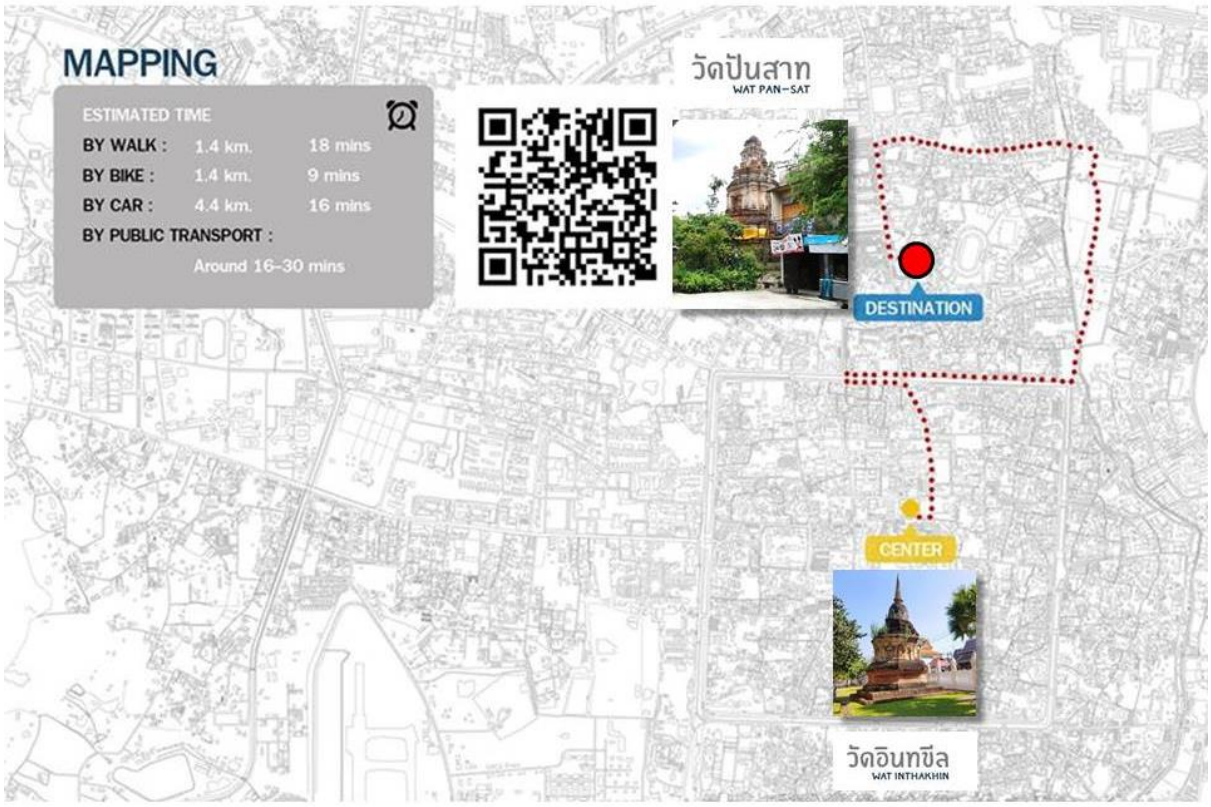
ที่ตั้ง	ถนนสุริยวงศ์ บ้านเขิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.776726, 98.989243
การเดิน	1.6 กม. ใช้เวลา 20 นาที
จักรยาน	1.6 กม. ใช้เวลา 10 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	2.1 กม.ใช้เวลา 11 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 11-20 นาที

ภาพที่ 4.25 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดเชียงของ

4.4.1.3 วัดเชียงของ

ที่ตั้ง	สามแยกประตูเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.780998, 98.988536
การเดิน	1.0 กม. ใช้เวลา 13 นาที
จักรยาน	1.5 กม. ใช้เวลา 7 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	1.5 กม. ใช้เวลา 7 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 7-12 นาที

ภาพที่ 4.26 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดปันสาท

4.4.1.4วัดปันสาท

ที่ตั้ง	บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800402, 98.987027
การเดิน	1.4 กม. ใช้เวลานาที 18 นาที
จักรยาน	1.4 กม. ใช้เวลา 9 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	4.4 กม. ใช้เวลา 16 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 16-30 นาที

ภาพที่ 4.27 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดเลาเสียง

4.4.1.5 วัดเลาเสียง

ที่ตั้ง	ถนนราชเชียงแสนซอย 2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.777331, 98.990575
การเดิน	1.7 กม. ใช้เวลา 21 นาที
จักรยาน	1.7 กม. ใช้เวลา 11 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	2.0 กม. ใช้เวลา 9 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 9-21 นาที

ภาพที่ 4.28 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดอินทขิล

4.4.1.6 วัดอินทขิล

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.789914, 98.986921
การเดิน	-
จักรยาน	-
รถยนต์/จักรยานยนต์	-
รถโดยสารสาธารณะ	-

ภาพที่ 4.29 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าอ้อย

4.4.1.7 วัดป่าอ้อย

ที่ตั้ง	หลัง หจก.อุรวิศการค้า ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800608, 98.985335
การเดิน	1.5 กม. ใช้เวลา 19 นาที
จักรยาน	1.5 กม. ใช้เวลา 10 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	1.9 กม. ใช้เวลา 8 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 9-18 นาที

ภาพที่ 4.30 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดแสนตาห้อย

4.4.1.8 วัดแสนตาห้อย

ที่ตั้ง	ในบริเวณหอจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788647, 98.977072
การเดิน	1.5 กม. ใช้เวลา 18 นาที
จักรยาน	1.5 กม. ใช้เวลา 10 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	1.5 กม. ใช้เวลา 5 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 7-14 นาที

ภาพที่4.31 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดหนองหล่ม

4.4.1.9 วัดหนองหล่ม

ที่ตั้ง	ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.792426, 98.995010
การเดิน	1.2 กม. ใช้เวลา 15 นาที
จักรยาน	1.2 กม. ใช้เวลา 8 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	1.5 กม. ใช้เวลา 8 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 8-14 นาที

ภาพที่4.32 เส้นทางจากวัดอินทขิลสู่วัดป่าตาล

4.4.1.10 วัดป่าตาล

ที่ตั้ง	ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.801456, 98.985326
การเดิน	1.5 กม. ใช้เวลา 19 นาที
จักรยาน	1.5 กม. ใช้เวลา 10 นาที
รถยนต์/จักรยานยนต์	1.9 กม. ใช้เวลา 8 นาที
รถโดยสารสาธารณะ	ใช้เวลาประมาณ 9-18 นาที

4.4.2 ต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้าง เพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

<u>ขั้นที่ 1</u> การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพระยะที่ 1 โดยเริ่มจากพื้นที่ที่มีอยู่แล้วตามสภาพปัจจุบัน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องโดยไม่ขอคืนพื้นที่เพิ่ม หลีกเลี่ยงความขัดแย้งและสร้างการมีส่วนร่วมพัฒนาในขั้นต้นก่อน ใช้ระยะเวลาหนึ่งเพื่อให้เกิดการยอมรับไปทีละขั้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นขั้นที่1นี้จึงเป็นส่วนเริ่มต้นของ4ช่วงระยะพัฒนา

ระยะที่1 ทำได้ทันที คือการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใช้การได้และเริ่มต้นได้ทันที ซึ่งงานวิจัยนี้เน้นในส่วนเริ่มต้นนี้มากที่สุด โดยเริ่มคิดออกแบบวางแผนจากทฤษฎีต่างๆก่อนเพื่อไปขอความเห็นจากชุมชนว่ามีความเห็นอย่างไรในการพัฒนา อีกทั้งเปิดรับข้อมูลจากเจ้าของพื้นที่ เนื่องจากเป็นประเด็นเปราะบางในกรรมสิทธิ์ที่ดินและผู้อาศัย ชุมชนแท้และชุมชนเทียมมักมีแนวคิดที่ตรงข้ามกัน เนื่องจากชุมชนเทียมคือชุมชนที่ทำการเช่าที่ดินวัดร้างเพื่ออยู่อาศัยและประกอบกิจการ จำนวนไม่น้อยเป็นบ้านเช่าให้คนต่างด้าวเช่าอาศัยในสภาพทรุดโทรมไม่ถูกสุขลักษณะ จึงไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ส่วนชุมชนแท้คือแต่ละครัวเรือนที่ตั้งรกรากมาแต่เดิมและมีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง จึงมีการตระหนักถึงคุณค่ามากกว่า

การออกแบบขั้นต้นนี้ จะทำการนำเสนอต่อแต่ละชุมชนที่วัดร้างนำร่องนั้นตั้งอยู่จำนวน 10 ชุมชน เพื่อรับทราบความต้องการและตรวจสอบแก้ไข อันจะนำข้อมูลในส่วนนี้ไปพัฒนาในขั้นที่ 2 ต่อไป โดยให้ชุมชนแท้และเทียมของวัดร้างมีส่วนร่วมในการพัฒนาแบบ

<u>ขั้นที่ 2</u> แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพในระยะยาว ได้แก่ระยะที่ 2-4 ตามบริบทและความเป็นไปได้ของแต่ละวัด โดยจะเริ่มทำการขอคืนพื้นที่อย่างต่อเนื่องเพื่อขยายพื้นที่ฉนวนและจัดผังใหม่ เป็นโครงการระยะยาวที่ต้องการความร่วมมือจากหลายฝ่าย แต่ละวัดไม่จำเป็นต้องดำเนินการครบ4ระยะโดยให้พิจารณาตามความเหมาะสม จึงแบ่งช่วงการพัฒนาของแต่ละวัดไปอีก 3 ช่วงได้แก่

- *ระยะที่2* ขยายพื้นที่ฉนวน(Buffer zone)

- *ระยะที่3* สวนสาธารณะระดับชุมชน

- *ระยะที่4* สวนสาธารณะระดับเมือง

ตารางที่ 4.7 แนวทางการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

แนวทางการวางแผนพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่	
<u>ขั้นที่ 1</u> การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพระยะที่1 เพื่อนำเสนอขอความเห็นจากชุมชนเบื้องต้น	
ระยะที่ 1 ทำได้ทันที	- ตรวจสอบหมุดเขตโบราณสถาน - กันเขตตามพื้นที่หมุด เพื่อเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ - สร้างพื้นที่ฉนวนโดยรอบ - สร้างพื้นที่กิจกรรมสาธารณะชั้นนอกสุดจากศูนย์กลางเจดีย์ - เพิ่มป้ายสื่อความหมาย QR codes - เชื่อมโยงข้อมูลกับแอปพลิเคชั่นและเว็บไซต์ทั้งของวัดร้างเองและท่องเที่ยวที่นิยม - แก้ไขสิ่งบดบัง ทำความสะอาดให้ดูใหม่ - จัดไฟส่องสว่างเจดีย์ให้สวยงามยามค่ำคืน - ทำที่จอดจักรยาน - ทำที่นั่งพักและร่มเงา - ทำที่ออกกำลังกายให้ชุมชน - ให้พื้นที่ทั้งหมดถูกใช้งานไม่เป็นหญ้ารก ป้องกันสุนัขเข้าไปถ่ายมูล - ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดูแล โดยเฉพาะการตั้งกองทุนเพื่อดูแลรักษาเป็นประจำ - จ้างคนในชุมชนดูแลซ่อมแซมเพื่อสร้างงานและรายได้ - ให้วัดในชุมชนเป็นศูนย์กลาง ผนวกเข้าเป็นกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน - ทำการตลาดวัดร้างนำร่อง 10 วัดในงานวิจัยนี้ผ่านเส้นทางท่องเที่ยวต่างๆ
<u>ขั้นที่ 2</u> แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพในระยะยาว ได้แก่ระยะที่1-4 นำความเห็นจากชุมชนมาพัฒนา	
ระยะที่ 2 ขยายพื้นที่ฉนวน	- วัดผลการตอบรับในระยะแรกจากทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชน เมื่อได้รับการยอมรับเพียงพอ จึงดำเนินแผนระยะที่ 2 ซึ่งวัดร้างแต่ละแห่งมีปัจจัยและใช้เวลาพัฒนาไม่เท่ากัน - ระยะที่ 2 ทำการเพิ่มพื้นที่ฉนวนและสาธารณะออกมาจากรัศมีเจดีย์มากขึ้นตามความเป็นไปได้ของผังใหม่ - ระยะนี้จำเป็นต้องประสานงานกับกรมศิลปากร, สำนักพุทธฯ, เทศบาล, องค์กรศาสนาที่มีกองทุน และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักพุทธฯให้ยกเลิกสัญญาเช่าตามที่ขยายเขต มีการจ่ายค่ารื้อถอนจากองค์การกุศลผ่านกองทุนต่างๆ - แหล่งเงินทุนเพื่อบริหารจัดการรื้อถอนและปรับภูมิทัศน์ เช่น เงินวัดยอดนิยมต่างๆ, เงินบริจาคจากเอกชนเพื่อ CSR ลดหย่อนภาษีและภาษีนักท่องเที่ยวรายคืนที่พักในเมืองเก่า

แนวทางการวางแผนพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่	
<u>ขั้นที่ 2</u> แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพในระยะยาว ได้แก่ระยะที่1-4 นำความเห็นจากชุมชนมาพัฒนา	
ระยะที่ 3 สวนสาธารณะระดับชุมชน	- เมื่อทำการขยายพื้นที่จนได้รับการยอมรับและมีส่วนร่วมเป็นที่น่าพอใจ มีการจัดการสุขาภิบาลและผู้เช่าได้ดีเป็นระเบียบยิ่งขึ้น อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมอย่างต่อเนื่อง ช่วงเวลานี้จะมีแหล่งท่องเที่ยววัดร้างในระยะแรกเกิดขึ้นนำร่องแล้วอย่างน้อย 10แห่งอันส่งผลต่อเมืองเก่าในภาพรวมด้วย - ในระยะที่ 3 นี้วัดร้างวัดร้างนำร่องทั้ง 10 กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาจึงพัฒนาในเชิงคุณภาพมากขึ้น - ขยายพื้นที่คืนอย่างต่อเนื่องและทำการออกแบบจัดโซนให้อยู่ร่วมกับชุมชนเดิมที่ตั้งมั่นบนที่ดินแล้วโดยทำเป็นที่พักแนวตั้ง วัดร้างจะต้องสร้างงานและรายได้ให้อยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน - การบริหารกองทุนและสร้างงานดูแลรักษาและซ่อมแซมโดยคนในชุมชน - ในกรณีติดกับอาคารประชิดด้านข้างของเอกชนนอกโฉนด หากไม่สามารถซื้อคืนได้ให้พิจารณาขอเช่าระยะยาวเพื่อทำพิพิธภัณฑ์จัดแสดงวัดร้างของย่านและชุมชนนั้นๆ
ระยะที่4 สวนสาธารณะระดับเมือง	- ในระยะที่ 4 นี้แต่ละวัดกินเวลายาวนานจนถึงระยะนี้ได้จะมีวัดร้างที่ถูกพัฒนาในระยะที่ 2 เกิดขึ้นตามมามากขึ้นแล้วอีก 10 วัดหากทำการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง - ในระยะที่ 4 นี้วัดร้างที่ถูกพัฒนาไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับเมืองเสมอไป ให้พิจารณาตามความเป็นได้ตามโฉนดและตำแหน่ง มีวัดร้างจำนวนไม่มากที่คงพื้นที่ตามโฉนดไว้ได้มากพอ พบว่าพื้นที่มากที่สุดประมาณ 4-7 ไร่ และถูกเช่าที่ดินปลูกบ้านเรือนมานานติดต่อกันหลายปีแล้ว ตัวอย่างเช่นวัดธาตุกลางเป็นต้น - การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง ที่มีเจดีย์วัดร้างขนาดใหญ่เป็นศูนย์กลางเช่นเดียวกับอนุสรณ์สถาน มีการแสดงการขุดค้นฐานรากวิหารและอาคารประกอบอื่นให้เยี่ยมชม จึงเป็นทางเลือกที่เหมาะสม โดยจัดโซนแก้ปัญหาผู้อาศัยเดิม จำแนกสิทธิ์ผู้เช่าเชิงคุณภาพ อาจจัดให้อยู่ร่วมกันในแนวตั้งได้ - สวนสาธารณะระดับเมืองจึงทำการสะท้อนความเป็นเมืองเก่าด้วยวัดร้างและทำให้มีชีวิตขึ้นมาอีกครั้งด้วยผู้ใช้กลุ่มใหม่ มิได้จำกัดแต่ในกลุ่มพุทธศาสนิกชนอีกต่อไป

4.4.2.1 ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามระยะ

จากการศึกษาพบว่าปัญหาทางกายภาพในปัจจุบันของวัดร้างแต่ละแห่งในเมืองเก่า คือการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยและปลูกสร้างอาคารบดบัง เกิดจากการให้เช่าแปลงที่ดินเพื่อทำประโยชน์มาอย่างยาวนาน เกิดเป็นชุมชนและสถานที่ราชการ ในกรณีที่มีโบราณสถานจะมีการให้เช่าทำประโยชน์ในราคาที่ต่ำกว่าตลาดและส่วน

ใหญ่มีการกำหนดเขตโบราณสถานโดยกรมศิลปากรในพื้นที่นั้นด้วย ในกรณีที่ไม่มีโบราณสถานเหลืออยู่แล้ว โฉนดนั้นจะให้เช่าตามราคาตลาดได้ หลายแห่งจึงกลายเป็นโรงแรมและสถานประกอบการได้

เจดีย์จึงเป็นหลักฐานหลักที่เหลืออยู่ในปัจจุบันของวัดร้าง เนื่องจากถูกสร้างด้วยวัสดุถาวรที่คงทนที่สุด อีกทั้งมีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะรื้อทำลายได้ยาก จึงมักถูกขุดเจาะเพื่อหาสมบัติ2-3จุดเป็นโพรงที่ทำลายโครงสร้างให้พังทลายลงได้อย่างรวดเร็ว เมื่อกรมศิลปากรได้เข้าบูรณะเจดีย์ตามการประกาศเขตโบราณสถาน จึงถูกเสริมความมั่นคงเรียบร้อยแล้ว เจดีย์ร้างที่พบในปัจจุบันที่ยังคงสภาพจึงเป็นผลจากการบูรณะซ่อมแซม ส่วนที่มีความสำคัญน้อยกว่าขาดหลักฐานจะมีสภาพเป็นเนินดินกองอิฐซึ่งมีจำนวนน้อยกว่า ไม่สามารถบูรณะได้

ปัญหาของเจดีย์วัดร้างที่ยังทรงคุณค่าจึงเกิดจากการขาดระยะฉนวนเพื่อป้องกัดการรุกรานที่เพียงพอ โดยควรแบ่งเป็นผัง3โซน ได้แก่

(1) โซนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์(Sacred zone) ได้แก่ พื้นที่โดยรอบที่ประชิดเจดีย์ที่สำคัญที่สุด สามารถอ้างอิงตามหมุดเขตโบราณสถานที่กรมศิลปากรกำหนดได้ ให้ทำการกันเขตโดยล้อมรั้วหรือการจัดภูมิทัศน์โดยรอบเพื่อป้องกันและรักษาบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์เอาไว้ในฐานะศาสนสถานและอนุสรณ์สถานตามหลักสากล

(2) โซนพื้นที่ฉนวน(Buffer zone) ได้แก่ พื้นที่ระยะรัศมีโดยรอบที่ไกลออกมา จัดเป็นพื้นที่กึ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ทำการกันเขตไว้ตามสัดส่วนที่เหมาะสมของแต่ละแห่งโดยพิจารณาจากขนาดและความสูงของเจดีย์ ควรกำหนดให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เนื่องจากทางทิศตะวันออกของเจดีย์นั้นมักมีฐานรากของวิหารรอการขุดค้นอยู่ใต้ดิน การใช้งานให้ส่งเสริมบรรยากาศศักดิ์สิทธิ์ไว้พร้อมเป็นพื้นที่พักผ่อนตามกิจกรรมที่เหมาะสมได้

(3)โซนพื้นที่สาธารณะ(Public/recreation zone) ได้แก่พื้นที่ตั้งแต่ระยะฉนวนออกมาบรรจบกับพื้นที่นอกสุดของที่ดิน โดยจัดสัดส่วนให้เหมาะสมตามขนาดเจดีย์และกิจกรรมของชุมชน จัดให้เป็นพื้นที่สาธารณะสีเขียวเพื่อการพักผ่อนได้ตามสัดส่วน เป็นพื้นที่เปิดโล่งเพื่อจัดกิจกรรมของชุมชนและเป็นสวนสาธารณะระดับต่างๆได้ เช่นการฟ้อนตามประเพณี การออกร้าน กิจกรรมงานบุชาตามประเพณีต่างๆ ในโซนนี้จะเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวได้เต็มที่ ได้แก่ ป้ายสื่อความหมาย ที่จอดจักรยาน ศาลาม้านั่ง และร่มเงา หากมีพื้นที่มากพอสามารถเพิ่มห้องน้ำให้นักท่องเที่ยวได้เช่นเดียวกับสวนสาธารณะ

ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ในปัจจุบันเพื่อการอนุรักษ์และกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่มุ่งเน้นทางวัฒนธรรมสำหรับนักท่องเที่ยวและกลายเป็นพื้นที่สีเขียวของชุมชนและชาวเมืองนั้น จึงต้องพัฒนาสภาพแวดล้อมที่ยังไม่เหมาะสมที่ชัดเจนก่อน ได้แก่ การถูกบดบังและขาดระยะฉนวนโดยรอบเจดีย์ ทำให้เจดีย์ขาดสภาพที่ศักดิ์สิทธิ์ของการเป็นศาสนสถาน ถูกประชิดไม่เหมาะสมในลักษณะต่างๆจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

การพิจารณาพื้นที่เพื่อการปรับปรุงทางกายภาพ ทั้งตามสภาพปัจจุบันและความเป็นไปได้ในการเพิ่มพื้นที่ให้เหมาะสมตามเฟส จากการหารือเบื้องต้นกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่และสำนักศิลปากรที่7 ได้ให้แนวทางเพิ่มเติมเรื่องวัดร้างและพื้นที่ข้างเคียง ดังนี้

4.4.2.1.1 พื้นที่อยู่ในเขตที่ดินของโฉนดวัดร้าง ได้แก่ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้จัดการให้เช่าเพื่อทำประโยชน์ ปัจจุบันเป็นสัญญาเช่าระยะยาว20-30ปีขึ้นไปและต่ออายุได้ สามารถใช้สัญญานี้เพื่อทำการก่อสร้างและขอการบริการสาธารณูปโภคได้

(1) แนวทางการพัฒนา

- **การกัลปนา** คือการเปลี่ยนความดูแลสู่ความรับผิดชอบของหน่วยราชการอื่นเพื่อจุดประสงค์เป็นการเฉพาะ โดยหน่วยงานรับกัลปนาจะต้องเป็นหน่วยราชการเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น เช่น การเปลี่ยนเป็นที่ราชพัสดุ เป็นต้น

- การยกเลิกสัญญาเช่ารายย่อย เนื่องจากปัจจุบันเป็นสัญญาเช่าระยะยาวที่อนุโลมเพื่อให้เกิดชุมชนและจัดการระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานได้ โดยปกติจะไม่มีการบอกเลิกสัญญาเนื่องจากต้องการให้ที่ดินถูกใช้ประโยชน์ไม่ขาดตอน สามารถยกเลิกสัญญาได้ในกรณีที่มีความจำเป็นและเหตุผลหนักแน่นเพียงพอ อาทิเช่นปลูกสร้างอาคารบดบังรุกล้ำเขตโบราณสถาน กรมศิลปากรสามารถสั่งระงับการก่อสร้างและทำหนังสือขอให้พิจารณายกเลิกสัญญาเช่าต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้ดำเนินการต่อไปได้ หรือเป็นนโยบายระดับจังหวัดทำหนังสือถึงระดับอธิปดีต่ออธิปดีเพื่อดำเนินการ เป็นต้น

- การเปลี่ยนผู้เช่าให้เป็นแปลงใหญ่ สามารถทำได้เมื่อยกเลิกสัญญาเช่ารายย่อยจนได้พื้นที่เพียงพอแล้ว และพื้นที่โฉนดวัดร้างที่ยังว่าง ทำการเช่าใหม่โดยรวมพื้นที่ให้ใหญ่ขึ้นตามที่ต้องการ ลักษณะนี้สามารถยื่นเอกสารแสดงความจำนงเป็นผู้เช่าเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นสวนสาธารณะได้ อาทิเช่นเทศบาล, เอกชน ,และมูลนิธิต่างๆ ทำเป็นสัญญาเช่าระยะยาวเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่สาธารณะสูงสุดได้โดยโดยการชำระค่าเช่ารายปีในอัตราที่ต่ำเช่นเดียวกับที่หน่วยงานราชการเช่าอยู่ในปัจจุบัน เช่นโรงเรียนและสถาบันต่างๆที่สามารถปลูกสร้างอาคารได้ตามประสงค์ โดยให้คำนึงถึงเขตโบราณสถานเป็นสำคัญ

- การเวนคืน เพื่อประโยชน์สาธารณะ เป็นกรณีที่เป็นนโยบายในระดับกระทรวงทบวงกรมเนื่องจากต้องออกเป็นกฤษฎีกาเพื่อจุดประสงค์เป็นการเฉพาะตามความเหมาะสม เช่น การทำถนนและพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น

(2) ความเป็นได้ในการรื้อถอนอาคาร

ตามแนวทางเคหการ ตามทางเลือกในการแก้ปัญหาชุมชนแออัด ได้แก่ การสร้างอาคารแนวตั้งแบบแฟลต, การปรับปรุงสาธารณูปโภคในที่ดินเดิม(Slum upgrading), การปรับผังที่ดิน(Reblocking), การแบ่งปันที่ดิน(Land sharing), การรื้อย้าย(Relocation) และสร้างชุมชนใหม่ในที่ดินเดิม, และการรื้อย้าย

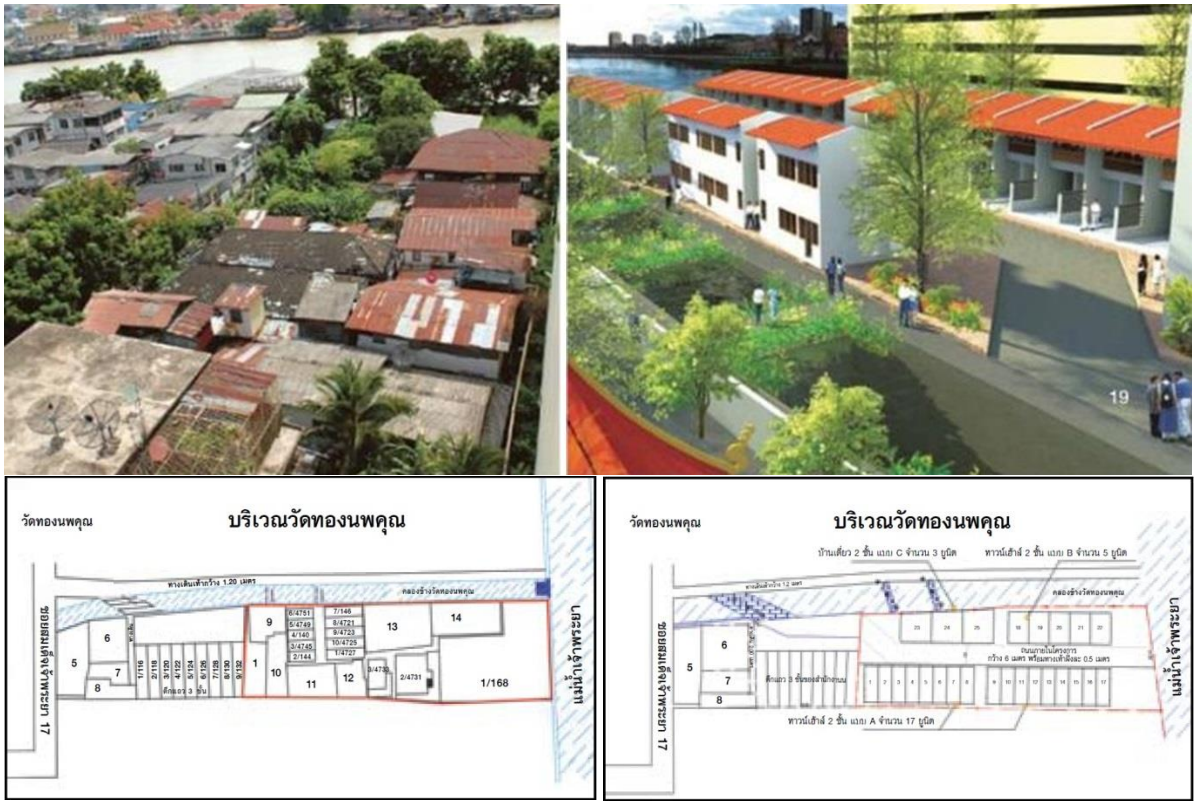
สร้างชุมชนในที่ดินใหม่(Rehabitat) โดยพิจารณาได้ตามความเหมาะสมและเกิดผลกระทบน้อยที่สุดตามแนวทางที่ทุกฝ่ายได้ประโยชน์สูงสุด(Win-win situation) แต่ละแห่งสามารถมีแนวทางของตนเองมากกว่า1วิธีได้ ดังกรณีศึกษาถึงหน่วยงานที่ดำเนินการตามแนวทางนี้โดยตรง อาทิเช่น

- โครงการบ้านมั่นคง(พอช.) เป็นองค์การมหาชนที่สนับสนุนแต่ละชุมชนพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้การช่วยเหลือ วางผังและออกแบบสิ่งก่อสร้างให้ เป็นที่ปรึกษาการออมเงินและจัดระบบสหกรณ์ สนับสนุนให้บริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีอิสระ ความสำเร็จจึงเกิดจากความร่วมมือของชุมชนเองเป็นหลัก จากการศึกษาชุมชนแออัดหลายแห่งในเชียงใหม่พบว่ามีทั้งเข้าร่วมและกำลังเตรียมการเข้าร่วม มีชุมชนที่เช่าที่ดินโฉนดวัดร้างหลายแห่งเช่นกัน อาทิเช่นความพยายามของชุมชนวัดกนองหญ้าแพรกหลังดับเพลิงเชียงใหม่ เป็นต้น

- สำนักงานทรัพย์สินพระมหากษัตริย์ เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการค่าเช่าและสิทธิในการเช่าที่ดินและอาคารจำนวนมากทั่วประเทศ มักเป็นอาคารเก่าและตลาด บางแห่งเป็นกลุ่มอาคารแถวตลอดทั้งย่านกลายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่อาศัยอยู่ติดต่อกันมาหลายชั่วคน ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในทำเลที่มีศักยภาพสูงทางเศรษฐกิจและย่านการท่องเที่ยวเมืองเก่า ทำให้จำเป็นต้องปรับสภาพซ่องแซมอาคารเก่าอายุนับ100ปีจำนวนมากที่ทรุดโทรมเพื่อป้องกันอัคคีภัยและบริหารจัดการบัญชีผู้เช่าให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ในกรณีที่เป็นอาคารแถวที่มีศักยภาพสูงมีการกำหนดให้ผู้เช่ามีส่วนร่วมในการจ่ายค่าซ่อมแซมอาคารด้วยซึ่งต้องซ่อมแซมและวางระบบไฟฟ้าประปาใหม่ทั้งหมดให้มีสภาพใหม่ อาทิเช่นกลุ่มอาคารท่าเตียน ท่าช้าง ท่าพระจันทร์ เป็นต้น เป็นการคัดกรองผู้เช่าช่วงให้ได้เฉพาะผู้เช่าที่มีคุณภาพอย่างแท้จริงมากที่สุด

ส่วนกรณีที่เป็นชุมชนแออัด จะแก้ปัญหาโดยการปลูกสร้างอาคารแนวตั้งให้อยู่อาศัยอย่างเป็นระเบียบ มีสภาพใหม่ แก้ปัญหาอัคคีภัยและปัญหาสังคมได้เป็นอย่างดี ดังตัวอย่างการพัฒนาชุมชนวัดทองนพคุณ ซ.สมเด็จเจ้าพระยา17 เขตคลองสาน เนื้อที่703.90ตารางวาแก้ปัญหาความแออัดและสภาพแวดล้อมได้ถึง23ครัวเรือน มีการผสมทั้งบ้านเดี่ยว2ชั้นและทาวน์เฮ้าส์2ชั้น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในเขตเมืองเก่าของเชียงใหม่ที่มีชุมชนวัดร้างหลายชุมชนได้เมื่อทำการขยายพื้นที่โดยรอบเจดีย์ให้มากขึ้น ให้กลายเป็นสวนสาธารณะแต่ละเฟสได้ตามการวางแผนระยะยาว

การพัฒนาชุมชนลักษณะนี้จะต้องริเริ่มโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์การให้เช่าที่ดินโฉนดวัดร้าง เพื่อให้เกิดพื้นที่ที่กว้างขวางเหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้มากที่สุด ที่ภายในพื้นที่จะมีทั้งโบราณสถาน สวนสาธารณะ และชุมชนเดิมที่ยังอยู่ในพื้นที่ต่อไปได้อย่างครบถ้วนทุกครัวเรือน เกิดการสร้างงานให้กับชุมชนเหล่านี้เป็นผู้ดูแลสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อไป

ภาพที่ 4.33 ก่อนและหลังการออกแบบวางผังเพื่อแก้ปัญหาชุมชนแออัด ของชุมชนวัดทองนพคุณ

ที่มา: http://www.crownproperty.or.th/

ตามแนวทางมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ เป็นหน่วยงานในลักษณะของมูลนิธิ เชื่อมโยงกับวัดพระธาตุดอยสุเทพ มีบทบาททางการกุศลต่างๆและการฟื้นวัดร้างที่มีศักยภาพให้กลับมามีพระจำพรรษาอีกครั้งหนึ่ง มีผลงานการฟื้นวัดในเขตเมืองเก่าได้สำเร็จอย่างรวดเร็วจำนวนมาก โดยใช้วิธีการของพุทธศาสนิกชนและแก้ปัญหาที่ถูกจุดของชุมชน วัดที่เคยเป็นวัดร้างมาก่อนได้แก่ วัดยางกวง วัดเจ็ดลิน วัดโลกโมฬี วัดเจดีย์ปล่อง และวัดปันเส่า พื้นที่เหล่านี้เคยเป็นชุมชนแออัดที่เต็มไปด้วยยาเสพติดและปัญหาสังคม แต่ละครัวเรือนเช่าที่ดินวัดร้างเพื่อปลูกสร้างที่พักอาศัยมาอย่างยาวนาน ทางมูลนิธิใช้วิธีการเจรจารายหลังเพื่อตกลงการจ่ายค่าชดเชยและขนย้ายเพื่อใช้เป็นพื้นที่วัด อันทำให้สัญญาเช่ากับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้สิ้นสุดลงด้วย ผู้เช่าเดิมให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีเมื่อได้รับค่าชดเชยที่รับได้

การปรับใช้กับพื้นที่วัดร้างตามแนวทางนี้อาจดำเนินการผ่านองค์กรทางศาสนา วัด และมูลนิธิที่ตั้งขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะได้ โดยใช้ความศรัทธาในศาสนาเป็นที่ตั้ง เปลี่ยนจากการรื้อฟื้นเป็นวัดสู่พื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนและต้อนรับการท่องเที่ยวได้ในตัว ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่ายตามเจตนาเดิมของการเป็นศาสนสถานที่ต้องการคงความศักดิ์สิทธิ์และเป็นพื้นที่กลางที่ต้อนรับคนทุกชนชั้นไร้การแบ่งแยกมาแต่โบราณ

4.4.2.1.2 พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่ดินของโฉนดวัดร้าง ได้แก่ ที่ดินทั้งหมดที่ไม่อยู่ในกรรมสิทธิ์ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ไม่ว่าจะเป็นของเอกชนและราชการ

(1) แนวทางการพัฒนา

- การซื้อที่ดินและอาคารโดยรอบเพิ่มเติม เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จำเป็นต้องใช้งบประมาณสูง เนื่องจากการกำหนดพื้นที่โฉนดวัดร้างเดิมล่าช้าจนถูกจับจองออกโฉนดเป็นของเอกชน ทำให้บางวัดถูกปิดล้อมและแออัดขาดพื้นที่ต่อขยาย ถูกเว้นไว้แต่เพียงระยะรัศมีโดยรอบจากการประกาศเขตโบราณสถานเท่านั้น ดังกรณีที่เห็นชัดเจนที่สุดที่วัดเชียงของตรงข้ามประตูเชียงใหม่ที่ไม่มีพื้นที่ให้ขยาย จำเป็นต้องซื้อพื้นที่กลับมาจากเอกชนเท่านั้น ซึ่งเป็นไปได้ยากและต้องอาศัยการเจรจาต่อรอง

- การขอเช่าที่ดินและอาคารโดยรอบเพิ่มเติม เป็นทางเลือกที่เป็นไปได้มากกว่า โดยการเสนอค่าเช่าที่สูงกว่าผู้เช่าเดิมกับเจ้าของอาคารนั้น เพื่อทำเป็นพิพิธภัณฑ์และศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้างของย่านนั้นๆโดยเฉพาะ วางแผนให้แต่ละแห่งเลี้ยงตัวเองได้จากรายได้การท่องเที่ยวโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นร้านกาแฟและขายของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างบริเวณชั้นล่าง ชั้นบนทำเป็นพื้นที่จัดแสดงข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างที่เชื่อมโยงกับระบบออนไลน์ ดังนั้นการเช่าอาคารใกล้เคียงเพื่อทำเป็นศูนย์สื่อความหมายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นอาคารขนาดใหญ่ แต่ให้ทำการเช่าเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเจดีย์วัดร้างที่ส่งเสริมบรรยากาศและคุณค่าของพื้นที่มากที่สุด สามารถออกแบบปรับปรุงให้มีความน่าสนใจทางการท่องเที่ยวได้อีกมาก

- การเวนคืน เพื่อประโยชน์สาธารณะ เกิดขึ้นได้ยาก ต้องเกิดขึ้นจากนโยบายในระดับกระทรวงทบวงกรม เนื่องจากต้องออกเป็นกฤษฎีกาเพื่อจุดประสงค์เป็นการเฉพาะ เช่น การทำถนนและพื้นที่โดยรอบ เป็นต้น

(2) ความเป็นได้ในการรื้อถอนอาคาร

- จากการซื้อที่ดินโดยรอบเพิ่มเติม เกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีที่ซื้อที่ดินและสิ่งปลูกสร้างกลับคืนมาสู่เอกชนแล้วเท่านั้น

ดังนั้น การปรับปรุงพื้นที่นอกเขตโฉนดที่ดินวัดร้างของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงเป็นไปได้ยาก การศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่จึงเน้นที่ความเป็นไปได้สูงสุดในขั้นตอนแรกให้สำเร็จก่อนเพื่อเป็นการเริ่มต้น โดยเสนอแนวทางผ่าน10วัดนำร่องที่ถูกคัดเลือกมาดังต่อไปนี้

1.วัดป่าแดงหลวง

ภาพที่4.34 ทัศนียภาพวัดป่าแดงหลวงในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788964, 98.953918
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-39 ไร่
ประเภท	ชุมชน

ภาพที่4.35 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

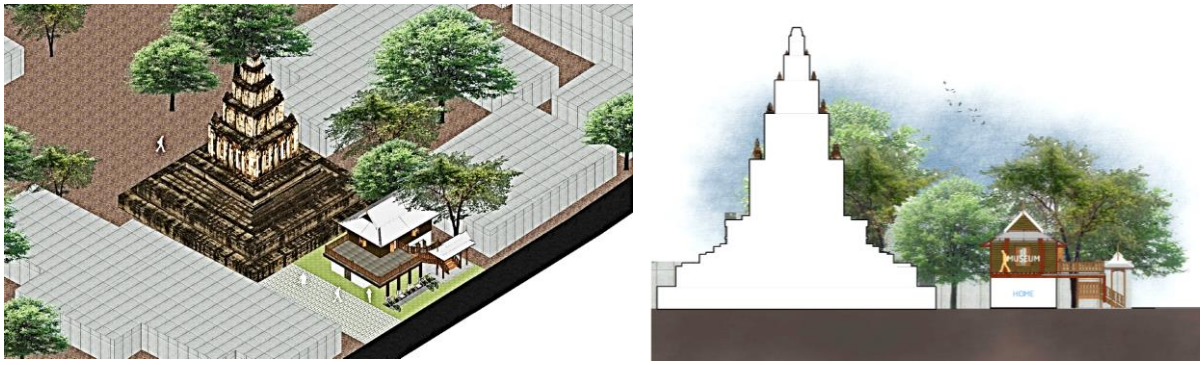
สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดป่าแดงหลวง การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพในเฟสแรกเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

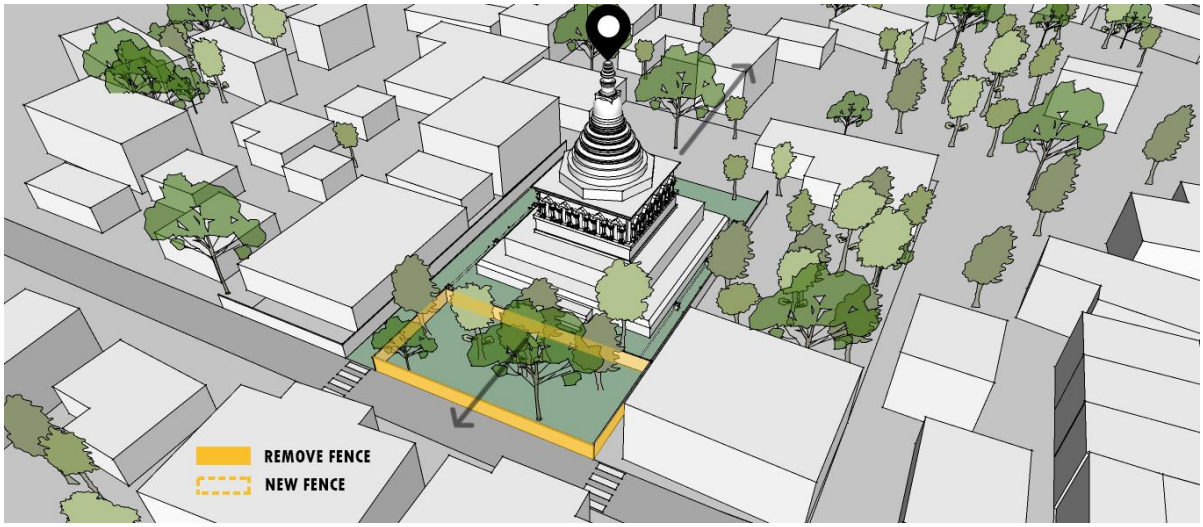
ภาพที่4.36 การพัฒนาในขั้นที่1การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพในเฟสแรก

<u>ขั้นที่2</u> วัดป่าแดงหลวง แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

วัดป่าแดงหลวงเป็นวัดที่มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ปรากฏในพงศาวดารชัดเจนและมีความสำคัญกับเมืองเชียงใหม่ ขนาดเจดีย์มีขนาดใหญ่มองเห็นได้จากระยะไกล ศักยภาพพื้นที่ค่อนข้างเข้าถึงได้ยากและไกลจากตัวเมือง วัดนี้อยู่ใกล้กับมหาวิทยาลัยถึงสองแห่งของเชียงใหม่คือมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา สามารถพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวเน้นวิชาการเชื่อมโยงกับการศึกษาได้

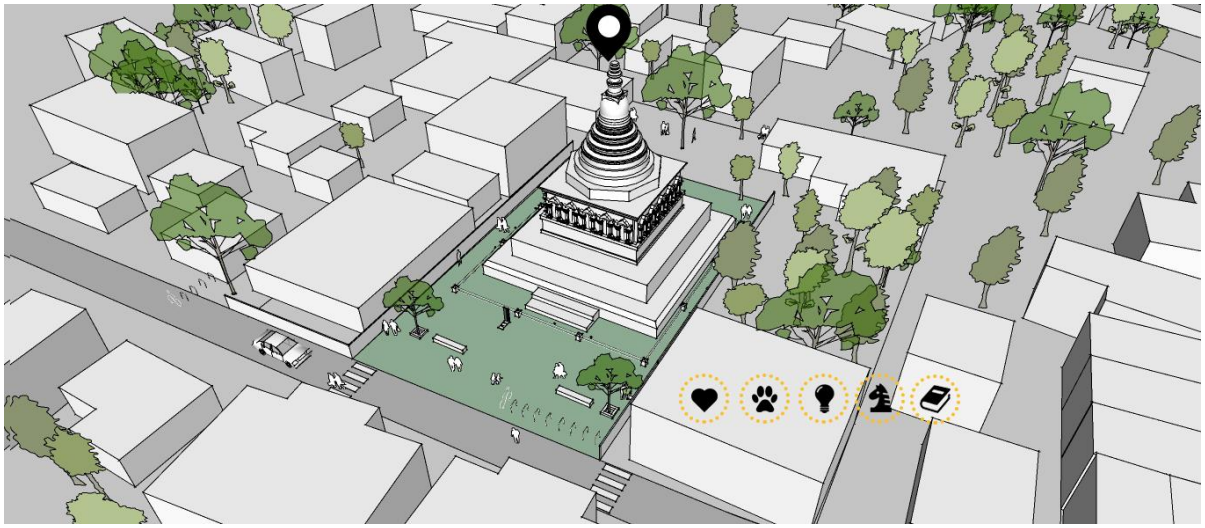
นอกจากนี้ มหาวิทยาลัยยังเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวหลายคนต่างแวะเวียนเข้าไปท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก การออกแบบในส่วนเบื้องต้นนี้จะเน้นการแก้ปัญหาพื้นที่ที่รกร้าง ถูกแวดล้อมด้วยบ้านเรือนในระยะประชิดและพงหญ้า เพิ่มการติดตั้งไฟส่องสว่างเพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ปลอดภัยยามค่ำคืน รวมถึงป้ายสื่อความหมายตามจุดต่างๆที่ง่ายต่อการนำทางมาถึงตัวเจดีย์

ภาพที่4.37 การรื้อด้านติดถนนออกเพื่อเปิดมุมมองและการเข้าถึง

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

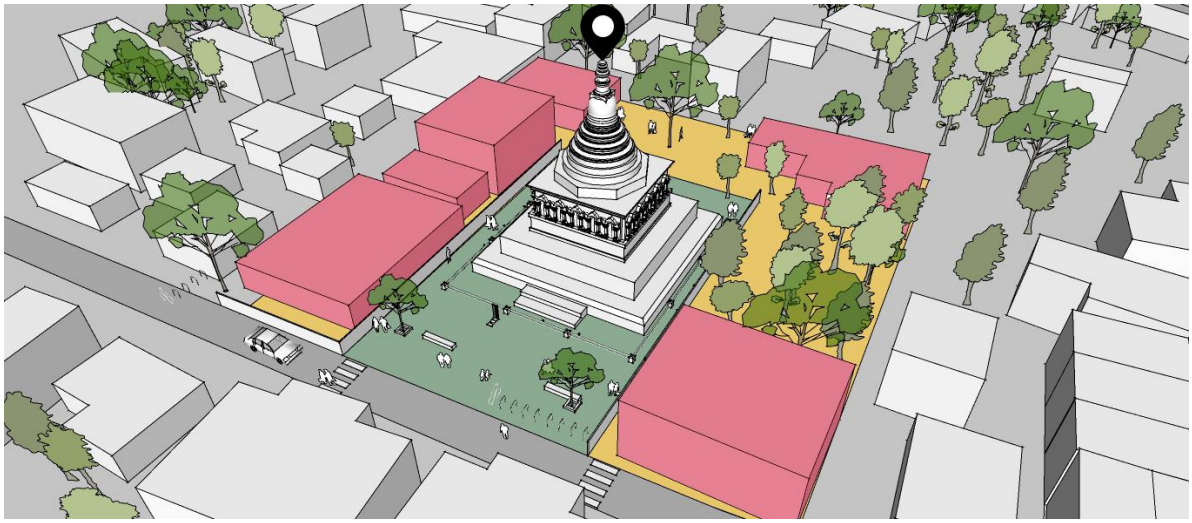
การเข้าถึงเจดีย์วัดป่าแดงหลวงค่อนข้างคดเคี้ยวและแคบ จักรยานจึงเป็นพาหนะที่ดีที่สุดและคาดว่าจะเป็นที่นิยม ช่วยให้เข้าถึงพื้นที่ได้สะดวก ดังนั้นจำเป็นจะต้องมีจุดจอดจักรยานที่เป็นระเบียบ ติดตั้งพื้นที่นั่งพักแบบมีร่มเงา

ภาพที่4.38 ทำการปรับปรุงเบื้องต้นให้เป็นพื้นที่ว่างสีเขียวเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-ขั้นที่2 ระยะที่3 **การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

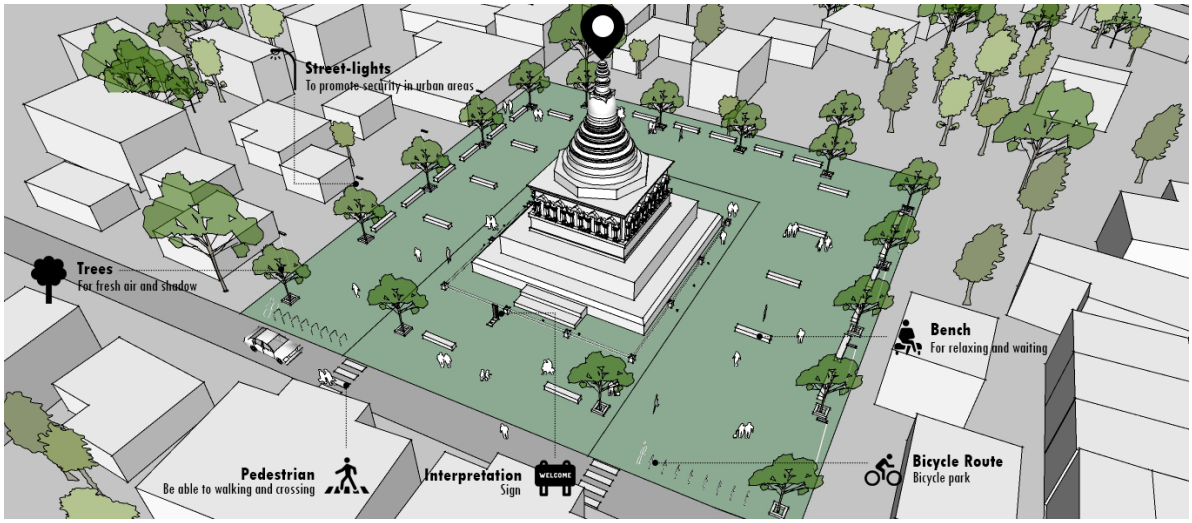
ทั้งนี้การปรับปรุงกายภาพของเจดีย์บริเวณโฉนดของตนเองนั้นอาจไม่สามารถทำให้เปิดมุมมองได้สูงสุด เนื่องจากด้านหน้าทางเข้าเจดีย์มีพื้นที่หญ้ารกบดบังจนเหลือเพียงแค่ทางเข้าแคบๆเล็กๆข้างเจดีย์เท่านั้น การส่งเสริมศักยภาพเจดีย์ที่ดีจำเป็นจะต้องเปิดมุมมองด้านหน้าทางเข้าให้เจดีย์โดดเด่น และใช้พื้นที่ด้านหน้าสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเจดีย์

ภาพที่4.39 ทำการขอคืนพื้นที่ตามโฉนดในส่วนที่ชมพูเพื่อปรับปรุงขยายพื้นที่ให้มากขึ้น

-ขั้นที่2 ระยะที่4 **การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

นอกจากนี้ชุมชนในบริเวณใกล้เคียง ควรให้มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันในชุมชน เช่นผู้ที่ว่างงานเข้ามาทำความสะอาดภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สามารถเดินสะดวกได้รอบ ช่วยกันสอดส่องพื้นที่ให้ไม่เป็นพื้นที่เปลี่ยว พร้อมกับให้ความรู้นักท่องเที่ยว

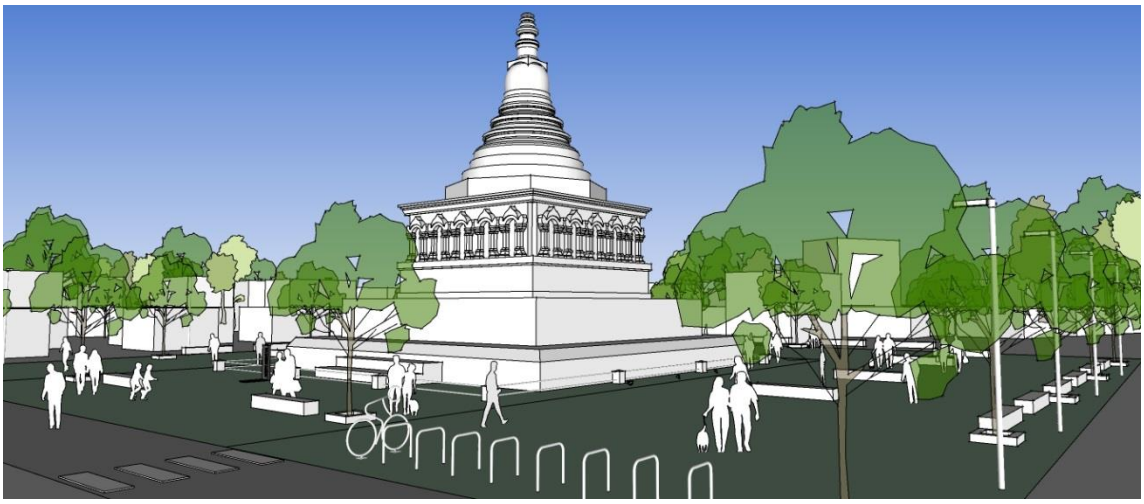

ภาพที่4.40 ปรับปรุงพื้นที่เป็นสวนสาธารณะ เพิ่มพื้นที่สีเขียวและที่จอดจักรยาน

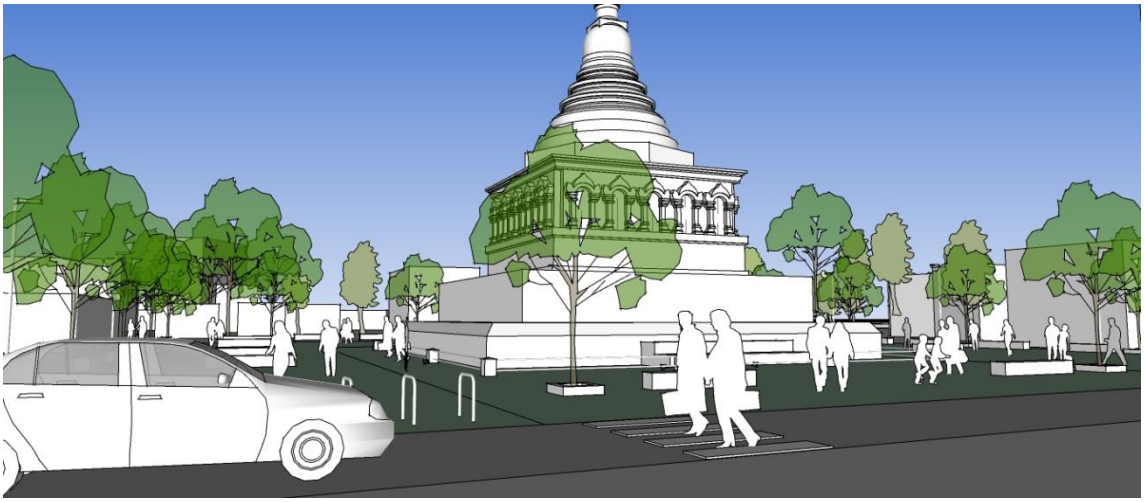
ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-ด้านทิศตะวันตกที่ติดถนนเป็นที่ดินนอกเขตโฉนด สามารถเข้าถึงเจดีย์ผ่านทางเดินด้านข้าง จำเป็นต้องเจรจากับเจ้าของที่ดินเพื่อทำการเช่าเพื่อรื้ออาคารให้เกิดมุมมองและเข้าถึงจากถนนได้เลย เนื่องจากปัจจุบันเป็นอาคารที่รื้อถอนได้ง่าย

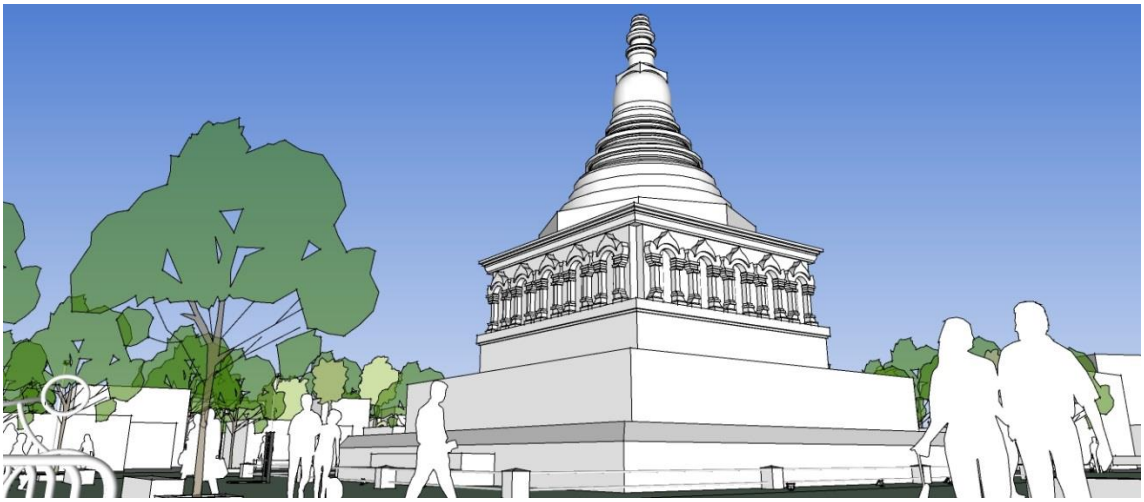
-ส่วนอาคารนอกโฉนดอื่นนั้นให้ดำเนินการเมื่อมีความพร้อมในระยะยาวได้

ภาพที่4.41 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

ภาพที่4.42 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

ภาพที่4.43 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

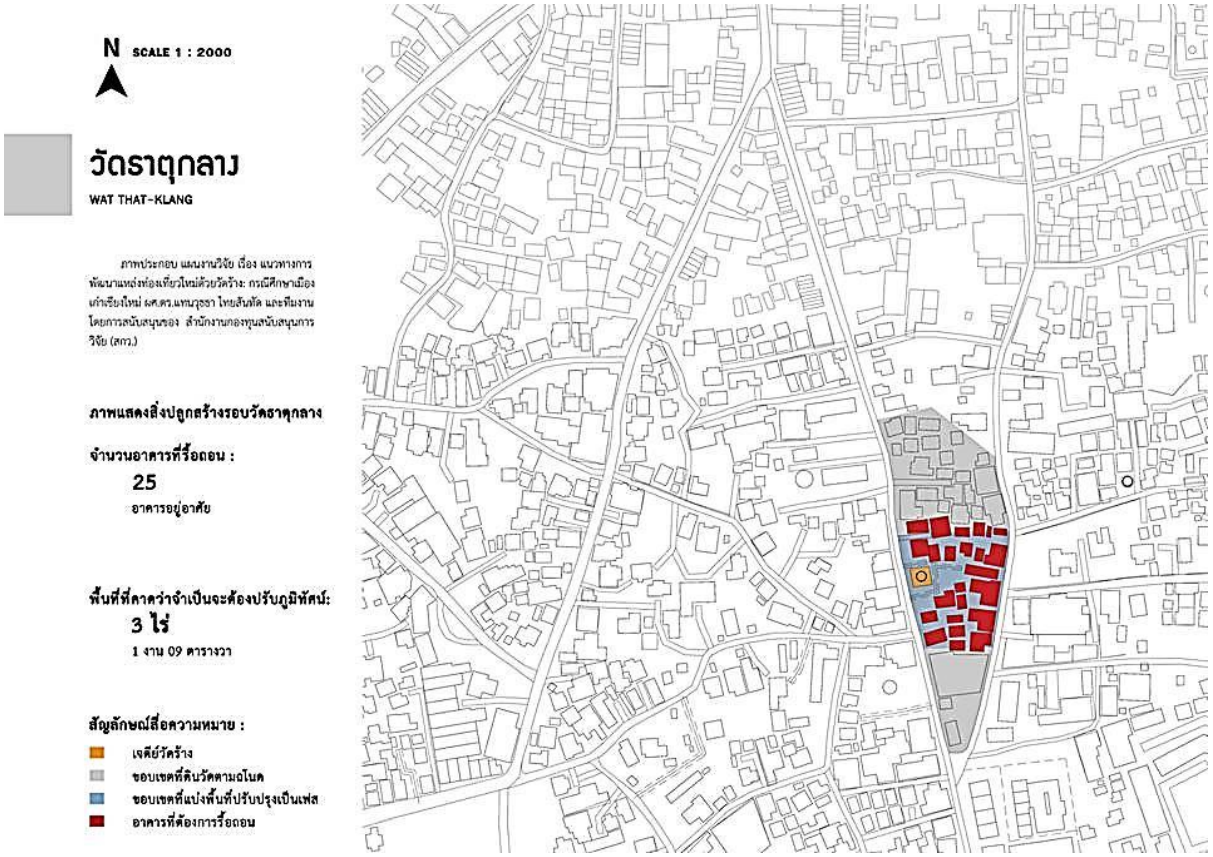
2.วัดธาตุกลาง

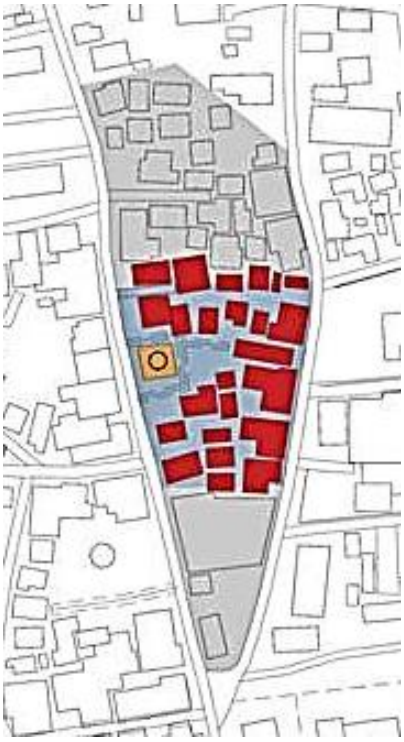

ภาพที่4.44 ทัศนียภาพวัดธาตุกลางในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ถนนสุริยวงศ์ บ้านเขิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.776726, 98.989243
พื้นที่ตามโฉนด	7-3-43 ไร่
ประเภท	ชุมชน

ภาพที่4.45 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

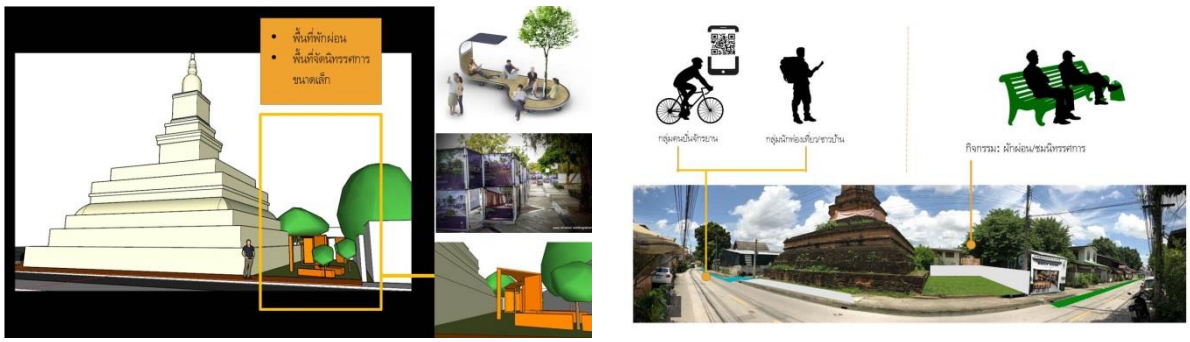
สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u>วัดธาตุกลาง การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

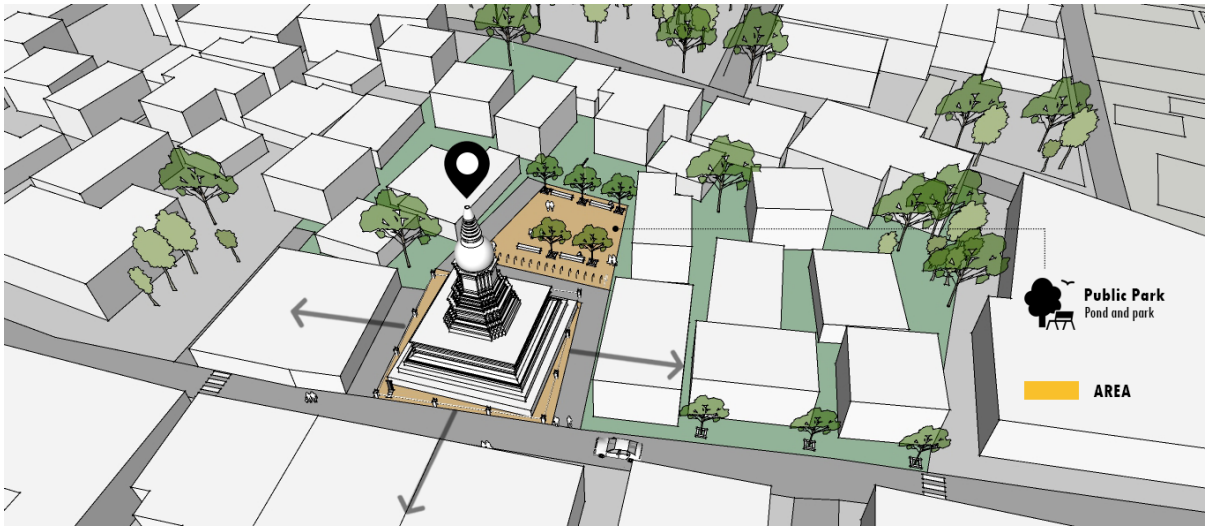

ภาพที่4.46 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

<u>ขั้นที่2</u> วัดธาตุกลาง แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

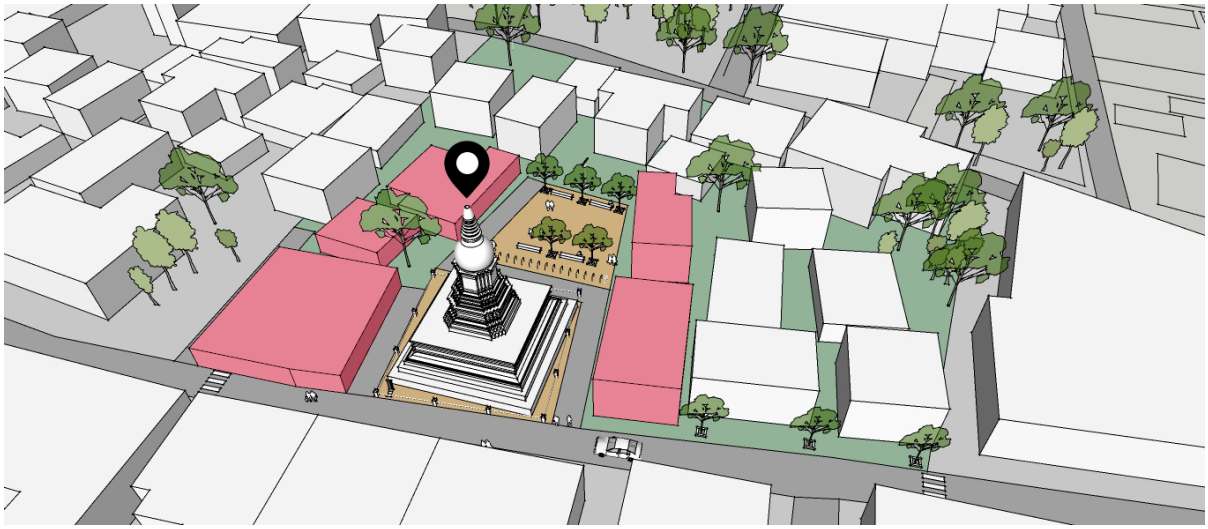
วัดธาตุกลางโดดเด่นด้วยขนาดของโบราณสถานที่มีขนาดใหญ่มากกว่าปกติซึ่งเป็นจุดหมายตาได้ง่าย ขนาดพื้นที่โฉนดที่มีมากถึง 7 ไร่ เอื้อให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงกายภาพวัดร้าง ด้วยที่ตั้งที่อยู่นอกเมืองไม่ไกลมากนัก ท่ามกลางบ้านเรือนที่เบียดเสียดในระยะประชิด ทำให้นักท่องเที่ยวแปลกใจทุกครั้งที่พบเจอเจดีย์วัดธาตุกลางในบริเวณนี้ สามารถทำเป็นเส้นทางการท่องเที่ยววัดและวัดร้างในกำแพงเมืองชั้นนอกได้ เนื่องจากใกล้กับย่านถนนคนเดินวันเสาร์ของจังหวัดเชียงใหม่และที่พักของนักท่องเที่ยว ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย

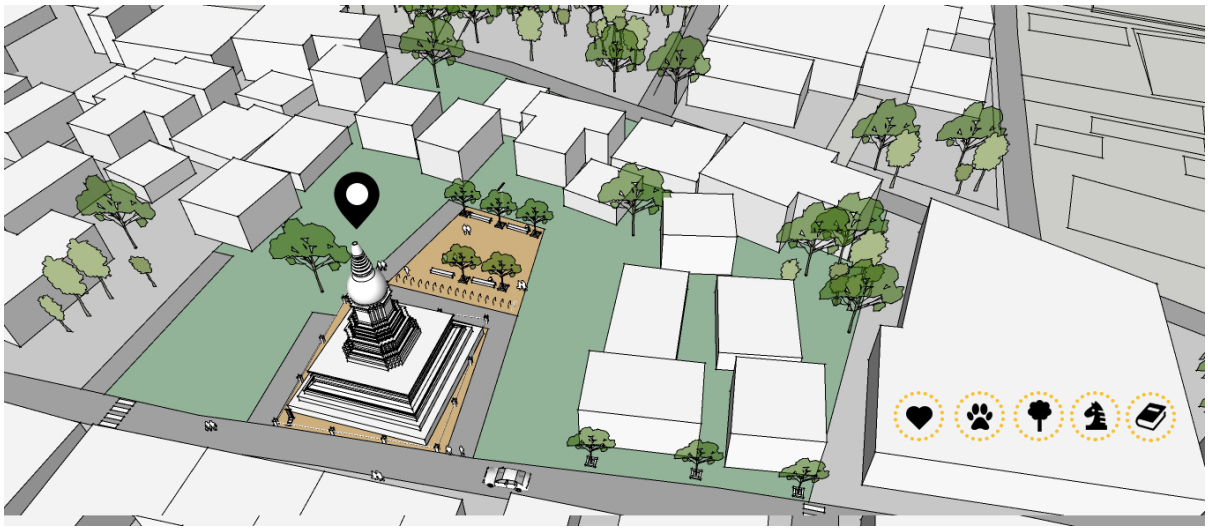
ภาพที่4.47 การพัฒนาพื้นที่เดิม พร้อมแนวทางขยายพื้นที่

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

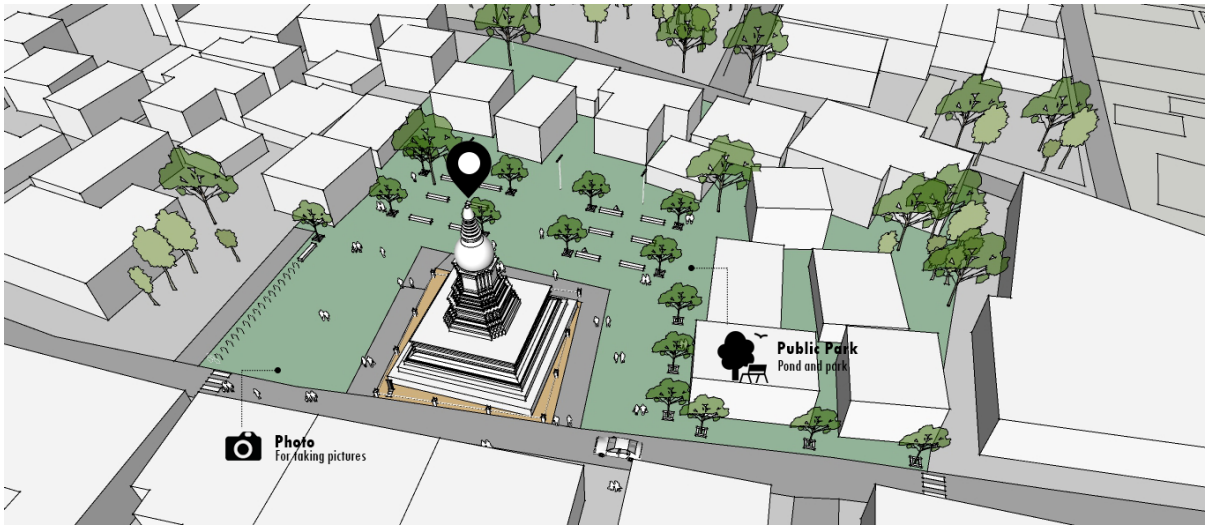
ถึงแม้ว่าวัดธาตุกลางจะมีพื้นที่โฉนดถึง 7 ไร่ แต่ทั้งหมดถูกให้เช่าเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยในรูปแบบสลัม ที่มีบ้านติดๆกันไม่มีพื้นที่สาธารณะและแนวเขตที่ชัดเจน ตัวเจดีย์อยู่ติดกับถนนที่มีการจราจรพลุกพล่านการสัญจรผ่านไปมาด้วยความรวดเร็ว ไม่สามารถออกแบบพื้นที่ที่เหลืออยู่เพียงเฉพาะองค์เจดีย์ได้ จำเป็นจะต้องเปิดพื้นที่บางส่วนเพื่อให้มีพื้นที่เพียงพอในการรองรับนักท่องเที่ยวเชิงพื้นฐานเช่นจุดจอดจักรยานเมื่อนักท่องเที่ยวต้องการถ่ายรูป และจุดพักระหว่างทางการท่องเที่ยวเส้นทางวัดและวัดร้างนอกเมือง

ภาพที่4.48 การขอพื้นที่คืนเพื่อพัฒนา แสดงพื้นที่ด้วยสีชมพูเพื่อเป็นพื้นที่ฉนวนไปในตัว

ภาพที่4.49 ทัศนียภาพเมื่อขยายพื้นที่คืนเพื่อการพัฒนาให้เป็นพื้นที่ฉนวน

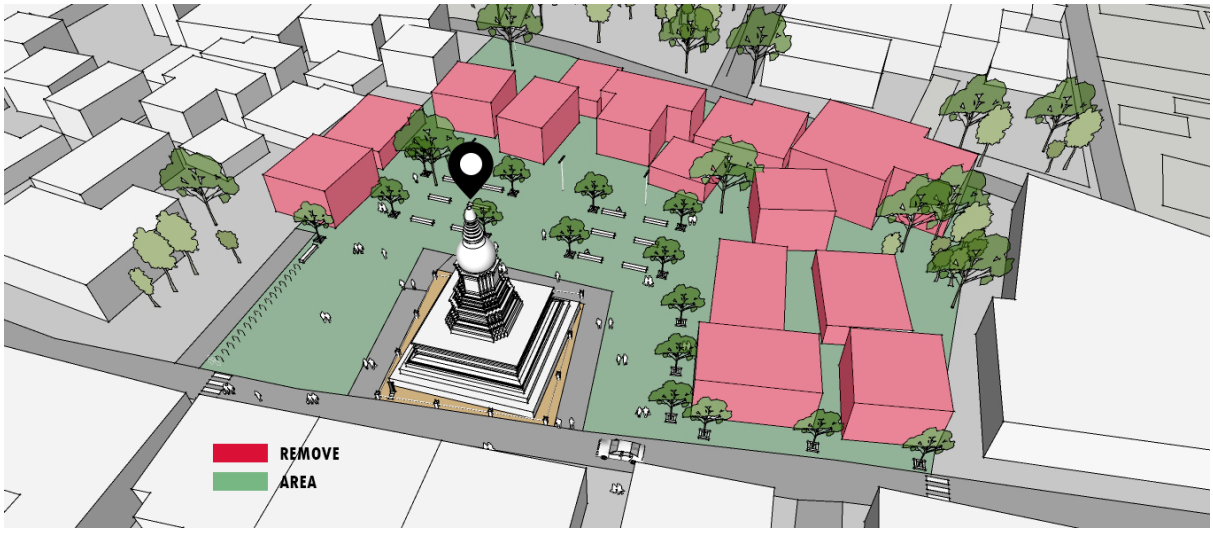

ภาพที่4.50 แสดงการพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนตามการขยายพื้นที่

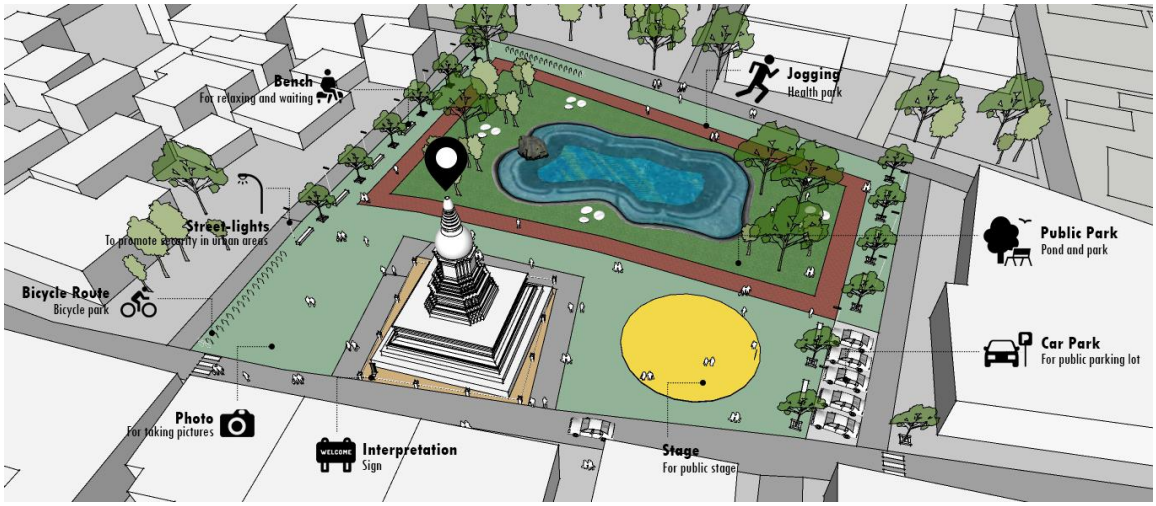
***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

สิ่งที่ดีที่สุดคือการขอคืนพื้นที่วัดหมดทั้งโฉนดทั้ง 7 ไร่ เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน มีบริการจุดจอดรถยนต์สาธารณะที่ชัดเจนไม่จอดบนฟุตบาตเหมือนปัจจุบัน เพื่อให้พื้นที่เสื่อมโทรมนั้นหันมามีชีวิตชีวาร่มรื่นท่ามกลางต้นไม้ มีทัศนียภาพรอบเจดีย์วัดร้างที่ส่งเสริมการถ่ายรูปและการมาเยี่ยมเยือนของนักท่องเที่ยว

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

ภาพที่4.51 การขอคืนพื้นที่ตามโฉนดเพิ่มขึ้นในระยะที่3-4 รื้ออาคารที่แสดงด้วยสีชมพูออก

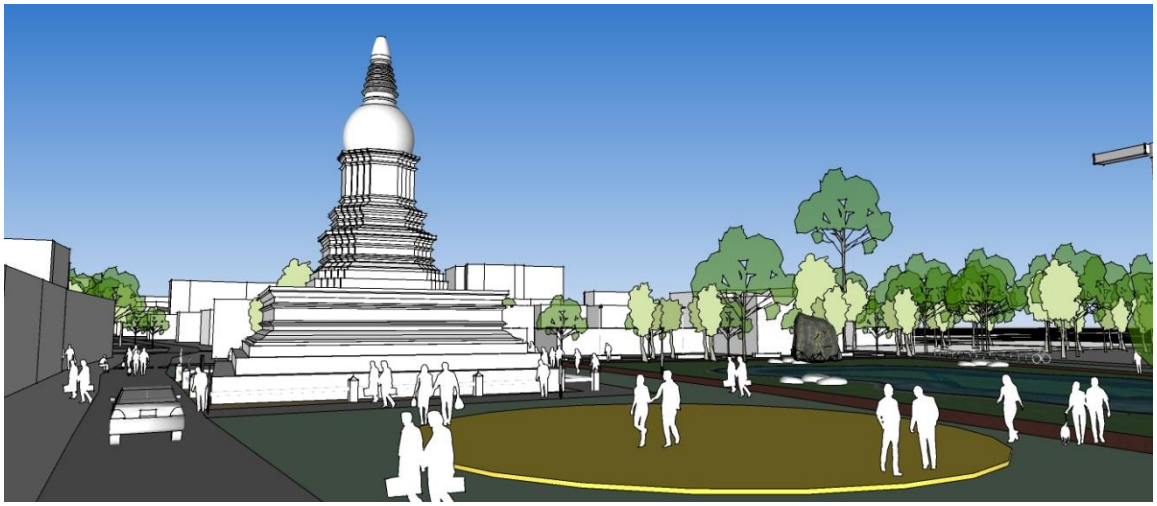
ภาพที่4.52 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว

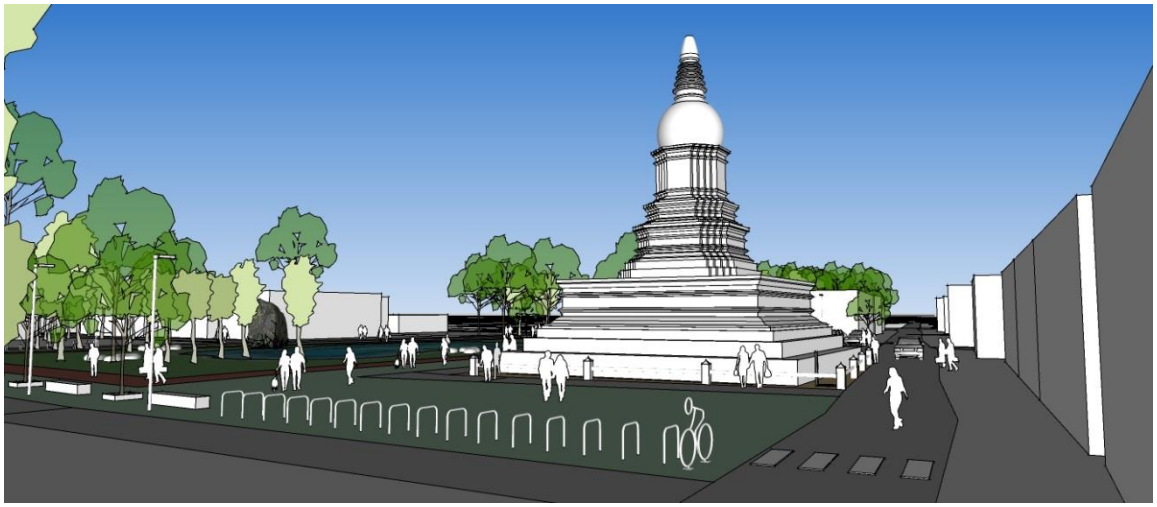
ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เนื่องจากวัดธาตุกลางมีที่ดินตามโฉนดกว้างขวางถึง7ไร่ ทำให้ไม่มีการรื้อถอนอาคารใดอยู่นอกการควบคุมจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ อีกทั้งมีพื้นที่ให้จัดสรรใหม่ได้สะดวก

-การขอคืนพื้นที่เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมืองในระยะยาวนั้น ต้องการเพียง1/3ของทั้งหมด ทำให้ถนนฝั่งตะวันตกและตะวันออกสามารถเชื่อมเข้าหากันได้

-การย้ายผู้เช่าเดิมสามารถสร้างอาคารแนวตั้งและจัดผังใหม่ให้ไปอยู่รวมกันด้านใดด้านหนึ่ง ทำให้ได้พื้นที่กลับมาพัฒนาได้อย่างกว้างขวาง โดยจะเป็นผู้ใช้สวนสาธารณะใหม่และเป็นผู้ดูแล เกิดงานและรายได้ในชุมชนมากขึ้น สมาชิกชุมชนเดิมได้อาศัยอยู่ที่เดิมใกล้ที่ทำงาน ไม่เกิดผลกระทบจากการยกเลิกสัญญาและย้ายที่อยู่ใหม่แต่อย่างใด

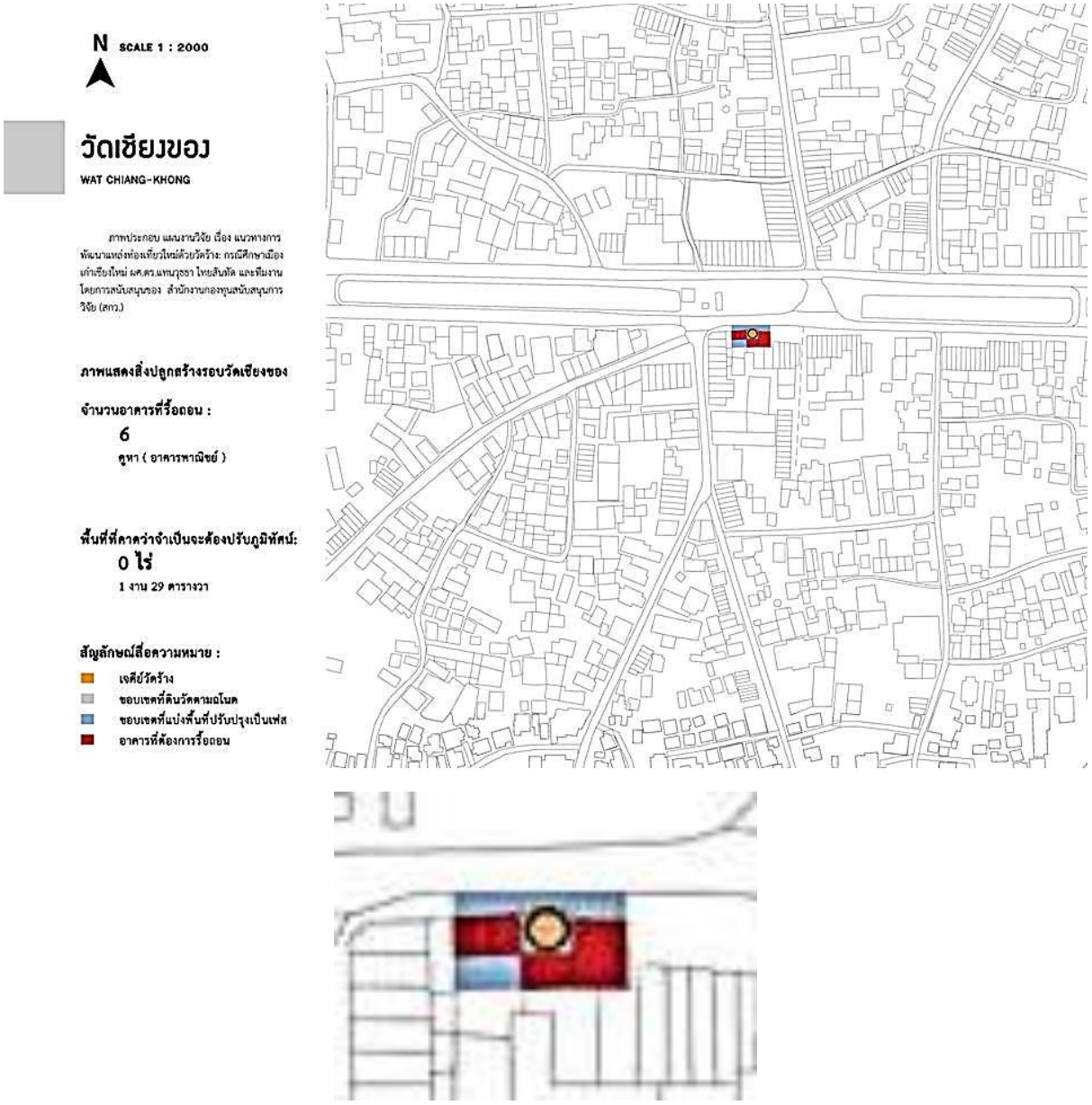
ภาพที่4.53-4.55 การพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3.วัดเชียงของ

ภาพที่4.56 ทัศนียภาพวัดเชียงของในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	สามแยกประตูเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.780998, 98.988536
พื้นที่ตามโฉนด	0-0-10 ไร่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ

ภาพที่4.57 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u>วัดเชียงของ การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

-ทางเลือกที่1

ภาพที่4.58 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1

-ทางเลือกที่2

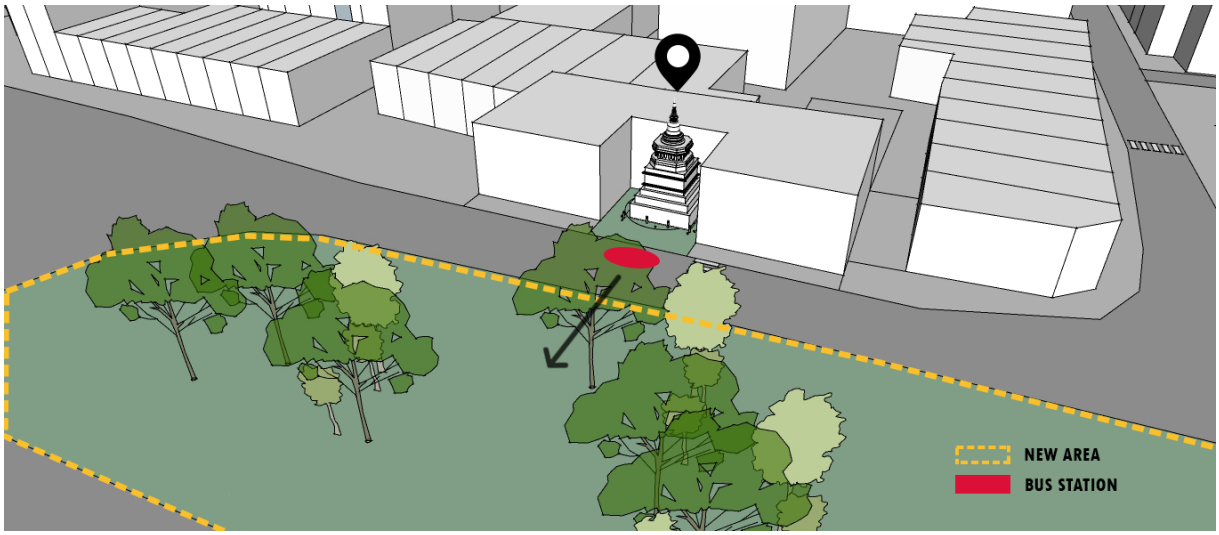

ภาพที่4.59 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2

<u>ขั้นที่2</u> วัดเชียงของ แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

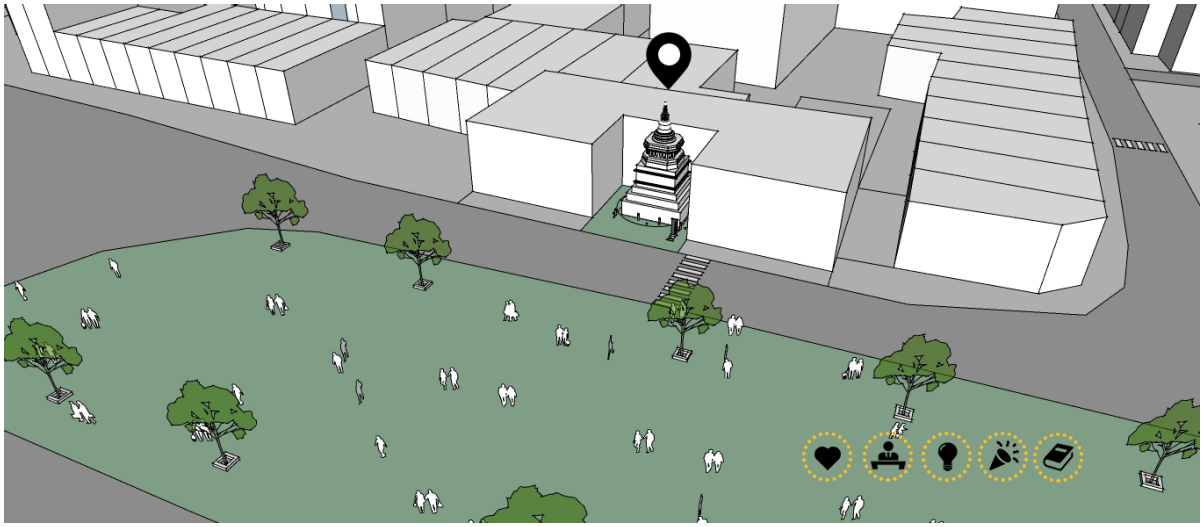
-ขั้นที่2 ระยะที่1 **การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

เจดีย์วัดเชียงของถูกประชิดล้อมทั้งสามด้านด้วยบ้านเรือนร้านค้าอย่างใกล้ชิด ด้านหน้าเดิมเป็นที่จุดจอดรถประจำทางท้องถิ่น เนื่องจากด้วยศักยภาพของพื้นที่และตัวเจดีย์เองที่เป็นจุดหมายตา พื้นที่ใกล้เคียงเป็นประตูเมืองเชียงใหม่ และมีตลาดนัดของฝากที่จะทำให้นักท่องเที่ยวจำนวนมากผ่านไปมาในบริเวณนี้ได้ การออกแบบเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลยนั้น จะใช้พื้นที่ฟุตบาทเกาะกลางด้านตรงข้ามกับด้านหน้าเจดีย์ซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงฟุตบอลที่มีการตั้งแผงลอยเกะกะ ให้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่เอื้อประโยชน์ให้นักท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่นั่งพัก ระหว่างเดินชมเมือง ซึ่งการออกแบบจะต้องคำนึงถึงไฟส่องสว่างเจดีย์ และพื้นที่สาธารณะโดยรอบให้พอดีไม่ดูรก เปลี่ยว พร้อมมีป้ายสื่อความหมายเจดีย์ที่ชัดเจนอธิบายความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของเจดีย์ได้

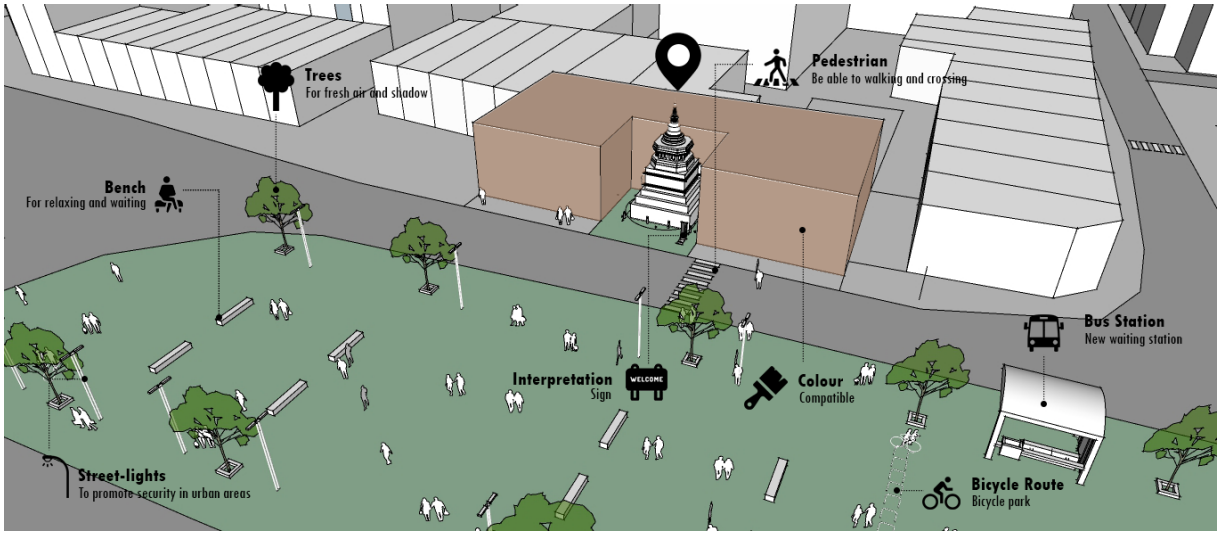

ภาพที่4.60 การพัฒนาพื้นที่ตรงข้ามให้เป็นสวนสาธารณะที่ส่งเสริมวัดเชียงของ

นอกจากนี้จะต้องดำเนินการร้องขอให้อาคารข้างเคียงไม่รุกล้ำโบราณสถานมากกว่านี้ รวมถึงการตกแต่งร้านการเลือกใช้สี ให้สอดคล้องกับโบราณสถานเพื่อไม่ทำลายบรรยากาศของเมืองเก่า การย้ายจุดจอดรถประจำทาง ไม่ให้บดบังทัศนียภาพเจดีย์เมื่อนักท่องเที่ยวนั่งชม

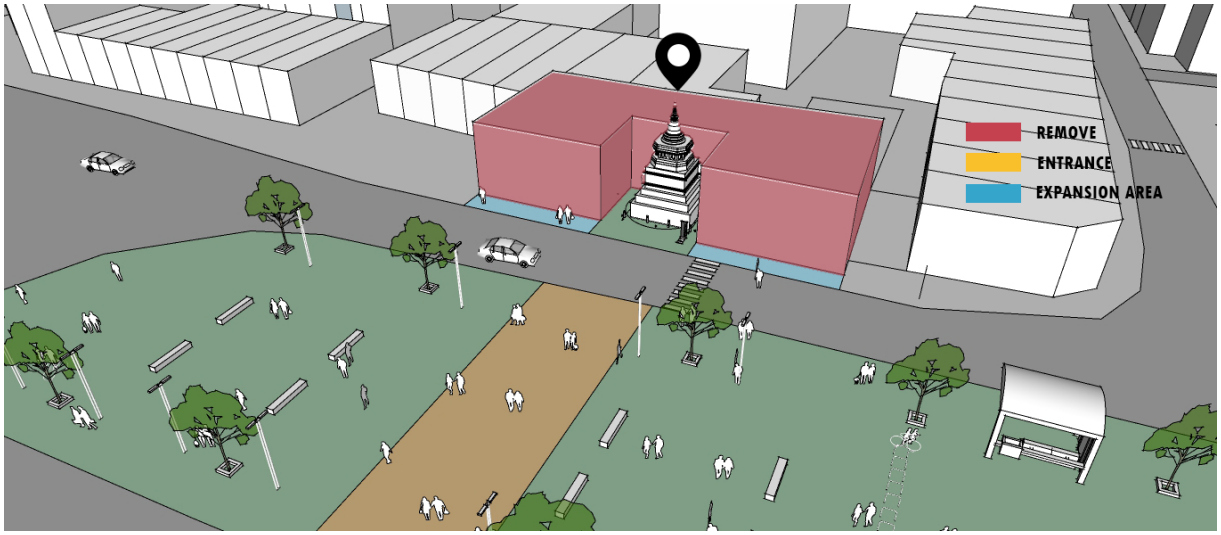
ภาพที่4.61 การพัฒนาพื้นที่ตรงข้ามให้เป็นสวนสาธารณะที่ส่งเสริมวัดเชียงของ

ภาพที่4.62 การพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะวัดเชียงของ พร้อมย้ายจุดจอดรถสองแถว

-*ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน

ในขั้นต่อไปของการปรับปรุงพัฒนากายภาพของเจดีย์นั้น จะต้องควบคุมอาคารที่มีส่วนทำให้โบราณสถานนั้นเสื่อมลง ซึ่งสามารถทำได้โดยการขอซื้อคืนพื้นที่หรือการทำสัญญาเช่าโดยปรับแนวเขตอาคารใหม่ไม่ให้มีส่วนใดส่วนหนึ่งยื่นเหลื่อมล้ำเข้าไปยังเขตเจดีย์ และไม่อยู่ในระยะประชิดมากเกินไป โดยอาคารที่ทำการขอคืนหรือเช่านั้นจะนำมาปรับปรุงเป็นพื้นที่สำหรับทำพิพิธภัณฑ์หรือศูนย์สื่อความหมายของเจดีย์กับบริบทโดยรอบเพื่อให้นักท่องเที่ยวมีมีกิจกรรมที่ต่อเนื่อง และหยุดพักทำกิจกรรมที่จุดนี้

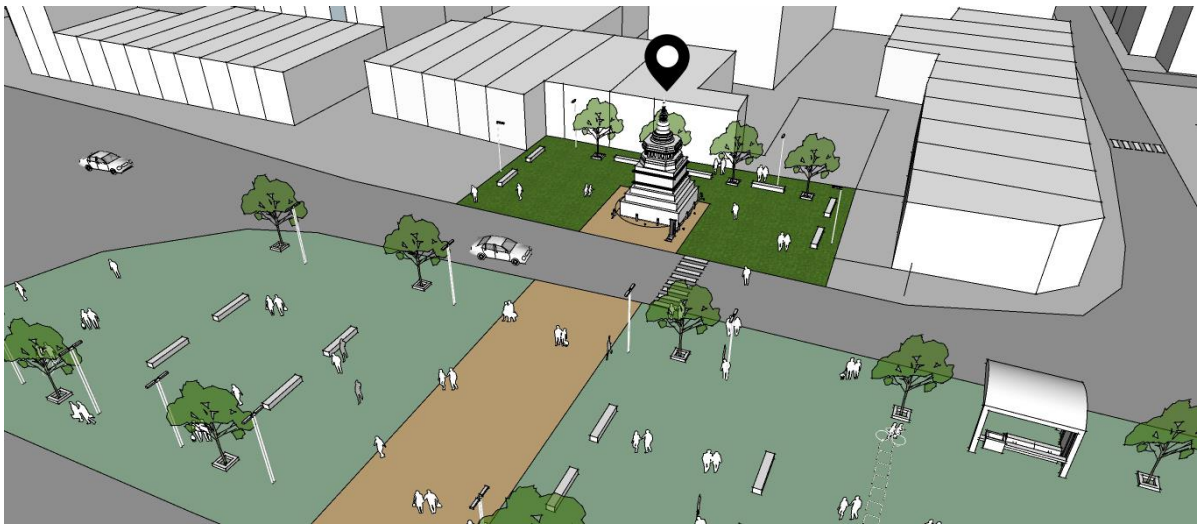
ภาพที่4.63 พื้นที่น้อยที่สุดที่ต้องการเพื่อพัฒนา ซื้อหรือเช่าเพื่อให้เป็นศูนย์สื่อความหมาย

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

พื้นที่สาธารณะจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีคนเข้ามาใช้งาน ซึ่งศักยภาพของตำแหน่งพื้นที่เจดีย์วัดเชียงของเป็นจุดจอดรถประจำทางสาธารณะ จึงต้องออกแบบพื้นที่รองรับการใช้งานคล้ายกับจุดรอ และมีที่จอดรถจักรยานที่เป็นระเบียบสำหรับลงเพื่อถ่ายรูปเจดีย์ และพักผ่อน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวเมืองเชียงใหม่โดยไร้มลภาวะ

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

ไม่จำเป็นต้องพัฒนาถึงระยะที่4 เนื่องจากศักยภาพไม่เพียงพอ

ภาพที่4.64 สร้างแนวแกนจากตลาดประตูเชียงใหม่ฝั่งตรงข้ามสู่สวนธารณะวัดเชียงของ

ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เนื่องจากวัดเชียงของได้รับการคุ้มครองจากการประกาศเขตโบราณสถาน กินพื้นที่เยงรอบฐานเจดีย์ไม่มีโฉนดวัดร้าง ทำให้ไม่มีพื้นที่วัดเดิมเพื่อขอคืนพื้นที่ให้กว้างขึ้น

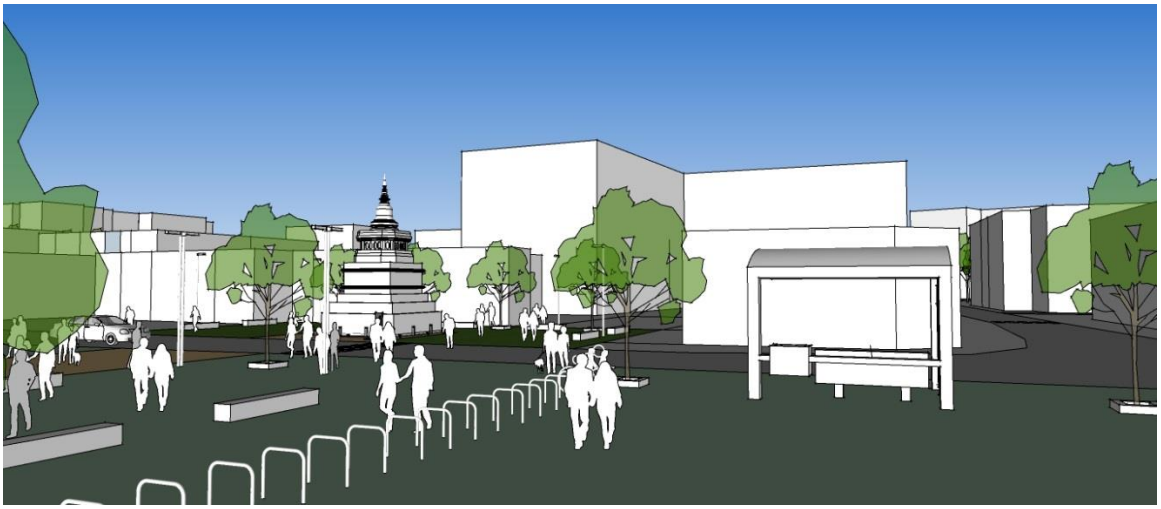
-การขยายพื้นที่แต่ละด้านจึงจำเป็นต้องซื้อด้วยราคาตลาดเท่านั้น

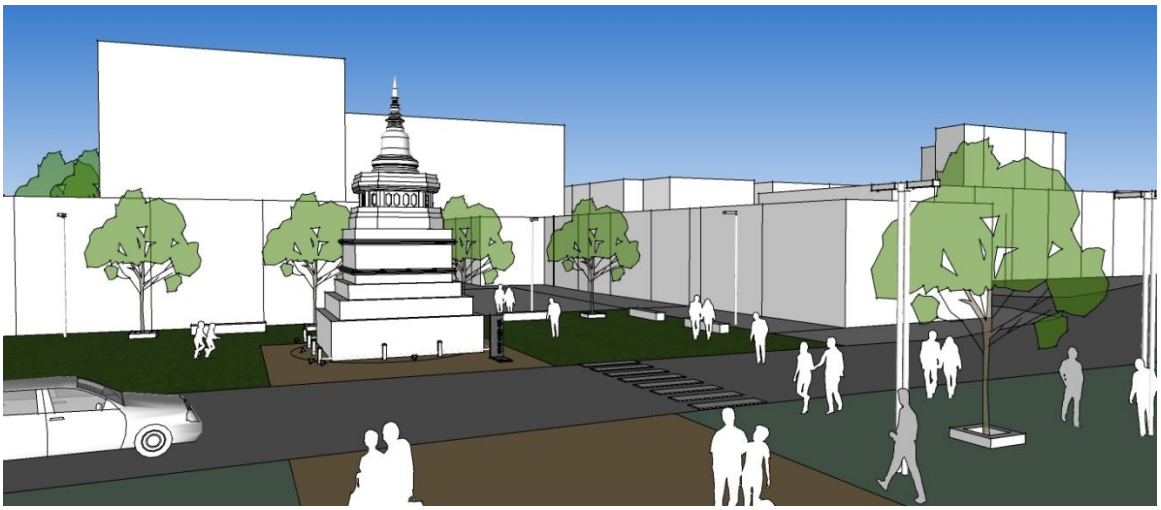
ภาพที่4.65 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่

ภาพที่4.66 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่

ภาพที่4.67 จุดจอดจักรยานและป้ายรถโดยสารที่ทำการย้ายแล้ว

ภาพที่4.68 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่

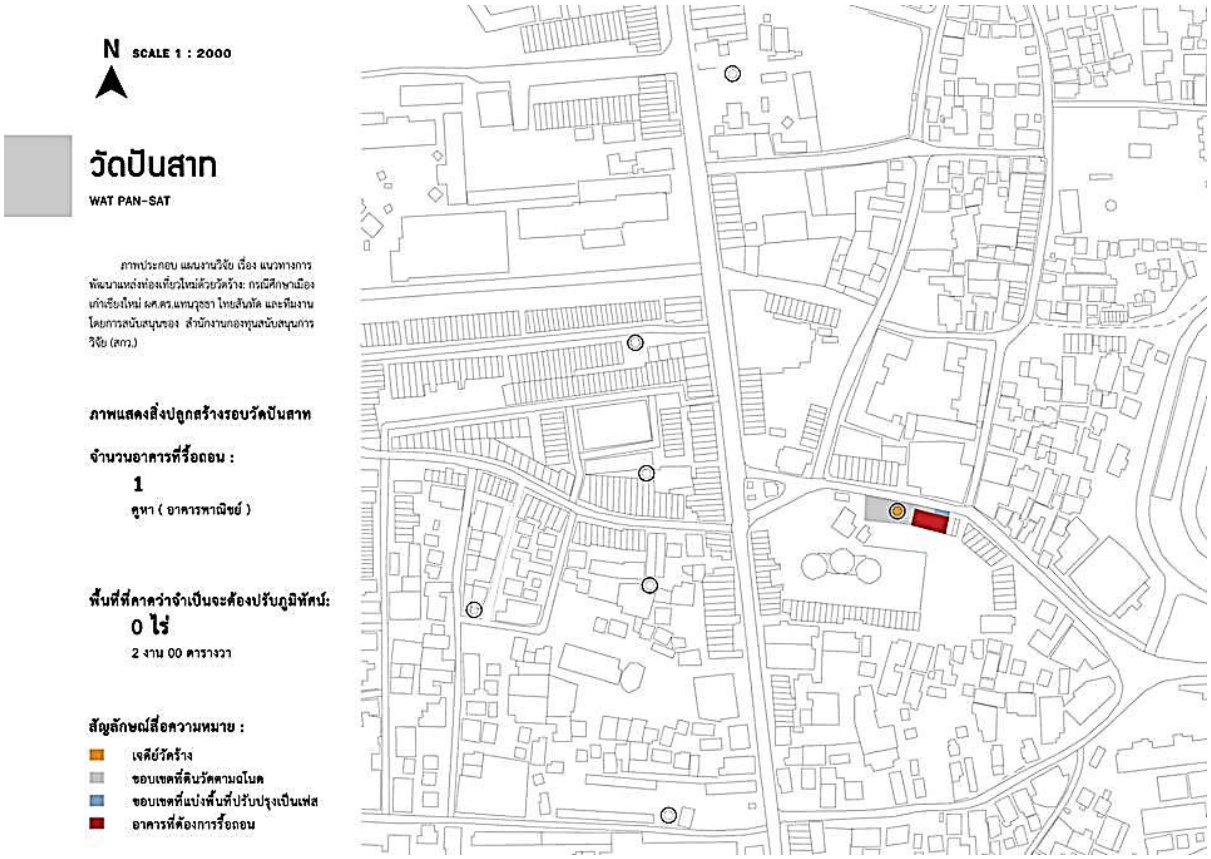
4.วัดปันสาท

ภาพที่4.69 ทัศนียภาพวัดปันสาทในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800402, 98.987027
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-93 ไร่
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ

ภาพที่4.70 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดปันสาท การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

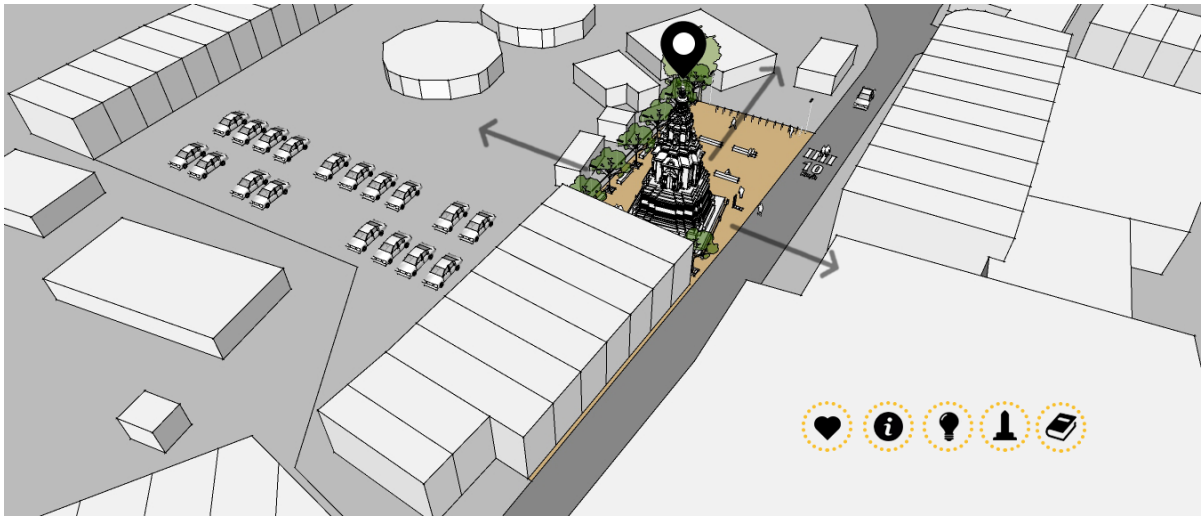

ภาพที่4.71 การพัฒนาในขั้นที่1

<u>ขั้นที่2</u> วัดปันสาท แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

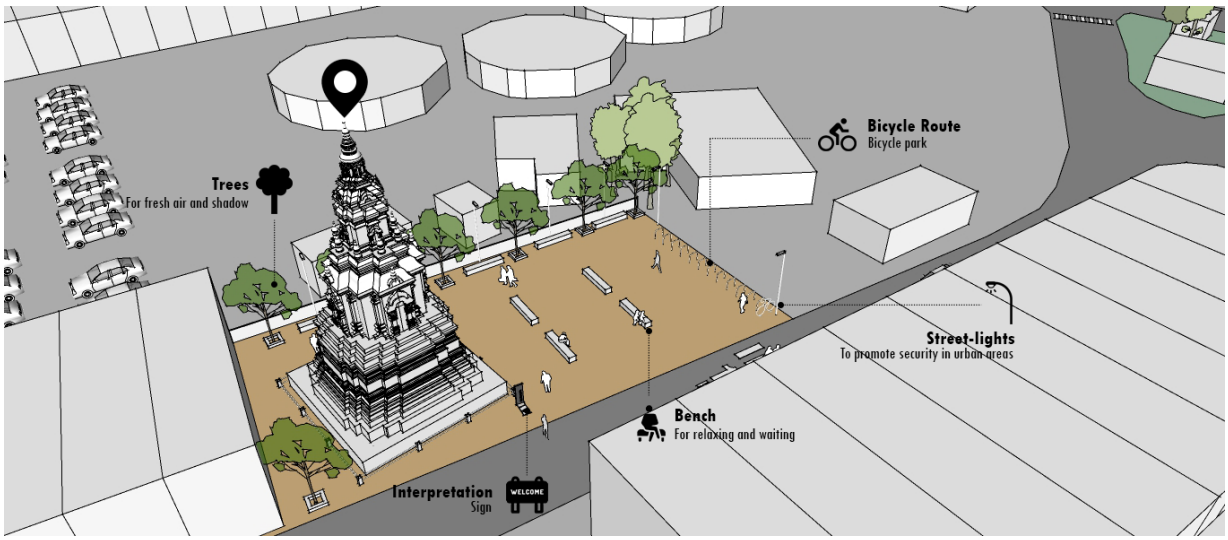
วัดปันสาทตั้งอยู่ในย่านที่มีการสัญจรไปมาอย่างหนาแน่น กลายเป็นจุดหมายตา ด้วยศักยภาพที่ตั้งที่ดีใกล้กับสถานีรถโดยสารช้างเผือก มีวัดร้างอื่นๆคงเหลือเรียงรายตลอดตามเส้นทางนี้ ทำให้สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งในระยะแรกของการปรับปรุงพื้นที่วัดร้างนั้นควรเน้นเรื่องการปรับปรุงทางกายภาพของเจดีย์ให้เป็นระเบียบ ซ่อมแซมไฟส่องสว่างให้ใช้งานได้ เที่ยวชมได้อย่างปลอดภัยยามค่ำคืน อีกทั้งมีป้ายสื่อความหมายชัดเจนเพื่ออธิบายความสำคัญของเจดีย์

ภาพที่4.72 การพัฒนาพื้นที่ระยะแรกและแนวการขยายพื้นที่

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

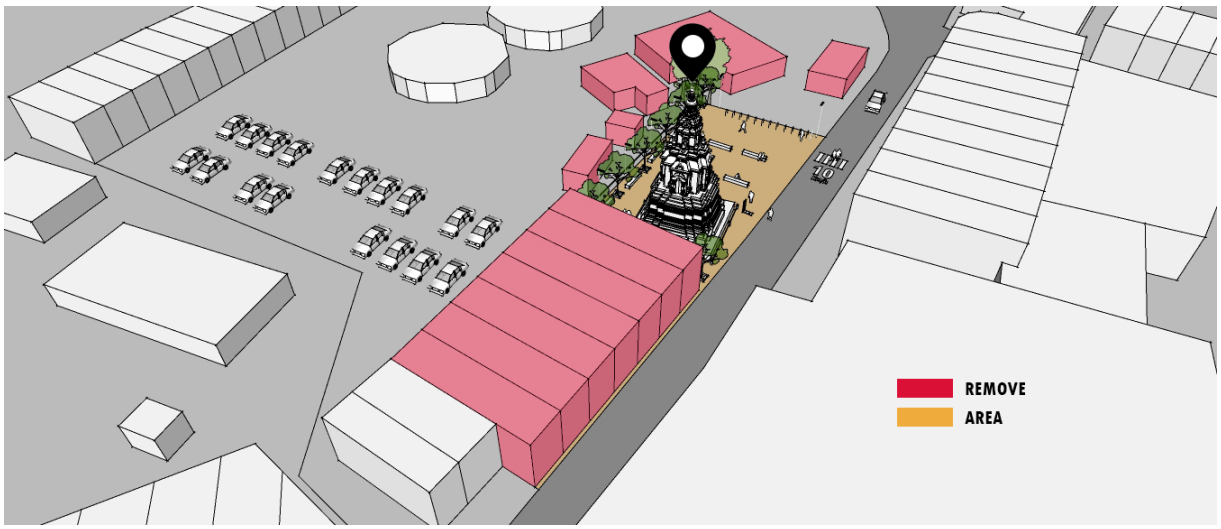
เจดีย์วัดปันสาทมีพื้นที่แนวขอบเขตแสดงไว้ชัดเจน แต่อาคารที่อยู่ใกล้เคียงนั้นไม่เป็นระเบียบ จำเป็นต้องขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้ดูใหม่สะอาดเตรียมพื้นที่สาธารณะไว้ส่วนหนึ่งให้จอดรถจักรยานได้เพื่อการต้อนรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่4.73 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวในระยะแรก

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

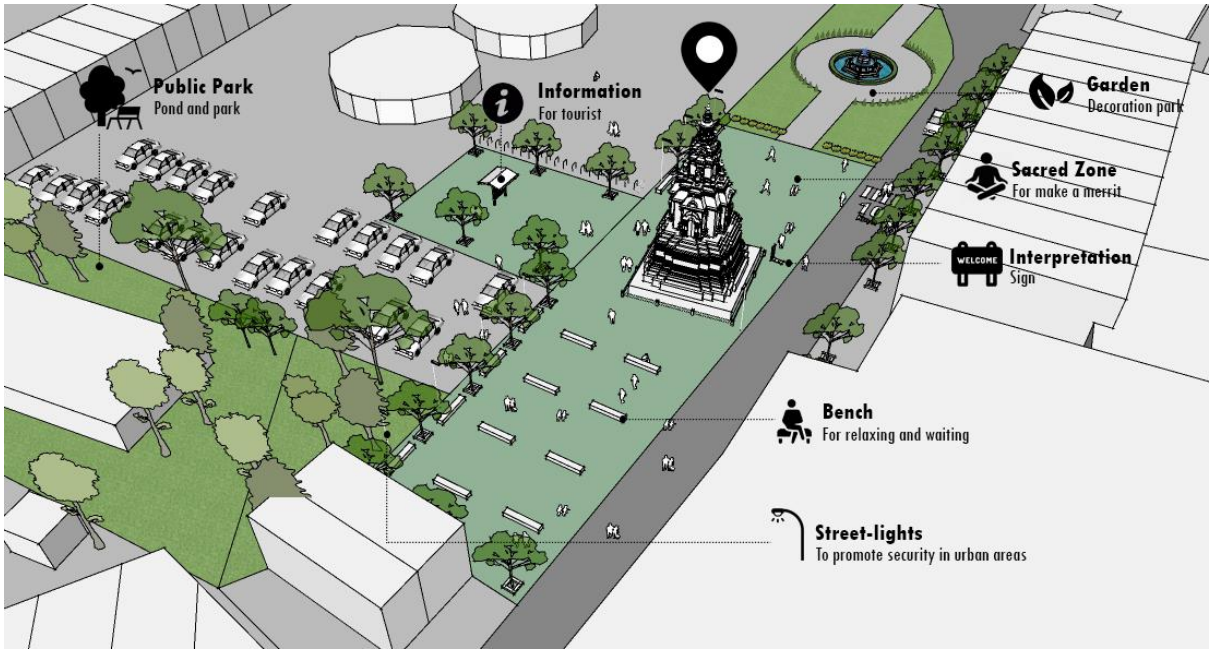
ในขั้นตอนนี้อาจจะต้องพิจารณาการรื้อถอนอาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ ซึ่งมีอายุการใช้งานมากและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง เพื่อเปิดมุมมองเจดีย์ให้ชัดเจนและเพิ่มกิจกรรมในพื้นที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วม เช่นลานนั่งพักผ่อน

ภาพที่4.74 แสดงแนวการขอพื้นที่คืนสีชมพูเพื่อพัฒนาส่วนต่อขยาย

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

เนื่องจากวัดปันสาทมีความสำคัญอย่างมาก กล่าวคือเป็นวัดที่ยังคงเหลือร่องรอยปูนปั้นอย่างละเอียดตั้งแต่โบราณ ที่สมบูรณ์ที่สุด เหมาะกับการทำเป็นศูนย์เรียนรู้ สื่อความหมาย และเป็นจุดศูนย์กลางของย่านช้างเผือก สามารถพิจารณาให้ทุบขยายพื้นที่ประมาณหนึ่งหรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดปันสาท, ย่าน, และเครือข่ายวัดร้างอื่นๆรองลงมาตามจุดต่างๆได้ทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี

ภาพที่4.75 เมื่อส่วนต่อขยายถูกพัฒนาให้เป็นสวนสาธารณะตามโฉนด

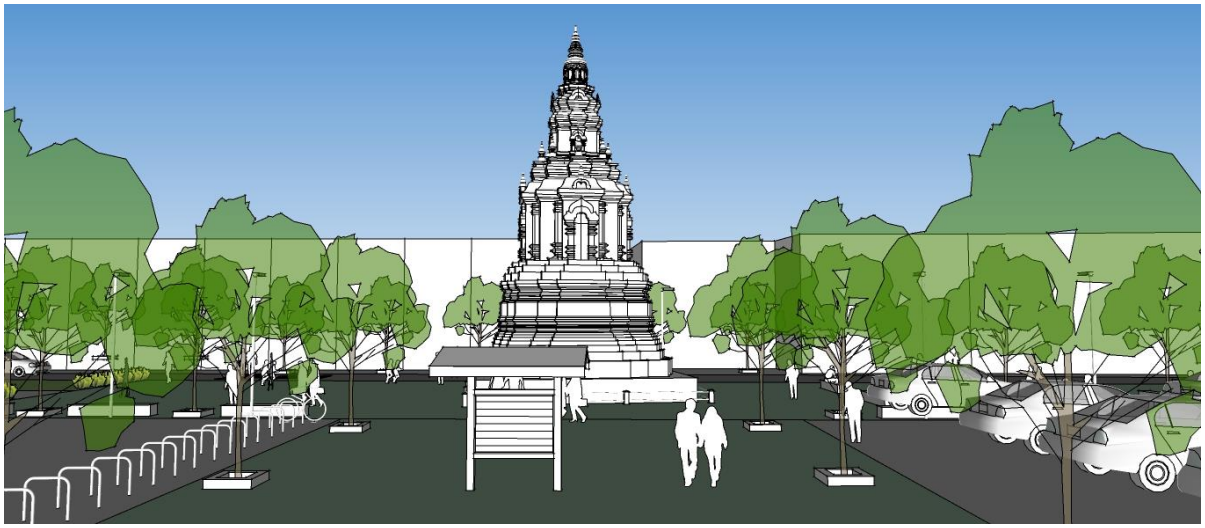
ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-โฉนดที่ดินวัดปันสาทมีลักษณะผืนผ้าทอดไปตามถนน กินพื้นที่ตึกแถวบางส่วน สามารถพัฒนาได้ทันที มีพื้นที่เพียงพอเพื่อการพัฒนา

-ส่วนต่อขยายเพิ่มเติมจนสุดถนนเป็นกรรมสิทธิ์เอกชน จำเป็นต้องทำการซื้อเพิ่มเติมด้วยราคาตลาดตามที่ตกลงกัน

ภาพที่4.76 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสีเขียวเต็มที่แล้ว

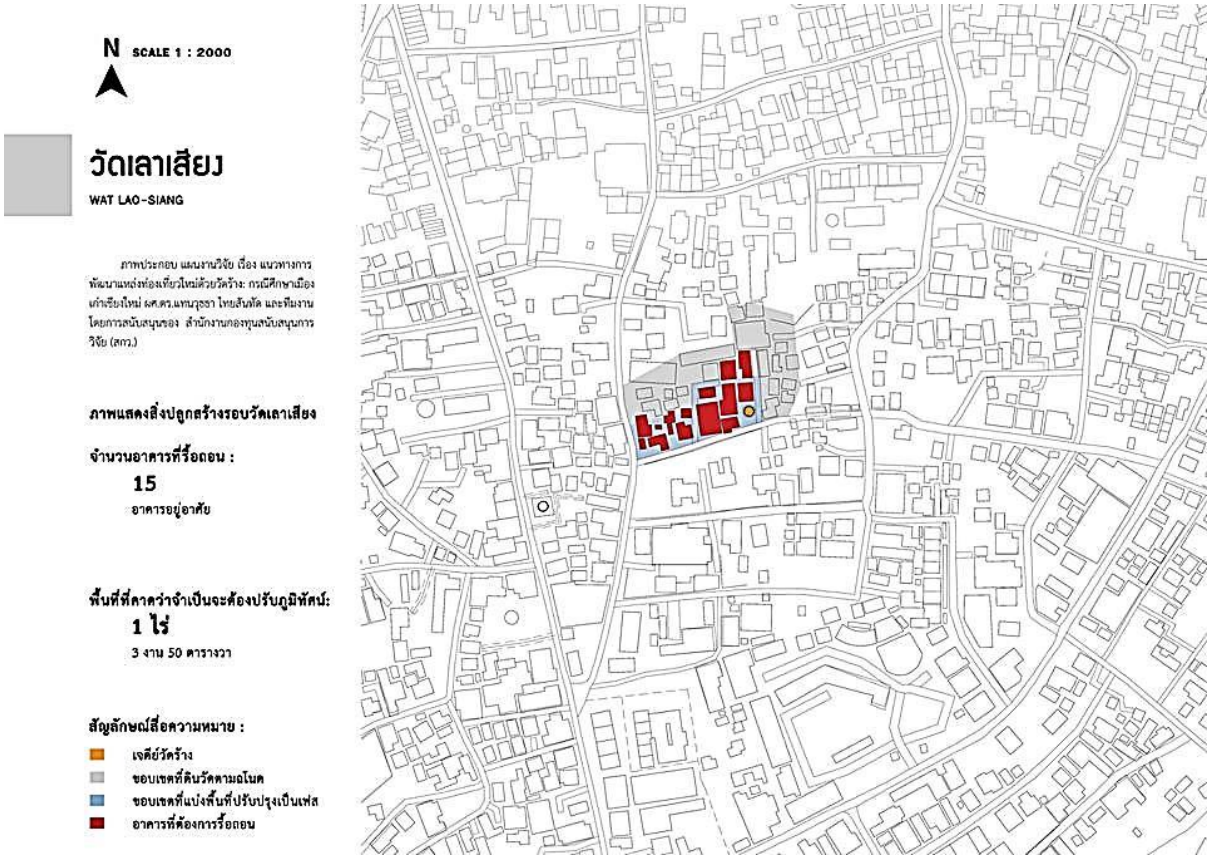
ภาพที่ 4.77-4.79 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มรูปแบบ

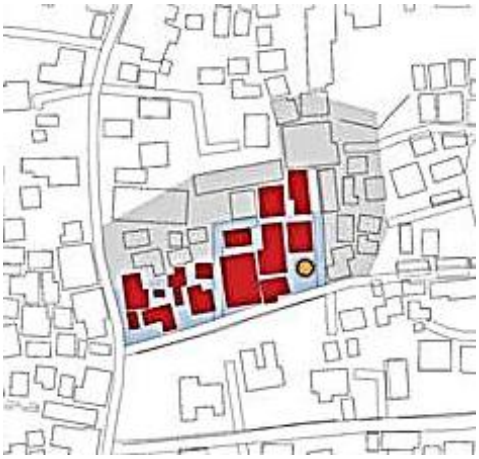
5.วัดเลาเสียง

ภาพที่4.80 ทัศนียภาพวัดเลาเสียงในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ถนนราชเชียงแสนซอย2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ตามโฉนด	4-3-17ไร่
ประเภท	ชุมชน

ภาพที่4.81 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดเลาเสียง การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

-ทางเลือกที่1 ดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาจากปากซอยและขออาคารด้านข้างปรับให้ทันสมัย

ภาพที่4.82 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1

-ทางเลือกที่2 ดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาจากปากซอยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ ไม่ขอพื้นที่เพิ่ม

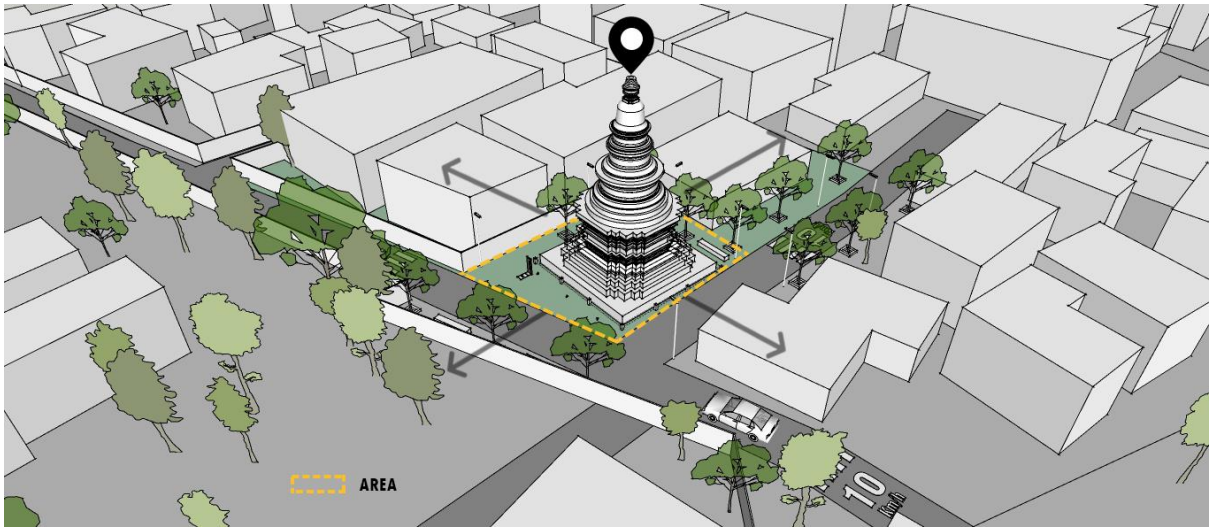

ภาพที่4.83 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2

<u>ขั้นที่2</u> วัดเลาเสียง แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

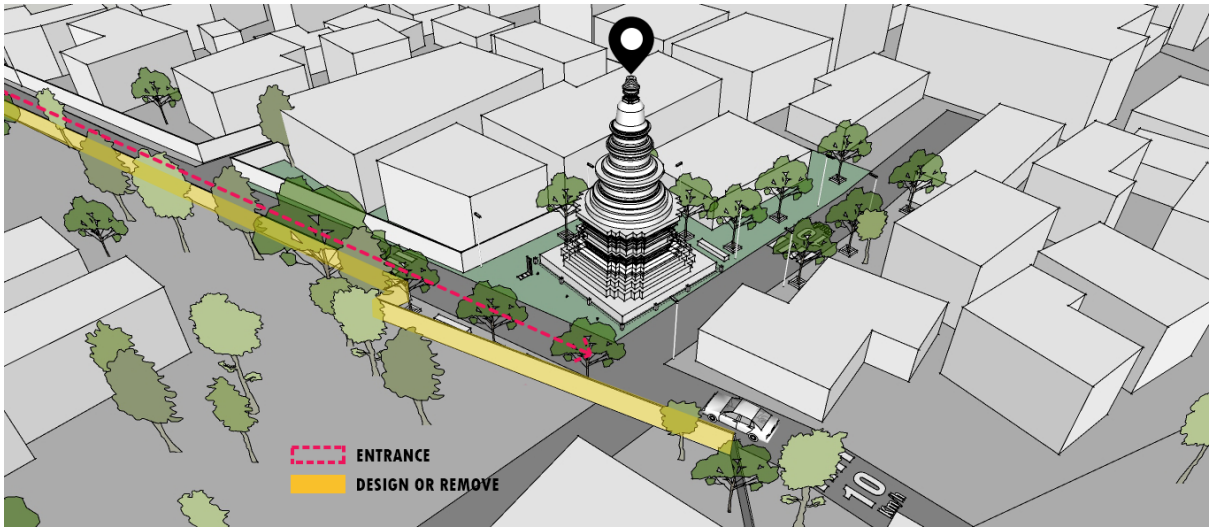
วัดเลาเสียงเป็นวัดที่มีสภาพองค์เจดีย์เหลือไว้ค่อนข้างสมบูรณ์ อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวแต่ถูกบดบังด้วยบ้านเรือนในระยะประชิด พื้นที่โฉนดรอบเจดีย์มีมากถึง 4 ไร่ แต่ถูกเช่าปลูกอาคารเพื่ออยู่อาศัย ในระยะการปรับปรุงเบื้องต้นสามารถเริ่มต้นได้จากพัฒนากายภาพพื้นที่ให้มีความสะอาดไม่เป็นแหล่งทิ้งขยะ ขอความร่วมมือคนในชุมชนช่วยกันพัฒนา เพราะการทำแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น อีกทั้งพื้นที่ยังอยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวถนนคนเดินวัวลายของเชียงใหม่อีกด้วย

ภาพที่4.84 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระยะเริ่มต้นและแนวการขอคืนพื้นที่เพิ่มเติม

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

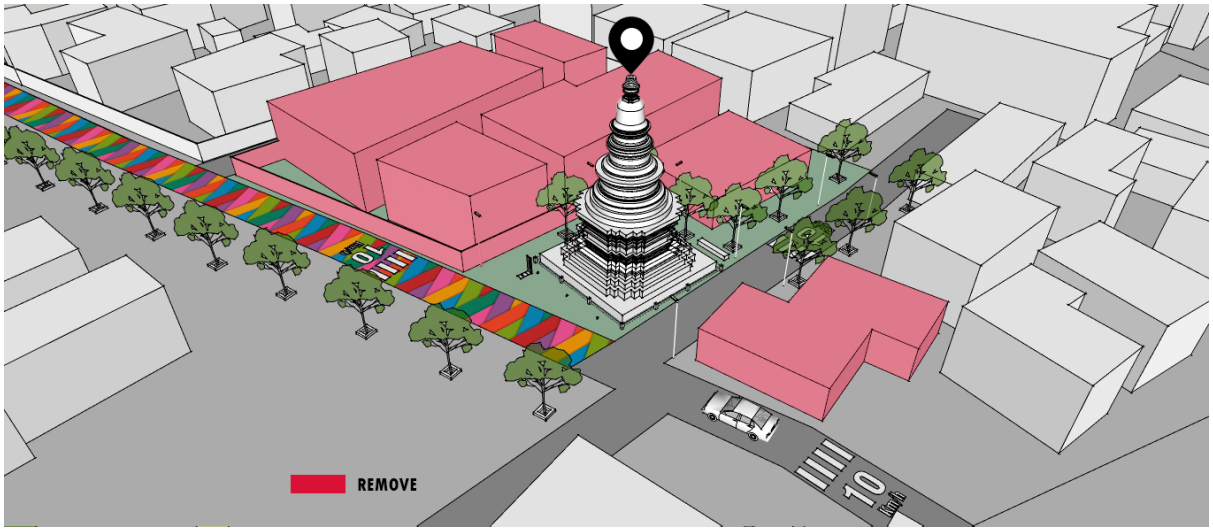
เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ นำทางเข้ามาสู่เจดีย์ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเห็นจุดสังเกตและเดินทางเข้ามายังพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

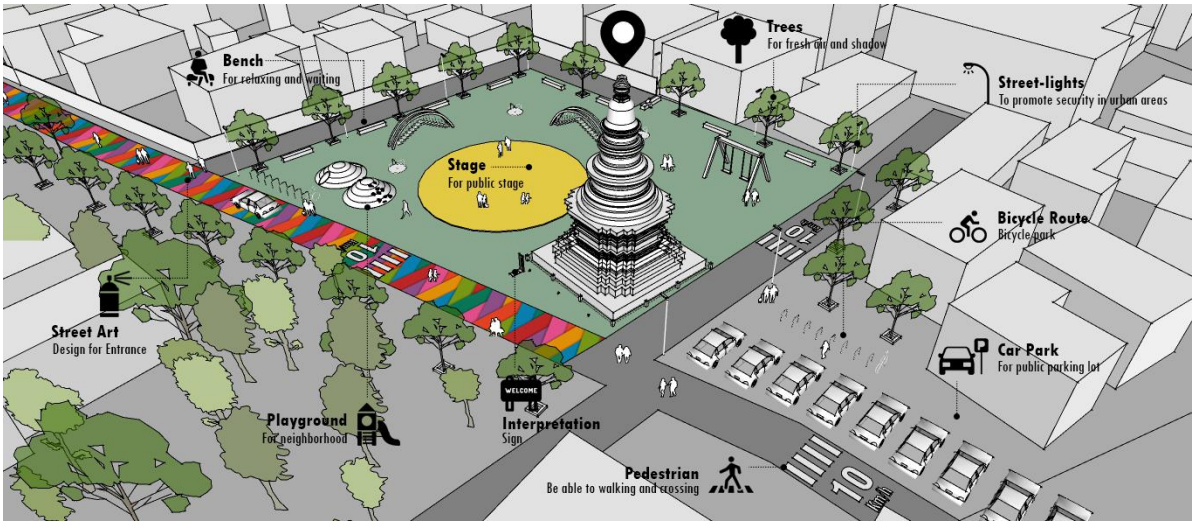
ภาพที่4.85 แสดงการเชื่อมโยงจากถนนภายนอก

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

สภาพแวดล้อมโดยรอบส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นการจัดระเบียบที่ดินของผู้เช่าพื้นที่วัดร้างจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เรียบร้อยขึ้นเช่นพื้นที่อาคารที่ปลูกประชิดเจดีย์ควรยกเลิกการให้เช่าหรือรื้อถอนออก เพื่อเปิดมุมมองและมีพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมหรือมีส่วนร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวได้เพิ่มขึ้น

ภาพที่4.86 การนำทางจากถนนเข้าสู่วัดร้างโดยเปลี่ยนวัสดุถนน แสดงพื้นที่สีชมพูที่ต้องการ

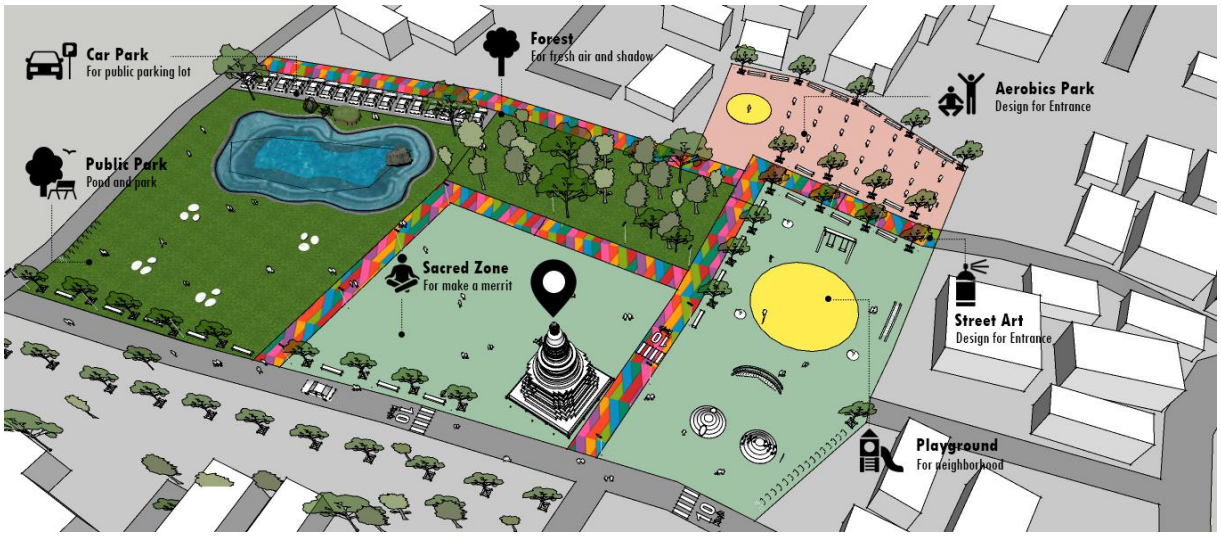
ภาพที่4.87 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและสวนสาธารณะระดับชุมชนที่จอดรถได้

-ขั้นที่2 ระยะที่4 **การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

นอกเหนือจากการจัดระเบียบที่ดินของผู้เช่าพื้นที่วัดร้างแล้ว ควรดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เช่าใช้สิทธิ์ผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของปัญหาและยาเสพติดได้ในอนาคต อีกทั้งไม่เข้าใจถึงคุณค่าการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอีกด้วย

ภาพที่4.88 การขอพื้นที่สีชมพูคืนตามโฉนด เพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะระดับเมือง

ภาพที่4.89 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะระดับเมือง เพิ่มพื้นที่สีเขียวชุมชน

ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เนื้อที่ตามโฉนดที่ดินของวัดกินเนื้อที่ประมาณ4ไร่ มีอาณาเขตจรดถนน เจดีย์จึงตั้งอยู่ในซอยยากแก่การรับรู้ของผู้คนมาโดยตลอด การขอคืนพื้นที่สามารถทำได้เป็นเฟสและทำการก่อสร้างอาคารแนวตั้งใหม่เพื่อย้ายชุมชนโดยรอบเจดีย์ไปอยู่รวมกันได้ ทำการคัดกรองผู้เช่าให้ถูกต้องจากการเช่าช่วงโดยคนต่างด้าว

-พื้นที่ส่วนต่อขยายเพื่อพัฒนา ควรยึดแนวทางเปิดมุมมองจากถนนหลัก เพื่อให้ถูกมองเห็นได้จากการสัญจรตลอดเวลา

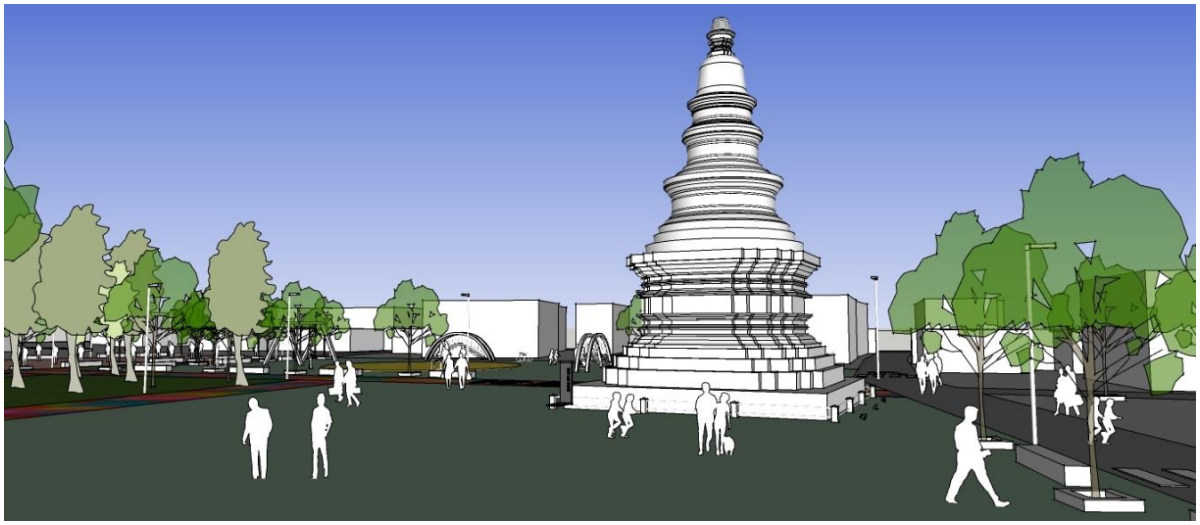
-พื้นที่ส่วนต่อขยายเพื่อปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ควรใช้เพียง1/3ของโฉนด เพื่อให้การจัดผังและสร้างอาคารให้สมาชิกชุมชนเดิมเข้าอยู่อาศัยมีสภาพไม่แออัดเกินไปนัก

ภาพที่4.90 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่

ภาพที่4.91 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่

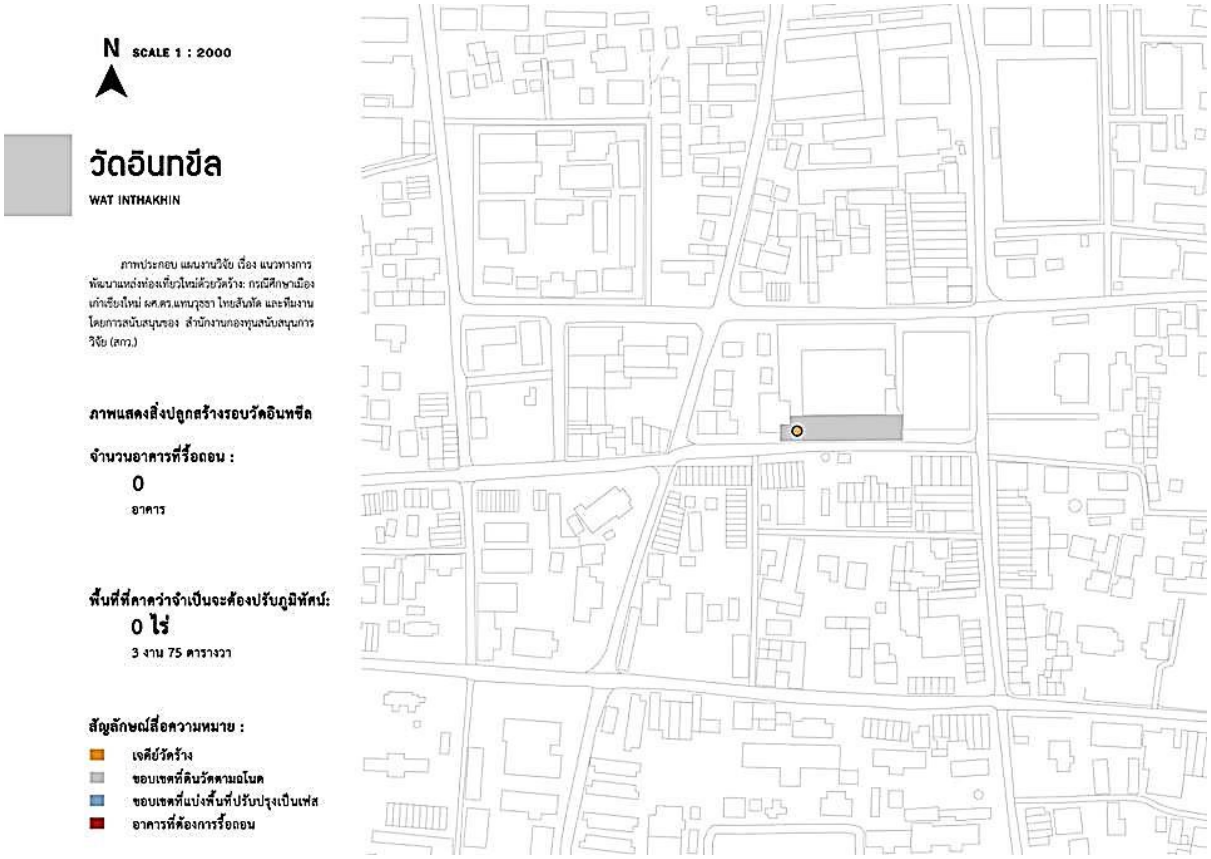
ภาพที่ 4.92-4.94 แสดงทัศนียภาพเมื่อได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะเต็มที่

6.วัดอินทขิล

ภาพที่4.95 ทัศนียภาพวัดอินทขิลในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.789914, 98.986921
พื้นที่ตามโฉนด	-
ประเภท	ราชการ/พิพิธภัณฑ์

ภาพที่4.96 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

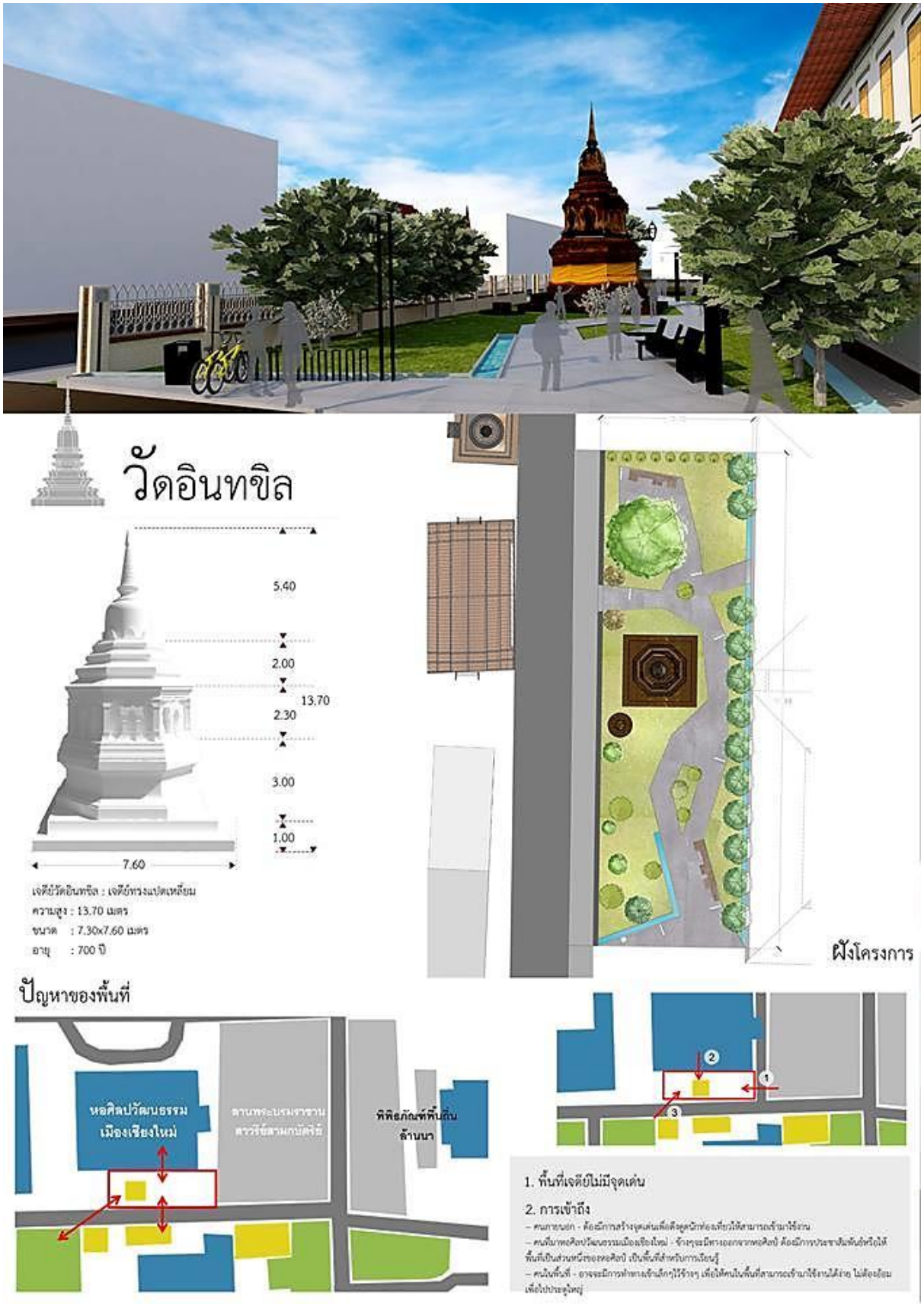
สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดอินทขิล การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

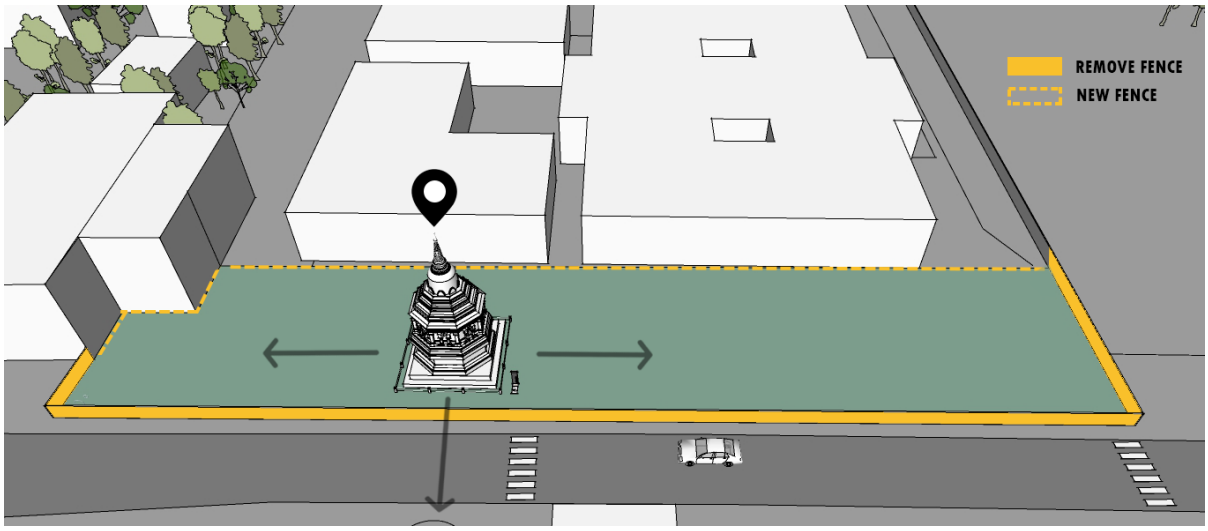

ภาพที่4.97 การพัฒนาในขั้นที่1

<u>ขั้นที่2</u> วัดอินทขิล แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

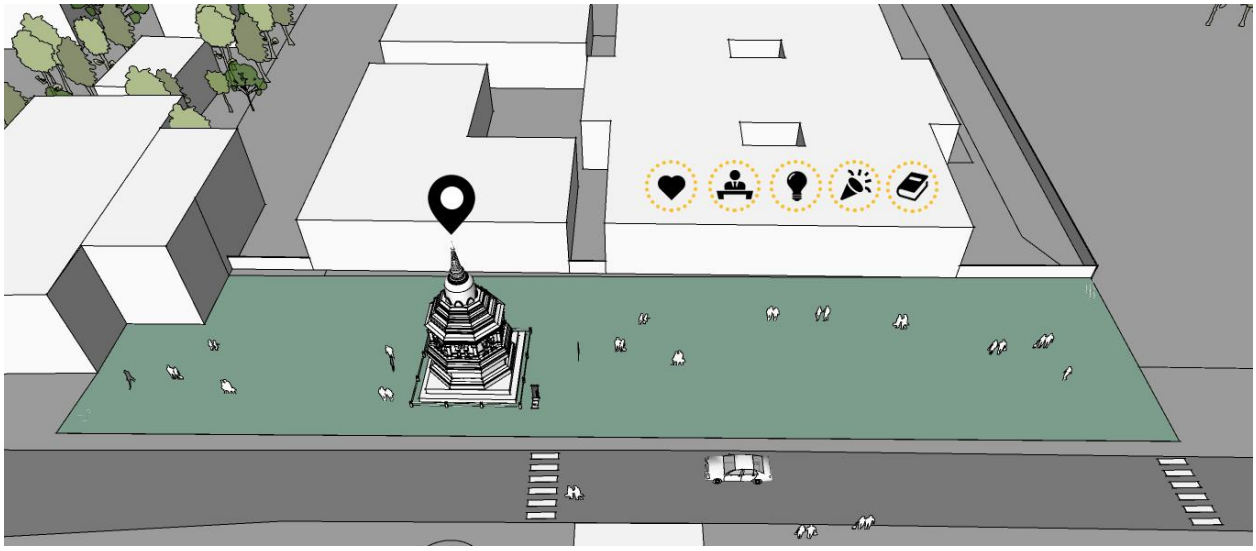
วัดอินทขีลหรือสะดือเมืองเป็นวัดที่มีความสำคัญกับประวัติศาสตร์เมืองเชียงใหม่ ด้วยตำแหน่งที่ตั้งอยู่ใจกลางเมือง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวเชียงใหม่ต่างมาเริ่มต้นที่บริเวณนี้ ปัจจุบันพื้นที่ของเจดีย์รายอินทขีลนั้นเป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ฝั่งตรงข้ามเดิมเป็นวัดอินทขิลสะดือเมืองแต่ภายหลังมีรั้วกั้น สามารถเพิ่มการสื่อความหมายและเปิดรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการขยับขยายรั้ว กำหนดพื้นที่รอบเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวของเมืองเพื่อให้รับกับวิหารที่สร้างขึ้นใหม่กลางถนนได้เป็นอย่างดีเนื่องจากมีประวัติศาสตร์ร่วมกัน

ภาพที่4.98 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวระยะแรกสุด โดยการรื้อรั้วออกเปิดมุมมอง

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

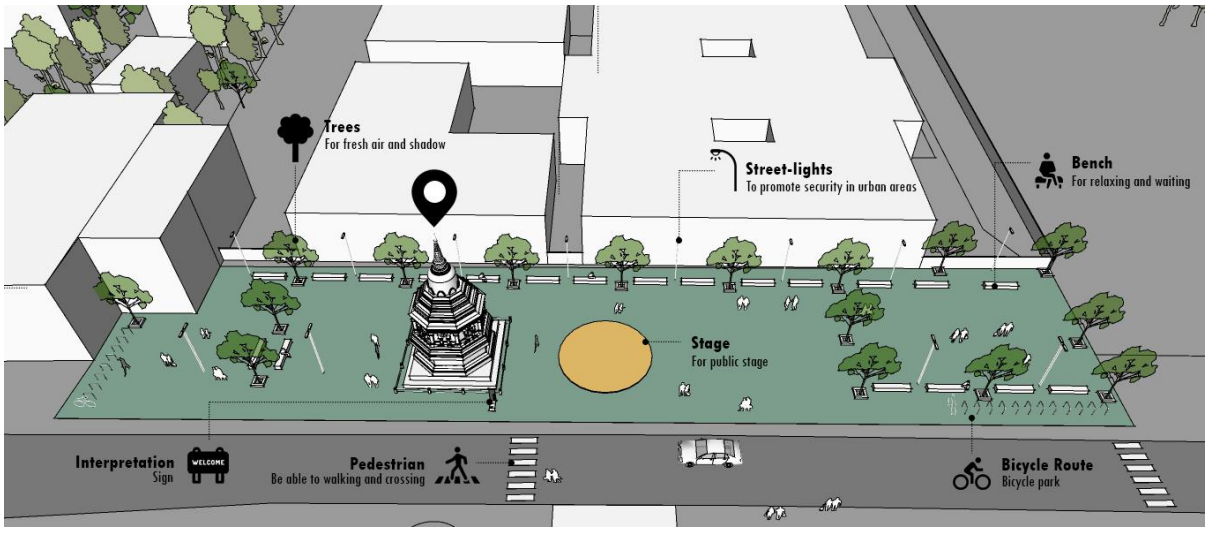
นอกเหนือจากการปรับปรุงกายภาพเจดีย์ ทางหอศิลป์ฯควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ รวมถึงสอดแทรกกิจกรรมให้เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องเข้าร่วมในการเข้าชมหอศิลป์ เพื่อต่อยอดการโปรโมทไปยังการท่องเที่ยวเจดีย์วัดร้างที่อื่นๆให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อีกด้วย

ภาพที่4.99 เมื่อรื้อรั้วด้านนอกออก ให้ล้อมรั้วใหม่เข้ามาประชิดขอบอาคารด้านใน

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

การทำของที่ระลึกและโปรโมทการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมือง ดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาร่วมกิจกรรม จะช่วยให้กระตุ้นการท่องเที่ยวการศึกษาหาความรู้ทางประวัติศาสตร์มากขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ไปยังเจดีย์วัดร้างอื่นๆ

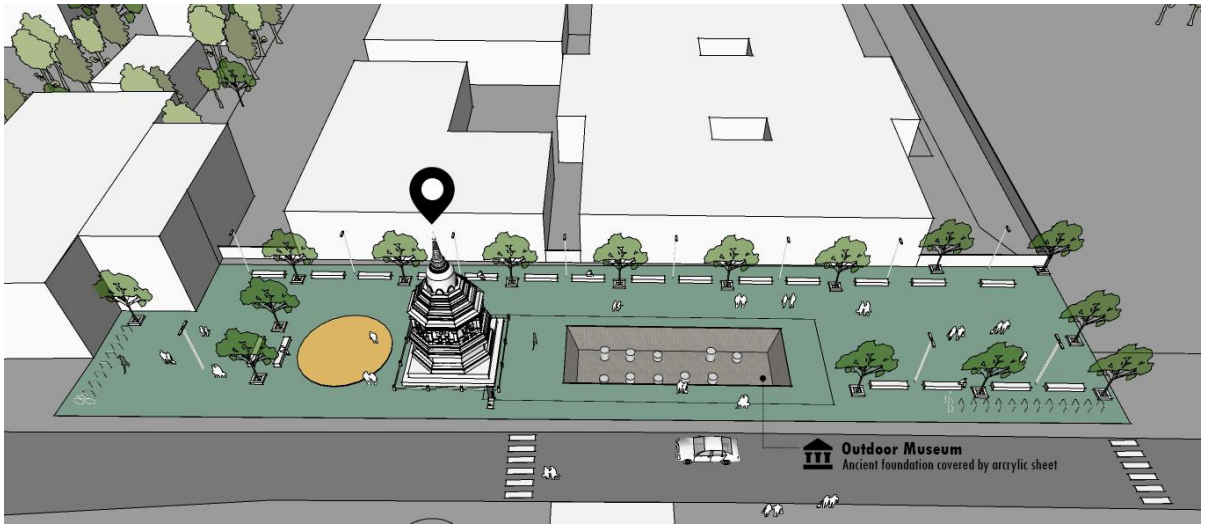
ภาพที่4.100 ทำการจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวสาธารณะและพื้นที่สีเขียวใหม่

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

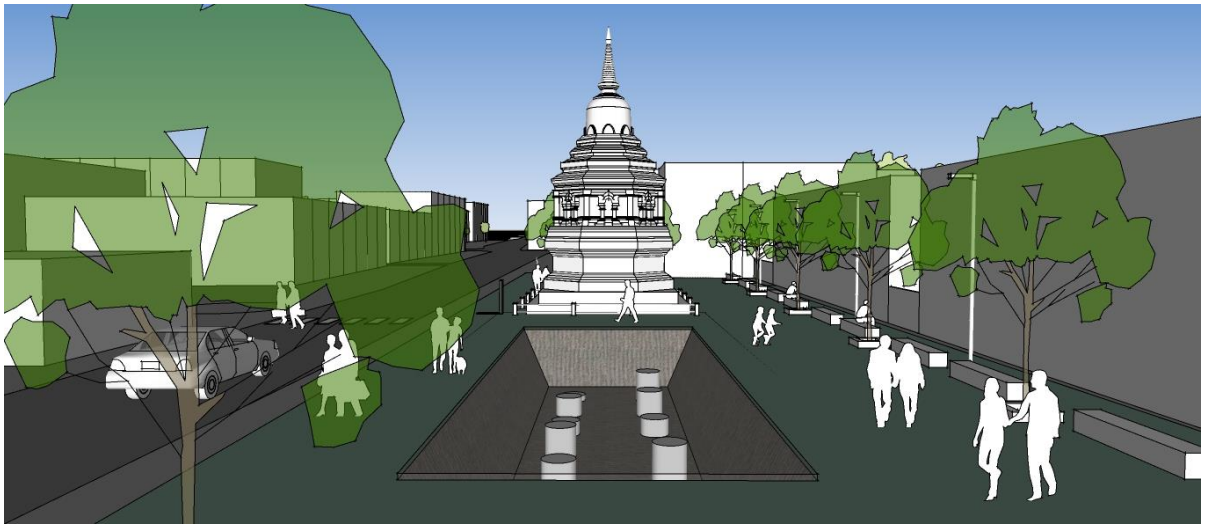
สิ่งที่น่าสนใจเพิ่มเติมของบริเวณเจดีย์วัดอินทขีลนั้น พบว่าบริเวณด้านทิศตะวันออก มีการขุดค้นพบซากวิหาร ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นส่วนของฐานรากเดิม และหากการขุดค้นพบเจอหลักฐานที่สมบูรณ์เพียงพอ สามารถออกแบบพื้นที่ส่วนนั้นให้กลายเป็นพื้นที่แสดงโบราณสถานกลางแจ้งได้

ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

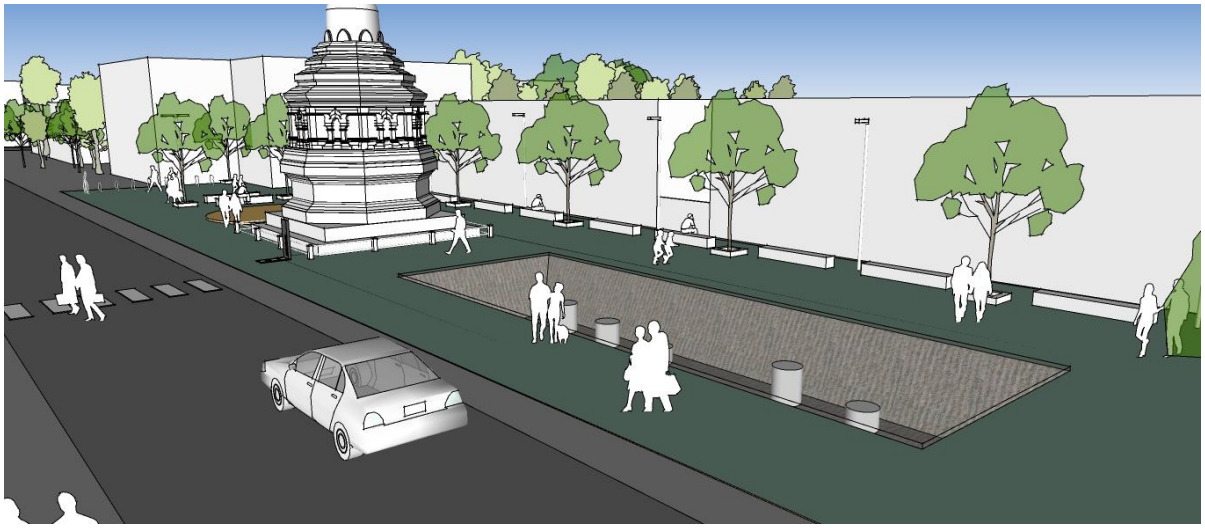
-ไม่มีการรื้ออาคาร เป็นหนึ่งในสี่วัดร้างนำร่องที่โปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันที

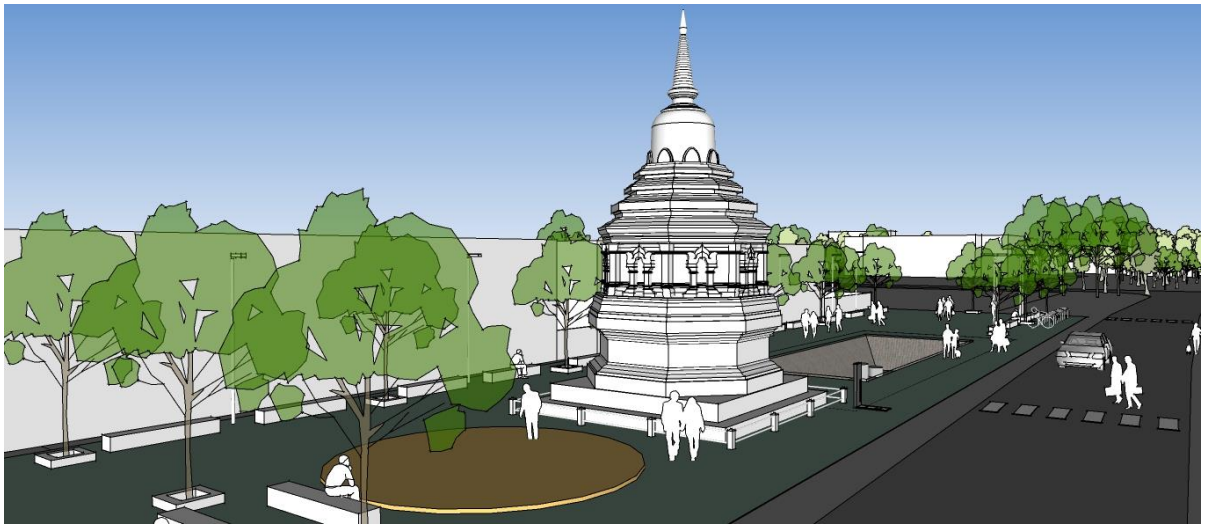
ภาพที่4.101 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ แสดงการศึกษาฐานวิหาร

ภาพที่4.102 การพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ฐานและแนวโบราณสถานใต้ดิน

ภาพที่4.103 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ที่สอดคล้องกับบริบทพิพิธภัณฑ์

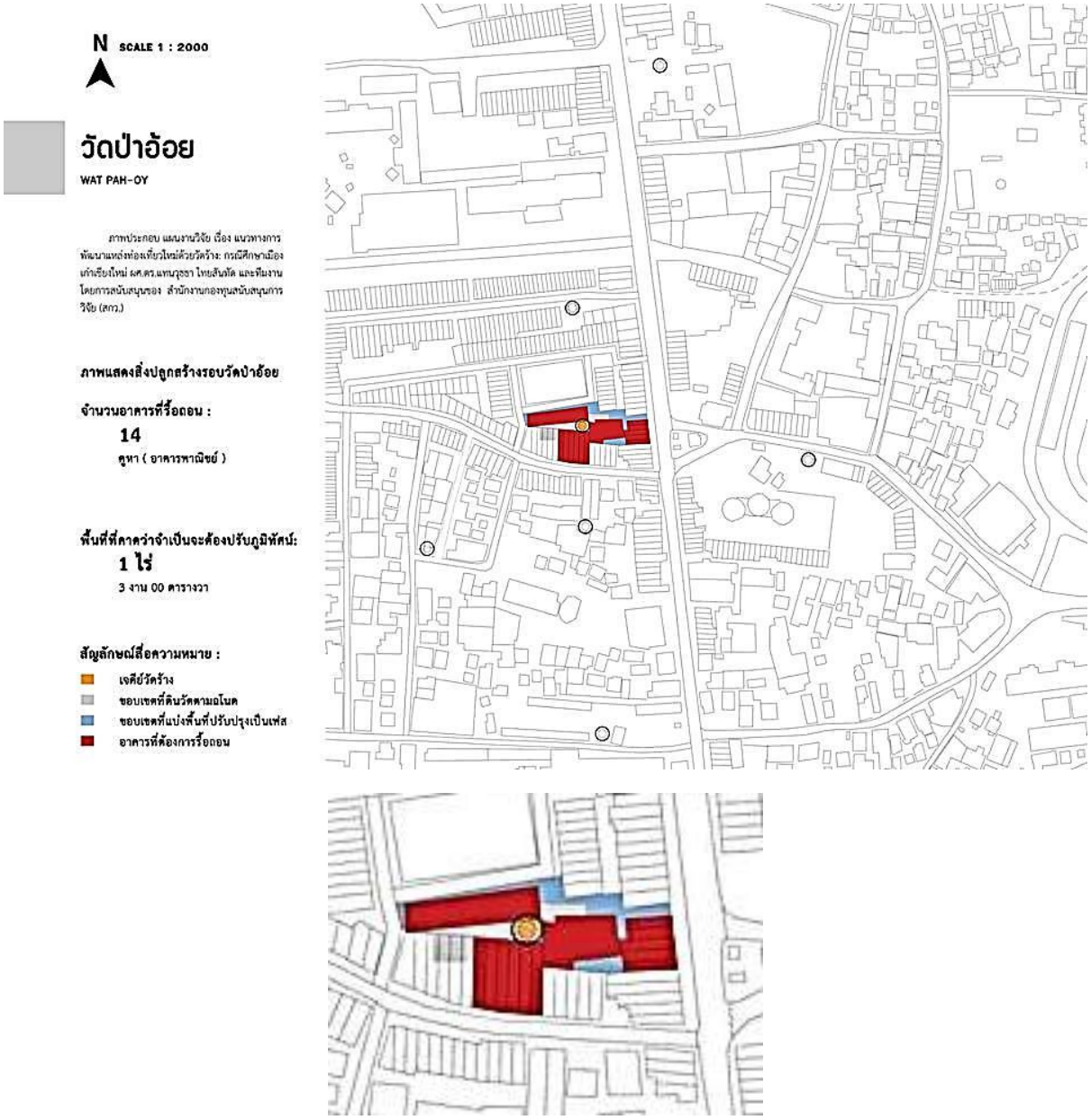
ภาพที่4.104 การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อพักผ่อนและเป็นแหล่งเรียนรู้

7.วัดป่าอ้อย

ภาพที่4.105 ทัศนียภาพวัดป่าอ้อยในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	หลัง หจก.อุรวิศการค้า ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.800608, 98.985335
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-86 ไร่ เลขที่1070 เล่มที่11ข. หน้า70
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ

ภาพที่4.106 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดป่าอ้อย การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

-*ทางเลือกที่1* ต้องการพื้นที่เพิ่ม 120 ตรม.

ภาพที่4.107 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่1

-*ทางเลือกที่2* ต้องการพื้นที่เพิ่ม 138 ตรม.

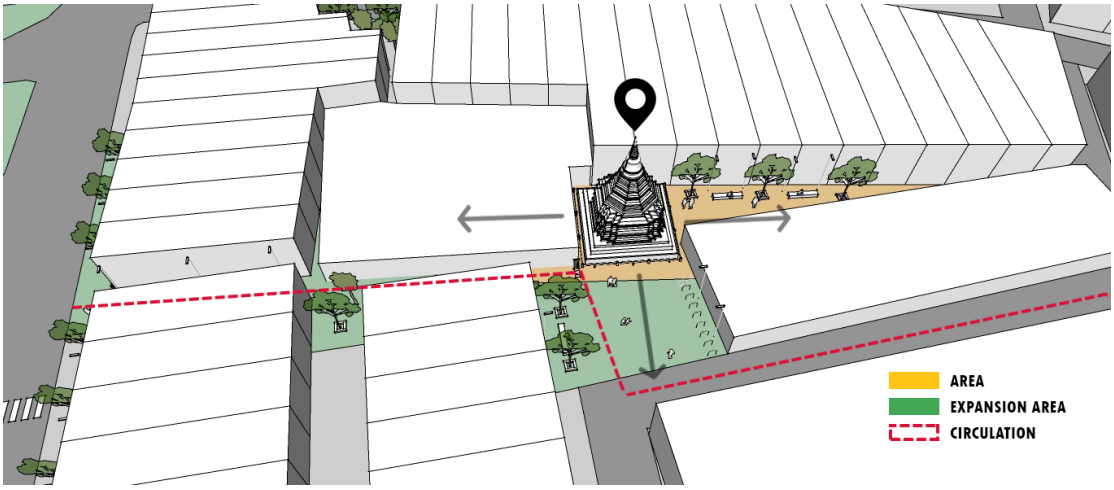

ภาพที่4.108 การพัฒนาในขั้นที่1 ด้วยทางเลือกที่2

<u>ขั้นที่2</u> วัดป่าอ้อย แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

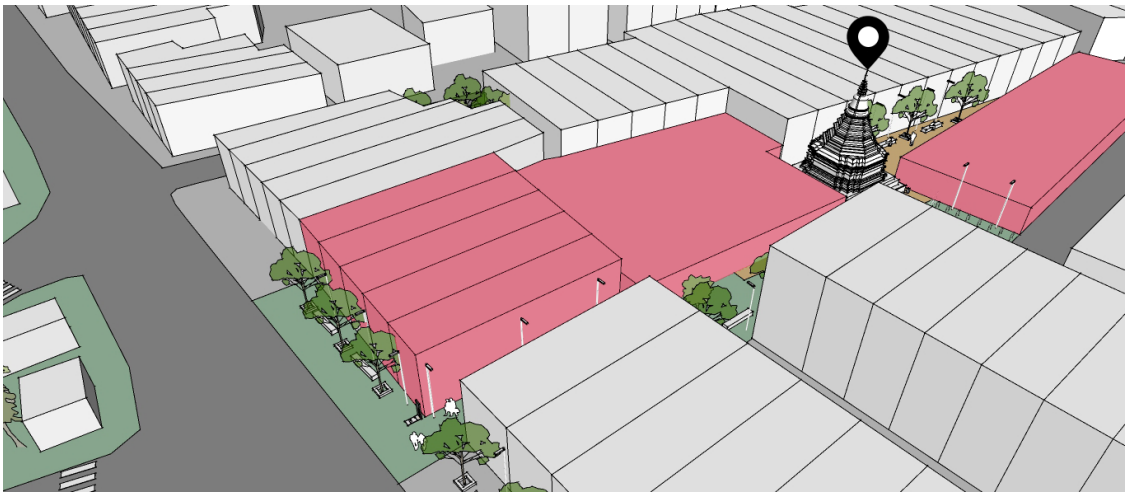
วัดป่าอ้อยตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนเส้นหลักข้างเผือกและตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา แต่หากไม่สังเกตจะไม่สามารถพบเห็นวัดร้างแห่งนี้ได้จากภายนอก เนื่องจากถูกปิดล้อมด้วยบ้านเรือนในระยะประชิดทุกด้าน เหลือเพียงถนนสายเล็กๆ บริเวณรอบตัวเจดีย์ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลักและถนนรอง

ภาพที่4.109 การพัฒนาพื้นที่เดิมตามโฉนดก่อน พร้อมแนวทางขยายพื้นที่

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

กรมศิลปากรและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทบทวนสัญญาเช่าที่มีแนวโน้มรุกล้ำโบราณสถานและปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบให้ตัวเจดีย์เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินส่วนกลางให้เป็นที่สาธารณะ เช่นสวนพักผ่อน มีไฟส่องสว่าง ไม่รกร้าง เพื่อให้เทศบาลได้เข้ามาปรับปรุงถนนและสุขาภิบาลได้

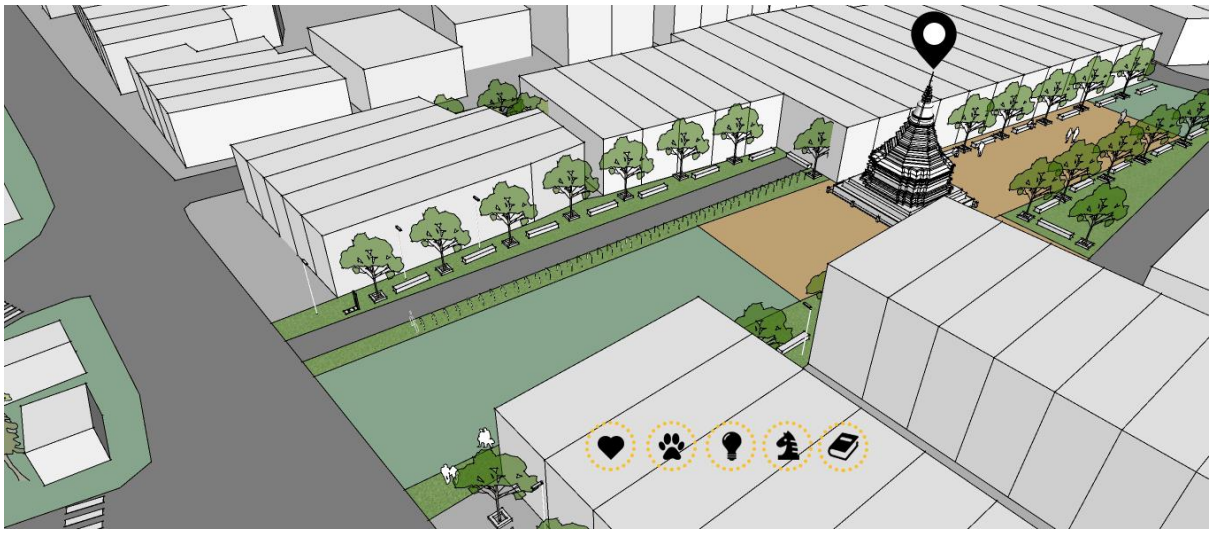
ภาพที่4.110 การขอคืนพื้นที่สีชมพูออกเพื่อเชื่อมสู่ถนนช้างเผือก

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

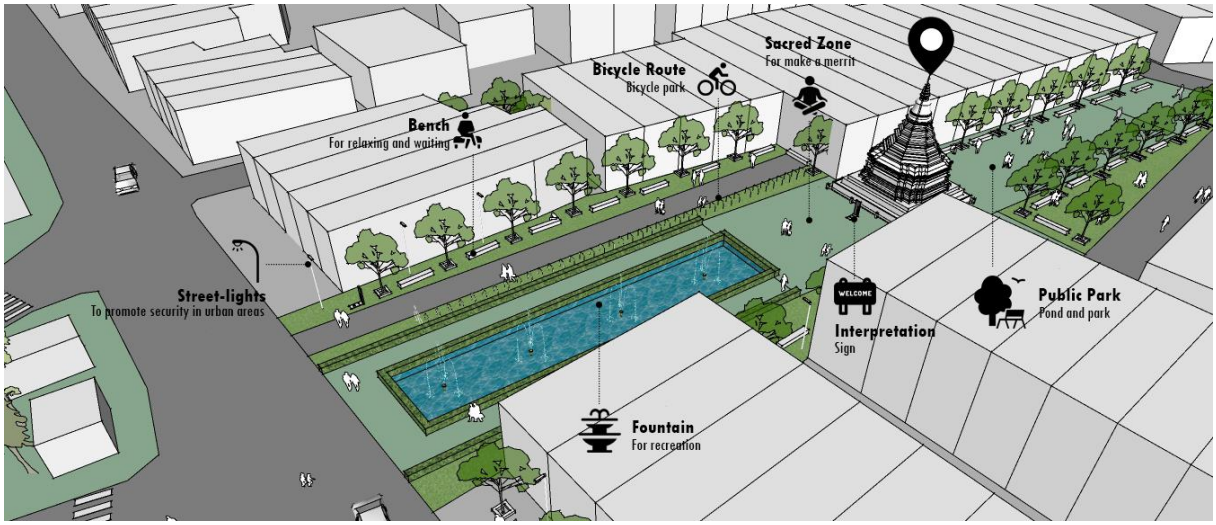
พื้นที่ตามโฉนดของตัวเจดีย์วัดป่าอ้อยมีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะสามารถพัฒนาเป็นสวนสาธารณะชุมชนขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้ โดยการเพิ่มกิจกรรมชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนร่วมกันพัฒนาพื้นที่

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

ไม่จำเป็นต้องพัฒนาถึงระยะที่4 เนื่องจากศักยภาพไม่เพียงพอ

ภาพที่4.111 ทัศนียภาพเมื่อเปิดมุมมองสู่ถนนช้างเผือกทางทิศตะวันออกที่เป็นหน้าวัดเดิม

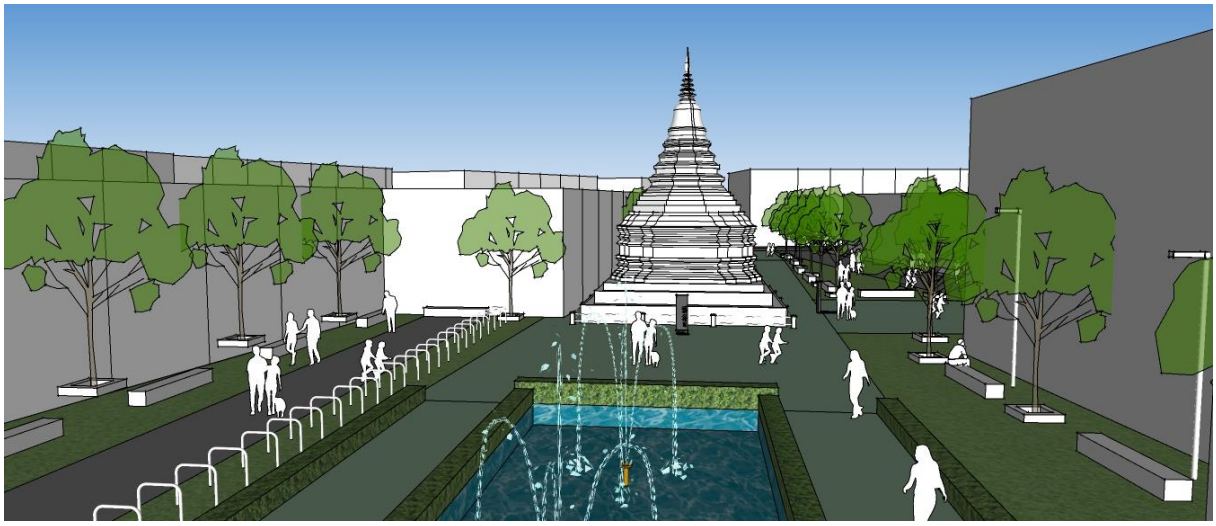
ภาพที่4.112 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนสาธารณะระดับชุมชน/ย่าน

ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เนื่องจากเนื้อที่ตามโฉนดมีน้อยและไม่กินพื้นที่ถึงถนนใหญ่ จำเป็นต้องซื้อเพิ่มโดยรอบหลายแปลง ตามพื้นที่สีแดงในราคาตลาด ปัจจุบันถูกล้อมรอบด้วยอาคารพาณิชย์และหอพัก

ภาพที่4.113 ทัศนียภาพที่จอดจักรยานและน้ำเพื่อลดความร้อนและสร้างบรรยากาศ

ภาพที่4.114 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสวนสาธารณระดับชุมชน/ย่าน

ภาพที่4.115 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเจดีย์ให้เป็นปูชนียสถาน จัดโซนกิจกรรมเพื่อพักผ่อนได้

ภาพที่4.116 ทัศนียภาพจากแนวแกนสู่วัดปันสาท เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยววัดร้าง

8.วัดแสนตาห้อย

ภาพที่4.117 ทัศนียภาพวัดแสนตาห้อยในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ในบริเวณหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788647, 98.977072
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-48 ไร่
ประเภท	ราชการ/หอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ

ภาพที่4.118 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดแสนตาห้อย การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

ภาพที่4.119 การพัฒนาในขั้นที่1ขอพื้นที่นอกโฉนดทางทิศตะวันตกเพื่อพัฒนา

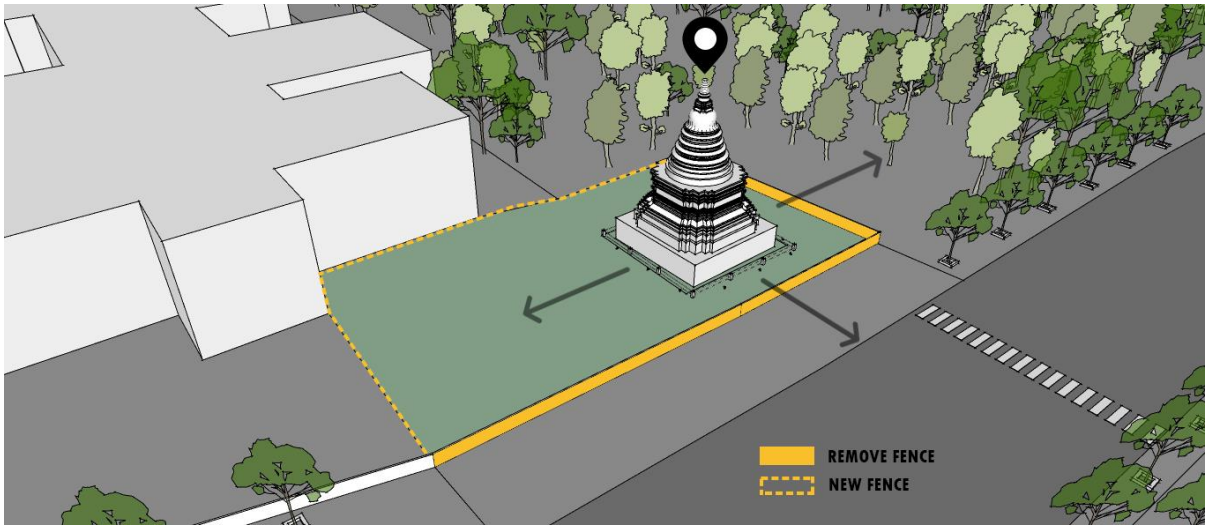

ภาพที่4.120 การพัฒนาในขั้นที่1 ทำเส้นทางจักรยานและการใช้แอปพลิเคชันนำทาง

<u>ขั้นที่2</u> วัดแสนตาห้อย แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

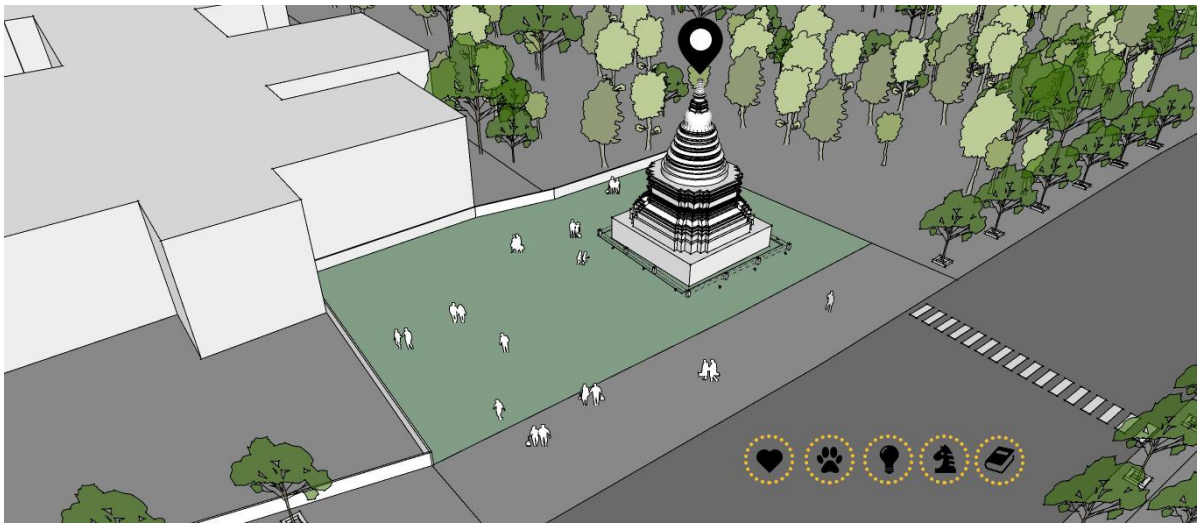
วัดแสนตาห้อยตั้งอยู่ริมถนนหลัก ใกล้กับประตูสวนดอก เป็นทำเลที่ดีและดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สัญจรไปมา สามารถมองเห็นได้จากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมโยงเส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และเมืองเก่าได้สะดวก ปัจจุบันมีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนได้ มีรั้วของหอจดหมายเหตุและประตูเปิดปิดตามเวลาราชการ

ภาพที่4.121 การรื่นรั้วตามพื้นที่โฉนดเข้าไปด้านในเพื่อต้อนรับผู้มาเยือน

-ขั้นที่2 ระยะที่2 การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน

จากปัญหาที่ตัวเจดีย์นั้นถูกรั้วของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติล้อมรอบ ควรออกแบบเปิดรั้วให้เจดีย์เข้าถึงได้อย่างอิสระจากภายนอกหรือถอยร่นแนวรั้วแบบสวนสาธารณะเปิดทั่วไป ต้อนรับให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมได้ง่ายขึ้น เชื้อเชิญให้ผู้คนจากชุมชนใกล้เคียงเข้ามาใช้พื้นที่ได้สะดวก

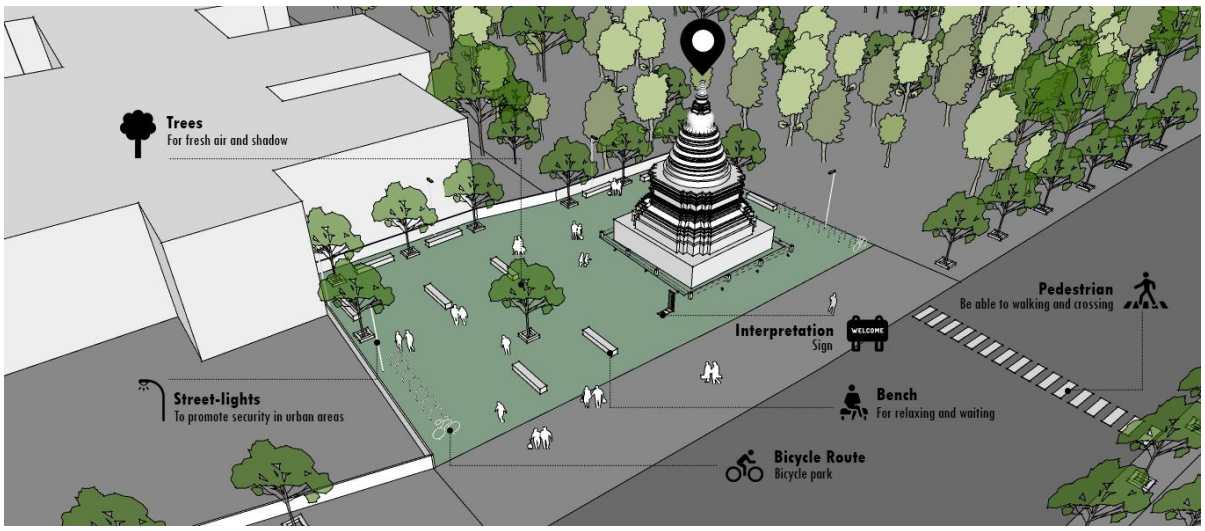
ภาพที่4.122 การกันขอบเขตเป็นสวนสาธารณะ ทางทิศตะวันออกสันนิษฐานว่ามีฐานวิหาร

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

ออกแบบให้ตัวเจดีย์วัดแสนตาห้อยเป็นส่วนหนึ่งของหอจดหมายเหตุเมื่อเข้าใช้บริการ เพื่อส่งเสริมและสื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวทราบเกี่ยวกับวัดร้างแหล่งอื่นได้ต่อไป

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

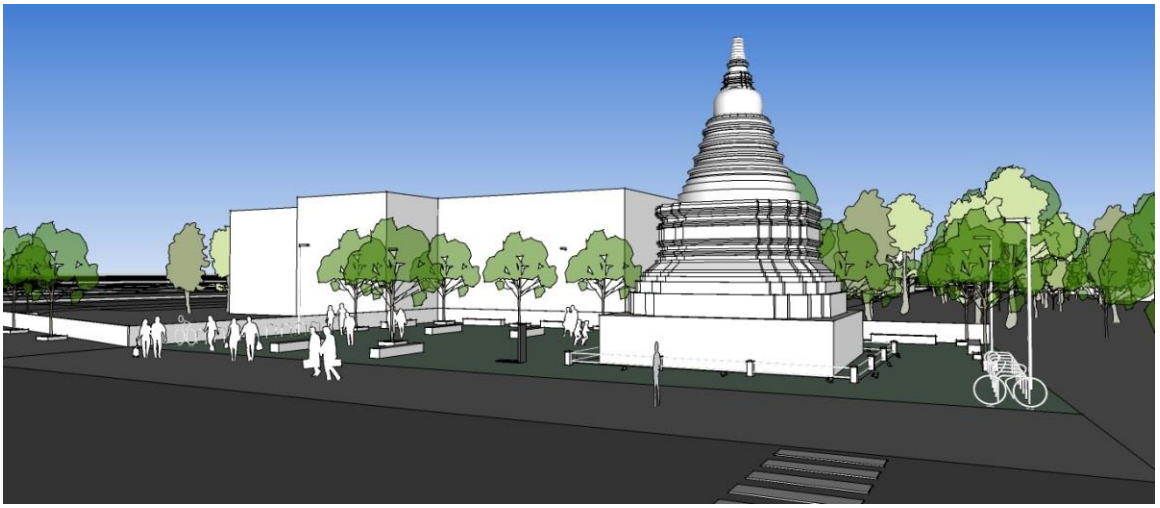
ไม่จำเป็นต้องพัฒนาถึงระยะที่4 เนื่องจากศักยภาพไม่เพียงพอ

ภาพที่4.123 การจัดภูมิทัศน์เพิ่มร่มเงา ลานกิจกรรมและที่นั่งพักผ่อน

ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

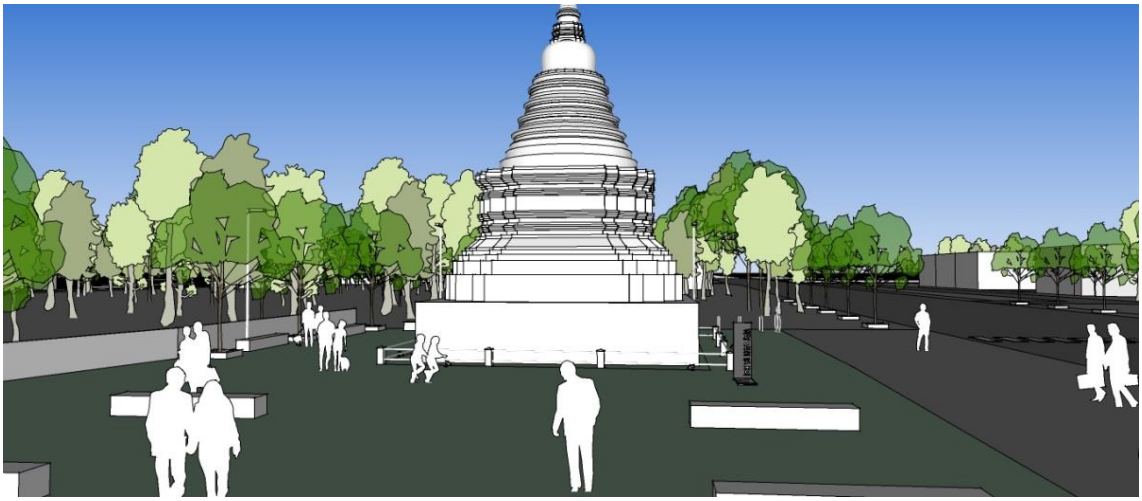
-ไม่มีการรื้ออาคาร เป็นหนึ่งในสี่วัดร้างนำร่องที่โปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันที

ภาพที่4.124 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างเต็มที่

ภาพที่4.125 ทัศนียภาพแหล่งท่องเที่ยวใหม่ตามแนวทางสวนสาธารณะระดับชุมชน

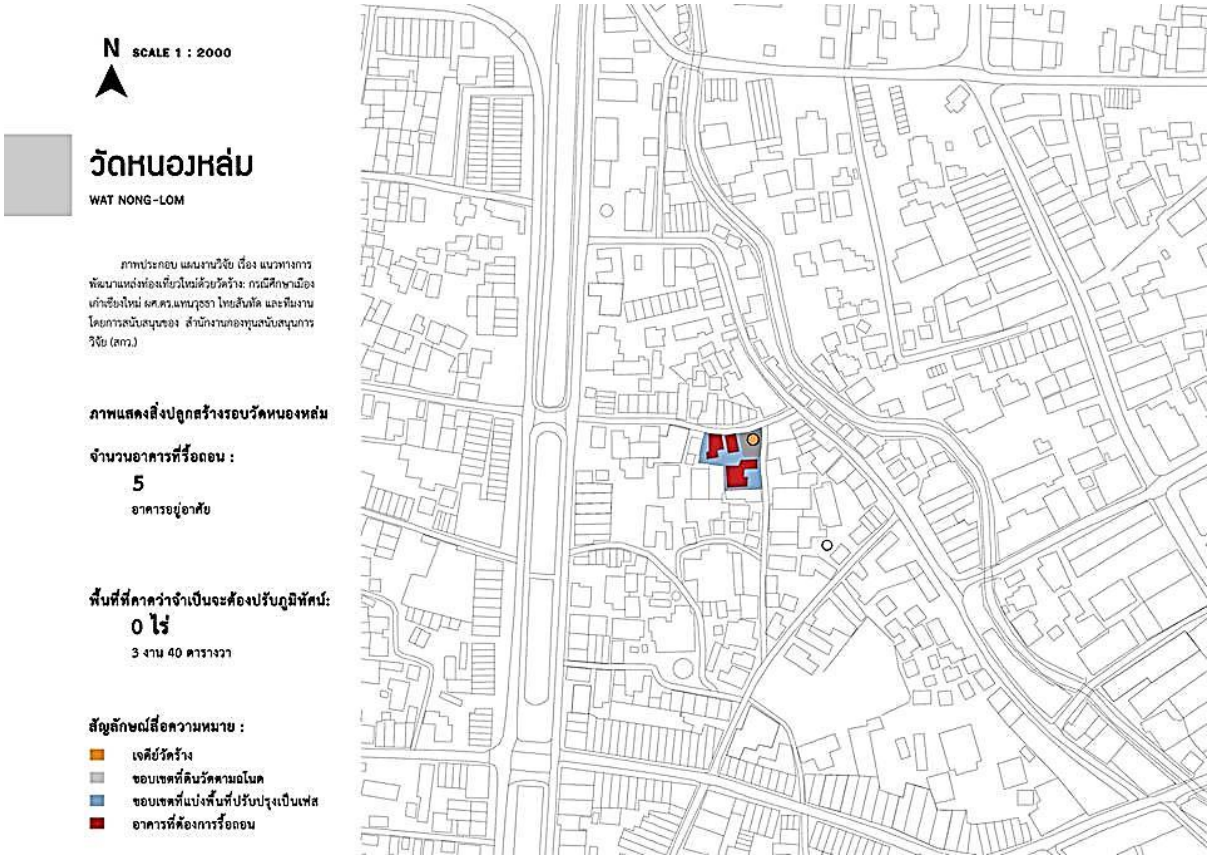
ภาพที่4.126 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเป็นสวน รองรับผู้ใช้จากห้องสมุดและโรงพยาบาล

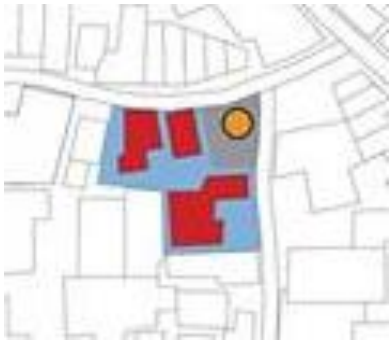
9.วัดหนองหล่ม

ภาพที่4.127 ทัศนียภาพวัดหนองหล่มในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.792426, 98.995010
พื้นที่ตามโฉนด	0-0-72 ไร่ เลขที่ 23769 เล่มที่238
ประเภท	ชุมชน

ภาพที่4.128 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดหนองหล่ม การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

ปัญหาที่พบในพื้นที่

1.ความเสียหายของตัวเจดีย์ เกิดจากรากของวัชพืชทำลายโครงสร้างของเจดีย์ การอยู่ติดถนนไม่มีรั้วกั้น อาจเกิดการเฉี่ยวชนเจดีย์หรือเกิดแรงสั่นสะเทือนจากรถ

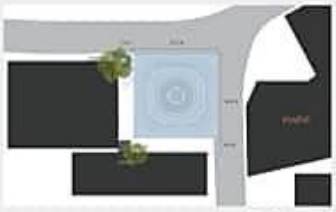
2.รอบข้างเป็นมุมอับและมืดในตอนกลางคืน ทำให้เกิดความอันตราย แหล่งมั่วสุมมีคนเร่ร่อนมาอาศัย เกิดภาพความไม่เคารพสถานที่แก่ผู้พบเห็น

3.มีการทิ้งขยะโดยรอบหรือถัดทิ้งไว้บริเวณฐานเจดีย์ สถานที่ไม่สะอาด เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดี

การแก้ไขปัญหา

1.พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเส้นทางจักรยานชมวัดเก่าเมืองเชียงใหม่ เชื่อมโยงพื้นที่เข้ากับแหล่งท่องเที่ยวอื่น

ผังบริเวณเดิม

2.แบ่งขอบเขตเจดีย์จากถนนให้ชัดเจน
แบ่งสัดส่วนพื้นที่การใช้งานให้ชัดเจน เข้าถึงง่าย

- สร้างภาพลักษณ์ที่สักการะสิทธิ์ให้พื้นที่
- ส่วนรองรับการท่องเที่ยวเส้นทางจักรยาน

ผังบริเวณหลังปรับปรุง

3.การออกแบบระบบไฟฟ้าแสงสว่าง (lighting design)

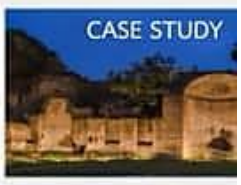
- เป็นการออกแบบระบบไฟฟ้าแสงสว่างรอบบริเวณและภายในอาคาร เพื่อแก้ไขปัญหาสถานที่มีคมมุมอับทำให้เป็นแหล่งมั่วสุม และเพื่อป้องกันอุบัติเหตุจากการเดินชมในเวลากลางคืน
- ไฟส่องเน้นอาคารรวมกับการจัดภูมิทัศน์แบ่งพื้นที่การใช้งานและสร้างความโดดเด่นให้ตัวสถาปัตยกรรม เพื่อให้เกิดคุณค่าทางความงามและสร้างความศักดิ์สิทธิ์ให้กับเจดีย์อีกครั้ง

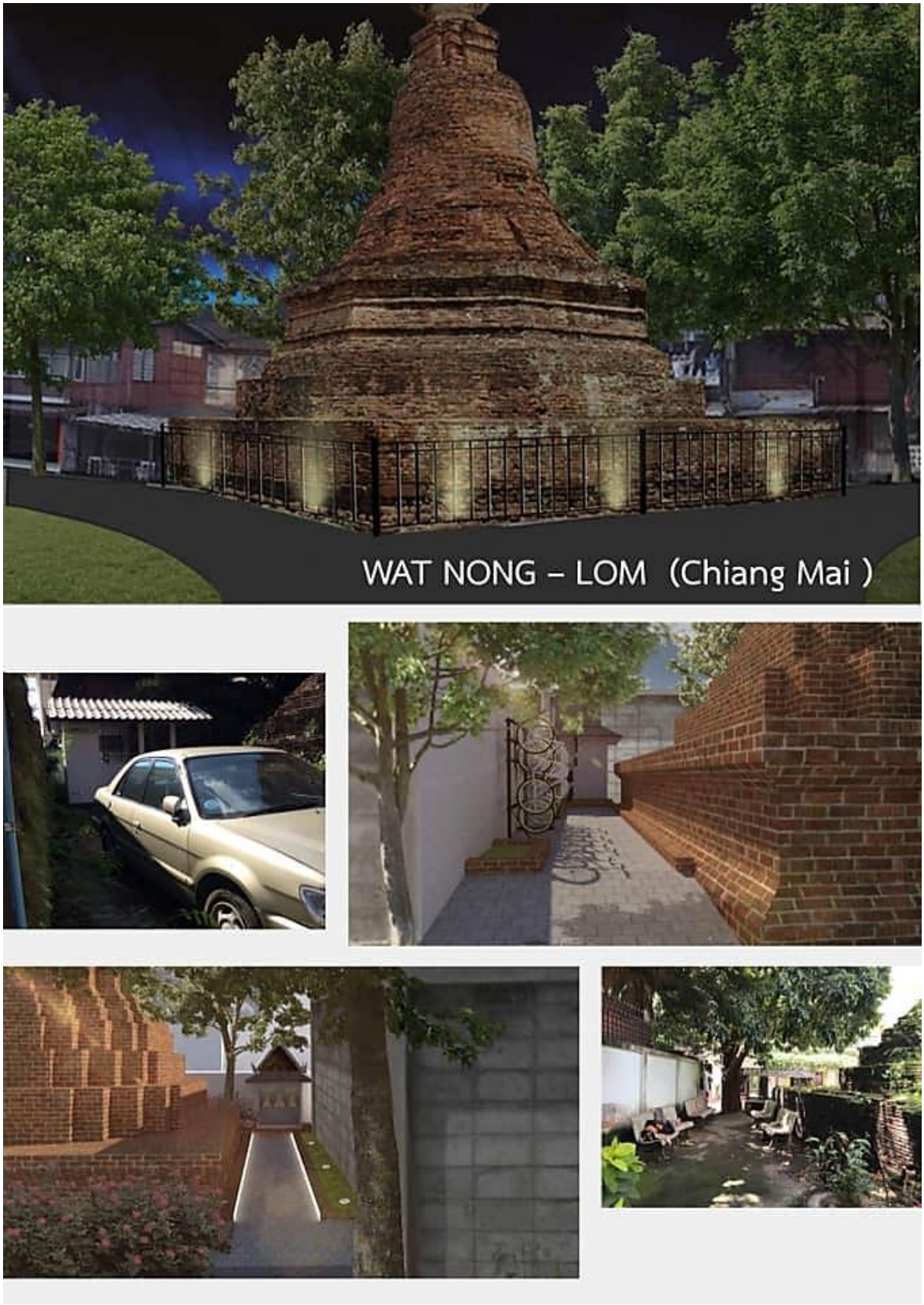

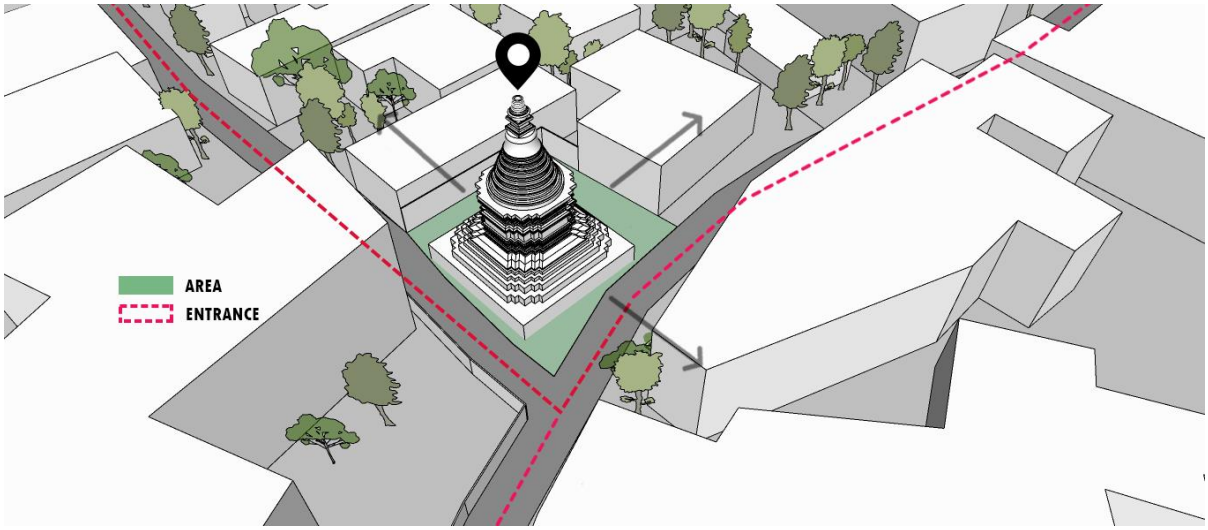

ภาพที่4.129 การพัฒนาในขั้นที่1 จัดภูมิทัศน์จากที่ว่างที่มีให้ดีขึ้น

<u>ขั้นที่2</u> วัดหนองหล่ม แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

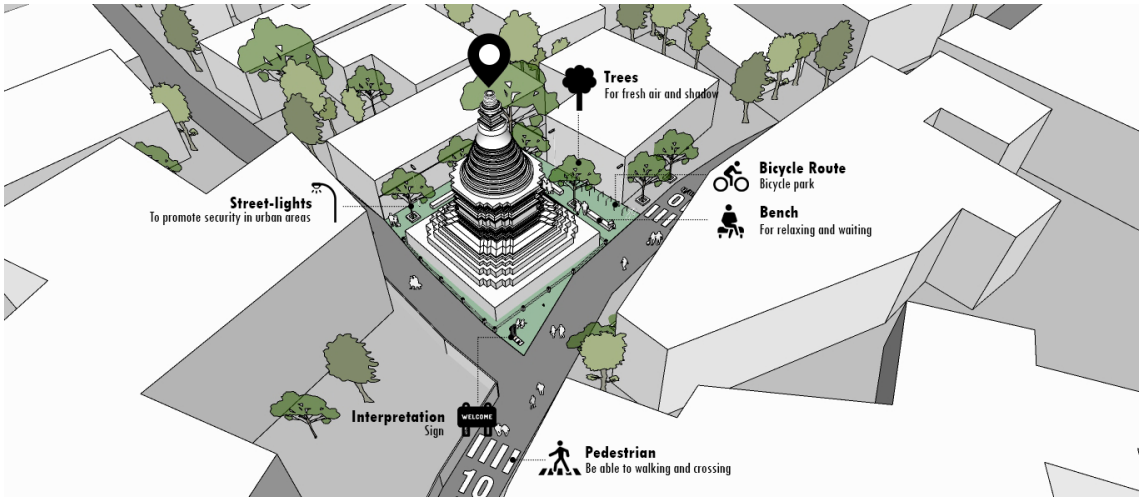
วัดหนองหล่มมีทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ่งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า อยู่ใกล้กันกับบริเวณสี่เหลี่ยมคูเมือง มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ อีกทั้งขนาดของเจดีย์มีขนาดที่ใหญ่กว่าเจดีย์ส่วนใหญ่ สภาพองค์ค่อนข้างสมบูรณ์ ได้รับการบูรณะแล้ว ทำให้สามารถวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่ากับการไปเยี่ยมชม

ภาพที่4.130 แสดงพื้นที่ตามโฉนดและแนวทางขยายพื้นที่ที่สัมพันธ์กับเส้นทางสัญจร

-ขั้นที่2 ระยะที่2 การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน

เนื่องจากตัวเจดีย์มีพื้นที่โฉนดเล็กเพียงเดินได้รอบ ไม่มีพื้นที่ให้เพิ่มเติมสิ่งอื่นได้อีก ดังนั้นจึงสนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้นและการปั่นจักรยาน ซึ่งจะจัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ฉนวนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้ มีป้ายสื่อความหมายนำทางและจัดให้เป็นโซนที่ห้ามใช้ความเร็ว งดเว้นการให้รถยนต์ผ่านและจอดรถ โดยช่วงแรกอนุโลมให้ผ่านได้เป็นบางเวลา

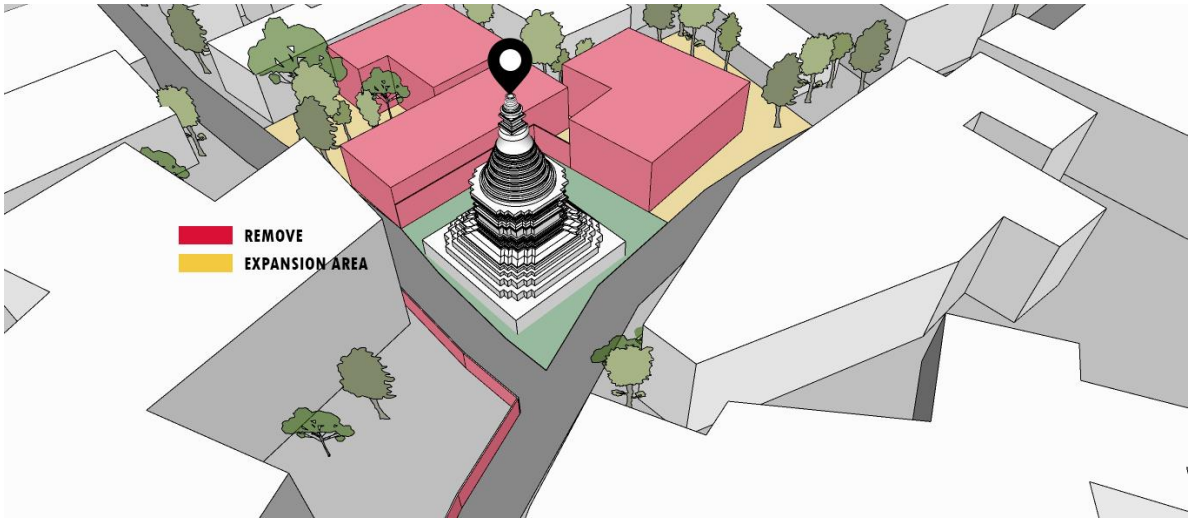
ภาพที่4.131 การพัฒนาภูมิทัศน์ตามโฉนด โดยรอบผ่านได้เฉพาะการเดินและจักรยาน

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

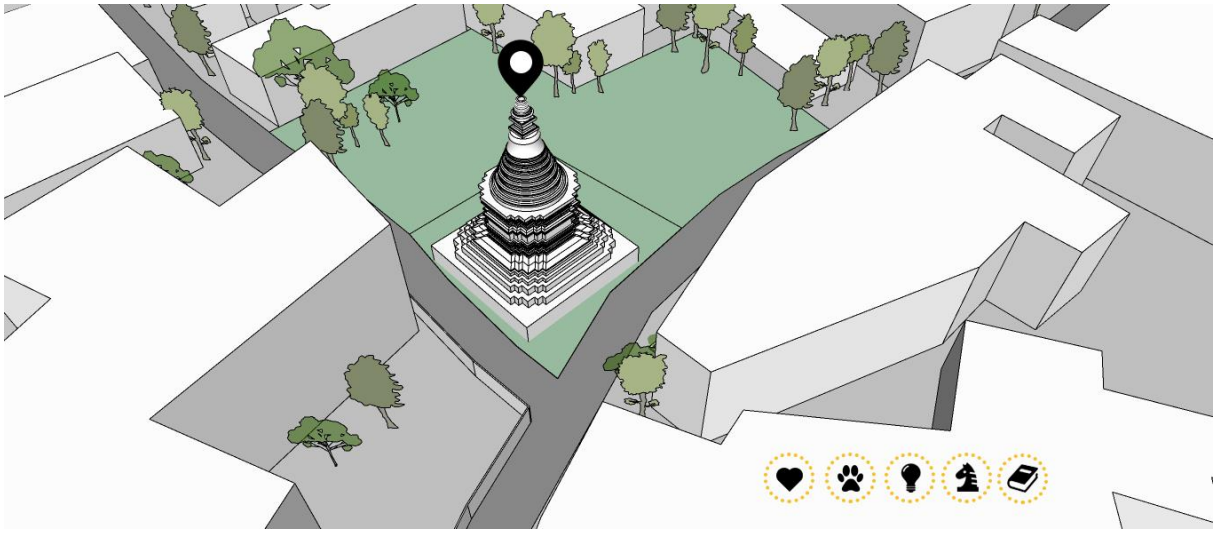
ความเป็นไปได้ในอนาคต สามารถขอคืนพื้นที่อาคารเพิ่มเติมและกันเขตตลอดแนวเจดีย์ เพื่อให้โบราณสถานมีพื้นที่เพิ่มขึ้นสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะของคนในชุมชนเพิ่มชีวิตชีวาให้กับพื้นที่ได้

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

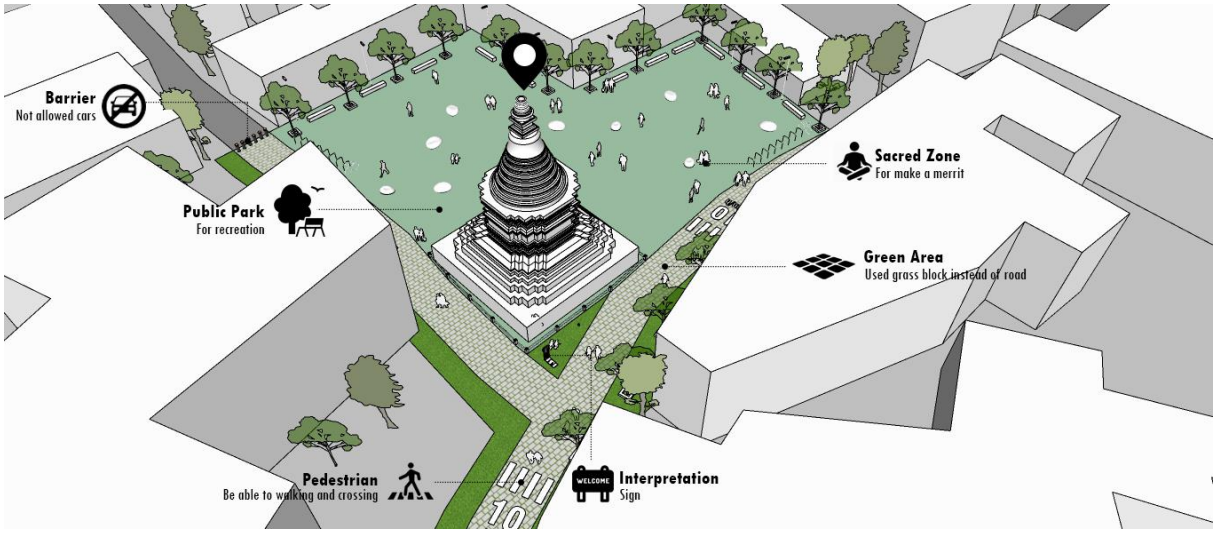
ไม่จำเป็นต้องพัฒนาถึงระยะที่4 เนื่องจากศักยภาพไม่เพียงพอ

ภาพที่4.132 เมื่อพัฒนาขั้นแรกสำเร็จแล้ว เริ่มขยายพื้นที่เพิ่มตามอาคารสีชมพู

ภาพที่4.133 เมื่อได้พื้นที่ส่วนต่อขยายแล้ว รื้อถอนอาคารและปรับพื้นที่เป็นสวนสาธารณะ

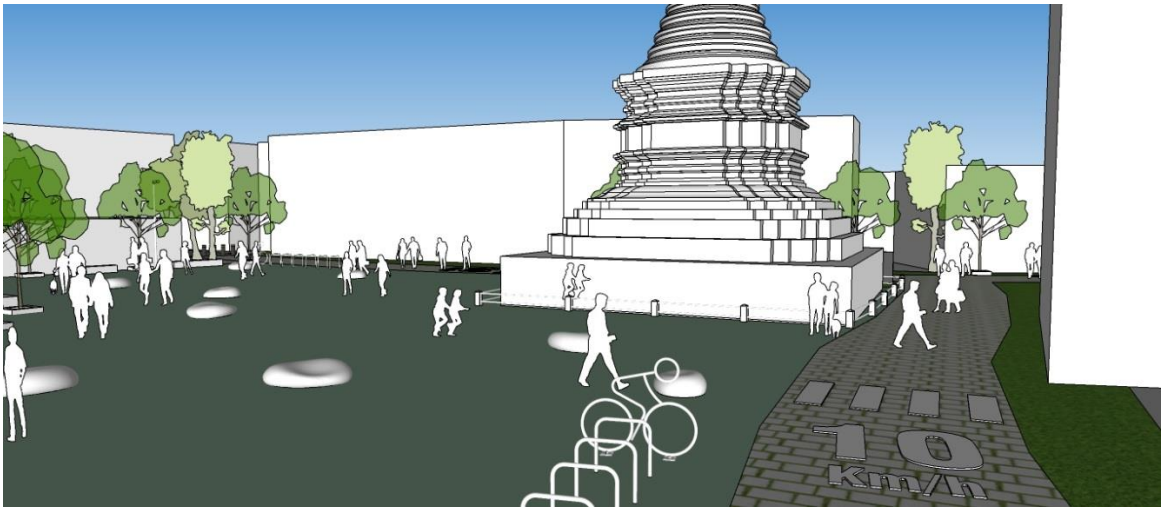

ภาพที่4.134 ทำการปิดพื้นที่ไม่ให้รถยนต์เข้าถึง จัดภูมิทัศน์และเปลี่ยนวัสดุปูพื้นเพื่อกำหนดขอบเขต

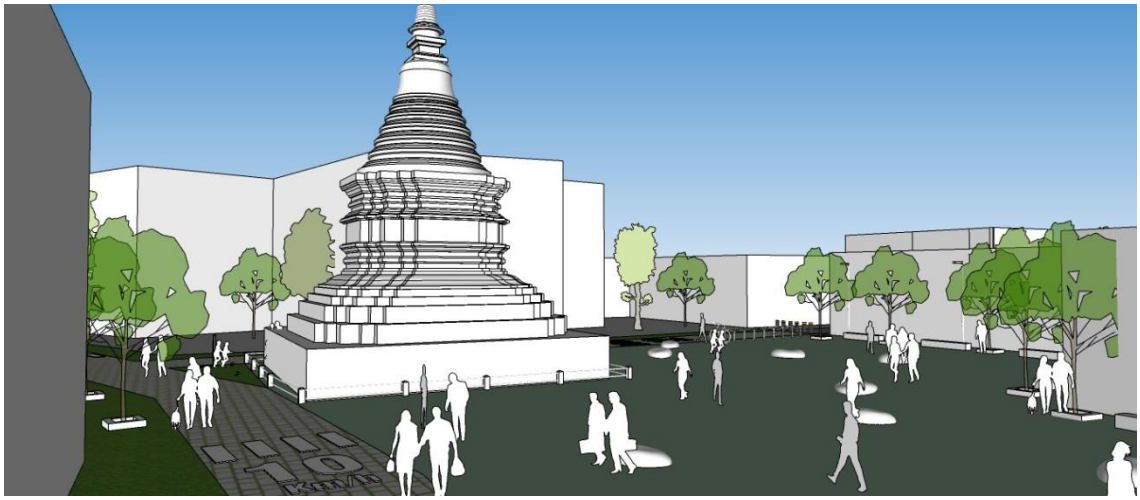
ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เนื่องจากมีที่ดินน้อยเกินไปในการพัฒนาตามแผน จำเป็นต้องซื้อที่ดินทางทิศใต้และตะวันตกเพิ่มเติมในราคาตลาด

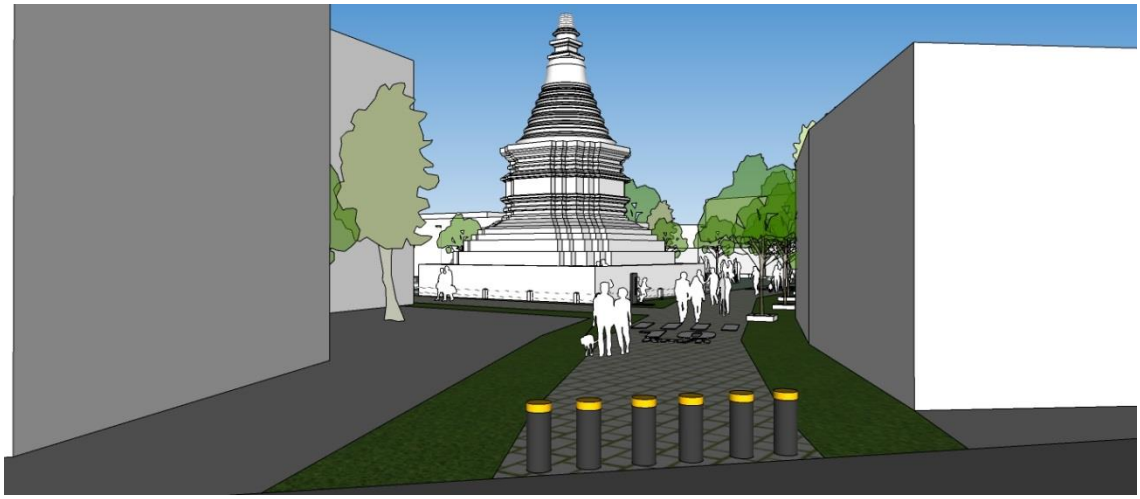
-เจดีย์ถูกมองเห็นจากถนนทั้งสองสาย ไม่ถูกบดบัง

ภาพที่4.135 จำกัดความเร็วบนถนนที่เชื่อมสู่คูเมืองชั้นใน10กม./ชม.

ภาพที่4.136 ทัศนียภาพเมื่อไม่มีรถยนต์จอดรอบฐาน เดินได้ทั้งพื้นที่อย่างปลอดภัย

ภาพที่4.137 แสดงการเปิดมุมมองสู่ถนนหลักเพื่อนักท่องเที่ยวและชาวเมือง

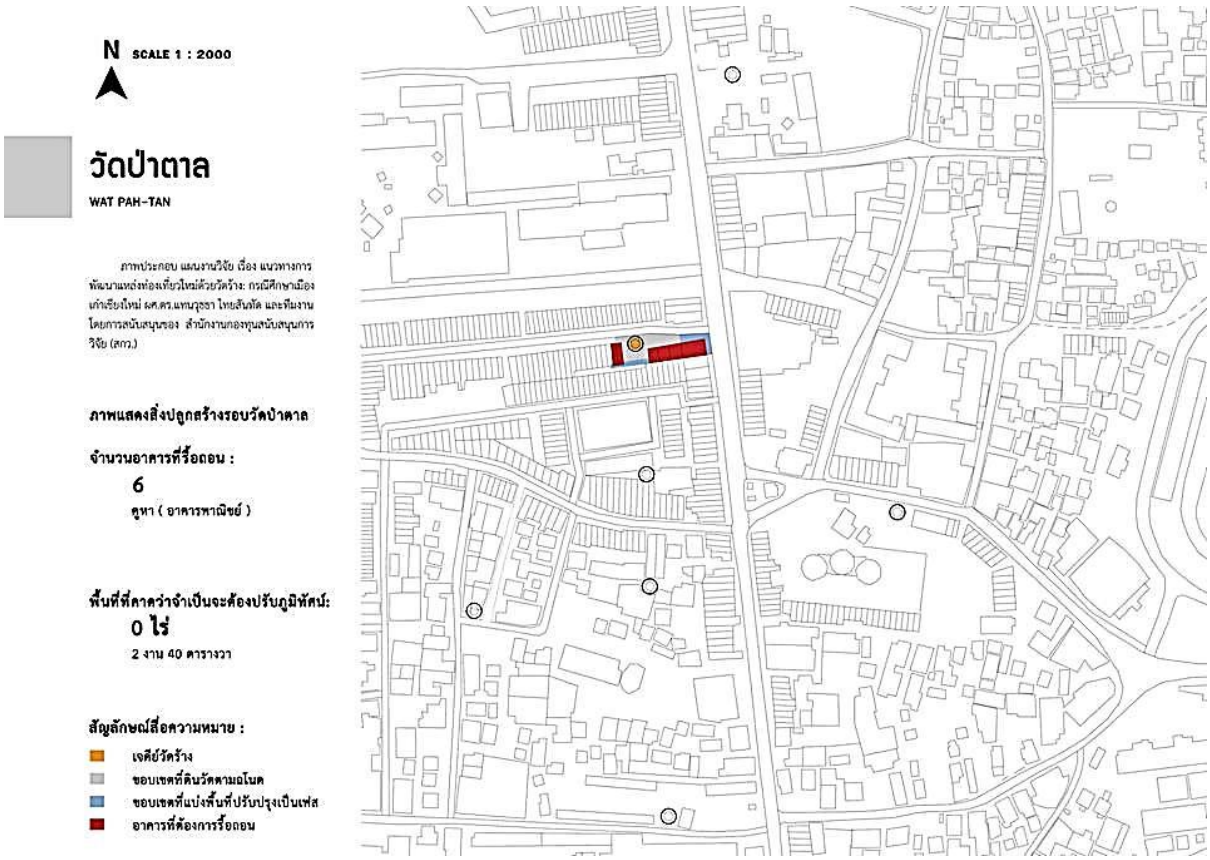
10.วัดป่าตาล

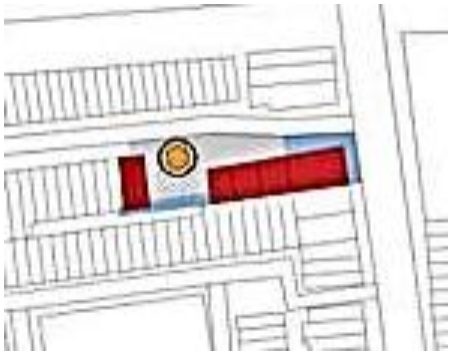

ภาพที่4.138 ทัศนียภาพวัดป่าตาลในปัจจุบัน

ที่ตั้ง	ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.801456, 98.985326
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-60 ไร่ เลขที่1071 เล่มที่11ข.หน้า71
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ

ภาพที่4.139 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

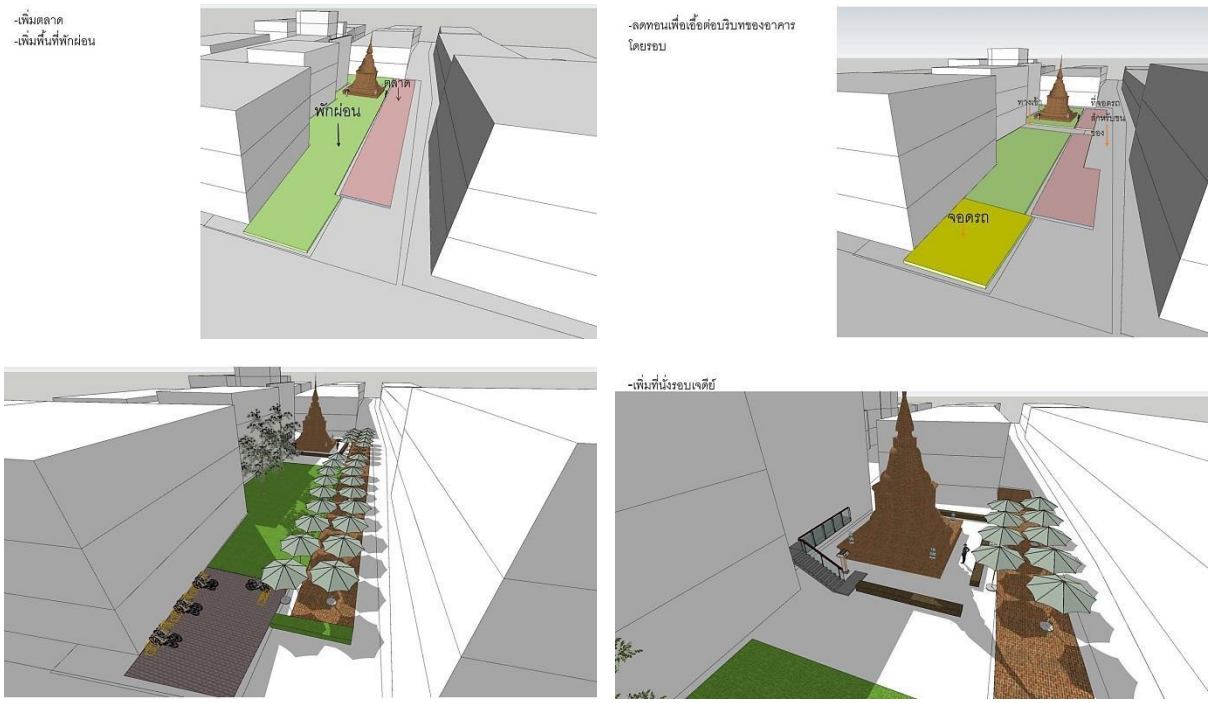
สีฟ้า หมายถึง ขอบเขตที่เสนอให้ทำการปรับปรุง

สีส้ม หมายถึง เจดีย์ปัจจุบัน

สีเทา หมายถึง ขอบเขตที่ดินตามโฉนดวัดร้าง

สีแดง หมายถึง อาคารที่เสนอให้รื้อถอน

<u>ขั้นที่1</u> วัดป่าตาล การวางแผนงานและออกแบบปรับปรุงกายภาพเพื่อนำเสนอต่อชุมชน

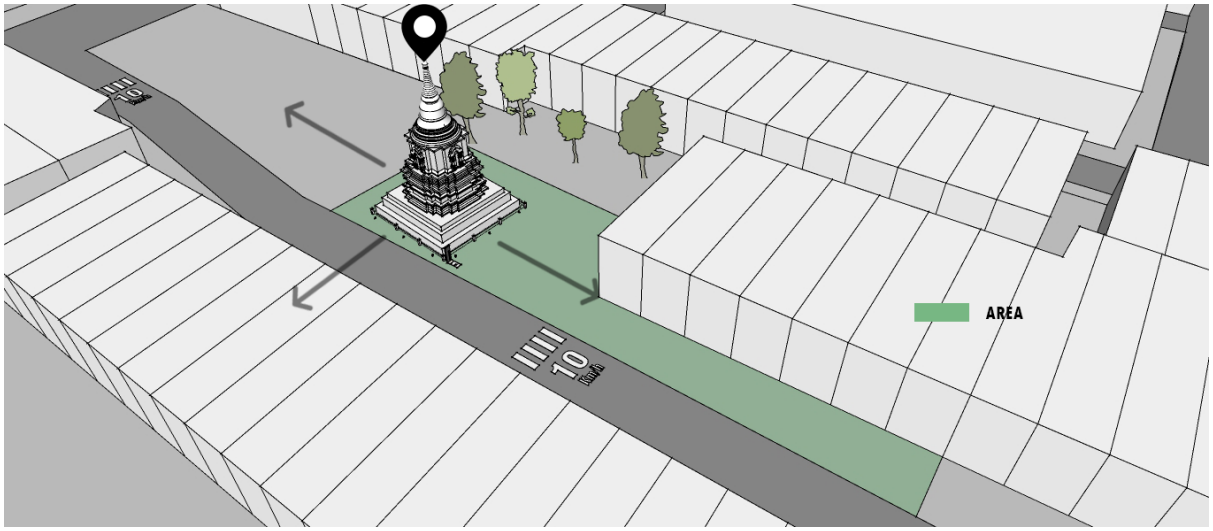

ภาพที่4.140 การพัฒนาในขั้นแรก เปิดพื้นที่ตามแนวยาวให้ใช้การได้ก่อน

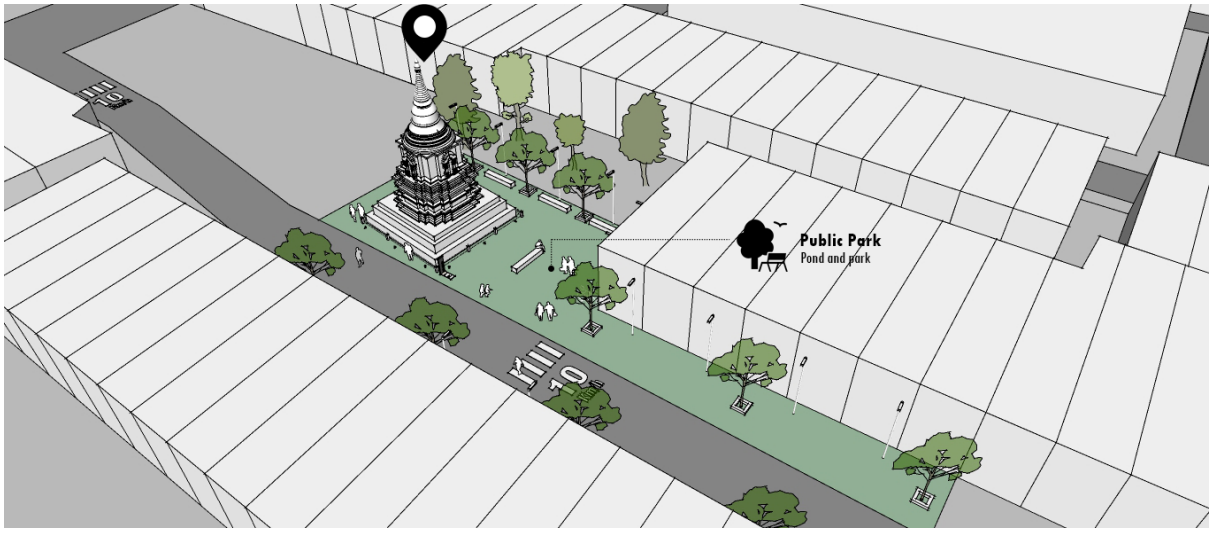
<u>ขั้นที่2</u> วัดป่าตาล แนวทางการออกแบบปรับปรุงกายภาพแต่ละเฟสในระยะยาว

***-ขั้นที่2 ระยะที่1* การปรับปรุงในเบื้องต้นที่สามารถทำได้เลย**

วัดป่าตาลตั้งอยู่ประชิดถนน ในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่อง อีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมือง สามารถมองเห็นองค์เจดีย์จากถนนหลักได้ ทำให้มีศักยภาพสูง นอกจากนี้ตัวเจดีย์ยังคงมีสภาพเกือบสมบูรณ์ มีร่องรอยลายปูนปั้นหลงเหลืออยู่มาก สามารถพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดผู้คนได้

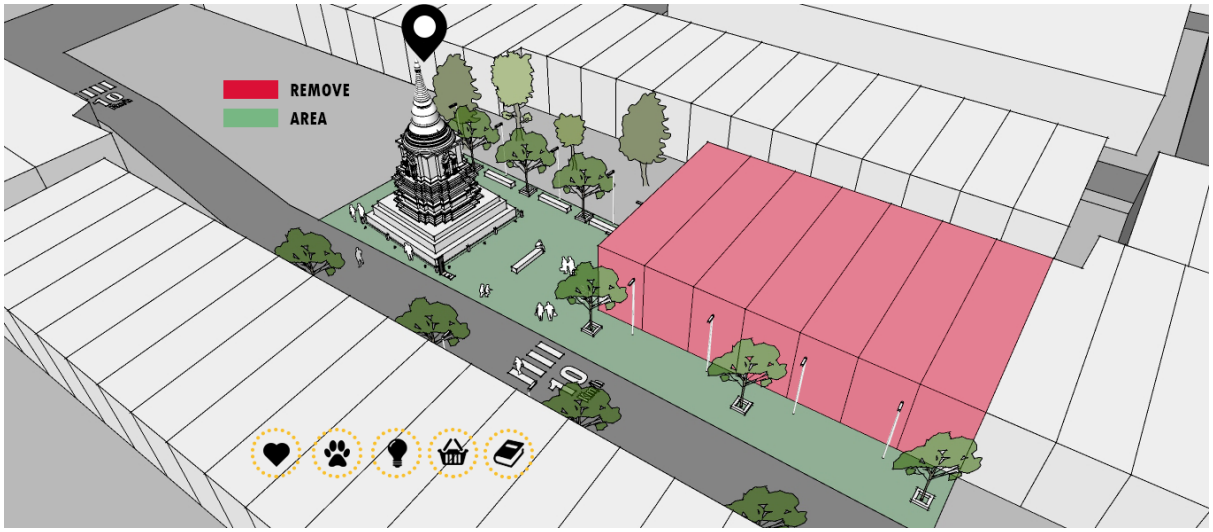
ภาพที่4.141 แสดงแผนพัฒนาบริบทโดยรอบและภาพขยาย

ภาพที่4.142 เมื่อได้พื้นที่มากขึ้น ทำการปรับปรุงภูมิทัศน์กำหนดความเร็วโดยรอบ

***-ขั้นที่2 ระยะที่2* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่ฉนวน**

ปัจจุบันเจดีย์วัดป่าตาลยังไม่มีการล้อมรั้ว ดังนั้นในการออกแบบควรเพิ่มขึ้นที่ฉนวนล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วนเพื่อเพิ่มพื้นที่ให้กับตัวโบราณสถาน และกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว หรือเป็นจุดแวะพักระหว่างการท่องเที่ยวได้

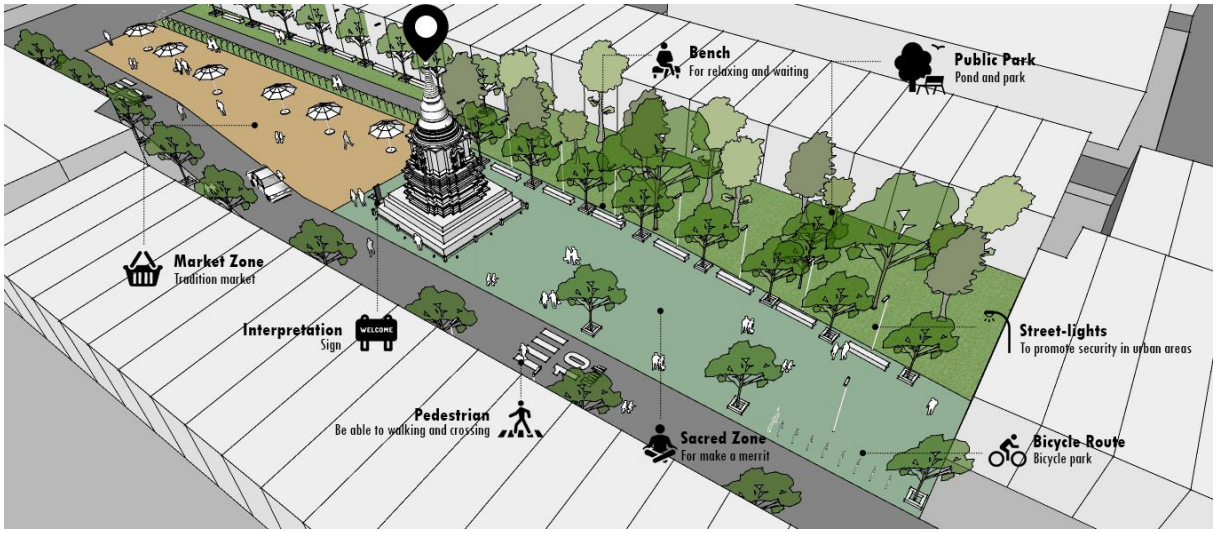
ภาพที่4.143 แผนการในระยะต่อมา ติดต่อรื้อถอนอาคารสีชมพูและซื้อที่ดิน

***-ขั้นที่2 ระยะที่3* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับชุมชน**

พื้นที่โฉนดของเจดีย์วัดป่าตาลถูกนำไปเช่าสร้างตึกแถวบางส่วน อาจจะจำเป็นจะต้องขอคืนพื้นที่อาคารเพิ่มเติมและกันเขตตลอดแนวเจดีย์เพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะขนาดเล็กของชุมชนได้ มีกิจกรรมหมุนเวียนหรือนิทรรศการ

***-ขั้นที่2 ระยะที่4* การปรับปรุงกายภาพพื้นที่สวนสาธารณะระดับเมือง**

ไม่จำเป็นต้องพัฒนาถึงระยะที่4 เนื่องจากศักยภาพไม่เพียงพอ

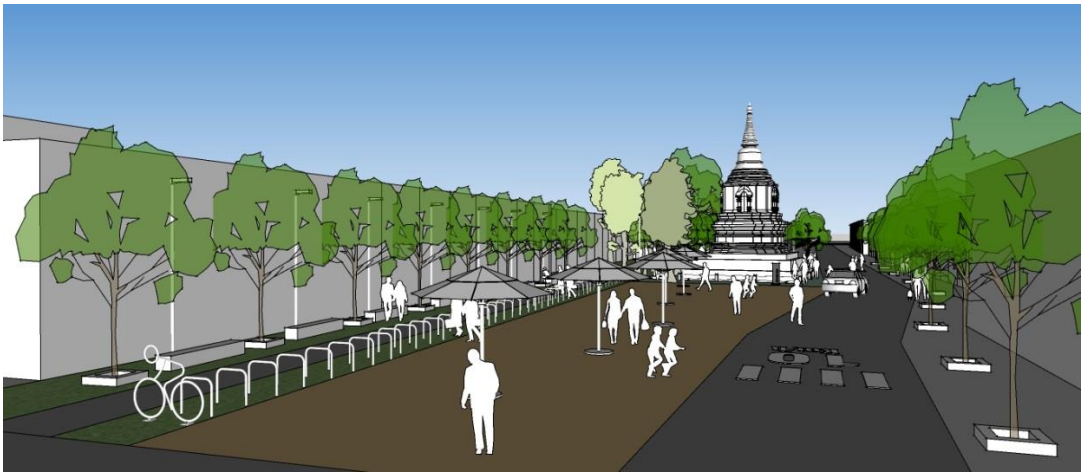

ภาพที่4.144 ทัศนียภาพตามพื้นที่โฉนดเดิมและส่วนขยาย จัดไฟส่องสว่างเพิ่มขึ้น

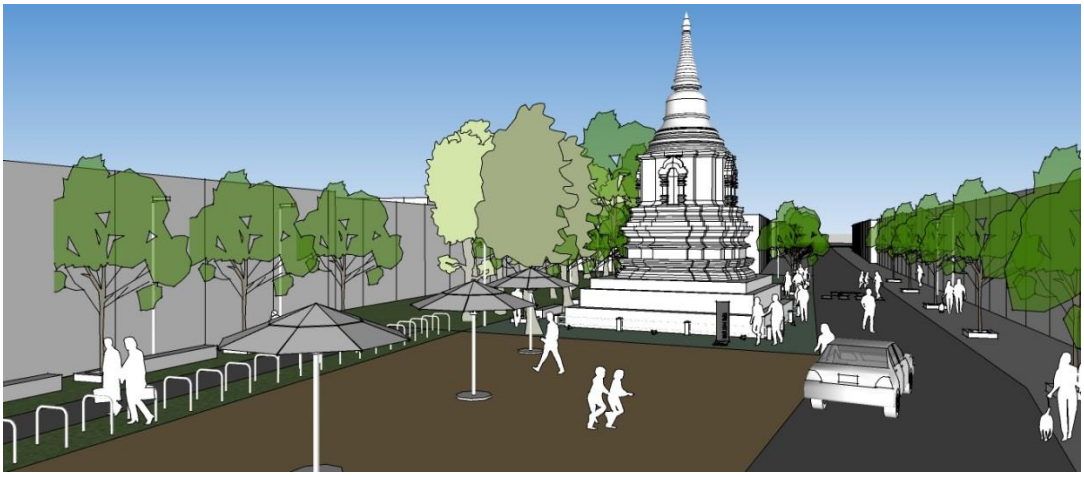
ความเป็นไปได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ตามเฟส

-เจดีย์วัดป่าตาลไม่ถูกบดบังจากสิ่งก่อสร้างโดยรอบ ถูกมองเห็นได้จากถนนหลัก อีกทั้งมีถนนผ่านทางด้านข้างเจดีย์อีกด้วย

-พื้นที่ตามโฉนดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พาดไปตามถนน กินพื้นที่ไม่ถึงถนนใหญ่ การเพิ่มพื้นที่จึงจำเป็นต้องซื้อตึกแถวบางส่วนเพิ่มเติมตามกลไกตลาด

ภาพที่4.145 เมื่อเปิดมุมมองสู่ถนนช้างเผือก ทำที่จอดจักรยานและแนวต้นไม้บอกขอบเขต

ภาพที่4.146 การพัฒนาพื้นที่เดิม พร้อมแนวทางขยายพื้นที่

ภาพที่4.147 ทัศนียภาพเมื่อพัฒนาเพิ่มพื้นที่สีเขียวและเปิดมุมมอง จัดระเบียบสิ่งแวดล้อม

4.4.3 การออกแบบ4วัดนำร่องที่สมบูรณ์เพื่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

จากการจัดลำดับวัดที่ศักยภาพสูงสุดสำหรับการพัฒนาทางกายภาพเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยเน้นที่ความพร้อมในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม อาทิเช่น ร่มเงา เก้าอี้พักผ่อน การให้แสงสว่าง ที่จอดจักรยาน และระบบระบายน้ำ เป็นต้น พร้อมทั้งเพิ่มการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยวสาธารณะเพื่อการพักผ่อน โดยแต่ละแห่งจะต้องออกแบบเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของแต่ละวัดที่สัมพันธ์กับบริบทโดยรอบ เพื่อใช้ในขั้นตอนที่1ที่สามารถโปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันที วัดร้าง4วัดที่ถูกคัดเลือกเพื่อการพัฒนาแบบเต็มที่เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยววัดร้างนำร่อง ได้แก่

1.วัดอินทขิล

-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่เนื่องจากเจดีย์เองเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของการจัดแสดงอยู่แล้ว บริเวณห้องจัดแสดงภายในแสดงการตั้งเมืองเริ่มต้นและการสร้างเจดีย์ รูปแบบทางสถาปัตยกรรมออกแบบการจัดแสดงให้มองทะลุออกมาสู่เจดีย์ภายนอกได้

-เป็นพื้นที่พักผ่อนของบุคคลภายนอกจากถนนคนเดินและอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นสิ่งเชื้อเชิญให้เข้าชมนิทรรศการได้มากขึ้น

-เป็นการสื่อความหมายเรื่องเจดีย์วัดอินทขิล ณ ที่จริงไปในตัวทั้งระบบป้ายและการเชื่อมโยงออนไลน์

-เป็นจุดหมายตาและจุดเริ่มเส้นทางการท่องเที่ยววัดร้างด้วยการเดินและจักรยานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอยู่บริเวณศูนย์กลางของเมืองเก่า

2.วัดปันสาท

-พัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะที่เข้าถึงได้จากหลายทิศทาง เชื่อมโยงกับพื้นที่รอรถโดยสารเดิม

-เป็นจุดพักผ่อนจอดจักรยานเนื่องจากมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก

-เป็นศูนย์กลางของย่านเพื่อการท่องเที่ยววัดร้างของย่านช้างเผือก ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด

-สามารถพัฒนาสู่ศูนย์สื่อความหมายการท่องเที่ยวของย่านช้างเผือกที่มีความสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องได้อีกมาก โดยใช้อาคารพาณิชย์รุ่นเก่าในบริเวณโฉนดวัดร้างมาปรับปรุงได้

3.วัดแสนตาห้อย

-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของหอจดหมายเหตุ เพื่อลดอุณหภูมิและเพิ่มร่มเงา สนับสนุนการค้นคว้าเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น

-เป็นพื้นที่สาธารณะที่เน้นการเป็นพื้นที่สีเขียว เนื่องจากอยู่ใกล้โรงพยาบาล หอจดหมายเหตุ และถนนที่มีการสัญจรคับคั่งเกือบตลอดเวลา เพื่อคุณภาพชีวิตในการมองเห็นและมีผู้ใช้งานจากภายนอกได้ดีขึ้น ญาติคนไข้สามารถใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจได้ เนื่องจากออกแบบให้จัดเป็นสวนดอกไม้ตามเส้นทางสู่วัดสวนดอก ซึ่งเดิมเป็นสวนดอกไม้ของเมืองมาแต่โบราณ

-เป็นสวนสาธารณะที่เน้นสร้างร่มเงาและพื้นที่สีเขียวในการกรองฝุ่น เนื่องจากใกล้โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่และโรงพยาบาลประสาท ห้องพักของคนไข้ส่วนใหญ่ของตึกสุจิณโณไม่มีเครื่องปรับอากาศ เป็นการช่วยกรองอากาศในช่วงเดือนกพ.-เมษ.ของทุกปีที่ค่าPM2.5มีค่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพสูงสุด

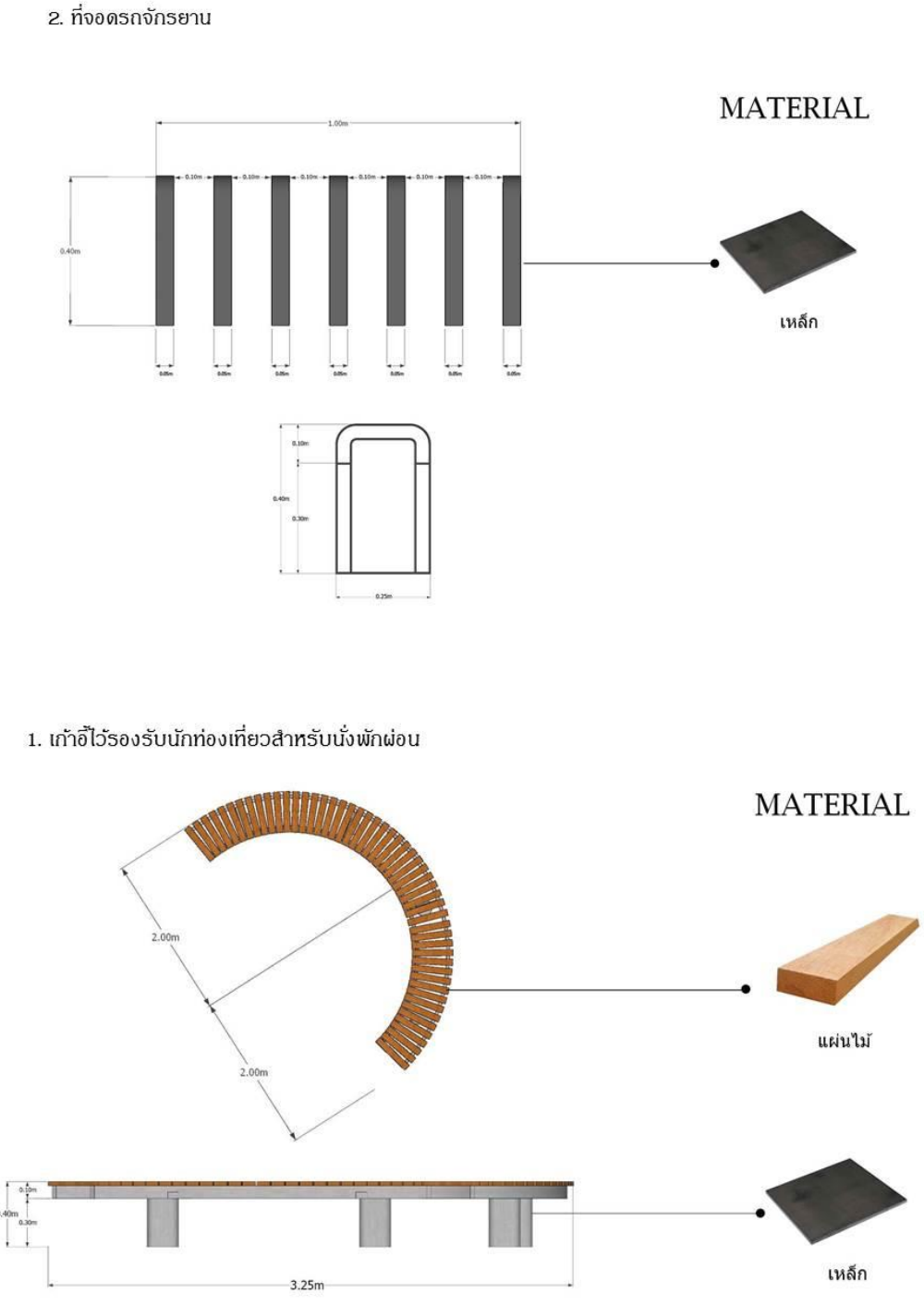
4.วัดธาตุกลาง

-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของชุมชนเพื่อการใช้สอย นั่งพักผ่อนและเพิ่มร่มเงาให้กับพื้นที่

-เป็นตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบเต็ม ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวก ที่พักผ่อน จอดจักรยาน และการออกแบบพื้นที่สำหรับการสื่อความหมายที่ส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์

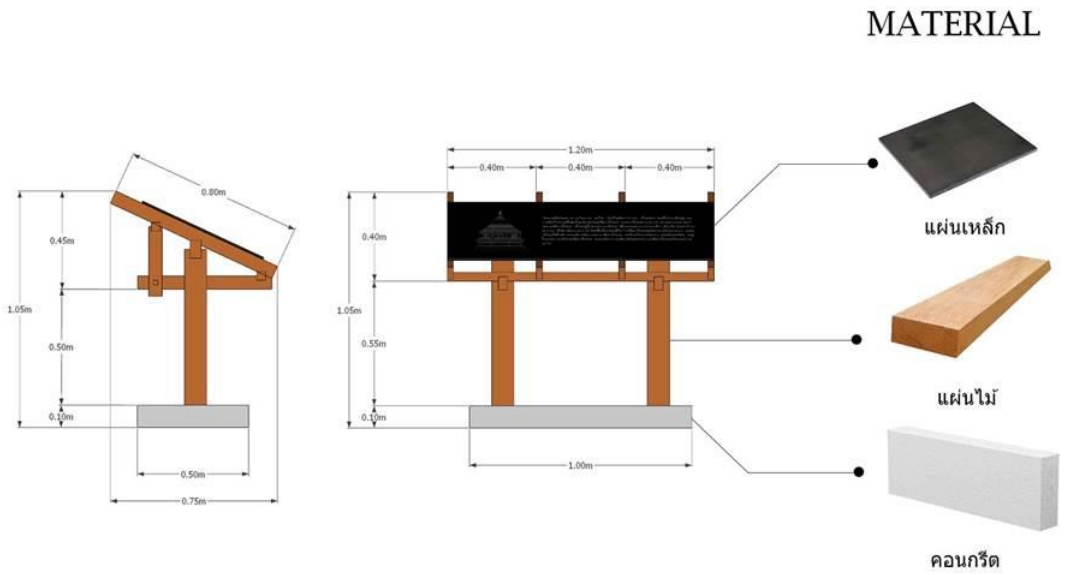
-การติดตั้งการสื่อความหมายมีทั้งบนสถานที่จริงและเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูลออนไลน์บนเวบไซต์และแอปพลิเคชัน ในที่จริงทำเป็นโครงสร้างเบาที่เข้าไปชมนิทรรศการพร้อมหลงแสงแดดและฝนตกได้ นิทรรศการจัดแสดงทั้งความสำคัญของพื้นที่และพื้นที่โดยรวมของวัดธาตุกลางที่มีอาณาเขตเดิมกว้างใหญ่ถึง7ไร่ แสดงความก้าวหน้าของการพัฒนาระยะยาวได้

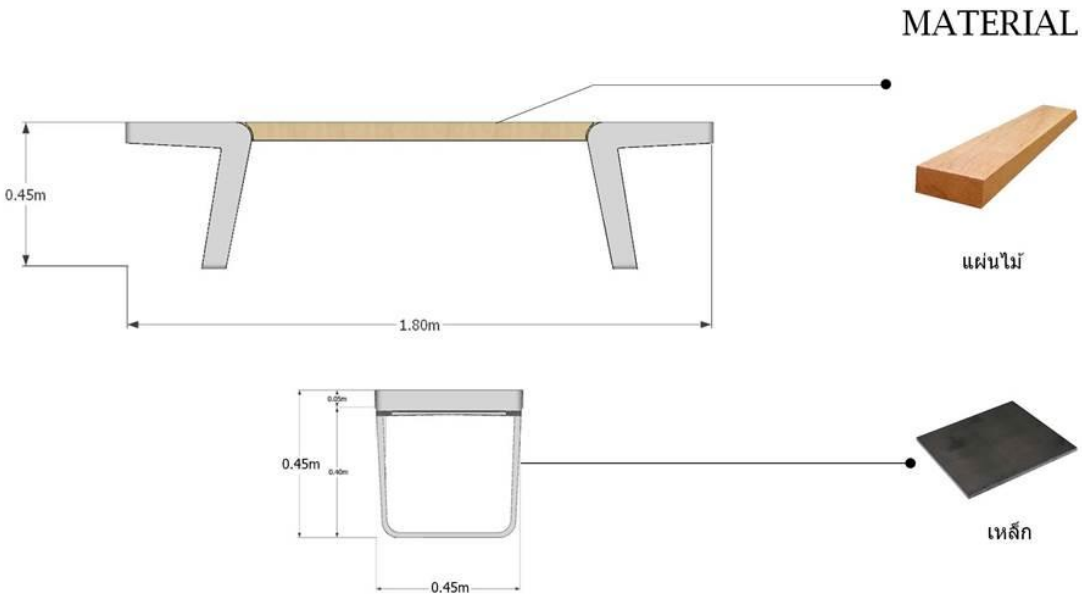
1.วัดอินทขิล บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่และอนุสาวรีย์สามกษัตริย์

ภาพที่4.148 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

2. ป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับเจดีย์วัดอินทขิล

ภาพที่4.149 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

Perspective

ภาพที่ 4.150 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

ภาพที่ 4.151 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

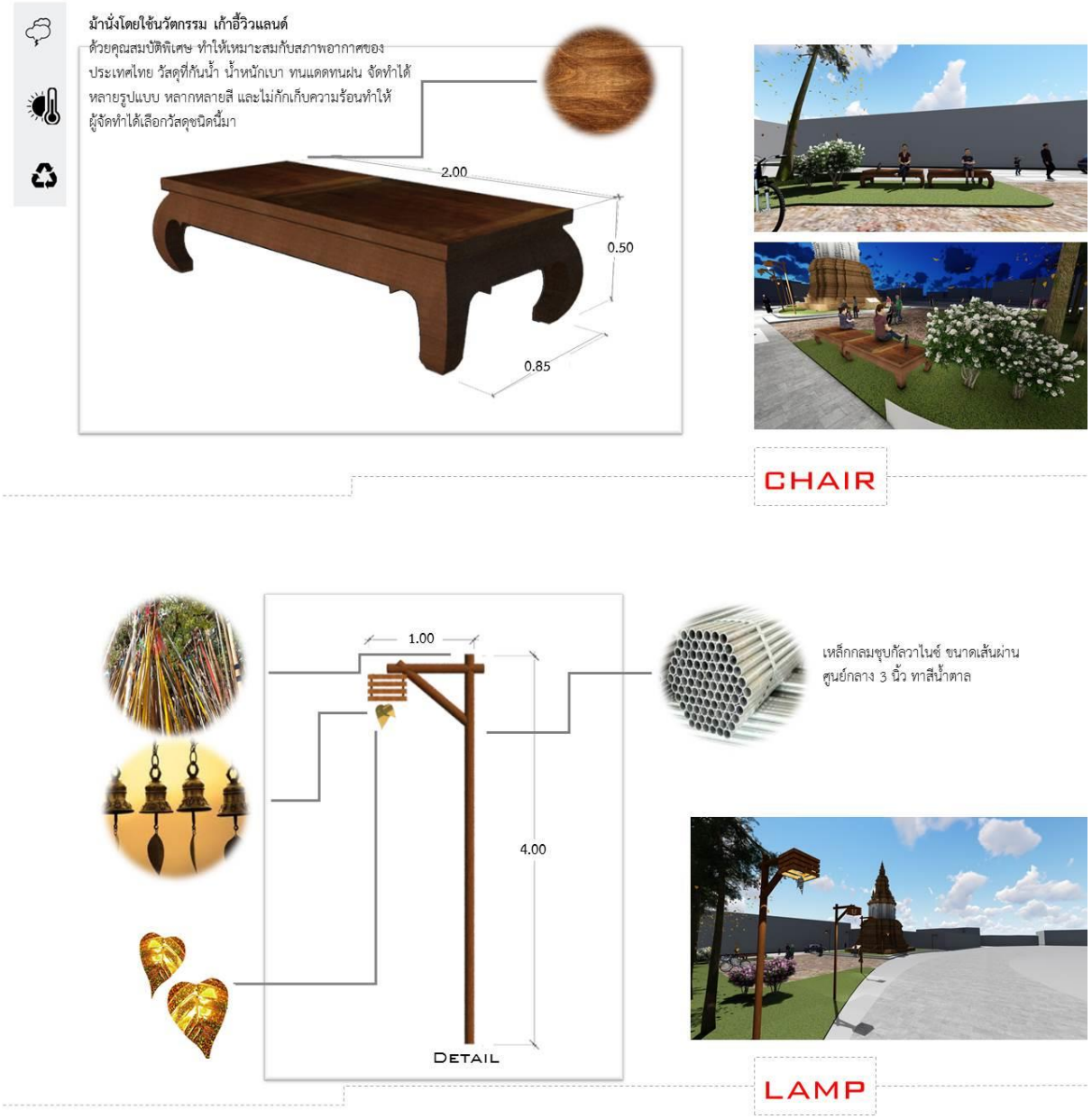
ภาพที่ 4.152 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

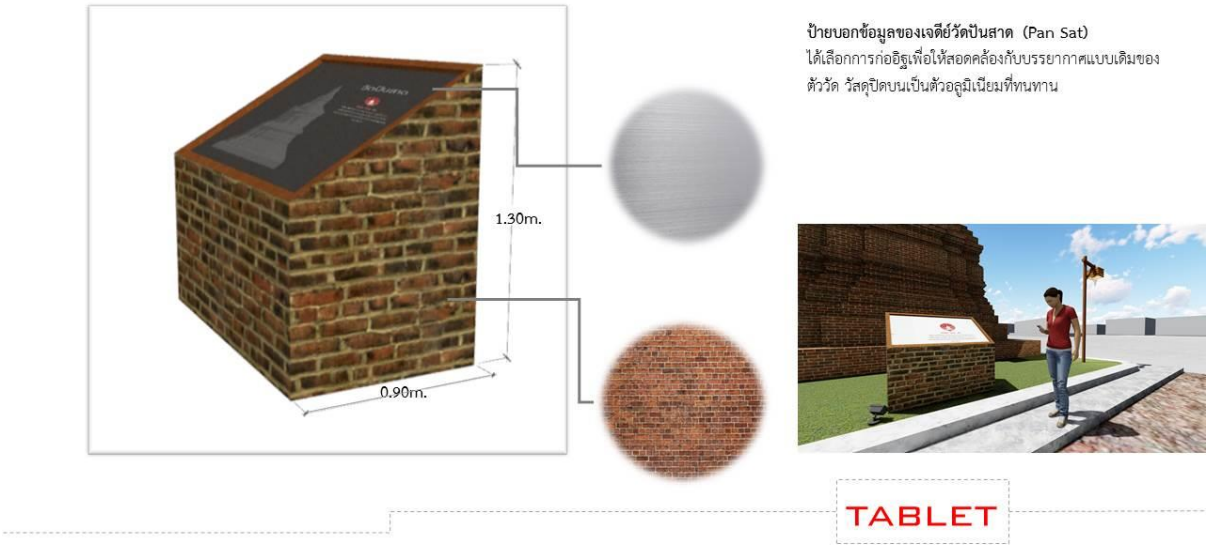

ภาพที่ 4.153 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดอินทขิล

2.วัดปันสาท บริเวณขนส่งช้างเผือก ใกล้อนุสาวรีย์ช้างเผือก

ภาพที่ 4.154 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท

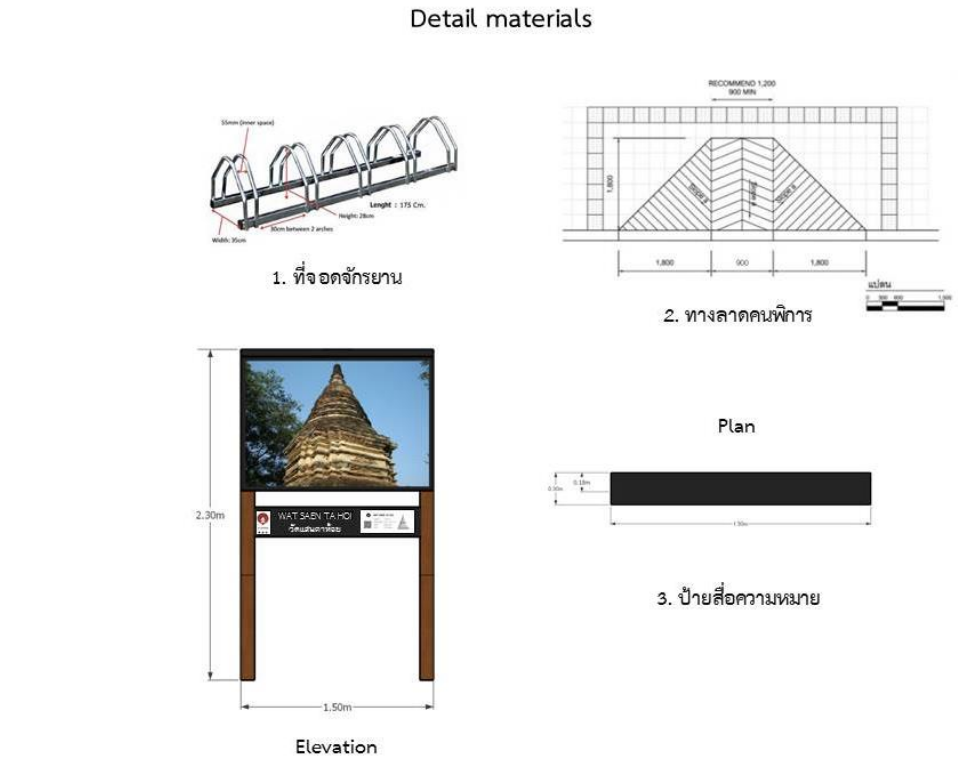
ภาพที่ 4.155 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท

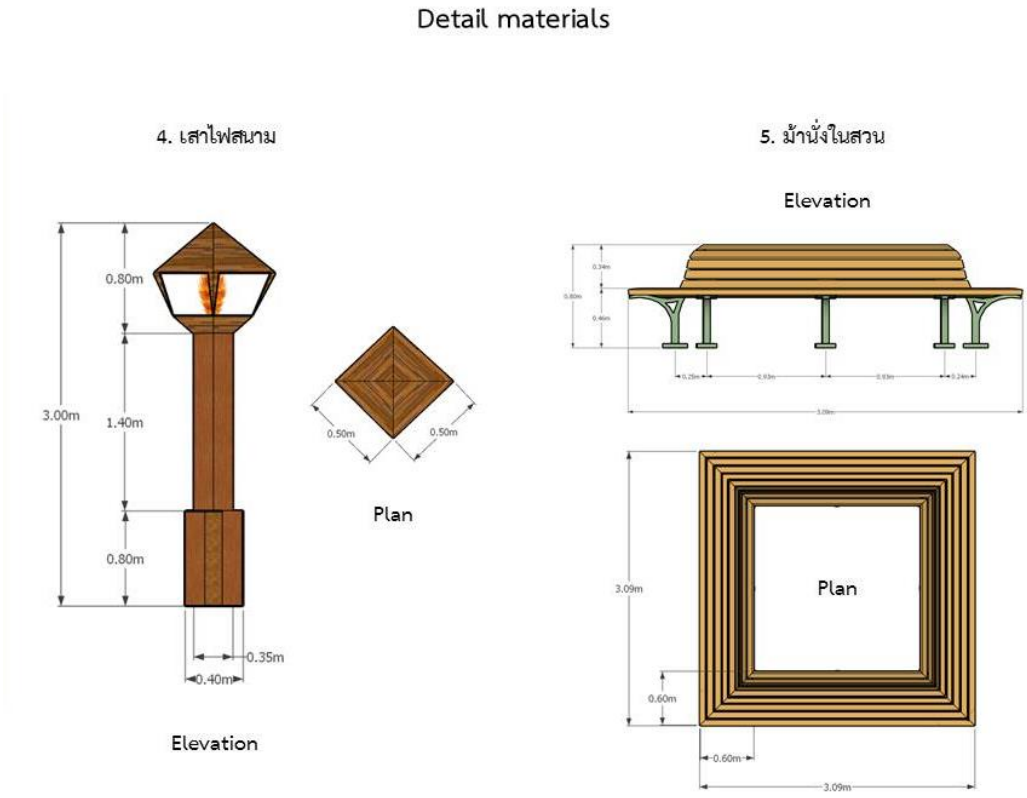

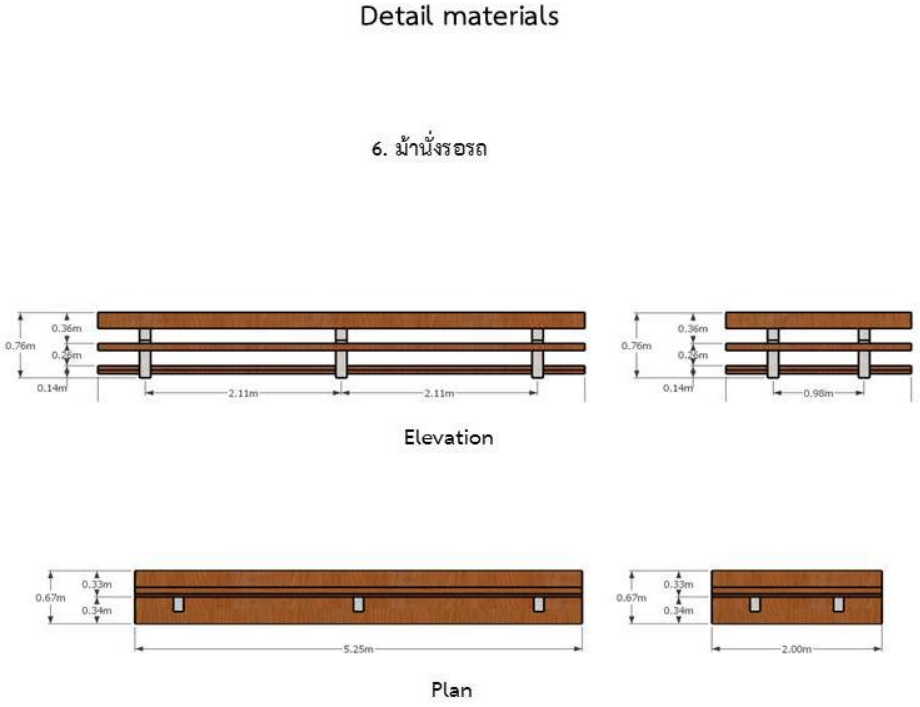
ภาพที่ 4.156 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดปันสาท

3.วัดแสนตาห้อย บริเวณหอจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯ เชียงใหม่

ภาพที่ 4.157 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

ภาพที่4.158 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

Overall

ทางเข้าหลักของโครงการ

ภาพที่4.159 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

ทางเข้าหลักของโครงการ

ที่นั่งรอรถสองแถว

ภาพที่4.160 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

ที่นั่งรอรถสองแถว

พื้นที่จอดรถจักรยาน

ภาพที่ 4.161 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

พลาซ่า

พื้นที่จอดรถจักรยาน

ภาพที่ 4.162 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

พลาซ่า

ม้านั่งพักผ่อน

ภาพที่ 4.163 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

ม้านั่งพักผ่อน

มุมมองจากภายในโครงการ

ภาพที่ 4.164 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

มุมมองจากภายในโครงการ

สวนดอกไม้ และ ทางเดิน

ภาพที่4.165 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

สวนดอกไม้ และ ทางเดิน

Overall

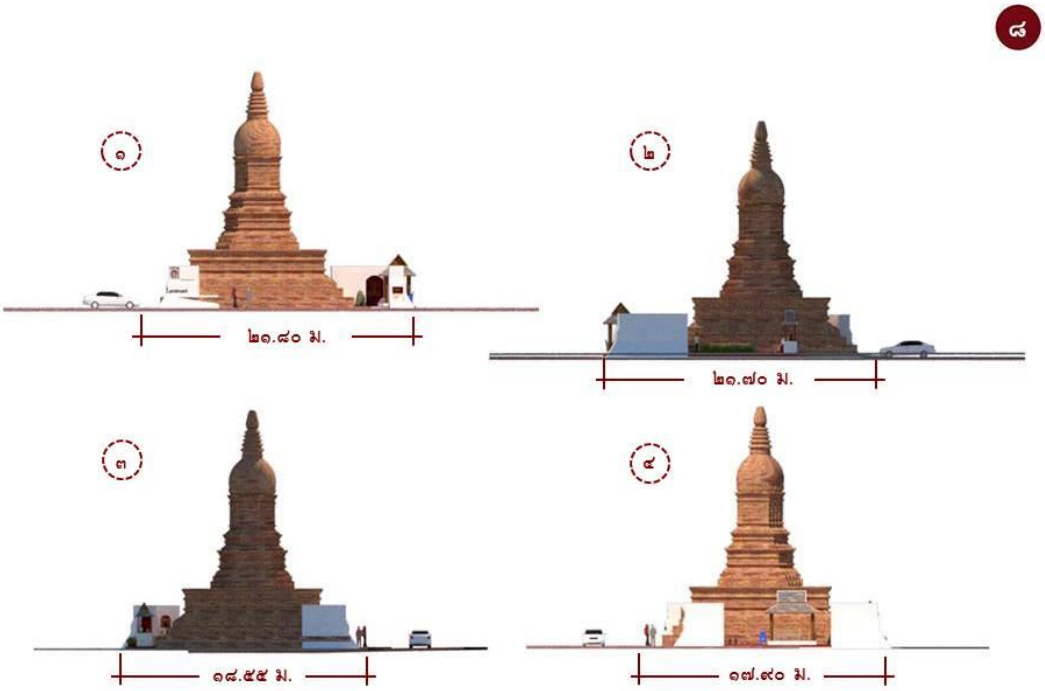
ภาพที่4.166 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดแสนตาห้อย

4.วัดธาตุกลาง ตั้งอยู่บนถนนสุริยวงศ์ระหว่างวัดธาตุคำและวัดยางกวง

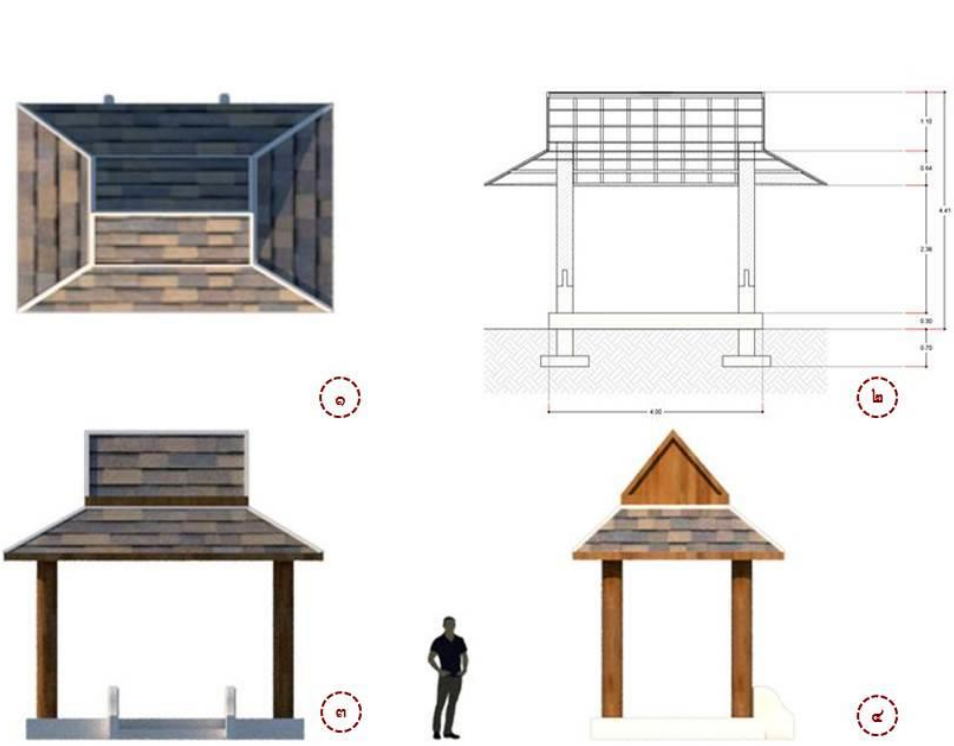

ภาพที่4.167 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

รูปด้านอุโมงค์ วัดธาตุกลาง

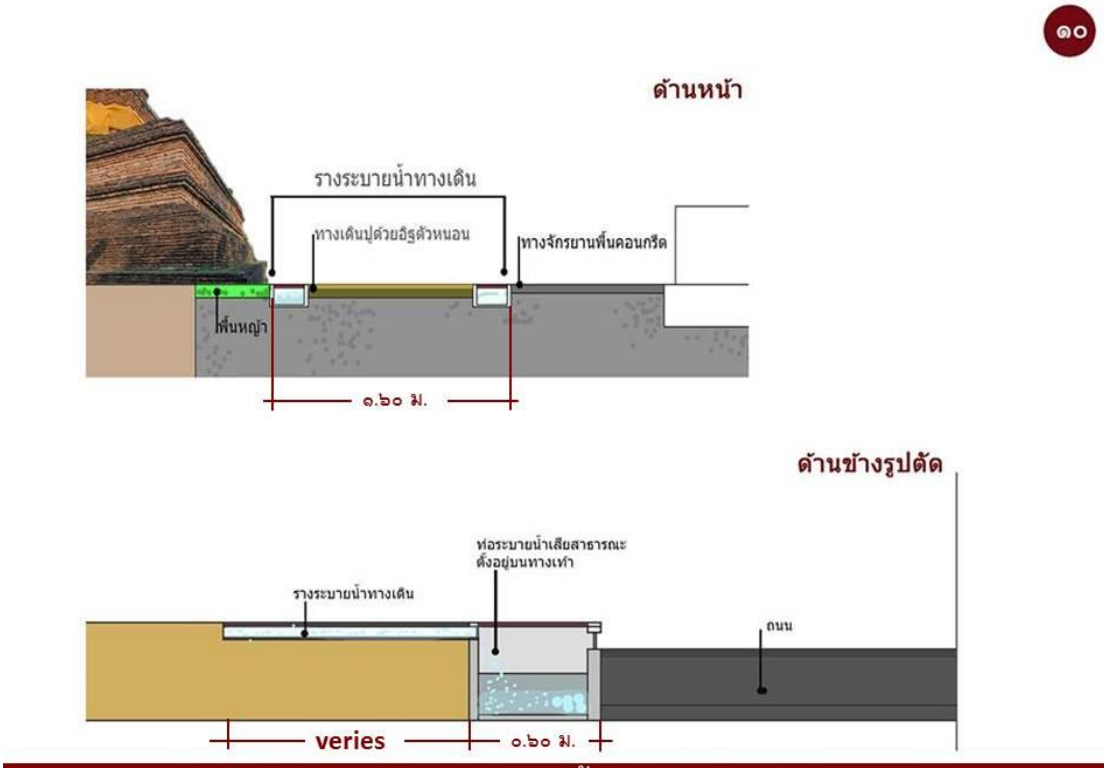
รูปด้านศาลา วัดธาตุกลาง

ภาพที่4.168 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ภาพที่ 4.169 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ภาพที่ 4.170 รายละเอียดการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ภาพที่ 4.171 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ภาพบรรยากาศที่จะเกิดขึ้นในโครงการ

ภาพบรรยากาศที่จะเกิดขึ้นในโครงการ

ภาพที่4.172 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ภาพที่ 4.173 ทัศนียภาพการออกแบบพื้นที่วัดธาตุกลาง

ตารางที่4.8 สรุปความต้องการและแนวคิดในการออกแบบเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
1.วัดป่าแดงหลวง -สมาชิกชุมชนรอบเจดีย์ประกอบอาชีพรับจ้าง ไม่ต้องออกแบบพื้นที่ขายของให้	-ด้านทิศตะวันตก ทำการเช่าที่ดินเพื่อรื้ออาคารให้เกิดมุมมองและเข้าถึงจากถนนได้เลย เนื่องจากรื้อถอนได้ง่าย	-	-เห็นด้วยกับการออกแบบปรับปรุง แต่ในความจริงจะพัฒนาได้ยาก -ต้องมีผู้นำที่มีความสามารถทำจึงจะสำเร็จ ประสานงานกับเจ้าอาวาส
2.วัดธาตุกลาง* -ไม่ต้องออกแบบพื้นที่ขายของ -ต้องการที่นั่ง, ร่มเงา, และเครื่องออกกำลัง มีแผนจะทำอยู่แล้ว -ผู้สูงอายุจะเป็นผู้ใช้ส่วนใหญ่ -ปัญหาสุนัขเข้าไปในขับถ่ายในพื้นที่เป็นประจำ ให้มีรั้วเพิ่ม	-ในขั้นแรกไม่มีการรื้ออาคาร เป็นหนึ่งในสี่วัดนำร่องที่ท่องเที่ยวได้ทันที -ไม่มีการรื้อถอนอาคารนอกการควบคุมจากสำนักพุทธฯ อีกทั้งมีพื้นที่ให้จัดสรรใหม่ได้สะดวก -การย้ายผู้เช่าเดิมสามารถสร้างอาคารแนวตั้งและจัดผังใหม่ให้ไปอยู่รวมกันด้านใดด้านหนึ่ง	-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของชุมชนเพื่อการใช้สอยนั่งพักผ่อนและเพิ่มร่มเงาให้กับพื้นที่ -เป็นตัวอย่างการพัฒนาพื้นที่เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวในรูปแบบเต็ม -การติดตั้งการสื่อความหมายมีทั้งบนสถานที่จริงและเชื่อมโยงสู่ฐานข้อมูลออนไลน์บนเวบไซต์และแอปพลิเคชัน	-เห็นด้วยกับการออกแบบปรับปรุง เนื่องจากไม่ใช้พื้นที่เพิ่มจากเดิม -สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
3.วัดเชียงของ -ให้กันแดดฝนได้ -มีที่จอดจักรยาน, เพิ่มเลนจักรยาน, และที่พักคอย ทำให้มีประโยชน์ร่วมกันในฝั่งตรงข้าม -พื้นที่ร้านน้ำด้านข้างเจดีย์ ให้จัดพื้นที่ให้ด้วย	-ไม่มีพื้นที่วัดเดิมเพื่อขยายพื้นที่ -จำเป็นต้องซื้ออาคารและที่ดินโดยรอบเพิ่มด้วยราคาตลาดเท่านั้น	-	-เห็นด้วยกับการพัฒนาปรับปรุง กันแดดฝนได้ -ผู้ใช้อาคารข้างเคียงอาจไม่พอใจ ขอให้ขึ้นกับกรมศิลปากร
4.วัดปันสาท* -ขึ้นอยู่กับเทศบาลและกรมศิลปากรในการจัดการพื้นที่	-ในขั้นแรกไม่มีการรื้ออาคาร เป็นหนึ่งในสี่วัดนำร่องที่ท่องเที่ยวได้ทันที -โฉนดที่ดินวัดปันสาทมีลักษณะผืนผ้าทอดไปตามถนน กินพื้นที่ตึกแถวบางส่วน สามารถพัฒนาได้ทันที มีพื้นที่เพียงพอเพื่อการพัฒนา -ส่วนต่อขยายเพิ่มเติมจนสุดถนนเป็นกรรมสิทธิ์เอกชน จำเป็นต้องทำการซื้อเพิ่มเติมด้วยราคาตลาดตามที่ตกลงกัน	-พัฒนาเป็นพื้นที่สาธารณะที่เข้าถึงได้จากหลายทิศทาง เชื่อมโยงกับพื้นที่รอรถโดยสารเดิม -เป็นจุดพักผ่อนจอดจักรยานเนื่องจากมีการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวก -เป็นศูนย์กลางของย่านเพื่อการท่องเที่ยววัดร้างของย่านช้างเผือก ซึ่งมีจำนวนมากที่สุด	-เห็นด้วยและสามารถทำได้

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
5.วัดเลาเสียง -ชาวบ้านในบริเวณเจดีย์มีบางส่วนเป็นคนจากภายนอกจึงไม่ได้ออกความคิดเห็นในเรื่องการพัฒนา -บริเวณเจดีย์ไม่น่าเข้ามาเนื่องด้วยเป็นซอยที่มีถนนเล็กและมีการจอดรถกีดขวาง	- การขอคืนพื้นที่สามารถทำได้เป็นเฟสและทำการก่อสร้างอาคารแนวตั้งใหม่เพื่อย้ายชุมชนโดยรอบเจดีย์ไปอยู่รวมกันได้ -พื้นที่ส่วนต่อขยายเพื่อพัฒนา ควรยึดแนวทางเปิดมุมมองจากถนนหลักเพื่อให้ถูกมองเห็นได้จากการสัญจรตลอดเวลา -พื้นที่ส่วนต่อขยายเพื่อปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ควรใช้เพียง1/3ของโฉนดเพื่อให้การจัดผังและสร้างอาคารให้สมาชิกชุมชนเดิมเข้าอยู่อาศัยมีสภาพไม่แออัดเกินไปนัก	-	-มีความกังวลในการพัฒนาที่จะเกิดการเวนคืนพื้นที่ -ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียง(อยู่บริเวณโดยรอบชุมชนที่ตั้งเจดีย์)เห็นด้วยในการพัฒนาเพราะจะได้ดึงดูดนักท่องเที่ยวและกิจกรรมเข้ามาในพื้นที่ -ชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงส่วนใหญ่มองว่าบริเวณเจดีย์ไม่น่าเข้ามาเนื่องด้วยเป็นซอยที่มีถนนเล็กและมีการจอดรถกีดขวาง

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
6.วัดอินทขิล* -การเข้าถึงได้ 2 ทางคือทางข้างหน้าพิพิธภัณฑ์กับข้างๆที่เป็นชุมชนอยากให้มีการเข้าได้จากทางข้างหลังด้วย -ให้มีทำทางเดินให้เดินได้รอบเจดีย์เหมือนกับพระธาตุดอยสุเทพ	-ไม่มีการรื้ออาคารตลอดทั้งโครงการ เป็นหนึ่งในสี่วัดร้างนำร่องที่โปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันที	-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของหอศิลป์ฯ เนื่องจากเจดีย์เองเป็นเนื้อหาส่วนหนึ่งของการจัดแสดงอยู่แล้ว -เป็นพื้นที่พักผ่อนของบุคคลภายนอกจากถนนคนเดินและอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ เป็นสิ่งเชื้อเชิญให้เข้าชมนิทรรศการได้ -เป็นการสื่อความหมายเรื่องเจดีย์อินทขิล ณ ที่จริงไปในตัวทั้งระบบป้ายและการเชื่อมโยงออนไลน์ -เป็นจุดหมายตาและจุดเริ่มเส้นทางการท่องเที่ยววัดร้างด้วยการเดินและจักรยานได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอยู่บริเวณศูนย์กลางของเมืองเก่า	-เป็นโครงการที่ดี มีประโยชน์ ทำให้คนในชุมชนสามารถเข้ามาใช้งานได้จริง -ทางเข้าจากฝั่งชุมชนที่ติดถนนค่อนข้างอันตรายเพราะมีรถผ่านตลอด เลยอาจจะต้องมาคิดเรื่องทางเข้าตรงนี้ใหม่ว่าให้เลื่อนไปทางข้างหลัง

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
7.วัดป่าอ้อย -มีวัดร้างใกล้เคียงหลังโรงพิมพ์ช้างเผือกที่พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้เช่นกัน -ที่รอบข้างเจดีย์เป็นที่ส่วนบุคคลจะพัฒนาได้ลำบาก	-เนื่องจากเนื้อที่ตามโฉนดมีน้อยและไม่กินพื้นที่ถึงถนนใหญ่จำเป็นต้องซื้อที่ดินเพิ่มโดยรอบในราคาตลาด -ปัจจุบันถูกล้อมรอบด้วยอาคารพาณิชย์และหอพัก	-	-เห็นด้วยกับการพัฒนาปรับปรุง จะได้สะอาดสวยงาม -ทำเป็นที่ท่องเที่ยวจะได้มีชีวิตชีวาขึ้น -ติดกับหอพักอาจจะมีปัญหาเรื่องทางเข้าและมีผู้ไม่เห็นด้วย -ขอบเขตกรรมสิทธิ์ไม่มีความชัดเจนจำเป็นต้องให้กรมที่ดินมาตรวจสอบเสียก่อนจึงจะพัฒนาได้

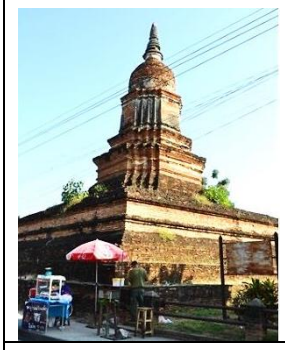
รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
8.วัดแสนตาห้อย* -อยากให้มีศาลาพักผ่อน -ต้องมีการตลาดเพื่อดึงให้คนเข้ามาหา มีพันธมิตรและผู้สนับสนุน	-ไม่มีการรื้ออาคารตลอดทั้งโครงการ เป็นหนึ่งในสี่วัดนำร่องที่ท่องเที่ยวได้ทันที	-พัฒนาเป็นสวนขนาดเล็กของหอจดหมายเหตุ เพื่อลดอุณหภูมิและเพิ่มร่มเงา สนับสนุนการค้นคว้าเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น -เป็นสวนสาธารณะที่เน้นการเป็นพื้นที่สีเขียว เนื่องจากอยู่ใกล้โรงพยาบาล หอจดหมายเหตุ และถนนที่มีการสัญจรคับคั่งเกือบตลอดเวลา -ออกแบบให้จัดเป็นสวนดอกไม้ตามเส้นทางสู่วัดสวนดอก ซึ่งเดิมเป็นสวนดอกไม้ของเมืองมาแต่โบราณ -เป็นสวนสาธารณะที่เน้นสร้างร่มเงาและพื้นที่สีเขียวในการกรองฝุ่น PM2.5	-เห็นด้วยกับการพัฒนาให้มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและส่งเสริม -ต้องรู้ประวัติที่ชัดเจนเพื่อสื่อความหมาย

รับฟังความต้องการจากสมาชิกชุมชน<u>ก่อน</u>การออกแบบ	**ความเป็นได้ในการรื้ออาคารเพื่อเปิดมุมมองและขยายพื้นที่ในอนาคต**	**การออกแบบขั้นที่1ที่สมบูรณ์เฉพาะ4วัดนำร่องเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที** (**วัดอินทขิล ธาตุกลาง แสนตาห้อย ปันสาท)	**รับฟังความเห็นจากสมาชิกชุมชน<u>หลัง</u>การออกแบบ**
9.วัดหนองหล่ม - ปัจจุบันหัวหน้าชุมชนก็ดูแลพื้นที่บริเวณรอบวัดร้างอยู่ -เน้นแก้ไขปัญหาความไม่ปลอดภัยตอนกลางคืน ความส่องสว่าง	-เนื่องจากมีที่ดินน้อยเกินไปในการพัฒนาตามแผน จำเป็นต้องซื้อที่ดินทางทิศใต้และตะวันตกเพิ่มเติมในราคาตลาด -เจดีย์ถูกมองเห็นจากถนนทั้งสองสาย ไม่ถูกบดบัง	-	-เห็นด้วยที่พัฒนาพื้นที่บริเวณวัดร้าง เพราะปัจจุบันพื้นที่มีความอันตราย คนจรจัดเข้ามาอาศัยนอน มีการทำร้ายร่างกาย เกิดเป็นภาพลักษณ์ไม่ดีของชุมชน -อยากให้พัฒนาพื้นที่นี้จริงๆ ให้ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ
10.วัดป่าตาล -เส้นทางจักรยานเรืองแสง -ไฟส่องสว่างควรพัฒนา -ห้ามจอดรถไม่ได้เนื่องจากจำเป็น	-เจดีย์วัดป่าตาลไม่ถูกบดบังจากสิ่งก่อสร้างโดยรอบ ถูกมองเห็นได้จากถนนหลัก อีกทั้งมีถนนผ่านทางด้านข้างเจดีย์อีกด้วย -พื้นที่ตามโฉนดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า พาดไปตามถนน กินพื้นที่ไม่ถึงถนนใหญ่ การเพิ่มพื้นที่จึงจำเป็นต้องซื้อตึกแถวบางส่วนเพิ่มเติมตามกลไกตลาด	-	-พัฒนาได้ยากควรกันพื้นที่ไว้ก่อนชุมชนจะเข้ามา -ควรให้มีขอบเขตโบราณสถานให้ชัดเจน เช่นฟุตปาท -ควรทำป้ายสื่อความหมายและจัดภูมิทัศน์

4.5 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

4.5.1ข้อมูลศักยภาพการท่องเที่ยวมรดกทางวัฒนธรรมของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่ด้านกายภาพ ได้แก่ การเข้าถึง อุปสรรคในการเชื่อมโยง และจุดบอด

ตารางที่4.9 สรุปข้อมูลอุปสรรคทางกายภาพเพื่อการพัฒนา

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	ข้อมูลอุปสรรคทางกายภาพเพื่อการพัฒนา			
	พิกัด	การเข้าถึง	อุปสรรคการเชื่อมโยง	จุดบอด
1.วัดป่าแดงหลวง 	18.789053, 98.953791	-จากถนนเล็กเหมาะกับพาหนะ2ล้อ	-อยู่ในถนนเล็ก ค้นหาลำบาก -ผู้ใช้ถนนหลักมักจะขับเลยไปเนื่องจากเป็นเนิน -เจดีย์มองไม่เห็นจากระยะไกล	-ถูกบดบังจากจากอาคารด้านหน้าและอาคารบริเวณปากซอย
2.วัดธาตุกลาง 	18.776732, 98.989228	-ติดถนนหลัก -เข้าถึงได้จากพาหนะทุกประเภท	-ที่จอดรถไม่เพียงพอ -ถนนเล็กและเคลื่อนที่เร็ว	-รถกระบะมักใช้เป็นที่จอดทับทางเดินเท้าบริเวณฐานเจดีย์
3.วัดเชียงของ 	18.781022, 98.988528	-ติดถนนหลัก -เข้าถึงได้จากพาหนะทุกประเภท	-ไม่สามารถจอดรถได้ -ไม่มีพื้นที่เพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว	-ถูกประชิดจากอาคารโดยรอบ -เป็นที่จอดรถโดยสารท้องถิ่นเพื่อออกนอกเมือง -ถูกสายไฟบดบัง
4.วัดปันสาท 	18.800380, 98.987086	-ติดถนนหลัก -เข้าถึงได้จากพาหนะทุกประเภท	-ไม่มี	-ถูกประชิดจากเสาไฟฟ้าที่เคยมีหม้อแปลง

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	ข้อมูลอุปสรรคทางกายภาพเพื่อการพัฒนา			
	พิกัด	การเข้าถึง	อุปสรรคการเชื่อมโยง	จุดบอด
5.วัดเลาเสียง 	18.777373, 98.990529	-ตั้งอยู่ในซอยแคบ -เหมาะกับพาหนะ2 ล้อมากที่สุด	-ชุมชนถนนแคบ รถยนต์สวนไม่ได้ตลอด -ไม่สามารถจอดรถได้ -เป็นพื้นที่ปิด ถนนหน้าเจดีย์ไม่ใช่ทางสัญจรของคนนอกชุมชน	-อยู่ท่ามกลางชุมชน -ถนนแคบ -คนนอกชุมชนไม่รู้ว่ามีโบราณสถานในซอย
6.วัดอินทขิล 	18.789930, 98.986894	-ติดถนนหลัก	-ไม่มี	-อยู่ในรั้วหอศิลป์ฯ จึงไม่เปิดตัวต่อสาธารณะอย่างเต็มที่
7.วัดป่าอ้อย 	18.800577, 98.985336	-เข้าได้หลายทาง แต่ละทางล้วนถูกบดบัง -ถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ	-สำนักพุทธฯจำเป็นต้องกวดขันผู้เช่าและวางผังใหม่ -แก้ไขกรรมสิทธิ์ที่ดินจากเอกชนให้เป็นสาธารณะในการดูแลของเทศบาล ถนนและระบบสุขาภิบาลโดยรอบจะพัฒนาได้	-ถูกบดบังหลังอาคารแถว -ถูกล้อมด้วยหอพักคนงานต่างด้าว -เนื่องจากถูกปิดล้อมและมืดในเวลากลางคืน เจดีย์จึงถูกขุดทำลายสามจุดด้วยกัน ทำให้เพิ่มความชำรุดอย่างต่อเนื่อง
8.วัดแสนตาห้อย 	18.788641, 98.977075	-ติดถนนหลัก	-อยู่ในรั้วสถานที่ราชการ จึงเที่ยวชมได้เฉพาะเวลาราชการเท่านั้น	-อยู่ในสถานที่ราชการ

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	ข้อมูลอุปสรรคทางกายภาพเพื่อการพัฒนา			
	พิกัด	การเข้าถึง	อุปสรรคการเชื่อมโยง	จุดบอด
9.วัดหนองหล่ม 	18.792436, 98.994987	-เข้าถึงได้หลายทาง -ถนนเล็ก	-ถนนแคบ ขาดที่จอดรถ -ฐานเจดีย์โดยรอบถูกใช้เป็นจอดรถเป็นประจำ จึงทำให้ทางสัญจรแคบขึ้น	-ผู้พักอาศัยรอบเจดีย์จำเป็นต้องจอดรอบฐานเจดีย์ ทำให้ไม่สามารถเห็นเจดีย์ขนาดใหญ่ได้ครบองค์
10.วัดป่าตาล 	18.801515, 98.985600	-ถนนเล็กแคบ -ขยายพื้นที่เพื่อพัฒนาได้ยาก -การจาราจรหนาแน่นช่วงเวลาเร่งด่วน -เป็นทางลัด เลี่ยงการจราจรติดขัดได้ดี จึงมีคนท้องถิ่นเลือกใช้สัญจรผ่านเป็นจำนวนมากต่อวัน	-ถูกล้อมด้วยรถของห้างร้านใกล้เคียง ทำให้เป็นอุปสรรคกับนักท่องเที่ยวเมื่อมาเยือน	-ถูกบดบังจากรถที่ใช้ในการก่อสร้างขนาดใหญ่ ทำให้บดบังและรบกวนต่อฐานรากเจดีย์ตลอดเวลา

จากตาราง ได้สรุปข้อมูลอุปสรรคต่อการพัฒนาทางกายภาพเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อนำไปใช้พิจารณาศักยภาพผ่านจุดแข็งและการแก้ไขจุดอ่อน ดังต่อไปนี้

4.5.1.1 วัดป่าแดงหลวง

จุดแข็ง ได้แก่

-การอยู่ใกล้แหล่งชุมชนและสถานศึกษา เต็มไปด้วยที่พักอาศัยและนักท่องเที่ยว

- เส้นทางมีการเชื่อมโยง ท่องเที่ยวได้ง่ายและใกล้

- สามารถสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเกี่ยวกับวัดป่าแดงได้โดยเฉพาะ เนื่องจากมีเครือข่ายวัดบริวานอีกมากรอการศึกษาเพิ่มเติมทางโบราณคดี

-พัฒนาเป็นเส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติควบคู่กับวัฒนธรรมได้ ผนวกกับเส้นทางเดินป่าดอยสุเทพ

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-ถนนเส้นเล็กแคบ ไม่สามารถจอดรถได้โดยตรง ให้ออกแบบพัฒนาโดยเน้นพาหนะ2ล้อและการเดินเป็นหลัก จัดที่จอดรถเพิ่มเติมเมื่อทำการขอคืนพื้นที่ให้เป็นโซนอย่างเป็นระเบียบ

-ที่ตั้งอยู่ในซอกซอยที่สลับซับซ้อน เป็นอุปสรรคต่อการค้นหามาอย่างยาวนาน แก้ปัญหาโดยฐานข้อมูลออนไลน์และแอปพลิเคชันนำทางด้วยระบบจีพีเอสที่สะดวกกว่าเดิมมาก เสริมให้เป็นจุดแข็งสำหรับนักท่องเที่ยวให้มีความสนุกสนานตื่นเต้นจากการค้นหาแบบลายแทงไปทีละวัดๆ

-ผู้มาเที่ยวมักขับเลยและมองไม่เห็นได้จากระยะไกล อีกทั้งเพิ่มการถูกบดบังจากการสร้างอาคารใหม่อย่างต่อเนื่องในแต่ละปี สิ่งที่พัฒนาการท่องเที่ยวได้ทันทีได้แก่การนำทางและบอกพิกัดผ่านระบบคิวอาร์โค๊ดและแอปพลิเคชัน เมื่อทำการพัฒนาในขั้นต่อไปให้รื้อถอนอาคารบดบังออกเพื่อเปิดมุมมองให้มากที่สุด

-ถูกบดบังจากบริเวณหน้าปากทางเข้า แก้ไขโดยเพิ่มเติมป้ายสื่อความหมายและให้เจดีย์แต่ละแห่งมีการเชื่อมโยงข้อมูลวัดใกล้เคียงผ่านฐานข้อมุลออนไลน์

4.5.1.2 วัดธาตุกลาง

จุดแข็ง ได้แก่

-มีขนาดใหญ่มองเห็นได้จากระยะไกลและเป็นจุดหมายตามาแต่เดิม

-สามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ทันทีแม้ไม่พัฒนาทางกายภาพเพิ่มเติม

-มีการจัดเตรียมภูมิทัศน์และอยู่ริมถนน สะดวกในการเข้าถึงเพื่อการท่องเที่ยว

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-เนื่องจากติดถนนขนาดเล็กที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองเก่าสู่นอกเมือง มีการใช้งานหนาแน่นและรวดเร็วแวดล้อมด้วยแหล่งที่พักอาศัยท้องถิ่นและเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้ไม่สามารถจอดรถได้นานและจอดไม่ได้เลยในเวลาเร่งด่วน สิ่งที่ทำได้เลยในปัจจุบันคือการเน้นการเที่ยวโดยพาหนะ2ล้อและเดินเนื่องจากแวดล้อมโดยนักท่องเที่ยวเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ส่วนรถยนต์สามารถใช้พื้นที่จอดรถของวัดธาตุคำได้เนื่องจากยินดีให้การสนับสนุน

-จัดการพัฒนาเส้นทางเดินเท้าให้เหมาะสม ป้องกันไม่ให้นำรถกระบะไปจอดบนทางเท้าบริเวณหน้าเจดีย์ซึ่งนอกจากผิดกฎจราจรและบดบังโบราณสถานแล้ว รถยนต์น้ำหนักอย่างน้อย1ตันยังอาจส่งผลกระทบในระยะยาวต่อรากฐานเจดีย์อีกด้วย

4.5.1.3 วัดเชียงของ

จุดแข็ง ได้แก่

-ตั้งอยู่ในตำแหน่งที่สามารถมองเห็นได้ตลอดเวลาและจำนวนมาก เนื่องจากมีการจราจรคับคั่ง

-เป็นที่จอดรถโดยสารเชื่อมโยงสู่นอกเมือง จึงเป็นที่รู้จักของคนท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่นมาอย่างยาวนาน

-ฝั่งตรงข้ามบนคูเมืองเดิมเป็นแหล่งอาหารของตลาดประตูเชียงใหม่

-ตั้งอยู่ปากทางของถนนคนเดินวัวลาย มีศักยภาพสูงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเข้าถึงด้วยการเดิน

-แวดล้อมด้วยกิจการย่านพาณิชยกรรม ทำให้มีลูกค้าหมุนเวียนตลอดเวลา อาคารประชิดทางทิศตะวันออกปัจจุบันเป็นร้านกาแฟที่ใช้ฐานเจดีย์ให้ลูกค้าได้เข้าเยี่ยมชมเป็นจุดแข็งของร้าน อาคารทิศตะวันตกเป็นร้านขายยาที่มีลูกค้ามากและยังทำการสักการะเพื่อความเป็นศิริมงคล

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-ไม่สามารถจอดรถได้ เหมาะกับการเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อและการเดินมากที่สุด ดังนั้นเมื่อสามารถพัฒนาพื้นที่โดยรอบได้กว้างขึ้นควรให้ย้ายที่จอดรถโดยสารไปฝั่งตรงข้ามและจัดการให้มีที่จอดรถได้อย่างน้อย2คันในบริเวณใกล้เคียง

-สถานที่รอบเจดีย์ไม่มีระยะฉนวนและคับแคบเกินไป ไม่มีโฉนดวัดร้างจึงถูกคุ้มครองจากการประกาศเขตโบราณสถานเพียงรอบฐานเจดีย์ให้เดินเข้าไปบูรณะได้รอบเท่านั้น การพัฒนาเร่งด่วนจึงจำเป็นต้องเพิ่มพื้นที่ฉนวนและการคุกคามจากโดยรอบด้วยมาตรการและการออกแบบ

-การถูกประชิดจากอาคารโดยรอบเกิดขึ้นจากการไม่มีโฉนดวัดร้างเข้าควบคุม จึงจับจองออกโฉนดโดยเอกชนก่อนเนื่องจากเป็นทำเลที่ดีในการประกอบธุรกิจ ดังนั้นจึงมีทางเลือก2แนวทางได้แก่ (1)หางบประมาณเพื่อซื้ออาคารทั้งสองด้านคืนเพื่อเป็นพื้นที่ฉนวนและจัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสม (2)ในระหว่างหางบประมาณ ให้ติดต่อขอเช่าอาคารทั้งสองด้านที่ประชิดเพื่อทำการออกแบบพัฒนาเป็นศูนย์เรียนรู้เรื่องวัดร้างของย่านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เรียนรู้ได้จากสถานที่จริงใกล้เคียงเพียงการเดินและจักรยานในรัศมี500-1,500 เมตร การพัฒนาตามแนวทางที่2เปรียบเสมือนการเช่าพื้นที่ประชิดทั้งสองด้านให้เป็นส่วนหนึ่งของวัดนั่นเอง เช่นเดียวกับวัดอินทขิลสะดือเมืองที่ไม่รื้อถอนอาคารแถวหน้าวัดออกแต่พัฒนาให้เป็นวัดติดถนนแทนโดยการซื้อมาปรับปรุงตลอดแนว ควรมีแผนพัฒนาในระยะยาวอย่างต่อเนื่องแต่ละเฟสในการขยายพื้นที่ สามารถทำเป็นโครงการนำร่องได้เนื่องจากเป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่บนถนนคนเดินวันอาทิตย์

4.5.1.4 วัดปันสาท

จุดแข็ง ได้แก่

-อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม ถูกมองเห็นได้จากระยะไกลแบบจุดหมายตา

-อยู่ริมถนนอย่างใกล้ชิด ทำให้มีผู้มองเห็นผ่านพาหนะจำนวนมากต่อวัน

-มีพื้นที่ตามโฉนดให้พัฒนาขยายพื้นที่ได้

-บริบทโดยรอบเคยเป็นท่ารถโดยสารแห่งที่1ของเชียงใหม่ จึงมีพื้นที่ให้จอดรถเพื่อท่องเที่ยวเพียงพอ

-ไม่มีสิ่งใดบดบังเจดีย์ นอกจากตึกแถวทางทิศตะวันออกซึ่งอยู่ในพื้นที่โฉนด สามารถแก้ไขรื้อถอนได้

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-แม้จะมีรั้วกันเขตแต่มีสภาพชำรุด อีกทั้งไม่ได้กันพื้นที่โดยรอบจึงมีผู้มาจอดรถประชิดบดบังบริเวณฐานเจดีย์เป็นประจำ จำเป็นต้องออกแบบพัฒนาภูมิทัศน์ใหม่ไม่ให้เข้ามาใกล้ได้ อาทิเช่นปูหญ้า ทำแนวไม้พุ่มระดับเอวและทำระบบน้ำล้อมรอบ เป็นต้น

4.5.1.5 วัดเลาเสียง

จุดแข็ง ได้แก่

-มีที่ดินตามโฉนดกว้างขวางและติดถนนสามารถวางแผนระยะยาวได้อีกมาก

-เป็นเจดีย์ที่อยู่กลางชุมชน ถูกปิดล้มแบบชุมชนปิด สามารถพัฒนาให้เกิดรายได้และให้ชุมชนเป็นผู้ดูแล สร้างการจ้างงานใหม่ให้เกิดขึ้นได้ จากการกำหนดในเงื่อนไขการซ่อมบำรุงว่าให้จ้างงานคนในชุมชนเท่านั้น

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-ลักษณะเฉพาะที่ชัดเจนได้แก่การมีถนนในชุมชนที่แคบและเป็นพื้นที่ปิดมาแต่เดิม การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีโดยไม่สร้างผลกระทบได้แก่การเปลี่ยนการรับรู้ทั้งสีสันและวัสดุ(Paint scape)ดึงความสนใจจากภายนอกเข้าสู่เจดีย์ เพื่อสื่อความหมายให้ทราบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ด้านใน เพิ่มการติดป้ายสื่อความหมายเป็นซุ้มประตูเชื้อเชิญให้เข้าไปในชุมชน เป็นต้น

-ใช้แนวคิดการทำพื้นที่ปิดให้เปิดด้วยกลยุทธ์หลายประการ อาทิเช่นทำถนนให้สามารถสัญจรได้สะดวกขึ้น อาทิเช่นสร้างร้านอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ที่สุดของชุมชน เพิ่มกิจกรรมภายในพื้นที่มากขึ้นเช่นปิดถนนหน้าเจดีย์เพื่อขายของหรือแสดงดนตรี เป็นต้น

-การปรับปรุงทางกายภาพที่ทำได้ทันที ได้แก่ การจัดภูมิทัศน์ตั้งแต่รอบฐานเจดีย์ออกมาให้สะอาดเป็นระเบียบ ปรับพื้น ทำรั้ว โดยใช้นักออกแบบ ให้บรรยากาศรอบเจดีย์ดูใหม่ ปลอดภัย สะอาดและศักดิ์สิทธิ์ ติดตั้งป้ายสื่อความหมายและไฟส่องสว่างตลอดทางจากปากซอยสู่ตัวเจดีย์ เมื่อประสบความสำเร็จจากส่วนนี้แล้วจึงพิจารณาขยายพื้นที่แต่ละด้านของเจดีย์มากขึ้นตามความเหมาะสมเพื่อเพิ่มพื้นที่ฉนวนพื้นที่สาธารณะให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

4.5.1.6 วัดอินทขิล

จุดแข็ง ได้แก่

-มีจุดแข็งและโดดเด่นทุกประการ สามารถประชาสัมพันธ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้เลยโดยไม่ต้องพัฒนาทางกายภาพใดๆ เนื่องจากได้รับการดูแลอย่างดีมาโดยตลอด

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-มีเพียงประการเดียวได้แก่ การตั้งอยู่ในรั้วของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ซึ่งเป็นสถานที่ราชการอีกทั้งอยู่ในรั้วมิดชิด จึงทำให้รับรู้จากภายนอกได้ยากและไม่เชื้อเชิญให้เข้าไปเยี่ยมชมแต่อย่างใด การพัฒนาที่ทำได้ทันทีเพื่อการท่องเที่ยวได้การติดตั้งป้ายสื่อความหมายจากภายนอกให้เข้าไปเยี่ยมชมได้สะดวก ส่วนในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ควรเพิ่มให้เจดีย์แห่งนี้เป็นส่วนหนึ่งของนิทรรศการที่มีชีวิต เพิ่มการสื่อความหมายและทำของที่ระลึกโดยใช้ภาพเจดีย์มาออกแบบเพื่อให้เผยแพร่ออกไปได้มากขึ้นทางอ้อม เนื่องจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติมีความสนใจศิลปวัฒนธรรมเป็นทุนเดิม

-การพัฒนาในขั้นต่อมา ทำได้โดยการร่นกำแพงเข้ามาหลังเจดีย์เพื่อเปิดมุมมอง ทำให้เจดีย์เป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการท่องเที่ยว เช่นเดียวกับวิหารหลวงพ่อขาวที่อยู่กลางถนนในบริเวณใกล้เคียง คงการดูแลภายใต้หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่เช่นเดิมในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ เป็นต้น

4.5.1.7 วัดป่าอ้อย

จุดแข็ง ได้แก่

-การเข้าถึงได้หลายและครบทุกพาหนะ

-มีพื้นที่ตามโฉนดให้พัฒนา

-มีพื้นที่โดยรอบเป็นโครงการของเอกชนที่ซบเซา สามารถนำมาบูรณาการพื้นที่ทั้งหมดให้มีชีวิตชีวาทางวัฒนธรรมและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-เนื่องจากปัจจุบันถนนทั้งหมดของโครงการยังเป็นพื้นที่ของเอกชน เทศบาลไม่สามารถเข้ามาดูแลพัฒนาได้ จึงทำให้มีสภาพทรุดโทรมและถนนเป็นหลุมบ่อเต็มไปด้วยฝุ่นไม่เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยว สิ่งที่ทำได้ทันทีได้แก่ประสานหัวหน้าโครงการและเทศบาลเพื่อเร่งส่งมอบให้เป็นพื้นที่สาธารณะ ทางออกสู่ถนนช้างเผือกทำการสื่อความหายเชื้อเชิญให้เข้าไปเยี่ยมชมเจดีย์ได้ทันที เปลี่ยนการรับรู้ทั้งสีสันและวัสดุ(Paint scape)ดึงความสนใจจากภายนอกเข้าสู่เจดีย์ เพื่อสื่อความหมายให้ทราบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวอยู่ด้านใน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นเรื่อยๆและได้รับการแชร์ผ่านสื่อต่างๆออกไป จะทำให้กระตุ้นการพัฒนา

สภาพแวดล้อมได้โดยอ้อมและทำให้พื้นที่ปิดกลายเป็นพื้นที่เปิดไปโดยปริยาย เป็นการท่องเที่ยวตามลายแทงสร้างความตื่นเต้นในระหว่างเส้นทางเช่นเดียวกับเกมบนสถานที่จริง เป็นต้น

4.5.1.8 วัดแสนตาห้อย

จุดแข็ง ได้แก่

-ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและใกล้แหล่งท่องเที่ยวสำคัญ

-อยู่บนถนนเส้นหลักในการท่องเที่ยวเชียงใหม่

-มองเห็นได้จากระยะไกล ได้รับการพัฒนาพื้นที่และอนุรักษ์ ได้รับเลือกให้ติดไฟสปอร์ตไลท์ยามค่ำคืน

-สามารถประชาสัมพันธ์ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีไม่จำเป็นต้องพัฒนาสิ่งใดเพิ่ม

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-แม้จะตั้งอยู่ในรั้วของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติและหอสมุดที่เป็นพื้นที่สาธารณะต้อนรับผู้มาเยือนอยู่แล้ว แต่สถานที่ราชการจำเป็นต้องมีการปิดเปิดประตูรั้วเป็นเวลา ทำให้สามารถเที่ยวชมได้เฉพาะเวลาราชการเท่านั้น

-เมื่อการท่องเที่ยววัดแสนตาห้อยมีผลตอบรับที่ดี ควรพิจารณาร่นกำแพงเข้ามาด้านในเพื่อให้พื้นที่ของวัดได้กลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่เปิดให้เยี่ยมชมได้ตลอดเวลา ภายใต้การดูแลของหน่วยงานเดิมเพื่อความปลอดภัย พื้นที่วัดจะกลายเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กที่ต้อนรับทั้งนักท่องเที่ยวและผู้ใช้งานจากโรงพยาบาลฝั่งตรงข้ามได้ด้วย

4.5.1.9 วัดหนองหล่ม

จุดแข็ง ได้แก่

-เชื่อมโยงได้หลายเส้นทาง

-ทำเลโดดเด่น เชื่อมโยงจากสี่เหลี่ยมคูเมืองสู่กาดหลวงและถนนท่าแพสะดวกรวดเร็วแม้โดยการเดิน

-เจดีย์มีขนาดใหญ่ ทำให้อนุมานได้ว่าบริเวณโดยรอบรัศมีเจดีย์ล้วนเคยเป็นอาณาเขตของวัดที่มีสัดส่วนสัมพันธ์กับขนาดเจดีย์ด้วยเช่นกัน

-เป็นเจดีย์ที่ปัจจุบันมีถนนรอบสามด้าน ลักษณะคล้ายอนุสาวรีย์ ส่งเสริมให้ออกแบบพัฒนาได้ง่าย

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-การเข้าถึงได้จากหลายทางนำมาซึ่งการจราจรที่แออัดไม่สงบด้วย อีกทั้งโดยรอบฐานเจดีย์มักกลายเป็นที่จอดรถโดยรอบ ทำให้การสัญจรยิ่งยากลำบากขึ้น สิ่งที่ทำได้ทันทีคือการประชาสัมพันธ์และติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้เป็นรู้จักทางการท่องเที่ยวเช่นกับการถอดรหัสลายแทงหาตำแหน่งและเรื่องราวของวัดร้างแต่ละแห่ง ระหว่างนี้ให้ทำรั้วเพื่อรักษาฐานเจดีย์ตามแนวหมุดโฉนดเพื่อไม่ให้สามารถจอดรถประชิดได้

-เมื่อได้รับการยอมรับและเผยแพร่ตามสื่อต่างๆมากขึ้นแล้ว ค่อยพิจารณาขยายพื้นที่โดยรอบ ให้มากขึ้น แต่เนื่องจากไม่มีโฉนดวัดร้างที่กว้างใหญ่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องขอซื้อจากเอกชนเพื่อพัฒนา

-ในกรณีที่ไม่สามารถซื้อที่ดินเอกชนโดยรอบคืนได้ ให้ทำการกั้นถนนอนุญาตให้การเดินและจักรยานเข้าถึงได้ตลอด เพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตโบราณสถานให้มากขึ้นในแต่ละปี

4.5.1.10 วัดป่าตาล

จุดแข็ง ได้แก่

-มองเห็นจากถนนช้างเผือกได้จากระยะไกล

-มีที่ดินโฉนดรอการขยายพื้นที่เพื่อการพัฒนาได้ในอนาคต

การแก้ไขจุดอ่อน ได้แก่

-ถูกปิดล้อมและเป็นที่จอดรถยนต์ขนาดใหญ่ ส่งผลกระทบต่อฐานรากเจดีย์ในระยะยาว การลงมือพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทันทีได้แก่การพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สะอาดและใหม่ ทำการกั้นรั้วโดยรอบฐานและติดตั้งป้ายสื่อความหมายเชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม การทำรั้วอาจทำได้ทันทีจากการออกแบบแนวไม้พุ่มกระถางตามขอบเขตให้เป็นระยะฉนวนชั่วคราว กันเอกชนนำรถเข้ามาจอดประชิดมากเกินไป เมื่อมีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมและเผยแพร่ผ่านสื่อมากขึ้น จะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์โดยรอบทางอ้อมได้เร็วขึ้นอีกทางหนึ่ง

-เมื่อประสบความสำเร็จในขั้นต้นแล้ว อีกทั้งเป็นวัดร้างในย่านธุรกิจ สามารถพัฒนาสู่การบริจาคเข้ากองทุนเพื่อลดหย่อนภาษีองค์กรประจำปีได้ผ่านใบอนุโมทนาบัตรต่างๆ โดยประสานหน่วยงานทางศาสนาในการต่อยอดให้เป็นระบบ ไม่จำเป็นต้องบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป

4.5.2 การเปรียบเทียบศักยภาพ, ปัจจัย, และเกณฑ์ระหว่างวัดที่ฟื้นสำเร็จและวัดร้างสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

โดยพิจารณาปัจจัยจากกรณีศึกษาวัดร้างที่ฟื้นสำเร็จในพื้นที่ศึกษา5วัดในรอบ10ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำเร็จแล้วทั้งสิ้นโดยมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ ได้แก่ วัดปันเส่า, วัดเจ็ดลิน, วัดยางกวง, วัดโลกโมฬี, และวัดเจดีย์ปล่อง

ตารางที่4.10 การพิจารณาศักยภาพการพัฒนาวัดร้าง กรณีศึกษามูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ

ศักยภาพเปรียบเทียบ	การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง	การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว
ทำเลดี	-ทำเลดีที่สุดกลางเมืองมาแต่เดิม ปรับตัวสู่การท่องเที่ยวได้ง่าย -เชื่อมโยงย่านสำคัญ	-ทำเลที่ดี -อยู่ถนนหลัก -ใกล้จุดหมายตาของเมือง -เชื่อมโยงย่านสำคัญของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและที่เที่ยวสำคัญอื่น
มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเพียงพอ	-ตามโฉนดที่ดินวัดร้างเดิม -พอกับกิจกรรมและอาคารสงฆ์อื่นๆ	-ตามโฉนดที่ดินวัดร้างเดิม -พอกับการออกแบบสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว -พอสำหรับการปรับเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก
สถาปัตยกรรมโดดเด่น	-รูปแบบเจดีย์ -ปูนปั้น -ความเป็นเอกลักษณ์ -มีของเดิมเหลืออยู่มาก	-รูปแบบเจดีย์ -ปูนปั้น -ความเป็นเอกลักษณ์ -มีของเดิมเหลืออยู่มาก -ขนาดเจดีย์ใหญ่พอเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว -มีจุดถ่ายรูปที่แสดงความโดดเด่นได้
ประวัติศาสตร์สำคัญกับเมือง	-การตั้งเมือง -กิจกรรมของกษัตริย์ -เหตุการณ์สำคัญ -บุคคลสำคัญ	-มีเอกสารกล่าวถึงผ่านตำนานและพับสา -สะท้อนถึงผู้สร้างวัด -สัมพันธ์กับชุมชนแท้มาแต่เดิม -การถูกขุดกรุรื้อทำลายหาสมบัติ สะท้อนพัฒนาการเมืองสู่สมัยใหม่
มีศรัทธาสนับสนุนเพียงพอ	-ตามหลักการฟื้นวัดของสำนักพุทธฯบนโฉนดวัดร้าง จะต้องมีแผนรับรองว่าจะไม่ร้างลงอีก	-เชื่อมโยงกับศรัทธาวัดข้างเคียงให้ร่วมมีชีวิตขึ้นมาอีกครั้ง -ปรับเปลี่ยนศรัทธาที่ไม่พอเป็นการสนับสนุนจากนักท่องเที่ยว

ศักยภาพเปรียบเทียบ	การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง	การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว
มีอุปสงค์นักท่องเที่ยว	-วัดร้างเดิมร้างเพราะมีศรัทธาอุปถัมภ์ไม่พอ ปัจจุบันวัดฟื้นใหม่จึงต้องการนักท่องเที่ยวและศรัทธาจากแดนไกลมาทดแทน จึงมีการปรับตัวเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้วยเสมอ	-เชียงใหม่มีอุปสงค์จากนักท่องเที่ยวมากอยู่แล้วในแต่ละปี การปรับให้เป็นแหล่ท่องเที่ยวคือการพัฒนาทางกายภาพและเตรียมแผนกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ การตลาดและสื่อความหมายเชื่อมโยงสู่กลุ่มเป้าหมายให้สำเร็จ
เชื่อมโยงด้วยเส้นทางท่องเที่ยว	-ปัจจุบันมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายวัดที่ฟื้นใหม่เข้าด้วยกันด้วยสื่อต่างๆ -ตั้งอยู่บนถนนและตำแหน่งที่ดีที่สุดในเมืองเก่าเสมอ จึงเชื่อมโยงได้ง่ายและเป็นไปโดยธรรมชาติ	-ทำรายการแผนที่และเส้นทางวัดร้างในการเชื่อมโยงทั้งหมดก่อน -แต่ละวัดใกล้กันทำเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายทั้งการเดินและจักรยาน -เลือกทำวัดนำร่องที่สามารถเชื่อมกับวัดอื่นและย่านสำคัญให้ครบภายนอกเมืองเก่าด้วยเป็นการเชื่อมพฤติกรรมการท่องเที่ยวเก่า-ใหม่เข้าด้วยกัน
การปรับตัวสู่ความเป็นเมืองท่องเที่ยว	-ออกแบบวิหารและอาคารที่สร้างใหม่ให้โดดเด่นและดูใหม่ ไม่เหมือนวัดจากศรัทธาชุมชนปกติ -พระเณรที่จำวัดให้สนทนาภาษาอังกฤษและจีนได้ เพื่อการสื่อความหมาย ทั้งศาสนาและท่องเที่ยวไปในตัว -ใช้สื่อสมัยใหม่ต่างจากวัดปกติปรับโฉมให้ทันสมัยและสากล อาทิ เช่น โซเชียลมีเดีย, ทีวี, รายการวิทยุท้องถิ่น เป็นต้น	-จัดเป็นพื้นที่สวนสาธารณะ เพื่อกันเขตไปในตัว -ให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว อาทิเช่น ที่จอดจักรยาน, ทางลาด, ที่นั่งพัก, ร่มเงา, และไฟส่องสว่าง -ทำการสื่อความหมายด้วยป้ายและคิวอาร์โคด บนฐานข้อมูลออนไลน์ -เชื่อมโยงกับGPSบนโทรศัพท์มือถือนำทาง

จากตาราง ได้พิจารณาเปรียบเทียบกรณีศึกษาจากการกระบวนการฟื้นฟูวัดร้างของมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ โดยจะคัดเลือกจากวัดที่มีศักยภาพสูงสุดไปตามลำดับ มีการกำหนดเวลาในการฟื้นที่ที่แน่นอนภายใน1-3ปี สร้างแผนรองรับเรื่องคณะศรัทธาที่อุปถัมภ์ให้เพียงพอในรูปแบบที่ต่างกันตามศักยภาพแต่ละวัด

วัดร้างที่ถูกที่ฟื้นฟูสำเร็จจะมีพระภิกษุจำพรรษาและกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในเขตเมืองเก่า มีความโดดเด่นของแต่ละวัดที่ชัดเจน ได้แก่

-วัดโลกโมฬี เป็นวัดที่มีเจดีย์สำคัญทางประวัติศาสตร์ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ติดถนนทางทิศเหนือของเมือง เดิมเป็นวัดร้างที่มีชุนชนแออัดตั้งอยู่เป็นปัญหาสังคม ปัจจุบันเป็นวัดฟื้นฟูที่ประสบความสำเร็จทางการท่องเที่ยวสูงสุดผ่านสื่อต่างๆ

-วัดเจ็ดลิน เคยเป็นวัดร้างที่ตั้งอยู่กลางชุมชนแออัดบนโฉนดกว้างขวาง มีสระน้ำใหญ่ที่รับน้ำจากแจ่งหัวลิน เป็นสระน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์แต่โบราณ ทำการบูรณะและออกแบบสร้างวิหารใหม่ มีการจ่ายค่าชดเชยและขนย้ายให้แต่ละหลังที่เช่าตามการต่อรองที่เหมาะสม ทำให้ได้พื้นที่คืนมาทั้งหมดและทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้สำเร็จ

-วัดปันเส่า เคยเป็นวัดร้างที่หน่วยงานสาธารณะสุขเช่า มีเจดีย์คงสภาพและตั้งอยู่ริมคูเมืองตะวันตกใกล้แจ่งหัวลิน อันเป็นถนนที่เชื่อมโยงสู่ถนนห้วยแก้วที่นักท่องเที่ยวต่างถิ่นต้องขึ้นไปนมัสการพระธาตุดอยสุเทพทุกคน ปัจจุบันถูกฟื้นฟูเป็นวัดอีกครั้งพร้อมเปิดร้านกาแฟ “รสพระทำ”ด้านหน้าทางเข้าวัดเพื่อเชื่อมโยงกับผู้ใช้ปัจจุบันที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในตัว

-วัดยางกวง เคยเป็นวัดร้างที่มีอาณาเขตกว้างขวางท่ามกลางชุมชนแออัด เป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์เชื่อมโยงกับชาติพันธ์ที่อพยพมาจากจีนตอนใต้และนำรูปแบบสถาปัตยกรรมมาด้วย มีการค้นพบเศียรพระพุทธรูปขนาดใหญ่แบบล้านนาแต่ไม่มีพระวรกายที่วัดแห่งนี้ ปัจจุบันนำไปจัดแสดงที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเชียงใหม่ วัดนี้จึงได้รับการฟื้นฟูทั้งเจดีย์และวิหารขึ้นใหม่ตามแนวทางสันนิษฐาน มีการสร้างพระพุทธรูปที่ขุดพบขึ้นใหม่ครบเต็มองค์ ปัจจุบันจัดแสดงบางส่วนของฐานวิหารดั้งเดิมที่ค้นพบจากการขุดค้นทางโบราณคดีที่หาชมได้ยาก

-วัดอินทขิลสะดือเมือง เป็นวัดที่ตั้งอยู่บริเวณสะดือเมืองแห่งราชวงศ์มังราย ตั้งอยู่ตรงข้ามกับวัดอินทขิลในหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ คาดว่าเคยเป็นวัดเดียวกันแต่มีการสร้างถนนผ่ากลางวัดสมัยเทศาภิบาล ดังจะเห็นว่ามีหลวงพ่อขาวตั้งอยู่กลางถนนมาถึงบัดนี้ สมาชิกวัดถูกกำหนดให้ใช้ภาษาต่างประเทศกับนักท่องเที่ยวได้เพื่อเผยแพร่ธรรมะ เป็นการสื่อความหมายไปในตัวทั้งพุทธศาสนาและศาสนสถาน

กระบวนการฟื้นวัดของมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพจึงขึ้นกับปัจจัยหลายประการและต้องโดดเด่นอย่างชัดเจนทางใดทางหนึ่ง เน้นการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เปลี่ยนผู้อุปถัมภ์เดิมที่เป็นชุมชนข้าวัดที่เป็นคณะศรัทธาเดิมมาเป็นการบริจาคจากนักท่องเที่ยวและคณะศรัทธาใหม่ จากการศึกษาพบว่าเป็นองค์กรที่มี

กระบวนการพัฒนาวัดร้างที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด อีกทั้งริเริ่มจากพุทธศาสนิกชนโดยปราศจากงบประมาณราชการ ดำเนินการเชิงรุกและให้หน่วยงานราชการสนับสนุน ปัจจัยแห่งความสำเร็จเกิดจากประสบการณ์การฟื้นฟูวัดร้างอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองเก่า

งานวิจัยนี้จึงนำความสำเร็จขององค์กรดังกล่าวมาถอดบทเรียนสู่ตารางเพื่อใช้พิจารณา10วัดร้างนำร่องว่ามีศักยภาพที่ฟื้นฟูด้วยทางเลือกและปัจจัยที่เป็นไปได้ จากการศึกษาพบว่าการฟื้นฟูให้เป็นวัดปกตินั้นจำเป็นต้องมีศักยภาพสูงสุดทุกด้าน จึงควรพิจารณาจัดลำดับให้มีลักษณะเชิงรุกตามยุคสมัย นโยบายบริหารจัดการเชิงรับ(Passive policy)คือสาเหตุให้วัดร้างแต่ละแห่งยังคงเป็นปัญหาสืบเนื่องที่ส่งผลกระทบความเป็นเมือง ทั้งที่เต็มไปด้วยโอกาสในอนุรักษ์พัฒนาสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีศักยภาพพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมสู่การเป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ ที่ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของชาวเมืองดีขึ้นในระยะยาว งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางพัฒนาดังต่อไปนี้

4.5.2.1 วัดป่าแดงหลวง

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดป่าแดงเดิมเคยเป็นวัดสำคัญและมีอาณาเขตกว้างขวาง ส่งอิทธิพลต่อวัดบริวารโดยรอบตีนดอยสุเทพ มีเจดีย์ทรงคุณค่าขนาดใหญ่แต่กลับมีโฉนดวัดร้างน้อยเกินไปที่จะฟื้นขึ้นมาเป็นวัดสำคัญอีกครั้ง ถูกแวดล้อมไปด้วยบ้านเรือนที่ตั้งรกรากและมีกรรมสิทธิ์อย่างหนาแน่น รวมทั้งอพาตเม้นและการประกอบธุรกิจจนไม่อาจขยายพื้นที่ให้เหมาะสมได้ จึงควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรักษาคุณค่าและสื่อความหมายจะเหมาะสมกว่า

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ขอพื้นที่ตามโฉนดเพื่อทำการออกแบบปรับปรุงเป็นสวนสาธารณะ พัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวพักผ่อนของชาวเมืองที่ท่องเที่ยวได้ ตั้งอยู่ไม่ไกลจากมหาวิทยาลัยที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัด แวดล้อมด้วยหอพักและที่พักนักท่องเที่ยว สามารถรออกแบบให้มีกิจกรรมวิชาการและการแสดงดนตรีในวาระต่างๆได้ เป็นการเปิดพื้นที่การเรียนรู้และสื่อความหมายสู่สาธารณะชนออกไปในวงกว้าง

4.5.2.2 วัดธาตุกลาง

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง แม้ว่าวัดธาตุกลางจะมีพื้นที่วัดตามโฉนดที่กว้างใหญ่ตลอดทั้งย่าน โดยมีถนนขนาบไปตามที่ดิน เป็นที่ตั้งของชุมชนเล็กถึง4ชุมชน มีเจดีย์ขนาดใหญ่ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์ของสุโขทัยเพียงหนึ่งเดียวในเขตเมืองเก่า แสดงให้เห็นว่าเป็นวัดสำคัญและยังมีองค์ความรู้ทางโบราณคดีรอการขุดค้นใต้ดินอีกเป็นจำนวนมาก การฟื้นฟูเป็นวัดมีความเป็นไปได้ในอนาคตหากใช้กระบวนการขอคืนพื้นที่ให้เพียงพอ จำเป็นต้องใช้งบประมาณจากเอกชนโดยการจ่ายค่าชดเชยและขนย้ายทุกหลัง ส่วนใหญ่สร้างเป็นอาคารถาวรที่ต้องใช้งบประมาณรื้อถอนอีกมาก โดยทำการเช่าที่ดินสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอย่างยาวนานจนมีระบบ

สุขาภิบาลและอนุโลมให้มีเลขที่บ้านตามสัญญาเช่าระยะยาว ทำให้ยากต่อการเปลี่ยนแปลงและไม่คุ้มค่ากับการดำเนินการ จึงเหมะสมกับการเริ่มต้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามศักยภาพก่อน จนเมื่อได้รับการตอบรับดียิ่งขึ้นจึงค่อยประเมินความเป็นไปได้ในการฟื้นฟูไปตามระยะเวลา

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การขอคืนพื้นที่บางส่วนให้สัมพันธ์กับขนาดของเจดีย์ โดยปัจจุบันสามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีเนื่องจากอยู่ติดถนนหาพบได้สะดวก เส้นทางมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งและใกล้กัน การพัฒนาระยะแรกทำได้โดยรักษาความสะอาดและติดตั้งป้ายสื่อความหมาย ไฟส่องสว่างและที่จอดจักรยาน เมื่อมีการจัดการพื้นที่ด้านหลังเจดีย์มากขึ้นแล้วให้ติดตั้งอุปกรณ์ออกกำลังและที่นั่งพักผ่อนสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน ในอนาคตจึงค่อยขยายพื้นที่รอบเจดีย์ให้มากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4.5.2.3 วัดเชียงของ

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดเชียงของไม่มีศักยภาพเพียงพอในการฟื้นฟูขึ้นมาเป็นวัดอีกครั้งเนื่องจากขาดทั้งโฉนดที่ดินวัดร้างและมีเจดีย์ขนาดเล็กเกินไป ถูกประกาศเฉพาะเขตโบราณสถานโดยรอบเจดีย์เพียงเดินได้รอบ ทำให้ไม่สามารถขยายพื้นที่เพิ่มได้

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขนาดเล็ก โดยให้มีพื้นที่ด้านข้างเพิ่มขึ้นให้เหมาะสมกับคุณค่าโบราณสถาน อาคารแถวที่ขนาบจำเป็นต้องขอซื้อพื้นที่คืนตามราคาตลาด หากไม่สามารถทำได้ควรทำการเช่าทั้งสองด้านเพื่อออกแบบปรับปรุงให้เป็นศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องวัดร้างของย่านซึ่งมีจำนวนมากพอต่อการท่องเที่ยว ทำการออกแบบอาคารทั้งสองให้ส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์ ไม่ขัดแย้งกันเช่นที่เห็นในปัจจุบัน ภายในอาคารสามารถเปิดเป็นพื้นที่เรียนรู้และค้นคว้าเกี่ยวกับวัดร้างออกแบบพัฒนาของที่ระลึกเกี่ยวกับวัดร้างอย่างเป็นระบบ พัฒนาเป็นร้านกาแฟทางด้านทิศตะวันออกเพื่อให้มีรายได้ดูแลรักษาเจดีย์โดยใช้งบประมาณจากราชการให้น้อยที่สุด เป็นแบบอย่างในการบริหารจัดการโบราณสถานเชิงคุณภาพให้เกิดรายได้และเป็นการสื่อความหมายสู่ผู้ใช้ ต้นทุนทางวัฒนธรรมเดิมถูกสร้างสรรค์เป็นจุดแข็งทางธุรกิจและการตลาดใหม่สำหรับการท่องเที่ยวในเมืองเก่าได้เป็นอย่างดี

4.5.2.4 วัดปันสาท

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดปันสาทไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะยกขึ้นเป็นวัดอีกครั้ง เนื่องจากมีที่ดินตามโฉนดเพื่อพัฒนาน้อยเกินไป อีกทั้งแวดล้อมโดยสถานีขนส่งแห่งที่1เดิมซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ ตัวเจดีย์อยู่ติดถนนและวิหารเดิมหันหน้าไปทางทิศตะวันออกซึ่งเปลี่ยนแปลงเป็นวงเวียนไปหมดสิ้น ทำให้ออกแบบพัฒนาทางเข้าวิหารใหม่ได้ยาก จึงควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแนวทางอนุสรณ์สถานเนื่องจากคงสถานะความเป็นจุดหมายตาของย่านและสถานีขนส่งมาอย่างยาวนานไม่เปลี่ยนแปลง

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สภาพปัจจุบันสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีเนื่องจากมีที่จอดรถและสิ่งอำนวยความสะดวกพร้อมอยู่แล้ว เคยมีการล้อมรั้วเมื่อคราวเฉลิมฉลองเชียงใหม่700ปี เตรียมการย้ายหม้อแปลงไฟฟ้าที่บดบังเจดีย์ออก การพัฒนาได้ทันทีคือการซ่อมแซมรั้วเดิมและไฟสปอร์ตไลท์ที่ชำรุดให้ใช้การได้ จัดภูมิทัศน์ให้ใหม่สะอาด ส่วนอาคารแถวทางทิศตะวันออกของเจดีย์ตลอดแนว หากไม่รื้อถอนออกสามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้และแผนที่ท่องเที่ยววัดร้างย่านช้างเผือกที่มีจำนวนมากที่สุดของเมืองเก่าได้ จัดให้เป็นฐานข้อมูลการท่องเที่ยวของย่านพร้อมประกอบธุรกิจการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง เช่นร้านกาแฟและงานออกแบบสร้างสรรค์ จำหน่ายของที่ระลึกจากย่านช้างเผือกและนำลายปูนปั้นของวัดปันสาทมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวได้อีกมาก

4.5.2.5 วัดเลาเสียง

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดเลาเสียงมีเนื้อที่ตามโฉนดกว้างขวางและติดถนน ส่วนเจดีย์มีขนาดปานกลางและไม่โดดเด่นทางรูปแบบและประวัติศาสตร์เพียงพอ อีกทั้งตั้งอยู่ห่างจากถนนหลัง การพัฒนาเป็นวัดขึ้นมาใหม่จึงจำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาและขอคืนพื้นที่เพื่อรื้อถอนหลายครัวเรือน ใช้งบประมาณมากเกินไปและไม่คุ้มต่อการสร้างคณะศรัทธาใหม่เพื่ออุปถัมภ์วัดให้รอดได้ในระยะยาว จึงควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลางชุมชนมากกว่า

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การดึงให้คนเข้าไปท่องเที่ยวในชุมชนที่เจดีย์ตั้งอยู่ โดยการเข้าถนนแยกไปประมาณ200เมตรในระยะที่เดินได้ ปลุกการท่องเที่ยวชุมชนให้มีชีวิตชีวาและทำให้ชุมชน “ปิด”กลายเป็นชุมชน “เปิด”ด้วนการระบายสีและเปลี่ยนวัสดุถนนเพื่อนำทางเข้ามา เชื้อเชิญศิลปินมีชื่อในงานกราฟฟิตีเข้ามาร่วมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะบนถนนและอาคารแวดล้อม เช่นเดียวกับการพัฒนาย่านตรอกซอกซอยของสงขลาและบางรักในซอยลึก นักท่องเที่ยวสามารถตามเข้ามาถ่ายภาพร่วมกับภาพวาดเหล่านี้ได้ตลอดทางที่นำสู่เจดีย์ โดยจะต้องมอบโจทย์กับบรรดาศิลปินให้สอดคล้องในธีมเดียวกัน คือส่งเสริมคุณค่าโบราณสถานวัดเลาเสียงให้คนเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น

สิ่งที่พัฒนาได้เลยได้แก่การทำพื้นที่โดยรอบเจดีย์ให้มีชีวิตชีวา รื้อถอนอาคารและซากปรักหักพังโดยรอบออกไป จัดภูมิทัศน์ให้มีรั้วและพื้นที่ฉนวนโดยรอบ จัดพื้นที่ให้มีกิจกรรมร่วมกับชุมชนเพื่อคัดกรองผู้อาศัยให้ดีขึ้น เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้นอย่างต่อเนื่องจะเป็นการพัฒนาโบราณสถานและสิ่งแวดล้อมไปโดยปริยายผ่านสื่อโซเชียลและคลิปที่เผยแพร่สู่สาธารณชนมากขึ้น เมื่อสำเร็จจึงค่อยขอคืนพื้นที่โดยรอบเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่อง พัฒนาเป็นสวนสาธารณะ ลานอเนกประสงค์ ที่แสดงดนตรี และลานกิจกรรมเพื่อให้เล่นกีฬาของชุมชนได้ โดยมีเป้าหมายในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนส่วนใหญ่ด้วยพื้นที่ที่ขอคืนรอบเจดีย์ส่วน

น้อยให้ใช้พื้นที่ร่วมกันได้อีกทั้งสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มเติมเมื่อเปิดพื้นที่จากเจดีย์สู่ถนนหลักด้านนอกได้สำเร็จ

ข้อดีอีกประการหนึ่งคือ ตลอดทั้งกระบวนการเป็นการพัฒนาชุมชนไปด้วยในตัว เนื่องจากมีคนต่างด้าวเข้ามาพักอาศัยมากขึ้นผิดวัตถุประสงค์การเช่ากับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเดิม อีกทั้งการเป็นชุมชนปิดย่อมส่งเสริมให้เกิดทั้งแหล่งอาชญากรรม ยาเสพติด รวมทั้งปัญหาสังคมและโรคระบาดต่างๆที่ควบคุมได้ยาก

4.5.2.6 วัดอินทขิล

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดอินทขิลไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะฟื้นเป็นวัดขึ้นมาอีกครั้ง เนื่องจากที่ดินน้อยเกินไปและอยู่ในการดูแลของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ สันนิษฐานว่าพื้นที่ใกล้เคียงล้วนเป็นวัดสะดือเมืองที่เป็นที่ตั้งของเสาอินทขิลเมื่อแรกตั้งเมืองสมัยราชวงศ์มังราย จึงปรากฏหลักฐานเจดีย์ในสมัยเดียวกันถึงสององค์และวิหารหลวงพ่อขาว ถนนที่ตัดขาดวัดเดิมออกจากกันเกิดจากสมัยการปกครองของมณฑลเทศาภิบาล เจดีย์คู่จึงถูกแยกออกจากกันและวิหารหลวงพ่อขาวจึงตั้งอยู่กลางถนนเช่นที่เห็นในปัจจุบัน

การถูกแบ่งโดยถนนนี้ทำให้เจดีย์ทั้งสองอยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่ต่างกันด้วย โดยวัดอินทขิลในงานวิจัยนี้เคยเป็นส่วนหนึ่งของเวียงแก้ว, ศาลากลาง, และกลายเป็นหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ หลักฐานที่เหลือของวัดอินทขิลที่ชัดเจนที่สุดคือเจดีย์แปดเหลี่ยมแบบหริภุญชัยที่ยังคงสภาพสมบูรณ์เพียงแห่งเดียวในเขตเมืองเก่า

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การปรับให้เจดีย์อินทขิลเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์กลางแจ้ง เปิดตัวสู่สาธารณะโดยป้ายสื่อความหมายด้านนอก เป็นวัดร้างที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวทุกด้านที่ทำได้ทันที ในอนาคตสามารถปรับร่นกำแพงหอศิลป์ฯด้านนี้เข้าไปด้านใน ให้เจดีย์อยู่ในพื้นที่สาธารณะตามแนวของอนุสาวรีย์สามกษัตริย์และศาลเก่าฝั่งตรงข้าม ปรับเปลี่ยนสนามหญ้าในรั้วของศาลากลางเป็นลานอนุสาวรีย์ที่อยู่นอกกำแพงเพื่อทำกิจกรรมของเมืองร่วมกันได้อย่างอิสระ

เนื่องจากตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและมีความพร้อมอย่างดีเยี่ยม จึงถูกวางแผนให้เป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางท่องเที่ยว10วัดร้างนำร่องสู่วัดร้างในแต่ละย่านได้ อีกทั้งเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้สะดวกที่สุด ผ่านพาหนะต่างๆที่สัมพันธ์กับระยะทางได้เป็นอย่างดี

4.5.2.7 วัดป่าอ้อย

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดป่าอ้อยไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะฟื้นฟูเป็นวัดอีกครั้ง เนื่องจากที่ดินตามโฉนดไม่เพียงพอและไม่มีความโดดเด่นในเรื่องใดๆ ถูกอาคารพาณิชย์บดบังทางทิศตะวันออกอันเป็นทางเข้าวัดและวิหารเดิม การจะฟื้นวัดจึงจำเป็นต้องขอซื้อที่ดินนอกโฉนดเพิ่มในราคาตลาด ซึ่งมีราคาสูงตามมูลค่าที่ดิน

ย่านเศรษฐกิจ วัดป่าอ้อยจึงเป็นวัดขนาดเล็กที่ควรทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนพร้อมชมเจดีย์จะมีความเหมาะสมกับบริบทโดยรอบมากกว่า อีกทั้งยังค่อยๆพัฒนาได้มากกว่าการฟื้นวัดใหม่ที่จำเป็นต้องมีที่ผืนใหญ่ตั้งแต่เริ่มต้น

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาภูมิทัศน์ตามพื้นที่โฉนดให้ได้มาตรฐานโดยการบอกเลิกสัญญาและขอคืนพื้นที่ไปทีละสัญญาอย่างต่อเนื่อง พัฒนาจากศูนย์กลางเจดีย์ออกมาให้มีพื้นที่ฉนวนและพื้นที่สาธารณะเพียงพอ สิ่งสำคัญคืออาคารพาณิชย์ที่บดบังตามแนวแกนจากเจดีย์สู่ถนน หากไม่สามารถซื้อคืนได้ ให้ดำเนินการเช่าเพื่อเป็นศูนย์เรียนรู้ของย่านและวัดป่าอ้อย ทำร้านกาแฟ อาหารและของที่ระลึกด้านล่างเพื่อจะได้มีรายได้ในการดูแลพัฒนาเจดีย์อย่างต่อเนื่อง ในกรณีที่ไม่สามารถขอเช่าได้เนื่องจากเจ้าของไม่ยินยอม อย่างน้อยที่สุดขอเจรจาให้แทนที่ป้ายโฆษณาด้วยป้ายสื่อความหมายจากปากตรอกนำทางทางเข้าเยี่ยมชมเจดีย์ได้

4.5.2.8 วัดแสนตาห้อย

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดแสนตาห้อยไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะฟื้นเป็นวัดอีกครั้งเนื่องจากมีเนื้อที่ตามโฉนดน้อยเกินไป อีกทั้งขาดความโดดเด่นพอ ปัจจุบันเหลือเพียงเจดีย์ขนาดปานกลางในทำเลที่ดีและมีสภาพเหมาะสม อยู่ในการดูแลของหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติเชียงใหม่

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การเพิ่มที่จอดจักรยาน ป้ายสื่อความหมาย และการบริหารจัดการในการเข้าชม เนื่องจากตั้งอยู่ในรั้วของสถานที่ราชการจึงเข้าชมใกล้ชิดได้เฉพาะเวลาราชการ ปัจจุบันตัวเจดีย์ได้รับการบูรณะ ติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์และป้ายสื่อความหมายภายในรั้ว มีความสวยงามเหมาะสมในเวลาค่ำคืน วัดแสนตาห้อยจึงพร้อมสำหรับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันทีโดยไม่ต้องขอพื้นที่เพิ่มเติม ในอนาคตสามารถร่นกำแพงของหอจดหมายเข้าด้านในและพัฒนาพื้นที่วัดตามโฉนดเป็นที่สาธารณะอยู่นอกรั้ว เป็นทั้งการเปิดมุมมองสู่ถนนเต็มที่และเป็นสวนสาธารณะที่สามารถเยี่ยมชมได้ตลอดเวลาเช่นเดียวอนุสาวรีย์ ติดตั้งไฟส่องสว่างเวลากลางคืนให้เหมาะสม ติดตั้งกล้องวงจรปิดเพื่อรักษาความปลอดภัยและบันทึกภาพการจราจรของเมืองได้อีกประการหนึ่ง

4.5.2.9 วัดหนองหล่ม

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดหนองหล่มมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะฟื้นขึ้นเป็นวัดอีกครั้ง เนื่องจากถูกประกาศเป็นเขตโบราณสถานเพียงรอบฐานเจดีย์ปราศจากโฉนดที่ดินวัดร้าง จากขนาดเจดีย์ที่ใหญ่โต พื้นที่โดยรอบเจดีย์ตามรัศมีทุกด้านตลอดทั้งย่านสันนิษฐานได้ว่าเคยเป็นอาณาเขตวัดหนองหล่มเดิม แต่เนื่องจากอยู่ในทำเลที่ดีจึงถูกจับจองออกโฉนดเป็นที่เอกชนหมดสิ้น การจะขยายพื้นที่จึงต้องซื้อที่ดินโฉนดแต่ละหลังคืนโดยรอบจำนวนมาก ซึ่งปัจจุบันที่ดินที่เคยเป็นบ้านได้ถูกเปลี่ยนมือไปสร้างเป็นโรงแรมขนาดเล็กมากขึ้นอย่าง

ต่อเนื่อง จึงไม่มีความจำเป็นใดๆที่จะฟื้นเป็นวัดแต่ควรพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อเมืองเก่าจะเหมาะสมกว่า

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยงดการเข้าถึงจากรถยนต์แต่ให้จักรยานและการเดินสามารถผ่านได้ แก้ปัญหารอบฐานเจดีย์ที่มักถูกใช้เป็นที่จอดรถตลอดแนว ทำพื้นที่โดยรอบให้มีบรรยากาศเหมาะสมและส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์ให้มากขึ้น เพิ่มร่มเงาและที่นั่งพักผ่อน พัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสมกับการเดินและจักรยานให้มากที่สุด ปัจจุบันถูกแวดล้อมด้วยโรงแรมขนาดเล็ก2ด้านจึงควรให้ผู้ประกอบการเข้ามามีส่วนร่วมการทำเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใช้ประโยชน์ได้ร่วมกันของย่าน

4.5.2.10 วัดป่าตาล

การฟื้นเป็นวัดอีกครั้ง วัดป่าตาลมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะฟื้นขึ้นเป็นวัดอีกครั้ง เนื่องจากมีเนื้อที่น้อยและไม่มีความโดดเด่นเพียงพอ ปัจจุบันถูกแวดล้อมด้วยสำนักงานและอาคารพาณิชย์ กรมศิลปากรได้ทำการอนุรักษ์และกันเขตโบราณสถานไว้แต่ยังไม่ได้สร้างรั้วป้องกันรอบฐานเจดีย์ รูปแบบเจดีย์มีความโดดเด่นด้านปูนปั้นที่ยังเหลือสมบูรณ์อยู่มาก จึงเหมาะสมที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากกว่าการฟื้นวัด สามารถมองเห็นได้จากปากซอยเพียง100เมตรเท่านั้นในสภาพสมบูรณ์ครบองค์

การพัฒนาทางกายภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ การทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวตามแผนที่ สามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องเพิ่มเติมสิ่งใด มีเพียงขอความร่วมมือจากห้างร้านโดยรอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งร้านวัสดุก่อสร้าง ให้นำรถบรรทุกและจักรกลหนักไปจอดที่อื่น เนื่องจากบดบังและมีผลต่อฐานรากเจดีย์ในระยะยาว เมื่อได้รับการยอมรับมากขึ้นจึงได้ล้อมรั้วรอบฐานและขยายพื้นที่เพิ่มเติม จัดทำป้ายสื่อความหมาย เพิ่มไฟส่องสว่างและจัดแสงสปอร์ตไลท์ส่องให้สวยงาม หลังจากนี้จึงขอคืนพื้นที่ตามโฉนดเพื่อพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและจัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การพัฒนาอย่างต่อเนื่องจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมจากห้างร้านและธุรกิจโดยรอบเนื่องจากเป็นเขตเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้คนจำนวนมาก

4.5.3 แนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

จากอาณาเขตตามประกาศพื้นที่เมืองเก่าเชียงใหม่ พ.ศ. 2553 พบวัดร้างจำนวน 74 วัด คัดเลือกเพื่อทำการศึกษาเฉพาะวัดที่ยังเหลือหลักฐานทางโบราณคดีจำนวน46วัด เรียกว่าโฉนดที่ดินวัดร้าง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้เช่าเพื่อทำประโยชน์ทางด้านที่อยู่อาศัยและการเกษตร ส่วนราชการเช่าเพื่อทำเป็นสถานที่ราชการ

ศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ มีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ต่างจากเมืองอื่น ทั้งนี้คัดเลือกมาเฉพาะที่ส่งเสริมต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ ประกอบด้วย

4.5.3.1 วัดร้างคือความเดิมแท้(Authenticity)ของเมืองเชียงใหม่ แต่ละแห่งตั้งอยู่ตำแหน่งเดิมในขณะที่สิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปตามสมัยและบ้างก็ถูกคุกคาม บ้างก็สาบสูญไปจนไม่เหลือหลักฐานใดๆ ต่างจากวัดที่มีพระจำพรรษปกติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมที่ถูกปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ทั้งกิจกรรมและพฤติกรรมผู้ใช้ในแต่ละยุคสมัย

-วัดร้างที่ยังเหลือหลักฐานอยู่ทุกวัดแม้จะพังทลายลงเป็นกองอิฐล้วนเป็นหลักฐานการมีอยู่ของเมืองเก่าแต่ละสมัยที่จับต้องได้มากที่สุด ควรพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับชุมชน-ย่าน-เมืองตามคุณค่าที่ยังคงมีอยู่

-เนื่องจากเป็นกลุ่มวัดที่มีศักยภาพพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยว จึงควรได้รับการพัฒนาตามแนวทางเดิมแท้ที่สัมพันธ์กับเมืองและผู้ใช้ในปัจจุบัน เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีการพัฒนาวัดอื่นต่อไปได้ง่ายขึ้น

4.5.3.2 วัดร้างตั้งอยู่ใกล้กันเสมอ ทำเลแต่ละวัดอยู่ใกล้กันเนื่องจากในเขตเมืองชั้นในกำหนดให้เป็นที่ตั้งของวัดและวังเท่านั้น เมื่อทำการสร้างอย่างต่อเนื่องพื้นที่ในเมืองจึงน้อยลงทุกทีและทำให้วัดที่เกิดในยุคหลังย่อขนาดลงไปด้วย วัดเล็กในเมืองเก่าจึงสันนิษฐานได้ว่าเกิดขึ้นสมัยหลังและมีเต็มพื้นที่แบบวัดชนวัด เคยมีการบันทึกว่ามีถึง100วัดเฉพาะในเขตชั้นในนี้ ปัจจุบันเหลือเพียง40วัดที่ไม่ร้าง ทำให้วางแผนการท่องเที่ยวได้ง่ายสามารถเที่ยววัดใกล้เคียงได้สะดวกต่อเนื่องในทุกทิศทาง วัดร้างกระจายความถี่ออกจากศูนย์กลางออกมาจนพ้นกำแพงเมือง จึงจะจับตัวเป็นกลุ่มตามนิกายของคณะสงฆ์ที่เป็นอิสระจากกัน เช่นเวียงสวนดอกเป็นนิคมของนิกายสวนดอก มีลักษณะกำแพงดินล้อมเห็นได้ชัด จนไปถึงบริเวณตีนดอยสุเทพจะเป็นพื้นที่ของนิกายวัดป่าแดง เป็นกลุ่มวัดป่าที่เน้นการปฏิบัติ เป็นต้น

-จัดเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างผนวกวัดดังได้ หรือจัดเป็นเส้นทางวัดร้างตามธีม(Theme) ที่กำหนดตามเส้นทางสัญจรปัจจุบันได้ โดยแต่ละแห่งจะต้องมีคิวอาร์โค๊ดบนแผนที่ที่นำทางด้วยระบบจีพีเอส เพื่อให้นักท่องเที่ยวสร้างเส้นทางได้เองอย่างอิสระ

-จัดเส้นทางท่องเที่ยวตามย่านที่มีประวัติศาสตร์ร่วมกัน อาทิเช่น ย่านช้างเผือกประกอบด้วย วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย และวัดปันสาท ย่านกำแพงดินประกอบด้วย วัดเชียงของ วัดเลาเสียงและวัดธาตุกลาง เป็นต้น โดยเที่ยวร่วมกับวัดปกติและเอกลักษณ์ของแต่ละย่านในเวลาเดียวกัน

4.5.3.3 วัดร้างตั้งอยู่ในทำเลที่ดีที่สุดเสมอ เนื่องจากเคยเป็นพื้นที่สาธารณะที่ต้อนรับพุทธศาสนิกชนมาก่อน จึงนิยมหันหน้าวัดทางทิศตะวันออกสู่ถนน ดังนั้นถนนหลัก-รองที่ทอดเป็นแนวเหนือใต้จึงเป็นที่ตั้งของวัดทางฝั่งซ้ายเรียงรายติดต่อกัน เมื่อร้างลงจึงมีการสร้างอาคารแถวติดถนนบดบังเจดีย์ด้านหลัง สันนิษฐานได้ว่าใต้ตึกแถวเหล่านั้นล้วนมีฐานรากวิหารของวัดนั้นอยู่เสมอ วัดร้างจึงเคยเป็นวัดปกติที่เคยอยู่กลางเมืองและติดถนนมีอาณาเขตที่ต้อนรับผู้มาเยือนอย่างเป็นระเบียบ เมื่อร้างลงวัดที่อยู่ในทำเลที่ดีที่สุดของเมืองและย่าน

จึงถูกขอเช่าทำประโยชน์ทางราชการและพาณิชย์ ส่วนที่อยู่ห่างออกไปตามถนนรองมักกลายเป็นชุมชนที่อยู่กันอย่างหนาแน่นเช่นปัจจุบัน

-วัดทุกแห่งไม่สามารถตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ วัดร้างที่อยู่ในทำเลที่ดีจึงควรถูกเปิดมุมมองเพื่อคืนสภาพดั้งเดิมให้กลับมาให้มากที่สุด สร้างบรรยากาศน่าเคารพและสง่างามของเจดีย์ที่ยังเหลือให้กลับมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

-วัดร้างลักษณะนี้มีหลายแห่งด้วยกัน หากไม่สามารถรื้อถอนอาคารที่บดบังออกได้ ก็จำเป็นต้องทำการสื่อความหมายให้เข้ามาเที่ยวชมได้ ปรับจากจุดอ่อนให้เป็นจุดแข็งในการมาเที่ยวแบบค้นหาตามลายแทง วัดลักษณะนี้ได้แก่ วัดอินทขิล วัดป่าอ้อย วัดป่าแดงหลวงและวัดเชียงของ เป็นต้น

4.5.3.4 วัดร้างสอดคล้องกับการท่องเที่ยว มีลักษณะกระจายตัวไปในแต่ละย่าน สอดคล้องกับการท่องเที่ยวในปัจจุบันที่นิยมเที่ยวเป็นย่านและใช้การเดินเป็นหลักของนักท่องเที่ยวต่างชาติ เที่ยวจากที่พักกลางใจเมืองและเที่ยวแบบช้าๆตามวิถีชาวเมืองเพื่อได้รับประสบการณ์แท้ให้มากที่สุด ส่วนนักท่องเที่ยวกลุ่มหลักจะเที่ยวตามย่านที่โดดเด่นที่สุดเน้นจับจ่ายใช้สอยและอาหาร ผนวกการชมวัดเป็นรอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวจีนที่ยังนิยมในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ สามารถตัดสินใจเดินแวะชมวัดร้างได้สะดวกขึ้น ย่านที่นิยมในปัจจุบันได้แก่ ถนนคนเดินท่าแพ วัวลาย เมย่า วัดพระสิงห์และพื้นที่ในเขตเมืองเก่าทั้งหมด

-พิจารณาทำแผนที่วัดร้างที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยพิจารณาจากความหนาแน่นที่สอดคล้องกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว แต่ละย่านทำการเลือกวัดร้างที่มีศักยภาพสูงสุดพัฒนาให้นักท่องเที่ยวทั่วไปสามารถเที่ยวพ่วงไปตามเส้นทางได้ โดยพัฒนาให้สะอาดปลอดภัยและมีที่จอดจักรยานและไฟส่องสว่าง เลือกเฉพาะบางวัดที่เหมาะสมไม่จำเป็นต้องพัฒนาทุกวัดพร้อมกัน

-งานวิจัยนี้ได้ดำเนินการจัดวัดร้างให้ท่องเที่ยวตามย่านและลักษณะเฉพาะของกลุ่มกิจกรรม เพื่อให้ตอบสนองพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มได้ดีขึ้น อาทิเช่น วัดป่าตาล วัดป่าอ้อย และวัดปันสาทอยู่ในย่านการค้าพาณิชยกรรม, วัดหนองหล่ม อยู่ในย่านตลาดการค้าโบราณ, วัดป่าแดงและวัดแสนตาห้อยอยู่ในย่านทัศนียภาพธรรมชาติ เป็นต้น

4.5.3.5 วัดร้างแบ่งกลุ่มได้ง่าย เนื่องจากมีจำนวนมากและหลากหลายจึงสามารถแบ่งธีม(Theme)เพื่อโปรโมทการท่องเที่ยวตรงกลุ่มและกระแสได้มากขึ้น อาทิเช่น เจดีย์ที่มีปูนปั้นสวยงาม, เจดีย์ตามเส้นทางชิมอาหารstreet food, เจดีย์รูปแบบพม่า, เจดีย์ที่มีชื่อมงคล, และเจดีย์ที่ให้สร้างโดยพญาติโลกราช เป็นต้น

-พัฒนาเจดีย์ร้างแต่ละแห่งให้พร้อมรับนักท่องเที่ยว ทำแผนที่วัดร้างในธีมต่างๆไว้เป็นทางเลือกที่หลากหลาย โดยประสานเส้นทางและความสนใจร่วมกับบริษัทนำเที่ยวท้องถิ่น

-ในงานวิจัยนี้ได้ทดลองสร้างเส้นทางท่องเที่ยวจากการแบ่งกลุ่มวัดร้างตามย่าน เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกวางแผนการท่องเที่ยวไปตามเส้นทางได้ด้วยตนเอง อีกแนวทางคือการบูรณาการกับเส้นทางรถโดยสารประจำทาง เพื่อให้ขึ้นและลงรถเที่ยวเชื่อมต่อเส้นทางไปได้เรื่อยๆแบบHop-on & Hop-off

- ส่วนธีมการท่องเที่ยวสามารถจัดเส้นทางบูรณาการกับการนำเที่ยวประเภทวัดในเขตเมืองเก่าได้ทันที อาทิเช่น การเที่ยววัดตามเส้นทางนิราศหริภุญชัย ได้เอ่ยถึงวัดตลอดทางตั้งแต่เริ่มออกเดินทางจากในเมืองสู่วัดพระธาตุหริภุญชัยในจังหวัดลำพูน เป็นต้น

4.5.3.6 วัดร้างซ้อนทับกับปัจจุบัน เนื่องจากพื้นที่ในเขตเมืองเก่าถูกใช้งานมาอย่างต่อเนื่อง ยกเว้นเพียงช่วงพม่าปกครอง จึงไม่มีการย้ายเมืองใหม่ วัดร้างที่พบในปัจจุบันจึงอยู่ร่วมกับบริบทหลายรูปแบบ อาทิเช่น อยู่ในโรงเรียน อยู่ในชุมชนและอยู่ในสถานที่ราชการ จึงปรากฏการใช้งานในปัจจุบันที่ขัดแย้งกับบริบทเดิมเป็นจำนวนมาก สร้างความพิศวงแก่ผู้พบเห็นและสามารถสร้างเป็นเรื่องราวเพื่อการท่องเที่ยวได้เช่นกัน อาทิเช่นเจดีย์ขนาดใหญ่อยู่ในบ้านคน ถูกปิดล้อมโดยหอพัก ถูกขนาบด้วยอาคารสมัยใหม่ และตั้งอยู่ตรงกลางของกำแพงที่กั้นอาณาเขตบ้านคน เป็นต้น

-ทำการคัดเลือกวัดร้างที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าวและพิจารณาว่าสามารถให้นักท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมได้หรือไม่ ควรเตรียมความพร้อมสิ่งใดบ้าง วัดร้างลักษณะนี้ไม่จำเป็นต้องพัฒนาสิ่งรองรับมากเกินไป เนื่องจากความแปลกหาดูได้ยากคือจุดแข็ง วัดร้างในลักษณะนี้ที่ไม่ใช่10วัดร้างนำร่อง ยกตัวอย่างได้แก่ เจดีย์วัดป่าคาย่านช้างเผือกที่อยู่ในเขตบ้านกลายเป็นส่วนหนึ่งของกำแพง, เจดีย์วัดร่มโพธ์ เป็นเจดีย์ที่สมบูรณ์ที่ถูกประกาศเป็นโบราณสถาน ตั้งอยู่ในเขตหอพักเอกชนและกำแพงจำเป็นต้องเว้นพื้นที่เจดีย์ไว้, เจดีย์วัดกู่เสือในย่านวัวลายเป็นส่วนหนึ่งของบ้านคนและร้านขายเครื่องเงินอย่างใกล้ชิด, เจดีย์ขนาดใหญ่วัดส้มสุกอยู่ภายในโรงเรียนสารพัดช่างเชียงใหม่ที่ถูกอาคารปิดล้อม เป็นต้น

-วัดในลักษณะนี้เพิ่มเติมได้แก่ วัดเชียงของที่ถูกอาคารสมัยใหม่ขนาบซ้ายขวา วัดป่าอ้อยถูกปิดล้อมทุกด้านและเทปูนบริเวณฐานหมดสิ้น เข้าถึงได้จากตรอกของตึกแถวที่เว้นไว้แคบๆเท่านั้น รวมทั้งวัดเลาเสียงที่อยู่ท่ามกลางชุมชนและเป็นที่พักขยะรีไซเคิล เป็นต้น วัดร้างเหล่านี้มีทางเลือกในการจัดแผนการท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มที่สนใจศิลปวัฒนธรรมที่มีความแปลก สามารถโปรโมทการท่องเที่ยวได้ทันทีโดยยึดเป็นจุดแข็งในการเล่าเรื่อง การมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมมากขึ้นนี้นอกจากจะเป็นการสร้างมูลเพิ่มระหว่างรองบประมาณการพัฒนาแบบเต็มแล้ว ยังเป็นการเปิดเผยปรากฏการณ์วัดร้างนี้สู่การรับรู้สาธารณะผ่านการแชร์และรีวิวรูปแบบต่างๆด้วย เป็นการกดดันให้พัฒนาทางกายภาพทางอ้อมที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4.5.3.7 วัดร้างค้นหาได้ยาก เนื่องจากถูกบดบังสร้างความท้าทายในการค้นหา การถูกบดบังเป็นหนึ่งในลักษณะร่วมที่วัดร้างในเชียงใหม่มักถูกกระทำและจำเป็นต้องแก้ไข มีอุปสรรคสำคัญคือมักเป็นอาคารถาวรที่

รื้อถอนได้ยากหลายชั้น ยิ่งกว่านั้นเป็นอาคารของราชการเอง หากอาคารที่บดบังตั้งอยู่นอกพื้นที่โฉนดวัดร้างยิ่งแทบเป็นไปไม่ได้ในการรื้อถอนออก นอกจากซื้อพื้นที่นั้นกลับมาในราคาตลาดที่สูง เนื่องจากเป็นทำเลที่ดีที่สุดของเมืองเป็นส่วนใหญ่ จึงเป็นปัญหาเรื่องมุมมองที่ทำให้วัดร้างไม่ถูกทำให้มองเห็นและทราบจำนวนที่แท้จริง แม้แต่กับนักวิชาการในท้องถิ่นเอง เป็นโอกาสในการโปรโมทการท่องเที่ยวอีกช่องทางหนึ่ง

-เนื่องจากวัดร้างจำนวนไม่น้อยมีสภาพเช่นนี้ อีกทั้งยังเน้นการท่องเที่ยวตามสภาพจริงไม่ต้องปรับปรุงใดๆ สามารถโปรโมทเป็นจุดแข็งโดยทำแผนที่และแจ้งพิกัดทางคิวอาร์โคดให้นักท่องเที่ยวสร้างเส้นทางค้นหาเองด้วยความตื่นเต้นตามแนวทางเกมล่าสมบัติและการถอดรหัส อีกทั้งออกแบบพัฒนาให้สำหรับคนรุ่นใหม่คุ้นเคยกับการเรียนรู้ผ่านเกม เป็นการสื่อความหมายให้กับเยาวชนได้อย่างสนุกสนานอีกทางหนึ่งด้วย มีลักษณะค้นหาได้ยากถูกบดบังตามที่ต่างๆอย่างคาดไม่ถึง วัดร้างลักษณะนี้ที่มิใช่กลุ่มวัดนำร่อง อาทิเช่น วัดป่าดูในเคหสถานเอกชน ถูกมองเห็นได้จากทางที่จอดรถและพักขยะของตลาดธานินทร์ วัดเจดีย์แดงใน เป็นที่ตั้งฐานเจดีย์ขนาดใหญ่อยู่ท่ามกลางชุมชนในซอยเล็กแคบ เป็นต้น

-วัดร้างลักษณะนี้ในกลุ่มได้แก่วัดป่าอ้อย ที่ถูกปิดล้อมทุกด้านและหลบซ่อนอยู่หลังตึกแถวย่านช้างเผือก, วัดเลาเสียงที่อยู่แยกเข้าไปในชุมชนจากถนนใหญ่อย่างคาดไม่ถึง, รวมทั้งวัดหนองหล่ม เจดีย์ขนาดใหญ่ที่มีถนนผ่านเกือบรอบและเป็นทางสามแพร่ง ด้วยขนาดของเจดีย์สร้างความประหลาดใจแก่นักท่องเที่ยวได้ เป็นต้น โดยวัดร้างเหล่านี้จะต้องโปรโมทลักษณะที่ผิดปกตินี้เป็นจุดแข็งในการท่องเที่ยว สามารถทำได้ทันทีระหว่างรอการพัฒนาจากภาครัฐ การโปรโมทผ่านสื่อต่างๆให้มาเที่ยวนี่เองจะเป็นกระบวนการเชิงรุกในการอนุรักษ์ผ่านสายตาของบุคคลภายนอกที่ทรงประสิทธิภาพ เนื่องจากวัดร้างถูกดำเนินการด้วยวิธีการตั้งรับจากทุกฝ่ายมาโดยตลอด ทั้งที่มีมูลค่าทางมรดกทางวัฒนธรรมและต้นทุนการท่องเที่ยวอย่างเป็นเอกลักษณ์ไม่มีในเมืองอื่น

4.5.3.8 วัดร้างสนับสนุนการเที่ยวด้วยการเดินและจักรยาน เนื่องจากเมืองเก่าแต่เดิมกำหนดให้เป็นที่ตั้งของวัดและวังในเขตชั้นใน ส่วนชั้นนอกเป็นวัดและชุมชนช่างที่ถูกกวาดต้อนมา เมืองเก่าเชียงใหม่จึงเป็นที่รวมของวัดมากที่สุด ประกอบกับเมืองมีขนาดกะทัดรัดสำหรับการเดินเป็นหลักเช่นเดียวกับเมืองในสมัยกลางของยุโรปที่ร่วมสมัยกัน ถนนหนทางจึงเล็กแคบตามสัดส่วนการใช้งาน กว้างสุดเพียงบริเวณถนนหลักที่เชื่อมโยงวัดและวังสำคัญกลางเมืองเท่านั้น ถนนจึงมีลักษณะเป็นเครือข่ายไยแมงมุมที่เกิดจากการเดินลัดเลาะไปตามบ้านคนที่เกาะไปตามรั้ววัดจากใหญ่ไปเล็ก รถยนต์จึงไม่เหมาะสมกับเมืองเก่าและเข้าถึงได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ไม่สอดคล้องกับประชากรในซอกซอยที่อยู่กันอย่างหนาแน่น ทำให้การใช้มอเตอร์ไซค์มี

ประสิทธิภาพสูงสุดและรถโดยสารสาธารณะไม่เป็นที่นิยมกับคนท้องถิ่น มีไว้สำหรับนักท่องเที่ยวมากที่สุดและมีราคาที่แพงเกินกว่าปกติ

-เนื่องจากเขตเมืองเก่าชั้นในอยู่ในผังเมืองสีน้ำตาลแบบอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอยู่แล้ว อีกทั้งทางโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่ได้มีแผนย้ายสถานที่ราชการและปรับปรุงให้เป็นเมืองท่องเที่ยว โดยการนำร่องจัดถนนคนเดินและเปลี่ยนวัสดุถนน ให้หยุดการใช้รถในถนนคนเดินท่าแพวันอาทิตย์และถนนคนเดินวัวลายในวันเสาร์ ดังนั้นควรสนับสนุนให้เพิ่มพื้นที่และจำกัดการเข้าถึง เพิ่มมาตรการคัดกรองการใช้รถในเขตเมืองเก่าเฉพาะถนนเส้นหลัก ให้เข้าถึงได้บางเวลาหรือคัดแยกจากทะเบียน สนับสนุนให้เข้าได้หากเป็นไฟฟ้า เป็นต้น เมื่อเมืองพร้อมสำหรับการเดินและจักรยานมากขึ้น ส่งเสริมบรรยากาศในเมืองเก่าได้ดีขึ้น กำหนดความเข้มข้นเพื่อทำการออกแบบและวางแผนบางโซนที่สำคัญได้ อีกทั้งแหล่งท่องเที่ยวสำคัญมีลักษณะกระจุกตัวใกล้กัน ทำให้เหมาะกับการเดินมากกว่าขนส่งด้วยรสบัสขนาดใหญ่ ที่ทำให้วิถีชีวิตชาวเมืองได้รับผลกระทบมากเกินไป

-การเลือก10วัดนำร่องได้ใช้เกณฑ์การคัดเลือกระยะทางจากศูนย์กลางและวัดยอดนิยมให้สามารถเชื่อมต่อกันด้วยการเดินและจักรยาน อีกทั้งในเขตเมืองเก่าทั้งหมดมีขนาดเล็กเพียงพอที่จะเที่ยวได้จากการเดินและจักรยานได้สะดวก แต่ละวัดอยู่ใกล้กันทำให้เดินเที่ยวจากวัดหนึ่งไปวัดหนึ่งได้อย่างต่อเนื่อง ระหว่างทางมีร้านค้า ร้านอาหารและบริการเพื่อการจับจ่ายเป็นอย่างดี หากต้องการหลีกหนีความวุ่นวายของจราจรที่คับคั่งนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเส้นทางรองไปตามชุมชนเครือข่ายที่เชื่อมโยงถึงกันได้หมด อีกทั้งที่พักกลางใจเมืองเก่าล้วนแวดล้อมด้วยวัด ทำให้เมืองเก่าเชียงใหม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่ยั่งยืนแบบช้าๆเชิงคุณภาพมากกว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงปริมาณด้วยรถโดยสารถึงที่ ทำให้รายได้กระจุกตัวเฉพาะวัดสำคัญ ขาดการกระจายรายได้ชุมชนและทั้งเมืองได้รับผลกระทบสิ่งแวดล้อม

4.5.3.9 วัดร้างมีมากจนเป็นเอกลักษณ์ วัดร้างที่มีจำนวนมากในเมืองเก่าเชียงใหม่มิใช่เหตุบังเอิญแต่อธิบายได้ด้วยปัจจัยทางวัฒนธรรม, การเมือง, และผังเมืองยุคโบราณ อิทธิพลพุกามและการสร้างวัดอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ที่จำกัดย่อมทำให้พื้นที่หมดลงและทำให้วัดที่สร้างรุ่นหลังมีขนาดที่เล็กลงไปตามลำดับ ปัจจุบันเป็นเพียงส่วนหนึ่งที่เหลือหลักฐานและได้ถูกฟื้นฟูเป็นวัดขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง วัดขนาดเล็กจึงร้างลงและถูกคุกคามและละเลยมาถึงปัจจุบัน ในที่สุดเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของเมืองเชียงใหม่ที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมเรื่องความเดิมแท้สู่การท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่ามีวัดร้างในเขตเมืองเก่าถึง74วัดและ46วัดยังมีหลักฐานที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ตามศักยภาพ โดยถ้าพิจารณาจากสถิติจำนวนวัดร้างทั้งจังหวัดแล้ว จังหวัดเชียงใหม่ยังคงมีมากเป็นอันดับที่1ของประเทศและอันดับรองลงมาล้วนเป็นจังหวัดในภาคเหนือเป็นส่วนใหญ่

-วัดในเมืองเก่าที่ไม่ร้างมีจำนวนมากเด่นชัดอยู่แล้ว ส่วนวัดร้างที่หลบซ่อนไม่ถูกมองเห็นจากนักท่องเที่ยวยิ่งมีทวีคุณ มิใช่ทุกวัดที่สามารถพัฒนาทางกายภาพได้แต่ทุกวัดสามารถกำหนดตำแหน่งบนแผนที่

เพื่อการท่องเที่ยวได้ เลือกเฉพาะวัดที่ยังมีหลักฐานทางโบราณคดีเหลืออยู่ ทำการจัดลำดับคุณค่าและศักยภาพเพื่อการท่องเที่ยวโดยใช้ระบบนำทางจีพีเอสที่แม่นยำ จะช่วยเปิดโอกาสทางการท่องเที่ยวที่ไม่เคยมีมาก่อนให้เกิดมูลค่าเพิ่มต่อเมืองเก่าและชุมชนได้อย่างมหาศาล อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาสังคมทางอ้อมด้วย

-วัดเหล่านี้คือตัวแทนที่จับต้องได้ในการนำร่องการท่องเที่ยววัดร้างผ่านโทรศัพท์มือถือแบบสมาร์ทโฟน ซึ่งเป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหารจัดการ ส่วนในด้านการพัฒนาศักยภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวนั้นสามารถทำได้ด้วยการแบ่งระยะการพัฒนาสู่การเป็นสวนสาธารณะระดับต่างๆ ส่วนที่ทำได้ทันทีได้แก่การจัดภูมิทัศน์ ไฟส่องสว่าง ความสะอาดและป้ายสื่อความหมาย ซ่อมแซมรั้วที่ชำรุดให้กลับมาดี เพิ่มที่จอดจักรยานและร่มเงาพักผ่อนที่มีสภาพใหม่พร้อมใช้ โดยนำร่องวัดที่พร้อมที่สุดของกรมศิลปากรที่ได้ทำไว้ก่อนหน้า เพื่อนำทางสู่วัดอื่นๆต่อไป ดังนั้นหากเป็นไปตามแผนระยะยาว นอกจากแหล่งท่องเที่ยววัดร้างจะมีการพัฒนาและรู้จักมากขึ้นอย่างต่อเนื่องแล้ว ในระยะ5-10ข้างหน้าเมืองเก่าจะมีพื้นที่สีเขียวระดับต่างๆเพิ่มขึ้นอีกด้วย โดยในปัจจุบันอัตราส่วนพื้นที่สีเขียวยังไม่เพียงพอตามมาตรฐานสากล อีกทั้งมีปัญหาหมอกควันมากขึ้นทุกปี การพัฒนาพื้นที่วัดร้างที่ยังมีจำนวนมากจะเป็นโอกาสอันดีในการพัฒนาเมืองสู่อนาคตที่ยั่งยืนมากขึ้น

4.5.3.10 วัดร้างไม่เคยถูกขุดค้นทางโบราณคดี จากการลงพื้นที่สำรวจวัดร้างทั้ง74แห่งตามเอกสาร พบว่ามีเพียง46วัดที่ยังเหลือหลักฐานและไม่สามารถเข้าสำรวจได้ทั้งหมด อีก31วัดสิ้นสภาพและเปลี่ยนแปลงการใช้งานอย่างหมดสิ้นเหลือหลักฐานเพียงโฉนดที่ดินวัดร้าง ทั้ง74วัดไม่เคยถูกขุดค้นทางโบราณคดี โดยพบว่าหากพื้นที่เหล่านี้มีการก่อสร้างอาคารใหม่เพื่อทำฐานรากมักพบหลักฐานทางโบราณคดีในระดับที่ไม่ลึกมาก สิ่งที่มักพบได้แก่ฐานวิหาร ถ้วยชามแตกหัก กล่องต่อด้ามสูบยาเส้น กระดูกมนุษย์ และพระพุทธรูปขนาดต่างๆ นอกจากนี้เจดีย์ทั้งหมดล้วนเคยถูกขุดหาสมบัติทั้งสิ้นทำให้เจดีย์มีสภาพถูกขุดเป็นโพรงและพังทลายลงอย่างรวดเร็ว หลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ในปัจจุบันจึงอยู่ใต้ดินอีกมาก รอการขุดค้นเพื่อศึกษาทำความเข้าใจเมืองเก่าได้ดียิ่งขึ้น ดังในปัจจุบันที่ได้มีการขุดค้นชั้นดินระดับต่างๆของวิหารเจดีย์อินทขิล, เขตวังของหอศิลปวัฒนธรรมเชียงใหม่, และคุ้มเวียงแก้วเดิมซึ่งย้ายทัณฑสถานหญิงออกไป พบองค์ความรู้เกี่ยวกับเมืองเชียงใหม่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

-ควรมีนโยบายเพื่อบริหารจัดการพื้นที่วัดและวัดร้างในเขตเมืองเก่าให้ดีขึ้น การยื่นแบบก่อสร้างใหม่ควรให้มีการขุดค้นทางโบราณคดีก่อนการสร้างด้วย ทำเป็นเอกสารสรุปในฐานข้อมูลของกรมศิลปากร เพิ่มเทศบัญญัติท้องถิ่นเพื่อคุ้มครองพื้นที่วัดร้างให้มากขึ้น โดยอาจเริ่มจากที่เป็นพื้นที่รอบข้างโบราณสถานที่ขึ้นทะเบียนก่อนเป็นลำดับแรก

-จากการศึกษา10วัดนำร่องของงานวิจัยนี้ พบว่ามีการขุดค้นทางโบราณคดีตามหลักวิชาเพียงวัดเดียวคือวัดอินทขิล เนื่องจากตั้งอยู่ในพื้นที่สำคัญทั้งสะดือเมืองและศาลากลางเก่าที่เคยเป็นวังมาก่อน พบทั้ง

หลักฐานวิหารเดิมและขอบเขตของวัง อีกทั้งอาคารที่เคยสร้างทับสมัยเป็นศาลากลางและมีบ่อน้ำซ้อนทับในโบราณสถาน ทำเป็นรายงานประกอบการขุดค้นโดยการริเริ่มของหน่วยงานโยธาธิการและผังเมืองเชียงใหม่ เมื่อคราวพัฒนาพื้นที่กลางเมืองให้เป็นพิพิธภัณฑ์และย้ายอาคารราชการออกเพื่อให้เป็นศูนย์รวมศิลปวัฒนธรรมตามผังเมืองสีน้ำตาล เป็นตัวอย่างที่ดีในการต่อยอดเพื่อขุดค้นพื้นที่วัดร้างในลำดับต่อมาอย่างต่อเนื่องทุกปีเพื่อออกแบบพัฒนาภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวได้ดีขึ้น ดังที่วัดอินทขิลเคยเปิดฐานวิหารไว้ให้ชมได้ช่วงเวลาหนึ่ง แต่พบปัญหาน้ำท่วมขาดการระบายน้ำทำให้ต้องฝังกลบตามเดิม ในอนาคตสามารถจัดสรรงบประมาณเพื่อออกแบบพื้นกระจกที่มองเห็นด้านล่าง จัดไฟและระบายน้ำออกเพื่อนำร่องการท่องเที่ยวเรียนรู้ในพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงสุดของเมืองได้

4.5.3.11 วัดร้างมีโฉนดที่ดินเพื่อพัฒนา เมืองเก่าเชียงใหม่ได้ถูกสำรวจทำแผนที่อย่างละเอียดมาตั้งแต่แต่สมัยเทศาภิบาล มีการใช้ประโยชน์ที่ดินที่เปลี่ยนไปมากแล้ว โดยพบว่าเป็นวัดร้างจำนวนมากมาแต่สมัยนั้น เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังจากนั้นจนหาตำแหน่งไม่พบ เมื่อได้มีการจัดระเบียบที่ดินอย่างเป็นระบบจึงได้ทำการรังวัดออกเป็นโฉนด ที่ใดเป็นวัดร้างก็จะออกเป็นโฉนดที่ดินวัดร้างไว้ตามสภาพที่พบ หลายวัดจึงถูกรุกที่ออกโฉนดประชิดเนื่องจากมีหลักฐานทำกินมาอย่างยาวนาน วัดร้าง ณ เวลาที่รังวัดจึงได้มีโฉนดเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นได้สาบสูญไปเป็นบ้านเรือนตึกแถวไปหมดสิ้น

-โฉนดที่ดินวัดร้างเมื่ออยู่ในการดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจึงมี2ประเภท ได้แก่มีโบราณสถานและไม่มีโบราณสถานเหลืออยู่ ซึ่งมีการจัดการที่ต่างกันในการให้เช่าเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดิน ที่ดินที่มีเจดีย์และหลักฐานเหลืออยู่จึงควรถูกนำมาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ไปตามเส้นทาง โดยจะเป็นการพัฒนาพื้นที่ทั้งวัฒนธรรมเศรษฐกิจ ผังเมืองและเคหการไปในตัว กระตุ้นการลงทุนตลอดเส้นทางที่มีการท่องเที่ยววัดร้างได้อีกทางหนึ่ง

-วัดร้างที่ยังเหลือหลักฐานทั้ง46วัด ปัจจุบันอยู่ในบริบทที่ต่างกัน ทั้งเคหสถาน โรงเรียน สถานที่ราชการ ชุมชน หอพัก และหมู่บ้านจัดสรร ควรได้รับการจำแนกประเภทและที่ตั้ง พร้อมทั้งประเมินศักยภาพเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในเมืองเก่าด้วยรูปแบบต่างๆ พิจารณาทั้งความศักดิ์สิทธิ์ดั้งเดิมและบริบทโดยรอบในปัจจุบัน อาทิเช่นหากเกี่ยวกับการศึกษาควรเน้นการเรียนรู้ หากเป็นชุมชนควรพัฒนาเป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจของชุมชน เป็นต้น โดยมีการแบ่งโซนเพื่อรักษาความศักดิ์สิทธิ์เดิม สร้างพื้นที่ฉนวน และมีพื้นที่สาธารณะโดยรอบเพื่อส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับผู้ใช้ให้พื้นที่วัดนั้นมีชีวิตชีวาไม่ร้างเช่นที่ผ่านมา

-วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีที่ดินของตนเองตามสัดส่วนที่เหลือดั้งเดิม แต่ถูกแบ่งแปลงเพื่อให้เช่าปลูกบ้านเรือนเป็นที่อยู่อาศัยและอาคารถาวรไปเป็นจำนวนมากจนไม่ทราบขอบเขตดั้งเดิมของวัด ดังนั้นการพัฒนาจึงควรพิจาณาเรื่องขอบเขตและพื้นที่ในปัจจุบันรอบเจดีย์ว่าเหลือให้พัฒนาเพียงใด จากการศึกษาพบว่าล้วน

ถูกใช้งานเต็มพื้นที่จนประชิดจากชุมชน ส่วนที่เหลือพื้นที่โล่งให้พัฒนาได้ง่ายมักถูกจัดการเป็นพื้นที่สาธารณะโดยหน่วยงานราชการ ได้แก่ วัดอินทขิลดูแลโดยหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ วัดแสนตาห้อยดูแลโดยหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติ และวัดปันสาทเป็นส่วนหนึ่งของสถานีรถโดยสารแห่งที่1ช้างเผือกมาแต่เดิม ซึ่งทำการพัฒนาได้ง่ายที่สุด

-ส่วนในพื้นที่วัดร้างอื่นควรมีการวางผังการใช้พื้นที่ใหม่และจัดการสัญญาเช่าแต่ละรายให้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น วางแผนยกเลิกสัญญาและขอคืนพื้นที่ไปตามระยะอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาวัดร้างให้เหมาะสมกับการเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่รูปแบบต่างๆตามศักยภาพแต่ละแห่งที่ไม่เหมือนกัน เนื่องจากกฎหมาย ระเบียบ และวิธีการจัดการพื้นที่วัดร้างเดิมของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติได้ล้าสมัยไม่เหมาะกับปัจจุบัน อีกทั้งขาดการติดตามเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดินที่ผิดประเภทและการเช่าช่วง ที่ยังไม่มีมาตรการรองรับการพัฒนาเมืองที่เหมาะสมกับการเป็นเมืองท่องเที่ยว ที่เชื่อมโยงกับผู้คนในปัจจุบันและอนาคตได้

4.5.3.12 วัดร้างคือพื้นที่สีเขียวของเมือง วัดทั้งร้างและไม่ร้างล้วนมีพื้นที่การดูแลของตนที่รวมแล้วกินพื้นที่มากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่เมืองเก่าทั้งหมด หากพัฒนาเพิ่มพื้นที่สีเขียวในวัดทั้งหมดเหล่านี้ย่อมทำให้ลดอุณหภูมิ ฝุ่นละอองและร่มเงาแก่เมืองเก่าได้อีกมหาศาล

-กล่าวเฉพาะพื้นที่วัดที่ปัจจุบันมีการใช้งานเต็มพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นบ้านเรือนราษฎรแต่ละชุมชนมากที่สุด ดังนั้นจึงควรพิจารณาพื้นที่แนวราบให้เป็นสวนสาธารณะระดับต่างๆมากขึ้น ส่วนชุมชนเดิมเมื่อพิจารณาจากสัญญาและการจัดผังใหม่แล้ว สามารถจัดสรรให้อยู่อาศัยในแนวตั้งและคัดกรองผู้เช่าให้ตรงวัตถุประสงค์ดั้งเดิมให้มากที่สุด การใช้ประโยชน์ที่ดินผิดประเภทนำมาซึ่งปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่สั่งสมมานาน การเปิดพื้นที่ที่เคยปิดยากแก่การเข้าถึงจากคนภายนอก ให้เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะที่ส่งเสริมคุณค่าของเจดีย์ต่อการท่องเที่ยวเรียนรู้จะนำประโยชน์สู่คนส่วนใหญ่ได้มากกว่า

-ความสำคัญเร่งด่วนอีกประการหนึ่งได้แก่ จัดการเก็บข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวางแผนและคัดเลือกพื้นที่ในการปรับเปลี่ยนให้เป็นพื้นที่สีเขียวสาธารณะ เนื่องจากการท่องเที่ยวเชียงใหม่ในปี2561-2562 นี้ได้รับผลกระทบจากฝุ่นควันจากการเผาและอุณหภูมิที่สูงขึ้น ทำให้นักท่องเที่ยวชะลอตัวเป็นครั้งแรกในรอบ6ปีและประเพณีสงกรานต์เชียงใหม่ภาคธุรกิจขาดทุนไม่เป็นไปตามเป้าที่ตั้งไว้ การเพิ่มพื้นที่สีเขียวในพื้นที่ที่สามารถทำได้ก่อนอย่างต่อเนื่องจึงควรเป็นมาตรการรองรับในระยะยาว เนื่องจากกายภาพเมืองเชียงใหม่เป็นแอ่งกระทะที่ระบายอากาศเสียได้ช้าตกลงมาค้างบริเวณพื้นที่ท่องเที่ยวแต่ละย่าน มีระยะเวลาที่ยาวนานและหนักขึ้นทุกปี

-วัดร้างทั้ง10ได้ถูกคัดเลือกและวางแผนพัฒนาระยะยาวเป็นพื้นที่สีเขียวในลักษณะต่างๆ ทั้งระดับชุมชน ย่าน และเมือง บางวัดมีพื้นที่กว้างใหญ่มาก เช่นวัดเลาเสียงและวัดธาตุกลาง สามารถพัฒนาเป็น

สวนสาธารณะระดับเมืองเช่นเดียวกับสวนบวกหาดได้ ส่วนวัดที่มีพื้นที่น้อยลงไปตามลำดับให้จัดเป็นสวนสาธารณะระดับชุมชนให้เข้ามาพักผ่อน มีร่มเงาและที่ออกกำลังกายเพื่อผู้สูงอายุ ซึ่งจะเพิ่มจำนวนอย่างทวีคูณในช่วงเวลาอันใกล้นี้ตามการหลักประชากรศาสตร์

4.5.3.13 วัดร้างคือนิทรรศการที่มีชีวิต แสดงพัฒนาการของเจดีย์แต่ละยุคสมัยเช่นเดียวกับพิพิธภัณฑ์ที่มีชีวิตที่ตั้งอยู่ทั่วเมืองให้นักท่องเที่ยวติดตามได้ตามความสนใจ เป็นหลักฐานในสถานที่จริงเพื่อการเห็นภาพรวมประวัติศาสตร์ของทั้งเมืองได้ดีขึ้นเช่นเดียวกับกรุงโรมที่ได้รับการประกาศเป็นมรดกโลกทั้งหมดจึงมีโบราณสถานกระจัดกระจายอยู่โดยรอบ ทำการขุดค้นพัฒนาอย่างต่อเนื่องและติดตั้งป้ายสื่อความหมายให้ทราบว่าเคยเป็นที่ตั้งของอะไรมาก่อน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องระดับเมืองมีหน้าที่พัฒนาโบราณสถานแต่ละแห่งให้รองรับกันอย่างเป็นระบบเชื่อมโยงกันไปจากย่านสู่ย่าน เมื่อเที่ยวสถานที่หลักแล้วมีเวลาเพิ่ม สามารถเที่ยวสถานที่รองใกล้เคียงได้มากขึ้นตามความสะดวกและสนใจของนักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มอีกด้วย

-แต่ละย่านและเขตรับผิดชอบควรทำการสำรวจแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่ให้เหมาะสม เพิ่มการจัดการความรู้ผ่านป้ายสื่อความหมายและฐานข้อมูลการท่องเที่ยวออนไลน์ สิ่งที่ทำได้ทันทีคือเนื้อหาที่อธิบายความสำคัญของแต่ละวัดร้างที่มีผลต่อย่านและเมืองเก่า ต้องอาศัยการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมออกแบบการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์ของถิ่นที่ให้น่าสนใจยิ่งขึ้น อาจใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากการสืบค้นหลักฐานและสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชนแท้ที่อาศัยมาดั้งเดิม เป็นการเก็บข้อมูลใหม่ที่กำลังจะสูญหายไปตามกาลเวลาให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่งด้วยการท่องเที่ยวจากคนนอกพื้นที่

-ข้อมูลจาก10วัดร้างนำร่องมีศักยภาพอธิบายความเป็นมาของเมืองเชียงใหม่ได้เป็นอย่างดี จำเป็นต้องมีการเล่าเรื่องที่สร้างสรรค์ให้เห็นคุณค่าที่มากกว่าแค่ซากปรักหักพัง อาทิเช่นวัดป่าแดงและวัดอินทขิลมีข้อมูลสนับสนุนแน่ชัดถึงความสำคัญระดับเมือง ส่วนวัดที่ข้อมูลไม่แน่ชัดสามารถเล่าเรื่องด้วยคุณค่าต่อพื้นที่ ดังเช่นที่เจดีย์วัดปันสาทเป็นจุดหมายตาที่สำคัญเมื่อมาถึงสถานีรถโดยสารแห่งที่1, วัดธาตุกลาง มีประวัติศาสตร์ไม่แน่ชัดแต่มีสถานะเป็นจุดหมายตาของถนนที่เชื่อมจากเมืองชั้นในสู่ชั้นนอกมาโดยตลอด เป็นต้น ดังนั้นการจัดการพื้นที่คืนเพื่อขุดค้นทางโบราณคดีเพิ่มเติมจึงมีความสำคัญ ทั้งในแง่ประวัติศาสตร์และส่งเสริมจุดแข็งในการท่องเที่ยวได้อย่างทวีคูณอีกด้วย

4.6 สรุป

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์ศักยภาพและวางแผนพัฒนาทางกายภาพ10วัดร้างนำร่อง ล้วนมีวิธีและกระบวนการที่แตกต่างกันออกไปตามบริบทของปัจจุบันและความเป็นวัดดั้งเดิม อีกทั้งยังสัมพันธ์กับปัจจัยทางกฎหมายที่เกี่ยวกับโฉนดที่ดินวัดร้างที่ดูแลโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติและการประกาศเขตโบราณสถานที่ดูแลโดยกรมศิลปากร โดยบางวัดมีคุณค่าได้รับการคุ้มครองจากทั้งสองหน่วยงาน วัดที่ได้รับการ

ประกาศเขตเฉพาะโบราณสถานจะมีอาณาเขตที่น้อยเกินไปสำหรับการขยายพื้นที่โดยรอบออกมา ส่วนวัดที่ถูกออกโฉนดเป็นที่ดินวัดร้างจะได้เปรียบในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า

ในส่วนการบริหารจัดการนั้นจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานสนับสนุนเพิ่มเติมจากนี้อีก ไม่ว่าจะเป็นเทศบาลนครเชียงใหม่และเขตที่รับผิดชอบ ดูแลเรื่องสุขาภิบาลพื้นที่สาธารณะ ความสะอาดและขยะ หากเจดีย์ตั้งอยู่ลึกในที่ดินวัดร้างห่างจากพื้นที่สาธารณะของเทศบาล ความร่วมมือของชุมชนกับเทศบาลจึงเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะพัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้มีคุณภาพดีขึ้น โดยมีมีปัจจัยสำคัญที่วิสัยทัศน์ของหัวหน้าชุมชนและลูกบ้านนั่นเอง

ส่วนการพัฒนาทางกายภาพที่จับต้องได้จริงและประสบความสำเร็จ สามารถวัดผลการพัฒนาได้ตามช่วงเวลา มีการบริหารจัดการครบวงจรทั้งดูแลรักษา จัดหางบประมาณ การประชาสัมพันธ์ และการตลาด สามารถศึกษาได้จากกรณีศึกษาของการฟื้นฟูวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่ของมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ ซึ่งทำอย่างต่อเนื่องและมีทั้งในเขตเมืองเก่า ชนบท และเมืองรองห่างไกลอีกด้วย เป็นตัวอย่างการริเริ่มและพัฒนาเชิงรุกจากหน่วยงานทางพุทธศาสนาเองที่สามารถนำวิธีการไปปรับใช้กับโบราณสถานของแต่ละชุมชนและองค์กรได้เองโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว ซึ่งทรัพยากรไม่เพียงพอที่จะดูแลโบราณสถานแต่ละระดับได้ครบทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดร้างและโบราณสถานที่ถูกจัดลำดับคุณค่าระดับย่านและชุมชน เป็นต้น

บทที่5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากบทที่4 ได้สรุปผลการประเมินศักยภาพแต่ละชุมชนเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่มากที่สุด โดยพิจารณาศักยภาพแต่ละวัด ก่อนทำแผนบริหารจัดการในโครงการย่อยที่2ในขั้นต่อไป ได้แก่

อันดับ1 วัดอินทขิล	พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่1
อันดับ2 วัดปันสาท	พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่1
อันดับ3 วัดแสนตาห้อย	พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่1
อันดับ4 วัดธาตุกลาง	พร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่1
อันดับ5 วัดหนองหล่ม	ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่2
อันดับ6 วัดป่าตาล	(ได้คะแนนเท่ากับวัดป่าอ้อย) ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่2
อันดับ6 วัดป่าอ้อย	(ได้คะแนนเท่ากับวัดป่าตาล) ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานและปรับสภาพแวดล้อมโดยรอบฐานเจดีย์ก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่2
อันดับ7 วัดเชียงของ	ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่2
อันดับ8 วัดเลาเสียง	ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่3
อันดับ9 วัดป่าแดงหลวง	ล้อมรั้วกันเขตโบราณสถานและรื้ออาคารด้านหน้าออกก่อน เป็นวัดนำร่องกลุ่มที่3

ในบทที่5 จะนำข้อสรุปศักยภาพแต่ละวัดมาจัดกลุ่มเพื่อพัฒนาเป็นเครือข่าย ส่งเสริมและใช้ทรัพยากรร่วมกันในการพัฒนาศักยภาพสู่ทางเลือกที่หลากหลายขึ้น โดยไม่ทำแบบแยกส่วนและเลือกเฉพาะวัดที่โดดเด่นที่สุดตามแต่ละหัวข้อได้ดังต่อไปนี้

-<u>ตามบริบทการใช้งานปัจจุบัน</u> ได้แก่ วันอินทขิลและวัดแสนตาห้อย เนื่องจากอยู่ในการดูแลของหน่วยงานราชการเช่นเดียวกัน อีกทั้งสามารถบูรณาการกับหน่วยงานได้

-<u>ตามย่านท่องเที่ยว</u> ได้แก่ วัดป่าแดงและวัดแสนตาห้อย เนื่องจากอยู่หัวและท้ายของถนนสุเทพเชื่อมโยงตั้งแต่ประตูสวนดอก-หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ระหว่างเส้นทางเต็มไปด้วยสถานที่และย่านท่องเที่ยว

มากมาย รวมทั้งหน่วยงานราชการที่สำคัญและมีที่พักนักท่องเที่ยวหนาแน่นเต็มไปด้วยศักยภาพ สถานที่ท่องเที่ยวที่ตั้งอยู่ระหว่าง2วัดนี้ได้แก่ วัดสวนดอก ถนนศิริมังคลาจารย์ ถนนนิมมานเหมินท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และวัดอุโมงค์สวนพุทธธรรม เป็นต้น

-<u>ตามระยะทางจากกลางเมือง</u> โดยพิจารณาจากศูนย์กลางที่วัดอินทขิลบริเวณอนุสาวรีย์สามกษัตริย์ ดังนั้นวัดที่อยู่ใกล้และอยู่ในคูเมืองสี่เหลี่ยมคือวัดที่มีศักยภาพสูงสุด ได้แก่ วัดอินทขิล วัดเชียงของ วัดเลาเสียง วัดหนองหล่ม และวัดแสนตาห้อย เนื่องจากสามารถเดินจากจุดศูนย์กลางเมืองไปเที่ยวได้อย่างสบาย ในระยะไม่เกิน1 กิโลเมตร อีกทั้งระหว่างทางยังเต็มไปด้วยที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้ชิดกันสนับสนุนการเดินและจักรยานเป็นอย่างดี

-<u>ตามทำเลที่ตั้ง</u> ได้แก่ วัดที่มีสถานะเป็นจุดหมายตามาแต่อดีตอย่างต่อเนื่อง อยู่ในการรับรู้จากนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น ไม่เคยมีสิ่งใดบดบัง ได้แก่วัดเชียงของ วัดธาตุกลาง วัดหนองหล่ม และวัดปันสาท ส่วนที่สำคัญรองลงมาได้แก่ วัดป่าตาลตั้งอยู่ลึกในซอยแต่มองเห็นจากถนนใหญ่ และวัดแสนตาห้อยที่เดิมมีต้นไม้ปกคลุมเจดีย์มาโดยตลอด เพิ่งได้รับงบประมาณตัดแต่งต้นไม้เพื่อเปิดมุมมองและติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์ ทำให้เป็นที่รู้จักส่งเสริมบรรยากาศของเมืองเก่าอย่างแท้จริงเมื่อไม่นานมานี้

-<u>ตามถนนหลัก-รอง</u> ได้แก่ วัดที่ตั้งอยู่บนถนนหลักของเมือง วัดอินทขิล วัดธาตุกลาง วัดเชียงของ วัดปันสาท และวัดแสนตาห้อย วัดร้างเหล่านี้เชื่อมโยงสู่การท่องเที่ยวปกติได้ง่าย เป็นที่รู้จัก และทำได้ทันที

-<u>ตามวัดยอดนิยม</u> ได้แก่ วัดอินทขิล-ตรงข้ามวัดอินทขิลสะดือเมืองและมีวิหารพ่อขาวตั้งอยู่กลางถนน เป็นที่จดจำได้ง่าย, วัดธาตุกลาง-ใกล้ทั้งวัดศรีสุพรรรณบนถนนคนเดินวัวลายและวัดยางกวงทางทิศใต้, วัดแสนตาห้อย ใกล้วัดพระสิงห์เพียงข้ามถนนคูเมืองและวัดสวนดอกเมื่อเดินทางมุ่งหน้าทางทิศตะวันตก เป็นต้น

5.1.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

แนวทางการพัฒนาศักยภาพวัดร้าง สามารถพิจารณาได้ทั้งในภาพรวม, แบ่งกลุ่ม, และเป็นรายวัดไป ในภาพรวมคือการคัดเลือกวัดร้าง1ชุดที่เป็นตัวแทนของวัดร้างทั้งหมดในเมืองเก่า ส่วนการแบ่งกลุ่มจะแบ่งตามตัวชี้วัดที่กำหนดขึ้นให้เป็นหมวดหมู่ ส่วนการพิจารณาเป็นรายวัดจะไม่พิจารณาว่าวัดร้างทั้งหมดและย่านเมืองเก่ามีความสัมพันธ์ต่อกันอย่างไร ในผลงานวิจัยนี้ได้เลือกจะผสมกันเพื่อให้เห็นภาพการพัฒนาวัดร้างในองค์รวมมากที่สุด ผ่านการคัดเลือกวัด10วัดผ่านตัวชี้วัดที่มีจุดมุ่งหมายให้เป็นตัวแทนวัดร้างแต่ละกลุ่ม ทำการเลือกอีกครั้งโดยเลือก4วัดร้างที่โดดเด่นพร้อมเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ สามารถประชาสัมพันธ์ให้มาท่องเที่ยวได้ทันที และไม่ขัดแย้งกับผู้ใดผ่านค่าคะแนนสูงสุด ได้แก่ วันอินทขิล วัดปันสาท วัดแสนตาห้อย และวัดธาตุกลาง วัด

กลุ่มนี้จึงควรทดลองประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวนำร่องก่อนเป็นลำดับแรก เพื่อประเมินผลไปใช้กับวัดกลุ่มที่2 ได้ทันท่วงที

ลำดับต่อมาเป็นวัดร้างที่จำเป็นต้องทำสิ่งเร่งด่วนบางประการก่อนจึงค่อยประชาสัมพันธ์ให้มาท่องเที่ยว ได้แก่การล้อมรั้วตามเขตโบราณสถานเพื่อหยุดการคุกคามจากภายนอกทั้งโดยตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ที่เกิดต่อเนื่อง วัดนำร่องกลุ่มที่2ได้แก่ วัดหนองหล่ม ที่มีถนนล้อม3ด้านและถูกจอดรถขนาบเกือบตลอดเวลา, วัดป่าตาล ติดถนนและใช้เป็นที่จอดรถบรรทุกและรถตักดินตลอดเวลา, วัดป่าอ้อย สภาพแวดล้อมต้องได้รับการพัฒนามาก เนื่องจากถูกปิดล้อมประชิดแทบทุกด้าน ฐานเจดีย์ถูกเทปูนทับจนสูงเกินไปอันจะทำให้ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างในระยะยาว อาคารที่ประชิดที่เป็นหอพักคนงานจะต้องแก้ไขให้มีระยะฉนวนให้เหมาะสมเสียก่อน ซึ่งในทางปฏิบัติอาจต้องรอให้สัญญาการเช่ากับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติครบตามเวลาเสียก่อน สันนิษฐานว่าเป็นสัญญาระยะยาว20ปีตามปกติเพื่อให้การก่อสร้างของผู้เช่าคุ้มค่าตามช่วงเวลาการลงทุน และวัดเชียงของ ถูกประชิดทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านทิศเหนือติดทางเดินเท้ามีผู้คนเดินขวักไขว่หนาแน่นจากการเป็นท่าจอดรถโดยสารท้องถิ่นมาอย่างยาวนาน

ลำดับสุดท้าย เป็นกลุ่มวัดที่นอกจากต้องทำรั้วกันเขตโบราณสถานแล้ว จำเป็นต้องรื้ออาคารที่บดบังบางส่วนออกเสียก่อน ได้แก่ วัดเลาเสียง ตั้งอยู่กลางชุมชนติดถนน1ด้าน แต่ละด้านถูกคุกคามทั้งป่ารกและที่พักขยะรีไซเคิล อีกทั้งเป็นที่จอดรถยนต์ประชิดเป็นประจำทุกวัน ทำให้สภาพแวดล้อมยังไม่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวและอาจส่งผลที่ไม่ประทับใจสู่การรีวิว ทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยววัดร้างยิ่งมีอุปสรรคเพิ่มขึ้น ในลำดับสุดท้ายวัดป่าแดงหลวง จำเป็นต้องรื้ออาคารเพิงด้านหน้าออกเสียก่อนเพื่อเปิดทางเข้าสู่องค์เจดีย์ขนาดใหญ่ได้เต็มที่และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวเมื่อแรกเห็น รวมทั้งการตัดแต่งต้นไม้และหญ้าที่ปกคลุมออกเสียก่อน

ดังนั้น10วัดนำร่องในงานวิจัยนี้จึงมีศักยภาพครบถ้วนได้แก่กลุ่มที่1 พร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้ทันที, กลุ่มที่2 พัฒนาบางส่วนก่อน จัดเป็นระยะกลาง, และกลุ่มที่3ท้ายสุด ต้องการการพัฒนามากที่สุด จึงจะพร้อมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมต่อผู้มาเยือน

อย่างไรก็ตามทั้ง10วัดสามารถนำทางไปเที่ยวชมได้ทันทีตามสภาพปัจจุบันกับนักท่องเที่ยวกลุ่มสนใจศิลปวัฒนธรรมเป็นพิเศษและกลุ่มวิชาการที่ต้องการรับรู้ความจริงที่ไม่บิดเบือน ต่างจากนักท่องเที่ยวโดยทั่วไปที่ต้องการการบริหารจัดการเพื่อรองรับให้เกิดความสะดวก ปลอดภัยและประทับใจมากที่สุด ซึ่งต้องใช้เวลาและการวางแผนดำเนินงานรองรับเสียก่อน

ในการสรุปศักยภาพของ10วัดนำร่อง จึงควรสรุป4ประเด็นที่โดดเด่นที่สุดดังต่อไปนี้

5.1.1.1 ศักยภาพปัจจุบัน ทุกวัดล้วนมีศักยภาพมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละด้าน นอกจากควรทราบว่าศักยภาพโดยรวมในปัจจัยต่างๆแล้ว สิ่งที่สำคัญคือการค้นหาศักยภาพที่โดดเด่นที่สุดของแต่ละวัด ทั้ง

เพื่อเป็นเอกลักษณ์และจุดแข็งในการทำแผนประชาสัมพันธ์ แต่ละวัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวควรมีความโดดเด่นอย่างน้อย1อย่างเพื่อให้จดจำได้ง่าย อาทิเช่นวัดอินทขิลโดดเด่นเรื่องรูปทรงของเจดีย์และความเก่าแก่ อีกทั้งเป็นทำเลที่นักท่องเที่ยวทุกคนต้องไปอยู่แล้ว วัดเชียงของโดดเด่นเรื่องถูกขนาบจากอาคารแถวทั้งสองข้างจนเป็นภาพจำเผยแพร่ไปทั่วโลกมาอย่างยาวนาน เป็นต้น

5.1.1.2 การเลือกวัดที่มีศักยภาพ การเลือกวัดที่มีศักยภาพสูงสุดเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ก่อน อาจแบ่งเป็นกลุ่มต่างๆอาทิเช่น

1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องได้ทันทีไม่จำเป็นต้องพัฒนา

2) พัฒนาบางส่วนก่อน

3) ต้องพัฒนามาก

วัดร้างที่พร้อมไปเที่ยวได้ทันทีควรมีการกันเขตโบราณสถานและมีพื้นที่ฉนวนเพียงพอต่อการเริ่มต้น สภาพแวดล้อมได้รับการดูแลอย่างดี มีความปลอดภัย ใกล้วัดยอดนิยมและอยู่บนถนนเส้นหลัก เป็นต้น วัดเหล่านี้จะถูกเลือกเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวนำร่องไปสู่วัดที่มีศักยภาพต่ำกว่าไปตามลำดับ จนในที่สุดวัดที่เสื่อมโทรมขาดการดูแลก็จะได้อานิสงค์ในระยะต่อมาด้วย นำไปสู่การพัฒนาวัดร้างอีกมากเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่อย่างต่อเนื่องในอนาคต

5.1.1.3 การส่งเสริมศักยภาพที่เป็นจุดแข็ง วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดแข็งแตกต่างกันไป ควรตั้งเป้าหมายว่าจุดแข็งของวัดนั้นส่งเสริมการเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่และทำแผนส่งเสริมให้โดดเด่นขึ้นอีกได้อย่างไรบ้าง เป้าหมายของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่นั้นนอกจากเพิ่มปริมาณนักท่องเที่ยวและรายได้แล้วยังควรคำนึงถึงความยั่งยืนและการสื่อความหมายคุณค่าของวัดร้างนั้นต่อเมืองเก่าอีกด้วย ความยั่งยืนของนักท่องเที่ยวสู่การรีวิวและมาเยือนซ้ำ จึงควรสร้างความประทับใจให้เกิดขึ้น เป็นความทรงจำที่ต้องการบอกต่อ อาทิเช่น วัดธาตุกลางและวัดหนองหล่มเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่อยู่ริมถนน การที่ถนนเล็กแคบยิ่งส่งเสริมให้พบเห็นในระยะประชิดผิดจากอาคารโดยรอบอย่างเด่นชัด วัดป่าแดงเป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ท่ามกลางซอยเล็กแคบและบ้านเรือน มีสถาปัตยกรรมปูนปั้นที่โดดเด่นขัดแย้งกับสภาพโดยรอบ เป็นต้น

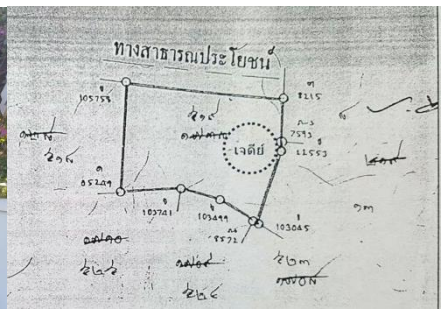
5.1.1.4 การแก้ไขศักยภาพที่เป็นจุดอ่อน วัดร้างแต่ละแห่งล้วนมีจุดอ่อนเช่นกัน เป็นปัจจัยที่ค่าคะแนนต่ำกว่าวัดอื่นในภาพรวม ปัจจัยนี้ควรได้รับการแก้ปัญหาและพัฒนาอย่างเร่งด่วนด้วย จุดอ่อนของวัดร้างในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ส่วนใหญ่พบว่าเป็นเรื่องการถูกบดบังและกรรมสิทธิ์ที่ดินในการขยายพื้นที่พัฒนาในอนาคต วัดร้างเหล่านี้มักตั้งอยู่ในทำเลดีเยี่ยมแต่มีจุดอ่อนเนื่องจากถูกสร้างอาคารประชิดและบดบังจนไม่ถูกรับรู้จากสังคมมาอย่างยาวนาน อีกประเด็นได้แก่ชุมชนโดยรอบวัดร้างที่เป็นชุมชนแท้และเทียมซึ่งมีทัศนคติที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด จุดอ่อนของ10วัดร้างนำร่อง ยกตัวอย่างได้แก่วัดป่าตาลที่ตั้งอยู่ท่ามกลาง

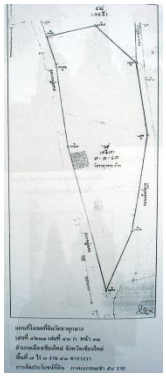
ทำเลธุรกิจ รอบเจดีย์ถูกใช้เป็นที่จอดรถบรรทุกและตักดินที่ส่งผลกระทบกับฐานรากเจดีย์ได้ วัดป่าอ้อยโดนปิดล้อมจากหอพักคนงานแทบทุกด้าน สามารถเข้าชมได้จากตรอกเล็กๆที่เชื่อมจากถนนใหญ่เพียงไม่กี่เมตร เป็นต้น

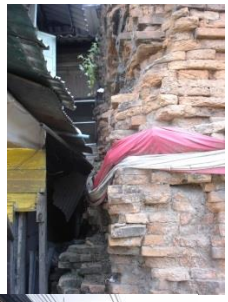
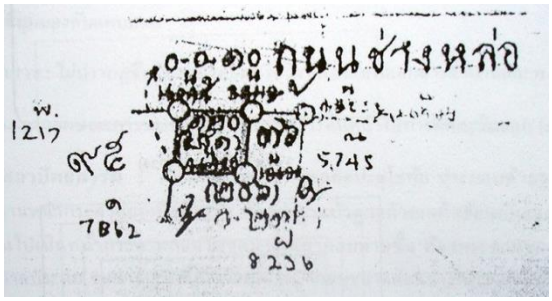
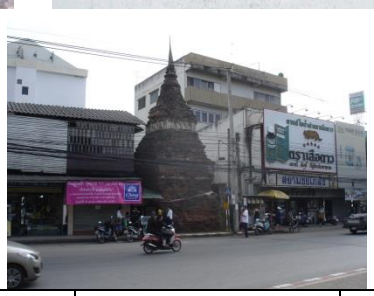
5.1.2 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง

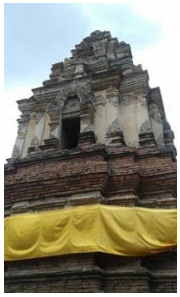
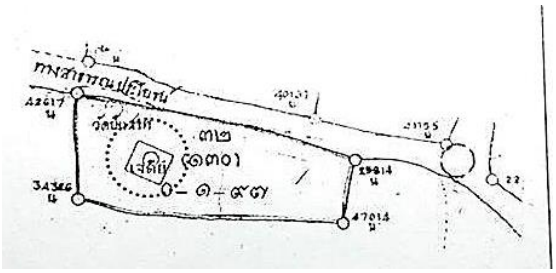
10 วัดนำร่องที่ถูกเลือกจึงสามารถสรุป4แนวทางการพัฒนาศักยภาพได้ดังต่อไปนี้

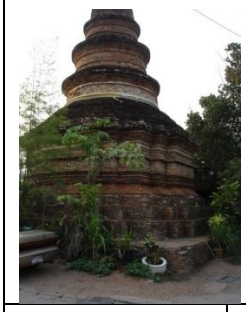
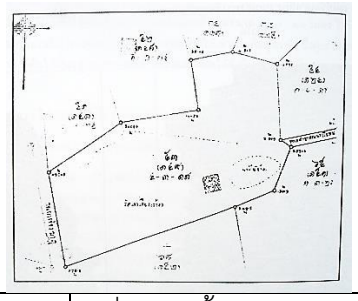
ตารางที่ 5.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง

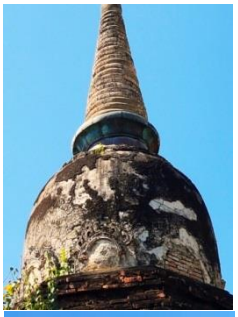
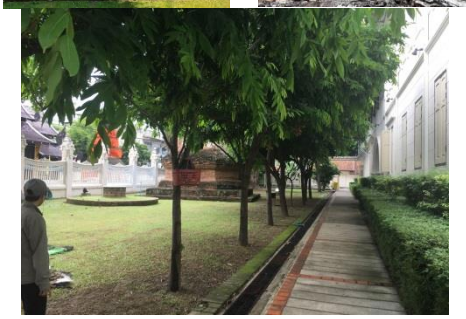
ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
1.วัดป่าแดงหลวง 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเองด้วยพาหนะ2ล้อ -ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps อยู่ก่อนแล้ว	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น -เจดีย์มีขนาดใหญ่ -ใกล้แหล่งที่พักและสถาบันการศึกษา -เชื่อมโยงได้หลายทาง -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	-เน้นการท่องเที่ยววิชาการ -เชื่อมโยงการศึกษากับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่และสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา -ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย	-ถนนเล็กแคบ ให้ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ -รื้อถอนอาคารทรุดโทรมที่บดบังด้านหน้าเจดีย์ออกเพื่อเปิดมุมมอง -ให้ชุมชนโดยรอบเจดีย์ที่ว่างงานดูแลความสะอาดและภูมิทัศน์โดยรอบเจดีย์ให้สามารถเดินรอบได้สะดวก

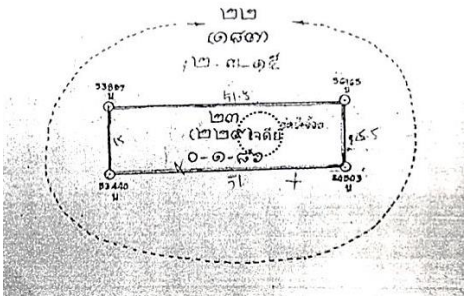
ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
2.วัดธาตุกลาง 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps อยู่ก่อนแล้ว -มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมเองด้วยพาหนะ2ล้อ	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น เป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แห่งเดียวในเมืองเชียงใหม่ -มีอาณาเขตตามโฉนดกว้างขวางมากจนสุดถนนเต็มไปด้วยชุมชน -อยู่ติดถนน เที่ยวชมสะดวกและมีวัดอยู่ตลอดเส้นทาง สร้างเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	-เน้นเส้นทางท่องเที่ยววัดและวัดร้างนอกกำแพงเมือง -ตั้งอยู่ในย่านที่พักและใกล้ถนนคนเดินวันเสาร์ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวที่พักใกล้เคียงมาเยี่ยมชมได้ง่าย -มีขนาดเจดีย์ที่ใหญ่ฐานกว้าง เป็นจุดหมายตาได้อย่างดีเนื่องจากตั้งอยู่ครึ่งทางของถนน -เป็นจุดเซลฟี (Selfies) และเชคอิน (Check-in) ประจำย่านได้	-เป็นถนนที่มีการจราจรพลุกพล่าน ทำให้สัญจรขับผ่านเร็วเกินไป -ไม่มีที่จอดรถ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเที่ยวด้วยพาหนะ4ล้อ -ทำการออกแบบที่จอดจักรยาน

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
3.วัดเชียงของ 	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps อยู่ก่อนแล้ว -มีนักท่องเที่ยวมองเห็นตลอดเวลาเนื่องจากอยู่ในทำเลถนนคนเดิน	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น -สภาพแวดล้อมโดดเด่น -ตั้งอยู่ทำเลที่ดีที่สุดถูกมองเห็นตลอดเวลาทั้งจากการท่องเที่ยวและสัญจรปกติ -เป็นที่จอดรถเมล์ท้องถิ่นมาแต่เดิมทำให้เป็นที่รู้จักกว้างขวาง -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก	-ขอความร่วมมือออกแบบปรับปรุงอาคารประชิดให้มีรูปแบบและสีสันให้กลมกลืนกับเจดีย์ -ทำการเช่าอาคารที่ประชิดเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง -ย้ายจุดจอดรถเมล์ท้องถิ่นให้ไกลออกไป	-มีอาณาเขตตามโฉนดน้อยเกินไปทำให้ถูกประชิดไม่เหมาะสม ควรทำการเช่าอาคารเพื่อปรับปรุงเป็นศูนย์สื่อความหมายเกี่ยวกับวัดร้าง -เน้นการท่องเที่ยวด้วยพาหนะ2ล้อ ให้จอดจักรยานฝั่งตรงข้ามของถนนได้ -ทำการออกแบบที่จอดจักรยาน

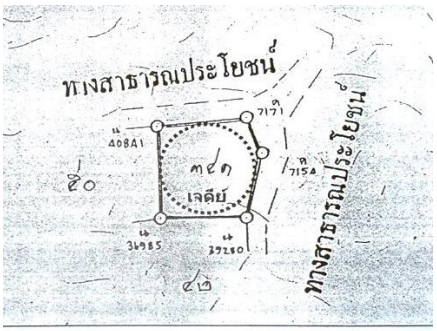
ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
4.วัดปันสาท 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้ -มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน -ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps อยู่ก่อนแล้ว	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น -สภาพแวดล้อมโดดเด่น -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว -มีลายปูนปั้นที่สมบูรณ์ -มีพื้นที่ตามโฉนดมากเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว -ตั้งในบริเวณขนส่งช้างเผือก ทำให้รองรับพาหนะจอดรถได้ครบทุกประเภท -เป็นจุดหมายตาของย่าน นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้	-เน้นเส้นทางท่องเที่ยวบนถนนช้างเผือกได้ เนื่องจากมีวัดร้างหลายแห่งคุ้มค่ากับการมาเยือนตามเส้นทางท่องเที่ยว -ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีและเป็นที่หมายตา จัดไฟส่องสว่างยามค่ำคืนให้สวยงาม สามารถเที่ยวชมกลางคืนได้อย่างปลอดภัยต่างจากที่อื่น -ป้ายสื่อความหมายออกแบบพัฒนาได้อย่างเต็มที่ เนื่องจากมีผู้ใช้งานจำนวนมาก	-อยู่ในย่านการค้ามาแต่เดิม เต็มไปด้วยการสัญจรคับคั่ง ฝุ่นควันและอากาศไม่ส่งเสริม สามารถแทนที่ด้วยการเดิน -ขอความร่วมมืออาคารประชิดให้ปรับปรุงสภาพแวดล้อมโดยรอบเจดีย์ให้ดูใหม่สะอาด จอดรถได้เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว -อาคารแถวที่ถัดไปจากเจดีย์ มีอายุการใช้งานมากและทรุดโทรม อีกทั้งยังตั้งอยู่ในที่ดินวัดร้าง สามารถพิจารณาทุบขยายพื้นที่หรือจัดเป็นอาคารสื่อความหมายเกี่ยวกับวัดปันสาท, ย่าน , และเครือข่ายวัดร้างตามจุดต่างๆได้ทั่วเมืองเก่าเชียงใหม่ได้

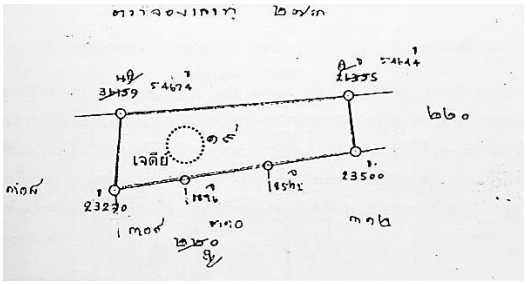
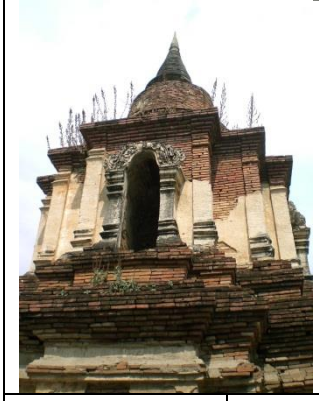
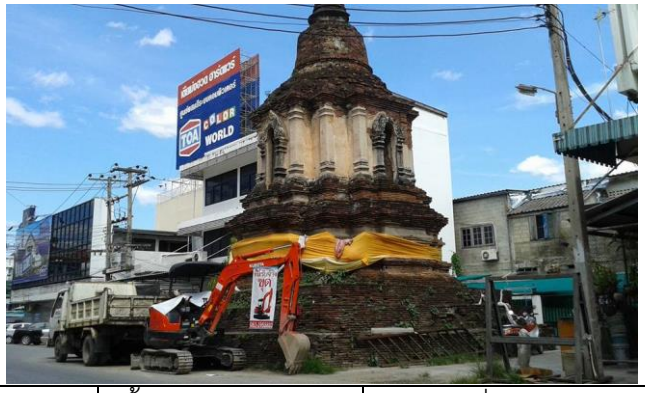
ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
5.วัดเลาเสียง 	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -แวดล้อมด้วยชุมชน	-คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว -ใกล้ย่านที่พักนักท่องเที่ยวและถนนคนเดินวันเสาร์ -เป็นหลักฐานพัฒนาการเจดีย์แบบทรงกลมฐานเหลี่ยม -มีอาณาเขตกว้างขวางพอต่อการพัฒนาเต็มพื้นที่ในอนาคต -การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมหรือรายได้ -ทำให้มีการจัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักพุทธฯให้ดีขึ้น	-เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวกับถนนคนเดินย่านวัวลายวันเสาร์ได้ง่าย -การพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้น	-เนื่องจากตั้งอยู่ในซอยเป็นถนนแคบที่รถยนต์สวนกันได้ยาก ทำการแก้ไขโดยการออกแบบทางเข้าและวัสดุประกอบให้เป็นเอกลักษณ์ เพื่อนำทางเข้ามาสู่เจดีย์ -จัดระเบียบผู้เช่าที่ดินวัดร้างจากสำนักพุทธฯให้เรียบร้อยขึ้น ดูแลการเช่าช่วงและคนต่างด้าวนอกชุมชน ซึ่งทำให้ผู้เช่าใช้สิทธิ์ผิดสัญญาและทำให้ความเป็นชุมชนเดิมเสื่อมลงด้วย อาจเป็นสาเหตุของอาชญากรรมและยาเสพติดได้

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
6.วัดอินทขิล 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีห้องนิทรรศการในหอศิลป์ฯจัดแสดงเกี่ยวกับเจดีย์นี้โดยเฉพาะ -มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน -ค้นหาที่ตั้งได้จาก Google Maps อยู่ก่อนแล้ว	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น -สภาพแวดล้อมโดดเด่น -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	-ปัจจุบันเจดีย์เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ ฝั่งตรงข้ามเป็นวัดอินทขิลเดิมเพียงรั้วกั้น สามารถเพิ่มการสื่อความหมายและเปิดรับนักท่องเที่ยวมากขึ้นจากการเชื้อเชิญให้เข้ามาใช้พื้นที่สีเขียวที่ปรับปรุงใหม่	-จุดอ่อนของเจดีย์นี้คือมักถูกมองข้ามและไม่เป็นที่รู้จักมากนัก ขาดการสื่อความหมายที่ทรงพลังทั้งที่เป็นเจดีย์สำคัญมาตั้งแต่ตั้งเมืองของพญามังราย หอศิลป์ฯ ควรเชิดชูให้เป็นทั้งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำสถานที่และสัญลักษณ์ มีการทำของที่ระลึกและส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เป็นเจดีย์สำคัญประจำเมืองที่พลาดไม่ได้ยามเมื่อมาเมืองเก่าเชียงใหม่

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
7.วัดป่าอ้อย 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ	-รูปทรงโดยรวมยังครบถ้วน -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก	-ตั้งอยู่หลังตึกแถวบนถนนช้างเผือกและตรงข้ามกับอนุสาวรีย์ช้างเผือกซึ่งเป็นทำเลที่มีศักยภาพพัฒนา -ตัวเจดีย์เข้าถึงได้จากหลายเส้นทางทั้งจากถนนหลังและภายในโครงการ	-ถูกปิดล้อมโดยหอพักคนงาน มีสภาพไม่เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เจดีย์มีร่องรอยการขุดเจาะเข้าไปหาสมบัติถึงสามจุด ฐานถูกเทปูนทับ กรมศิลปากรและสำนักพุทธฯควรทบทวนสัญญาเช่าและปรับปรุงสภาพแวดล้อม -พื้นที่ตามโฉนด มีลักษณะสี่เหลี่ยมผืนผ้า เมื่อรื้อถอนอาคารโดยรอบจะพัฒนาเป็นสวนสาธารณะขนาดเล็กเพื่อการท่องเที่ยวได้

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
8.วัดแสนตาห้อย 				
	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีป้ายสื่อความหมายในสภาพใหม่ -มีการจัดไฟส่งเสริมเจดีย์ยามค่ำคืน -มีรั้วและยามดูแลอย่างดี -ต้นไม้ถูกตัดแต่งเปิดให้เห็นเจดีย์จากถนนได้อย่างสมบูรณ์	-คงสภาพทั้งเจดีย์และวิหารทางทิศตะวันออก -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	-ตั้งอยู่ในทำเลที่ดี ถูกมองเห็นจากหลายทิศทาง อีกทั้งเชื่อมต่อกับประตูสวนดอกเพียงเดินข้ามถนน -เชื่อมโยงส้นทางหลักเพื่อการท่องเที่ยวสู่พระธาตุดอยสุเทพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และในกลางเมืองเก่าได้สะดวก -มีพื้นที่ว่างเพียงพอและเหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนได้	-จุดอ่อนคือตั้งอยู่ในเขตรั้วของสถานที่ราชการเป็นที่จอดรถของหอจดหมายเหตุ ทำให้ไม่สามารถเข้าเยี่ยมชมได้สะดวก -ควรออกแบบติดตั้งป้ายสื่อความหมายเชื้อเชิญให้เข้าไปสักการบูชาได้

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
9.วัดหนองหล่ม 	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้ -มีหมุดแสดงเขตโบราณสถาน -มีการสร้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์บริเวณเจดีย์ที่ชุมชนดูแล	-เจดีย์มีขนาดใหญ่มาก สันนิษฐานว่าพื้นที่โดยรอบทั้งหมดจรดคูเมืองล้วนเป็นวัดเดิม -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อย	-ทำเลอยู่ติดกับคูเมืองทิศตะวันออกใกล้กับแจ่งศรีภูมิซึ่งเป็นหลักฐานสำคัญของเมืองเก่า มีศักยภาพพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ -ขนาดของเจดีย์ ทำให้การวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวได้ง่ายและคุ้มค่า	-จุดอ่อนคือการประกาศเขตโบราณสถานน้อยเกินไป ทำให้มีถนนประชิดฐานเจดีย์ทุกด้าน อีกทั้งขาดที่จอดรถ จึงจอดรอบฐานเจดีย์เป็นประจำซึ่งไม่เหมาะสม ควรปิดการจราจรให้ผ่านได้เพียงพาหนะ2ล้อ -สนับสนุนการเดินเข้าเยี่ยมชมให้มากขึ้น จัดบริเวณโดยรอบเจดีย์เป็นพื้นที่ฉนวนโดยการเปลี่ยนถนนให้เป็นพื้นที่สีเขียวตามความเป็นไปได้

ชื่อวัดที่ถูกเลือกเพื่อพัฒนา	แนวทางการพัฒนาศักยภาพ10วัดร้างนำร่อง			
	ศักยภาพปัจจุบัน	การเลือกวัด	การส่งเสริมจุดแข็ง	การแก้ไขจุดอ่อน
10.วัดป่าตาล 	-มีการอนุรักษ์และดูแลรักษาจากกรมศิลปากรตามรอบ -มีป้ายสื่อความหมายสภาพทรุดโทรม ใช้งานไม่ได้	-ประวัติศาสตร์ชัดเจน -รูปแบบศิลปกรรมโดดเด่น -มีรถเมล์RTCผ่านเที่ยวชมแบบ Hop On & Hop Off ได้สะดวก -คงสภาพดีจากการบูรณะเรียบร้อยแล้ว	-ตั้งอยู่ประชิดถนนอีกทั้งห่างจากถนนสำคัญเพียงไม่กี่เมตร สามารถมองเห็นจากถนนหลัก ทำให้มีศักยภาพสูง -ถนนที่ประชิดเจดีย์เป็นเส้นทางลัดสู่อีกย่านของเมืองในช่วงเวลาเร่งด่วนจึงมีการสัญจรคับคั่งต่อเนื่อง เจดีย์จึงถูกเห็นจากชาวเมืองเป็นประจำ ซึ่งง่ายต่อการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วย	-จุดอ่อนที่ควรแก้ไขพัฒนาคือประชิดถนนโดยไม่มีรั้วกั้นและเขตฉนวน ทำให้มีรถบรรทุกและรถขุดมาจอดเป็นประจำ ส่งผลต่อฐานรากเจดีย์และภูมิทัศน์ไม่เหมาะสมอย่างยิ่ง ควรล้อมรั้วและขอคืนถนนบางส่วนและกันเขตตลอดแนวเจดีย์ให้เป็นพื้นที่สีเขียวเพื่อการท่องเที่ยว

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 ระบบการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างอย่างต่อเนื่อง Deming circle(PDCA)

จากการศึกษาพบว่าการประเมินศักยภาพของวัดร้างเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่นั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการสำหรับการเริ่มต้น ด้วยทรัพยากรที่จำกัดจึงจำเป็นต้องเลือกที่มีศักยภาพสูงสุดและบางวัดที่เป็นตัวแทนนำร่องมาพัฒนาก่อน โครงการส่วนใหญ่จึงทำการพัฒนาและขาดการติดตามวัดผลความสำเร็จโครงการเนื่องจากเลยช่วงเวลาไปแล้ว การพัฒนาวัดร้างมีจำนวนมากและหลากหลายในบริบทจึงจำเป็นต้องทำเป็นโครงการอย่างต่อเนื่องและส่งเสริมแต่ละชุมชนเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกันไปปรับใช้ อีกทั้งยังมีอุปสรรคเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและปรับตัวให้เข้ากับการท่องเที่ยวสมัยใหม่ ซึ่งมีเครื่องมือและพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต่างออกไปจากเดิมมาก งานวิจัยนี้จึงเสนอการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพอย่างต่อเนื่องตามแนวแต่ละปัจจัยดังต่อไปนี้

ตารางที่5.2 การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยววัดร้างอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัย	**1.PLAN <u>ก่อน</u>การพัฒนา** ➡ -วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน,และความคาดหวัง	**2.DO ระหว่างการพัฒนา** ⬇ -นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน, และความคาดหวัง
ทำเล	-เลือกวัดร้างที่ตั้งอยู่ในทำเลที่ดีที่สุดก่อน -ลงพื้นที่สำรวจตำแหน่งขอบเขตและหมุดโฉนด -วางแผนการพัฒนาผ่านมุมมองการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์และเคหการ และการตลาดเพื่อการท่องเที่ยว	-พัฒนาให้เชื่อมกับทำเลเพื่อดึงศักยภาพออกมาใช้ให้มากที่สุด -พัฒนาไม่ให้ถูกบดบัง เปิดมุมมองเชื่อมโยงกับผู้คนให้มากที่สุด -ดำเนินการผ่านมุมมองการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ พิจารณาการลงทุนที่ส่งเสริมคุณค่าของการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ท่องเที่ยวได้
กรรมสิทธิ์ที่ดิน	-เลือกวัดร้างที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินต่อขยายได้มากก่อน -ติดตามสัญญาเช่าบนที่ดินกรรมสิทธิ์ -พิจาณาวางแผนผ่านมุมมองของเคหการ	-พัฒนาวัดที่พร้อมทำได้ทันทีก่อน จากการที่ถูกเว้นระยะฉนวนไว้ -ติดตามสัญญาเช่าที่ดินตามรัศมีรอบเจดีย์ออกมา เลือกดำเนินการที่ประชิดเจดีย์เพื่อขอพื้นที่คืนก่อนไปตามลำดับ -ทำการวางผังจัดโซนใหม่ ได้แก่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์-พื้นที่ฉนวน-พื้นที่สาธารณะ
สถาปัตยกรรมโดดเด่น	-เลือกวัดร้างที่มีสถาปัตยกรรมโดดเด่นเอกลักษณ์ และมีสภาพสมบูรณ์มากที่สุดก่อน -ทำรังวัด	-ซ่อมแซมและอนุรักษ์เพิ่มเติมในวัดที่พร้อมที่สุดก่อนไปตามลำดับ ทั้งความทรุดโทรมและคุณค่า -ให้ผู้รู้และหัวหน้าชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลซ่อมแซม -ทำการเก็บข้อมูลถ่ายทำสารคดีเพื่อการค้นคว้าและการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
ประวัติศาสตร์กับเมืองเก่า	-เลือกวัดร้างที่มีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับเมืองเก่าอย่างชัดเจนในเอกสารต่างๆก่อน -พิจารณาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เช่น มีหน้าที่เกี่ยวกับเมือง เป็นชื่อเรียกของย่าน เกี่ยวข้องกับกษัตริย์และชัยภูมิที่โดดเด่น เป็นต้น -ค้นเอกสารพับสาที่เกี่ยวข้อง จนถึงการ	-ค้นคว้าเอกสารประวัติศาสตร์และรายละเอียดเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลอื่น เช่นเอกสารจากต่างประเทศและข้อมูลการขุดค้นค้นทางโบราณคดีใหม่บริเวณข้างเคียง -เก็บข้อมูลสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชน -เก็บข้อมูลจากการขุดค้นทางโบราณคดีในพื้นที่จากการรื้อถอนอาคารที่บดบังและคุกคามออก

ปัจจัย	1.PLAN ก่อนการพัฒนา ➡ -วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน,และความคาดหวัง	2.DO ระหว่างการพัฒนา ⬇ -นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน, และความคาดหวัง
	สัมภาษณ์	เพื่อทำการพัฒนาพื้นที่ต่อไปตามกระบวนการของกรมศิลปากร
คณะศรัทธาสนับสนุน	-เลือกวัดร้างที่มีชุมชนพร้อมที่จะช่วยเหลือพัฒนา รู้สึกเป็นเจ้าของผูกพันก่อน -ชุมชนแท้โดยรอบและวัดใหญ่ใกล้เคียง -ชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนเทียมที่เกิดจากการเช่า	-ประสานงานคณะศรัทธาจากชุมชนที่มีความพร้อม เพื่อเตรียมจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลและเป็นวาระในการประชุม -ให้มีการจ้างงานในชุมชน และอุดหนุนร้านค้าวัสดุก่อสร้างในชุมชนก่อน -ประสานงานเครือข่ายวัดร้างใกล้เคียงและขอความอนุเคราะห์วัดดังที่ใกล้ที่สุด
อุปสงค์นักท่องเที่ยว	-อุปสงค์เดิมนักท่องเที่ยวที่มาพักในเมืองเก่าเชียงใหม่คือมาเที่ยวชมวัดเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว -สอบถามความต้องการเที่ยววัดร้างเพิ่มเติมใกล้เคียงกับที่พักและวัดดัง -พิจารณาวางแผนจากการตลาดและการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว	-ส่งเสริมให้เกิดอุปสงค์นักท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องผ่านความร่วมมือกับบริษัททัวร์และเครือข่ายธุรกิจที่พักที่ใกล้เคียงกับวัดร้างแต่ละแห่ง -ขอการสนับสนุนงบประมาณพัฒนาจากผู้ประกอบธุรกิจเอกชนโดยรอบ ให้มีช่องทางลดหย่อนภาษีและป้ายโฆษณาให้เช่นเดียวกับการทำบุญ -มีการทำวัตถุมงคลเพื่อจัดตั้งกองทุนดูแลวัดร้างที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่แต่ละวัด
เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว	-เลือกวัดที่ร้างที่ตั้งอยู่ใกล้วัดยอดนิยม ถนนและเส้นทางท่องเที่ยวที่สื่อรีวิวแนะนำก่อนอาทิเช่น street food, walking tour, must do&see, และ Micherin stars เป็นต้น -ประเมินว่าเชื่อมโยงกับธีมการท่องเที่ยวอะไรได้บ้าง เช่นประวัติศาสตร์และ9วัดศักดิ์สิทธิ์ที่สาบสูญ เป็นต้น -พิจารณาวางแผนจากการตลาดและการสื่อความหมายเพื่อการท่องเที่ยว ว่าเชื่อมโยงกับเส้นทางเดิมได้อย่างไรบ้าง	-เปิดมุมมองโดยการรื้อย้ายสิ่งบดบังให้สามารถมองเห็นได้จากถนนหลัก -พัฒนาภูมิทัศน์ให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวโดยทั่วไป ได้แก่ ไฟส่องสว่าง ความปลอดภัย และความสะอาดเป็นต้น -ทำป้ายสื่อความหมายนำทาง -เชื่อมโยงข้อมูลกับบริษัททัวร์และที่พักโดยรอบ

ปัจจัย	1.PLAN <u>ก่อน</u>การพัฒนา ➡ -วางแผนจากข้อมูล, ตั้งสมมติฐาน,และความคาดหวัง	2.DO ระหว่างการพัฒนา ⬇ -นำข้อมูลมาใช้จริง, พิสูจน์สมมติฐาน, และความคาดหวัง
การปรับตัวสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยว	-เลือกวัดร้างที่บริบทโดยรอบมีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวอยู่แล้วก่อน เช่นป้ายสื่อความหมาย, ทางจักรยาน, ที่พักนักท่องเที่ยวแบบเกสเฮ้าท์และโฮสเทล -ความพร้อมบริบทรอบวัดร้าง	-เพิ่มเติมสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงจากเมืองเก่าสู่วัดร้างแต่ละแห่ง อาทิเช่นป้ายสื่อความหมาย ทางจักรยาน ฟุตบาท คุณภาพถนน ไฟส่องสว่างตลอดทางและที่จอดจักรยาน เป็นต้น -สิ่งจำเป็นในเบื้องต้นได้แก่ป้ายสื่อความหมาย ความสะอาดเรียบร้อย และความปลอดภัย
ปัจจัย	⬆ **4. ACT การพัฒนาครั้งใหม่** **-**พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน **-**พัฒนาเพิ่มหรือหาที่ใหม่	⬅ **3.CHECK <u>หลัง</u>การพัฒนา** -ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน, และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)
ทำเล	-ประเมินว่าวัดร้างที่ทำการพัฒนาแล้วได้ใช้ศักยภาพทำเลเต็มประสิทธิภาพหรือยัง ทั้งทางกายภาพและกิจกรรมตามปฏิทินวัฒนธรรมและฤดูการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กัน อาทิเช่นช่วงเวลาการใส่ขันดอกของวัดเจดีย์หลวง วัดร้างในทำเลเดียวกันได้มีส่วนร่วมหรือไม่ เป็นต้น	-การเปิดมุมมอง รื้อถอนอาคารที่บดบังออกทำให้มีผู้มาเยือนมากขึ้น -ประเมินอาคารโดยรอบที่รื้อถอนออกเพิ่มได้ในระยะต่อไปอย่างต่อเนื่อง -เชื่อมโยงกิจกรรมที่ทำเลนั้นโดดเด่นว่าได้เข้าร่วมหรือยัง อาทิเช่น อยู่ใกล้ถนนคนเดิน เป็นต้น
กรรมสิทธิ์ที่ดิน	-ติดตามผลเรื่องกรรมสิทธิ์ที่ดินและสัญญาผู้เช่า -พิจารณาขอคืนพื้นที่ตามการจัดโซนใหม่อย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางเคหการ อาทิเช่น ยกเลิกสัญญา ไม่ต่อสัญญา และสร้างที่พักใหม่ให้ไปอยู่รวมกันเพื่อให้ได้ที่ว่างรอบเจดีย์มากขึ้น เป็นต้น -ดำเนินการต่อเนื่องไปตามระยะภาพใต้ผังแม่บทเดียวกัน	-ติดตามสัญญาเช่าจากรอบเจดีย์แต่ละสัญญาว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์เดิมหรือไม่ คัดกรองและพิจารณาจัดระเบียบผู้เช่า วางแผนระยะยาวแต่ละระยะในการบอกเลิกสัญญาเพื่อขอพื้นที่คืนเพื่อเป็นระยะฉนวน -พิจารณากรรมสิทธิ์ที่ดินให้เป็นไปตามการจัดโซนวางผังใหม่ ติดตามความก้าวหน้า

ปัจจัย	⬆ 4. ACT การพัฒนาครั้งใหม่ -พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน -พัฒนาเพิ่มหรือหาที่ใหม่	⬅ 3.CHECK <u>หลัง</u>การพัฒนา -ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน, และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)
สถาปัตยกรรมโดดเด่น	-เมื่อได้พื้นที่คืนมาโดยรอบเจดีย์อย่างต่อเนื่อง ให้ทำการขุดค้นแต่ละวัดร้างเพื่อเก็บข้อมูลและแสวงหาจุดแข็งเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ เช่น ฐานรากวิหารใต้ดินที่มีการวางผังและเทคนิคพิเศษที่โดดเด่น เป็นต้น	-ติดตามคุณภาพงานซ่อมและความคงทนรูปแบบและวัสดุเป็นแบบดั้งเดิมตามกฎบัตรหรือไม่ รวมถึงติดตามคุณภาพงานทำความสะอาดและวัชพืชตามรอบ
ประวัติศาสตร์กับเมืองเก่า	-หากวัดร้างนำร่องทั้ง10ดำเนินการได้พร้อมกัน ทั้งการพัฒนาทางกายภาพและการขุดค้นทางโบราณคดีเพิ่มเติมในเฟสแรก ย่อมเพิ่มมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าได้อีกมาก -ส่งเสริมการพัฒนาวัดร้างจากเส้นทางการเดินและจักรยานที่เพิ่มรายละเอียดให้ดีขึ้นและสภาพใหม่เสมอ เพื่อแก้ทัศนคติที่มีต่อวัดร้างเสียใหม่	-ตรวจสอบและค้นคว้าข้อมูลที่เข้ามาใหม่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลกับหน่วยงานต่างๆ ส่งเสริมให้เกิดความรู้ใหม่ของย่านนั้นที่สัมพันธ์กับเมืองเก่าแต่ละสมัยได้เพิ่มขึ้นหรือไม่และอย่างไรบ้าง -ต่อยอดข้อมูลเดิมจากข้อมูลใหม่ที่ได้จากการกรณีศึกษาทั้งในและต่างประเทศ
คณะศรัทธาสนับสนุน	-คณะศรัทธาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของแต่ละชุมชนอย่างต่อเนื่อง เกิดองค์ความรู้ในการส่งเสริมศักยภาพวัดร้างของชุมชนตนได้ดีขึ้น จนสามารถเผยแพร่ความรู้สู่ชุมชนที่ยังไม่ได้พัฒนาเป็นพี่เลี้ยงต่อไปได้ไม่สิ้นสุด	-ก่อตั้งเครือข่ายการพัฒนาวัดร้างนำร่องเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ประสบการณ์ -มีการจัดอบรมและศึกษาดูงานซึ่งกันและกันโดยเริ่มจากในชุมชนใกล้เคียงและขยายสู่ภาคเหนือและทั่วประเทศ เนื่องจากวัดร้างแต่ละจังหวัดจำนวนมาก -จัดตั้งในรูปเครือข่ายและมูลนิธิที่บริหารงานผ่านคณะศรัทธาแต่ละชุมชน มิใช่องค์กรของรัฐ
อุปสงค์นักท่องเที่ยว	-ต่อยอดอุปสงค์เดิมของนักท่องเที่ยวที่เที่ยววัดของกลุ่มทั่วไปและกลุ่มสนใจเฉพาะเชื่อมโยงวัดปกติและวัดร้าง โปรโมท “การร้าง” ทางประวัติศาสตร์ให้เป็นจุดแข็งทางการท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์หาดูได้ยากของเมืองเก่าเชียงใหม่ -สร้างอุปสงค์เรื่องปรากฏการณ์วัดร้างเพิ่มให้	-ติดตามผลรับฟังความเห็นจากที่พักและบริษัทนำเที่ยวใกล้เคียงในการเชื่อมโยงเข้ากับแผนการท่องเที่ยวเดิมว่าได้ผลตอบรับอย่างไร -นำผลมาออกแบบเส้นทางท่องเที่ยววัดร้างเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นตามกลุ่มเป้าหมายและแผนการเที่ยวของบริษัทนำเที่ยว

ปัจจัย	⬆ 4. ACT การพัฒนาครั้งใหม่ -พัฒนาปรับแก้ข้อผิดพลาดจากครั้งก่อน -พัฒนาเพิ่มหรือหาที่ใหม่	⬅ 3.CHECK <u>หลัง</u>การพัฒนา -ประเมินคุณภาพข้อมูล, สมมติฐาน, และความคาดหวัง (เกินหวัง-สมหวัง-ผิดหวัง)
	สำเร็จ เน้นความคาดไม่ถึงและประทับใจ เพื่อการแชร์และริวิวออกไปในวงกว้าง	
เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว	-วัดผลการเชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวจากสื่อโซเชียลรีวิว ว่าได้รับผลตอบรับอย่างไร -ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยวเส้นทางวัดร้างผ่านคลิปและรีวิวที่มีร้านอาหารและช้อปปิ้งส่งเสริมตลอดรายการ -ทำการส่งเสริมการท่องเที่ยววัดร้างผ่านการถ่ายแบบและคลิปรีวิวโดยตั้งเป้าที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ไม่ว่าจะจีนและตะวันตก	-พิจารณาการเที่ยวด้วยตนเองและไกด์นำเที่ยว -พิจารณาพฤติกรรมและผลตอบรับจากนักท่องเที่ยวเมื่อพัฒนาเสร็จแล้วและเริ่มมีนักท่องเที่ยวมาเยือนมากขึ้น -นำข้อมูลเส้นทางท่องเที่ยวของบริษัทนำเที่ยวมาวิเคราะห์เส้นทางที่เชื่อมกับวัดร้าง
การปรับตัวสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยว	-พิจารณาการเพิ่มพื้นที่สีเขียวและร่มเงาในพื้นที่พัฒนาของวัดร้างที่เชื่อมโยงกับเส้นทางท่องเที่ยวเมืองเก่าทั้งการเดินและจักรยานให้มีร่มเงาเหมาะสมมากขึ้นในแต่ละปี -เนื่องจากสนับสนุนการเดินและจักรยานเป็นหลัก เส้นทางท่องเที่ยวได้พัฒนาคุณภาพถนนและจราจรเพียงพอหรือยัง	-เมื่อวัดร้างนำร่องถูกพัฒนาพร้อมรับนักท่องเที่ยว วัดผลว่าสิ่งอำนวยความสะดวกได้ถูกใช้เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าให้มีคุณค่าและประสิทธิภาพขึ้นหรือไม่และอย่างไร อาทิเช่นไฟส่องสว่างและทางลาดคนพิการ เส้นทางจักรยานมีผู้ใช้และสภาพพร้อมใช้หรือไม่ จะพัฒนาให้ดีขึ้นได้อย่างไรอีกบ้าง

จากตารางได้แสดงถึงหลักการในการส่งเสริมปัจจัยแต่ละด้านอย่างต่อเนื่องและมุ่งไปข้างหน้าจนกว่าจะประสบความสำเร็จแต่ละวัด รวมไปถึงการส่งเสริมกันและกันให้สำเร็จและเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีอีกด้วย

ดังนั้นเมื่อนำแนวคิดมาปรับใช้กับ10วัดร่องจึงอธิบายตามลำดับวัดร้างที่มีศักยภาพสูงสุดและโดดเด่นตามลำดับได้ดังนี้

อันดับที่1 ศักยภาพเรื่องทำเลและจุดหมายตา

วัดธาตุกลาง ได้แก่ เป็นเจดีย์ขนาดใหญ่ที่อยู่กลางเส้นทางที่เชื่อมกำแพงเมืองชั้นกับชั้นนอก มีศักยภาพพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ทันที เพียงจัดภูมิทัศน์โดยรอบให้สะอาดและมีมาตรการไม่ให้รถยนต์ของคนในพื้นที่ขึ้นไปจอดบนฟุตบาทบดบังฐานเจดีย์อีกต่อไป ในอนาคตเมื่อมีงบประมาณสนับสนุนจึงค่อยเพิ่มเครื่องออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเพิ่มเติม

วัดเชียงของ ได้แก่ เป็นเจดีย์ที่มีเอกลักษณ์และเป็นที่จดจำมาอย่างยาวนาน การพัฒนาทางกายภาพเพื่อเสริมศักยภาพยิ่งขึ้นได้แก่การหามาตรการให้เจดีย์ปราศจากรถบดบัง จัดทำรั้วป้องกันและทำให้เจดีย์เดินได้โดยรอบเข้าไปศึกษาและซ่อมบำรุง รวมทั้งจัดระเบียบสายไฟด้านหน้า เมื่อมีความพร้อมมากขึ้นจึงค่อยพัฒนาทางด้านข้างและโดยรอบในระยะยาวต่อไป

วัดปันสาท ได้แก่ เป็นเจดีย์ที่มีความพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวในทุกด้าน เคยได้รับเลือกให้ปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบทั้งการทำรั้ว ย้ายหม้อแปลงไฟฟ้าและติดตั้งไฟสปอร์ตไลท์เพื่อเสริมความงามให้เจดีย์ยามค่ำคืน ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมขาดการดูแล การพัฒนาเพื่อเสริมศักยภาพจึงสามารถทำการปรับปรุงภูมิทัศน์โดยรอบให้สะอาดใหม่ รวมทั้งซ่อมแซมป้ายสื่อความหมายและระบบไฟให้ใช้การได้ เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อการท่องเที่ยวได้ทันที

วัดแสนตาห้อย ได้แก่ ปัจจุบันมีความพร้อมทุกด้าน ต้นไม้ขนาดใหญ่ที่ปกคลุมเพิ่งถูกตัดแต่งเพื่อให้เจดีย์ถูกมองเห็น มีการพัฒนาทางภูมิทัศน์อย่างดีพร้อมป้ายสื่อความหมายและไฟสปอร์ตไลท์ยามค่ำคืน สามารถเที่ยวชมได้ในเวลาราชการและมีที่จอดรถรองรับ ทำป้ายสื่อความหมายเชื้อเชิญให้เข้าไปสักการะเยี่ยมชมได้

วัดหนองหล่ม ได้แก่ การมีศักยภาพด้านทำเล ขนาด และอยู่ในย่านที่พักนักท่องเที่ยวอยู่แล้ว การพัฒนาเพื่อส่งเสริมศักยภาพเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่โดยเร่งด่วนได้แก่ การล้อมรั้วรอบเขตโบราณสถานตามหมุดโฉนดและมีมาตรการห้ามรถจอดรอบฐานเจดีย์อีกต่อไป นอกจากจะทำให้ทางสัญจรแคบลงแล้ว ยังเป็นการทำลายโบราณสถานโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์เป็นประจำวันทุกอีกด้วย ในอนาคตเมื่อมีความพร้อมและเห็นชอบตรงกันมากขึ้น เสนอให้ปิดการเดินรถยนต์ผ่านบริเวณรอบเจดีย์ ให้ผ่านโดยการเดินและจักรยาน หรือต่อรองให้รถยนต์ผ่านได้เป็นบางเวลาเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม นักท่องเที่ยวจะสามารถมาเยี่ยมชมวัดหนองหล่มได้ปลอดภัยและบรรยากาศเหมาะสมกับการเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์มากยิ่งขึ้น

อันดับที่2 ศักยภาพเรื่องคุณค่ามรดกทางสถาปัตยกรรม

วัดป่าแดงหลวง ได้แก่ รื้อย้ายอาคารที่บดบังด้านติดถนนออกเป็นลำดับแรก เนื่องจากไม่ถาวรรื้อถอนได้ง่าย เพิ่มที่จอดจักรยานและป้ายสื่อความหมายได้ทันที

วัดอินทขิล ได้แก่ รั้วของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ แม้จะเป็นรั้วโปร่งแต่เนื่องจากเป็นสถานที่ราชการจึงมักถูกมองข้ามและห่างเหินจากผู้สัญจรทั่วไป ทั้งยังขาดการสื่อความหมายต่อผู้ชมทั้งที่มีศักยภาพสูงครบทุกด้าน เป็นส่วนหนึ่งของหอศิลป์ที่ควรส่งเสริมให้เป็น “สิ่งที่ต้องดู”(Must see) ถ้าพลาดแล้วจะเหมือนไม่ได้ชมหอศิลป์อย่างแท้จริง เป็นต้น

ดังนั้นทางเลือกจึงได้แก่การสื่อความหมายให้ทราบจากนอกรั้วและแผ่นพับของหอศิลป์ อีกทางเลือกหนึ่งได้แก่การปรับให้พื้นที่โดยรอบเจดีย์มีลักษณะแบบสวนสาธารณะ ต้อนรับนักท่องเที่ยวและคนทั่วไปได้พักผ่อนหย่อนใจ จัดเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับทุกคนโดยคงการดูแลรักษาจากเทศบาลนครเมืองเชียงใหม่ผ่านทางหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ต่อไป วัดอินทขิลเป็นวัดร้างที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยศักยภาพทุกด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งทำเลและสภาพแวดล้อม สามารถส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ทันที

วัดป่าตาล ได้แก่ การถูกบดบังจากรถขนดินและรถบรรทุกโดยรอบเป็นประจำ การบดบังลักษณะนี้เป็นลักษณะชั่วคราวไม่ถาวร สามารถย้ายที่จอดรถไปที่อื่นได้จากการขอความร่วมมือ อีกวิธีหนึ่งได้แก่การล้อมรั้วเพื่อไม่ให้การจราจรเข้าใกล้ฐานเจดีย์และไม่มีที่เหลือพอสำหรับจอดรถได้ สามารถออกแบบเป็นรั้วเหล็กผสมฐานก่ออิฐแบบมาตรฐาน หรือใช้ภูมิทัศน์ในการทำแนวรั้วกั้นด้วยไม้ทรงพุ่มระดับเอว สามารถทำให้หนาได้ตามต้องการและเป็นแนวกันชนไปในตัว

อันดับที่3 ศักยภาพเรื่องการพัฒนาชุมชน

วัดเลาเสียง ได้แก่ เป็นวัดที่มีโฉนดที่ดินกว้างขวาง เป็นเจดีย์ที่เข้าถึงได้จากการเข้าซอย เหมาะกับการเดินและจักรยานเนื่องจากไม่ไกลจากถนนใหญ่ ต้องมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สะอาดและเพิ่มรั้วกันเขตโบราณสถานให้ชัดเจน เพิ่มป้ายสื่อความหมายและไฟส่องสว่างที่ตัวเจดีย์และปากทางเข้า ส่งเสริมบรรยากาศโดยปรับใช้วัสดุที่มีความพิเศษ สร้างเอกลักษณ์ให้แตกต่างจากบริเวณโดยรอบตลอดเส้นทางสู่วัดร้างให้มีความพิเศษเพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในชุมชนได้ดีขึ้น การมีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้าไปมากขึ้นในแต่ละวันจะทำให้พื้นที่มีชีวิตชีวาขึ้น อีกทั้งถูกพัฒนาโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางอ้อมผ่านการรีวิวและแชร์บนสื่อออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัดป่าอ้อย ได้แก่ การถูกปิดล้อมจากทุกด้านด้วยหอพัก อีกทั้งทางออกสู่ถนนช้างเผือกเป็นเพียงตรอกแคบๆ ไม่สามารถมองเห็นเจดีย์ได้จากบริเวณถนนหลัก จึงมีทางเลือกตามลำดับเพื่อการปฏิบัติ ดังนี้

- ขอพื้นที่คืนเพื่อพัฒนาจากโดยรอบเจดีย์ถึงอาคารแถวติดถนนที่เคยเป็นหน้าวัดเดิม

- หากไม่สามารถซื้อได้เสนอให้ทำการเช่าเพื่อทำเป็นศูนย์เรียนรู้ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยววัดร้างย่านช้างเผือก

- หากไม่สามารถเช่าอาคารด้านติดถนนได้ เสนอให้ติดป้ายสื่อความหมายด้านหน้าอาคารแทนป้ายโฆษณา เพื่อให้นักท่องเที่ยวบุคคลทั่วไปสามารถทราบที่ตั้งและแวะเข้าชมเจดีย์จากปากตรอกได้

5.2.2 การตอบวัตถุประสงค์โครงการ

5.2.2.1 เพื่อศึกษาศักยภาพการพัฒนาวัดร้างของแต่ละชุมชนให้เชื่อมโยงกันในลักษณะเส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่

-สามารถเชื่อมโยงกันได้ทั้งทางกายภาพและคุณค่าในด้านต่างๆ อาทิเช่น ประวัติศาสตร์ ระยะทาง และความสำคัญต่อย่านมาแต่เดิม เป็นต้น

-วัดร้างแต่ละแห่งกระจายตัว สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เส้นทางสัญจรและวัดดังที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมได้ เนื่องจากแต่ละแห่งใกล้กันหมด

-แต่ละชุมชนล้วนมีเอกลักษณ์ ชุมชนแท้และชุมชนเทียมควรได้รับการพิจารณาด้วย

5.2.2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ

จากการศึกษาข้อมูลจากตารางที่4.5 ที่แสดงอุปสงค์และอุปทานของพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า

-พฤติกรรมนักท่องเที่ยวมีทั้งกลุ่มทั่วไปและความสนใจเฉพาะ ชาวต่างชาติส่วนใหญ่นิยมพักและเที่ยวใจกลางเมืองด้วยการเดินเป็นหลัก กลุ่มทั่วไปเลือกมาพักผ่อนโดยไม่วางแผนการเที่ยวมากนัก โดยค้นข้อมูลส่วนใหญ่จากระบบออนไลน์

-นักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะมีจำนวนน้อยกว่า โดยจะมีความสนใจหลักอยู่แล้ว เช่น ศิลปวัฒนธรรม อัตลักษณ์เชียงใหม่ สปา การผจญภัย หรือธรรมชาติ เป็นกลุ่มที่มาเชียงใหม่แล้วอย่างน้อย1 ครั้งในลักษณะการมาเยือนซ้ำเชิงคุณภาพมากขึ้น(Revisit)

-การเตรียมความพร้อมสำหรับนักท่องเที่ยวกลุ่มความสนใจเฉพาะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งวัดร้างเป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งนั้น ควรเชื่อมโยงการสื่อความหมายมากขึ้นจากฐานข้อมูลออนไลน์และวัดสำคัญที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมให้มากขึ้น เพิ่มการใช้ภาษาสากลในฐานข้อมูลต่างๆ ณ ที่จริงแต่ละแห่ง รวมถึงเชื่อมโยงข้อมูลสู่ระบบออนไลน์ที่สามารถนำทางไปวัดร้างแห่งต่างๆได้สะดวก

-พฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่พบ นิยมการพักในศูนย์กลางเมืองเก่าที่แวดล้อมด้วยพิพิธภัณฑ์และวัดต่างๆ นิยมการเดินและจักรยานมากที่สุด สอดคล้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัดร้างตามตรอกซอกซอย อีกทั้งทำให้ธุรกิจและบริการเติบโตขึ้นตลอดเส้นทางที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5.2.2.3 เพื่อศึกษาศักยภาพการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างวัดยอดนิยมที่ไม่ร้างกับวัดร้างที่ถูกพัฒนาใหม่

-สามารถเชื่อมโยงเข้าสู่เส้นทางสัญจรและวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเดิมได้ เนื่องจากแต่ละแห่งใกล้กันหมด สามารถเดินจากแหล่งท่องเที่ยวหลักโดยใช้เวลาเพิ่มเติมไม่เกิน5-10นาที

5.2.2.4 พัฒนาต้นแบบภาพจำลองทางภูมิทัศน์ของวัดร้างเพื่อพัฒนาสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

-พบทางเลือกหลายแนวทาง ทั้งระยะยาวและเร่งด่วน โดยเลือก10วัดมาพิจารณาในภาพรวมระยะยาว และเลือกให้เหลือ4วัดอีกครั้งเพื่อทำการออกแบบที่ครบถ้วนสมบูรณ์ที่สามารถเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทันที

5.2.2.5 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่

-ศักยภาพของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่นั้นมีมากทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณ

-มีปัจจัยเสริมที่สำคัญจากทำเลและการเป็นเมืองท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวหลักอยู่แล้ว

-มีลักษณะเฉพาะที่หาดูได้ยาก เป็นเอกลักษณ์ของเมืองเก่าเชียงใหม่โดยเฉพาะ

-เป็นทางเลือกในการเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเมือง สนับสนุนให้นักท่องเที่ยวพำนักนานขึ้นหรือมาเที่ยวซ้ำได้มากขึ้น

-วัดร้างต่างๆส่วนใหญ่มีขนาดปานกลางและอยู่แทรกใกล้ชิดตามที่พักนักท่องเที่ยวราคาประหยัดตามตรอกซอกซอยอยู่แล้ว ทำให้เที่ยวได้ง่ายและจัดเป็นลักษณะเกมล่าเจดีย์เก็บแต้มได้ทั้งในที่จริงและระบบออนไลน์ เป็นต้น

5.2.3 การสร้างฉันทามติในการพัฒนา (Consensus of stakeholders)

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ประกอบด้วย ระดับจังหวัด, ระดับเทศบาลนครเชียงใหม่, หน่วยงานกลางเพื่อประสานงาน, และระดับชุมชน ฉันทามติในการพัฒนาจึงเกิดขึ้นได้จากการเห็นชอบร่วมกันระหว่างนโยบายรัฐสู่ระดับชุมชน งานวิจัยนี้จึงเสนอแนวทางในการพัฒนาวัดร้างในทางปฏิบัติได้แก่

1) เป็นนโยบายระดับจังหวัดเพื่อการพัฒนาวัดร้างอย่างบูรณาการ
2) เป็นนโยบายระดับเทศบาลนครเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมวัดร้าง
3) ภาคเอกชนสนับสนุนงบประมาณผ่านการบริจาคตามงบCSRที่ใช้ลดหย่อนภาษีได้2เท่า
4) แต่ละชุมชนริเริ่มได้เองจากความพร้อม เพื่อให้เกิดงาน ชุมชนนำร่อง และเครือข่าย
5) มีกลุ่ม คณะทำงาน หรือมูลนิธิเป็นผู้ประสานงานให้เกิดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่าการพัฒนาปรับปรุงพื้นที่วัดร้างมีการทับซ้อนทางด้านอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงาน แต่ในรายละเอียดของงานกลับแยกส่วนออกจากกัน ขาดหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่ครบวงจรและดำเนินการเชิงรุก ดังจะเห็นว่าแต่ละหน่วยงานทำงานตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด แต่ขาดซึ่งการบูรณาการให้ได้ผลเชิงคุณภาพต่อชาวเมืองและการเป็นเมืองมรดกทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง คุณภาพชีวิตของชาวเมืองและรายได้จากการท่องเที่ยวควรได้รับการส่งเสริมซึ่งกันและกัน การมุ่งเป้าหมายที่ประโยชน์สูงสุดต่อชาวเมืองควรเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงานมากกว่าขีดจำกัดของแต่ละหน่วยงาน การ

ปฏิบัติงานเชิงรับตามกิจวัตรเดิมแต่ละปีย่อมเป็นอุปสรรคให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ยาก ทั้งนี้หน่วยงานย่อยที่เกี่ยวข้องพร้อมความรับผิดชอบเฉพาะที่เกี่ยวกับการพัฒนาวัดร้างโดยสังเขป ประกอบด้วย

5.2.3.1 ระดับจังหวัด

สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ กรมศิลปากร

-รับผิดชอบการอนุรักษ์และทำนุบำรุงโบราณสถานทั้งหมดของ8จังหวัดภาคเหนือ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

-รับผิดชอบการให้เช่าโฉนดที่ดินวัดร้าง สัญญาและการเก็บค่าเช่า

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)สำนักงานเชียงใหม่

-รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยว การตลาด การสร้างแคมเปญกิจกรรมต่างๆ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

-รับผิดชอบแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวระดับจังหวัด เน้นทางด้านกายภาพ

5.2.3.2 ระดับเทศบาลนครเชียงใหม่

สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

-รับผิดชอบงานสุขาภิบาล สาธารณสุข สิ่งแวดล้อมสาธารณะและคุณภาพชีวิตชุมชน

สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

-รับผิดชอบการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเมืองเก่าและจัดกิจกรรมตามประเพณี

5.2.3.3 หน่วยงานกลางเพื่อประสานงาน

คณะทำงาน

-กลุ่มบุคคลจากหน่วยงานสายอาชีพต่างๆที่รวมตัวกันดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม อาจรวมกันตามจิตอาสาหรือมีการบริหารองค์กรอย่างเป็นระบบโดยไม่หวังผลกำไร กลุ่มคณะทำงานเพื่อพัฒนาวัดร้างโดยเฉพาะควรได้รับการส่งเสริมให้เกิดขึ้น เพื่อประสานงานและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง กลุ่มองค์กรอิสระลักษณะนี้ได้แก่ กลุ่มรักษ์เชียงใหม่ และ คณะทำงานเชียงใหม่สู่มรดกโลก เป็นต้น

มูลนิธิและกองทุน เช่น มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ เป็นต้นแบบ

-การจัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างเป็นระบบเป็นทางเลือกเพื่อพัฒนาวัดร้างอีกทางหนึ่ง ประกอบด้วยคณะทำงาน การจัดการกองทุน และติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เป็นหน่วยงานกลางที่เป็นนิติบุคคลเพื่อการประสานงานกับหน่วยงานราชการและการรับบริจาคจากภาคเอกชน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนได้

5.2.3.4 ภาคเอกชน

ภาคธุรกิจระดับจังหวัด

-กลุ่มทุนในระดับบริษัทมหาชนที่มีการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้มวลรวมระดับจังหวัด สนับสนุนงบประมาณผ่านการบริจาคตามงบCSR(Corporate Social Responsibility) ที่ใช้ลดหย่อนภาษีได้2 เท่า ดังมีตัวอย่างการสนับสนุนการปฏิสังขรณ์วิหารลายคำ วัดพระสิงห์โดยบริษัท กลุ่มเซ็นทรัล จำกัด ที่สามารถใช้เป็นงบประชาสัมพันธ์ต่อองค์กรได้อย่างมีคุณค่า ทั้งการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การบริจาคสามารถออกใบรับรองจากหน่วยงานรัฐและองค์กรสงฆ์ในลักษณะใบอนุโมทนาบัตรได้ โดยกรมศิลปากรมีการจัดทำรายชื่อโบราณสถานที่รอการบูรณะเพื่อให้เอกชนที่สนใจเข้าร่วมโครงการได้ตามประสงค์

ภาคธุรกิจท้องถิ่น

-ร้านค้าและบริการรายย่อยที่จดทะเบียนการค้าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ สามารถใช้ช่องทางลดหย่อนภาษีของบริษัทในลักษณะเดียวกัน ทำให้เกิดการพัฒนาจากท้องถิ่นสู่ท้องถิ่นที่จับต้องได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสร้างการรู้คุณค่าได้อย่างยั่งยืนจากร้านค้าและบริการตลอดเส้นทางท่องเที่ยว

5.2.3.5 ระดับชุมชน

หัวหน้าชุมชน

-เป็นผู้นำชุมชนจากการจัดตั้งและขึ้นทะเบียนกับทางเทศบาลอย่างเป็นระบบ มีการเลือกจากสมาชิกชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนในการเสนอความต้องการการพัฒนาสู่เทศบาลพิจารณางบประมาณสนับสนุน หัวหน้าชุมชนจึงมีบทบาทในการพัฒนาระดับหน่วยย่อยที่ใกล้ชิดกับวัดร้างแต่ละแห่งได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถริเริ่มโครงการพัฒนาชุมชนของตนเองจากความร่วมมือของสมาชิกได้อีกด้วย

สมาชิกชุมชน

-ประกอบด้วยชุมชนแท้และชุมชนเทียม สมาชิกจากชุมชนเทียมที่เช่าที่ดินบนโฉนดวัดร้างมักถูกนำไปควบรวมกับชุมชนที่ได้รับการขึ้นทะเบียนกับทางเทศบาลเพื่อจัดสรรงบประมาณในเรื่องต่างๆด้วย การสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชนเทียมซึ่งมักหลีกเลี่ยงความเปลี่ยนแปลงจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาวัดร้างที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แม้ในปัจจุบันชุมชนบนโฉนดที่ดินวัดร้างจะไม่ถือเป็นพื้นที่สาธารณะที่เทศบาลดูแล แต่การจัดตั้งเป็นชุมชนจากสัญญาการเช่าระยะยาวทำให้มีความเป็นอยู่ที่มั่นคงขึ้นตามระบบทะเบียนราษฎร์ ทำให้

ระบบไฟฟ้าและประปาสามารถเข้าถึงได้ในปัจจุบัน การพัฒนาพื้นที่ในกรณีนี้จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการทางเคหการเข้ามาวางแผนพัฒนาในระยะยาวต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาข้อมูลเพื่อทำการวิจัยพบว่ามีข้อค้นพบหลายประการด้วยกัน ประการแรกได้แก่มีข้อมูลให้ค้นคว้าได้น้อย ขาดงานวิจัยที่บูรณาการสมัยใหม่ เป็นแต่เพียงสำรวจตำแหน่งและรูปแบบศิลปกรรม มักเป็นเอกสารชั้นต้นและการสำรวจขั้นปฐมภูมิจากกรมศิลปากร ขาดงานวิจัยที่มีการวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ไม่พบการต่อยอดเท่าที่ควรทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและเคยถูกทิ้งร้าง ลักษณะเฉพาะของวัดร้างจำนวนมากในเขตเมืองเก่าจึงมีลักษณะการซ้อนทับของเมืองเก่าและเมืองใหม่ในที่เดิม ต่างจากจังหวัดอื่นเช่นอยุธยาและหลายเมืองในภาคกลางที่วัดร้างปรากฏกลางทุ่งนาและกระจายตัวอยู่ห่างกัน ส่วนใจกลางเมืองเก่าถูกประกาศเป็นอุทยานประวัติศาสตร์อย่างสมบูรณ์เนื่องจากมีการย้ายไปตั้งเมืองใหม่ ส่วนวัดร้างในสมัยอยุธยาตอนปลายจำนวนมากของจังหวัดนนทบุรีมักซ่อนตัวอยู่ตามสวนและคลองริมน้ำ เนื่องจากเป็นการสัญจรทางน้ำเดิม บ้านและวัดล้วนหันหน้าไปทางแม่น้ำคูคลองสัญจรทั้งสิ้น เป็นต้น

ปรากฏการณ์วัดร้างในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่เพียงปรากฏในเมืองเก่าเชียงใหม่แต่ยังปรากฏในเมืองเก่าอื่นๆที่อยู่ห่างไกลออกไปด้วย อาทิเช่น เชียงแสน เมืองฝาง และไชยปราการซึ่งเก่าแก่และมีความเจริญในฐานะเมืองหน้าด่าน ดังนั้นจึงควรทำการพัฒนาทางกายภาพวัดร้างโดยการขอพื้นที่คืนเพื่อทำการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีอย่างต่อเนื่องตามแนวทางของกรมศิลปากรก่อนจะมีการก่อสร้างใดๆ ซึ่งจะทำให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้ขึ้นอีกมาก ดังหลักฐานเอกสารที่เหลือให้ศึกษาในปัจจุบันที่เก่าที่สุดย้อนไปได้เพียงการสำรวจของมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่5เท่านั้น เมื่อเทียบกับแผนที่ปัจจุบันพบว่าวัดได้ร้างสาบสูญไปมากแล้ว วัดร้างในปัจจุบันจำนวนมากไม่มีหลักฐานใดๆ ชื่อเรียกแต่ละวัดจึงเกิดจากการเรียกสมัยหลัง จากการรังวัดทำโฉนดวัดร้างนั่นเอง อาทิเช่นวัดกู่เปี้ย วัดเจดีย์ป่อง วัดป่าอ้อย และวัดหนองหญ้าแพรกซึ่งล้วนเรียกตามลักษณะทางกายภาพ ส่วนวัดที่มีเอกสารอ้างอิงชื่อชัดเจนมักเป็นวัดสำคัญและตั้งตามชื่อผู้ก่อตั้ง อาทิเช่นวัดแสนเมืองมา วัดพันอ้น เป็นต้น ดังนั้นการพัฒนาทางกายภาพพื้นที่วัดร้างจึงไม่เพียงพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่สีเขียวใหม่แต่ยังเป็นการค้นคว้าเพิ่มเติมหลักฐานทางโบราณคดีเพื่อทำความเข้าเกี่ยวกับความเดิมแท้(Authenticity)ของเมืองเก่าเชียงใหม่ได้ดีขึ้นด้วย

ข้อเสนอแนะประกอบด้วย ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการพื้นที่, และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่องนโยบายจากกรณีศึกษาจากต่างประเทศนั้นพบว่านอกจากการอนุรักษ์ที่ถูกหลักวิชาจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาแล้ว การบริหารจัดการที่ครบวงจรคือเป้าหมายให้ศาสนสถานนั้นถูกนำมาใช้ใหม่อย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวที่เป็นเป้าหมายที่ยั่งยืนที่สุดในระดับเมือง หลายประเทศมีศาสนสถานร้างจำนวนมากจากสังคมที่เปลี่ยนไป ไม่ว่าจะเป็นโบสถ์ของชาวคริสต์ในสหรัฐจากวิกฤตศรัทธาในศาสนา วิหารจำนวนมากในอินเดียที่กลายเป็นที่พักของคนไร้บ้าน และโบสถ์สมัยกลางในยุโรปที่เสียหายจากสงครามโลกครั้งที่2

นโยบายข้อค้นพบต่อมาได้แก่ การขาดการเชื่อมโยงกับองค์กรทางศาสนาโดยตรง ทั้งที่วัดร้างเกี่ยวข้องกับศาสนามากที่สุด การพัฒนาแต่ละครั้งขาดการมีส่วนร่วมจากพุทธศาสนิกชน มักเกิดขึ้นจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งมิได้บูรณาการกันอย่างแท้จริง ตัวอย่างหน่วยงานที่ทำการพัฒนาวัดร้างอย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จตามแนวทางพุทธศาสนา สามารถศึกษาได้จากมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพของจังหวัดเชียงใหม่ที่สามารถเป็นแม่แบบสู่การพัฒนาวัดร้างในภาคเหนือและจังหวัดอื่นได้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามบทบาทหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่

5.3.1.1 ระดับจังหวัด

สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่

-นโยบายการขุดค้นพื้นที่โบราณสถานวัดร้างอย่างต่อเนื่อง กรมศิลปากรได้เคยมีการจ้างเหมาเอกชนเพื่อทำการสำรวจโบราณสถานวัดร้างในเขตเมืองเชียงใหม่ ควรมีนโยบายในการขุดค้นโบราณสถานอย่างละเอียดต่อไปอย่างต่อเนื่อง มีอุปสรรคสำคัญที่โบราณสถานหลายแห่งตั้งอยู่ในเขตชุมชนหนาแน่น ทำให้หลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับชุมชนเทียมที่ดูแลโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ จึงทำการสำรวจและขุดค้นเฉพาะที่สำคัญก่อน

-นโยบายการค้นคว้าวิจัยเพื่อขยายฐานข้อมูลเกี่ยวกับวัดร้างอย่างต่อเนื่อง ทั้งเพื่อการประกาศเป็นโบราณสถานและเป็นข้อมูลอ้างอิงก่อนการเสื่อมสลายลงในอนาคต ทำงานเชิงลึกโดยทำเป็นโครงการวิจัยร่วมกับหน่วยงานสถาบันการศึกษาในแง่มุมต่างๆได้อย่างหลากหลาย

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

-นโยบายปฏิรูปผู้เช่าที่ดินโฉนดวัดร้าง คัดกรองจัดระเบียบผู้เช่าที่ผิดสัญญาเช่าและไม่จ่ายค่าเช่าที่คั่งค้างจำนวนมาก

-นโยบายปรับพื้นที่รอบโบราณสถานให้เหมาะสมตามหลักเคหการ เมื่อทำการปฏิรูปทบทวนผู้ต่อสัญญาที่เหมาะสมตามคุณสมบัติผู้เช่าใหม่ ให้ผู้เช่ามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแนวทางบ้านมั่นคงของ

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน(พอช.) เกิดเป็นที่พักแนวตั้งมากขึ้นเพื่อพัฒนาระบบสุขาภิบาลให้ถูกสุขอนามัย เปิดพื้นที่สู่การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้อย่างปลอดภัยและเป็นสวนสาธารณะเพื่อการพักผ่อนของชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)สำนักงานเชียงใหม่

-นโยบายเปิดเส้นทางท่องเที่ยวใหม่ตามเส้นทางวัดร้าง สร้างได้หลายเส้นทางเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยมเดิมและกลุ่มธุรกิจสินค้าและบริการได้ตลอดเส้นทาง กระตุ้นการลงทุนให้เกิดขึ้นตามเส้นทางใหม่ตามตรอกซอกซอย

-นโยบายจัดกิจกรรมทางสุขภาพตามเส้นทางวัดร้าง เหมาะสำหรับการกระตุ้นการท่องเที่ยวจากท้องถิ่นสู่นักท่องเที่ยวชาวไทยให้มากขึ้น สอดคล้องกับกระแสรักสูขภาพได้เป็นอย่างดี อาทิเช่นจัดแข่งขันการเดิน วิ่ง และจักรยานไปตามเส้นทางต่างๆเพื่อเก็บข้อมูลวัดแต่ละวัดที่กำหนด เป็นต้น

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

-นโยบายพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยวในพื้นที่วัดร้างอย่างต่อเนื่อง สร้างและปรับปรุงสิ่งก่อสร้างเพื่อคนทุกคนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ อาทิเช่น ป้ายสื่อความหมาย ทางลาดคนพิการ ไฟส่องสว่าง ที่จอดรถ การย้ายเสาไปที่บดบังโบราณสถาน เป็นต้น

5.3.1.2 ระดับเทศบาลนครเชียงใหม่

สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

-นโยบายขยายพื้นที่บริการเข้าไปในชุมชนวัดร้างมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพิ่มการทำถนน วางท่อระบายน้ำ จัดไฟส่องสว่าง แก้ปัญหาน้ำขังแหล่งเพาะพันธ์ยุงลาย มีการจัดการขยะให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น เมื่อสิ่งแวดล้อมชุมชนได้รับการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องในสภาพใหม่ มีความปลอดภัย จะเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมและโรคระบาดได้เป็นอย่างดี เป็นการเตรียมความพร้อมจัดระเบียบให้สะอาดเหมาะสมให้บุคคลภายนอกเข้ามาเยี่ยมชมโบราณสถานได้

สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

-นโยบายจัดกิจกรรมบูชาพระธาตุวัดร้างในเขตเมืองเก่า เชื่อมโยงเข้ากับประเพณีท้องถิ่นในการบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความเป็นศิริมงคลตามรอบปฏิทิน สู่การบูชาเจดีย์วัดร้างร่วมด้วย อาทิเช่น ประเวณีปี๋ใหม่เมือง เป็นต้น

-นโยบายเชื่อมโยงประเพณีชูธาตุเข้ากับเจดีย์วัดร้างในเขตเมืองเก่า ปรับใช้จากประเพณีบูชาพระธาตุประจำปีเกิดเพื่อเป็นศิริมงคล สู่การบูชาพระธาตุของวัดร้างในลักษณะปูชนียสถานที่ติดตามบูชา ทวี

ความมงคลขึ้นตามจำนวนที่กำหนดเป็นเลขมงคล อาทิเช่นความนิยมสักการะ9วัดและวัดที่มีชื่อเป็นมงคลต่อชีวิต เป็นต้น เนื่องจากพระธาตุ(เจดีย์)ของวัดร้างมีจำนวนมากและยากที่จะพบเห็นได้ครบ การค้นพบจากความพยายามแต่ละวัดจึงสามารถผนวกเข้ากับการจาริกแสวงบุญได้เช่นกัน

5.3.1.3 หน่วยงานกลางเพื่อประสานงาน

คณะทำงาน

-นโยบายรณรงค์และผลักดันวัดร้างในเขตเมืองเก่าจำนวนมากให้ได้รับการพัฒนาและรู้คุณค่าเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง สร้างกิจกรรมร่วมกันกับคณะทำงานในการผลักดันเชิงนโยบายต่อหน่วยงานภาครัฐ สร้างกิจกรรม เวทีเสวนา ระดมความคิด ประสานกับสื่อมวลชน รวมทั้งช่องทางออนไลน์ต่างๆเพื่อสื่อความหมายคุณค่าของวัดร้างเชียงใหม่ให้มีทัศนคติที่ดีขึ้นจากสาธารณชน รวมถึงสร้างฐานขอมูลเพื่อผลักดันเรือข่ายวัดร้างเชียงใหม่ให้เป็นที่รู้จักในสากล พร้อมเชื่อมโยงคณะทำงานพัฒนาวัดร้างเชียงใหม่กับวัดร้างในแห่งอื่นๆทั่วประเทศไทยอีกด้วย

มูลนิธิและกองทุน เช่น มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ เป็นต้นแบบ

-นโยบายการพัฒนาวัดร้างสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เป็นเจ้าภาพในการติดต่อประสานงานหน่วยงานต่างๆในการพัฒนาวัดร้างอย่างต่อเนื่องบูรณาการ

-นโยบายการพัฒนาวัดร้างเชิงรุก ทั้งทางกายภาพและการสื่อความหมาย โดยจะดำเนินการต่างจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่เป็นการตลาด สู่การเน้นคุณค่าความเข้าใจในศาสนสถานวัดร้างที่ควรค่าแก่การมาเยี่ยมชม การส่งเสริมคุณค่าทำได้หลายทางและตลอดเวลาผ่านสื่อต่างๆซึ่งมีโอกาสกว้างขวางกว่าเดิมด้วยระบบออนไลน์

-นโยบายการวิจัยค้นคว้าวัดร้างในฐานะส่วนหนึ่งของเมืองเก่าอย่างต่อเนื่อง ดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงรุกเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมสถาปัตยกรรม คุณภาพชีวิตชุมชน รวมไปถึงการนำเสนอแนวทางการออกแบบภาคธุรกิจและบริการที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมบรรยากาศของเมืองเก่าให้มากขึ้น อาทิเช่น การออกแบบสถานประกอบการเกี่ยวสปา โฮสเทล และนวดแผนไทยใหม่ ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาแนะนำการปรับเปลี่ยนอาคารเก่าให้มีลักษณะส่งเสริมสอดคล้องไปกับโบราณสถานวัดร้างใกล้เคียงใหม่มากขึ้น

5.3.1.4 ภาคเอกชน

ภาคธุรกิจระดับจังหวัด กลุ่มทุนในระดับบริษัทมหาชนที่มีการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้มวลรวมระดับจังหวัด

-นโยบายเพิ่มการสร้างสาธารณะประโยชน์การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมคุณค่าวัดร้างด้วยการพัฒนาทางกายภาพแต่ละปีให้มากขึ้น

-สร้างความเป็นพันธมิตร ภาพลักษณ์ที่เป็นบวก และความภักดีต่อแบรนด์(Brand)ได้อย่างยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งที่มีคุณค่าทางใจของคนท้องถิ่น

ภาคธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มธุรกิจท้องถิ่นตั้งแต่ระดับใหญ่ลงมาถึงร้านค้าและบริการรายย่อยที่จดทะเบียนการค้าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

-นโยบายเพิ่มการสร้างสาธารณะประโยชน์การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมคุณค่าวัดร้างด้วยการพัฒนาทางกายภาพแต่ละปีให้มากขึ้น เนื่องจากจำเป็นต้องจ่ายภาษีเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว อีกทั้งยังลดหย่อนภาษีรายบุคคลได้อีกด้วย

-เป็นการตอกย้ำแบรนด์ของคนเชียงใหม่เพื่อคนเชียงใหม่ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งที่มีคุณค่าทางใจของคนท้องถิ่นที่ไม่น้อยหน้ากลุ่มทุนจากภายนอก เสริมสร้างอัตลักษณ์และความภูมิใจในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ผ่านการพัฒนาพื้นที่วัดร้างที่มีความสัมพันธ์กับคนเมืองจำนวนมากตลอดเวลา

5.3.1.5 ระดับชุมชน

หัวหน้าชุมชน

-นโยบายพัฒนาวัดร้างในชุมชนของตนให้เป็นศาสนสถานประจำชุมชน เนื่องจากเจดีย์วัดร้างแต่ละแห่งมีคุณค่าไม่เท่ากัน กรมศิลปากรจึงจำเป็นต้องดำเนินการดูแลรักษาที่สำคัญที่สุดก่อน หลายชุมชนจึงตั้งอยู่ท่ามกลางวัดร้างที่เป็นที่ดินเดิมของวัดนั้น หัวหน้าชุมชนสามารถริเริ่มเพื่อการพัฒนาทางกายภาพด้วยตนเองได้ เบื้องต้นได้แก่การจัดพื้นที่โดยรอบโบราณสถานให้สะอาดเป็นระเบียบ เดินได้รอบ จนไปถึงติดต่อทางเทศบาลเพื่อการจัดภูมิทัศน์ให้สวยงามมากยิ่งขึ้น โดยการบูรณะทางเทคนิคคงให้เป็นตามหน้าที่ของกรมศิลปากร ดังตัวอย่างที่ดำเนินการสำเร็จแล้วได้แก่ผู้นำชุมชนหมื่นเงินกองที่ประสานกับทางเทศบาลและองค์กรศาสนาในการพัฒนาพื้นที่วัดช่างลาน ให้มีสภาพแวดล้อมดีขึ้นเป็นต้น

-นโยบายพัฒนาพื้นที่รอบเขตโบราณสถานให้เปิดโล่ง เพื่อทำกิจกรรมของชุมชนร่วมกันได้ ขอความร่วมมือสมาชิกชุมชนในการจัดระเบียบพื้นที่ให้สะอาดเป็นระเบียบขึ้น ตัดแต่งต้นไม้และสิ่งรุกล้ำที่บดบังให้มองเห็นได้จกระยะไกล พัฒนาภูมิทัศน์ให้เป็นที่จัดกิจกรรมของชุมชนส่วนรวมได้

สมาชิกชุมชน

-นโยบายสร้างกลุ่มแม่บ้านและผู้สูงอายุให้ช่วยดูแลเจดีย์ของวัดร้างให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่ติดบ้านและใช้ชีวิตร่วมกับโบราณสถานมากที่สุดเป็นประจำทุกวัน พื้นที่โดยรอบเจดีย์ตามระยะฉนวนจากเขตโบราณสถานจึงเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อการพักผ่อนไปโดยปริยาย สามารถจัดสวนและช่วยกันปลูกพืชผักสวนครัวสำหรับสมาชิกชุมชนที่แบ่งปันกันได้ เพื่อสร้างคุณค่าของพื้นที่และเป็นรั้วธรรมชาติโดยรอบเจดีย์อีกประการหนึ่งด้วย

-นโยบายปลูกฝังให้พื้นที่วัดร้างเป็นสมบัติของทุกคน อยู่อาศัยบนพื้นที่ธรณีสงฆ์อันศักดิ์สิทธิ์ ควรจัดการบริเวณโดยแต่ละครัวเรือนให้สะอาดเรียบร้อยและระวังพฤติกรรมการอยู่อาศัยให้เหมาะสมด้วยกาย วาจา ใจด้วย ผู้ที่ทำสิ่งไม่เหมาะสมจะนำพาอัปมงคลมาสู่ชุมชนโดยรวม เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการพื้นที่

ผลของการศึกษาได้พบประเด็นน่าสนใจในการบริหารจัดการ ซึ่งควรคำนึงถึงเนื่องจากเป็นสาระในการพัฒนาในภาพรวม ข้อค้นพบประการหนึ่งได้แก่ ทัศนคติของคนส่วนใหญ่ไม่สนใจวัดร้าง วางเฉยที่จะส่งเสริมการพัฒนาวัดร้างอย่างจริงจัง โดยมองว่าเป็นสิ่งที่ตายแล้ว อีกทั้งการไปเกี่ยวข้องจะนำมาซึ่งความอัปมงคล(ขึด) คนท้องถิ่นจึงมิได้มองเห็นคุณค่าเท่าที่ควร แสดงออกด้วยการเพิกเฉยมากกว่าจะตื่นตัวลงมือพัฒนาด้วยตนเองจากแต่ละชุมชน อีกทั้งวัดที่มีชีวิตมีจำนวนมากอยู่แล้ว ในขณะที่พุทธศาสนิกชนท้องถิ่นมีจำนวนคงที่ จากการสัมภาษณ์พบว่าคนส่วนใหญ่เห็นด้วยในการพัฒนาแต่ให้ความเห็นว่าเป็นไปได้ยาก จำเป็นต้องมีผู้นำในเรื่องนี้ที่เข้มแข็งเพียงพอ ส่วนใหญ่ให้ความเห็นตรงกันว่าเป็นหน้าที่ของกรมศิลปากร วัดร้างจึงมักหยุดนิ่งตามสภาพเดิม มีการเปลี่ยนแปลงน้อยและอย่างช้าๆท่ามกลางผู้คนที่เปลี่ยนไปในแต่ละรุ่นด้วยทัศนคติแบบเดิม สะท้อนออกมาจากสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมของวัดร้างจำนวนมากจนคุ้นชินเป็นเรื่องปกติ การพัฒนาพื้นที่วัดร้างเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนจึงต้องเริ่มที่การเปลี่ยนทัศนคติผู้เกี่ยวข้องตั้งแต่เริ่มว่าไม่ใช่ปัญหาแต่คือทุนวัฒนธรรมที่เต็มไปด้วยโอกาส จำเป็นต้องพัฒนาพื้นที่วัดร้างให้จับต้องได้เพื่อเป็นต้นแบบสู่การพัฒนาวัดร้างแห่งอื่นอย่างต่อเนื่อง

ข้อค้นพบอีกประการหนึ่งได้แก่ จำเป็นต้องใช้กรณีศึกษาต่างประเทศเพื่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เนื่องจากยังขาดกรณีศึกษาการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จในประเทศ วัดร้างในประเทศไทยจึงมักถูกฟื้นยกฐานะขึ้นเป็นวัดที่มีพระจำพรรษาเป็นแนวทางหลักโดยพุทธศาสนิกชน ขาดการพัฒนาพื้นที่วัดร้างเชิงรุกและเชื่อมโยงการท่องเที่ยวให้ประสบความสำเร็จ การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องครบวงจรจึงหาได้ยากยิ่ง มักหยุดที่การปฏิสังขรณ์ของกรมศิลปากรที่เจดีย์แต่ขาดการบริหารจัดการหลังจากนั้น เจดีย์ร้างส่วนใหญ่จึงทรุดโทรมไปตามสภาพแต่มิได้พัฒนาสิ่งแวดล้อมโดยรอบไปด้วย วัดร้างจึงไม่ถูกสนใจจากคนเชียงใหม่มากนักและมองว่าไกลตัวไม่ควรเกี่ยวข้อง จึงเป็นโอกาสให้คนจากต่างถิ่นเข้ามาใช้ประโยชน์อย่างไม่เหมาะสม

ข้อค้นพบต่อมาได้แก่ ปัจจัยเรื่องชุมชนแท้และชุมชนเทียม นับเป็นอีกปัจจัยที่ผู้ค้นคว้าเกี่ยวกับวัดร้างอาจเกิดความสับสนได้ เนื่องจากชุมชนแท้คือผู้ที่อยู่อาศัยมานานตามกรรมสิทธิ์ที่ดินตน ส่วนชุมชนเทียมคือชุมชนที่เช่าที่ดินวัดร้างมักหลีกเลี่ยงการเปลี่ยนแปลงใดๆเนื่องจากอาจกระทบต่อบ้านตนเองได้ แม้ว่าในปัจจุบันสัญญาเช่าของชุมชนเทียมจะเป็นลักษณะระยะยาวเพื่อให้มีเลขที่บ้านและติดตั้งระบบไฟฟ้าประปาได้ก่อสร้างต่อเติมได้ แต่ไม่อาจนำไปโอนกรรมสิทธิ์และมอบเป็นมรดกได้ ดังนั้นเนื่องจากเป็นที่ดินวัดร้างผืนใหญ่มากและมีประชากรมาก ทำให้ทางเทศบาลไม่สามารถทำงานได้เต็มที่เนื่องจากไม่ใช่พื้นที่สาธารณะและย้อนแย้งกันทางหน้าที่รับผิดชอบ ระบบสุขาภิบาล ถนน น้ำเสีย ไฟส่องสว่างและการจัดเก็บขยะจึงไม่สมบูรณ์อย่าง

เต็มที่แบบชุมชนทั่วไปที่ถือครองกรรมสิทธิ์ ชุมชนแท้ภายนอกจึงต้องการให้พัฒนาแต่ชุมชนเทียมภายในไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากวิตกเรื่องการขอพื้นที่เพื่อจัดสรรใหม่ อีกทั้งบางชุมชนผู้ถือสัญญามิได้ใช้สิทธิเพื่ออยู่อาศัยแต่กลับปรับปรุงเป็นหอพัก จึงเต็มไปด้วยคนต่างด้าวมากเกินไปและส่งผลกระทบต่อชุมชนแท้โดยรอบออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ข้อค้นพบประการสุดท้าย ได้แก่การทำงานของหน่วยงานราชการที่แยกส่วนในพื้นที่รับผิดชอบเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่ กรมศิลปากร สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และเทศบาลนครเชียงใหม่ การทำงานจะทำตามที่กฎหมายกำหนดและบางครั้งก็ขัดกันเอง โดยกรมศิลปากรจะดูแลเฉพาะโบราณสถานทั้งที่ขึ้นและไม่ขึ้นทะเบียน จึงมีการกำหนดเขตโบราณสถานได้ ส่วนสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติจะดูแลที่ดินตามโฉนดที่ดินวัดร้างในเรื่องการใช้ประโยชน์ผ่านการเช่าและยกวัดร้างขึ้นมาอีกครั้ง ส่วนหน่วยงานเทศบาลที่วัดร้างนั้นตั้งอยู่จะดูแลในส่วนสุขาภิบาลของพื้นที่สาธารณะที่เกี่ยวข้องกับชุมชน แต่เนื่องจากที่ดินวัดร้างขาดการออกแบบวางผังที่สัมพันธ์กับเมือง ขาดการวางระบบสุขาภิบาล จึงทำให้ทางเทศบาลดำเนินการได้ไม่เต็มที่ การพัฒนาพื้นที่วัดร้างจึงไม่เพียงพัฒนาแต่โบราณสถาน แต่เป็นการพัฒนาทั้งเคหการ สิ่งแวดล้อม และผังชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นต่อทุกคน ลดปัญหาอาชญากรรมนำไปสู่การสร้างผลผลิตที่ยั่งยืนต่อการท่องเที่ยวในเมืองเก่าได้อย่างสมบูรณ์

บทบาทหน่วยงานที่รับผิดชอบ

5.3.2.1 ระดับจังหวัด

สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ กรมศิลปากร

-การบริหารจัดการพื้นที่วัดร้างแต่ละแห่งเพิ่มเติม โดยการเปิดกว้างเพื่อให้ภาคเอกชนทั้งโดยรอบและภาพรวมเข้ามาสนับสนุนงบประมาณในการดูแลรักษาได้มากขึ้น จัดภูมิทัศน์ให้มีสภาพใหม่และเป็นปูชนียสถาน

-การบริหารจัดการพื้นที่วัดร้างโดยการเพิ่มความถี่ในการเข้าไปตรวจตราและทำความสะอดตัดแต่ง โดยปกติจะมีการตัดแต่งวัชพืชหลังฤดูฝนหมุนเวียนกันไปแต่ละแห่งตามงบประมาณที่มีจำกัด ในการพัฒนาพื้นที่เฉพาะของเขตโบราณสถานตามกฎหมายจึงควรทำให้เป็นปูชนียสถานไปด้วยเพื่อรับเงินบริจาคจาการทำบุญเป็นงบประมาณเพิ่มเติมในการดูแลรักษาได้

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยการติดตั้งป้ายสื่อความหมาย ประวัติ แผนที่และคิวอาร์โคดที่นำไปสู่ฐานข้อมูลอย่างละเอียดตามต้องการ

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

-การบริหารจัดการพื้นที่ตามเขตโบราณสถานให้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศและการเคารพบูชาในฐานะศาสนสถาน จัดภูมิทัศน์ให้เหมาะสม เชื่อมโยงกับวัดใกล้เคียงเข้ามาประกอบพิธีตามประเพณีท้องถิ่น กลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนและเป็นอนุสรณ์สถานขนาดเล็กของเมืองเก่าที่ท่องเที่ยวได้ต่อไป

-การบริหารจัดการพื้นที่เชื่อมโยงวัดร้างเข้าสู่การจัดการตามเขตการปกครองสงฆ์ เนื่องจากวัดร้างถูกแยกออกจากการปกครองสงฆ์อย่างสิ้นเชิงมาอย่างยาวนาน หากนำเข้าเป็นกิจของสงฆ์ตามลำดับเขตปกครองจะมีส่วนทำให้วัดร้างแต่ละแห่งกลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้งจากงบประมาณและพิธีกรรม รวมทั้งการกำหนดให้วัด ใกล้เคียงช่วยดูแล ส่งเสริมให้เป็นศาสนสถานที่ได้รับการเอาใส่จากพระราชาคณะระดับต่างๆ โดยนับเป็นผลงานเพื่อสอบเลื่อนขั้นตามชั้นยศที่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ได้ วัดร้างจะไม่เป็นเพียงซากอิฐโบราณอีกต่อไปแต่จะได้รับการทำนุบำรุงเป็นอย่างดี ลดการใช้งบประมาณภาครัฐตามปีงบประมาณไปได้มาก

-การบริหารจัดการพื้นที่ระดมทุนพัฒนาวัดร้างผ่านงานฮอมบุญและผ้าป่าสามัคคี สามารถทำได้สะดวกเนื่องจากสำนักงานพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดเชียงใหม่โดยตรง การระดมทุนเพื่อพัฒนาปูชนียสถานนอกจากจะเป็นการทำบุญเพื่อความสุขทางใจและเป็นการต่ออายุพระศาสนาแล้ว ยังเป็นการจัดหาทุนและริเริ่มกองทุนมูลนิธิเพื่อศาสนาได้อีกทางหนึ่ง โดยมีช่องทางการลดหย่อนภาษีได้ตามกฎหมายเป็นเครื่องมือที่จับต้องได้อีกด้วย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.)สำนักงานเชียงใหม่

-การบริหารจัดการพื้นที่ด้วยการสร้างแผนที่ท่องเที่ยววัดร้างผนวกเข้ากับวัดยอดนิยมและฐานข้อมูลที่เชื่อมโยงกับภาคธุรกิจท้องถิ่นบนแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากบทบาทหลักคือการตลาดและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจในรูปผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวตามแผนงานที่คาดการณ์ล่วงหน้า เป็นการวางแผนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจองค์รวมของภาคธุรกิจและบริการตลอดเส้นทางที่เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายได้อย่างละเอียด สู่เศรษฐกิจฐานรากของท้องถิ่นที่แวดล้อมวัดร้างเพื่อสร้างงานและโอกาสให้ครบทุกพื้นที่มากขึ้น ลดปัญหาอาชญากรรมและยาเสพติดตามชุมชนแออัดให้น้อยลงได้อีกทางหนึ่ง

-การบริหารจัดการพื้นที่วัดร้างด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ตลาดสากลที่สอดคล้องกับแผนการท่องเที่ยวเดิม อาทิเช่นสปาโลก ครัวไทย และการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ธุรกิจและบริการในพื้นที่ใกล้เคียงวัดร้างควรส่งเสริมให้มีการออกแบบบรรยากาศบนฐานอัตลักษณ์ล้านนาให้มากขึ้น เจดีย์วัดร้างและธุรกิจโดยรอบมีศักยภาพส่งเสริมซึ่งกันและกันได้ ดังที่เห็นหลายธุรกิจได้ใช้ทั้งชื่อ มุมมอง วัสดุ และการออกแบบให้สอดคล้องกับโบราณสถานโดยรอบที่เน้นกลุ่มลูกค้าชาวต่างประเทศอยู่ก่อนแล้ว การท่องเที่ยววัดร้างใกล้เคียงจึงเกิดขึ้นได้ง่ายขึ้น

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยการติดตั้งป้ายสื่อความหมาย ประวัติ แผนที่และคิวอาร์โคดที่นำไปสู่ฐานข้อมูลอย่างละเอียดตามต้องการ

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดเชียงใหม่

-การบริหารจัดการพื้นที่ส่งเสริมการเล่นกีฬาที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ เหมาะสมสำหรับกรณีวัดร้างที่มีพื้นที่มากหลังการจัดโซนพื้นที่ใหม่แล้ว เพื่อให้สมาชิกทั้งในชุมชนและใกล้เคียงได้เข้ามาเล่นกีฬาให้สถานที่มีชีวิตถูกใช้งาน อีกทั้งเป็นกลยุทธการกันเขตพื้นที่ตามโฉนดให้เป็นระเบียบไปด้วยในตัวที่ถาวรขึ้น

5.3.2.2 ระดับเทศบาลนครเชียงใหม่

สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม

-การบริหารจัดการพื้นที่ส่งเสริมกิจกรรมทางกีฬาในพื้นที่วัดร้างให้สามารถออกกำลังกายได้ เนื่องจากวัดร้างบางแห่งมีที่ดินเพียงพอสำหรับจัดโซนเป็นฐานออกกำลังกายพื้นฐาน รองรับการเป็นสังคมผู้สูงวัยในอนาคตของแต่ละชุมชนได้อย่างเหมาะสมเพียงพอ กิจกรรมเชิงพื้นที่เพื่อผู้สูงอายุได้แก่ การมีพื้นที่โล่งเพื่อรำไทเก๊ก การจัดร่มเงาพร้อมม้านั่งพักผ่อน และเครื่องปั่นจักรยาน สามารถจัดสรรพื้นที่ได้ตามความเหมาะสมโดยใช้การออกแบบเพื่อทุกคน(Universal Design)ให้มากขึ้น

-การบริหารจัดการพื้นที่สีเขียวสิ่งวัดรอบวัดร้างในชุมชน ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดพื้นที่สีเขียวเพิ่มโดยความร่วมมือกับสมาชิกชุมชน การปรับแต่งภูมิทัศน์ การจัดประกวดไม้ใหญ่ในชุมชนประเภทต่างๆซึ่งเคยทำอยู่แล้วควรส่งเสริมสู่สาธารณชนในวงกว้างมากขึ้น เพื่อปลูกฝังความเป็นเจ้าของและผูกพันในคุณ๕ของถิ่นที่ ซึ่งหลายแห่งมีศักยภาพที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืนทั้งปูชนียสถาน พื้นที่สีเขียว และคุณภาพชีวิตของชุมชนเป็นที่ตั้ง หากแต่ละชุมชนวัดร้างทำได้เพิ่มขึ้นย่อมส่งผลดีต่อบรรยากาศของเมืองเก่าในภาพรวมได้อย่างยั่งยืน เชื้อเชิญให้นักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพเพิ่มจำนวนขึ้น รวมไปถึงการเลือกที่จะพำนักในเมืองเก่านานขึ้นด้วยเนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวมากขึ้นกว่าเดิมนั่นเอง

สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยเชื่อมโยงเข้ากับการบูชาปูชนียสถานตามประเพณีให้ครบถ้วน จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์และจัดสภาวะแวดล้อมให้มีบรรยากาศปูชนียสถานที่มีชีวิต มากกว่าโบราณสถานที่ห้ามแตะต้องของกรมศิลปากร ได้แก่ การจัดแท่นบูชา มีที่วางดอกไม้ธูปเทียน ภูมิทัศน์ได้รับการดูแลเป็นประจำจากงบบริจาคและทำบุญ สร้างงานดูแลตัดแต่งรดน้ำต้นไม้ให้เกิดรายได้ในชุมชนที่ว่างงานอยู่กับบ้านเดิม

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยการติดตั้งป้ายสื่อความหมาย ประวัติ แผนที่และคิวอาร์โคดที่นำไปสู่ฐานข้อมูลอย่างละเอียดตามต้องการ

5.3.2.3 หน่วยงานกลางเพื่อประสานงาน

คณะทำงาน

-การบริหารจัดการพื้นที่มูลนิธิและกองทุน เช่น มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ เป็นต้นแบบแสวงหาการมีส่วนร่วมกับพุทธศาสนิกชนและคณะสงฆ์เพื่อเป็นตัวกลางประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการแก้ปัญหาทางศาสนาด้วยศาสนา

-การบริหารจัดการพื้นที่การระดมทุนจากกิจกรรมการกุศลเพื่อสร้างกองทุนพัฒนาวัดร้าง ที่มาของการระดมทุนได้มาจากทุกภาคส่วนตามจิตศรัทธา โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการทำบุญผ่านเครือข่ายพุทธศาสนิกชน พัฒนาสู่ปูชนียสถานที่ท่องเที่ยวได้

-การบริหารจัดการพื้นที่การเป็นช่องทางเพื่อลดหย่อนภาษีจากภาคเอกชน เพื่อสาธารณะประโยชน์ การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมได้ เป็นตัวกลางเพื่อรับเงินบริจาคจากการระดมทุนสาธารณะตั้งแต่ระดับบุคคลจนถึงกลุ่มบริษัทขนาดใหญ่ได้ ทำให้แต่ละภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาผ่านคณะทำงานเฉพาะกิจนี้

5.3.2.4 ภาคเอกชน

ภาคธุรกิจระดับจังหวัด กลุ่มทุนในระดับบริษัทมหาชนที่มีการลงทุนที่ก่อให้เกิดรายได้มวลรวมระดับจังหวัด

-การบริหารจัดการพื้นที่เพิ่มการสร้างสาธารณะประโยชน์การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมคุณค่าวัดร้างด้วยการพัฒนาทางกายภาพแต่ละปีให้มากขึ้น

-การบริหารจัดการพื้นที่จากการมีส่วนร่วมในกาซ่อมแซมและปรับปรุงทางกายภาพ จากบริษัทห้างร้านที่เกี่ยวข้องกับเครื่องมือและวัสดุก่อสร้างที่หลากหลาย ทำได้อย่างต่อเนื่องและเป็นประจำทั้งในลักษณะการสนับสนุนและการทำบุญ ธุรกิจที่เกี่ยวข้องได้แก่ วัสดุก่อสร้างชนิดต่างๆ ต้นไม้และเครื่องมือในการจัดสวน เป็นต้น

ภาคธุรกิจท้องถิ่น กลุ่มธุรกิจท้องถิ่นตั้งแต่ระดับใหญ่ลงมาถึงร้านค้าและบริการรายย่อยที่จดทะเบียนการค้าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

-การบริหารจัดการพื้นที่เพิ่มการสร้างสาธารณะประโยชน์การศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ที่ส่งเสริมคุณค่าวัดร้างด้วยการพัฒนาทางกายภาพแต่ละปีให้มากขึ้น เนื่องจากจำเป็นต้องชำระภาษีเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว อีกทั้งยังลดหย่อนภาษีรายบุคคลได้อีกด้วย

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยกำหนดให้คณะทำงาน ช่าง และแรงงานให้เกิดการจ้างงานกับคนในพื้นที่ก่อน ตั้งแต่ระดับสมาชิกชุมชนจนถึงช่างท้องถิ่นหลากหลายอาชีพ ไม่เพียงเป็นการสร้างงานให้เกิดขึ้นในท้องถิ่นแต่เป็นการรักษาภูมิปัญญาช่างให้สืบทอดต่อไปไม่ขาดสายอีกด้วย

5.3.2.5 ระดับชุมชน

หัวหน้าชุมชน

-การบริหารจัดการพื้นที่การสร้างงานในชุมชนจากการดูแลรักษาโบราณสถาน เพื่อปลูกจิตสำนักและปรับปรุงสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยการเป็นตัวแทนชุมชนในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อทำการดูแลรักษาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้สวยงามเหมาะสม เพิ่มไฟส่องสว่างจัดสวนและมีพื้นที่แยกขยะ เป็นต้น

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยการเตรียมความพร้อมสมาชิกชุมชนเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว สามารถสื่อความหมายถึงคุณค่าด้วยภาษาต่างประเทศได้ มีการคัดเลือกเยาวชนและผู้สูงอายุที่มีทักษะทางภาษาให้ต้อนรับนักท่องเที่ยวจากภายนอกได้ ลดความเงียบเหงาของผู้สูงอายุที่จำเป็นต้องอยู่เฝ้าบ้าน ส่วนเยาวชนได้มีโอกาสฝึกภาษาต่างประเทศเพื่อประยุกต์สู่หน้าที่การงานในอนาคตได้เป็นอย่างดี

สมาชิกชุมชน

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยกลุ่มแม่บ้านและผู้สูงอายุให้ช่วยดูแลเจดีย์ของวัดร้างให้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประจำชุมชน เนื่องจากเป็นกลุ่มที่อยู่ติดบ้านและใช้ชีวิตร่วมกับโบราณสถานมากที่สุดเป็นประจำทุกวัน

-การบริหารจัดการพื้นที่โดยรอบแต่ละครัวเรือนให้สะอาดเป็นระเบียบ มีการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบในกรณีที่มีพื้นที่รกร้างเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกัน เช่นการปลูกพืชผักสวนครัว การจัดสวน การจัดการขยะ เป็นต้น การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้นของชุมชนจะทำให้ลดโรคระบาดที่เกิดแต่ละปีให้น้อยลง เช่น ไข้เลือดออกจากน้ำท่วมขัง ให้น้อยลง ลดความเสี่ยงต่อการเกิดอัคคีภัยจากชุมชนที่แออัดเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งบางส่วนของชุมชนที่เทศบาลไม่สามารถให้บริการเรื่องสุขาภิบาลและรถดับเพลิงได้ เมื่อสภาพแวดล้อมดีขึ้น มีความปลอดภัย สามารถเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม เปลี่ยนจากพื้นที่ปิดสู่การเป็นพื้นที่สาธารณะ สภาพแวดล้อมที่ดีจะช่วยส่งเสริมให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน

5.3.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

-ขาดข้อมูลเพื่อศึกษาค้นคว้า เอกสารเก่าที่สุดย้อนไปได้เพียงการสำรวจของมณฑลเทศาภิบาลในสมัยรัชกาลที่5 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบจากข้อมูลหลักฐานจากต่างประเทศเพิ่มเติม อาทิเช่นหลักฐานจากราชสำนักจีนและชาวยุโรปที่เดินทางสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในประเด็นต่างๆเป็นต้น

-ขาดงานวิจัยที่บูรณาการสมัยใหม่ เป็นแต่เพียงสำรวจตำแหน่งและรูปแบบศิลปกรรม มักเป็นเอกสารชั้นต้นและการสำรวจขั้นปฐมภูมิจากกรมศิลปากร ควรมีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยที่สุดเพื่อศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีที่เก่าที่สุด เพื่อสร้างประเด็นการศึกษาใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

-ขาดงานวิจัยที่มีการวิเคราะห์แก้ปัญหาอย่างจริงจัง ทำให้ไม่พบการต่อยอดเท่าที่ควรทั้งที่เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งประเทศ

-ขาดงานวิจัยที่ศึกษาเมืองโบราณที่เคยถูกทิ้งร้างและยังคงถูกใช้สอยในปัจจุบันในลักษณะซ้อนทับของเมืองเก่าและใหม่ ซึ่งมีประเด็นให้ศึกษาวิเคราะห์ได้อย่างกว้างขวางในการประยุกต์ใช้เข้ากับชาวเมืองปัจจุบันโดยที่ยังรักษาคุณค่าเดิมไว้ได้ในรูปแบบต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการท่องเที่ยวที่เป็นปลายทางของความยั่งยืน

-ขาดการศึกษาปรากฏการณ์วัดร้างในเมืองอื่นๆ อาทิเช่น เชียงแสน เมืองฝาง และไชยปราการซึ่งเก่าแก่และมีความเจริญในฐานะเมืองหน้าด่าน นอกจากนี้ยังมีในภาคเหนือและจังหวัดอื่นๆทั่วประเทศซึ่งล้วนมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง ทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกันในมิติต่างๆได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น อาทิเช่น เส้นทางค้าขาย ทรัพยากรธรรมชาติ และการเมือง เพื่อจัดการทองเที่ยวได้อย่างบูรณาการยิ่งขึ้น

-ขาดการศึกษาหลักฐานทางโบราณคดีอย่างต่อเนื่องจากความร่วมมือในลักษณะต่างๆ ควรดำเนินการในลักษณะวิจัยร่วมกับสถาบันและองค์กรอื่นจากภายนอกเพื่อให้เกิดการต่อยอดในระดับสากลมากยิ่งขึ้น

-ขาดการศึกษาการพัฒนาทางกายภาพพื้นที่วัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เกิดการใช้งานพื้นที่ที่เป็นรูปธรรมมากกว่าทางวิชาการเท่านั้น

-ขาดการศึกษาพื้นที่วัดร้างในประเด็นศึกษาใหม่เพื่อการพัฒนาทางกายภาพ อาทิเช่นสิ่งแวดล้อม พื้นที่สาธารณะ พื้นที่สีเขียว พื้นที่อรรถประโยชน์ เคหการ และการลดปัญหามลภาวะทางอากาศ เป็นต้น

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิงงานวิจัย

ไทย

วรภัทร ปริญญาพรหม. (2557). *การศึกษารูปแบบออนไลน์แพลตฟอร์มกับผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค*. บัณฑิตวิทยาลัยการจัดการและนวัตกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี กนก เย็นขุนทด, พรพิศ เหล่าพาณิชพิทักษ์, มปป., *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่*, สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขต ภาคพายัพ

กรวรรณ สังขกร และคณะ. (2560). แผนงานวิจัย *การพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว: ตลาดนักท่องเที่ยวจีน* รายงานฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

กรวรรณ สังขกรและคณะ.มปป. *ความคาดหวังและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวจีน ในประเทศไทย หลังกระแสภาพยนตร์ The Lost in Thailand* รายงานวิจัย ศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

จิรศักดิ์ เดชวงศ์ญา. (2541). *พระเจดีย์เมืองเชียงใหม่.* เชียงใหม่ : วรรณรักษ์

ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ .(2548). *ท่าช้าง พระเงิน เจดีย์ยักษ์ สามวัดร้างกลางเมืองนคร*. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

เฉลิมชัย คำแสนและศุภนิดา เรืองศิริ. (2550). *พฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงราย* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ชนัญ วงษ์วิภาค. (2547). *การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพ: คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

ชุลีรัตน์ จันทร์เชื้อ และคณะ. (2557). แผนงาน *การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรม* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตน์ เจริญเมือง. (2549). *เชียงใหม่เมืองยั่งยืน: กรณีเมืองในหุบเขา*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

แทนวุธธา ไทยสันทัด. (2555). *วัดร้าง ปัญหาและโอกาสสำหรับเมืองเก่าเชียงใหม่*. โดยการสนับสนุนจากสภาวิจัยแห่งชาติ(วช.)

แทนวุธธา ไทยสันทัด. (2559). *แนวทางการพัฒนาทางกายภาพของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่*. สนับสนุนโดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา โครงการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา(HERP2558)

ธนกฤต เฉียบแหลมและคณะ. (2558) *การถอดองค์ความรู้เชิงประวัติศาสตร์ผังเมืองเชียงใหม่ โดยใช้หลักการจัดการเชิงวิศวกรรมความรู้ผ่านเทคโนโลยี เพื่อสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ธวัชชัย ทำทอง.(2556)..*การจัดการวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ธีรวดี จำเดิม. (2549). *ผลกระทบการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชนเวียงกุมกาม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปณิศา มีจินดาและคณะ. (2551). *ความจงรักภักดีของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ต* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ประกอบศิริ ภักดีพินิจ. (2552). *โปรแกรมการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวและภูมิทัศน์วัฒนธรรม* . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

ประสิทธิ์ สว่างศรี. มปป. *แนวทางการจัดการพื้นที่โบราณสถานเมืองเชียงแสนผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่น*. คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ผังเมืองและนฤมิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภัยมณี แก้วสง่าและนิศาชล จำนงศรี. (2555). *การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ทางเลือกใหม่การท่องเที่ยวไทย*. สาขาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2559). *โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเชียงใหม่ตามแนวทางมรดกโลก(ระยะที่1)* เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ รายงานผลการศึกษาเบื้องต้นInception Report

มหาวิทยาลัยมหิดล(สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชนบท คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร)และมหาวิทยาลัยศิลปากร คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์)2537. *โครงการอนุรักษ์และจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองเก่า*. กรุงเทพฯ

มาฆะ ขิตตะสังคะ และคณะ *การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน กรณีศึกษาจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน* สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

มาฆะ ขิตตะสังคะและคณะ. มปป.. *การศึกษาการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน* กรณีศึกษา เชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

รัฏฐา ฤทธิศร. (2541). *การศึกษาพัฒนาการของเจดีย์ล้านนา* . กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร

วรชาติ มีชูบท. (2551). *ย้อนอดีตล้านนา: รวมเรื่องน่ารู้จากแผนที่เมืองนครเชียงใหม่*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วรภัทร ปริญญาพรหม. (2557). *การศึกษารูปแบบออนไลน์แพลตฟอร์มกับผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อออนไลน์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าของผู้บริโภค* วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี

วัชรีวรรณ ศศิผลิน. (2549). *การจัดกิจกรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษากิจกรรมถนนคนเดินในจังหวัดเชียงใหม่*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิฑูรย์ เหลียวรุ่งเรือง. (2552). การอนุรักษ์และจัดการมรดกทางวัฒนธรรม: โครงการความร่วมมือระหว่าง5มหาวิทยาลัยและกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย

ศรีศักดิ์ วัลลิโภดม. (2546). ชุดโครงการ *อบรมและวิจัยเชิงปฏิบัติการทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและชาติพันธุ์*. สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

สมหมาย เปรมจิตต์.(2524).*พระเจดีย์ในลานนาไทย : งานวิเคราะห์และอนุรักษ์ศิลปและสถาปัตยกรรม ลานนาไทย เชียงใหม่* : โครงการศึกษาวิจัยศิลปสถาปัตยกรรมลานนา สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สันติ เล็กสุขุม. (2534). *ศิลปะเชียงแสน (ศิลปะล้านนา) และศิลปะสุโขทัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาประวัติศาสตร์ศิลปะ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

สันติ เล็กสุขุม. (2538). *ศิลปะภาคเหนือ : หริภุญชัย - ล้านนา*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

สุปิยา ปัญญาทอง. (2555). *องค์ประกอบภูมิทัศน์ประวัติศาสตร์ เพื่อการอนุรักษ์เมืองเก่า จังหวัดเชียงใหม่*. บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว.(2539).*วัดร้างในเวียงเชียงใหม่.* พิมพ์ครั้งที่ 2 เชียงใหม่ : สุริวงศ์บุ๊คเซนเตอร์

สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์ และคณะ. (2557). *การศึกษารูปแบบ (Model) การจัดการขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) การท่องเที่ยวโดยชุมชน* รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สุภาวิณี ทรงพรวาณิชย์. (2549). *การสังเคราะห์และยกระดับองค์ความรู้งานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชนภาคเหนือ*. สนับสนุนโดยสกว. ฝ่ายวิจัยท้องถิ่น

สุรพล ดำริห์กุล และวรลัญจก์ บุณยสุรัตน์. (2540). *รายงานการพัฒนาและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางโบราณสถานเมืองเชียงใหม่*. คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

สุรพล ดำริห์กุล. (2540). *การศึกษาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม โบราณสถานร้างเมืองเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, หม่อมหลวง (2539). *การศึกษาปัญหาทางการอนุรักษ์โบราณสถานและวัดเมืองเชียงใหม่*,กรุงเทพ: สำนักงานกองทุนการวิจัย

สุรสิทธิ์ ไกรสิน.(2552). *วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิกฤติแนวทางการฟื้นฟูแลพัฒนาวัดร้างโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

อภิชาต อาวจำปา. (2556). *มาตรฐานทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย* วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2539). *วัดร้างในเวียงเชียงใหม่*, สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อรุณรัตน์ วิเชียรเขียวและสุรพล ดำริห์กุล.(2529). *วัดร้างในเวียงเชียงใหม่*. สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม

Eng

Aplin,G. (2002). *Heritage: Identification. Conservation and Management*. Oxford University Press. Victoria

Aung-Thwin. (1985). *Pagan: The Origins of Modern Burma Honolulu*: University of Hawaii Press

Charoenwongsa, P. (1995). 'Authenticity: does it really matter much?. in *Nara Conference on Authenticity in relation to the World Heritage Convention*. November 1-6. 1994, Nara Japan. ed. N. E. Larsen. Tapir Publishers. Trondheim

Inaba, N.(2003). 'The Ise shirine and the Gion festival' . in Conservation of Living Religious Heritage. eds.. H., Stovel, N. Stanley-Price &, R. Kilick, Papers from the *ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred*. ICCROM 2005. Rome

Larsen, N. E. (ed.) (1995). *Nara Conference on Authenticity in relation to the World Heritage Convention*. November 1-6. 1994, Nara Japan. Tapir Publishers. Trondheim

Sanoff, H. (2000). *Community Participation Methods in Design and Planning*. John Wiley&Sons. Inc. New York

Stovel, H., Stanley-Price, N.& Kilick, R. 2003(eds), Conservation of Living Religious Heritage, Papers from the *ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred*, ICCROM 2005, Rome

Thaisuntad, T. (2008). *Securing a sustainable future for Chiang Mai's historical ruins: a case study of nine abandoned wat within the city's walls*. Dissertation. Silpakorn University

Wijesuriya, G. (2003). 'The past is in the present: perspective in caring for Buddhist heritage sites in Sri Lanka', in Conservation of Living Religious Heritage. eds. H., Stovel, N.

Stanley-Price, & R. Kilick , Papers from the *ICCROM 2003 forum on living religious heritage: conserving the sacred*, ICCROM 2005, Rome

<u>ระบบออนไลน์</u>

โครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ชุมชนวัดทองนพคุณ(บริเวณซอยสมเด็จเจ้าพระยา 17). [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา:http://www.crownproperty.or.th/. (29พฤษภาคม 2561)

ขอบเขตตำบล จังหวัดเชียงใหม่ [ออนไลน์]. 2561. แหล่งที่มา: http://district.cdd.go.th/

ชนัญ วงษ์วิภาค. มปป. *การท่องเที่ยววัฒนธรรมยุคหลังสมัยใหม่(Postmodern Tourism).* [ออนไลน์]. 2561.แหล่งที่มา https://www.slideshare.net/chaloempornchantong/postmodern-tourism. (29พฤษภาคม 2561)

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. *สถิตินักท่องเที่ยวที่มาเยือนเชียงใหม่.*[ออนไลน์]. 2561.แหล่งที่มา: https://www.mots.go.th/more_news.php?cid=41. (29พฤษภาคม 2561)

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก. รายชื่อวัดเพื่อทำการพัฒนา

วัดป่าแดงหลวง

WAT PA DAENG LUANG

วัดธาตุกลาง

WAT THAT-KLANG

วัดเชียงของ

WAT CHIANG-KHONG

วัดปันสาท

WAT PAN-SAT

วัดเลาเสียง

WAT LAO SIANG

วัดอินทขิล

WAT INTHAKHIN

วัดป่าอ้อย

WAT PAH-OY

วัดแสนตาห้อย

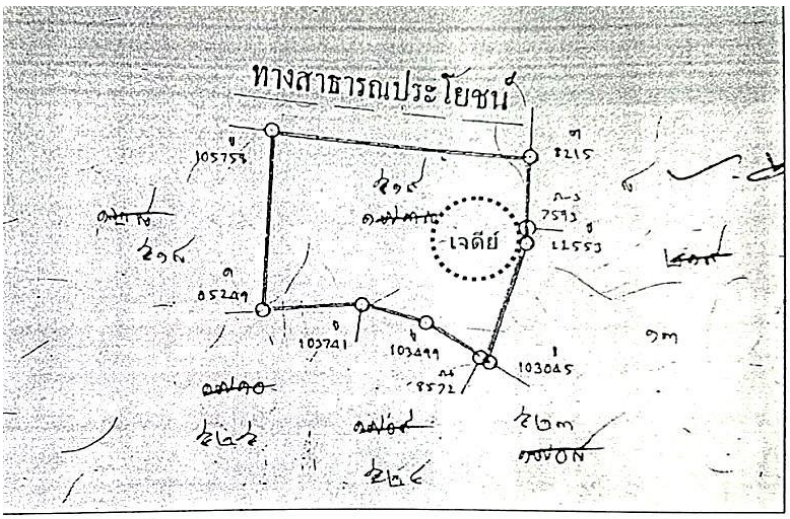
WAT SAEN-TA-HOI

วัดหนองหล่ม

WAT NONG-LOM

วัดป่าตาล

WAT PAH-TAN

แผนที่โฉนดที่ดินวัดป่าแดงหลวง
เลขที่ ๔๓๕๔๘ เล่มที่ ๔๓๖ หน้า ๕๘
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ - ไร่ ๒ งาน ๓๙ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : เอกชนเช่า ๑ ราย

1.วัดป่าแดงหลวง

ที่ตั้ง ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.788964, 98.953918

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอน177/27 ตค.2524

ทะเบียนวัดร้าง -

พื้นที่ตามโฉนด 0-2-39 ไร่

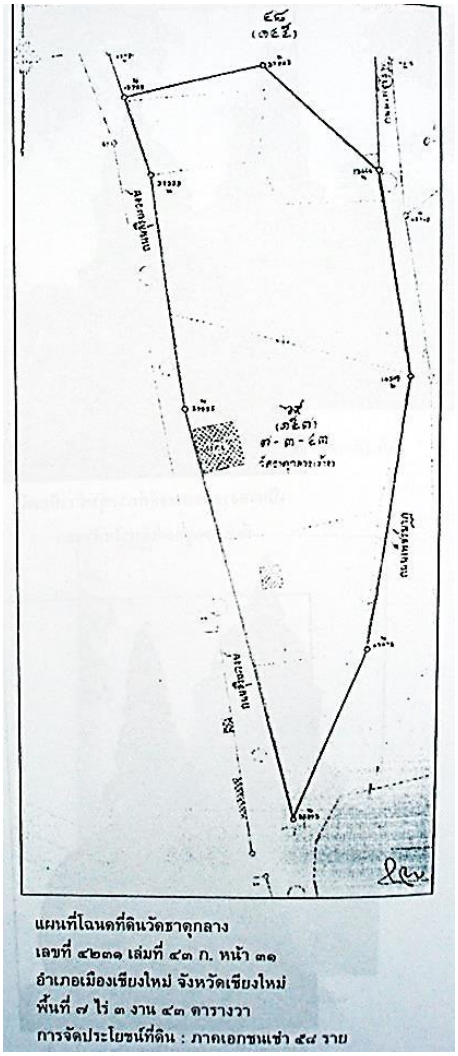
การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า1ราย

ประเภท ชุมชน

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่21 ตุลาคม 2561 สถานที่ ที่ประชุมกลุ่มแม่บ้านหน้าวัดป่าแดงมหาวิหาร

ดลพร จิโน 45/1	สวย ลงส่า 71/72 ม. 14
รัตนา เต่าชัยยะ 71/64	สมศักดิ์ศรี อ้นบางเขน 66/3
สุภาพ ใจคำ 71/43	สุธิสา ปิงใจ 71/51
กรรณิการ์ บุญศรี 71/47	วรรณภา ไชยาวรรณะ 127/4
จันทร์ทิพย์ อินตา 71/44 ม.14	สำรวย แสงสว่าง 71/36
รุ่งฟ้า พรหมดีเทพ 71/12	สุวรรณา รัตนาเพียร 71/59
อุ่นเรือน ปินตา 41/1	
สุนีย์ โชคสัมย์ 160/3 ม.14	
ทวีปยาบัญ ธีระโค้คิคะวีม 160/3 ม.14	
สุวรรณ์ บัวคำ 45/1 ม.14	

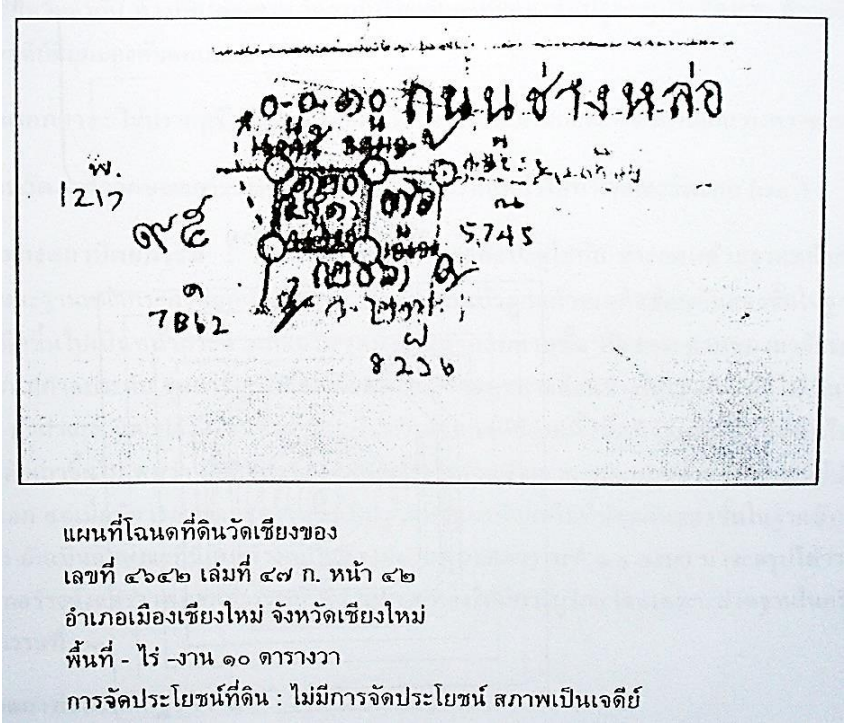
2.วัดธาตุกลาง

ที่ตั้ง	ถนนสุริยวงศ์ บ้านเขิน ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.776726, 98.989243
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม103 ตอน 65/22 เมษ.2529
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ฝ.ทส.96/485 เลขที่โฉนด 4231
พื้นที่ตามโฉนด	7-3-43 ไร่
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า 85 ราย
ประเภท	ชุมชน

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่22 ตุลาคม 2561 สถานที่ ศาลาประชุมวัดธาตุคำ

ออมสิน อภิวงส์	จำเรียง เยสุวรรณ
พิมนวล ไชยธนา	มณี ดวงวิลัย
พงษ์อมรรัตน์ เรืองเดช	จันทร์ทิพย์ คำติ๊บ
ยุพิน เทพวงศ์	ด้วงคำ เพชรรัตน์
จินตนา อินทวงศ์	ศรีนวล ฮวดเจริญ
เกื้อกูล พรประสาท	มี อนุจา
เยาวเรศ ศิริกุล	เอื้อมใจ เลื่อมพราย
พรรณี ปุณณฐิตต์	แปร มะโนใจ
เยาวรัตน์ สินสืบผล	อัมมรา อินต๊ะฟู
กัลยา วิชิตตระกูลถาวร	

แผนที่โฉนดที่ดินวัดเชียงของ
เลขที่ ๔๖๔๒ เล่มที่ ๔๗ ก. หน้า ๔๒
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ - ไร่ -งาน ๑๐ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : ไม่มีการจัดประโยชน์ สภาพเป็นเจดีย์

3.วัดเชียงของ

ที่ตั้ง สามแยกประตูเชียงใหม่ ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.780998, 98.988536

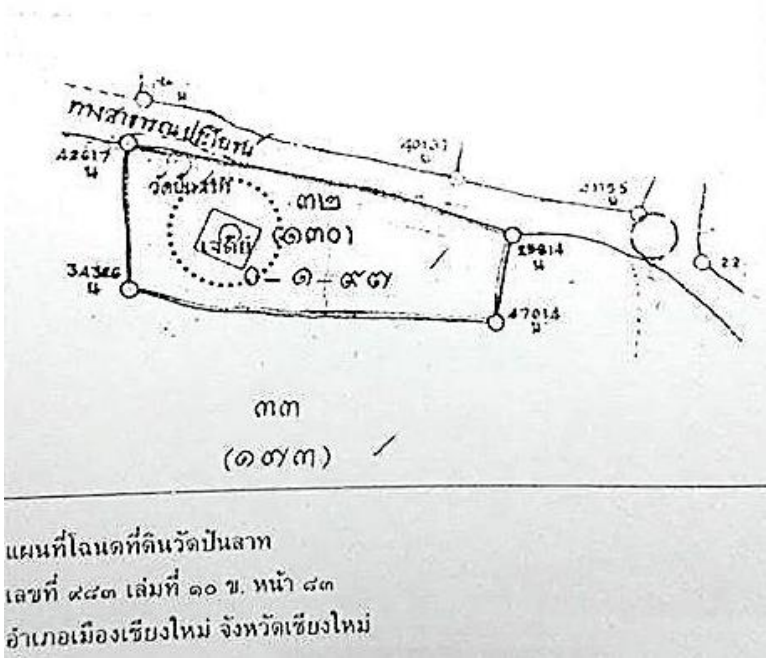
ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม103 ตอน 65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ฝ.ทส.105/494 เลขที่โฉนด 5642

พื้นที่ตามโฉนด 0-0-10 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่มีการใช้ประโยชน์ สภาพเป็นเจดีย์

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

แผนที่โฉนดที่ดินวัดปันสาท
เลขที่ ๙๘๓ เล่มที่ ๑๐ ข. หน้า ๘๓
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-ใบลงนามสูญหาย

4.วัดปันสาท

ที่ตั้ง บริเวณสถานีขนส่งช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.800402, 98.987027

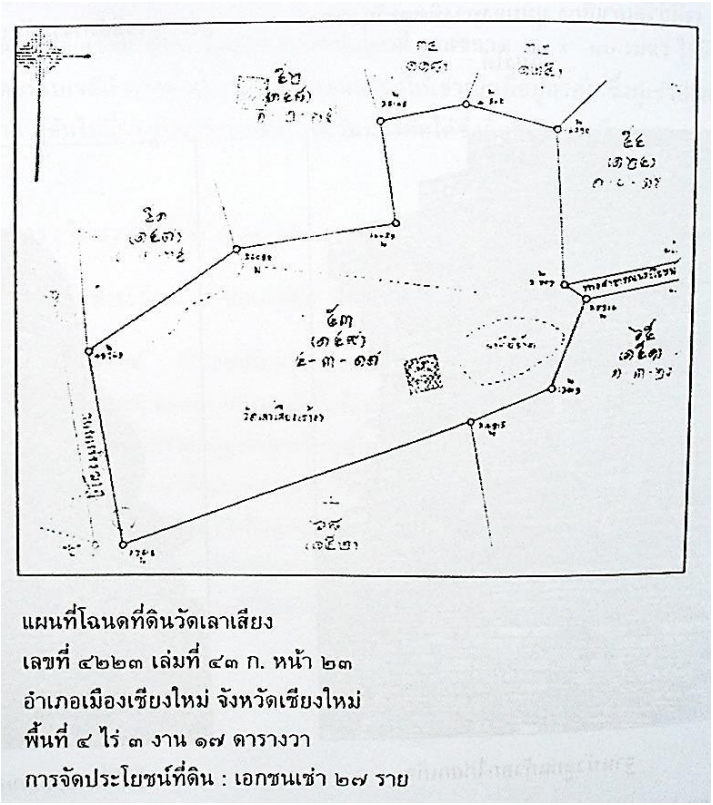
ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม96 ตอน 167/25 กย. 2522

ทะเบียนวัดร้าง เลขที่ฝ.ทส. 50/421 เลขที่โฉนด 983

พื้นที่ตามโฉนด 0-1-93 ไร่

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า1ราย

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

แผนที่โฉนดที่ดินวัดเลาเสียง
เลขที่ ๔๒๒๓ เล่มที่ ๔๓ ก. หน้า ๒๓
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ ๔ ไร่ ๓ งาน ๑๗ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : เอกชนเช่า ๒๗ ราย

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-ใบลงนามสูญหาย

5.วัดเลาเสียง

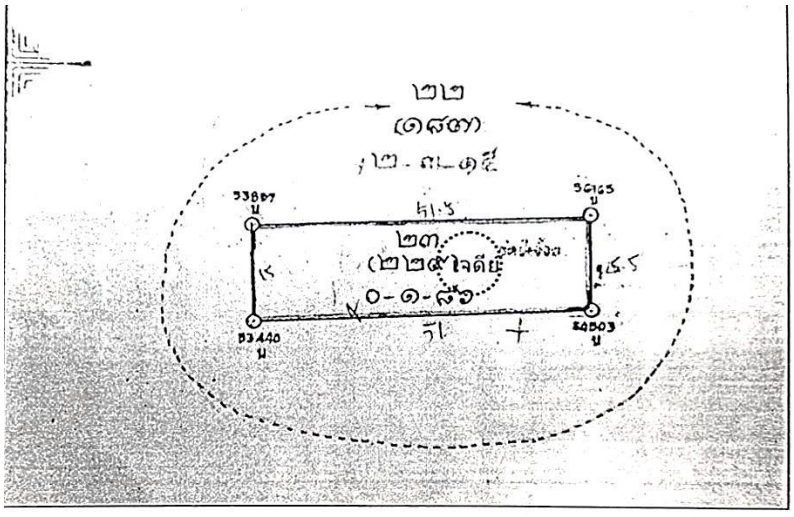
ที่ตั้ง	ถนนราชเชียงแสนซอย2ข. ตำบลหายยา อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.777331, 98.990575
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ฝ.ทส. 95/484 เลขที่โฉนด 4223
พื้นที่ตามโฉนด	4-3-17ไร่
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า27ราย
ประเภท	ชุมชน

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-ใบลงนามสูญหาย

6.วัดอินทขิล

ที่ตั้ง	บริเวณหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.789914, 98.986921
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอน 41/14 มีค.2523
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ฝ.ทส. 108/501 เลขที่โฉนด 4952
พื้นที่ตามโฉนด	-
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งของหอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เดิมเป็นวัดเดียวกับวัดอินขขิล(สะดือเมือง) แต่ถูกแยกจากกันด้วยถนนอินทวโรรส
ประเภท	ราชการ/พิพิธภัณฑ์

แผนที่โฉนดที่ดินวัดป่าอ้อย
เลขที่ ๑๐๗๐ เล่มที่ ๑๑ ข. หน้า ๗๐
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ - ไร่ ๑ งาน ๘๖ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : เอกชนเช่า ๑ ราย

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่18 ตุลาคม 2561 สถานที่ วัดสะดือเมืองและชุมชน

สมพงษ์ แซ่เจี่ย	ดญ.ธิดาภรณ์ จะดะ
รัตน์ใจ เมธานิพัทธิ์	จันธิมา จันโต
พระเคน แก้ววิไล	ธวัลหทัย พึ่งพุทธรักษ์
สามเณร ทุนแน่ ลุงนุก	เสาร์ ปัญญา
สามเณร ศุกร์ ลุงติ๊	อินท์ พรหมแปง
สามเณร สุราคร จันทร์	แสวง ไชยชนะอานันท์
สามเณร ตื้น จองแสง	เปรมยุดา อภิวงศ์
ดญ.สิริกัลยา ขมเจริญ	สิทธิชัย อาชอง
สมชาย จูเปาะ	เอกสิทธิ์ กิตติอริยะกุล
ธรกฤต กิตติชมนัย	กุลทรัพย์ นิมิตรสกุลพัฒน์

7.วัดป่าอ้อย

ที่ตั้ง หลังห้างหุ้นส่วนจำกัด อุรวิศการค้า ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.800608, 98.985335

ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม103 ตอน65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง -

พื้นที่ตามโฉนด 0-1-86 ไร่ เลขที่1070 เล่มที่11ข. หน้า70

การใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกชนเช่า1ราย

ประเภท ย่านเศรษฐกิจ

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่21 ตุลาคม 2561 สถานที่ สอบถามแต่ละบ้านในชุมชน

สุดใจ อินแถลง (ผู้นำชุมชน)	ปราณีต แถลงเรียบ
จอมศรัณย์กร จันทรุทัยณิช	ยศศักดิ์ เพชรคง
พิมพ์คณิศ พงศ์ธนาภัค	พัชรี พินตาธรรม
นานาชาติ จะแสง	สงัด เจริญส่ง
อรรณพ จันคนา	วรวุฒิ ยะอนันต์
สุกิจ แจ้งสว่าง	วรางคณา ยะอนันต์
อรชร แจ้งสวว่าง	นวลจันทร์ จันทประเสร์ฐ
พล ฐานนิยม	อำไพพรรณ แซ่เดชา
ประสิทธิ์ สัญญารักษ์	นพรุจ สหรัฐ
สิทธิโชค ลักษณา	

8.วัดแสนตาห้อย

ที่ตั้ง	ในบริเวณหอจดหมายเหตุเฉลิมพระเกียรติฯ ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.788647, 98.977072
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอน 65/22 เมษ.2529
ทะเบียนวัดร้าง	เลขที่ฝ.ทส. 82/456 เลขที่โฉนด 3318
พื้นที่ตามโฉนด	0-2-48 ไร่
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เป็นที่ตั้งหอจดหมายเหตุแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ เชียงใหม่
ประเภท	ราชการ/หอจดหมายเหตุฯ

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่ 17 ตุลาคม 2561 สถานที่ หอสมุดเฉลิมพระเกียรติฯ

วิศว กษัษฐสวัสดิ์	ชรบูลย์ มิตรมโนชัย
ฐิตินันทน์ จารุจินดา	ดช.พงษ์อนันต์ มิตรมโนชัย
พิมพา สุธัญญาวัชชัย	วรรณา ปริโน
พิมพ์สวาท จิตวรรณา	สตรี ไชยวรรณ์
สุภาพร ปันมะ	วิศว กนิษฐสวัสดิ์
สิทธา วรรณชัย	นัทที กุลนัทที
ศราวุฒ มานิตย์	นงลักษณ์ ไชยอะโน

9.วัดหนองหล่ม

ที่ตั้ง ถนนศรีภูมิซอย3 ตำบลศรีภูมิ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

พิกัด 18.792426, 98.995010

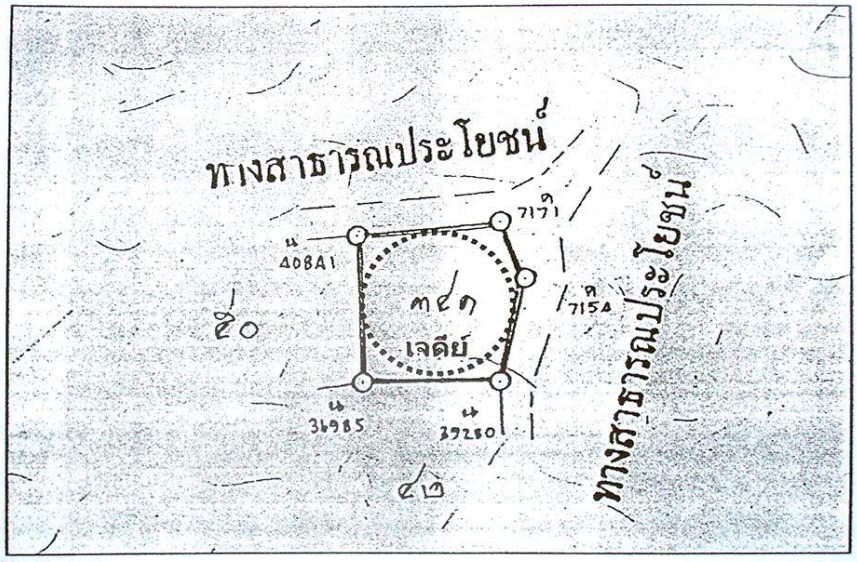
ทะเบียนโบราณสถาน ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม103 ตอน65/22 เมษ.2529

ทะเบียนวัดร้าง -

พื้นที่ตามโฉนด 0-0-72 ไร่ เลขที่ 23769 เล่มที่238

การใช้ประโยชน์ที่ดิน ไม่มีการใช้ประโยชน์ที่ดิน สภาพเป็นเจดีย์

ประเภท ชุมชน

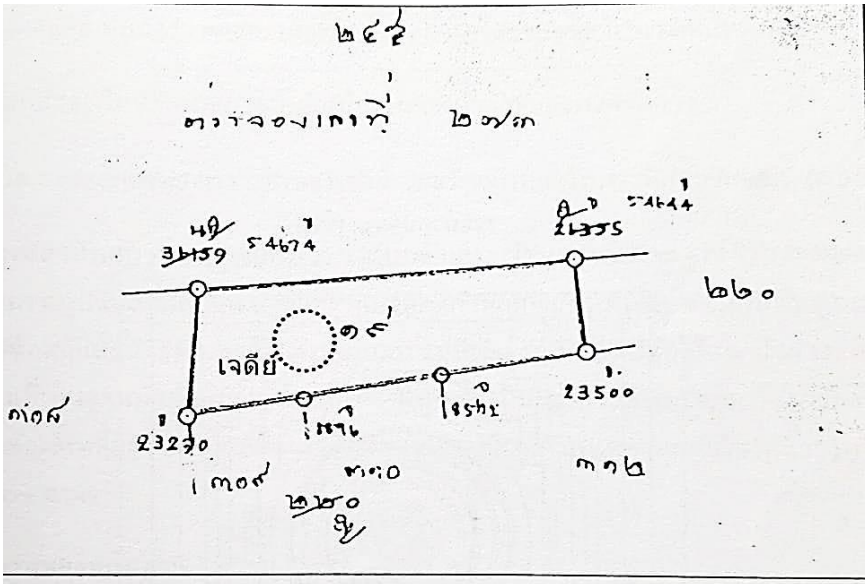

แผนที่โฉนดที่ดินวัดหนองหล่ม
เลขที่ ๒๓๗๖๙ เล่มที่ ๒๓๘ หน้า ๖๙
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ - ไร่ -งาน ๗๒ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : ไม่มีการจัดประโยชน์ สภาพเป็นเจดีย์

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-วันที่18 ตุลาคม 2561 สถานที่ สอบถามแต่ละบ้านในชุมชน

สุรีย์รัตน์ ถ่านคำ	ภูริศา เรืองสุวรรณ
โกเฮียง แซ่ลี้	บุญส่ง สอยโว
สุสีณ์ ขันธสีมา	มะลิ มาตสด
บุญส่ง ขันธสีมา	แดง โสภา
ทองใบ อินทรังสี	นัทธนันธ์ ศรีบุญเรือง
นวพร อินทรังสี	ปัทมวรรณ มหิทธิ
ทวีป ไชยโม	อุรัสยา มั่นใจมาก
อารยา หิรัญคำ	จารุวรรณ มากยก
ร.ต. ประกอบ หิรัญคำ	จันทน์ผา บัวละวงศ์
อ้อย ณ วรรณติ๊บ	ณฐพล ศุถฤทธิ์

แผนที่โฉนดที่ดินวัดป่าตาล
เลขที่ ๑๐๗๑ เล่มที่ ๑๑ ข. หน้า ๗๑
อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
พื้นที่ - ไร่ ๑ งาน ๖๐ ตารางวา
การจัดประโยชน์ที่ดิน : เอกชนเช่า ๔ ราย

10.วัดป่าตาล

ที่ตั้ง	ซอยพงศ์สุวรรณ หลังธนาคารไทยพาณิชย์สาขาช้างเผือก ตำบลช้างเผือก อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
พิกัด	18.801456, 98.985326
ทะเบียนโบราณสถาน	ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม98 ตอน 177/27 ตค.2524
ทะเบียนวัดร้าง	-
พื้นที่ตามโฉนด	0-1-60 ไร่ เลขที่1071 เล่มที่11ข.หน้า71
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	เอกชนเช่า4ราย
ประเภท	ย่านเศรษฐกิจ

รายชื่อสมาชิกชุมชนจากการประชุมกลุ่มย่อย

-ใบลงนามสูญหาย

ภาคผนวก ข.ใบสำรวจทางกายภาพของวัดร้าง

ลำดับ	หัวข้อประเมิน	ค่าคะแนนของการประเมินความทรุดโทรมของสิ่งก่อสร้าง					ค่าคะแนนที่ได้
		0	1	2	3	4	
1	ความสมบูรณ์ครบถ้วน ได้แก่ -เจดีย์ -วิหาร -หลักฐานอื่นๆ	☐เหลือเพียงกองอิฐมูลดิน	☐พบเพียงฐานเจดีย์	☐พบเฉพาะเจดีย์ครึ่งองค์ขึ้นไป	☐พบเจดีย์และวิหารที่ชัดเจน	☐มีหลักฐานครบถึงเจดีย์ วิหาร และขอบเขต	
2	ความสมบูรณ์ครบถ้วนขององค์เจดีย์	☐ไม่เหลือหลักฐานใดๆ	☐เหลือเพียงกองอิฐมูลดิน	☐พบเฉพาะเจดีย์ครึ่งองค์ขึ้นไป	☐พบเจดีย์เกือบเต็มองค์ แต่ไม่มีปูนประดับ หรือมีน้อยเกินไป	☐เจดีย์ครบเต็มถึงยอดและมีปูนปั้นประดับเหลือให้ศึกษารูปแบบได้	
3	ความสมบูรณ์ของปูนปั้นประดับ	☐ไม่มีเลย เป็นเพียงการก่ออิฐ	☐มีตามซอกมุมบ้าง	☐เหลือปูนฉาบบางจุด แต่ส่วนประดับไม่มี	☐มีปูนปั้นประดับบ้าง	☐มีปูนปั้นประดับเหลือพอให้ศึกษารูปแบบได้	
4	ความสมบูรณ์ของปูนฉาบ	☐ไม่มีเลย เป็นเพียงการก่ออิฐ	☐มีตามซอกมุมบ้าง	☐เหลือปูนฉาบบางจุด รวมไม่ถึงร้อยละ50	☐เหลือปูนฉาบรวมแล้วตั้งแต่ร้อยละ50ขึ้นไป	☐มีปูนฉาบครบถ้วน ไม่เห็นอิฐแดงเลย	
5	ความสมบูรณ์ของส่วนฐานเจดีย์	☐ไม่ปรากฏฐานที่แน่ชัด	☐มีลักษณะฐานเป็นเหลี่ยมมุมหลงเหลือ	☐มีลักษณะเป็นเหลี่ยมฐานแต่ละชั้นชัดเจนเป็นแนว	☐มีลักษณะเป็นเหลี่ยมฐานที่สมารถสร้างภาพสมบูรณ์ของฐานทั้งหมดได้	☐ฐานได้รับการขุดแต่งเสริมความมั่นคงแล้ว	
6	การขึ้นของวัชพืช	☐ไม่มีเลย	☐มีบ้างไม่เกินร้อยละ30	☐มีร้อยละ50ขึ้นไป	☐มีมากกว่าร้อยละ80	☐ครอบคลุมจนไม่เห็นเจดีย์	
7	ความเหมาะสมของระยะถอยร่นรอบเจดีย์	☐ประชิดฐาน	☐เดินได้รอบระยะ1คน	☐เดินได้รอบระยะ2คน	☐เดินได้รอบระยะ4คน	☐เดินได้รอบระยะ6คน	
8	ปริมาณการทรุดของโครงสร้าง	☐ไม่ทรุดเลย	☐ทรุดบางจุด ไม่กระทบโครงสร้าง	☐ทรุดบางจุด กระทบต่อแนวรูปทรงปานกลาง	☐ทรุดจุดใหญ่โครงสร้างแปรผันในจุดนั้น	☐ทรุดจุดใหญ่โครงสร้างแปรผันวิกฤติ ต้องหยุดยั้งทันที	
9	การถูกรุกที่ดินโดยสิ่งก่อสร้างอื่น	☐ไม่ถูกรุกราน	☐รุกรานด้วยเศษวัสดุ	☐รุกรานด้วยสิ่งก่อสร้างชั่วคราว	☐รุกรานด้วยสิ่งก่อสร้างถาวร	☐รุกรานด้วยสิ่งก่อสร้างถาวรและเจตนายึดเป็นพื้นที่ทำประโยชน์	
10	การถูกบดบัง	☐เปิดโล่งเห็นทุกด้าน	☐มองเห็นได้3ด้าน	☐มองเห็นได้2ด้าน	☐มองเห็นได้1ด้าน	☐ไม่สามารถมองเห็นได้เลย	
รวม							
ฉะนั้น ผลลัพธ์ของระดับความทรุดโทรมของแต่ละต้น = x / 10 **X=ผลรวมของค่าประเมินในแต่ละหัวข้อ** **10 คือ จำนวนหัวข้อการประเมิน**							

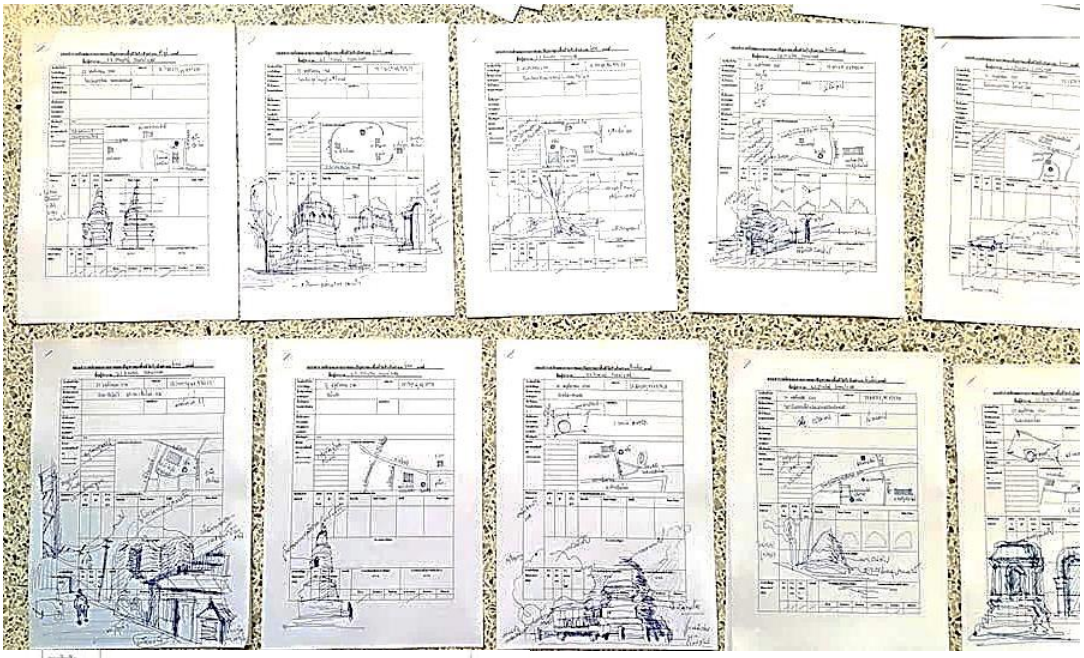
ภาคผนวก ค. แบบสำรวจลักษณะกายภาพและปัญหาของพื้นที่วัดร้าง

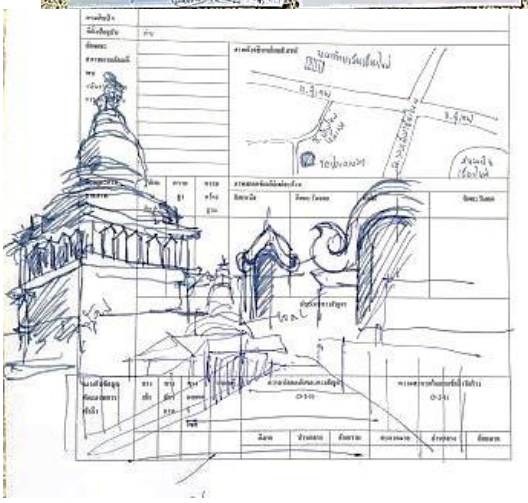
<u>แบบสำรวจลักษณะกายภาพและปัญหาของพื้นที่วัดร้างในตำบล.....เลขที่.....</u>

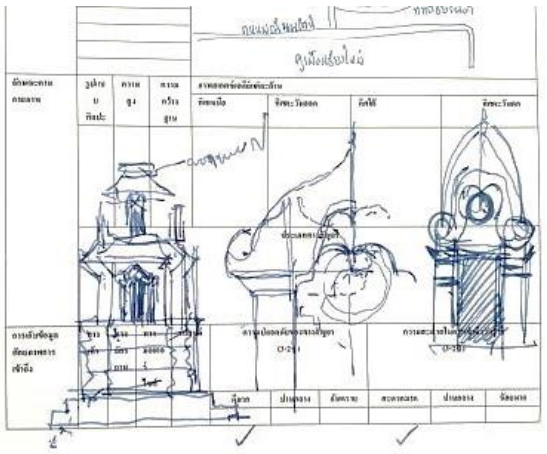
<u>ชื่อผู้สำรวจ.....</u>

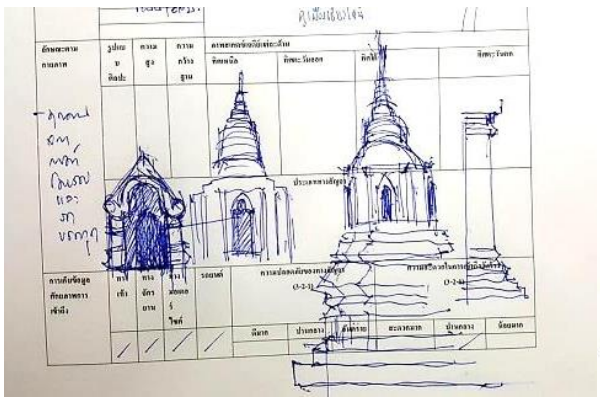
<table>
<tr><td>วัน เดือนปี ที่ทำการเก็บข้อมูล</td><td colspan="3"></td><td>รหัสGPS</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>ชื่อวัดตามโฉนดสำนักพุทธฯ</td><td colspan="6"></td></tr>
<tr><td>พื้นที่วัดตามโฉนดสำนักพุทธฯ</td><td colspan="3"></td><td>สมัยที่สร้าง</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>พื้นที่ตามการประกาศเขตโบราณสถานกรมศิลป์ฯ</td><td colspan="6"></td></tr>
<tr><td>ที่ตั้งปัจจุบัน</td><td colspan="6">ย่าน:</td></tr>
<tr><td>ลักษณะสภาพแวดล้อมที่พบ
-เน้นจากเด่นสุดลงมาตามลำดับ</td><td colspan="2"></td><td colspan="4">ภาพผังอธิบายโดยสังเขป</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="2"></td><td colspan="4"></td></tr>
<tr><td>ลักษณะตามกายภาพ</td><td>รูปแบบศิลปะ</td><td>ความสูง</td><td>ความกว้างฐาน</td><td colspan="4">ภาพสเกตช์เจดีย์แต่ละด้าน</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td>ทิศเหนือ</td><td>ทิศตะวันออก</td><td>ทิศใต้</td><td>ทิศตะวันตก</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
<tr><td></td><td colspan="7">ประเภททางสัญจร</td></tr>
<tr><td>การเก็บข้อมูลศักยภาพการเข้าถึง</td><td>ทางเท้า</td><td>ทางจักรยาน</td><td>ทางมอเตอร์ไซค์</td><td>รถยนต์</td><td colspan="3">ความปลอดภัยของทางสัญจร (3-2-1)</td><td colspan="3">ความสะดวกในการเข้าถึงวัดร้าง (3-2-1)</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>ดีมาก</td><td>ปานกลาง</td><td>อันตราย</td><td>สะดวกมาก</td><td>ปานกลาง</td><td>น้อยมาก</td></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr>
</table>

ภาคผนวก ง. ตัวอย่างแบบสำรวจภาคสนาม

ภาคผนวก จ.แบบสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนโดยรอบวัดร้าง

ประชากรชุมชนโดยรอบ (วัดร้างแต่ละวัด)	**วัดดังที่ตั้งอยู่ใกล้** (รัศมีไม่เกิน300เมตรสำหรับการเดินและ500เมตรสำหรับจักรยาน)	**ประเภท**		**ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ/อายุ/เพศ/อาชีพ**	**ระยะห่างจากบ้าน-ที่ทำงาน (กม.)**	**หัวหน้าชุมชน**	**แนวคำถาม**	**คำตอบของผู้ให้สัมภาษณ์** (แต่ละคน/1แผ่น)
		พักอาศัย	การค้า + สำนักงาน					
วัดป่าแดงหลวง							-ระยะเวลาที่อาศัยที่นี่	
							-บ้านหลังที่อยู่นานที่สุดกี่ปี	
วัดธาตุกลาง							-ปัญหาสุขาภิบาล น้ำ ไฟ ระบาย น้ำ ยุง	
							-ปัญหาสิ่งแวดล้อม	
วัดเชียงของ							-การไปทำงาน	
							-การไปวัดครั้งล่าสุด	
วัดปันสาท							-ชุมชนมีกิจกรรมกับเจดีย์ร้างไหม อย่างไร	
วัดเลาเสียง							-กรมศิลป์ดูแลอย่างไร	
วัดอินทขิล							-สำนักพุทธดูแลอย่างไร	
วัดป่าอ้อย							-เทศบาล/แขวง ดูแลอย่างไร	
วัดแสนตาห้อย							-เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงหรือไม่	
							-เจดีย์ร้างมีส่วนส่งเสริมการค้าหรือไม่	
วัดหนองหล่ม							-มีนักท่องเที่ยวเข้ามาดูหรือไม่ มากแค่ไหน ไทยหรือต่างชาติ	
วัดป่าตาล							-วัดร้างควรพัฒนาในแนวทางใด ฝ่ายใดควรริเริ่ม	
							-หากริเริ่มพัฒนาโดยชุมชน คิดว่าทำได้หรือไม่ ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ	
							-การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ชุมชนอยากได้อะไร มีส่วนร่วมอย่างไร	
							-ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนหรือไม่	
							-หากให้เลือกระหว่างฟื้นเจดีย์ให้เป็นวัดอีกครั้งกับทำสวนสาธารณะ อยากได้สิ่งใด	

ภาคผนวก ฉ. รายนามผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

1. **ผู้ช่วยวิจัยระดับปริญญาโท**

นาย ฉัตรชัย กันทวงศ์ สถาปนิก

นางสาว นุจรินทร์ ศรีวิเศษ ภูมิสถาปนิก

2. ผู้ช่วยวิจัยระดับปริญญาตรี

นาย สานุพัฒน์ ปิยธรรมรงค์ชัย ภูมิสถาปนิก

นางสาว ฐิติมา จันทะราช ภูมิสถาปนิก

3. นักศึกษา สถ.บ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

3.1 นักศึกษาชั้นปีที่5 ออกแบบพัฒนาทางกายภาพขั้นต้น

นายเสฏฐวุฒิ เผือกผกา	นางสาวภาพิมล ทองเพ็ง
นายอนุรักษ์ ธิโร	นางสาววนัสนันท์ สุขไพศาล
นางสาวเขมิกา เอี่ยมสำอางค์	นางสาววรารัตน์ มั่นจิตต์
นางสาวจารุวรรณ บุญสม	นางสาววิกานดา ลิ่มเปี่ยมสุข
นางสาวชนากานต์ น้อยพิทักษ์	นายศานติ พรมแก้ว
นายณัฏฐ์ศรัณย์ กันธะวงค์	นายภัทรกร ย่างอนันต์
นายณัฐวัฒน์ คำจันทร์	นายอัมรินทร์ ดาสิทธิ์
นายถิรยุ อังกุลศานต์	นางสาวอินทิรา บุญชัยวงค์
นางสาวธิดารัตน์ ผ่องแผ้ว	นายเอกปรัชญา อายุยืน
นายธิติ อาชวาคม	นางสาวเปมิกา ทิพย์สถาพร
นายธีรกมล ศรีกิตติพงศ์	นางสาวเปรมหทัย ดวงเพชร
นางสาวเบญจมาศ ศรีสุรักษ์	นางสาวพลอยไพลิน พาณิชย์เจริญ
นางสาวปาริสา เชี่ยวประสิทธิ์	นางสาวพสุธร อุทธกัง
นางสาวพัฒน์นรี สิงห์วิเศษ	

3.2 นักศึกษาชั้นปีที่4 ลงพื้นที่สัมภาษณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพร้อมคลิป

นายณัฏฐ์ศรัณย์ กันธะวงค์	นางสาวภัทรนิษฐ์ นิมิตสกุลวัฒน์
นายภัทรกร ย่างอนันต์	นางสาวมุทิตา เสริมศรี
นายกิตติพงษ์ ดิษฐบรรจง	นางสาววชิราภรณ์ มีเกษ
นายเกียรติภูมิ ทองวิเศษ	นางสาววรัญญา มธุรส
นางสาวจุฑารัตน์ ทัศการ	นายวสันต์ สุระชัย

นางสาวชนิสรา หงษ์เส็ง	นายวิทวัส ป้องแก้วน้อย
นางสาวญาณิศา ฉัตรกุลกวิน	นายวุฒิชัย ใจเสมอ
นางสาวณัฐกาน เล่ห์เหลี่ยม	นางสาวศุภวัลย์ รื่นเริงวงศ์
นางสาวณัฐธิดา เกตุสุวรรณ	นางสาวอภิชญา จองสุรียภาส
นางสาวณัฐนรี ใหม่วงค์	นางสาวบัณฑุวรรณ ดอกแก้ว
นายทีปกร พูนสวัสดิ์มงคล	นางสาวบุญรอด ดวงจันทร์
นายธนวัต ถิ่นสอน	นายพรกฤษณะ กระแสทรัพย์เจริญ
นายพันธุ์วิศิษฎ์ พันธุ์วุฒิ	

3.3 นักศึกษาชั้นปีที่3 เตรียมข้อมูลแบบสอบถามภาษาอังกฤษและสัมภาษณ์

นายดุษฎีพล พุ่มเพ็ชร	นายนราธิป ราตรี
นายตรีพิมาย ทองสงฆ์	นางสาวนิรมล บุญเทพ
นายปฏิพล ไชยวงค์	นางสาวเบญญาภา นาหิรัญ
นายปิยะพงษ์ บังศรี	นางสาวปัณรส แถมจำรัส
นายแมนสรวง ปันสุข	นางสาวปัทมาภรณ์ มุกธวัตร
นางสาวลลิตา เปี่ยมสุข	นายพงศธร พัชรพงษ์ศักดิ์
นายวศกรณ์ รีละออง	นายพชร อรรถทวีสิน
นายอุกฤษฏ์ สิบรัมย์	นายฟิตรีย์ อาบูบากา
นายจิรัฐติกาล อ่อนตา	นางสาวรัตติญา คำชาว
นางสาวจุฑามาศ โชติรัตน์	นายวีรวิชญ์ โทแก้ว
นางสาวชัญญานุช ใจหล้า	นางสาวศิวนันท์ อานุ
นางสาวชุติกาญจน์ วันทนา	นางสาวสาวิตรี ม่วงคุ้ม
นายณวรรธน์ วรวารีกุล	นางสาวสิริธยา ดนัย
นางสาวณัฐนรี อาคะมา	นายธราเทพ สมบุตร
นายณัฐพงศ์ ปิยพันธุ์	นางสาวธัญญาเรศ อุตะก๊ะ
นายณัฐวัฒน์ ปลอดภัย	นายนรพัทธ์ สว่างแก้ว
นายธนกฤต แก้วร่วมวงศ์	นางสาวสิริรัตน์ สุวรรณ
นายเสกสรรค์ ฉันทะธรรม	

3.4 นักศึกษาชั้นปีที่2 ออกแบบแผนที่และมอสคอต พร้อมคลิปแนะนำวัดร้าง

นายก้องภพ ฉัตรชัยสถาพร	นางสาวเยาวเรศ พลเพียร
นางสาวชญานี โคตรโยธี	นางสาวรมย์ธีรา ปทุมาสูตร
นางสาวชมสกาว เรือนชมภู	นายรัฐภูมิ สุยาลักษณ์
นายชุติพนธ์ ฉลภิญโญ	นายวโรดม วงศ์สาย
นายญาณพันธุ์ แก้วกุนทน	นางสาวศุภกานต์ สิทธิสาร
นางสาวฐานิดา ชุณหพิบูลรัตน์	นายสมพร บุญชาลี
นายณัฐวัตน์ สุโรพันธ์	นางสาวสิรินิจ มีชูเกตุ

นายธนพนธ์ จินโจ	นางสาวสุดารัตน์ บุญนะ
นางสาวธัญญารัตน์ ตั้งมโนชู	นางสาวสุภิศรา เตชนันท์
นางสาวธิดาวรรณ ขันธนิตร	นายหรินทร์ มลิซ้อน
นางสาวเบญจรัตน์ ยานะคำ	นางสาวอนุธิดา ฟูสายมา
นายพชร สารภิรม	นายอนุศิษฎ์ ขำเหมือน
นางสาวพัชราพรรณ ศรีชู	นายพันธกานต์ มุทธาสุพงศ์
นางสาวภวิกา เนื่องกันทา	

3.5 นักศึกษาชั้นปีที่1 รังวัดและสำรวจเจดีย์และสิ่งแวดล้อมโดยรอบ

นางสาวชยุดา หยูจีน	นางสาวพิมพ์พิชญ์ชา นาคดิลก
นางสาวชลดา คำแหง	นางสาวกัญญาภัค ณ สุวรรณ
นางสาวชุตินันท์ พัฒนศิริเลิศ	นางสาวกิตติวรา ชุมปัญญา
นายโชคทวี ปาลี	นายจิรพนธ์ ต้อนรับ
นางสาวณัชชา ขันคำ	นางสาวประณัยยา จันแรง
นางสาวธัญญาเรศ จิตรอารี	นางสาวปิยะฉัตร พรมชาติ
นางสาวเพชรน้ำผึ้ง ด่านปาน	นางสาวพรนภา งามศิริ
นางสาวมาริษสา ระลึก	นางสาวรัตนพร อ่อนตะวงศ์
นายวัลลภ พัน	นายอธิศ งานสุจริต
นายสมรักษ์ หมื่อแล	นายอัคคเดช สมศรี
นางสาวสโรชา เกตุวัตร์	นางสาวอาทิตยา ระวังยศ
นางสาวสุรัตนา เมืองคง	นายอภิสิทธิ์ บิลแหละ
นางสาวสุรางค์รัตน์ สุยะใจ	

ภาคผนวก ช. รายนามนักศึกษาออกแบบขั้นสุดท้ายของ4วัดร้างนำร่อง

-รายวิชา สถ 561 การอนุรักษ์ชุมชนเมือง

วัดอินทขิล	วัดปันสาท	วัดแสนตาห้อย	วัดธาตุกลาง
นางสาวจุฑารัตน์ ทัศการ นางสาวณัฐนรี ใหม่วงค์ นางสาวบุญรอด ดวงจันทร์ นายพันธุ์วิศิษฎ์ พันธุ์วุฒิ นายวสันต์ สุระชัย นายวุฒิชัย ใจเสมอ	นายกิตติพงษ์ ดิษฐบรรจง นายเกียรติภูมิ ทองวิเศษ นางสาวชนิสรา หงส์เส็ง นางสาววชิราภรณ์ มีเกษ นายอุกฤษฎ์ สิบรัมย์	นางสาวมุทิตา เสริมศรี นายวิทวัส ป้องแก้วน้อย นางสาวศุภวัลย์ รื่นเริงวงศ์	นายปฏิพล ไชยวงค์ นายปิยะพงษ์ บังศรี นายแมนสรวง ปันสุข นางสาวลลิตา เปี่ยมสุขนาย วศกรณ์ รีละออง

ภาคผนวก ซ. โครงการที่เกี่ยวข้อง

แบบเสนอโครงการ/กิจกรรม (อย่างย่อ)
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม

1. **ชื่อโครงการ** "โครงการบูรณาการงานวิจัย การเรียนการสอน และบริการวิชาการ: แนวทางการปรับปรุง ทางกายภาพวัดร้าง10แห่งให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่"

2. **หลักการและเหตุผล**

เนื่องจากในปีการศึกษา1/61 ทั้งหลักสูตรออกแบบและวางแผนสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรมได้มีการเรียนการสอนหลายวิชาด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิชา ผส651พฤติกรรมมนุษย์กับสภาวะแวดล้อมชุมชนเมือง, สถ 561 การอนุรักษ์ชุมชนเมือง, และสถ 211 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม1 โดยเป็นช่วงเวลาเดียวกับได้รับทุนวิจัยจากสกว. (มุ่งเป้า)61 เรื่อง "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่" และวช 61 เรื่อง "การเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะของเมืองโดยวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่" โดยทั้งรายวิชาและเนื้อหาวิจัยมีความสอดคล้องกัน จึงทำการบูรณาการเป็นเชิงปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง ขณะนี้ถึงขั้นตอนการนำเสนอและขอความเห็นจากชุมชนเพื่อการพัฒนา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงได้จัดทำแผนโครงการบูรณาการงานวิจัย การเรียนการสอน และบริการวิชาการผ่านชุมชนที่มีวัดร้างตั้งอยู่10แห่ง โดยให้นักศึกษาได้นำเสนอผลงานการออกแบบและคณาจารย์ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนเรื่องสิ่งแวดล้อมเมืองเก่าและการพัฒนาวัดร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เพื่อเตรียมความสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

3. **วัตถุประสงค์**

1. เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์รับฟังความเห็นจากชุมชนเพื่อวางแผนพัฒนา
2. เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์แลกเปลี่ยนกระบวนการพัฒนากับชุมชน
3. เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์เผยแพร่ผลงานสู่สาธารณะ
4. เพื่อให้นักศึกษาและอาจารย์ได้บริการวิชาการสู่ชุมชน

4. **ผู้รับผิดชอบโครงการ** ผศ.ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด
อ.ดร.วิทยา ดวงธิมา
รศ.ดร.ณัชวิชญ์ ติกุล
อ.ดร.พันธุ์ระวี กองบุญเทียม

5. **ผู้เข้าร่วมโครงการ** -สมาชิกชุมชน จำนวน10ชุมชนๆละอย่างน้อย10คน รวมทั้งสิ้น ประมาณ100คน
-อาจารย์ผู้สอนวิชา สถ 651 การอนุรักษ์ชุมชนเมือง 2คน
-อาจารย์ สาขาการออกแบบวางแผนสิ่งแวดล้อม 3คน
-นักศึกษา สาขาการออกแบบวางแผนสิ่งแวดล้อม จำนวน 2 คน
-นักศึกษาตามรายวิชา สถ 651การอนุรักษ์ชุมชนเมืองและ สถ 211 ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม1 สาขาสถาปัตยกรรม จำนวน60คน

6. **สถานที่ดำเนินการโครงการ** บริเวณเจดีย์ร้างที่ชุมชนตั้งอยู่ จำนวน10ชุมชน ได้แก่
-วัดอินทขิล -วัดป่าแดงหลวง
-วัดป่าอ้อย -วัดธาตุกลาง

	–วัดแสนตาห้อย	-วัดเชียงของ
	–วัดหนองหล่ม	-วัดปันสาท
	–วัดป่าตาล	-วัดเลาเสียง
7. **ระยะเวลา**	ชุมชนละ 1 วัน เป็นเวลา10วันตามการนัดหมาย	
8. **ระหว่างวันที่**	15 ตค.–30 พย. 2561	
9. **งบประมาณในการดำเนินการ**	**ใช้งบประมาณจากงานวิจัย สกว.มุ่งเป้า61และวช.61 (10ชุมชน–10คน–หัวละ100บาท)	

- ค่าเบี้ยเลี้ยง		-	บาท
- ค่าอาหาร	100*10*10	10,000	บาท
- ค่าวัสดุ	100*10*10	10,000	บาท
	รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	20,000	บาท

(สองหมื่นบาทถ้วน)

.....

(ผศ.ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด)

ผู้รับผิดชอบโครงการ

ภาคผนวก ฌ.ตัวอย่างข้อมูลการลงพื้นสัมภาษณ์ชุมชนโดยรอบวัดธาตุกลางก่อนการออกแบบ

- ระยะเวลาที่อาศัยที่นี่

  สิทธิพงษ์ สืบพิลา : 60กว่าปี

  บุญเรือง คำเที่ยง และครอบครัว : 60กว่าปี

  สุรส เมืองมาล่า : 20 กว่าปี

  คำแสง ใจน้อย : 20กว่าปี

  ภรัณยู ฮวดเจริญ : 20กว่าปี
- บ้านหลังที่อยู่นานที่สุดกี่ปี

  ส่วนใหญ่ที่สัมภาษณ์จะอยู่นานเท่าระยะเวลาที่อาศัยอยู่
- ปัญหาสุขาภิบาล น้ำ ไฟ ระบาย น้ำ ยุง

  สุขาภิบาล น้ำ ไฟ ยุง ปก

  จะมีเรื่องการระบายน้ำ เพราะบริเวณนั้นมีต้นโพธิ์ขนาดใหญ่ มีรากแทรกไปตามท่อระบายน้ำ ทำให้มีขยะไปติดและเกิดการอุดคัน ทำให้เกิดน้ำท่วมบ่อยๆ เวลาที่มีฝนตก น้ำระบายไม่ทัน
- ปัญหาสิ่งแวดล้อม

  ไม่มี
- การไปทำงาน

ส่วนใหญ่ทำงานที่บ้าน

- การไปวัดครั้งล่าสุด

  ไปเฉพาะวันพระสำคัญ

- ชุมชนมีกิจกรรมกับเจดีย์ร้างไหม อย่างไร

  ไม่ค่อยมี เพราะเป็นแค่เจดีย์ ชาวบ้านไม่ได้ให้ความสำคัญอะไรมากเท่าไหร่ ถ้าจะมีก็เล็กๆน้อยๆ เช่น วันสงกรานต์ มีการมาสรงน้ำพระ

  บางคนก็ไม่เคยมายุ่งเกี่ยวเลย เพราะไม่ใช่คนพื้นที่ ส่วนใหญ่ย้ายมาจากที่อื่น จึงไม่ค่อยทราบเรื่องราวเกี่ยวกับเจดีย์และให้ความสำคัญมากนัก

- กรมศิลป์ดูแลอย่างไร

  จัดการเรื่องที่ดินบริเวณนั้น

- สำนักพุทธดูแลอย่างไร

  ไม่มี

- เทศบาล/แขวง ดูแลอย่างไร

  เก็บขยะบริเวณหน้าเจดีย์ที่ชาวบ้านนำมาทิ้งกัน

- เข้าร่วมโครงการบ้านมั่นคงหรือไม่

  ไม่

- เจดีย์ร้างมีส่วนส่งเสริมการค้าหรือไม่

  ไม่

- มีนักท่องเที่ยวเข้ามาดูหรือไม่ มากแค่ไหน ไทยหรือต่างชาติ

  ไม่ค่อยมี เพราะเป็นเจดีย์ขนาดเล็ก และไม่ได้สำคัญมากทำให้ไม่มีคนรู้จัก ส่วนใหญ่คนผ่านไปมา จึงสังเกตเห็นจึงแวะถ่ายรูป

- วัดร้างควรพัฒนาในแนวทางใด ฝ่ายใดควรริเริ่ม

  กรมศิลป์ เพราะ ชาวบ้านไม่อยากเข้าไปยุ่งเพราะกลัวว่าจะรุกล้ำหน้าที่ แล้วจะเกิดปัญหา ที่ชาวบ้านสามารถทำได้ก็แค่ช่วยกันดูแลความสะอาดบริเวณนั้น

- หากริเริ่มพัฒนาโดยชุมชน คิดว่าทำได้หรือไม่ ทำอย่างไรจึงจะสำเร็จ

  ไม่ได้ เพราะควรเป็นหน้าที่ของกรมศิลป์

- การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ชุมชนอยากได้อะไร มีส่วนร่วมอย่างไร

  บูรณะให้น่าดูมากขึ้น มีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย

- ยินดีต้อนรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนหรือไม่

  ยินดี

- หากให้เลือกระหว่างฟื้นเจดีย์ให้เป็นวัดอีกครั้งกับทำสวนสาธารณะ อยากได้สิ่งใ

ภาคผนวก ญ. แบบประเมินความเห็นจากชุมชนในการพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

จากการนำเสนอแบบการพัฒนาที่สมบูรณ์

เพศ *

- ○ ชาย อายุ.....
- ○ หญิง อายุ.....

ความพึงพอใจ การพัฒนาวัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่

ระดับคะแนน 5 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด ระดับคะแนน 4 หมายถึง พึงพอใจมาก ระดับคะแนน 3 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง ระดับคะแนน 2 หมายถึง พึงพอใจน้อย ระดับคะแนน 1 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด

หัวข้อการประเมิน	5	4	3	2	1
เรื่องการพัฒนาทางกายภาพ					
มีการใช้ประโยชน์ได้จริง					
การแก้ปัญหาเดิมโดยรอบโบราณสถาน					
สภาพแวดล้อมดีกว่าเดิมน่าใช้					
เรื่องกิจกรรม					
สมาชิกชุมชนมีพื้นที่ทำกิจกรรมส่วนรวมมากขึ้น					
การต้อนรับกิจกรรมจากบุคคลภายนอก					
การปรับพื้นที่ให้เป็นสาธารณะมากขึ้น					
ความเป็นไปได้ในพิธีกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม					
เรื่องการสื่อความหมาย					
การพัฒนาทำให้รู้คุณค่าของโบราณสถานได้ดีขึ้น					
การพัฒนาทำให้รู้ประวัติศาสตร์ของโบราณสถานได้ดีขึ้น					
การพัฒนาทำให้เข้าใจเมืองเก่าเชียงใหม่ได้ดีขึ้น					
เรื่องการมีส่วนร่วม					
ระดับการมีส่วนร่วมในแบบการพัฒนา					
ระดับการมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์และกิจกรรม					
การเห็นด้วยในรูปแบบการพัฒนาโดยรวม					
เรื่องผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ					
พื้นที่สำหรับเยาวชน					
พื้นที่สำหรับคนชรา					
การท่องเที่ยว					
การพัฒนาสาธารณูปโภค					

ภาคผนวก ฎ. แบบสอบถามนักท่องเที่ยว

แบบสอบถามความพึงพอใจในการประเมินการปรับปรุงกายภาพพื้นที่วัดร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของ

แผนงานวิจัย "แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้างในเขตเมืองเก่าเชียงใหม่"

โครงการย่อยที่1 "การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

โครงการย่อยที่2 "การศึกษาแนวทางบริหารจัดการการท่องเที่ยววัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่"

<u>คำอธิบาย</u> แบบประเมินนี้มีทั้งหมด 3 ตอน ขอให้ผู้ประเมินกรอกข้อมูลให้ครับทั้ง 3 ตอน โดยทำเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นและความพึงพอใจของท่าน เพื่อทำการดำเนินงานโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ O ชาย O หญิง
2. การศึกษา O ต่ำกว่าปริญญาตรี O ปริญญาตรี O ปริญญาโท
   O ปริญญาเอก O อื่นๆโปรดระบุ
3. ช่วงระดับอายุ
   O น้อยกว่า 18 ปี O ตั้งแต่ 18-29 ปี O ตั้งแต่ 30-40 ปี
   O ตั้งแต่ 41-50 ปี O ตั้งแต่ 51-60 ปี O ตั้งแต่ 61 ปีขึ้นไป
4. อาชีพ / บทบาท
   O รับจ้างทั่วไป O ข้าราชการ O พนักงานเอกชน
   O เกษตรกรรม O ค้าขาย O นักเรียน / นักศึกษา
   O ไม่ได้ทำงาน O นักท่องเที่ยว O อื่นๆ.....
5. สถานะ O โสด O สมรส O หม้าย / หย่าร้าง
6. ถิ่นพำนัก O เป็นประชากรใน อ.เมือง จ.เชียงใหม่ และมีภูมิลำเนาแต่กำเนิด
   O เป็นประชากรที่เข้ามาทำงาน / ศึกษา ประจำในท่องที่อ.เมือง จ.เชียงใหม่เท่านั้น
   O เป็นประชากรที่เข้ามาทำงาน / ศึกษา ชั่วคราวในท่องที่อำเภอเชียงใหม่เท่านั้น
   O เป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องที่อำเภอเชียงใหม่ (แผนท่องเที่ยวจำนวน.....วัน)
   O อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 2 โปรดแสดงระดับความพึงพอใจและความคิดเห็นที่ตรงกับท่านมากที่สุด เพียง 1 ระดับเท่านั้น

ประเด็นวัดความพึงพอใจและความคิดเห็นของสาธารณะ	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	ไม่เลย (1)
1.ประเด็นความพึงพอใจทางกายภาพของโบราณสถาน					
1.1 ท่านพบเห็นหรือสัญจรไปมาผ่านโบราณสถานเจดีย์วัดร้างมากน้อยเท่าไหร่ภายใน 1 วัน					
1.2 ท่านคิดว่าพื้นที่โดยรอบโบราณสถานเจดีย์วัดร้างมีความทรุดโทรมหรือต้องเปลี่ยนแปลงกายภาพมากน้อยเท่าไหร่					
1.3 ท่านคิดว่าพื้นที่โดยรอบโบราณสถานเจดีย์วัดร้าง มีความเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ / พื้นที่สักการะบูชา หรือพื้นที่ที่ต้องแสดงความเคารพมากน้อยเท่าไหร่					
1.4 ท่านคิดว่าพื้นที่โดยรอบโบราณสถานเจดีย์วัดร้าง มีส่วนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวหรือเป็นเอกลักษณ์ที่เฉพาะ สำหรับเมืองเชียงใหม่มากน้อยเท่าไหร่					
1.5 ท่านสนใจโบราณสถานเจดีย์วัดร้างมากน้อยเท่าไหร่					
1.6 ท่านทราบเกี่ยวกับข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ ความเป็นมาเรื่องราว ตำนานเกี่ยวกับโบราณสถานเจดีย์วัดร้างแต่ละวัดร้างมากน้อยเท่าไหร่					
ประเด็นวัดความพึงพอใจและความคิดเห็นของสาธารณะ	**ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ**				
	มากที่สุด (5)	**มาก (4)**	**ปานกลาง (3)**	**น้อย (2)**	**ไม่เลย (1)**
2. ประเด็นความคิดเห็นทางการท่องเที่ยวของโบราณสถาน					
2.1 ท่านพบเห็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวโบราณสถานเจดีย์วัดร้าง ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่ท่านผ่านสัญจรไปมา มากน้อยเท่าไหร่					
2.2 ท่านคิดว่าสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโบราณสถานเจดีย์วัดร้างเพียงพอแล้วมากน้อยเท่าไหร่ (ตัวอย่างเช่น ป้ายสื่อความหมาย การให้ความรู้ทางด้านเส้นทาง แผนที่ ไฟส่องสว่าง การทำพื้นที่เรียนรู้ เป็นต้น)					
2.3 ท่านคิดว่าพื้นที่โดยรอบโบราณสถานเจดีย์วัดร้างเหมาะสมกับการทำเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงการศึกษาหาความรู้ใหม่ มีความเหมาะสมมากน้อยเท่าไหร่					
2.4 ท่านคิดว่าระบบขนส่งสาธารณะทั้งในอำเภอเมืองเชียงใหม่และนอกพื้นที่ที่เชื่อมโยง สามารถใช้งานได้สะดวก เข้าถึงโบราณสถานเจดีย์วัดร้างได้ มากน้อยเท่าไหร่					
2.5 ท่านเคยมีส่วนร่วมในการใช้พื้นที่ในโบราณสถานเจดีย์วัดร้างมากน้อยเท่าไหร่ (ท่องเที่ยว ทำงาน ศึกษา กิจกรรมอื่นๆ)					

ประเด็นวัดความพึงพอใจและความคิดเห็นของสาธารณะ	ระดับความคิดเห็น/ความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	ไม่เลย (1)
3. ประเด็นความคิดเห็นทางสื่อประชาสัมพันธ์ของโบราณสถาน					
3.1 ท่านเคยพบเห็นสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของโบราณสถานเจดีย์วัดร้าง หรือเป็นส่วนประกอบในสื่อโฆษณาอื่นๆมากน้อยเท่าไหร่					
3.2 ท่านเคยพบเห็นการจัดกิจกรรมต่างๆในพื้นที่โบราณสถานเจดีย์วัดร้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวมากน้อยเท่าไหร่					
3.3 ท่านเคยพบเห็นข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่โบราณสถานเจดีย์วัดร้างทางสื่อออนไลน์มากน้อยเท่าไหร่					
3.4 ท่านเคยพบเห็นแผนที่ท่องเที่ยวโบราณสถานเจดีย์วัดร้างตามที่ต่างๆมากน้อยเท่าไหร่					
3.5 ท่านเคยประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโบราณสถานเจดีย์วัดร้างมากน้อยเท่าไหร่ (ตัวอย่างเช่น การเช็คอินในพื้นที่ การติดแฮชแท็กในกิจกรรมต่างที่เกี่ยวข้อง การโพสต์ลงสื่อออนไลน์ การแชร์ภาพประทับใจ หรืออื่นๆ เกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถานเจดีย์วัดร้าง)					
3.6 ท่านคิดว่าควรเพิ่มเติมข้อมูลบนสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโบราณสถานเจดีย์วัดร้างให้เป็นที่รู้จักเพิ่มขึ้นมากน้อยเท่าไหร่					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการประเมินการปรับปรุงกายภาพที่พื้นที่วัดร้าง

เกี่ยวกับแบบสอบถามความพึงพอใจในการประเมิน

.....

.....

เกี่ยวกับการปรับปรุงทางกายภาพของโบราณสถานวัดร้าง

.....

.....

เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของโบราณสถานวัดร้าง

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ (ถ้ามี)

ภาคผนวก ฏ. แบบประเมินศักยภาพการพัฒนาวัดร้าง

10 วัดที่ถูกเลือก	**วัด**..... **ที่ตั้ง**.....						
ศักยภาพการพัฒนาจากแต่ละชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ (หัวข้อละ 5 คะแนน - 5 มากที่สุด / 4 มาก / 3 ปานกลาง / 2 น้อย / 1 น้อยที่สุด / 0 ไม่มีศักยภาพ)							
	5	4	3	2	1	0	รวม(40)
1. วัดร้างกับชุมชน							
1.1 มีพื้นที่ให้พัฒนาได้ทันทีในเฟสแรก							
1.2 มีความต้องการจากชุมชน							
1.3 การรองรับที่จอดรถและรถแดงเข้าถึงได้							
2. เส้นทางท่องเที่ยวในเมืองเก่าเชียงใหม่							
2.1 ทำเลที่ตั้ง - แหล่งอาหาร - ถนนคนเดิน - จุดหมายตา							
2.2 ถนน - การเข้าถึง - พาหนะ 2 ล้อ - เส้นทางรถเมล์ RTC							
2.3 ใกล้ย่านวัดยอดนิยม							
2.4 ใกล้ย่านที่พักประเภท - Hostel - Guesthouse							
2.4 รัศมีจากศูนย์กลางเมืองอนุสาวรีย์สามกษัตริย์							
คะแนนรวม (40)							

ภาคผนวก ฐ.การนำเสนอผลงานวิจัยและหารือแนวทางการใช้ประโยชน์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

วัน เดือน ปี	**หน่วยงาน**	**ทำหนังสือถึง**
ศ.16 สค 62 -10.00น.	การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่	ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่ -นางปิ่นนาถ เจริญผล -รอง ผอ. นายสรรเสริญ ศีติสาร
อ.20 สค.62 -10.00น.	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่	หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่ -ผอ.นางสุวารี วงษ์กองแก้ว
อ.27สค.62 -10.00น	เทศบาลนครเชียงใหม่ - สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่	นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่ -นางวไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว
พ.2ตุลาคม.62 -13.00น.	สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์ราชการ เชียงใหม่	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ -นายธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ -นายสนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนาชำนาญการ
จ.23กย.62 -10.00น	สำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ กรมศิลปากร	ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่7เชียงใหม่ -นาย ชินณวุฒิ วิลยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี -นายสายกลาง จินดาสุ นักโบราณคดีชำนาญการ
พ.22สค.62 -13.00น.	มูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ ศูนย์ราชการ ชม.	ประธานมูลนิธิบรมธาตุดอยสุเทพ -คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร นายวัลลภ นามวงศ์พรหม
ศ.16 สค 62 -13.00น.	วัดโลกโมฬี	วัดโลกโมฬี ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเชียงใหม่

-รองผู้อำนวยการ นาย สรรเสริญ ศีติสาร

สำนักงานการท่องเที่ยวเทศบาลนครเชียงใหม่

-นาง วไลลักษณ์ สุขประเสริฐ หัวหน้างานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว

หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

-ผู้อำนวยการ นาง สุวารี วงษ์กองแก้ว

คณะกรรมการวัดพระธาตุดอยสุเทพราชวรวิหาร

-นายวัลลภ นามวงศ์พรหม

วัดโลกโมฬี

-ดร.พระครูไพบูลเจติยานุรักษ์

สำนักงานศิลปากรที่7 เชียงใหม่

-นายชินณวุฒิ วิลยาลัย ผู้อำนวยการกลุ่มโบราณคดี และนายสายกลาง จินดาสุ

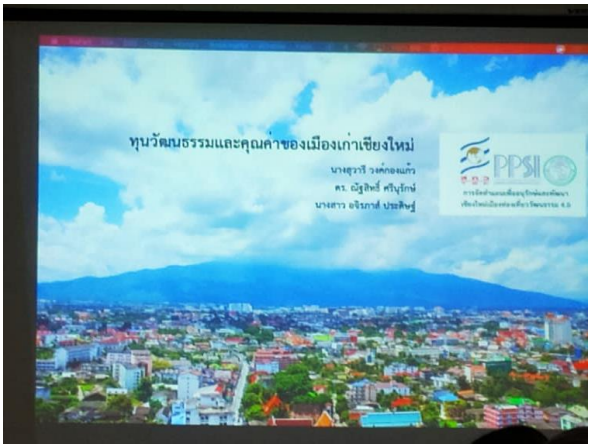

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่

- นาย ธีรพงษ์ อินทร์พันธุ์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ และ อ.สนั่น ช่างปรุง นักวิชาการศาสนา

รองศาสตราจารย์ ดร.กอบกุล รายะนาคร

การวิจัยปัญหาและอุปสรรคด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองท่องเที่ยว ภายใต้แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาเมืองยั่งยืนเพื่อรองรับท่องเที่ยวไทย 4.0 มูลนิธิสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ

การประชุมเรื่อง ทุนวัฒนธรรมและคุณค่าของเมืองเก่าเชียงใหม่ นางสุวารี วงษ์กองแก้วและคณะร่วมประชุมเพื่อวิพากษ์แผนการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์

ภาคผนวก ฑ. กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อาเซียนผ่านวัดร้างในเชียงใหม่ สถาบันอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

-ประกอบด้วยการบรรยายและทดลองใช้แอปพลิเคชันในการเที่ยววัดร้างด้วยจักรยานจริง

ภาคผนวก ฒ. ประวัติผู้วิจัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. แทนวุธธา ไทยสันทัด

ตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ตำแหน่งบริหาร ประธานหลักสูตร การออกแบบและวางแผนสิ่งแวดล้อม

ที่อยู่ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ต.หนองหาร อ.สันทราย จ.เชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์มือถือ 08-14330825

E-mail address Tanwutta1@gmail.com

การศึกษา

ปี	สถานศึกษา	คุณวุฒิ	สาขาวิชา
2551	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ปร.ด.	การจัดการมรดกทางสถาปัตยกรรมกับการท่องเที่ยว (นานาชาติ)
2547	มหาวิทยาลัยศิลปากร	ศ.ม.	ภาพพิมพ์
2541	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร	ศป.บ.	ศิลปะภาพพิมพ์

Dissertation advisor - Prof. Dr. William S. Logan**,** Deakin University

การอบรม

-“FUTURE IN MIND” by Jarg Geismar and art students from various universities in Bangkok with Goethe Institute at National Gallery, Bangkok

-LA Department workshop, Oklahoma State U. USA.

การรับทุน

-ทุนสกอ.(UDC.) ตามความต้องการของสถาบันเพื่อศึกษาระดับปริญญาเอกในประเทศ

-Little Ripple Design Study Foundation to supplement participation in Landscape Architecture Scholarly Exchange Program 2011 at Oklahoma State University, USA.

-ทุนวิจัยความร่วมมือทางสังคมศาสตร์ ไทย-อินเดีย (สละทุนเนื่องจากอุปสรรคในการเดินทาง)

การสอน

-Visiting scholar in the Exchange Scholar Program with the Landscape Architecture Program, Oklahoma State University topic in Thai Resort Studio of Prof. Paul Hsu's class, USA

การศึกษาดูงาน

-Singapore

-USA.: Chicago, Oklahoma, Washington D.C., New York City

-China: Beijing

-Italy: Rome, Florence, Milan, Venice, Pisa, Siena, San Gimignano, Lucca, Pompei, Naples

-France: Paris, Lyon, Bezier

-Germany: Berlin, Frankfurt, Cologne, Munich, Fussen

-Austria: Vienna

-Czech: Prague

-Spain: Madrid, Barcelona

-UK. : London, Oxford, Cambridge, Stratford-upon-Avon

-Taiwan: Taipei

-Vietnam: Ho Chi Minh City

-Netherland: Amsterdam

-Belgium: Brussels

เกียรติประวัติ

-รางวัลสนับสนุนศิลปินรุ่นเยาว์(ธนาคารกสิกรไทย) การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 15

-รางวัลสนับสนุนศิลปินรุ่นเยาว์ การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินรุ่นเยาว์ ครั้งที่ 18

-รางวัลชนะเลิศศิลปกรรม การแสดงศิลปกรรมร่วมสมัยของธนาคารกสิกรไทย ประจำปี 2543

-รางวัลเกียรตินิยมอันดับ3เหรียญทองแดง การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่47

ผลงานวิจัย

1. “การระบายออกความขุ่นข้องหมองใจด้วยการแสดงออกทางศิลปะภาพพิมพ์” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร (2541)

2. “บันทึกด้วยภาษาของข้าพเจ้า” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร(2547)

3.“Securing a sustainable future for Chiang Mai’s historical ruins: a case study of ten abandoned wat within the city’s walls” Ph.D. Dissertation, Graduated School, Silpakorn University (2008)

4.“บทบาทหน้าที่ของศูนย์รวมพรรณไม้บ้านร่มเกล้าในพระราชดำริ”เอกสารประกอบในโครงการออกแบบวางผังและปรับปรุงภูมิสถาปัตยกรรม ศูนย์รวมพันธุ์ไม้บ้านร่มเกล้าในพระราชดำริ องค์การสวนพฤษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก โดยศูนย์บริการการออกแบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2552)

5.เอกสารประกอบเกี่ยวกับประวัติศาสตร์, ชุมชน, และผลกระทบจากการท่องเที่ยว งานออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์ริมฝั่งแม่น้ำปิงเชิงสะพานป่าตัน ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และงานออกแบบปรับปรุงภูมิทัศน์กาดท่าน้ำชุมชน ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ โดยศูนย์บริการการออกแบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2552)

6.“การเปรียบเทียบทัศนคติและความเชื่อเรื่องการครอบครูในสถาบันศิลปะ กรณีศึกษา: พิธีครอบครูกินอ้อไหว้ครูศิลปะอย่างบูรณาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้” สนับสนุนโดยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (2553)

7.เอกสารประกอบ “แผนแม่บทพัฒนาอำเภอกัลยาณิวัฒนา” เสนอต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ2553 โดยศูนย์บริการการออกแบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อมชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้

8.“วัดร้าง ปัญหาและโอกาสสำหรับเมืองเก่าเชียงใหม่”สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2554

9.“ศักยภาพการพัฒนาอำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่”สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2554 ทุนนวมินทร์(วิจัยร่วม)

10.“แนวทางพัฒนาทางกายภาพของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่” ทุนHERB สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาแห่งชาติ(สกอ.) ปีงบประมาณ2558

11.”การสำรวจวัดร้างย่านช้างเผือก” ทุนวิจัยคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ปีงบประมาณ2558

12. “แนวทางพัฒนาทางกายภาพวัดร้างใน11ตำบลนอกเขตกำแพงเมืองเชียงใหม่” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)ปีงบประมาณ 2560

13. “การเพิ่มพื้นที่สีเขียวสาธารณะของวัดร้างในเมืองเก่าเชียงใหม่” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)ปีงบประมาณ 2561

14.ชุดโครงการ“แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ด้วยวัดร้าง กรณีศึกษาเมืองเก่าเชียงใหม่” สำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและบริการ ทุนวิจัย สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม(สกสว)ปีงบประมาณ2561

12.ชุดโครงการ “การบูรณาการโบราณสถานวัดร้างเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าเชียงแสนอย่างยั่งยืน” สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)ปีงบประมาณ 2562

บทความ

-“การเปรียบเทียบทัศนคติและความเชื่อเรื่องการครอบครูในสถาบันศิลปะ กรณีศึกษา: พิธีครอบครูกินอ้อไหว้ครูศิลปะอย่างบูรณาการ”, ARCH-E จุลสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ,ปีที่1 ,ฉบับที่1, หน้า 54-68 ,2553

-“รากฐานสถาปัตยกรรมสมัยใหม่จากเมืองชิคาโก” วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 2558

-“เมืองชิคาโกกับไฟไหม้ครั้งใหญ่ ในปีคศ.1871” วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 2558

-“สมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้นมีสถาปัตยกรรมหรือไม่?” วารสารแม่โจ้ปริทัศน์, 2559

ตำรา/เอกสารประกอบการสอน

- เอกสารประกอบการสอนวิชา สถ 113และ ภส 211 ประวัติศาสตร์ศิลปะ, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้ 2557

Articles

-“The Phenomenon of Abandoned Monasteries in Chiang Mai: The Case of the Old City Walled Area” The Journal of International Program in Architectural Heritage Management and Tourism(AHMT) Issue 01December 2008

-“Abandoned Monasteries: Problem and Opportunity for Chiang Mai Ancient City”, Humanity and Social Science Reviews, 2013

- “Comparing the Attitudes and Beliefs of the Teacher’s Sprit Ceremony into the Art Institutions, A Case Study of Krob Kru Kin Or Ceremony at the Faculty of Architecture and Environmental Design, Mae Jo University” International Journal of Multidisciplinary Thought, 2014

-“Chiang Mai Tourism: Authenticity and Commodification of the Chiang Mai's Cultural Identity" International Journal of Multidisciplinary Thought, 2018 Volume07 Number 03

International Conferences

-“Abandoned Monasteries: Problem and Opportunity for Chiang Mai Ancient City” International Journal of Art and Science (IJAS) in Florence, Italy

- “Comparing the Attitudes and Beliefs of the Teacher’s Sprit Ceremony into the Art Institutions, A Case Study of Krob Kru Kin Or Ceremony at the Faculty of Architecture and Environmental Design, Mae Jo University” International Journal of Art and Science(IJAS) in London, UK.

-“Abandoned Monastery in Chiang Mai: A Case of Rental Deed Management” International Journal of Art and Science (IJAS) in Rome, Italy

-“Chiang Mai Tourism: Authenticity and Commodification of the Chiang Mai's Cultural Identity" International Journal of Art and Science (IJAS) in Munich, Germany

การเผยแพร่ผลงานออนไลน์

-https://tanwutta.blogspot.com/

-https://www.facebook.com/Aaaaskartarch/

-http://www.ebooks.in.th/tanwutta/

-YouTube Channel: Tanwutta Thaisuntad

https://www.youtube.com/channel/UCvsi5df7gTnEnocQ2KjuMDQ/videos?view_as=subscriber